

שְׁוִיתִי ה' לְנֶגְדֵי תְּבִיר

נִּנְחָה נִחְמָה נִחְמָה מְאוֹמָן

סֵפֶר

יָמֵי מוֹהַר־נִ"ת

לְמַהְדוּרָה זוֹ נוֹסֵף הַקְּנָטָרִם

יָמֵי הַתְּלָאוֹת

ה'תש"א

עֵבֶר עֵבֶר עֵבֶר מֵאֵן יֵאוֹמֵן

מפתחות

הקדמה לחלק ראשון . . . . . ג

חלק ראשון . . . . . ט

הקדמה לחלק שני . . . . . רט

חלק שני . . . . . ריז

הקדמה לימי התלואות . . . . . תמג

ימי התלואות . . . . . תמח

שנת התשע"ג

סֵפֶר

יְמֵי מוֹהַרְנ"ת

חֵלֶק רֵאשׁוֹן

בו יספר מענין התקרבות מורנו הרב
הצדיק רבי נתן זכר צדיק וקדוש
לבִּרְכָה, אֶל רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ אֹר הַגָּנוּז
וְהַנְּעֻלָּם, כְּבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרְנוּ הָרַב
רַבִּי נַחֲמָן זְכוֹר צַדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבִרְכָה
מִבְּרִסְלָב, וְהַעֲתִים אֲשֶׁר עָבְרוּ עָלָיו
מִיּוֹם הַתְּקַרְבוֹתוֹ אֵלָיו עַד יוֹם
הַסְּתַלְקוֹתוֹ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה, וְכִמָּה
סְפוּרִים נִפְלְאִים מִרַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ
לְבִרְכָה וְכוּ', כְּמִבְּאֵר בְּהַקְּדָמָה, לְךָ
נָא רֵאֵה שְׂמָחָה.

לעלוי נשמת הרה"ח
ישראל בער אודסר זצ"ל
תלמיד הרב ישראל קרדונו זצ"ל
תלמידו של הרב משה ברסלבר זצ"ל
תלמיד מוהרנ"ת זיע"א
תלמידו של רביה"ק מוהר"ן מברסלב
נְ נָח נְחָמְ נְחָמָן מְאֻמָּן זי"ע ועבי"א

ולעלוי נשמת

עמרם יוסף ב"ר משה נחום הלוי הורביץ זצ"ל

מאיר עקביא בן יעקב ימיני זצ"ל

אהרון בן יעקב פיץ זצ"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

התודה והברכה

למכון תורת הנצח

www.nanach.com

www.nanachnachmanachmanmeuman.com

התשע"ג

הַקְדָּמָה

אָמַר הַמַּעֲתִיק: יְדוּעַ מַה שְּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה (אבות א, יז): לֹא הַמְדַרְשׁ הוּא הָעֵקֶר, אֲלֵא הַמַּעֲשֵׂה. וְאָמְרוּ עוֹד (שם ה, יג): גְּדוֹל הַתְּלָמוּד, שְׂמַכִּיא לְיַדֵּי מַעֲשֵׂה. וְהֵנָּה בְּכָלֵל תּוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה יֵשׁ גּוֹפֵי תּוֹרָה, שֶׁהֵן כָּל הַהֶלְכוֹת, שְׂמַכְאֲרִין כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה וּמוֹרִין לָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר גִּלְדֵי בּוֹ, וַיֵּשׁ גַּם-כֵּן סְפּוּרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם פְּרָשִׁיּוֹת הַרְבֵּה שֶׁבְסֵפֶר בְּרֵאשִׁית, שְׁמוֹת וְכוּ'. וְכֵן בְּכָל תַּנ"ךְ וְתּוֹרָה שֶׁבְעַל פֶּה, יֵשׁ בָּהֶם שְׁנֵי אַפָּנִים הַנ"ל. וְהֵנָּה מְצִינוּ, שֶׁהַתְּחִלַּת הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה הִיא דִּיקָא מֵהַסְּפּוּרִים הַקְדוּשִׁים, וְעַל דֶּרֶךְ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה (רש"י בְּרֵאשִׁית א): לֹא הָיָה צְרִיךְ לְהַתְּחִיל הַתּוֹרָה אֲלֵא מִ"הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם" וְכוּ', אֲלֵא מִשּׁוּם "כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ" וְכוּ', וְעַל-פִּי פְּשׁוּטוֹ גַם-כֵּן, כִּי כִשֶׁם שְׁאֵף-עַל-פִּי שְׁעַקֵר תְּכַלִּית לְמוֹד הַתּוֹרָה הוּא הַמַּעֲשֵׂה הַטּוֹב, אֵף-עַל-פִּי-כֵן: גְּדוֹל תְּלָמוּד, שְׂמַכִּיא לְיַדֵּי מַעֲשֵׂה. כְּמוֹ-כֵן: גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי ה', וְגְדוֹל כַּח הַסְּפּוּרִים שֶׁבַתּוֹרָה. כִּי מְלַבֵּד תַּעֲלוּמוֹת חֻכְמָה וְסִתְרֵי-תּוֹרָה, אֲשֶׁר נֶעְלַם בָּהֶם, כְּמַבְאֵר הַרְבֵּה בְּזֶה בְּזֶה הַקְדוּשׁ,

מלבד זה גם על-פי פשוטו הן הם עקר יסוד תורתנו הקדושה. כי על-ידם נתחזק ונתעורר לב האדם ברשפי אש שלהבתיה ללמוד התורה ולהגות בה יומם ולילה ולקיים ככל הכתוב בה ולהאמין בכל סודותיה, שהם בחינת: הנספרות - לה' אלקינו. מאחר שרואה ולומד כל סדר מעשה-בראשית וסדר כל הדורות מאדם ועד נח ומנח עד אברהם וכו' וכו', עד שיצאו ישראל ממצרים וכו', ואכלו את המן ארבעים שנה, וזכו לקבלת התורה וכו', עד שנכנסו לארץ-ישראל וכו' - על-ידי כל זה נתעורר לב האדם ללמוד התורה ולקיימה. וכן בתורה שבעל-פה מצינו פיוצא בזה, כי יש בה הלכות ואגדות, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה בספרי, פרשת עקב: ולדבקה בו - דורשי רשומות אמרו: רצונך שתכיר מי שאמר והיה העולם, למד הגדה, שמתוך כך אתה מכיר את הקדוש-ברוך-הוא ומדבק בדרךיו. וכן אמרו במכילתא, פרשת בשלח: והישר בעיניו תעשה - אלו אגדות משבחות, הנשמעות באזני כל אדם. ואמרו ב"תנא-דביר-אליהו", פרק ב: בכל הארץ יצא קום - אלו ההגדות, שמקדשין שמו הגדול בהן. וכן עוד הפליגו רבותינו זכרונם לברכה במקומות הרבה בענין למוד ההגדות שבתורה, והכל מפני שהן ממשיכין לב האדם ומעוררין אותו לעבודתו ותפילה ולקיום התורה:

ימי מוהרנ"ת

ה

והנה, בכל דור ודור עקר למוד התורה וקיום התורה וקיום כל קדשת ישראל, הכל הוא רק על-ידי חכמי הדור, שהם הצדיקים הגדולים שבכל דור. וכעין שדרשו רבותינו זכרונם לברכה במסכת מגלה, דף יא: ואף גם זאת וכו' - לא מאסתים - בימי בשדים, שהעמדתי להם דניאל וכו'; ולא געלתים - בימי יונים, שהעמדתי להם שמעון הצדיק וכו' להפר בריתי אתם וכו', שהעמדתי להם בית רבי וחכמי דורות וכו'. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כב:): כמה טפשאוי וכו', דקימי מקמי ספר-תורה ולא קימי מקמי צורבא מרבגן וכו':

והנה בענין הצדיקים יש גם כן שני בחינות הנזכרות לעיל, כי מלבד החדושי תורה הנפלאים שמתגלים על ידם שמביאין את האדם לידי מעשה וקיום התורה, אלא אף גם הספורים הקדושים שמספרין מהם יש בהם כח גדול לעורר לב האדם לעבודתו ותפודה, וללמוד החדושי-תורה שלהם ולקיים באמת ובתמים כרצוננו ותפודה.

והנה סמוך לדורותינו אלה בעקבות משיחא ממש חמל עלינו השם ותפודה ושלה לנו מושיע ורב עיר וקדיש נ'ח'ת מ'ן' שמיא נ'חל נ'זבע מ'קור ח'כמה אור האורות

ימי מוהרנ"ת

1

וכו' הוא רבנו הקדוש וכו' בעל המחבר ספרי לקוטי מוהר"ן וספורי מעשיות וכו' וכו'. הוא הפליא לעשות להאיר עיני כל ישראל בחדושי תורתו ושיחותיו וספוריו ועניניו, כמבאר הרבה מזה בספריו הקדושים. והעמיד תלמידים הרבה חכמים וצדיקים גדולים.

ואת על פי כן מגדל ההעלמה וההסתרה שהיה עליו בזה העולם, על דרך (בראשית א) "וירא אלקים את האור כי טוב" - לגנו (חגיגה יב), על כן גם תלמידיו המקרבים אליו לא זכו לידע ולהשיג גם מקצת מן המקצת ממנו וזכרונו לברכה, עד היכן הגיע נוראות נשגבות מעלת קדשיתו והשגתו וזכרונו לברכה. כִּי־אם על אחד מתלמידיו המבוקים הוא מורנו הצדיק הקדוש וכו' הרב רבי נתן וזכרונו לברכה לחיי העולם הפא עליו העיד רבנו וזכרונו לברכה בעצמו שהוא יודע ומשיג קצת מגדלת מעלתו כמבאר קצת מזה במקום אחר.

והנה מבאר במקום אחר מה שהזכיר לאנשיו שישתדלו בזה הרבה, לדבר עם אנשים אחרים ולהודיע להם קצת משיחותיו ועניניו ומאמריו בכדי שיתעוררו על ידי זה לעבודתו יתברך. ופעם אחת אמר ברשת ובזיע ובהתלהבות גדול ורעדה גדולה בלשון זה, והודעתם לכניד ולכני בניד

ימי מוהרנ"ת

ז
- אייערע קינדער זאלט איהר מודיע זיין וואס דא האט זיך גיטאהן [לכניכם תודיעו מה שנעשה כאן].

והנה הרב רבי נתן זכרוננו לברכה הפליא לעשות בזה כל ימיו לקרב בני אדם לעבודת השם יתברך, ולהודיע להם מנוראות נשגבות מעלת קדשת רבנו זכר צדיק לברכה, ומעלת קדשת תורתו ושיחותיו וכו' וכל עניניו הקדושים. והרבה לכתב ספרים קדושים בזה ולהדפיסם, בכדי לקיים (משלי ה) יפוצו מעינותיך חוצה. והן הם ספרי לקוטי מוהר"ן, ולקוטי עצות, וספר המדות, וספרי מעשיות, והשיחות שאחר הספרי מעשיות, וספר חיי מוהר"ן, וספרי הלכות על כל ארבעה חלקי שלחן ערוך, וספרי לקוטי תפלות.

ובעת הפשנו באמתחת הכתבים שלו ומצאנו קונטרס אחד ונקרא שמו ימי מוהרנ"ת. ותכן ענינו הוא מה שרשם עוד לעצמו איזה ספורים קדושים ממה שעבר עליו בימי חייו הקדושים, ומענין ההתקרבות איך שזכה להתקרב אל רבנו זכר צדיק וקדוש לברכה. והמניעות אשר עברו עליו בזה, ואיך שחמל עליו השם יתברך וזכה לשפרם. ועוד ענינים כאלו אשר על ידם יתעורר המעין לעבודת השם יתברך. גם נמצא בהם איזה ספורים וענינים

ימי מוהרנ"ת

ח

מקדִישַׁת רַבְּנֵינוּ זְכוֹר צְדִיק וְקָדוֹשׁ לְבָרָכָה אֲשֶׁר מְבַאֲרִין כָּאֵן
בְּיֹתֵר מִמָּה שֶׁמְבַאֲרִים בְּמִקּוֹמוֹת אַחֵרִים, וְעוֹד עֲנִינִים
יְקָרִים וְכו'.

לְבֵן אֲמַרְנוּ לְזֹכוֹת אֶת הַרְבִּים גַּם בְּסִפּוּרִים אֵלֶּה לְמַעַן
יִדְעוּ דוֹר אַחֲרוֹן וְכו', וַיְקִים בְּנוֹ מִקְרָא שְׁכֵתוֹב (הוֹשֵׁעַ
ו, ב-ג): יַחֲיִינוּ מִיָּמִים בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי יְקִימוּנוּ וְנַחֲיָה לְפָנָיו,
וְנִדְעָה נִרְדְּפָה לְדַעַת אֶת ה' כְּשֶׁחָר נָכוֹן מִצְאוֹ וַיְבוֹא כְּנָשִׁים
לָנוּ כְּמִלְקוֹשׁ יוֹרָה אֶרֶץ: אָמֵן בֶּן יְהִי רְצוֹן:

רְאִיתִי וְנִתְּוֵן אֵל לְבִי לְרִשָּׁם בְּלִי גֵדֵר בְּכָל פְּעַם בְּקִצּוֹר
אִיזָה מַעֲשִׂיּוֹת הַנַּעֲשִׂים עִמִּי בְּכָל עֵת, יְהִי רְצוֹן
שְׂיִהְיָה הַכֹּל לְטוֹבָה:

ימי מוהרנ"ת

א

בשנת תק"ם נולדתי בקהלת-קדש געמירוב בחמשה
עשר בשבט.

בשנת תקנ"ב נתקשר אבי זכרוננו לברכה בשדוכין שלי
עם חותני הגאון הצדיק המפרסם מורנו הרב רבי
דוד צבי זכרוננו לברכה. ובשנת תקנ"ג בשבת נחמו היו
הנשואין שלי בקהלת-קדש שאריגראד והייתי סמוך על
שלחן חותני שני שנים.

ואז הייתי מתנגד גדול על החסידים מחמת שחותני היה
חולק עליהם מאד, ודבר הרבה עליהם לפני ולפני
שאר חתניו ובני-ביתו, ואמר שכל פונתו בדבוריו כדי
לרחק מהם.

אחר כך יצאתי משאריגראד בתחלת שנת תקנ"ו בחג
הספות, ובאתי לקהלת קדש געמירוב עם זוגתי
תחיה. והייתי סמוך על שלחן אבי זכרוננו לברכה,

ימי מוהרנ"ת

ונתחברתי ללמוד בחרף עם חברי זכרונו לברכה. והוא היה מגדל מקטנותו בין החסידים, והיה אצל כמה צדיקים ודבר עמי הרבה והתופח עמי שהחסידים הם יראים ושהצדיקים המפרסמים שביניהם הם גדולים במעלה מאד ועובדים את השם יתברך באמת. (כאשר היא באמת) וגם שאר אנשים התופחו עמי בזה. ובכל זה הייתי חזק בדעתי הרבה בהתנגדות מחמת ארס הדבורים של חותני זכרונו לברכה שהכניס בי הרבה. כי אף על פי שהיה צדיק וירא שמים, אבל לא זכה לידע מאור קדשת אמתת הצדיקים גדולי החסידים המפרסמים. והיה חולק עליהם מאד בנוצר לעיל. ומחמת זה בכל החרף הנוצר לעיל שהייתי בנעמירוב הייתי עדין מתנגד עליהם.

אחר כך מרובי הדברים של חברי הנוצר לעיל ושאר אנשים הבחנתי האמת, וזכיתי לכנס באמונת חכמים. והספיקה דעתי עם החסידים שטוב להתקרב להצדיקים המפרסמים גדולי החסידים, כי הם אנשי אמת וה' עמם. ואז נמשך עלי יראה קצת ונשתניתי לטובה בכמה דברים הידועים לי. ועם כל זה עדין הייתי תועה בדרך ולא ידעתי בין ימיני לשמאלי כי לא היה לי מנהיג בראוי וכל מה שעבר עלי בימים אלו קצרה היריעה לספר:

ימי מוהרנ"ת

יא

ב

בשנת תקס"ב בחדש אלול זכיתי להתקרב לאדונינו מורנו
ורבנו הקדוש והגורא הרב האמת מורנו רבי נחמן
זכר צדיק וקדוש לברכה. והוא אחז בידי וקרבני ברחמי
המרבים, ונשא אותי באשר ישא האומן את היונק.

ותבה אחר ראש-השנה הראשון שנתקרבתי אליו שהוא
ראש-השנה תקס"ג, התחיל להרגילני לכתב
תורתו הקדושה. אבל עדין לא זכיתי לכתב לפני תורתו
הקדושה עד אחר שבת חנכה שכתבתי לפניו כל התורה
ראיתי מגורת זהב (לקוטי מוהר"ן סימן ח'). וכך היה דרך
כתיבתי לפניו, שהתורה שאמר באותו העת, כמו בשבת
חנכה, חזר אחר כך בעת הכתיבה ואמרה לפני פסקא
פסקא, שאמר לפני כמה דבורים בלשון אשכנז, ואני ישבתי
לפניו וכתבתי הדברים בלשון הקדוש עד שגמרתי כתיבת
כל התורה ועל פי רב חזרתי וקריתי אותה לפניו אחר
שגמרתי כתיבתה.

ועצם רבוי המגיעות והיסורים שהיה לי באותה השנה
שהיא שנת תקס"ג אי אפשר לשער. כי כלם היו
מתנגדים עלי הן אשתי והן אבי נרו יאיר וכל בני ביתו וכל

בית אבי זקני וזכרוננו לברכה. ויש בזה הרבה לספר מעצם רבוי המניעות שהיה לי בלי שעור בכל נסיעה ונסיעה ובכל תנועה ותנועה ובכל עבדא ועבדא של ההנהגות הקדושות של רבנו זכרוננו לברכה שצוה עלי. ועדין איני יודע מהיכן קבלתי פח לעמוד נגד מניעות כאלו אשר קשה לסבלם.

ותבא באותו החרף גרש אותי אבי גרו יאיר מעל שלחנו, והכרחתי לאכל אצל אבי-זקני וזונתי אכלה אצל אבי, גרו יאיר. ובכל זה יש הרבה לספר; ואף-על-פי-כן עזרני השם יתברך, והייתי בחרף הזה כמה פעמים אצל רבנו זכרוננו לברכה. וקדם חנכה ישבתי אצלו בערך שלשה שבועות עד אחר שבת חנכה. אחר כך באתי אליו סמוך לראש-חדש שבט, ונסע רבנו זכרוננו לברכה לטולטושין לדודו הרב וכו' מורנו הרב ברוך זכר צדיק לברכה, כי אז היה עדין שלום ביניהם. אחר כך נסע רבנו למדודיבקע וכו' ואנחנו לוינו אותו עד קהלת קדש ליניץ ושם נכנס להרב וכו' מורנו הרב גדליה זכר צדיק לברכה וקבלו בכבוד גדול, וגם כל בני סיעתנו שבאנו עמו קבל אותנו כלנו בכבוד גדול, ושם שמענו מפיו הקדוש של רבנו זכרוננו לברכה, תורה.

ימי מוהרנ"ת

יג

ג

בשנת תקס"ג ה"ל בראש חודש כסלו נולד בני שכנא
שיחיה.

באותו החורף שנת תקס"ג היו הנשואין של בתו מרת
שרה תחיה עם בעלה מורנו יצחק אייזיק גרו
יאיר, בראש חודש ניסן ביום חמישי בקהל-ת-קדש
מדודיבקע. ורבנו זכרנו לברכה בשנסע למדודיבקע כנ"ל
נתעכב שם עד אחר הנשואין.

ואני בשמעתי זאת בנעמירוב, אזרתי חלצי ונסעתי אליו
למדודיבקע, ובאתי אליו זכרנו לברכה ביום פורים,
וישבתי אצלו בסעדת פורים. והוא זכרנו לברכה רקד
הרבה באותו הפורים. גם בחגכה באותה השנה אחר
התורה רקד הרבה, גם בשמחת תורה באותה השנה רקד
הרבה. וכן על נשואי בתו ה"ל רקד הרבה. ואמר אחר כך
אני רקדתי הרבה בשנה זאת וכו' וכבר נרשם מעט מזה
(ענין שיחות הר"ן קל"א. תי מוהר"ן קט"ז, רס"ג) שרצה לבטל הגזרות
והפונקטין שנשמעו אז וכו' כי על ידי המחאת כף ורקודין
ממתיקים דינין וכו'.

וְאֲנִי זָכִיתִי לְהִיּוֹת אֶצְלוֹ שָׁם מְפוֹרִים עַד אַחַר פֶּסַח. וְהָיִיתִי
עַל הַחֲתָנָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁל בֵּית הַנֶּ"ל, וְשָׁמַעְתִּי שָׁם
תּוֹרָה גְבוּהָ לְשִׁמּוֹשׁ שָׁם אֶהֱל בָּהֶם (לְקוּטֵי מוהר"ן סִימָן מ"ט)
(וּבִשְׁעַת אֲמִירַת הַתּוֹרָה הַזֹּאת הִתְחִיל רַק מִפְּסוּק וְהוּא כְּחֶזֶן יוֹצֵא מִחֶפְתּוֹ)
וְעֵצָם רַבּוּי הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיָה לִי עַל גְּסִיעָה זוֹ לְמַדּוּדִיבְקַע
אֵין לְשַׁעַר.

אַחַר כֵּךְ חוֹזְרֵתִי מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם עִם רַבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה
שְׁנִסַּעְתִּי עִמּוֹ לְשִׁמּוֹשׁ בְּדֶרֶךְ, וְשָׁמַעְתִּי תּוֹרָה הַרְבֵּה
וְשִׂיחוֹת גְּפִלְאוֹת מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּדֶרֶךְ וּבֵאתִי לְבֵיתִי בְּשָׁלוֹם.
וְאַחַר כֵּךְ בְּסֻמוֹךְ יִצְאָה גַם זוגְתִי מִשְׁלַחַן אָבִי גְרוֹ יְאִיר, וְאָז
פָּסַק אָבִי לְזוֹן אוֹתֵנוּ וְהִתְחַלְנוּ לְזוֹן עַל שְׁלַחְנִי בְּחֶסֶדִי הַשֵּׁם.

בְּאוֹתוֹ הַקַּיִץ הַרְבּוּ הַמַּתְנַגְּדִים לְשׁוֹן הָרַע בְּפָנַי דוֹדוֹ הַרֵב
וְכוּ' מוֹרְנוּ הַרֵב רַבִּי בְּרוּךְ הַנֶּ"ל, עַד שֶׁגַם הוּא
הִתְחִיל לְחַלֵּק עָלָיו זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה.

בְּאוֹתוֹ הַקַּיִץ בָּזָה אוֹתִי רַבֵּנוּ פַּעַם אַחַת בְּשֶׁבֶת אַחַת,
וְאַחַר כֵּךְ כְּשֶׁבֵּא מִהַדְרֵךְ חָזַר וְקָרַבְנִי הַרְבֵּה וְכָאֵב
אֶת בְּנוֹ הַרְצִנִּי.

ימי מוהרנ"ת

טו

ד

בשנת תקס"ד לפ"ק נפטרה אמי זכרונה לברכה ביום
חמישי ב' בסלו. אחר כך אחר שבת חגכה צוה
עלי ללמד הרבה פוסק וכו'.

אחר כך בקוץ צוה עלי להתחיל ללמד קבלה ומעשה
שהיה כך היה, שאני באתי אליו עם רבי נפתלי,
ואמר לי אני הבאתי אותך עתה כי רציתי לומר לך הנהגה
חדשה (הינו ללמד קבלה) ורצה שאבוא אליו, ועל ידי זה סבב
השם ותברך עד שבאתי אליו ואז וכו'.

באותה השנה סמוך לשבת נחמו נפטרה בתו מרת פיגא
זכרונה לברכה וכו'.

בשנת תקס"ה בחשוון היו הנשואין של בתו מרת מרים
זכרונה לברכה, שהיתה פלתו של הגאון
מולטשיסק. ורקד הרבה פה בברסלב בשבת ראש חודש
חשוון שאז היה ה"פארשפיל". ואני זכיתי לנסע עמו על
החתנה לקהלת ולטשיסק באשר פקד עלי.

באותו העת צוה עלי להתחיל לחשב תורה, אבל עדן
לא צוה לכתבה, ואמר שבפעם אחרת יצוה עלי

גם לכתב. גם צוה עלי ועל שאר אנשי-שלוֹמנו לומר תקון חצות, גם צוה אז עוד לכמה מאנשי-שלוֹמנו לחשב תורה.

והנה בכל הענינים האלה שהזכרתי שעברו עלי באלו השנים הנ"ל, יש הרבה לספר אשר לא יספיקו המון יריעות. כי יש הרבה דברים מאד שלא הזכרתי כאן כלל, וגם מה שהזכרתי לא נכתב כי אם ברמז כמטה מן הים:

ה

בשנת תקס"ה הנ"ל סמוך לראש חודש ניסן נולד בנו כו' שלמה אפרים זכרוננו לברכה ורבנו זכרוננו לברכה כבד אותי במצות פריעה אצלו, ורבנו זכרוננו לברכה בעצמו היה סנדק וחתן, ומה שהיה נעשה אם היה התינוק הזה נשאר בחיים אי אפשר לבאר. ומעט קצת כתוב אצלנו ברמז בעלמא.

ואנחנו באנו אליו תקף למחרתו אחר יום שנולד הי"ד הקדוש הנ"ל והיינו שם בשבת וכל השבוע עד שנמול, וגם אחר כך עד יום שלישי למילה. ובאותו העת שמענו ממנו תורה הרבה ושיחות נפלאות ונוראות מענין היצר הרע שיש כמה בחינות ביצר הרע וכו' וכמה וכמה

ימי מוהרנ"ת

ז

צריכין בכל פעם להתחזק מחדש נגדו להכניעו וכו' וקצת מהם נכתבו ונדפסו.

ואז באותו השבת כשעמדנו לפניו אמר לי דברי צחות על המנעל שלי שנגעם לפניו מאד, ואמר המנעל שלך דומה כמו מי שטופחין לו על פניו. ואחר כך ענה ואמר שיחות חלין שלנו (כמפליג בשבח שיחות חלין שלו) איזה מהצדיקים יוכל לומר לי איך בדברי צחות האלו שקורין ווערטיל יש בו כל כונות המילה ולמעלה מהכונות, ואחר כך התחיל לזרק דבורים מתוך פיו הקדוש, וענה ואמר הלא יש וטפחו לו על פניו וטפח לו בסנדלו, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה סנדל ממאי הוה וכו' משל וכו' ואחר כך התחיל לומר התורה הנדפסת בסימן ס"ג ברית נקרא בלשון תרגום אמה וכו. ומי שלא היה אז איך נתגלה התורה הזאת מדבור הנ"ל אי אפשר לצייר לו הענין. ומי שהיה אז ראה בעיניו גדלת הבורא ותברך וגדלת התורה וגדלת הצדיקים אמתיים איך כל שיחתם ותנועותם תורה גבוהה. שראינו בעינינו שבדבור בעלמא שקורין ווערטיל שאמר על המנעל שלי היה כלול בו תורה גבוהה ונסתרה בזאת שכלול בה כל סוד כונות המילה ויותר מזה, באשר אמר בעצמו. וכאמת גם התורה הנוראה שגלה אחר כך על זה, גם כן אין מי שישגיג אותה היטב כי היא גבוה מאד

בְּדַרְכּוֹ. בְּפֶרֶט שְׂזוּאת הַתּוֹרָה לֹא בְּאֶרֶה הַיֵּטֵב רַק בְּרָמֵז
 בְּעֵלְמָא כַּמְבָּאָר לְמַעֲנֵן שָׁם. וְכָל יָמֵי חַיָּו הִקְדוּשִׁים הָיִינוּ
 רְגִילִים תָּמִיד לֹאֵמַר, אֲשֶׁרֵי עֲבָדִיךָ וְאֲשֶׁרֵי אֲנִישֶׁיךָ הַעוֹמְדִים
 לְפָנֶיךָ הַשּׁוֹמְעִים אֶת חֲכַמְתְּךָ, אֲשֶׁרֵינוּ שְׁזָכִינוּ לָזֶה, זֶה
 חֲלָקְנוּ מִכָּל עֲמָלָנוּ.

ו

בְּקִיץ תַּקְס"ה נָסַע פְּתָאם לְשֶׁאֲרִיגְרָאד בֵּין פָּסַח לַעֲצֵרַת
 וְהַנְּסִיעָה הַזֹּאת הָיְתָה פְּלִיאָה גְּדוֹלָה וְנִשְׁגָּבָה כִּי לֹא
 הָיָה בָּהּ שׁוּם טַעַם עַל־פִּי פְּשׁוּט. וּכְבָר מְבָאָר קֶצֶת בְּסִפּוּרֵי
 נְסִיעוֹתָיו הִקְדוּשִׁים מַעֲנֵן נְסִיעָה הַזֹּאת:

ז

בְּשָׁנַת תַּקְס"ה הִנְ"ל צָוָה עָלַי לְלַקֵּט מִתּוֹרוֹתָיו הַעֲצוֹת
 וְהָעֲבָדָא שְׂיִוצֵא מִכָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה וּבִתְחִלָּה
 כְּתַבְתִּי קֶצֶת מַעֲנֵן זֶה וְלֹא הוּטַב בְּעֵינָיו. וְאַחַר כֵּךְ הִבְנַתִּי
 כּוֹנְנָתוֹ וְחֲזַרְתִּי וְכַתַּבְתִּי וְהוּטַב בְּעֵינָיו וְהוּא הַסֵּפֶר קַצוּר
 לְקוּמֵי מוהר"ן כְּשֶׁקְרָא בוֹ נִעְנַע בְּרֵאשׁוֹ וְאָמַר בְּזֶה הִלְשׁוּן:
 פֶּתַק יָפֵה (א שׁיין צַעטִיל) וְהִבְנַתִּי שְׁהוּטַבוּ מְאֹד בְּעֵינָיו הַדְּבָרִים
 הַנֶּאֱמָרִים שָׁם וְהָיָה כּוֹסֶף מְאֹד שְׁנִזְכָּה לְקִיָּמָם בְּאֵמַת אֲשֶׁרֵי
 שְׂיֵאחֲזוּ בָּהֶם:

ימי מוהרנ"ת

ט

ח

בְּחֶרֶף תִּקַּם הַצְּוָה עָלַי לְנַסֵּעַ לְחֹתְנִי לְקַהֲלַת-קֹדֶשׁ
מֵאֵהֱלוֹב לְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ, שְׂיִתֵּן לִי אֵיזָה רִבְנוֹת בְּאֵיזָה
עִיר וְכוּ', וּבְרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁנִּצְלַתִּי מִזֶּה:

ט

בְּחֶרֶף שְׁנַת תִּקַּם הַהֲנִ"ל צְוָה עָלַי לְחֹזֵר וּלְהַעֲתִיק בְּסֵדֶר
כָּל הַתּוֹרוֹת שְׁלוֹ שֶׁהָיוּ כְּתוּבִים אֶצְלִי בְּקוֹנְטְרָסִים
מִפְּזָרִים כְּמוֹ שֶׁנִּכְתְּבוּ בְּעֵת כְּתִיבְתֶם אַחֵר אֲמִירַת הַתּוֹרָה
מִיָּד. וְצְוָה לְחֹזֵר וּלְהַעֲתִיקָם שֶׁהָיוּ נִכְתְּבִים בְּסֵדֶר שֶׁהָיוּ
רְאוּיִם לְכַרְכֵּם. וְכֵן עָשִׂיתִי וְהַעֲתַקְתִּים בְּסֵדֶר עַל גֵּיר טוֹב
וְדִיו יָפֵה. וְרַבִּי נִפְתְּלִי קָרָא לְפָנַי מְלָה בְּמְלָה מִקּוֹנְטְרָסִים
הַהֲנִ"ל וְאֵנִי כְּתִבְתִּי עַל הַסֵּפֶר. וְנִמְשָׁךְ כְּמוֹ רִבְעֵ שָׁנָה עַד
אַחֵר פֶּסַח סְמוּךְ לְשָׁבֻעוֹת, וְאָף עַל פִּי כֵן בְּכָל אוֹתוֹ הָעֵת
לֹא גָלָה דַעְתּוֹ שְׂרוּצָה לְהַדְפִּיסָם וּלְגַלּוֹתָם בְּעוֹלָם, כִּי בְּכָל
אוֹתָן הָעֵתִים הָיָה דְרָכּוֹ לְהַזְהִיר הַרְבֵּה לְכָלִּי לְגַלּוֹת תּוֹרָתוֹ
לְזָרִים אֲשֶׁר אֵינָם מְאֻנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וְגָלָה קֶצֶת טְעָמִים עַל
זֶה. וְהֵינּוּ גִזְהָרִים בְּזֶה מְאֹד לְהַסְתִּיר וּלְהַעֲלִים מְאֹד
הַקּוֹנְטְרָסִים שֶׁנִּכְתְּבוּ.

ובאותו הַעֵת בֵּין פֶּסַח לַעֲצֵרֶת הָיִיתִי כְּמָה פְּעָמִים אֶצְלוֹ
 מְנַעֲמִירוֹב. וְהוּא הִרְאָה בְּעַצְמוֹ כְּאֵלֹו הוּא מְקַפֵּיד
 עַל אֲשֶׁר אָנוּ בָּאִים אֵלָיו בְּתַמִּידוֹת כָּל כַּף. וְהָיָה לָנוּ מִזֶּה
 מְנִיעוֹת וְיִסּוּרִים בְּכָל פֶּעַם שֶׁרָצִינוּ לָבוֹא אֵלָיו פֶּן יִקְפִיד
 עָלֵינוּ. וְכִבֵּר לֹא הִשְׁגַּחְנוּ עַל שׁוֹם מְנִיעוֹת מִבֵּיתָנוּ וּמְנִיעוֹת
 מִחֲמַת מִמוֹן, רַק זֶה עָמַד לָנוּ בְּמַחְנוּ לְמַנְיַעָה שֶׁנִּדְמָה לָנוּ
 שֶׁהוּא יִקְפִיד כְּשֶׁנִּבּוֹא אֵלָיו מִחֲמַת שְׂזָה סְמוּךְ הָיִינוּ אֶצְלוֹ.
 וְאֵף עַל פִּי בֶן גָּדֹל עֵצָם חֲשַׁקְנוּ לְהַנּוֹת מִזִּיו הַשְׂכִּינָה בְּכָל
 פֶּעַם לְזִכּוֹת לְעַמּוֹד לְפָנָי הַדְּרַת קִדְשָׁתוֹ וְכוּ' וְכוּ' הַתְּגַבֵּר עַל
 הַמְּנִיעָה וְזָכִינוּ לָבוֹא אֵלָיו בְּכָל פֶּעַם.

וְאַחַר שָׁבוּעוֹת שְׁנַת תַּקס"ה הַנִּ"ל בְּעֶרְךָ שְׁמוֹנֶה יָמִים
 שֶׁהָיִיתִי אֶצְלוֹ בְּשָׁבוּעוֹת הַנִּ"ל הַתְּעוֹרֵר לִי רְצוֹן
 לְנִסֵּעַ אֵלָיו כִּי הָיָה צָר לִי מְאֹד בְּעֵגֶן דְּרָכֵי עֲבוֹדַת הַשֵּׁם
 וְכוּ' אֲבָל הָיָה קָשָׁה עָלַי מְאֹד לָבוֹא אֵלָיו מִחֲמַת מְנִיעוֹת
 הַנִּ"ל, וְאִזּוּ הָיָה קָשָׁה וְכִבֵּד עָלַי מְאֹד מְאֹד לְשַׁבֵּר הַמְּנִיעָה
 הַנִּ"ל שֶׁלֹּא יִקְפִיד עָלַי כִּנִּ"ל. כִּי לֹא יִדְעָתִי אִיךָ אֲשָׂא פָּנָי
 לְכַנֵּם לְפָנָיו לְבַקְשׁוֹ שֶׁיִּקְרַבְנִי לְהַשֵּׁם וּתְבַרְךָ אַחַר שְׂזָה סְמוּךְ
 הָיִיתִי אֶצְלוֹ, אֲבָל אֵף עַל פִּי בֶן הָיָה חֲשַׁקִי וּרְצוֹנִי חֲזַק מְאֹד
 לְנִסֵּעַ אֵלָיו.

ימי מוהרנ"ת

כא

וְרַחֵם עָלַי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים וְשַׁלַּח בְּדַעְתִּי
עֲצָה שְׂאֵסַע לְבָרְסֵלֶב בְּשִׁבִיל לְכַרְךָ הַסֶּפֶר שְׁנַעֲשֶׂה
מֵהַקּוֹנְטְרָסִים הַנִּלְשָׁחֹרְתִי וְהַעֲתִקְתִּי בַסֶּדֶר כַּנִּלְ, כִּי כָּבֵר
נִגְמְרוּ כַּנִּלְ וְהוּא זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה צוּה עָלַי בְּעֲצֻמוֹ שְׂלֹא
לְכַרְכֶּם בְּנַעֲמִירוֹב מִפְּנֵי הַמַּתְנַגְּדִים הָרַבִּים שֶׁהָיוּ שָׁם. כִּי אִז
הֵינִי נִזְהָרִים מְאֹד שְׂלֹא לְגַלוֹת תּוֹרָתוֹ לַחוּץ כָּלֵל כַּנִּלְ, וְעַל
כֵּן צוּה עָלַי בְּעֲצֻמוֹ לְכַרְכֶּם בְּבָרְסֵלֶב דִּיקָא. וְכָבֵר הָיָה
בְּדַעְתִּי קִדְּם שְׁבוּעוֹת לְהִבְיָאֵם לְכֹאֵן לְבָרְסֵלֶב לְכַרְכֶּם, אֲךָ
לֹא אֶסְתִּיעַ מִלְּתֹא מִן הַשָּׂמַיִם. וְעַתָּה אַחֲרַי שְׁבוּעוֹת הַיִּיְתִי
רוֹצֶה לְבוֹא לְפָנָיו אֲךָ הָיָה לִי מְנִיעָה הַנִּלְ וְהָיָה לִי לְשַׁלֵּל
עֲצָה הַנִּלְ שֶׁהִזְכִּירֵנִי הַשֵּׁם בְּרַחֲמָיו לְנִסְעַי בְּשִׁבִיל כְּרִיכַת
הַסֶּפֶר הַנִּלְ. וְזֶה יִהְיֶה לִי תְרוּץ לְפָנָיו שֶׁבְּשִׁבִיל זֶה בָּאתִי
וְאַגִּב אוֹכֵל לְדַבֵּר עִמוֹ אִם אֲזֻכָּה.

וְכֵן עֲשִׂיתִי וְנִסְעֵתִי תַכְפֵּף וּמִיד לְבָרְסֵלֶב בַּיּוֹם הַנִּלְ. וּבָאתִי
בַּיּוֹם שְׁשִׁי בַבֶּקֶר, וַיִּרְאֵתִי לְכֵנֶם אֵלָיו וְלַהֲתְרָאוֹת לְפָנָיו
מִחֲמַת בּוֹשָׁה כַּנִּלְ. וְאַחֲרַי כֶּךָ רָאָה אוֹתִי מִיַּד עָבְרוּ מִחֲדָרוֹ
לְבֵיתוֹ הַגָּדוֹל וְשָׂאֵל אוֹתִי בְּדֶרֶךְ הַלּוֹכוֹ עַל מָה בָּאתָ,
הַשְּׁבֵתִי לוֹ לְכַרְךָ הַסֶּפֶר. וְשָׂאֵל וְכִי בְּשִׁבִיל זֶה הִכְרַחְתָּ לְבוֹא
בְּכוֹנָה וְנֶאֱלַמְתִּי וְלֹא הַשְּׁבֵתִי לוֹ דְּבַר מִחֲמַת אִמָּה. אַחֲרַי
כֶּךָ הָיָה בְּדַעְתִּי לִילֵךְ מִיד לְהֶאֱמֵן הָעוֹסֵק בְּכְרִיכַת סִפְרִים

וְלִישָׁב שָׁם אֶצְלוֹ כָּל הַיּוֹם. כִּי יִדְעֵתִי רְצוֹן רַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ
 לְבָרְכָה שְׁלֵא לְהַנִּיחַ הַסֵּפֶר אֶצֶל הָאֶמֶן אֶפְלוּ פֶה בְּרִסְלָב,
 אַף עַל פִּי שְׁגַם הָאֶמֶן הַכוּרְךָ הָיָה מְאֻנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ. אֲבָל אִזּוֹ
 הַקְּפִיד רַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָה מְאֹד לְשֹׁמֵר הַקּוּנְטְרָסִים שְׁלֵא
 יִגַע בְּהֵן זָר.

וְהָיָה בְּדַעְתִּי לִישָׁב אֶצֶל הָאֶמֶן הַכוּרְךָ כָּל הַיּוֹם, וְלִבְלִי
 לְהִתְרָאוֹת פָּנֵי לְפָנֵי רַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָה עַד שַׁבָּת.
 אֲבָל טוֹבוֹ וְרַחֲמָיו שֶׁל רַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָה שֶׁהָיוּ בְּלִי שְׁעוֹר,
 וְהַשְׂמֵאל הָיָה דוֹחָה מְעַט וּבִימִין הָיָה מְקַרֵּב הַרְּבֵה. וְגַם
 הַדְּחִיָּה וְהַתְּרַחֲקוֹת הָיָה בְּעֶצְמוֹ הַתְּקַרְבוֹת נִפְלָא לְמִי
 שְׁחַפֵּץ וְחָשַׁק בְּאַמְתּוֹ. וְגַם עֲדִין הוּא גוֹהֵג כָּךְ. וּבְרַחֲמָיו
 הַנִּפְלְאִים שֶׁלַח פְּתָאם אֶצְלֵי אִישׁ אֶחָד מְאֻנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ
 לְבֵית הַכוּרְךָ הַג"ל וְאָמַר שֶׁרַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָה צְוֶה שְׂאֻנֵּי
 אֵלֶיךָ אֱלֹיו, וְהוּא (הֵינּוּ הַשְּׁלִיחַ הַג"ל) יֵשֵׁב בְּמִקְוָמִי כָּאֵן
 אֶצֶל הַכוּרְךָ.

וְתַבְּרָף רְצֵתִי אֱלֹיו זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָה. וְהָיָה בְּחִדְרוֹ הַקָּטָן שֶׁהָיָה
 לוֹ כְּנֶגֶד בֵּית הַמְּדֻרָשׁ מִן הַצֵּד. וּבֵאתִי אֵלָיו בְּחִדְרוֹ
 הַג"ל, וְהוּא שָׁכַב עַל מִטָּתוֹ וְאִזּוֹ קָרַבְנִי בְּרַחֲמָיו הַרְּבֵה וְדַבֵּר
 עִמִּי הַרְּבֵה מְאֹד. וְנַחֵם אוֹתִי וְשִׂמַח אוֹתִי וְחִזַּק אוֹתִי הַרְּבֵה

ימי מוהרנ"ת

כג

מאד מאד בדכריו הקדושים והטהורים הערכים והנעימים
המתוקים מדבש ונפת צופים. ודבר עמי הרבה ולא ישן
כלל, ועמד ממטתו ונכנס לביתו הגדול.

ואז היה העת שהתחיל לגלות סוד הנפלא והעצום של
העשרה קפיטל תהלים לאמרם ביום שקרה לאדם
חס ושלוה מקרה לילה רחמנא לצלן בנדפס בספריו
הקדושים. כי באותו העת קדם שבאתי אליו אמר התורה
הזאת הנדפסת בספר הראשון בסימן ר"ה המתחלת תקון
למקרה לילה לומר עשרה קפיטל תהלים וכו'. ואני לא
הייתי אצלו בשעה שאמרה, אחר כך ביום ששי הנ"ל גלה
לי חתנו רבי יצחק זכרונו לברכה מעט מהתורה הנ"ל כפי
הבנתו. ואחר כך דברתי עמו זכרונו לברכה בעצמו מזה
ובאר לי הדבר קצת וכתבתי הענין מיד כמו שנדפס עתה
בסימן הנ"ל. ואז לא גלה עדין הקפיטליך תהלים בפרטיות
איזה קפיטליך צריכין לומר רק שאמר שהיה ראוי לברר
איזה עשרה קפיטליך הם בנגד עשרה מיני נגינה, אך כל
עשרה ועשרה קפיטליך שבתהלים כלולים מבחינת עשרה
מיני נגינה, אך אחר כך אחר כמה שנים התחיל לגלות
מענין התקון הנ"ל. ואחר שבא מלכוב חזר ודבר מענין
העשרה קפיטל תהלים הנ"ל ואז גלה בפרטיות איזה
קפיטליך צריכין לומר בנדפס בלקוטי תנינא בסופו בסימן

צ"ב עיני שם (ובמדרגה, שכבר מבאר מספור זה מעט במקום אחר (עין שיחות הר"ן קמ"א, חיי מוהר"ן רכ"ה).

וְכָל אוֹתוֹ יוֹם שִׁשִּׁי יֵשֵׁב רַבְּנֵנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה בְּבֵית עַם הָעוֹלָם, וְגַם אֲנִי הָיִיתִי עוֹמֵד לְפָנָיו וְדַבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה וְלֹא הָלַךְ לְמִרְחָץ עַד סְמוּךְ לְפָנֹת הַיּוֹם, מַה לְשַׁדְּרָפוֹ הָיְתָה תְּמִיד לֵילֶךְ לְמִרְחָץ בְּיוֹם שִׁשִּׁי תִּכְרַף סְמוּךְ אַחֵר חֲצוֹת. וְאַחֵר כִּף עָנָה וְאָמַר כִּמָּה קָשָׁה לְהִיּוֹת מְפָרְסֵם לְהַנְהִיג הָעוֹלָם (כְּלוֹמַר כִּמָּה יְסוּרִים הוּא סוֹבֵל שֶׁהַבַּל מִנְּחָ עָלָיו וְצָרִיךְ לְשִׂאת בְּדַעְתּוֹ הַרְבֵּה מְאֹד) כִּי הֲלֹא זֶה הַדְּבָר שֶׁעוֹסְקִין עִתָּה לְכַרֵּךְ הַסֵּפֶר הַנִּלְגְּדָמָה לָכֶם שֶׁאֵין נִחְשָׁב לְכֹלֹם עֵינֵן הַכְּרִיכָה הַזֹּאת. (אֲבָל בְּאֵמֶת) כִּמָּה וְכִמָּה עוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בְּזֶה בְּכַרִּיכַת הַסֵּפֶר הַזֶּה. וְכֹנְנָתוֹ הָיְתָה שֶׁהוּא צָרִיךְ לְשִׂאת הַבַּל עַל רִאשׁוֹ כִּנְ"ל. וְאִזּוֹ הִבְנוּ מִרְחוֹק כִּמָּה גְּדוֹל וְעֲצוּם וְנִשְׁגָּב כָּל עֵסֶק וְעֵסֶק מֵעֵסְקֵי הַסֵּפָרִים וְהַעֲנִינִים שֶׁלּוֹ, שֶׁאֲפִלּוֹ בְּכַרִּיכַת הַסֵּפֶר תְּלוּיִים כִּמָּה וְכִמָּה עוֹלָמוֹת, וְאַחֵר כִּף הָלַךְ לְמִרְחָץ וְלִמְקוֹתָהּ.

וְהָיִיתִי שֵׁם בְּשֶׁבֶת-קֶדֶשׁ וּבְכָל הַשָּׁבוּעַ עַד יוֹם חֲמִישִׁי, כִּי נִתְעַצֵּל הַכוֹרֶךְ הַנִּלְגְּדָמָה לְ"ל וְלֹא גָמַר הַכְּרִיכָה עַד יוֹם הַנִּלְגְּדָמָה לְ"ל שֶׁאַחֵר שֶׁבֶת הַנִּלְגְּדָמָה לְ"ל. וּבְכָל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ הַזֹּאת דִּבֶּר עִמּוֹ הַרְבֵּה וְכָל דְּבָרָיו לְחִזֵּק אוֹתִי הַרְבֵּה בְּשִׂמְחָה. וְאָמַר לִי:

ימי מוהרנ"ת

כה

אָפְלוּ הַחוֹלָה הַמְּטֹל עַל עֵרֶשׂ דְּוֵי מְחֻזְקִין אוֹתוֹ הַרְבֵּה וְאוֹמְרִים לוֹ שְׁלֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ וַיִּחַזַּק עֲצָמוֹ בְּכָל עֵז. וְכֵן בְּאַמַּת חוּזֵר הַחוֹלָה לְאִיתָנוּ וּבְרִיאוֹתָו עַל יְדֵי שְׁמֻחֻזֶּק אֶת עֲצָמוֹ וּמְבָרִיא אֶת עֲצָמוֹ וְאֵינוֹ נִמְשָׁד אַחֵר עֲצָלוֹת וּכְבֻדוֹת חֲלִיוֹ, כִּי עַל יְדֵי זְרִיזוֹתוֹ וְהַתְּחַזְקוֹתוֹ חוּזֵר לְבְרִיאוֹתוֹ בְּאַמַּת. בְּדַבְרִים הָאֵלֶּה וְכִיּוֹצֵא בָהֶם דְּבַר עַמִּי הַרְבֵּה מֵעַנְיָן הַתְּחַזְקוֹת לְהִיּוֹת בְּשֻׁמְחָה בְּכָל מָה דְאֶפְשָׁר.

גַּם דְּבַר עַמִּי אֵז בְּאוֹתוֹ הָעֵת וְסִפֵּר לִי מִגְדֹּל צַעֲרוֹ וְיִסּוּרָיו בְּלֵי שַׁעוֹר, וְעֲצָם הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִהִילָדָה שֶׁל בָּתוֹ תַּחֲיָה שְׁהִיתָה אֵז חוֹלָה בְּיוֹתֵר מִחֲלֵי הַ"מְזוֹלְעֵן" [אַדְמַת] אוֹ "פֶּאֶקִין" [אַכְעָבוּעִית]. וְאָמַר שֶׁהוּא מְרַגֵּשׁ בְּלִבּוֹ כָּל גְּנִיחָה וּגְנִיחָה שֶׁל הַתִּינוּק וְשֶׁהוּא מְרַצָּה הַלְוָאִי וְהָיָה לוֹ חֲלֵי הַ"מְזוֹלְעֵן" בְּשִׁבִיל הַתִּינוּק.

וְאָמַר שֶׁהוּא דְרָכֵי הַשֵּׁם שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּין. הֵינּוּ שֵׁישׁ דְרָכֵי הַשֵּׁם שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּינָם שֶׁהֵם בְּחִינַת צַדִּיק וְטוֹב לוֹ צַדִּיק וְרַע לוֹ וְכו' (בְּרֻכּוֹת ה.) אֲשֶׁר בְּאוֹתוֹ הַשְּׁבוּעוֹת דְּבַר מְזָה בְּהַתּוֹרָה וּבְיוֹם הַבְּכוּרִים הַנִּדְפָּס בְּסִימָן ג'ו עֵינַן שָׁם, וְאָמַר שְׁהִיּוּרִים שֶׁלּוֹ הֵם בְּחִינַת דְרָכֵי הַשֵּׁם. וְסִפֵּר אֵז מֵעַנְיָן מָה שְׁמוּבָא בְּ"שִׁבְחֵי הָאֲר"י ז"ל", שֶׁפִּעַם אַחַת הַפְּצִיר אוֹתוֹ הַרְבֵּה הָרַב רַבֵּי חַיִּים וַיִּטְאַל זְכוּרָנוּ לְבָרְכָה

שְׁיִגְלָה לוֹ סוּד אֶחָד, וְלֹא רָצָה הָאֶר"י כִּי אָמַר שֶׁהוּא סִכְנָה גְדוֹלָה לְפָנָיו. וְהַפְצִיר אוֹתוֹ הֶרֶב רַבֵּי חַיִּים וַיִּטְאַל הֶרֶבָּה, וּמַחֲמַת זֶה הָיָה מִכְרַח לְגִלּוֹתוֹ כִּי אָמַר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם כִּי אִם לְתַקֵּן נִשְׁמַת הֶרֶב רַבֵּי חַיִּים וַיִּטְאַל זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָּה. נִמְצָא כְּשֶׁהֶרֶב רַבֵּי חַיִּים וַיִּטְאַל הַפְצִיר אוֹתוֹ הָיָה מִכְרַח בְּאַמַּת לְגִלּוֹת הַסּוּד לְפָנָיו, וְאַחַר כֵּךְ תִּכְרַךְ כְּשִׁגְלָה זֶה הַסּוּד נַעֲשֶׂה בְּנוֹ חוֹלָה וְנִפְטַר מִחֲמַת זֶה רַחֲמָנָא לְצַלָּן. וְאִיךְ אֶפְשֶׁר לְהִבִּין זֹאת כִּי הֲלֹא הָיָה מִכְרַח לְגִלּוֹת הַסּוּד מִחֲמַת הַפְצִירַת רַבֵּי חַיִּים וַיִּטְאַל כִּנ"ל וְאָף עַל פִּי כֵּן נַעֲנֵשׁ עַל זֶה. אִךְ זֶה הוּא בְּחִינַת דְּרָכֵי הַשֵּׁם שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לְהִבְינָם.

וְסִפֵּר אִזּוֹ כָּל זֶה לְעֵנֵן יִסּוּרָיו מִבְּנָיו וַיּוֹצֵא חֲלָצִיו. שְׁכַל יִסּוּרָיו הוּא מִחֲמַתְנוּ מִחֲמַת שְׁעוֹסֵק לְקָרֵב אוֹתָנוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהֲלֹא כּוֹנֵנֵנוּ בְּאַמַּת לְשָׁמַיִם, וּבְיִסּוּדָיו רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַמַּת שְׁיַעֲסֵק בְּתַקוּנָנוּ לְקָרֵבנוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה עִקַּר כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְרְצוֹנוֹ וְכו', וְאָף עַל פִּי כֵּן יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים וְעֵנֵשִׁים כְּאֵלוֹ מִחֲמַת זֶה דִּיקָא. אִךְ זֶה הוּא דְרָכֵי הַשֵּׁם שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לְהִבְינָם כָּלֵל בְּשׁוּם אִפֵּן. וְאָמַר אִזּוֹ שְׁזֶה יוֹדֵעַ עַל עֲצָמוֹ זְכוּת, שְׁגַם כְּשֶׁבָּאִין לְפָנָיו וּמִסְפָּרִין לוֹ צַעַר מִתִּינוּק אַחַר שֶׁנִּחְלָה חֵם וְשָׁלוֹם כְּדִי שִׁיתְפַּלֵּל עָלָיו, יֵשׁ לוֹ גַּם כֵּן צַעַר וַיִּסּוּרִים כְּאֵלֶּה מִמֶּשׁ שִׁישׁ לוֹ מִנְּכֻדוֹ הַנ"ל

ימי מוהרנ"ת

כז

שְׁמֵרָגִישׁ כָּל גְּנִיחָה וּגְנִיחָה שֶׁל הַתִּינוּק (שְׁקוּרִין קַרְעֵכִיז)
בְּלִבּוֹ בַּנ"ל.

גַּם כְּשֶׁאֶחָד נִפְרָד חֵם וְשְׁלוֹם מִחִבּוּרַת הַכְּשָׁרִים הַמְקַרְבִּים
אֵלָיו יֵשׁ לוֹ גַּם בֵּן כָּל צַעַר הַנ"ל. וְהַזְכִּיר אֵז אֶחָד
מִחִבְרֵינוּ שֶׁנִּפְרָד מִמֶּנּוּ וְהַפְּלִיג מְאֹד מִגְּדֹל הַצַּעַר וְהִיסוּרִים
שִׁישׁ לוֹ מְזָה.

אַחַר כֵּךְ בְּיוֹם חֲמִישִׁי נִגְמַר כְּרִיכַת הַסֵּפֶר, וְלִקְחַתִּי הַסֵּפֶר
מִבֵּית הָאֱמוֹן, וּבֵאתִי עִם הַסֵּפֶר לְפָנָיו וְעַמְדַתִּי לְפָנָיו.
וְאָמַר, עֲדִין אֵין אַתָּה בְּשִׁמְחָה, בְּרִבּוֹת הַזְּמַנִּים תִּדַע גְּדֹלְתִי.
וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנוּ בְּזֶה הַלִּשׁוֹן: אִמָּאֵל וְוַעֲסָטוּ וְוִיסְעֵן מִיִּין
גְּרוּיִסְקִיִּט. וְגִלָּה לִי אֵז מַעֲגִינַן הַסֵּפֶר הַנּוֹרָא שֶׁלֹּא שֶׁנִּשְׁרַף
וְכוּ' וְכוּ' וְעִין בְּמָקוֹם אַחַר (חַי מוהר"ן קס"ט, ק"ע, תַּקְעַד) מַעֲגִינַן
הַסֵּפֶר הַזֶּה אִפְסַס קִצָּה הַמַּעֲשֵׂה תִרְאֶה וְכוּ':

,

בְּשָׁנַת תַּקס"ו אַחַר יוֹם טוֹב גּוֹלָד לִי בֵּן מְאִיר זְכָרוֹנוּ
לְבָרְכָהּ, וְרִצִּיתִי לְנִסֵּעַ אֵלָיו וְנִתְעַפְּכֵתִי עַד
אַחַר הַמִּילָה.

ואחר כך באתי אליו וזכרוננו לברכה ואז היה פעם הראשון
שזכיתי שהראה לי ספרו הנורא שנשרף אחר כך.
וקרא עמי במה פרקים שם ונבהלתי מאד אף על פי שלא
הבנתי כלל.

סמוך לחגגה נתעפפתי שם כמו שלשה שבועות, ואז
גמרתי לפניו כל ספר האלף-בית הראשון.
והתחלתי בו בקיץ תקס"ג גם בשנת תקס"ד כתבתי קצת:

יא

בשנת תקס"ו הנ"ל רקד רבנו וזכרוננו לברכה אחר התורה
"ויהי הם מריקים שקיהם" (לקוטי מוהר"ן סימן י"ז).

בשנה הנ"ל אחר כל הימים טובים בסמוך בתחלת החורף
צוה עלי להתחיל לכתב מה שאני מחדש,
וכן עשיתי.

אחר פסח שלח אותי לר' יהושע מזורין עליו השלום עם
קוויטל כתוב בשמות בכתב ידו הקדושה לתן לו, כי
רבי יהושע הנ"ל היה חולה. ואמר רבנו וזכרוננו לברכה
ש"ממות וצריכין לעשות לו טובה בעולם הבא, על בן שלח
אותי עם הקוויטל הנ"ל. ונסעתי אליו ומסרתי לו הכתב

ימי מוהרנ"ת

כט

הנ"ל ופקדת רבנו זכרוננו לברכה שיקח בדעתו ומחו השמות האלו שהיו פתובים שם. כי כאשר יקבלם בדעתו ומחו שהם הנשמה, כי הנשמה היא הדעת שפמח כמו שמבאר בספריו הקדושים (לקוטי מוהר"ן ל"ה) יהיה מוכה גדולה לפניו. גם אמר לי שאצוה לו שיחשב את רבנו זכרוננו לברכה בדעתו בכל יום עד שיסתלק, וכן עשיתי. ואמר לי רבנו זכרוננו לברכה שזכה אותי במצוה בשליחות הזאת לרבי יהושע הנ"ל.

גם באותו החרף בשנת תקס"ו הנ"ל זכיתי לכתב לפניו הספר הנשרף הנ"ל וכו'. ואחר כך אחר פסח אמר לי זכיתי אותך במצוה רבה שכתבת הספר הנ"ל. ואמר הספר שלך כבר התחיל לעשות איזה עשיה בעולם. אך הזהיר אותי הרבה להתפלל על התינוק שלו שהוא הילד הקדוש שלמה אפרים זכרוננו לברכה. וגם להאיש שמסר בידו הספר הנ"ל צוה והזהיר למען השם שיתפלל על התינוק הנ"ל, כי ידע שיקחו עצמם על התינוק הנ"ל. ובעוונותינו הרבים לא הועילו תפלותינו, ונפטר הילד אחר שבועות באותו הקיץ. ובענין זה יש מעשיות הרבה ומעט דמעט יתבארו במקום אחר (עין חיי מוהר"ן סימן כ"ה, קנ"א). המקום ינחם אותו ואותנו וכל ישראל מצרה ושבר הגדול הזה

שְׁהִיָּה בְּעוֹלָם. כְּאֲשֶׁר אָמַר בְּפִרוּשׁ וַיִּנְחַם אֹתָנוּ בְּכַפְּלִים,
וַיָּבִיֵא לָנוּ מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

אָמַר הַמַּעֲתִיק רְאִיתִי לְהַעֲתִיק מַה שְּׁמַצָּאתִי בְּאַמְתַּחַת
הַכְּתָבִים וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: סְמוּךְ לְפִטְרַת הַיֶּלֶד הַקְּדוֹשׁ
וְהַנּוֹרָא שֶׁל אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה, הֵינּוּ אֶצְלוֹ
עַל הַעֲלִיָּה שְׁהִיָּה עַל בֵּיתוֹ. וְסִפֵּר עִמָּנוּ מַעֲנִין גָּדוֹל צִעְרוֹ
וַיִּסְוְרוּ הַגְּדוֹלִים וְהָעֲצוּמִים שֵׁישׁ לוֹ מִכָּל צַד וּמִצְדֵי צְדָדִים.
וְסִפֵּר קֶצֶת בְּעִנְיָן זֶה שֵׁישׁ לוֹ יִסּוּרִים רַבִּים וּגְדוֹלִים מְאֹד
מִבְּפָנָיִם וּמִבַּחוּץ, דִּהְיִינוּ שֶׁהוּא עֲצָמוּ יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים
וְעֲצוּמִים כִּי יֵשׁ לוֹ חוֹלְאַת קָשָׁה וּכְאֵב גְּדוֹל וַיִּסּוּרִים גְּדוֹלִים
בְּגוֹף וְגַם בְּתוֹךְ וְכוּ'. וְכֵן מִבַּחוּץ הָיוּ לוֹ יִסּוּרִים עֲצוּמִים
מֵעֵצֶם הַמַּחְלֶקֶת הַגְּדוֹל שְׁהִיָּה עָלָיו כָּל יָמָיו חָנָם עַל לֹא
דָּבָר, וַיַּחֲפְאוּ עָלָיו דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֵן אֲשֶׁר בְּדוֹ מַלְכָּם
אֲשֶׁר לֹא עָלוּ עַל לְבוֹ וְדַעְתּוֹ כָּלֵל. וְחוּץ שְׂאֵר הַיִּסּוּרִים מִכָּל
הַצְּדָדִים, שֶׁהָיוּ לוֹ בְּכָל עֵת, כִּי הָיָה מְלֵא יִסּוּרִים וְכוּ'.
וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו עֲנָה וְאָמַר, מַה אַתֶּם יוֹדְעִים מַה גְּדוֹל וְעֲצוּם
הַשֶּׁכֶר הַזֶּה שְׁהִיָּה בְּעוֹלָם עִנְיָן הַסְּתַלְקוֹת הַיֶּלֶד הַנִּזְ"ל, כָּל
לְבָבֵי נִשְׁפָּר וְנִתַּק מִמְּקוֹמוֹ. וְהַתְּחִילוּ הַדְּמָעוֹת הַקְּדוֹשִׁים
לִירֹד עַל לְחַיָּיו. וְתַכְּף וּמִיד בְּרַחְנוּ מִלְּפָנָיו מֵעֵצֶם הַבוֹשָׁה
שֶׁנִּפְּל עָלֵינוּ עַל שְׂרָאֵינוּ בְּכִיתוֹ בְּפָנֵינוּ, וְנִדְּמָה לָנוּ כְּאִלוֹ
נִהְפֵךְ כָּל הָעוֹלָם וְנִחְרַב. וְאַחַר כֵּךְ בְּיוֹם שְׂאֵחֲרָיו יוֹם שֵׁישִׁי

ימי מוהרנ"ת

לא

עֲרַב שֶׁבֶת קָדֵשׁ אָמַר לָנוּ שְׂאֵלְמָלֵא לֹא יִרְדְּנוּ תַכְפֵּף הָיָה
מִסֵּפֶר לָנוּ דְבַר יִפְהָ מְאֹד (וּוּאֵלְמֵ אֵיךְ אֵיךְ גִּיּוּעוֹן דְּעַר צִיִּילְמֵ שִׁינִים)
וְאָמַר בְּיוֹם שִׁשִּׁי שְׂאֵחֲרִיו תּוֹרָה נִפְלְאָה (הֵינּוּ מְאֹמֵר וַיֹּאמֶר בְּעֵז
סִימֵן ס"ה). גַּם בְּאוֹתוֹ הָעֵת אָמַר הַתּוֹרָה עַל-פְּסוּק מִבְּכֵי
נְהָרוֹת חֲבִישׁ (לְקוֹטְמֵי מוֹהֲרֵ"ן סִימֵן רס"ב) שְׂקֵדֶם שֶׁהוּא מְנַגֵּלָה
תּוֹרָה הוּא בּוֹכָה תְּמִיד וְכוּ' וְאַחֲרַי כֶּךָ (נִרְאָה שֶׁחֲסֵר סִימֵן
הַשִּׁיחָה הַזֹּאת):

עוֹד מְצֵאתִי כְּתוּב שֶׁם וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, שְׁנַת תַּקס"ו לַפ"ק יוֹם
רֵאשׁוֹן ה' מְנַחֵם אָב שְׂמַעְנוּ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ כָּל סֵדֶר
בִּיאַת הַגּוֹאֵל צֶדֶק בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְאָמַר שֶׁכֶּבֶד הָיָה מוֹכֵן
שְׂיָבוֹא בְּעוֹד אֵיזָה שָׁנִים וְיִדַע בְּאֵיזָה שָׁנָה וּבְאֵיזָה חֹדֶשׁ
וּבְאֵיזָה יוֹם יָבוֹא. אֵךְ עַכְשָׁו בּוֹדָאֵי לֹא יָבוֹא בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן.
וּכְפִי הַמוֹכֵן מְדַבְּרִיו הָיָה שֶׁהַעֲפוּב הָיָה מַחֲמַת שְׂנַפְמֵר
אֶצְלוֹ בְּנוֹ הַקְּטָן שְׁלֵמָה אֶפְרַיִם זְכָר צִדִּיק לְכֶרֶכָה. גַּם מִקֵּדֶם
סֵפֶר עֲמִי סְמוּךְ אַחֲרַי פְּטִירַת הַיֶּלֶד הַנִּלְ וְאָמַר גַּם בֵּן עֲנָן
הַנִּלְ שֶׁכֶּבֶד הָיָה מוֹכֵן שְׂיָבוֹא בְּעֶרְךָ קֶצֶת שָׁנִים וְכוּ' וְיִדַע
בְּאֵיזָה חֹדֶשׁ וְכוּ' אֵךְ עַכְשָׁו בּוֹדָאֵי לֹא יָבוֹא אִזּוֹ:

עוֹד מְצֵאתִי כְּתוּב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, בְּיוֹם רֵאשׁוֹן הַסְּמוּךְ נִסַּע
מִפֶּה עַל הָאוֹקְרֵינֵעַ וְהֵינּוּ מְלוּיֵן אוֹתוֹ עַד שְׂשִׁצָא
מִלְאֲדִיזִין. וְשֵׁם כְּשִׁצָּא מִלְאֲדִיזִין יִשְׁבְּנוּ עַל הַעֲגֻלָּה שְׁלוֹ וְאִזּוֹ

בדרך הנסיעה גלה לנו סוד הנכתב פאן דברים אשר לא נשמעו מעולם וכו' (הינו כל סדר ביאת הגואל-צדק הנ"ל ונכתב שם הענין ברמיזא בעלמא ובדרך נוטריקון וראשיתבות ומזהיר מאד שלא להעתיק זה הקונטרס הנקרא מגלת סתרים ומכל-שפן שלא להדפיסו, אף על פי שנכתב ברמיזא גם זה חלילה לגלות וכו') וס"ם.

והרבה נשפח מיד ולא נכתב כלל. פי ספור ענין זה שהיה בערך שני שעות וצוה, שלא לדבר מזה ולכתב ברמז ותכף נשפח הרב כי לא נכתב מיד. אחר כך כתוב שם מה נשמעו עוד הפעם בענין זה ביום ששי ערב שבת קד"ש ח' מנחם-אב שנת תקס"ט פה ברסלב וכו' וס"ם שם, אחר שספר פעם הראשון ענין הנ"ל. אחר כך בא עלינו שמחה גדולה מאד והוא זכרוננו לברכה נסע לדרכו. אחר כך כשבא לביתו דברנו עמו שהיה לנו שמחה גדולה אז, ואמר שגם הוא נעשה שמח מאד אחר הספור הנ"ל. ואמרתי לו אמת שטוב ויפה הדבר מאד, אך מתי יהיה זאת. ענה ואמר אבל הספור בעצמו מזה הוא דבר גדול מאד כשבא ענין זה לתוד שיחה בזה העולם מה שהיה גנוז בחדרי חדרים, זה בעצמו הוא דבר גדול מאד. אשרינו שזכינו לשמע דברים גנוזים כאלה אשר לא נשמעו מעולם (עד פאן העתקתי מבתיבת יד הנ"ל). (ואחר הסתלקותו הקדושה של הרב

ימי מוהרנ"ת

לג

רבי נתן זכרוננו לברכה בימים לא כבודים, נגנבו ונאכזרו הכתבים הקדושים של מגילת סתרים הנ"ל ועדן לא נודע מקומם איז וחכל על דאבדין וכו':

בשנת תקס"ו הנ"ל אחר שנפטר התינוק הנ"ל נסע לדרך למדודיבקע וסביבותיה, ושם התחיל לספר מעשה ראשונה שבספורי מעשיות וכשבא מהדרך הייתי אצלו וחזר וספר לפנינו אותה המעשה, ואמר, בדרך ספרתי מעשה וכו' בנדפס שם בספר ספורי מעשיות:

יב

בשנת תקס"ז אחר שהתחיל בסוף שנת תקס"ו לספר ספורי מעשיות וכו' אז אמר בראש השנה התורה פתח רבי שמעון ואמר עת לעשות לה' וכו' (לקוטי מוהר"ן סימן ס'). ושם מדבר מספורי מעשיות שעל ידי זה מעוררין מהשנה וכו'. גם שם מדבר מענין עשירות שצריכין הצדיקים להתבוננות וכו'. ומבאר שם שהעשירות הוא בשלש בחינות שצריכין להשליש מעותיו שליש בקרקע וכו' ואז שלח למזיבוי וקנה החניות שם וכו':

יג

ביום הכפורים בשנת תקס"ז הנ"ל בשעת אמירת פל נדרי, אחר שהתחיל השליח-צבור הפזמונים

והסליחות שאחר תפלת שמונה-עשרה, היה שרפה גדולה
 פה קהלת קנ"ש ברסלב, ונשרפו כמה וכמה פתים גדולים
 והיה רעש גדול מאד. ונתבלבל התפלה, כי כלם פרחו
 למלט נפשם וביתם. אבל ביתו של רבנו זכרוננו לברכה לא
 נשרף אז באותה שרפה. אחר גמר השרפה באותה הלילה
 של יום הכפורים היה פחד ורעש גדול מבני חיל שבאו
 לבית המדרש שלנו, והבו כמה אנשים בבית המדרש
 ובחויז הבה ופצוה שילכו להשקיט האש ולכבות האש
 הנשאר, והיה לנו צער ופחד גדול. אחר כך במוצאי יום
 הכפורים אמר רבנו שרבי שמואל יצחק הודיע לו השרפה
 וכו' שמואל יצחק גימטריא שרפה בנרשם במקום אחר (מי
 מוהר"ן קנ"א). ואז ספר שרצה לעשות עבדא באותו היום
 הכפורים דהיגו לבקש מהשם יתברך וכו' והיו לו כמה
 מענות על זה שאם היה כותבן היו נכתבין על כמה בויגין
 אך נתבלבל הדבר על ידי השרפה.

יד

אחר יום הכפורים נסעתי לביתי לנעמירוב, ותכף באותו
 יום נסעתי למאהלוב. ואז התחיל טלטולי למאהלוב
 כי זוגתי נסעה מקדם ראש-השנה למאהלוב לבית אביה
 ואמה. כי השם יתברך סבב סבות כי בעת שנתקרבתני

ימי מוהרנ"ת

לה

לְרַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה הָיָה חוֹתְנֵי עֲדוּן אַב-בֵּית-דִּין בְּקַהֲלַת-
קֹדֶשׁ קְרַעְמִינִיץ וּסְבִיבוֹתֶיהָ. וְאַחַר שְׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שָׁנִים
נִתְקַבַּל לְרַב גַּם בְּקַהֲלַת-קֹדֶשׁ מְאֹהֲלוֹב וְאִזּוֹ נִסְעָה זִוּגְתִּי
שְׁנַת תַּקס"ו לְמֹאֲהֲלוֹב עִם בְּנֵי שִׁיחֵיו. וְאַנִּי נִסְעָתִי אַחַר יוֹם
הַכַּפּוּרִים לְשָׁם. וּמֵאַתְ הַשֵּׁם הָיְתָה שְׁחוֹתְנֵי לֹא הָיָה אִזּוֹ
בְּבֵיתוֹ בְּמֹאֲהֲלוֹב כִּי הָיָה בְּקַהֲלַת קְרַמִּינִיץ, כִּי הָיָה לוֹ
הַתְּמַנּוֹת הָרַבָּנוֹת בְּשָׁנֵי הַקַּהֲלוֹת הַנִּזְכָּרִים בְּקְרַמִּינִיץ וּסְבִיבוֹתֶיהָ
וּבְמֹאֲהֲלוֹב. וְאִזּוֹ הָיָה בְּקְרַמִּינִיץ, וְהָיָה בְּדַעְתָּנוּ שְׂיָבוֹא עַל
רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְבֵיתוֹ וְאִזּוֹ הָיְתָה חוֹזֶרֶת זִוּגְתִּי לְנַעֲמִירוֹב קֹדֶם
סְפוֹת אוֹ אַחַר כָּדָי. וְאַנִּי נִסְעָתִי לְמֹאֲהֲלוֹב עַל סְפוֹת וְהָיָה
בְּדַעְתִּי לְשׁוֹב עִם זִוּגְתִּי וּבְנֵי שִׁיחֵיו לְקַהֲלַת קֹדֶשׁ נַעֲמִירוֹב
אַחַר סְפוֹת. וּמִחֲמַת שְׁנַת־עֶבֶב בְּקְרַמִּינִיץ כַּנִּזְכָּר, נִתְעַפְּכְנוּ
שָׁם בְּמֹאֲהֲלוֹב וְהָיְינוּ מְצַפִּים עָלָיו מִיּוֹם לְיוֹם וְעַל יְדֵי זֶה
נִתְעַפְּכְנוּ שָׁם הַרְבֵּה. וְעַל יְדֵי זֶה נִתְגַּלְגַּל הַדְּבָר שְׁנַת־עֶבֶב
בְּמֹאֲהֲלוֹב קְרוֹב לְשָׁנֵי שָׁנִים כַּאֲשֶׁר יִבָּאֵר לְקַמּוֹ.

וְכָל אֵלּוּ הַשָּׁתֵי שָׁנִים לֹא הָיִיתִי רָגִיל לְהִיּוֹת לְפָנֵי רַבְּנוּ
זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה כַּאֲשֶׁר בְּשָׁנִים הַקּוֹדְמִים, מִחֲמַת
שְׁהִיִּיתִי בְּרַחוּק מְקוֹם מֵאֲתוֹ. וְלֹא בָּאתִי אֵלָיו כִּי-אִם בְּזְמַנִּים
הַיְדוּעִים לָנוּ שֶׁהַזְּהִיר אוֹתָנוּ לְבוֹא אֵלָיו, שֶׁהֵם רֹאשׁ הַשָּׁנָה
וְשָׁבוּעוֹת וְשִׁבְתַּת חֲנֻפָה. אֲבָל מִקֶּדֶם כְּשֶׁהִיִּיתִי בְּנַעֲמִירֵב
הָיִיתִי רָגִיל לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ הַרְבֵּה. גַּם בְּכָל הַשָּׁתֵי שָׁנִים הַנִּזְכָּרִים

הִיָּה גַם רַבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה נֶעַ וְנָד בְּהַדְרָךְ וְהַנְּסִיעָה שֶׁל
נְאוֹרוֹיְמִישׁ זְכוֹ וְבִקְהַל־קֹדֶשׁ לְמַבְרָג כְּאֲשֶׁר יִבְאֵר לְקַמּוֹן.

וּבְבוֹאֵי לְמֵאֵהָלוֹב הַתְּחִילוּ עָלַי מִחֻדָּשׁ מְנִיעוֹת הַרְבֵּה
מְלַנְסֵעַ לְרַבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה. כִּי כָּכָר מְבֹאֵר
לְעִיל קִצְתַּת שְׁהִיָּה לִי מְנִיעוֹת וַיְסוּרִים הַרְבֵּה לְאִין קִין
בְּתַחֲלַת הַתְּקַרְבוֹתַי אֵלָיו, אֲשֶׁר אֵי אֶפְשָׁר לְהַבִּין כִּלְלֵי אֵיךְ
זְכִיתִי לְשִׁבְרָם, וְכֹל הַשׁוֹמְעִים תְּצַלִּינָה אֲזִינוּ וְלֹא בְּאַרְתִּי
חֶלֶק אֶלֶף מֵהֶם. אֵךְ עֵקֶר גְּדֹל הַיְסוּרִים וְהַמְּנִיעוֹת לֹא
נִתְמַהֲמָהוּ הַרְבֵּה כִּי הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ זַפְנֵי שִׁשְׁבְּרָתִים בְּמַהִירוֹת
מִגְּדֹל חֻזְקֵי שְׁיֵהִיָּה אֵיךְ שְׁיֵהִיָּה אֵהִיָּה מְקַרֵּב אֵלָיו זְכוֹרֵנוּ
לְבִרְכָה וַיַּעֲבֹר עָלַי מָה. וְתַכְפֵּה גֵרֵשׁ אוֹתִי אָבִי מִבֵּיתוֹ, וְעַל
יָדַי זֶה הַכְּרָחָה זִוְגָתִי אַחַר כֵּךְ בְּמִשְׁךְ חֲצִי שָׁנָה לִירֵד גַּם בֵּין
מִשְׁלַחַן אָבִי גֵרוּ יֵאִיר וְהֵינּוּ גִזְזוּנִים עַל שְׁלַחַנְנוּ. וּכְשֶׁרָאָה
אָבִי וּבְנֵי בֵיתֵנוּ שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַטּוֹת דַּעְתִּי בְּשׁוּם אַפֵּן
נִסְתַּלְקוּ מִמֶּנִּי. וְגַם זִוְגָתִי אַף עַל פִּי שְׁלֹא הִיָּתָה דַּעְתָּה אֲזִי
מִסְפָּמַת כִּלְלֵי עַל נְסִיעַתִּי לְרַבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה, הַכְּרָחָה גַּם
כֵּן בַּעַל כְּרָחָה לְבַטֵּל דַּעְתָּה. כִּי יִדְעָה וְהַבִּינָה שְׂאֵי אֶפְשָׁר
לְמוֹנֵעַ אוֹתִי מִרַבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה בְּשׁוּם אַפֵּן בַּעוֹלָם.

וְכֹל מֵה שְׁעֵבֶר בְּזֶה אֵי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר. אֵךְ עֵקֶר תַּקְפֵּה
הַיְסוּרִין וְהַמְּנִיעוֹת לֹא נִתְמַהֲמָהוּ הַרְבֵּה. אִם אֲמַנֵּם

ימי מוהרנ"ת

לז

בְּיָדָי גַּם אַחַר כֵּךְ הָיוּ לִי יְסוּרִים וּמְנִיעוֹת הַרְבֵּה כַּמְעַט
בְּכָל נְסִיעָה וּנְסִיעָה. אֲךָ אַף עַל פִּי כֵן הָיוּ יְסוּרִים וּמְנִיעוֹת
שֶׁאֲפָשֶׁר לְסַבֵּלָן, מֵאַחַר שֶׁכָּבֵר הָיִיתִי נוֹזֵן עַל שְׁלַחְנִי וְכָל
אִישׁ שׁוֹרֵר בְּבֵיתוֹ. וְהָיִיתִי נוֹסֵעַ בְּכָל עֵת שְׂרָצִיתִי בְּכָל
שְׁלֹשָׁה אוֹ אַרְבָּעָה שָׁבוּעוֹת אוֹ פְּחוֹת. וְלִפְעָמִים יִשְׁכַּתִּי
אֶצְלוֹ אִיזָה זְמַן וּבְכָל פֶּעַם שִׁמְעָתִי דְבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים,
תּוֹרוֹת וְשִׁיחוֹת וּמַעֲשֵׂי־זוֹת נִפְלְאוֹת וְנוֹרְאוֹת אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמָעוּ
מֵעוֹלָם, אֲשֶׁר הִחִיָּה אוֹתִי וְאֵת כָּל הַשּׁוֹמְעִים מִפִּי וּמִפִּי
כְּתָבִי לְדוֹרֵי דוֹרוֹת לְעוֹלָמִי עַד וּלְנִצְחַת נִצְחִים. הֲלֹא הֵם
כְּתוּבִים עַל סִפְרָנוֹ. הִחַפֵּץ בְּאֵמֶת יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְלִבּוֹ יִבִּין
וְיָשׁוּב לַהֲשֵׁם יִתְבָּרֵךְ עַל-יָדָם, וְיִבִּין וְיִשְׁכִּיל אֲפָס קִצָּה מֵהַ
שִׁזְבְּנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בַּיָּמִים הָהֵם לְשִׁמְעַת מִפִּי הַקְּדוֹשׁ
וְהַנוֹרָא, דְּבָרִים שֶׁכִּסְפָּה עֵתִיק-יוֹמִין, דְּבָרִים שֶׁלֹּא שִׁמְעֵתָן
אֲזַן מֵעוֹלָם וְכוּ' וְכוּ'; וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ בְּעֶרְךָ אַרְבַּע שָׁנִים.
אַחַר כֵּךְ בְּשָׁנַת תַּקס"ז הֵנ"ל שֶׁהִתְחִיל גְּלוּתִי וְטִלְטוּלִי
לְמֵאֵהָלוֹב חֲזָרוּ וְנִתְחַדְּשׁוּ עָלַי מִחֻדָּשׁ לְגַמְרִי כָּל הַמְּנִיעוֹת
יוֹתֵר מִבְּתַחֲלָה. רַק שֶׁבְּאַפָּן אֶחָד הָיוּ קָלִים מִבְּתַחֲלָה
מִחֻמַּת שְׁהִיִּיתִי כְּבֵר חֲזָק בְּדַעְתִּי מְאֹד מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר. כִּי
כְּבֵר זְכִיתִי לְשִׁמְעַת מֵהַ שִׁשְׁמֵעֵתִי וְלִטְעֵם מִצוּף דְּבִשׁ אֲמָרִיו
הַנְּעִימִים וְהַקְּדוֹשִׁים וְעַל יָדֵי זֶה הָיָה לִי הַכַּח לְשַׁבֵּר
הַמְּנִיעוֹת. כִּי זֶה כָּלֵל אֶצְלָנוּ שֶׁעַקֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת הֵם רַק

ימי מוהרנ"ת

מניעות המוח וכו' כמבאר בספרים בכמה מקומות עין שם
(לקיטת תנ"ך סימן מ"ו). וכל מה שעבר עלי אז במאהלוב אי
אפשר לספר אך בקצור אספר קצת.

הנה אחר יום הכפורים נסעתי למאהלוב כנ"ל, ובאתי
לשם ביום חמישי י"ג תשרי ולא מצאתי חותני
בביתו כי היה בקרמיניץ כנ"ל. וחותני היה חשוב ויקר שם
מאד מאד בתכלית החיובות. וגם מכבד היה מתנגד גדול
על כל החסידים אפלו על גדולי המפרסמים. ואשתו וכל-
בני ביתו כלם היו מתנגדים והיה באמת צדיק ובעל מעשים
טובים. אך היה שקוע בדעתו דברי בעלי המחלקת מכבד
שחלקו על גדולי החסידים כמפרסם, ומחמת זה היה חזק
בענין ההתנגדות מאד. וכן כל בני ביתו וגם אשתו בכלל.
ובפרט עתה שעלה לגדלה יותר בודאי היו לי יסורים יותר
כי כלם היה לבם חלוק עמי. אבל זאת ידעו שאין בידם
למנע אותי בשום אופן כי ידעו שאני חזק בדעתי בלי
שעור כנ"ל:

והנה הייתי במאהלוב בכל ימי הספוט, ואחר הספוט
היינו מצפים בכל יום שיבוא חותני ולא בא. כי
נתעכב שם בקרמיניץ בעסק דבר מצוה שגזדמן לו שם.

ימי מוהרנ"ת

לט

ולא היה אפשר לנו לחזור לביתנו קדם שיבוא פי זוגתי לא ראתה אותו כמה זמנים ונמשך הדבר עד חגכה ועדין לא בא. ואני הייתי עצור במאהלוב ולא זכיתי לראות פני קדשו של רבנו זכרונו לברכה מאחר יום הכפורים עד הנה. והיו לי יסורים עצומים מזה בלי שעור פי בכל השנים שעברו הייתי רגיל במשך זמן כזה להיות אצלו זכרונו לברכה כמה פעמים ושמעתי מה ששמעתי וכו'. ומגדל צערי כתבתי אגרות לרבנו זכרונו לברכה מגדל היסורים והמניעות שיש לי מאד כנ"ל. ובתוך אותו הזמן בין ימים הנוראים לחגכה שהייתי במאהלוב כנ"ל באותו הזמן נולד בן זכר לרבנו זכרונו לברכה בשבת-קדש ונקרא שמו בישראל יעקב זכרונו לברכה. ומחמת עכובי במאהלוב לא זכיתי להיות אפלו על הברית מילה ובשבוע של הברית מילה נשמע מפי רבנו זכרונו לברכה הענין הנורא של האלפים לחלקם למאות שעל ידי זה יכולים להחיות מתים וכו' כנדרפס בלקוטים שאחרי הספורי מעשיות (שיחות הר"ן צ"ג) עין שם. והבן נפלאות השם ונוראותיו עד אין קץ וכו'. וכל זה אמר בעת שהביא לו רבי ליב דיין דגים בלילה לצורך סעדת הברית מילה, שבא בשמחה ואמר כל ענין הנורא הנ"ל. ואני בעונותי הרבים לא זכיתי להיות בכל זה אך כתבו לי על הפאסט בכל עת מה שעבר כאן.

והינה נתעכבתי שם עד ימי החגכה פנ"ל, ושבת חגכה
 היה אצלנו מהזמנים הקבועים לבוא אליו כפי
 פקדתו כמבאר במקום אחר (תוי מוהר"ן סימן קכ"ו). והתחלתי
 לכסף ולהתנגעגע לנסע לברסלב על שבת חגכה אך רבו
 המניעות בלי שעור, בפרט אולי בתוך כך יבוא חותני בעת
 שאהיה בברסלב כי היו מצפים בכל יום שיבוא פנ"ל. ואם
 יבוא ולא ימצאני שם בודאי יחרה אפו מאד. וגם חמותי
 וזוגתי כלם היה להם לקהיון שנים שאני אסע בעת כזאת
 לברסלב. אחרי שכל גדולי חשובי קהלה כזאת באים בכל
 יום לשחר פניהם ומצפים בתשוקה גדולה על ביאתו. והוא
 יקר ומפרסם כל כך ובין היום ומחר יבוא ואני אסע בתוך
 כך לרבנו זכרנו לברכה אשר גם בלא זה הוא על אפם
 וחמתם מכל-שכן עתה. ובודאי היו לי יסורים מנסיעה זאת
 הרבה מאד.

אך השם יתברך ברחמיו בלי שעור חזק את לכבי
 והתגברתי על כל המניעות ונסעתי לברסלב. והשם
 יתברך עזרני כי בתחלה לא היה לי על הוצאות ולא עגלה,
 אבל הפא לטהר מסיעין לו, ומי שרוצה באמת בחשק חזק
 כראוי נתבטלין המניעות וכו'. ועזרני השם יתברך והזמין
 לי עגלה והוצאות הדרך ובאתי לרבנו זכרנו לברכה אור

ימי מוהרנ"ת

ליום נשני ערב שבת קדש ראש-חדש מבת שהוא מימי חנכה. וזכיתי לדבר מיד עם רבנו זכרוננו לברכה, אף על פי שפבר היה שוכב על מפתו. וספר לי מיד מענין המעשה שעבר עליו באלו הימים שנמצא איש רע ובליעל שבדה עליו דבר כזה שאין הדעת סובלתו והיו לו יסורים רבים מזה. ואמר שנדמה לו שמעולם לא היו יסורים כאלה וכו' (ויתפאר במקום אחר):

טו

והנה זכיתי להיות אצלו על שבת חנכה ושמעתי תורה נפלאה (לקוטי מוהר"ן סימן ל') וכתבתי אותה לפניו ודברתי עמו הרבה. ואחר כך נסעתי לקהלת קדש נעמירוב וקבל אותי אבי בסבר פנים יפות ונתן לי מתנה. והייתי מצפה שם בנעמירוב שיודמן לי עגלה למאהלוב ולא נודמנה לי. ונתישבתי בדעתי למה לי להמתין שם טוב לי שאסע לברסלב אולי יודמן לי שם עגלה וארויח שבתוך כך אהיה אצלו זכרוננו לברכה.

וכן עשיתי וחזרתי ונסעתי לברסלב. ובאתי לשם ביום שלישי בערב. ואני עדין לא קדשתי את הלכנה באותו החדש, ואותה הלילה היתה הלילה האחרונה של

זמן קדוש הלְבָנָה, והִיָּה עֵנָן וְחֻשְׁךָ גָדוֹל וְלֹא נִרְאָה שׁוֹם רֶשֶׁם בְּעֵלְמָא שֶׁל הַלְבָנָה וְהִיָּה לִי צֶעֶר. וְשִׂאלַתִי אִם רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה כְּבָר קִדְשׁ הַלְבָנָה. הַשִּׁיב לִי שֶׁכְּבָר קִדְשׁ הַלְבָנָה וְהִיָּה לִי צֶעֶר בְּיוֹתֵר. וְגַם בְּלֹא זֶה הַתְּנַבְרָה עָלַי עֲצָבוֹת, וּמַחְמַת זֶה בְּיוֹתֵר. וְאַחַר כֵּן גִּכְנַסְתִּי אֵלָיו בְּאוֹתָהּ הַלְיָלָה וְשִׂאל אוֹתִי עַל מָה אַתָּה בְּמִרְהָ שְׁחוֹרָה כָּל כֵּן, וְשִׂתְקַתִּי, וְנִעְנָה אֶחָד וְאָמַר לוֹ בְּשִׁבִיל שְׂאִין הַלְבָנָה נִרְאִית עַל כֵּן פְּנִי זְעוּפוֹת. עָנָה רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה וְאָמַר הַתְּפַלֵּל לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל־זֶה, הַשְּׁבַתִי לוֹ כְּבָר בְּקִשְׁתִּי מִהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל־זֶה, וְאָמַר הַתְּפַלֵּל עוֹד, וְעָנָה אֶחָד וְאָמַר בְּשִׁבִילִי, שְׂאִנִּי רוּצָה שְׂאֵתֶם תִּתְפַּלְּלוּ עָלָי עַבּוּר זֶה.

וּבְאַמַּת לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ עַל זֶה אֵף עַל פִּי שֶׁהִיָּה לִי צֶעֶר גָּדוֹל מֵעֵינֵי הַלְבָנָה, אֲבָל הָיוּ לִי דְבָרִים הַכְּרִחִים יוֹתֵר שֶׁהֵיָּיתִי צָרִיךְ שִׂיתְפַּלֵּל עָלַי, עַל כֵּן לֹא מִצָּאתִי לְבִי לְהַטְרִיחַ לְפָנָיו גַּם בְּשִׁבִיל זֶה. וְעַמְדָנוּ קִצַּת לְפָנָיו בְּתוֹךְ כֵּן בָּא אֶחָד וְאָמַר שֶׁהַלְבָנָה מִתְחַלֵּת לְהַתְרַאוֹת מְעַט מִתוֹךְ הָעֲנָנִים. עָנָה רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה וְאָמַר תִּלְךָ מִיָּד וְתַכֵּף פְּשִׁתְרָאָה אוֹתָהּ כְּפִי מַה שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הָעֲנָנִים רַק שִׁתְרָאָה אוֹתָהּ תַכֵּף תְּבָרֵךְ בְּרַפְתִּי הַלְבָנָה בְּלִי עֲכוּב. וַיִּצְאֵתִי לַחוּץ וְהִיָּתָה הַלְבָנָה מְכֻסָּה בְּעֲנָנִים רַק שֶׁנִּרְאִית מְעַט וְלֹא זִרְזֵתִי עֲצָמִי כְּפִי פִקְדָתוֹ וּבְתוֹךְ כֵּן נִתְעַלְמָה

ימי מוהרנ"ת

מג

לְגַמְרִי. וְהָיוּ לִי יְסוּרִים בְּיוֹתֵר כִּי נִתְבַּיְשָׁתִי לְחֹזֵר אֵלָיו, מִחֲמַת שְׁלֹא קִיַּמְתִּי כְּדַבְּרָיו. וְעַמְדָּתִי שָׁם מְעַט וְתִלְתִּי עֵינֵי לְפָרוֹם וּבִקְשָׁתִי מִהַשֵּׁם יִתְפַּרֵּךְ קֶצֶת וְנִרְאָתָה הַלְבָנָה יוֹתֵר מִבְּתַחֲלָה, וְתִכְף בְּרַכְתִּי בְּרַכַּת הַלְבָנָה וְנִכְנַסְתִּי אֶצְלוֹ זְכוּרוֹנוֹ לְבְרָכָה בְּשִׂמְחָה.

וְתִכְף בְּשִׂבְאָתִי לְפָנָיו עֲנָה וְאָמַר הֲלֹא רְאִיתֶם שְׁעָתָה הוּא אִישׁ אַחֵר לְגַמְרִי וְהָיָה לוֹ נַחַת גָּדוֹל. וְעֲנָה וְאָמַר עָלַי וְעַל כָּל אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אִם אַתֶּם הֵייתֶם בְּשִׂמְחָה הֵייתָה מוֹבָה גְּדוֹלָה לְהַעֲלוֹם. אַחֵר כִּף דַּבְּרָנוּ עִמּוֹ קֶצֶת וְאַחֵר כִּף סֵפֶר לְפָנַי וְלְפָנֵי חֲתָנָו רַבִּי יִצְחָק זְכוּרוֹנוֹ לְבְרָכָה מַעֲשֵׂה נוֹרָאָה מְעַנֵּן מְזֹל מְזֹל טוֹב (ח"י מוהר"ן סִימָן פ"ב). וְאַחֵר כִּף צוּרָה שְׁאֵנַחְנוּ נֹאכַל עִמּוֹ יַחַד. כִּי הַמְנַהֵג הָיָה בְּעַת שְׁיִשְׁבְּנוּ אֶצְלוֹ שְׂבַחַל לֹא אָכַל עִמָּנוּ יַחַד רַק לְפַעְמִים כְּשֶׁהָיָה אֵיזָה עַת רְצוֹן וּבְדִיחָא דַּעֲתָה הָיָה מְצוּהָ שְׂנֹאכַל עִמּוֹ יַחַד. וְאִזּוּ בְּלִילָה הַנּוֹפֵר לְעֵיל הָיָה גַם כֵּן שְׁעַת רְצוֹן וְשִׂמְחָה קֶצֶת וְצוּרָה שְׂנֹאכַל עִמּוֹ, וְאָכַלְנוּ יַחַד הוּא זְכוּרוֹנוֹ לְבְרָכָה וְחֲתָנוּ הַנ"ל וְאַנְכִי.

וּבְתוֹךְ הַסְּעָדָה שָׁמַע שְׂאֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָיָה גַם כֵּן מְקַדֵּשׁ אֶת הַלְבָנָה, וְאָמַר בְּרַכַּת הַלְבָנָה בְּהַתְעוֹרְרוֹת וְהַתְּלַהבוֹת מַעֲמֵק הַלֵּב כְּדַרְךְ אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ,

ימי מוהרנ"ת

והוטב לרפנו זכרוננו לברכה מאד מאד והתחיל לדבר מזה. ועל ידי זה נסתבב הדבר עד שגלה תורה נפלאה לפנינו על פסוק (מלכים ב'): ויהי נא פי שנים ברוחך אלי (לקוטי מוהר"ן סימן ס"ו). וכבר ידוע אצלנו שעל כל דבור ודבור שזכינו לשמע מפיו הקדוש זכרוננו לברכה, אנו צריכין לומר כמה פעמים: אלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא די, מכל-שכן כשזכינו לשמע המשך כזה. אשרי און השומעם ונתעפכתי שם עד שבת. ועל שבת-קדש באו אורחים, ואחד מהם היה מארץ ישראל. וספר רפנו זכרוננו לברכה עמו מארץ ישראל שבודאי בהכרח שהיו לו געגועים לארץ ישראל, מאחר שזכה להיות שם ועל ידי זה נסתבב הדבר שאמר רפנו זכרוננו לברכה על השלחן תורה נוראה (שם) מענין שבירות מניעות וכו' וכן אחר כך במוצאי שבת קדש אמר גם כן תורה נוראה (שם) מענין המשכת רוחו של משיח וכו'.

ואחר שבת בסמוך נודמן לי עגלה וקבלתי רשות מאתו קדם אור היום, כי הייתי נחפז מאד ונכנסתי לחדרו לקבל רשות פנהוג, ולא היה נר בחדרו כי הוא זכרוננו לברכה שכב עדין על מטתו. ורציתי להכניס נר ואמר שאין צריכין, וקבלתי רשות ממנו בחשכת לילה ודברתי עמו מעט כי כבר דברתי עמו הרבה קדם נסיעתי לנעמירוב

ימי מוהרנ"ת

ואחר כך, ונסעתי למאהלוב. ובאתי למאהלוב ומצאתי את חותני בביתו כי בא בסמוך אחר נסיעתי משם לברסלב. וקבלתי פניו, ובודאי לא הסביר לי פנים יפות כי היטב חרה לו על זה פנ"ל:

טז

והנה כספי היה חזק מאד לחזר עם בני ביתי לנעמורוב. אך עד הנה היינו ממתנים על חותני בנזכר לעיל. ועתה אי אפשר לחזר בחרף, ואף על פי בן הייתי מצפה לחזר. אבל סמוך לביאתי שם החלה ה' אותי ונפילתי למשכב שלשה פעמים רצופים זה אחר זה. וכן זוגתי חלתה שלשה פעמים ובני שיחוי, והמשרתת שלנו חלתה ומתה. והמשרתת של חותני חלתה גם כן כי באותו העת היו חלשות מצויות מאד בסביבותינו. וכבר אמר רבנו זכרנו לברכה בין כסה לעשור בשנה זאת שהולכים חלשות גדולות בעולם. וכן בערב יום הכפורים בשיצא מהמקנה, ענה ואמר להאיש שהלך עמו מהמרחץ לביתו שהוא אוהו בראשו וממשמש בו אם הוא חי. פונתו שמרגיש כל כך צער העולם מהחלשות שנמשכו בעולם רחמנא לצלן עד שאינו יודע אם הוא חי. וכן הוה שתכף אחר יום הכפורים בעת נסיעתי למאהלוב ראיתי במקומות

שְׁעַבְרָתִי שָׁם שֶׁהָיוּ מִטְּלִים עַל עֵרֶשׂ דְּוֵי רַחֲמָנָא לְצַלֵּן עַד
שֶׁהִגִּיעַ אֲצִלְנוּ רַחֲמָנָא לְצַלֵּן אַחַר חֲנֻכָּה בְּנִזְכָּר לְעֵיל.

וְתַכְּף כְּשֶׁנִּפְלְתִי לְמִשְׁכַּב רַחֲמָנָא לְצַלֵּן צוֹיִתִי לְכַתֵּב אֲגֵרַת
לְרַבְּנֵנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, וְהִגִּיעַ אֵלָיו וְהָיָה לְרַבְּנֵנוּ זְכוּרֵנוּ
לְבִרְכָה צֶעַר גָּדוֹל מְזֵה מְאֹד מְאֹד. וְהִשִּׁיב לִי תְּשׁוּבָה
בְּכַתִּיבַת יְדֵי הַקְּדוּשָׁה בְּעֶצְמוֹ, וְכַתֵּב לִי דְבָרִים מִתּוֹקִים
וְעֵרֵבִים וְגֵלָה לִי עֵצִים נִפְלְאוֹת אֲהַבְתּוּ אֵלַי וְהִחִיָּה וְחִזַּק
אוֹתִי מְאֹד מְאֹד בְּמִכְתָּבוֹ. וְהָאֲגֵרַת הַזֹּאת עֲדִין בְּיַדִּי. וְלִדְעֹתִי
לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לִי לְסַבֵּל צֶעַר הַחוּלְאֵת לוֹלֵא הָאֲגֵרַת
הַנִּזְכָּרַת לְעֵיל שֶׁהִחִיָּה אוֹתִי מִמֶּשׁ:

יז

וְהִנֵּה בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן הַזֶּה נָסַע רַבְּנֵנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה
לְמִדּוּדִיבְקַע עַל שַׁבַּת שִׁירָה כְּדָרְכּוֹ בְּכָל שָׁנָה.
וּמִשָּׁם נָסַע לְקַרְמֵינִטְשָׁאק וְהִמְתִּין שָׁם אֵיזָה שְׁבוּעוֹת עַד
לָדַת בְּתוֹ הַצְּדִיקַת מֵרַת שָׁרָה תַּחֲתֶיהָ שֶׁהָיְתָה קְרוּבָה לְלִדְתָהּ.
וְהִמְתִּין שָׁם עַד שֶׁיִּלְדָּה בֶּן זָכָר לְמוֹזֵל טוֹב. וְקִדְּם לְדַתָּהּ הָיָה
רַבְּנֵנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה בְּצֶעַר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר, וְלֹא
הָרָאָה שׁוֹם פָּנִים שְׁחֻקוֹת כָּלֵל. וְגַם לֹא הִנִּיחַ שְׂיִתְּנוּ לוֹ שְׁנֵי
תְּבִשְׁלִין בְּסַעֲדָתוֹ וְהָיָה יוֹשֵׁב וּמִצְפָּה שֶׁתִּלְד בְּשָׁלוֹם. וְאַחַר

ימי מוהרנ"ת

מז

כך באותו הלילה שילדה בשלום בישועת השם בא בשמחה גדולה וצוה תכף להדליק נרות ולעשות משקה "פאנגש" והמתין שם עד אחר המילה ואז היה גם בן בשמחה.

אחר כך ביום שלישי למילה חלתה בתו היולדת הנזכרת לעיל, והיה לו צער גדול מאד מאד ויצא מקרמינמשאק בבחלה וחפזון גדול כמו הבורח ממש. ואחד מאנשיו שנסע עמו לשמשו נתמהמה שם קצת, הניחו שם וברח ממנו. והאיש הנזכר לעיל נשאר בקרמינמשאק והכרח לשכר עגלה ולרדף אחריו כמה פרסאות. ואמר רבנו זכרוננו לברכה אז בעת שברח משם, שקרוב שתצא חיותו מגדל הצער, כי מה שעבר עליו בענין בניו ויוצאי-חלציו שיחיו לארץ ימים ושנים אי אפשר לספר. כי בניו ויוצאי-חלציו הם סגלות יקרות מאד מאד והעולם צריכים אותם מאד מאד, ואמר שהם אילנות יקרים מאד ויגדלו מהם פרות נפלאים מאד והזהיר לכבדם מאד. ואמר שהגואל צדק יצא מיוצאי-חלציו וכו'. ונסע מקרמינמשאק ובא לביתו לפה ברסלב.

ולא נתמהמה הרבה ואז נסע מכאן הנסיעה הגדולה למדינת פאליסע לקהלת-קדש נאווריטש וכו' וחזר

ימי מוהרנ"ת

משם לאוסטרֶהָא וּוסֶלֶב וְכו' כְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (תני מוהר"ן סימן קנ"א). וְהַנְּסִיעָה הַזֹּאת שְׁטַלְטֵל עֲצָמוּ בְּטַלְטוּל קָשָׁה כְּזֶה בְּלִי שׁוּם טַעַם עַל פִּי פְּשׁוּט הִיא פְּלִיאָה גְּדוּלָּה. כִּי לֹא קִבִּין שׁוּם מָמוֹן בְּנִסְיעָה זֹ, אֲדַרְבָּא פִּזֵּר סָד עֲצוּם מִכִּיסוֹ עַל הוֹצָאוֹת הַדֶּרֶךְ. עַל כֵּן עֲדִין אֵין שׁוּם אָדָם יוֹדֵעַ שׁוּם רָמֵז וּפְרוּשׁ עַל נְסִיעָתוֹ זֹאת שֶׁהִיְתָה פְּלִיאָה נִשְׁגָּבָה מְאֹד. וְכֵן נִסַּע כְּמָה נְסִיעוֹת בְּלִי טַעַם עַל-פִּי פְּשׁוּט כְּמוֹ לְשֶׁאֲרִיגְרֵד וְכו'. אֲבָל נְסִיעָה זֹאת נִמְשָׁכָה זְמַן גְּדוּל, וְהָיוּ לוֹ טַלְטוּלִים קָשִׁים וְעֲצוּמִים, וְהוֹצָאוֹת הַרְבֵּה וְאֵין שׁוּם אָדָם יוֹדֵעַ כְּוִנָּתוֹ הַנּוֹרָאָה כְּזֶה. וְאָמַר שְׁאֵם הָיוּ יוֹדְעִים הָעוֹלָם עַל מָה הוּא נוֹסֵעַ הָיוּ מְנַשְׁקִים כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁל נְסִיעָתוֹ. וְאָמַר שֶׁבְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה הוּא מְכַרֵּעַ אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ לְכַף זְכוּת, וְכִבְר מְבֹאֵר מְזֵה קִצָּת בְּמָקוֹם אַחֵר (תני מוהר"ן סימן קכ"א):

יח

וְהִנֵּה אֲנֹכִי עֲזַרְנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁחִזְרַתִּי לְאִיתָנִי וְכֵן זִוְגַתִּי וּבְנֵי שִׁיחִיו. אַחֵר כֶּךָ אַחֵר פּוֹרִים נִסְעָתִי לְעַמִּירוֹב. וְכוּנָתִי הִיְתָה לְהִתְרַאוֹת פְּנֵי עַם חֲבֵרֵי רַבִּי נִפְתָּלִי, כִּי יִדְעָתִי שֶׁרַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה כְּבָר נִסַּע לְדֶרֶךְ נְסִיעָה הַנּוֹכְרֵת לְעִיל. כִּי חֲבֵרֵי רַבִּי נִפְתָּלִי הָיָה כּוֹתֵב לִי עַל הַפֶּאֶסֶט (דֶּרֶךְ הַדּוֹאֵר)

ימי מוהרנ"ת

מז

בְּכֹל פַּעַם כָּל מַה שֶׁעָבַר פֶּאֶן. אֲךָ נִסְעָתִי לְנַעֲמִירוֹב כִּדְרִי
לְדַבֵּר עִם חֲבֵרֵי רַבִּי נִפְתָּלִי לְשִׁמְעַע מִפִּיּו חֲדָשׁוֹת שְׁזֻכָּה
לְשִׁמְעַע בְּעֵתִים הַלְלוּ שְׁלֹא זָכִיתִי לִהְיוֹת אֶצְלוֹ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָּה.
וּבֵאתִי לְנַעֲמִירוֹב וּמֵאֵת הַשֵּׁם הִיָּתָה שְׁנַתְּעַכְבְּתִי שָׁם עַד
אַחַר פֶּסַח, וּבַתּוֹךְ כִּךְ שִׁמְעָתִי מִרַבִּי נִפְתָּלִי גָרוּ יָאִיר בְּמָה
מַעֲשִׂיּוֹת שִׁשְׁמַע מִפִּיּו הַקְּדוֹשׁ שְׁלֹא נִכְתְּבוּ עֲדִין כִּי לֹא הָיָה
מִי שִׁיכְתְּבֵם. וְאַנִּי שִׁמְעָתִים מִפִּי חֲבֵרֵי הַנּוֹכַח לְעִיל וּכְתִבְתִּים
עַל הַסֵּפֶר (אֲבָל שָׂאֵר הַמַּעֲשִׂיּוֹת שִׁמְעָתִי מִפִּיּו הַקְּדוֹשׁ שֶׁל רַבְּנֵי זְכוּרוֹנוֹ
לְבִרְכָּה בְּעַצְמוֹ).

בְּרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁשָׁנַתְּ בְּדַעְתִּי לְנִסְעַע לְנַעֲמִירוֹב אֲזִי שֶׁעַל יְדֵי זֶה
הִצְלָתִי מַעֲשִׂיּוֹת אֱלוֹהִים, שְׁאֵם לֹא בָאתִי אֲזִי לֹא הָיוּ
נִכְתְּבִין כָּלֵל וְהָיוּ נֶעְלָמִין מִן הָעוֹלָם. וְעַתָּה כִּכֵּר הִחִיו בְּמָה
נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעֲדִין הֵם מְחִיִּין נִפְשׁוֹת הַרְּבִיָּה וְעַתִּידִין
לְהַחִיּוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל וְכָל בָּאֵי עוֹלָם כְּשִׁיתְּנֵלָה אֲמַתַּת קְדֻשַׁת
גְּדֻלָּתוֹ בְּעוֹלָם בְּמַהֲרָה בְּעֹזֶרֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרוּךְ הַשֵּׁם
אֲשֶׁר עֲזָרְנִי עַד כֹּה:

יט

אַחַר פֶּסַח רָצִיתִי לְחַזֵּר לְקַהֲלַת-קֹדֶשׁ מְאֹהֱלוֹב. וְנִסְעָתִי
מִקֵּדֶם לְקַהֲלַת בְּרֶסֶלַב, וְדַבַּרְתִּי הַרְּבִיָּה עַל לֵב הַגָּנִיד

ר"מ דפה שהיה מאנשי רבנו זכרוננו לברכה שישלח מעות לרבנו זכרוננו לברכה לקהלת-קדש נאורייטש, כי הגיעו ממנו אגרות שהוא צריך למעות על הוצאות, וכן עשה ר"מ הנזכר לעיל ושלח לו בערך עשרים וחמשה אדמים לקהלת-קדש נאורייטש. כי בן צוה רבנו זכרוננו לברכה קדם נסיעתו מביתו שפשירצו לשלח לו מעות ישלחו לקהלת-קדש נאורייטש. אחר כך נסעתי למאהלוב. והנה רבנו זכרוננו לברכה בנסיעתו הגדולה הנזכרת לעיל היה בקהלת-קדש נאורייטש בימי הפורים, וכפי הנראה מדעתו היה שמשם יסע למרחוק יותר. אך אחר כך נמלך בדעתו וחזר משם לקהלת-קדש אוסטרהא, ומאוסטרהא שלח העגלה שלו עם אנשים רבי שמואל וכו' לפה קהלת-קדש ברסלב כדי להביא אשתו לשם שתקבל רפואות אצל הדאקטור גארדע כי היה לה חולאת כבד שמתה בו. ורבנו זכרוננו לברכה נשאר לבדו בקהלת-קדש אוסטרהא רק ששכרו לו אחד לזמן לשמשו עד שיחזר רבי שמואל מברסלב.

ובאת אשתו הרבנית עם רבי שמואל הנזכר לעיל לקהלת-קדש אוסטרהא על שבת הגדול. ולא הוטב בעיניה הדוקטור גארדע ואמרה שטוב לפניה להתרפא בזסלב שיש שם דוקטורים גדולים וגם יש לה

ימי מוהרנ"ת

שָׁם בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ. וְהִכְרַח רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה לְגַסְעַ עִמָּה
 לְקַהֲלַת-קֹדֶשׁ זִסְלָב תִּקְרָא אַחַר שַׁבָּת, וּבֹא לְזִסְלָב סְמוּךְ
 לְפֶסַח מְאֹד וְהִכְרַח לְשֹׁכֵר שֵׁם דִּירָה, וְלֹא הָיָה שֵׁם מִי
 שִׁישְׁמֹשְׁנוּ כִּי-אֵם רַבִּי שְׁמוּאֵל הַגָּדוֹל. וְגַם כָּל עֶסְקֵי הַבַּיִת,
 הַכֹּל הָיָה מְטוֹל עַל רַבִּי שְׁמוּאֵל הַגָּדוֹל. כִּי הִכְרַח לְשֹׁכֵר
 הַבַּיִת וּלְהַכִּין מִצּוֹת וְכָל צְרֻכֵי הַפֶּסַח הַכֹּל בְּיוֹם אֶחָד. וְגִדְּל
 הַיִּסּוּרִים וְהַטְּלִטּוּל שֶׁהָיָה לָהֶם שֵׁם אִי אֲפָשֵׁר לְשַׁעַר.

אַחֲרָיִךְ זֶה נִתֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלֵב אֶחָד מֵהַנְּגִידִים דְּקַהֲלַת-
 קֹדֶשׁ זִסְלָב וְקִבֵּל אֶת רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה לְבַיְתוֹ עִם
 זְוִגְתּוֹ וְכָל בְּנֵי בַיְתוֹ וּמְסוּרָה כָּל בַּיְתוֹ לְפָנָיו בְּכַבּוּד גָּדוֹל. כִּי
 בְּתַחֲלָה יֵשְׁבוּ בְּבַיִת יֶשֶׁן וְשָׁכּוּר שֶׁשָּׁכְרוּ לָהֶם. כִּי קֹדֶם פֶּסַח
 לֹא יָכְלוּ לְמַצֵּא דִירָה כְּרֵאוֹי וְהִכְרַחוּ גַם לְתַקֵּן הַגָּג קֹדֶם
 פֶּסַח בְּעֵצִים מְרֻדָּתָם שֶׁבָּאוּ פְתָאם סְמוּךְ לְפֶסַח בְּעִיר נְכָרְיָה.
 וּבְיָדָאֵי יְכוּלִים לְהַכִּין קֶצֶת עֵצִים הַטְּלִטּוּלִים וְהַיִּסּוּרִים שֶׁהָיָה
 לָהֶם אֹז. וְכָל כּוֹנְנָתוֹ בְּעֵגֶן נְסִיעָה זֹאת בְּיִסּוּרִים וְטְלִטּוּלִים
 כְּאַלְהָה עֲדִין לֹא נֹדַע כָּלָל:

ב

אַחֲרָיִךְ פֶּסַח, בְּעֵת שֶׁהָיִיתִי בְּמֵאֵהָלוֹב, הִגִּיעַ אֲנִי לְפָה
 בְּרִסְלָב, וּמִכָּאן נִשְׁלַח אֵלַי, שֶׁהוּא זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה

חלש מאד, ובקש מאתנו והזהיר אותנו להתפלל עליו. אחר-כך הגיע אגרת ממנו, שחזר לאיתנו שלא על-ידי רפואות גשמיות, ואמר, שתפלות שלנו הועילו לו הרבה.

והנה דרכנו היתה לנסע אליו תמיד על חג השבועות. ורבו זכרוננו לברכה הבין שיצטרך להתעכב בקהלת-קדש זסלב גם בחג השבועות, וכתב לנו אגרות שלא ירים אחד מאתנו את רגלו לבוא אליו על שבועות. אבל רבי נפתלי גרו יאיר מנעמירוב שהיה פה בכל פעם וראה את האגרת פה קדם לכל אנשי-שלומנו, עמד וכתב לי ולכמה מאנשי-שלומנו וזרו אותנו שאף על פי כן נסע וגלף לרבו זכרוננו לברכה לקהלת-קדש זסלב. וכן עשו פה ברסלב ואנשי נעמירוב וטפליק ודאשיב וכו' ונסעו לזסלב על שבועות.

ואני הייתי במאהלוב אז, והיתה דעתי חלוקה מאד מאד בענין הנסיעה אליו לקהלת-קדש זסלב, כי היו לי מניעות עצומות בלי שעור. וידעתי שרבו זכרוננו לברכה כתב שלא לבוא אליו, על כן הלך לבי הנה והנה איך להתנהג. ובחסדו הגדול והנורא התגבר החשק על המניעה, ונתגברתי ונסעתי לברסלב לנסע משם לזסלב. ועצם היסורים והמניעות שהיו לי בבית חותני בנסיעה

ימי מוהרנ"ת

נג

זאת אי אפשר לבאר. כי חותני זכרונו לברכה היה אז בביתו והיה גדול וחשוב ויקר שם מאד מאד ונאספו אליו מפמה עירות בעסקי משפט. וגם היה מוכן לנסע אחר שבועות עם אשתו לקהלת קרמיניץ להנהיג הרבנות שם, ורצה להשאיר אותי בכאן במאהלוב על מקומו. ואני באתי פתאם לביתי והתחלתי להכין עצמי לנסע לברסלב פנופר לעיל. ועמדו בלם משתוממים, וזוגתי התחילה לבכות מיד כי כבר ידעה שלא תוכל למנע אותי בשום אופן. ואני הלכתי לקבל רשות מחותני זכרונו לברכה, והקפיד עלי מאד ורצה למנע אותי הוא וזוגתו היא חמותי. אבל אני לא השגחתי על דבריהם כלל והלכתי מהם וקבלתי חפצים שלי ונסעתי משם וגם לא היה לי על הוצאות כלל, והזמין לי השם יתברך ברגע קלה שני אנשים שהלוו לי על הוצאות קצת, וגם הזמין לי ברחמי עגלה מנעמירוב שהיתה צריכה לחזור ביום זה לביתה. והפל היה פתאם בשעה אחת. והייתי אז טרוד ונחפו מאד כי הזמן היה סמוך מאד לשבועות, ואני הייתי מכרח לנסע מקדם לברסלב כדי להתחבר עם אנשי-שלומנו לנסע עמהם יחד לזסלב.

והנה גדל חלקת העצה שהיתה לי אז, ועצם המניעות והיסורים שהיה לי אז בענין נסיעה זאת אי אפשר

לְבָאָר. וְהַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ עֲזָרְנִי לְשֹׁבֵר כָּל הַמְּנִיעוֹת, וּבְשֹׁעָה אַחַת נִגְמַר בְּדַעְתִּי לְנִסֵּעַ בַּעַת שְׁהִיָּה הַזְּמַן קָצֵר מְאֹד לְעִסְק בְּנִסְיָהּ הַזֹּאת. אָבֵל הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ הַזְּמַן לִי מִיַּד עֲגָלָה וּמְעוֹת עַל הוֹצָאוֹת קֶצֶת. כִּי תִכַּף כְּשֶׁנִּתְחַזְקֵתִי בְּדַעְתִּי לְנִסֵּעַ בּוֹדָאִי וַיַּעֲבֵר עָלַי מָה, תִּכְפֵּן סִיעֵנִי הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ וְהַזְּמַן לִי צְרֻכִי נִסְיָתִי. כִּי בֵּן דְרָכּוֹ יִתְפָּרֵךְ תָּמִיד כִּי הֵבֵא לְפָהֳרֵי מְסִיעֵינִי לוֹ, וְכָל הַמְּנִיעוֹת הֵם רַק מְנִיעוֹת הַמַּח. וְאַף עַל פִּי שְׁנִדְמָה לְהֶאֱדָם שֵׁשׁ לוֹ מְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת בְּאֵמֶת שְׂאֵי אֶפְשֵׁר לְשַׁבְּרָם, אֵף עַל פִּי כֵּן בְּאֵמֶת בְּלִם הֵם רַק מְנִיעוֹת הַמַּח. וְאִם יִגְבִּיר הַחֲשֵׁק וְהַרְצוֹן פְּרָאוֹי וַיִּכְסֹף בְּאֵמֶת לְגַמֵּר הַדָּבָר שֶׁבִקְדָּשָׁה בּוֹדָאִי יִשְׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת וְכו' (כַּמְבָּאֵר אֲצַלְנוּ בְּמִקוּם אַחֵר [לְקוּטֵי מוהר"ן סִימָן ס"ו]). אָבֵל אֲנִי בְּעֵנְיִי רְאִיתִי זֹאת בְּעֵינֵי כַּמָּה פְּעָמִים בְּלִי שְׁעוֹר.

וְנִסְיָתִי עִם הָעֲגָלָה שֶׁהִלְכָה לְנַעֲמִירוֹב וַיִּצְאֵתִי מִמָּאֵהֶלֶב בְּיוֹם חַמִּישִׁי בְּעֶרְךָ ב' שָׁעוֹת וַיֹּתֵר אַחֵר חֲצוֹת הַיּוֹם. וְאֲנִי הִבְנֵתִי שְׂאֵנִי מְכָרַח לְהִיּוֹת בְּפֶרְסֶלֶב עַל אוֹתוֹ הַשִּׁבְתָּ כִּי יִדְעֵתִי שֶׁתִּכְפֵּן אַחֵר שְׁבַת יִסְעוּ כָּל הַחֲבָרִים מִפֶּה לְזוּסֶלֶב. וְהִיּוֹתִי חוֹשֵׁב בְּדַעְתִּי אֵיךְ לְהִתְנַהֵג כִּי הָעֲגָלָה הִלְכָה לְנַעֲמִירוֹב וּמִי יוֹדֵעַ אִם אוֹכֵל לְהַגִּיעַ בְּיוֹם שֵׁשִׁי לְנַעֲמִירוֹב בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל שְׂאוּכֵל לְנִסֵּעַ עוֹד מִנַּעֲמִירוֹב לְפֶה בְּרֶסֶלֶב עַל שְׁבַת. וְגַם יִהְיוּ לִי יִסּוּרִים מְאֹדֵי נִרוֹ יֵאִיר שְׂאֵינוֹ מְסֻכִּים

ימי מוהרנ"ת

נה

גם כן על ענין נסיעתי זאת, מכל-שכן כשאבוא פתאם בערב שבת אחר חצות וארצה לסע מביתו תקף, בודאי יקפיד עלי. על כן הייתי מתגעגע מאוד שהבעל עגלה ימהר ויחיש מסעהו, באפן שאוכל לבוא בעוד היום גדול סמוך לנעמירוב, באפן שאוכל לחפש אחר איזה עגלה בדרך שתסע עמי לברסלב. כי סמוך לנעמירוב יכולים לעקם הדרך לקהלת ברסלב כדי שלא אצטרך כלל להיות בנעמירוב.

אבל תקף בנסעי ממאהלוב התחילו שוב המניעות שיש בשעת הנסיעה בעצמה, באשר מתנהג עמנו על-פי הרב שיש הרבה מניעות קדם שמתחילין לגסע. ואחר כך כשזוכין לשבר אלו המניעות ומתחילין לגסע, אזי חוזרים ומתגברים מניעות חדשות בענין הנסיעה בעצמה מהבעל עגלה והסוסים ומהעגלה ואופנים וחבליה וכל פליה, וממטר ונגשם ורפש ומיט וכיוצא בהם, אשר כמעט לא נמלטה נסיעה אחת ממניעות כאלה וכאלה הרבה, הן בחיים חיותו הקדושים, הן עתה כשאנו נוסעים על ציון קברו הקדוש והנורא מאד.

והנה תקף כשיצאתי ממאהלוב ואני נחפו בדעתי מאד מאד בנוזר לעיל, הסתכלתי וראיתי שהבעל-עגלה

נוסע עם עגלה גדולה ואין לו כִּי־אם שְׁנֵי סוּסִים וְזֶה יָדוּעַ שְׂאֵלוֹ הַעֲגָלוֹת גְּדוֹלוֹת אִי אֶפְשֶׁר לָהֶם לִילֵךְ בְּזִרְזוּת כִּי־אִם עַל יְדֵי אַרְבַּעַת סוּסִים וּלְפָחוֹת שְׁלֹשָׁה. וְשְׂאֵלְתִי אוֹתוֹ מַה זֶה וְהִשִּׁיב שֶׁנִּחְלָה אֶצְלוֹ סוּס אֶחָד בְּנִסְיַעְתּוֹ לְכָאן וְהִשְׂאִיר אוֹתוֹ בְּעֶרְךָ פְּרָסָה וּמְחֻצָּה מִפֶּה, וְהִנֵּה מִחֲמַת זֶה בּוֹדְאֵי נִסֵּעַ עִמִּי לֹאט לֹאט וְגַם גָּשֶׁם הִתְחִיל לִירֹד קֶצֶת וְנִסְעָנוּ עַד שֶׁבָּאנוּ אֶל הַכֶּפֶר שֶׁהִשְׂאִיר שָׁם סוּסוֹ. וְתִכְף הוֹדִיעָנוּ לָנוּ הַשְּׂמוּעָה טוֹבָה מִסוּסוֹ שֶׁכָּבַר מֵת שָׁם, וּבּוֹדְאֵי הִתְחִיל לְהַצְטַעַר הַרְבֵּה וּלְחַשֵּׁב מַה לַעֲשׂוֹת עִם הָעוֹר וְעַל יְדֵי זֶה נִתְעַכְּבָנוּ שָׁם קֶצֶת.

וְאַחֲר־כֵּן נִסֵּעַ מִשָּׁם בְּלֵב גַּיְיָח וְנִעְצַב. וּכְבָר פָּנָה הַיּוֹם וּבּוֹדְאֵי נִסֵּעַ לֹאט כִּי לֹא הָיוּ לוֹ כִּי־אִם שְׁנֵי סוּסִים בְּעֲגָלָה כּוֹזֵאת. וְהָיָה לָנוּ לִינֵת לִילָה סְמוּךְ לְמֵאֵהָלוֹב שְׁתֵּי פְּרָסָאוֹת וּמְחֻצָּה וְעֵדִין הֵיינו רְחוּקִים מִנְעֵמִירוֹב הַרְבֵּה בְּעֶרְךָ שְׂמוּנָה פְּרָסָאוֹת. וְעַמְדַּתִּי בַיּוֹם שִׁשִּׁי בִּבְקָר בְּלֵב נִשְׁבֵּר וּמְבֻלְבָל מְאֹד וְלֹא יָדַעְתִּי מַה לַעֲשׂוֹת. וְנִסְעָתִי עִם הַבַּעַל עֲגָלָה הַנּוֹזֵר לְעִיל עַד קַהֲלַת־קַנְיָשׁ מֵאַרְחֻוּעַ, וּכְבָר הָיָה סְמוּךְ לַחֲצוֹת הַיּוֹם וּמִשָּׁם עֵדִין חֲמֵשׁ פְּרָסָאוֹת לְקַהֲלַת נְעִמִירוֹב. וּבַעַת כְּנִיסַתִּי לְשָׁם הֵייתִי מִצְטַעַר הַרְבֵּה כִּי הִכְנַתִּי שְׁקִשָּׁה לְבוֹא עַל שֵׁבֶת אֶפְלוֹ לְנְעִמִירוֹב מִכָּל־שָׁפָן שֶׁתְּהִיָּה שְׁהוֹת לְשֹׁכֵר עֲגָלָה בְּאִמְצַע הַדֶּרֶךְ לְבִרְסֵלֵב בְּנוֹזֵר

ימי מוהרנ"ת

10

לְעִיל. וְאִם חֵם וְשָׁלוֹם אָבוֹא אַחַר שֶׁבֶת לְבָרְסֶלֶב לֹא יִהְיֶה עֲגָלָה וְחֻבְרִים לְנִסְעַ עִמָּהֶם לְזִסְלֵב. וְהֵייתִי חוֹשֵׁב בְּדַעְתִּי מַה לַעֲשׂוֹת כִּי רָאִיתִי שְׂמֹוכ לְפָנַי לְשֹׁכֵר בְּכָאן סוּסִים לְנִסְעַ מְכָאן לְבָרְסֶלֶב, אָבֵל לֹא הָיוּ לִי עַל הוּצְאוֹת כָּל כֶּד. גַּם הָעִיר קִטְנָה וְעַל פִּי רַב אֵין נִמְצָאִים בְּכָאן סוּסִים כְּאֵלֶּה לְנִסְעַ עִמָּהֶם בְּמַהֲירוֹת כָּל כֶּד.

וְסָמוּךְ מְאֹד בְּכִנְיֹסְתִי לְהָעִיר בְּהִיוֹתִי עַל הַגָּשֶׁר דְּשָׁם עֲנִיתִי וְאַמְרָתִי, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם הַזְּמַן לִי בְּכָאן עֲגָלָה עִם אַרְבָּעָה סוּסִים שֶׁתִּסַּע לְבָרְסֶלֶב וְתִקְבַּל אוֹתִי בַּחֲנָם. וְהַבְּעַל עֲגָלָה שָׁמַע כְּשֶׁאַמְרָתִי זֹאת.

אַחַר כֶּד נִכְנָסְנוּ לְהָעִיר וּבָאנוּ לְתוֹךְ הָאֲכַסְנִיָּא וְהַבְּעַל עֲגָלָה רָצָה לְהַתְמַהֵמָה שָׁם לְתַן מִסְפּוֹא לְסוּסִים וְאֲנִי נִטְלָתִי יָדַי לְאָכֵל. וּבֵין הַנְּטִילָה לְבִרְכַת הַמוּצִיא עָנָה וְאָמַר לִי הַבְּעַל עֲגָלָה, רַבִּי נָתַן תְּפִלַּתְכֶם נִתְקַבְּלָה כִּי הִנֵּה בְּשָׂעָה זֹאת בָּאָה עֲגָלָה עִם אַרְבָּעָה סוּסִים הַנוֹסַעַת לְבָרְסֶלֶב, וְהַסּוֹחֵר הַנוֹסַעַ שָׁם בּוֹדֵאֵי יִקְבַּל אֶתְכֶם בַּחֲנָם כִּי הִיָּה מְכִיר אוֹתוֹ וְהוֹדִיעַ לִי מִיָּד מִי הוּא וְנִבְהַלְתִּי מְאֹד. וְכֵן הָוּה.

וְתַכְּפָה בְּרַכְתִּי בְּרַכַּת הַמוּצִיא וַיִּצְאֵתִי לַחוּץ אֶל הָעֲגָלָה שֶׁעֲמָדָה בְּסָמוּךְ מְאֹד לְאֲכַסְנִיָּא שְׁלִי וְתַכְּפָה קִבַּל

אותי בשמחה, ונסעתי עמו מיד לפה ברסלב ובאתי לכאן בעוד היום גדול, וכבר היו כל החברים מוכנים לנסע ביום ראשון לזסלב ולא היה מקום לקבל אותי. אך תקף שלחו שליח מיחד לכפר אחד לשפר עגלה בשבילי ובשביל עוד אחד בזול. ונסעתי עמם יחד ביום ראשון ובאנו לרבנו זכרנו לברכה ביום רביעי וביום חמישי היה ערב שבועות.

וראייתי השגחתו הנפלאה ושהוא יתברך שומע תפלת כל פה, שנתקימה תפילתי כהויתה שהזמין לי השם ביום ששי עגלה עם ארבעה סוסים בחנם לפרסלב באשר יצא מפי ממש. ברוך השומע תפלות כל פה ברחמים, ומסיע תמיד לכל הבאים לגשת אל הקודש, ברוך הנותן לייעף כח שעזרני עד פה. כי המשפיל יבין מאליו שאי אפשר לבאר בכתב ואפלו פנים אל פנים כל מה שעבר בענינים כאלה בשלמות. בפרט מניעות וחקת העצה שבודאי אי אפשר לבאר כל הסברות שהיו בדעתי למנע אותי מנסיעה זאת וכיוצא בה. ובפרט שרבנו זכרנו לברכה כתב בעצמו לבלי לנסע אליו בנוכר לעיל. והמניעות בלם עמדו לפני כחומות ממש מפל הצדדים. והשם יתברך בכחו הגדול עזרני לדלג על בלם, ולבוא אליו לקהלת קדש זסלב ולשמע מפיו הקדוש תורה ולכתבה על הספר לזכות בה את הרבים לדורי דורות. על פן הארכת קצת

ימי מוהרנ"ת

נט

לְבָאָר פָּרַט נְסִיעָה זֹאת לְמַעַן יִדְעוּ דוֹר אַחֲרוֹן הַמְּנִיעוֹת
שֶׁעָבְרוּ עָלֵינוּ וּבְכַחוֹ הַגָּדוֹל זְכִינוּ לְשַׁבֵּרם.

כִּי כָּל מִוֶּה שֶׁפְּתַבְתִּי מִמָּה שֶׁעָבַר עָלַי, כָּאֵלֶּה וּכְאֵלֶּה עָבְרוּ
גַּם עַל שְׂאֵר אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנו שְׂרָבם כְּכֹלָם הָיוּ לָהֶם
מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת וְנוֹרָאוֹת מְלֵה־תִּקְרָב לְרַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה,
בְּפָרַט בְּתַחֲלָתָם. וְרַבִּים נָפְלוּ וְנִתְרַחְקוּ עַל יְדֵי הַמְּנִיעוֹת
וְאָבְדוּ מִה שֶׁאָבְדוּ חֻכַּל עַל דְּאֲבָדִין, וְאֲשֵׁרִי לְהַנְשֵׂאָרִים
שֶׁהִתְנַבְּרוּ וְהִתְחַזְּקוּ וְשִׁבְרוּ כָּל הַמְּנִיעוֹת, וְנִתְדַבְּקוּ בְּרַבְּנוּ
זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה וְזָכוּ לָהֶם כּוֹ' וּלְדוֹרוֹתָם וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְעוֹלָמֵי עַד וּלְנִצְחַת נְצָחִים.

כא

בְּיָוֶם חַמִּישִׁי עָרַב שְׁבוּעוֹת הַנִּזְכָּר לְעֵיל בְּבִקְר שְׁמַעְתִּי
מִפְּיוֹ הַקְּדוֹשׁ תּוֹרָה שְׁנוּדַע לוֹ שֵׁם בְּזִסְלֵב. גַּם הִבִּיאוּ
לוֹ מִטְּפָלִיק כְּלֵי כֶּסֶף חֲדָשִׁים וּלְקַחֵם וּבִרְךְ שֶׁהֵחִינּוּ. אַחַר
כֵּן סְמוּךְ לְעָרַב בָּעֵת שֶׁכָּבַר הִתְחִילוּ לְהִתְאַסֵּף לְהִתְפַּלֵּל
מִנְחָה, נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה זְכוֹרֵנָה לְבִרְכָה וְרַבְּנוּ
זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה עָמַד בְּשַׁעַת יְצִיאַת נִשְׁמָתָהּ. וְסִפֵּר לִי אַחַר
כֵּן שֶׁכְּאֲשֶׁר יְצָאָה נִשְׁמָתָהּ בָּעֵת שֶׁעָמַד שָׁם, וּבּוֹדָאֵי הָיָה
לוֹ צַעַר גָּדוֹל מְאֹד וּבְלִבּוֹל הַמּוֹחִין לְפִי מִדְּרַגְתּוֹ, וְהוּא הָיָה

ימי מוהרנ"ת

ס

צריך לעשות ולכון מה שהיה צריך למוכתה. אבל הנשם יתברך עזרו אז מאד שבעצם הצער והבלבול פעל ועשה למוכתה מה שהיה צריך.

והנה תכף כשנסתלקה זרזו עצמן מאד אנשי החבורה קדושה דקהלת קד"ש זסלב ועסקו בקבורתה מיד בזריזות נפלאה, ולא התחילו לתבע שום שכר קבורה מרבנו זכרוננו לברכה, רק סמכו עליו בעצמו אם ירצה לתן להם אחר כך יתן. והם זרזו עצמן ולקחה מיד וקברה במהירות גדול באפן שהיה שהות אחר קבורתה לנהג אבלות שעה מעטת ואותה השעה עלתה למנין שבעה כידוע דין זה. וזה היה לנו למוכה וישועה גדולה. פי על ידי זה זכינו לשמע מפיו הקדוש תורה נפלאה בחג השבועות הזה.

כב

והנה בתחלה נתנו לנו חדר בבית המדרש להתפלל שם. אך אחר שנסתלקה צוה רבנו זכרוננו לברכה שכלנו נתפלל בביתו במקום שנסתלקה. וכל ליל שבועות לא דבר עמנו כלל רק עסק בתורה בשעת סעודה בין מאכל למאכל. ואחר הסעודה ישב בינינו והיה נעור בלילה עמנו יחד ואמר

ימי מוהרנ"ת

סד

תקון ליל שבועות במהירות ובהתמדה ולא פנה לשום אדם לדבר דבור בעלמא. ואחר שגמר התקון הניח עצמו מעט לנוח שעה מעטת מאד. ותכף קם בנריוות והלך לטבל קדם אור היום. ואחר כך התפלל עמנו יחד. וכן בסעדת שחרית ביום ראשון דשבועות גם כן לא דבר מאומה, רק עסק באמירת האדרא רבא בזהר הקדוש בכל הסעדה. וכן כל מאכל ומאכל אמר ה"אדרא רבא" בקול נעים ונפלא מאד, ואחר-כך אמר דבר נאה, ונכתב במקום אחר (חיי מוהר"ן קנ"ח):

כג

בליל שבת-קדוש, שהיא שני דשבועות, אז לבש ה"שטרִימל", ואז התחיל להראות פנים מסבירות קצת, וישב על השלחן בדרכו. ואחר גמר הסעדה, אחר ברפת-המזון, היה מזמר בעצמו "אתה נגלית" ו"ברוך שמך" וכו' בנגון נפלא ונעים. וישב אחר-כך עם קצת אנשים, שנשארו עמו אחר ברפת-המזון, ישב עמם עד אור היום, וגם אני הייתי בתוכם. וכן בסעדת שחרית ישב עמנו בשמחה, בדרכו בכל יום-טוב. וכל בני העיר שלחו משקאות, וחלק להעולם בשמחה. בסעדה שלישית אמר תורה (לקושי מוהר"ן סימן ס"ז) והתחיל: ויבן ה' אלקים את

הצִלַּע. בְּמוֹצָאֵי-שַׁבָּת יִשְׁכְּנוּ עִמּוֹ עַד אֹר הַיּוֹם. בְּרוּךְ הַשֵּׁם,
 אֲשֶׁר עֲזָרְנוּ גַם בַּעַת צָרָה הַזֹּאת, שֶׁנִּפְטְרָה אִשְׁתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה
 בְּעֶרְב־שָׁבוּעוֹת לַפְּנוֹת הַיּוֹם, אֶף-עַל-פִּי־כֵן לֹא אִבְדְּנוּ
 הַתּוֹרָה, שֶׁהֵינּוּ צְרִיכִין לְקַבֵּל. וְגַם בְּתוֹךְ טְרַדְתּוֹ הַגְּדוֹלָה,
 שֶׁעָבַר עָלָיו אִזּוֹ מַה שֶׁעָבַר לְפִי גְּדֵלֶת קִדְשֵׁת נוֹרְאוֹת מִחוּ
 הַקְּדוּשָׁה, אֶף-עַל-פִּי־כֵן יָשַׁב עִמָּנוּ שְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת רְצוּפִים,
 שֶׁהָיָה נֶעוֹר בְּכֻלָּם עִמָּנוּ יַחַד, שֶׁהֵם: לַיִל רֵאשׁוֹן דְּשָׁבוּעוֹת
 וְלַיִל שַׁבַּת-קִדְשׁ וְלַיִל מוֹצָאֵי-שַׁבָּת, כִּי דִרְכּוֹ הָיָה נִפְלָא
 וְנִשְׁגָּב, וּבְחֻקְמָתוֹ וּבְקִדְשָׁתוֹ הַנִּפְלְאָה לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַטְרִיד
 וּלְבַלְבֵּל אוֹתוֹ שׁוּם דְּבַר. כִּי הִבְנוּ אִזּוֹ, שֶׁצִּעְרוּ וּמְרַדְּתוֹ אִזּוֹ
 הָיָה עֲצוּם וְרַב מְאֹד, וְכֹאֲשֶׁר שָׁמְעָנוּ כַּמָּה דְּבוּרִים מִזֶּה אִזּוֹ
 מִפְּיוֹ הַקְּדוּשָׁה, וְאֶף-עַל-פִּי־כֵן לֹא הִעֲבִירוּהוּ הַמְרַדָּה וְהַצֵּעַר
 מִלְּעַסֵּק לְתַקּוּן נַפְשׁוֹתֵינוּ גַם אִזּוֹ, וְהִפְלִיא חֲסִדוֹ עִמָּנוּ גַם
 בַּעַת הַהִיא, כְּדִרְכּוֹ תָּמִיד. וּבַיּוֹם רֵאשׁוֹן אַחַר שָׁבוּעוֹת,
 כְּתַבְתִּי הַתּוֹרָה, בְּעֹזֶרֶת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ, וְקִבַּלְתִּי רְשׁוּת,
 וְדַבַּרְתִּי עִמּוֹ הַרְבֵּה, וְנִסְעָתִי מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם וּבְשִׂמְחָה:

אַחֲר־כֵּן בָּאתִי לְנַעֲמִירוֹב, וְרָצִיתִי לְכַנֵּס לְבֵית אָבִי, נְרוֹ
 יְאִיר, וְחָרָה אַפּוֹ בִּי מְאֹד עַל אֲשֶׁר הָיִיתִי בּוֹסֵלֵב
 וְהִשְׁלַכְתִּי מִנֶּגֶד כְּבוֹד הַרְבֵּנוֹת דְּקַהֲלַת-קִדְשׁ מְאֹהֲלוֹב,
 שֶׁרָצָה חוֹתְנִי וְכֹרְטוֹ לְבָרְכָה לְהַשְׁאִיר אוֹתִי בְּמִקּוֹמוֹ כַּנֵּ"ל.
 וְלֹא רָצָה אָבִי, נְרוֹ יְאִיר, לְהַנִּיחַ אוֹתִי לְכַנֵּס לְבֵיתוֹ, וְהָיָה לִי

ימי מוהרנ"ת

סג

צער ויסורים מזה, וישבתתי בבית אחותי זכרונה לברכה. אחר שבת נסעתי לברסלב, וישבתי שם משתומם כמה ימים, ולא מצאתי עגלה למאהלוב. ודעתי היתה מבלבט מאד מרבוי היסורים והמניעות, כי לא היה לי למי לפנות, כִּי־אם לישועת השם ותפלה. כי רבנו זכרוננו לברכה לא היה בביתו, ובבית אבי אין לי מנוחה כנ"ל, וגם לבית חותני קשה לי לחזור, כי אין לכם על ענין נסיעתי הנ"ל, על-כן לא היתה דעתי צלולה כלל. וגדל עצם היסורים בפרטיות אי אפשר לבאר. ואחר איזה ימים נתישבתי וישבתי עגלה, ונסעתי למאהלוב, ולא מצאתי חותני וחמותי בביתם, כי כבר נסעו לקרמיניץ כנ"ל, וישבתי במאהלוב עד ראש-השנה:

כד

באותו זמן, בין שבועות לראש-השנה, נשתדף רבנו זכרוננו לברכה עם אשתו השנייה מפרד, ואחר-כך בא לביתו ואמר בשבת-קדש: אספר לכם ענין נסיעה שלי. וספר המעשה של הזוב והעכביש וכו' בספורי-מעשיות (מעשה ז); ואין מי שיודע מה שיכות יש למעשה זאת לענין נסיעתו, ואני לא זכיתי להיות אז אצלו. גם ספר אז המעשה מהרב, שהיה לו בן יחיד וכו' (מעשה ח). אחר-

כָּךְ נָסַע רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה לְמַעַד וְדִיבְקַע, פְּדָרְכוּ בְּכָל שָׁנָה, וְאָמַר שֵׁם תּוֹרָה וְחֹזֵר לְבֵיתוֹ. בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל הָיוּ הַנְּשׂוֹאֵינן שָׁלוֹ עִם אִשְׁתּוֹ הַשְּׁנִיָּה, וְגַם אִזּוֹ לֹא זָכִיתִי לְהִיּוֹת, וְאָמַר אִזּוֹ, שֶׁכָּל מִי שֶׁהָיָה אֶצֶל הַחֲפָה שָׁלוֹ, מְחַלּוֹ לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו:

כה

בְּסוֹף אֱלוּל, סְמוּךְ לְרֵאשֶׁת־הַשָּׁנָה, הָיוּ מְצַפִּים בְּמֵאֵה־לֹב, שִׁיבֹאוּ חוֹתְנֵי לְבֵיתוֹ, וְאֲנִי הִתְחַלְתִּי לְהַכִּין עֲצָמִי לְנִסְעַ לְבִרְסָלָב עַל רֵאשֶׁת־הַשָּׁנָה, וְזוּגְתִי יָדְעָה מְזָה, וְרָצְתָה לְמַנַּע אוֹתִי, וְלֹא הוֹעִיל כָּלֵל. וְנִסְעָתִי לְרַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה קִדְּם שַׁבַּת שְׁלֹפְנֵי סְלִיחוֹת, וּבֵאתִי לְקַהֲלַת נְעַמְיָרוֹב עַל שַׁבַּת, וְאֶכְלַתִּי אֶצֶל אַחֹתִי, אֵךְ הָיִיתִי גַם בְּבֵית אָבִי, גֵּרוֹ יְאִיר, לְקַבֵּל פְּנָיו. וּבְכֵן הִתְחִיל לְהִתְפַּיֵּס עִמִּי קֶצֶת, כִּי רָאָה וַיֵּדַע, שֶׁבּוֹדָאִי לֹא יִמְנַע אוֹתִי, וְגַם הֵבִין, שֶׁכּוֹנְנִי לְשָׁמַיִם. בְּמוֹצָאֵי־שַׁבַּת נִסְעָתִי מִיַּד לְבִרְסָלָב, וּבֵאתִי קִדְּם הַסְּלִיחוֹת לְבִרְסָלָב, וְזָכִיתִי לְרֵאוֹת פְּנֵי קָדְשׁוֹ בְּעַת שְׁנַכְנַם לְבֵית־הַמְּדַרְשׁ לִזְמַן סְלִיחוֹת עִם הַצְּבוּר, וְאַחַר הַסְּלִיחוֹת נִכְנַסְתִּי אֶצֶל וְדַבֵּר עִמִּי הַרְּבָה, בְּחִסְדֵי הַשֵּׁם, וַיִּשְׁכַּתִּי כָּל הַשְּׁבוּעַ בְּבִרְסָלָב, עַד שֶׁהִגִּיעַ רֵאשֶׁת־הַשָּׁנָה שְׁנַת תַּקְס"ח, שֶׁחָל אִזּוֹ בְּיוֹם שַׁבַּת־קָדֵשׁ. בְּרֵאשֶׁת־הַשָּׁנָה שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ תּוֹרָה

ימי מוהרנ"ת

סה

הקדושה "חדי רבי שמעון וכו' (לקוטי מוהר"ן סימן ס"א), ושם, באותה התורה, גלה מענין הספר שנעשה על ידי מחלקת בחינת: וספר כתב איש ריבי וכו', ולא ידענו אז מה מרמז:

כו

ואחר-כך זכינו שבאותו השנה נדפס ספרו הקדוש "לקוטי-מוהר"ן"; ומעשה שהיה כך היה:

בקיץ תקס"ז ה"ל, אחר פטירת אשתו, זכרונה לברכה, ואחר שנסענו מאתו, בעת חזירתו מדרך לביתו, בא עליו בדרך חלי ההוסט [שעול] רחמנא לצלן, ותכף שעשה ההוסט הראשון, אמר תכף שיסתלק, והתחיל מיד לדבר מהסתלקותו. ואחר-כך בא לביתו, וחלי ההוסט רחמנא לצלן הולך ומתגבר. ודבר הרבה מענין החולאת שלו, שהוא מסכן מאד, וצוה להתפלל עליו. ואני לא הייתי אז אצלו, כי הייתי עצור במאהלוב כנ"ל, ורבי נפתלי חברי הודיע לי תכף את עצם הצרה המרה הזאת, וכשמעי - עמדתי מרעיד ומשתומם, געויתי משמע, פלצות בעתתני; והוא זכרוננו לברכה דבר הרבה מענין הסתלקותו, שהיה צריך שיהיה לו נשים גבורים (כמו שהיה להבעל-שם-טוב), ועוד כמה שיחות באלה; ומענין קברו, שהיה רצונו לסע לארץ-

יִשְׂרָאֵל, אֲךָ אֵינּוּ יוֹדַע בְּכַחוֹ אִם יוּכַל לְהַגִּיעַ לְשֵׁם, וְגַם נֶשֶׁם
 לֹא יָבוֹא אָדָם עַל קִבְרוֹ, וְלֹא יִהְיֶה לְהַעוֹלָם עֶסֶק וְעִשְׂיָה עִם
 קִבְרוֹ וְכוּ', וּקְצַת מִזֶּה נִכְתַּב בְּכָר (תֵּי מוהר"ן קס"ב); וְאֲנִי לֹא
 הֵייתִי בְּכָל זֶה. אַחֲר־כֵּן בָּאתִי עַל רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה, בַּנּוֹפֵר
 לְעֵיל, וְאָז אָמַר תּוֹרַה הַנ"ל, וְאַחֲרֵי רֵאשִׁי הַשָּׁנָה פְּתַבְתִּי
 הַתּוֹרָה לְפָנָיו. וְהֵייתִי צָרִיךְ לְנַסֵּעַ לְנַעֲמִירוֹב, וְלֹא אֶסְתַּיַע
 מִלְתָּא, וְלֹא נִסְעָתִי אֵז, וְנִתְעַפְּכֵתִי בַּפְּרֶסֶלֶב עַד אַחֲרֵי יוֹם-
 הַכַּפּוּרִים. אַחֲרֵי יוֹם-הַכַּפּוּרִים. הַזְּמִין לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲגֻלָּה
 עִם אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמִנּוּ, שְׁהֵיהָ לָהֶם עֶסֶק גָּדוֹל בְּמֵאֵה־לּוֹב,
 וְנִתְרָצוּ לְקַבֵּל אוֹתִי עִמָּהֶם, וְקִבְּלֵתִי רִשׁוֹת מֵרַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ
 לְבָרְכָהּ, וְנִסְעָתִי עִמָּהֶם עַד קַהֲלֵת-קֹדֶשׁ טוֹלְטָשִׁין, כִּי הֵם
 הָיוּ צָרִיכִין לְעַקֵּם דְּרָכָם לְמֵאֵה־לּוֹב דְּרִיךְ טוֹלְטָשִׁין; וְהַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ, בְּרַחֲמָיו וְנִפְלְאוֹתָיו הַנּוֹרָאִים, הוּא מְסַבּוֹת מִתְהַפֵּד,
 וְחוֹשֵׁב מִחֻשְׁבוֹת בְּכָל עֵת לְתַקּוֹן הָעוֹלָם בְּכֻלָּלוּתוֹ, וְלְתַקּוֹן
 כָּל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ וְכָל נִיצוּץ בַּפְּרָטִיּוֹת וְכוּ', וְסַבֵּב בְּדַרְכָּיו
 הַנִּפְלְאִים וְגִלְגַּל עִם הָאֲנָשִׁים שְׁנִסְעָתִי עִמָּהֶם, שְׁיַחֲזִרוּ
 מִטּוֹלְטָשִׁין לְבֵיתָם, כִּי נוֹדַע לָהֶם שֵׁם בְּטוֹלְטָשִׁין, שֶׁלֹּא
 יוּכְלוּ לְהַשִּׁיג מִבְּקָשָׁם שֵׁם עֵתָה בְּמֵאֵה־לּוֹב, לְקַבֵּל מְעוֹת
 בְּעַד הַ"פּוֹדְרָאד" שְׁלָהֶם, וְנִתְיַשְׁבוּ לְחֹזֵר לְבֵיתָם (וּבְאֻמַּת הַטַּעַן
 אוֹתָם, כִּי אֵז דִּיקָא הָיוּ יוֹכֵלִים לְקַבֵּל מְעוֹת, כַּאֲשֶׁר נוֹדַע לָהֶם אַחֲר־כֵּן, וְעַל-
 יְדֵי שְׁחֻזּוֹ לֹא קִבְּלוּ מְעוֹת עַד הַיּוֹם), וּבָאוּ אֵלַי וְאָמְרוּ לִי, שְׁהֵם

ימי מוהרנ"ת

סז

מכרחים לחזור, אך יש להם צער מה שאין לי עגלה
למאהלוב, על-כן חפשו ומצאו עגלה, שהולכת עם משאוי
זכוכית למאהלוב, שאוכל לגסע עמה. עניתי ואמרתי:
לחזור למאהלוב - אין כבודי לסע עם משאוי כזה, כי לגסע
לרבנו זכרונו לברכה, כדאי לגסע אפלו בבזיון ואפלו לילך
רגלי, אבל לחזור לביתי איני רוצה עם עגלה כזאת. וחזרתי
עמם יחד לברסלב לרבנו זכרונו לברכה, וראיתי שהיא
ישועת השם והשגחתו הנפלאה עלי. ותכף פשחורנו
ונסענו לברסלב, נתעורר עלי שמחה ובכיה מחמת שמחה,
ובאתי לרבנו זכרונו לברכה בערב, ופניו הקדושים היו
מאירים באור נפלא, והשבעתי בצחצחות נפשי בשזוכתי
לחזור ולראות פניו המאירות מה שפדעתי היה לבלי
לראותו עוד זמן רב. כי ממאהלוב לא הייתי יכול לבוא
אליו בתמידות כמקדם כנזכר לעיל. בפרט שידעתי שרבנו
זכרונו לברכה מוכן לגסע ללמפרג תכף אחר יום טוב, על
כן היה לי לשלל גדול יקר מכל הון מה שזוכתי עוד לבוא
לפני הדרת קדשו הנורא. וגם מצאתי אצלו חברנו רבי
נפתלי שנתעכב עדין שם ועוד איזה חברים, והיה עת רצון
ואכלנו עמו יחד בשמחה והתקרבות גדול.

בבקר שהוא יום שני אחר יום הכפורים שהוא יום רביעי
בשבוע, בעת שהייתי מעטף בטלית ותפלין בין

ימי מוהרנ"ת

תפלת שמונה-עשרה לאשרי-ובא-לציון, בא אלי פתאם המשרת מיכל, שהיה משרת את רבנו זכרנו לברכה, וקרא אותי בנריוות לרבנו זכרנו לברכה. ותכף סלקתי את הטלית ותפלין מעלי, ורצתי אליו, ומצאתיו בבית הגדול. ענה ואמר לי: הראיני מיד הספר שלך, דהינו שפכתתי בו כל התורות שלו, שפרכתיו פה, בנזכר לעיל (סימן ט); ותכף רצתי והבאתיו אליו זכרנו לברכה. ולקח הספר מידי, ובמקום שעמד, שם התחיל לפתחו ולענן בו, והפך בו ופתחו בכמה מקומות, ועין בהם קצת, ואחר-כך ענה ואמר לי: לך וקח גיר וכתב עליו התחלות מכל התורות הנמצאין בזה הספר. וכן עשיתי מיד, והלכתי לבית אחר והתחלתי לכתב, עד שגמרתי.

סמוך לגמר חזר ובא המשרת הנזכר לעיל וקרא אותי בבהלה, ואמר שרבנו זכרנו לברכה צוה שתכף אבוא אליו עם הספר והגיר וכלי כתיבה. ותכף רצתי ובאתי אליו ומצאתיו בחדרו. ותכף אמר לי שב וישבתי לפניו והוציא הספר שלו שהתחלתי להעתיקו מזמן רב ולא נגמר במבאר לעיל (סימן י"א) (הוא הספר הנשרף). ואני כבר הייתי מצפה כמה וכמה פעמים מתי אזכה לגמר העתקת זה הספר הנורא הנעלם מעין כל וכו'. ואז באותו היום נתגלגלו רחמי השם יתברך שזכיתי לגמרו. וישבתי אני

ימי מוהרנ"ת

טס

לפניו כמה שעות, והוא קרא מלה במלה ואני פתכתי על הספר בדיו עד שגמרתי. וכל אנשי-שלוֹמנו ישבו מחוץ לחדר ואני יצאתי אחר כך מלפניו, וכמעט לא ידעתי בין יום ללילה. אף על פי שלא ידעתי כלל מה שכתבתי אף על פי בן מעט דמעט שהתנוצץ בדעתי איזה הארה בעלמא מרחוק מגדלת נפלאות נוראות הספר הזה הלהיב לבי ודעתי מאד, שכמעט לא ידעתי היכן אני בעולם. ועדין איני יודע מה זה עשה השם עמי חסד כזה שזכיתי לכתב דברים כאלה. ברוך הגומל לחיבים טובות שגמלני כל טוב כזה.

ביום חמישי נסעתי לגעמירוב, וחזרתי משם ונתעכבתי אצל רבנו זכרנו לברכה בברסלב עד אחר שמחת תורה וזכיתי לשמע כמה תורות ושיחות נוראות. באסרו חג זרו עצמו לגסע מיד ללמברג, ולא רצה עוד להרבות דברים עמי פי כבד דברתי עמו הרבה בכל העת ההיא, ולקח מאתי הספר ההוא הנזכר לעיל הינו הספר של התורות שלו שהיו כתובים אצלי שנקרא עתה לקומי מוהר"ן. פי גם אחר יום הכפורים בעת שנסעתי מאתו בפעם הראשון רצה לקח מאתי הספר הזה. אך אחר כך חזר מדעתו ולא לקחו. ואחר כך כשחזרתי אצלו כנזכר לעיל ונתעכבתי עד הנה לקח מאתי הספר. ועדין לא

יִדְעֵתִי אִזּוֹ מַה בּוֹנֵתוּ בְּזוֹה, כִּי עֲדִין לֹא גָלָה לְשׁוּם אָדָם
שְׂרָצוֹנוֹ לְהַדְפִּים סִפְרוֹ. אֲדַרְבֵּא תָּמִיד הֵיטֵה דְרָכּוֹ לְהַזְהִיר
לְבָלִי לְגִלוֹת תּוֹרָתוֹ לְאַחֵרִים שְׂאִינָם מְאֻנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ.

וְהִנֵּה בָּעֵת שֶׁהָיָה מוֹכֵן רַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה לְנִסֵּעַ לְלַמְבְּרָג,
הָיִיתִי נִבְהָל וְנִחְפָּז מְאֹד, כִּי גַם אֲנִשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ
הַנְּגִידִים, שֶׁשְׁלָקְחוּ אוֹתִי בְּתַחֲלָה לְמֵאֵהֱלוֹב וְחִזְרוּ, בְּנִזְכָּר
לְעֵיל, עֵתָה חִזְרוּ וְנִסְעוּ לְמֵאֵהֱלוֹב, וְלֹא רָצוּ לְקַח אוֹתִי,
וְאַחַר הַפְּצָרוֹת שְׁלִי נִתְרָצוּ לְקַבֵּל אוֹתִי עִמָּהֶם. וְהֵם רָצוּ
לְלוֹת אֶת רַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה עַד קַהֲלַת-קֹדֶשׁ קְרֵאֲסֵנִי
וּמִשָּׁם יִסְעוּ לְמֵאֵהֱלוֹב, וְהֵם נָסְעוּ מִיַּד עִם רַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ
לְבִרְכָה, עַד קַהֲלַת-קֹדֶשׁ קְרֵאֲסֵנִי, וְצוּי שְׂאִסַּע אַחֲרֵיהֶם עִם
שְׂאָר הָעֲגָלוֹת דְּפָה, שְׂיִלוּ אוֹת רַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה עַד שָׁם,
וְשָׁם יִקְבְּלוּ אוֹתִי לְמֵאֵהֱלוֹב. וְהָעֲגָלוֹת, שְׂרָצוּ לְלוֹת,
נִתְעַכְּבוּ קִצְתָם אַחַר שֶׁכָּבַר נָסַע רַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה, כִּי
נָסַע בְּחַפְזוֹן, וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל, כִּי נִכְסַפְתִּי מְאֹד אוֹלֵי
אֲזָכָה לְשַׁבַּע שְׂמֵחוֹת, רֵאִית פָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְאוֹלֵי אֲזָכָה
לְשִׁמְעַ עוֹד אֵיזָה דְּבוּר מִפִּי הַקְּדוֹשׁ, עַל-כֵּן הָיָה לִי צַעַר
גָּדוֹל מֵהַעֲכּוֹב. וְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ עֶזֶר לִי וְנִסְעֵתִי אַחֲרָיו, וְלֹא
יִכְלֵתִי לְהַשִּׁיג הָעֲגָלוֹת שְׁלוֹ, וּמִחֲמַת הַבְּהֵלָה שֶׁכִּחֲתִי הַתִּבָּה
שְׁלִי עִם הַכְּתָבִים שְׁלִי בַּדְּרָדָה, בְּקַהֲלַת-קֹדֶשׁ פִּיטְשְׁרֵעַ,

ימי מוהרנ"ת

עא

והכרחנו לשלח אחריהם, והחזירום לי בדרך, במקום שעמדו לפוש. ומצאתי את רבנו זכרוננו לברכה ולא דבר עמי כלל. ותכף בשבאתי להכפר שעמד שם, אחר שעה קלה נסע משם כי הוא בא לשם מכבר ואני הייתי מכרח להתעכב שם לתן מספוא לסוסים. ואחר כך נסעתי משם, והייתי גם כן נבהל ונחפז מחמת שלא יכלתי להשיגו, ובתוך כך פנה היום והגיע הלילה והיה רפשי וטיט ונסענו לאט. והייתי מתירא אולי נסע רבנו זכרוננו לברכה לאיזה אכסניא בסוד, ואיש לא ידע היכן הוא בדרך על פי רב (וכמו שעשה בויניצא וכו') ויכול להיות שלא אדע היכן הוא ובבקר יסע לדרך ולא אזכה לראותו, על כן הייתי טרוד בצער ונחפז מאד.

אחר כך איזה שעה בלילה באתי לקהלת קראסני, ונדע לי מיד האכסניא שלו. כי שם לא הסתיר עצמו וידעו כל בני העיר ממנו. ובאתי למקום האכסניא שלו. ובתחלה לא קרב אותי כלל. אחר סעדת הלילה נכנסתי אליו לחדרו ועוד שאר אנשי-שלומו עמדו לפניו. ענה ואמר לי על מה אתה במקרה שחזרה אפשר אתה מתחרט על מה שהתחלת. ועמדתי נכלם ומתבייש ועניתי בשפה רפה לא, הינו שאיני מתחרט חס ושלום על מה שהתחלתי.

עָנָה וְאָמַר אִם-כֵּן עַל מָה אֲתָה בְמִרָה שְׁחֹרֶה הַשְּׁבָתִי
שְׁאֵנִי רוֹצֵה לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר, עָנָה וְאָמַר אִם-כֵּן שְׁאֲתָה
רוֹצֵה לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר מַה לָּךְ לְדַאֵג הֲלֹא כָּל הָעוֹלָם יִגְעִים
וְטוֹרְחִים בְּשִׁבְלֶךָ, (וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֶנּוּ בְּזֶה הַלִּשׁוֹן דִּיא גֵּאנְצֶע וְעֵלְמַט
הָאֲרִיִּוּעֵט אויף דיר). זֶה נוֹסֵעַ לְבִרְעֵסְלָא וְזֶה נוֹסֵעַ לְכָאן הַכֹּל
בְּשִׁבְלֶךָ. וְהַחֲיָה אוֹתִי מְאֹד בְּדִבְרֵי הַקְּדוּשִׁים הָאֵלֶּה.

וְאֵז נִפְתַּח פִּי וְדִבַּרְתִּי לְפָנָיו, וְעִנִּיתִי וְאָמַרְתִּי הִיִּיתִי סְבוּר
שְׁלֹא אֲרָאָה אֶתְכֶם עוֹד הַיּוֹם, וְהִנֵּה זְכִיתִי לְרֹאוֹתְכֶם
וְלְדַבֵּר עִמָּכֶם. עָנָה וְאָמַר: אֲנַחְנוּ צְרִיכִים בְּיָדָאֵי לְרֹאוֹת
עֲצֻמְנוּ וְעוֹד אָנוּ עֹתִידִין לְרֹאוֹת עֲצֻמְנוּ זֶה עִם זֶה עוֹד הַפְּעַם
וְעוֹד הַפְּעַם וְכוּ'. וְחֹזֵר עֲנִין זֶה כְּמָה וְכְמָה פְּעָמִים, וְהִבְטִיחַ
לִי מִרְחוֹק, שְׁאֵזְכָּה לְהִתְרֹאוֹת עִמּוֹ פָּנִים בְּפָנִים כְּמָה וְכְמָה
פְּעָמִים, לְעוֹלָמִי עַד וְלִנְצַח נְצָחִים. כִּי בְּאוֹתוֹ הָעֵת כָּבַד
נִסְעָתִי אַחֵר יוֹם-הַכַּפּוּרִים לְמֵאֵה־לוֹב, וְהִיִּיתִי סְבוּר, שְׁלֹא
אֲרָאָה אוֹתוֹ עוֹד, וְאַחֲר־כֵּךְ זְכִיתִי לְחֹזֵר וּלְבֹאֵ אֵלָיו בְּנ"ל
וּלְכַתֵּב סֵפֶר הַנּוֹרָא הַנ"ל וְלִשְׁמַע מַה שְּׁשִׁמְעָתִי וְלְהִיּוֹת
אֶצְלוֹ כָּל יְמֵי הַסְּכוּת וּשְׁמִינִי-עֲצָרַת וְשִׁמְחַת-תּוֹרָה. וְאַחֲר־
כֵּךְ הִיִּיתִי סְבוּר, שְׁלֹא אֲזָכָה לְרֹאוֹתוֹ אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְעוֹרְנִי
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם לְלוֹוֹתוֹ, וְכֵן אַחֲר־כֵּךְ הִיִּיתִי סְבוּר בְּכָל
פְּעַם, שְׁלֹא אֲרָאָהוּ עוֹד, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹרְנִי כְּמָה פְּעָמִים,
פְּעַם אַחֵר פְּעַם, לְחֹזֵר וּלְרֹאוֹתוֹ מִחֲדָשׁ, וְהוֹסִיף בְּחִסְדּוֹ

ימי מוהרנ"ת

עג

הנפלא והבטיחני מרחוק להתראות עמו פנים אל פנים עוד
במה וכמה פעמים וכו' כנ"ל:

אחר כך בבקר עמד בזריזות, ולא רצה לדבר עוד עם
שום אדם ונסע בזריזות מיד. ואנחנו עדין היה בוער
לכבנו לחזור ולהשביע עינינו בראית פניו הקדושים ולשמע
עוד דבורים מפיו הקדוש והוא נסע במהירות מהאכסניא.
ואני התחלתי לרדף אחר העגלה, אף על פי שבודאי קשה
להשיג ברגלים עגלה עם סוסים חזקים, אף על פי כן
אמרתי ויהי מה ארוצה, אולי יסבב השם יתברך שאזכה
להשיג העגלה. וכן הוה שרצתי אחר העגלה ככרת ארץ
ואחר כך הגיעו לאיזה הר והורידו העגלה לאט כנהוג.
ואחר כך עברו איזה גשר ושם הקדים עצמו אחד מאנשי-
שלומו ועמד שם כדי לחזור ולהתראות פנים עם רבנו
זכרונו לברכה פי ידע שרבנו זכרונו לברכה לא ירצה לדבר
עמו בהאכסניא על פן הקדים עצמו לשם. ומחמת זה
נתעבב רבנו זכרונו לברכה מעט שם וגם מחמת עפובים
מההר והגשר כנזכר לעיל על ידי זה השגתי אותם, וחזרתי
ובאתי לפני הדרת קדשתו זכרונו לברכה וחברי רבי נפתלי
בשראה שאני רץ אחריו רץ גם כן אחרי, ובא הוא גם כן
לפני רבנו זכרונו לברכה ועמדנו שם לפניו אנחנו שלשה
והסביר לנו פנים.

עָנָה וְאָמַר מָה אַתֶּם רוֹצִים אוֹ שְׂאֵבְרֶךְ אֶתְכֶם אוֹ שְׂאֵמַר לָכֶם תּוֹרָה. עָנִיתִי וְאָמַרְתִּי הַבְּרָכָה תִּבְרַכְוּ אוֹתֵנוּ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם כְּשֶׁתַּחֲזִרוּ לְבֵיתְכֶם אִךְ תּוֹרָה תֹאמְרוּ לָנוּ מִיָּד. כִּי יִדְעֵתִי שְׂאֵם לֹא נִשְׁמַע מִיָּד הִיא פְּסִידָא דְלֹא הָדַר עַל כֵּן בְּחַרְתִּי שְׂאֵמַר תּוֹרָה. עָנָה וְאָמַר אֲסַפֵּר לָכֶם מַה שְׂאֵנִי נוֹסֵעַ וְאִזְנֵי גְלָה לָנוּ הַסּוּד מֵהַצְּדִיקִים, שְׂכַל אֶחָד בּוֹנֶה מִשְׁכָּן וְכוּ', שֶׁהוּא מְחַבֵּר לְהַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה לְאַלְקִי", שֶׁשְּׂמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּשִׁמְיֵי-עֲצָרַת הָעֵבֶר, כַּנִּדְפָּס בְּסִימָן רַפּב. וְסִימָן: בְּאֵמֶת אֲמָרוּ: הַחֲזֵן רוֹאֶה הֵיכָן הַתִּינּוּקוֹת קוֹרִין (וְעַד) אֵינִי יוֹדֵעַ מַה שִּׁנּוּכּוֹת יֵשׁ לָזֶה לְנִסְיַתוֹ לְלַמְּבָרָה, רַק מַעֵט דְּמַעֵט מִתְנַצֵּץ לִי אֵיזֶה רָמֵז בְּעֵלְמָא מוֹהַ), וְכַשְּׂפִים הַתּוֹרָה, קִבֵּל רִשׁוֹת מֵאֵתוֹ ר.מ. זֶה, שְׂעָמַד שֵׁם בְּתַחֲלָה, וְאַחֲרֵי-כֵן נִשְׁקָ אֹתוֹ בְּיָדוֹ, וְאַחֲרֵי-כֵן קִבֵּלְתִּי אֲנִי רִשׁוֹת וְנִשְׁקָתִיו בְּיָדוֹ, וְכֵן חֲבָרִי רַבִּי נִפְתָּלִי אַחֲרַי קִבֵּל רִשׁוֹת וְנִשְׁקָו בְּיָדוֹ. וְאִזְנֵי מֵאֵתֵנוּ לְדַרְכּוֹ לְלַמְּבָרָה, וְאַנְחֵנוּ רִצְנוּ אַחֲרָיו, וְכָל זְמַן שְׂרָאִיתִי בְּעֵינֵי הָעֲגָלָה, רִצְתִי אַחֲרָיו, עַד שֶׁנִּתְעַלְמָה מֵעֵינֵי, וְאִזְנֵי חֲזַרְתִּי. וְעַד כֵּן לֹא הִתְפַּלְלֵתִי שְׁחָרִית, וְהֵינִי רְחוּקִים מֵהָעִיר, וְהֵינִי לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲגָלָה, שֶׁהִלְכָה לְהָעִיר, וְחֲזַרְנוּ עִמָּה לְהָעִיר וְהִתְפַּלְלָנוּ. בְּרוּךְ הַשֵּׁם, שֶׁנִּמְלַע עִמִּי חֶסֶד לְנִצָּח וְכַנִּי לְכָל זֶה.

ימי מוהרנ"ת

עה

אחר־כֵּן נִסְעָתִי לְמֵאֵהֶלֶב מִקְרָאֶסְנִי וּבֵאתִי לְבֵית חוֹתְנִי;
וּכְבֹר בָּא חוֹתְנִי לְבֵיתוֹ, וּכְבֹדָאֵי הִרְאָה לִי פְנִים
זוֹעֵפּוֹת, כִּי לֹא הָיָה רוּחוֹ גּוֹחָה כָּלֵל מֵעַנְן נִסְיַעְתִּי לְרַבְּנוּ
זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, כַּנִּל, בְּפֶרֶט שְׁבַעַת שְׁנַת־מֵהֶמְתִּי בְּפֶרֶסֶלֶב
אֶצֶל רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן חָלְתָה זְוֹנְתִי, תַּחְתֵּיהָ,
בְּמֵאֵהֶלֶב, וְהִיְתָה מְסַכְּנָתִי, וְלֹא הָיָה שָׁם אִישׁ שִׁישְׁגִיחַ
עָלֶיהָ כָּלֵל, כִּי חוֹתְנִי וְחֻמוֹתַי הָיוּ בְקֶרְמִינִיץ כַּנִּל, וְאֲנִי
נִסְעָתִי לְפֶרֶסֶלֶב וְהִשְׁאַרְתִּי אוֹתָהּ לְבִדָּה בְּבֵית עִם אֵיזָה
מִשְׁרֵתָתִי. וְאַחֲר־כֵּן חָלְתָה מְאֹד, וְלֹא הָיָה מִי שִׁישְׁגִיחַ עָלֶיהָ
בְּבֵיתָהּ, כִּי־אִם בְּנֵי הָעִיר. וְהָיָה רַעַשׁ גְּדוֹל מְזָה בְּמֵאֵהֶלֶב,
וּכְבֹר גּוֹדֵעַ לִי עַנְיָן זֶה בְּהִיוֹתִי בְּפֶרֶסֶלֶב, שֶׁהוֹדִיעַ לִי אִישׁ
אֶחָד מְזָה בְּלִיל שְׁמַחַת־תּוֹרָה, וְאֲנִי הוֹדַעְתִּי זֹאת תַּכְּף
לְרַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, וְהוּא זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה אָמַר אַחֲר־כֵּן,
בְּבִקְרָה, תּוֹרָה נִפְלְאָה, וְנִכְנָס גַּם עַנְיָן זֶה בְּתוֹךְ תּוֹרָתוֹ
הַקְּדוּשָׁה, בְּדַרְכּוֹ תְּמִיד, שְׁכַל מָה שֶׁעָבַר בְּעוֹלָם, בְּפֶרֶט מָה
שֶׁהָיוּ מְדַבְּרִים לְפָנָיו, הַכֹּל נִכְלָל וְנִכְנָס בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה,
כִּי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה הִיְתָה כְּלָלִיּוֹת נִפְלְאָה וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד.
הֵן עַל כָּל אֵלֶּה אַחֲר־כֵּן בְּשִׁבְאַתִּי לְחוֹתְנִי, חָרָה אַפּוֹ מְאֹד
עַל אֲשֶׁר הִשְׁאַרְתִּי זְוֹנְתִי לְבִדָּה וְאַחֲר־כֵּן חָלְתָה כַּנִּל. אָבֵל
אֲנִי לֹא שָׁמַעְתִּי כָּל זֶה כָּלֵל, כִּי יְדַעְתִּי, שְׂאִם הוּא הָיָה יוֹדֵעַ
חֶלֶק מֵאֵלֶּף מִמָּה שֶׁשָּׁמַעְתִּי וּפְעַלְתִּי בְּאֵלוֹ הַיָּמִים, שֶׁזְכוּיִתִּי

לְהַסְתוֹפֵף בְּצֵל קִדְשֵׁת רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ, הָיָה בְּיָדָא
 מִסְכִּים עַל נְסִיעֵתִי וְהָיָה מְנַשֵּׁק כַּפּוֹת רַגְלֵי. כִּי אֲדַרְבָּא, מַה
 שְׁנִשְׁאַרְהָ בְּתוֹ, הִיא זִוְגָתִי, בְּחַיִּים, הַכֹּל הָיָה בְּכַח תְּפִלוֹת
 רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ וְתוֹרָתוֹ הַקְדוּשָׁה. כִּי תִכַּף בְּבִקְרָה,
 בַּשַּׁבָּת הַגִּזְלִי, דְּבַר בְּתוֹרָתוֹ הַקְדוּשָׁה מֵעַנִּין שַׁבָּת, וְשֶׁהִיא
 בְּחִינַת בַּת-זִוּג שֶׁל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת אִשְׁתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה
 וְכוּ', וַיִּדְעֵתִי שְׂשֵׁם לְבוֹ לְדַבְּרִי, שֶׁהוֹדַעְתִּי לוֹ בְּלַיִל-שַׁבָּת-
 קִדְשׁ, וְעָשָׂה לָּהּ טוֹבָה גְּדוֹלָה:

וְהֵנָּה רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ נִסֵּעַ לְדַרְכּוֹ לְלַמְּבָרְגָהּ, וְנִתְעַכֵּב
 שָׁם כָּל הַחֶרֶף, וְלֹא חָזַר לְבֵיתוֹ עַד אֲמֻצֵּעַ הַקַּיִץ,
 בְּפִרְשֵׁת בִּלְקִי. וְכֹל מַה שְׁעָבַר עָלָיו שָׁם, אִין מִי שִׁיּוּדַע לְסַפֵּר
 מִזֵּה, כִּי לֹא זָכִיתִי לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ אֲפִלוּ פַּעַם אַחַת בְּלַמְּבָרְגָהּ,
 וְאִנִּי הִיִּיתִי כָּל אוֹתוֹ הָעֵת בְּמֵאֵה־לּוֹב, בְּבֵית חוֹתְנִי.
 וּבְעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים אֲבָדְנוּ בַּשָּׁנָה הַזֹּאת הַתּוֹרוֹת שֶׁל שַׁבָּת-
 חֲנֻכָּה וְשַׁבְּעוֹת, כִּי לֹא זָכִינוּ לָבוֹא אֵלָיו לְקַהֲלַת-קִדְשׁ
 לְמַבְרָגָהּ. וְהֵנָּה בְּאֲמֻצֵּעַ הַחֶרֶף, בְּהִיּוֹתִי בְּמֵאֵה־לּוֹב, הוֹדִיעַ לִי
 חֲבֵרִי רַבִּי נִפְתָּלִי, שֶׁבֹא מִלְּמַבְרָגָהּ ר"ד שְׁנַסֵּעַ עִמּוֹ זְכוּרֵנוּ
 לְבָרְכָהּ, וְסַפֵּר, שֶׁרַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ רוּצָה לְהַדְפִּים סִפְרוֹ,
 וְשֶׁדְּבַר מִזֵּה כָּל הַלַּיְלָה. וְהָיָה רְצוֹן חֲבֵרִי, גֵּרוֹ יְאִיר, שֶׁאִסַּע
 לְנַעֲמִירוֹב, וּמִשָּׁם אִסַּע עִמּוֹ לְלַמְּבָרְגָהּ כְּדִי לַעֲסֹק בַּהֲדַפְּסָה
 הַגִּזְלִי. וּבְעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים לֹא יָכַלְתִּי לְנַסֵּעַ מֵעַצָּם רַבּוֹי

ימי מוהרנ"ת

עז

המניעות שלי מכל הצדדים, ואף-על-פי שפבר זכיתי לשבר כמה מניעות, אף-על-פי-כן מניעות אלה, לנסע לדרך רחוק כזה ללמברג, לא זכיתי לשברם, אך תכף התחלתי לחשב מחשבות בענין ההדפסה והתחלתי לסדר הקדמה ושער וכו'. אחר-כך נשמע, שרבונו נסתלק שם בלמברג, חם ושלוש, ובנדאי היה לי צער עד כלות הנפש, אך הבנתי, שהוא שקר:

אחר-כך, קדם פורים, בא עגלה בשבילי מברסלב, שאסע לשם לעסק בתקון הספר, ששלח רבונו זכרונו לברכה מלמברג איש אחד, שינדפס אותו במדינה זאת. ובאתי לפה ברסלב על פורים, ונודע לי, שרבונו זכרונו לברכה, ברוך השם, בחיים ושלוש, והיינו שמיחים בשמחת פורים מאד. ואני עסקתי בתקון הספר וסדרתי הכל על נכון, ואחר-כך חזרתי לביתי, לקהלת מאהלוב. והאיש הנ"ל, שרבונו זכרונו לברכה מסר לידי הספר, נסע מפה לקהלת אוסטרדא והתחיל לעסק בהדפסתו:

אחר פסח נפטר לעולמו חותני, הגאון הצדיק, זכר צדיק לברכה, ביום שני, י"ט אייר, ואני עמדתי בשעת יציאת נשמתו. בעת ההיא בא רבי שמעון, גרו יאיר, שהיה

עם רבנו זכרוננו לברכה בלמברג, ובא משם והביא המפתח, שמסר לו רבנו זכרוננו לברכה, לקח הספר הנורא הנזכר לעיל וישרפנו, וכן עשה, ולקח שני הספרים, ושניהם אחד, דהינו ספר אחד בכתיבת ידו הקדושה, וספר השני מה שאני העתקתי לפניו כנ"ל, ושרף שניהם על-פי פקדתו. וכבר מבאר במקום אחר קצת מזה הספור (חיי מוהר"ן קס"ט), איך צוה רבנו זכרוננו לברכה לשרפו, וכמה דמעות שפד רבנו זכרוננו לברכה קדם שייצאה הגזירה לשרפו - חבל על דאבדין ולא משתכחין, כי אמר, שזה הספר לא יהיה עוד בעולם. אוי! כמה העוון גורם, כי עוונותינו הפו אלה, וחטאתינו הסתירו טוב כזה מאתנו; המקום ינחם אותנו מהרה, אמן, בן יהי רצון:

כז

בערב פסח בשנת תקס"ח הנ"ל נולד בני יצחק שיחיה ונכנס לברית בשביעי של פסח. וחותני זכרוננו לברכה כבר חלוו אשר מת בה כנ"ל, ולא היה יכול לכנס בבית הכנסת להיות סנדק.

ואני נתעכבתי במאהלוב גם בחג השבועות ואחריו קצת. עד אשר זכיתי בפרשת בלק שהגיע לי ידיעה שרבנו

ימי מוהרנ"ת

עט

זכרונו לברכה כבר בא לביתו בשלום ותחי רוחי ממש,
ישתבח שמו יתברך לעד ולנצח על כל החסד הנפלא
והנורא הזה שעשה עמנו ועם כל העולם, מה שזכינו
שחזר רבנו זכרונו לברכה בחיים מלמברך שלא על פי דרך
הטבע כלל, באשר אמרו הרופאים שאי אפשר לו לחיות
כי אם כמו חדש אחד ואי אפשר לו לסע דרך כזה וכו'.
והשם יתברך עשה נסים עצומים ונפלאים וחזר לביתו
בשלום וחי אחר כך בגם שתי שנים ויותר קצת אשר באלו
השנים החיה אותנו מאד מאד וגלה תורות ושיחות
ומעשיות נפלאות ונוראות אשר אין דגמתם.

ובגדל חלישותו בלי שעור באלו השנים אשר כמעט
שנגוע בכל יום ויום, אף על פי כן עסק עמנו ועם
כל העולמות וכו' וכו' בתקונים נפלאים וכו' יותר מבתחלה.
אשר לדעתי כל ההשארה שנשאר ממנו עמנו איזה
התגלות מהשגות דעתו הנוראה, הכל היה בכח הפעלות
של אותן השנים האחרונים כפי שאני מבין מרחוק. יתברך
שמו לעד על כל הטובה הזאת. והמשים לבו לדבריו
הקדושים הנאמרים בספריו הקדושים ויעין בהם באמת
יבין מעט עצם הטובה והחסד הזה מה שזכינו לקבל מרבנו
זכרונו לברכה ואין להאריך:

כה

והנה תכף כשזכיתי לשמע בשורה טובה הזאת שבא רבנו זכרונו לברכה לביתו מלמברג וזוהי עצמי ונסעתי מיד לפה ברסלב. ובאתי לכאן על שבת קדש וזכיתי לקבל פניו הקדושים. והיה חלוש מאוד מאד. אך אף על פי כן היה לנו לנחמה ולמשיבת נפש מה שעל כל פנים בא בתיים לכאן. וישבתי פה אצלו עד אחר שבת השני ומכאן נסעתי לנעמירוב.

והנה השם יתברך מסבב סבות ומכין מצעדי גבר. ועתה הגיע העת ברחמי הנפלאים להוציאני מהגלות מקהלת קדש מאהלוב ולהחזירני לביתי לקהלת קדש נעמירוב, להיות סמוך לרבנו זכרונו לברכה. ותכף הכנתי לי דירה בנעמירוב וחזרתי למאהלוב, ועתה נתרצתה חמותי וזוגתי, תחיה, ברצון חזק לחזר לנעמירוב מחמת כפיה מעמים. מחמת שנפטר חותני זכרונו לברכה וגם מחמת שהיא היתה חולה כפיה פעמים במאהלוב על פן נזדרזה מאד יותר ממני לחזר לנעמירוב. ויצאתי ממאהליב אחר תשעה באב ובאתי לביתי לקהלת קדש נעמירוב לשלום. ברוך השם יתברך אשר עזרני עד הנה לחזר למקומי בשלום להיות סמוך לרבנו זכרונו לברכה. ועל ידי

ימי מוהרנ"ת

זה שמעתי הרבה תורות ושיחות ומעשיות בעצמי מפיו
הקדוש וכתבתים על הספר, תהלה לאל.

כט

והנה עתה שחזרתי לנעמירוב זכיתי שהייתי כמה פעמים
אצל רבנו זכרנו לברכה קדם ראש השנה. ובעצם
חלישותו אף על פי כן גלה לפנינו תורות נפלאות המחיינ
נפשות הרבה עד אין סוף ואין תכלית.

סמוך לראש השנה נגמר באוסטרהא הדפסת ספרו
הקדוש לקוטי מוהר"ן והביא האיש הנ"ל בלם
לפה. ראו עינינו ושמחו לבבנו והאירו פני תבל ונתחלקו
ביעקב בין אנשי-שלומנו ובכל העולם.

אחר שבא מלמברג נסע על פי רב לטייל מחמת עצם
חלישותו. ובנסיעות אלו לטייל שמענו כמה וכמה
תורות נפלאות ונוראות. ופעם אחת נסעתי עמו ודבר עמי
מענין הספר שלו שנדפס בסמוך ושבח אותו מאוד. ואמר
מאחר שפבר נדפס צריכין ללמד אותו מאד עד שיהיה
שגור בעל פה וכו' כמבאר במקום אחר (חי מוהר"ן שמו').
ואחר כך ענה ואמר צריכין לחבר עוד ספר אחד שיהיה
נאה ויפה עוד יותר מהראשון. ואחר כך בהיותי עמו

ימי מוהרנ"ת

בשָׂדֶה וּבְכֵר בְּקִשׁ לְעֹלוֹת עַל הָעֵגְלָה לַיִשָּׁב עָלֶיהָ לַחֲזוֹר
 לְבֵיתוֹ, נִתְגַּלְגַּל מִתּוֹךְ שִׁיחָתוֹ הַקְדוּשָׁה שֶׁגָּלָה לְפָנָי הַתּוֹרָה
 הַנּוֹרְאָה עַל פְּסוּק וְאִיִּה הַשָּׁה לְעוֹלָה (לְקוּטֵי תַנְיָנָא י"ב), וְהִיא
 עֲמֻקָּה מְאֹד וּמְחִיָּה נְפֹשׁוֹת מַעֲמֻקֵי שְׂאוֹל תַּחְתִּיּוֹת
 מְאֹד מְאֹד לְחַיּוֹתֵם לְחַי עוֹלָם וְכוּ', בְּמִבְּאֵר לְמַעַיִן שֵׁם
 בְּסִפְרוֹ הַקְדוּשׁ וּבְדַבְרֵינוּ מֵה שְׁזַכְּנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְחַדֵּשׁ
 וּלְבָאֵר בְּדַבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת עֵינֵי שֵׁם.

וְאַחַר כֵּךְ בְּשִׁחְזוֹרְתִי עִמּוֹ לְבֵיתוֹ עָנָה וְאָמַר לִי זֶה יִהְיֶה לְךָ
 עַל הַסֵּפֶר הַשְּׁנַי הַיְנוּ מֵה שְׂאֵמֶר תַּחֲלָה שְׁצַרִּיכִין
 עוֹד לְחֵבֶר סֵפֶר שְׁנֵי וְכוּ' בַּנ"ל. עָתָה הַעִיר אֲזַנִּי שֵׁישׁ לִי
 הַתַּחֲלָה עַל זֶה הַסֵּפֶר הַשְּׁנַי. וּבְזֶה חִזַּק אוֹתִי בְיוֹתֵר לְעַסֵּק
 בְּזִרְיוֹת וְהַתְאֲמָצוֹת לְכַתֵּב כָּל חֲדוּשָׁיו הַקְדוּשִׁים וְכֵן הָיָה.
 עַד שְׁזַכְּתִי לְחֵבֶר מִחֲדוּשָׁיו סֵפֶר הַקְדוּשׁ לְקוּטֵי מוֹהֲרָ"ן
 תַנְיָנָא. כִּי מִיּוֹם שֶׁבָּא מִלְמַבְּרָג הַכְּרַחְתִּי לְהַתְיַגֵּעַ בְּכֻמָּה
 יְגִיעוֹת לְכַתֵּב בְּעֲצְמֵי כָּל חֲדוּשָׁיו. כִּי מִקֵּדָם שֶׁהָיָה בְּלִמְבָּרָג
 הָיוּ כְּמֹה חֲדוּשִׁים שֶׁכָּתַבְתֶּם בְּעֲצֻמוֹ וְגַם כָּל הַתּוֹרוֹת כְּתַבְתֶּם
 לְפָנָיו בַּנ"ל. אָבֵל אַחַר שֶׁבָּא מִלְמַבְּרָג לֹא כָּתַב בְּעֲצֻמוֹ דְּבָר
 וְלֹא כְּתַבְתִּי לְפָנָיו כָּלֵל, רַק הָיָה לִי כְּמֹה יְגִיעוֹת קִדְּם
 שֶׁכָּתַבְתִּי תּוֹרוֹתָיו שְׁלֹא בְּפָנָיו. וּבְפֶרֶט הַתּוֹרוֹת הָאֲרוּפוֹת
 שְׂאֵמֶר בְּזִמְנֵים הַקְּבוּעִים לְקַבּוּץ, כְּמוֹ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה וְשֵׁבֶת

ימי מוהרנ"ת

פג

חנכה ושבעות שנאמרו באריכות נפלא בהמשך גדול מאד. והשם יתברך עזרני שהעזתי פני נגדו והמרחתיו שיחזור עמי רב המשך הדברים מהתורות אחר שאמרם ברבים. ואחר כך כתבתים שלא בפניו ואחר כך הבאתים לפניו והראיתים לו והוטבו בעיניו בעזרת השם.

וכל מה שעברו מניעות קדם שכתבתי כל תורה ותורה אי אפשר לספר. ברוד הנותן לייעף כח שעזרני בדרךיו הנפלאים לכתב על הספר תורות פאלה. ברוד המקום מעפר דל לזכות לקבץ ולכתב דברים נוראים פאלה דברים שכפסה עתיק יומין, לזכות בהם את הרבים לדורי דורות. ברוד הוא ומברך שמו תמיד לעולם ועד.

ל

קדם ראש השנה נתן לאנשי שלומנו להעתיק כמה נירות מכתובת ידו הקדושה שהיה כתוב בהם הדברים של האלף-בית השני, ואצלו זכרוננו לברכה לא היו הדברים כתובים בסדר האלף-בית, רק כל דבר שהשיג במקום שהשיגו כתבו זה אצל זה. אך צוה עלינו לסדרם על-פי אלף-בית. ואלו הכתבים לא מסר בתחלה לידי כדרכו

תמיד כי לא הייתי באותו היום אצלו ונתנם לאנשים אחרים מאנשי-שלומו ואני קבלתי מהם. ואחר איזה זמן הוסיף ונתן לי עוד כתבים מכתב ידו הקדושה השייכים להאלף-בית השני, והעתקתים גם כן וסדרתים על סדר האלף-בית וצרפתים יחד. ושבח מאד את האלף-בית השני ואמר שכל דבר ודבר מהם הם השגות גבוהות מאד מאד. ומעט מבאר מזה במקום אחר (חיי מוהר"ן תקפ"ד):

לא

בשנת תקס"ח הנ"ל בסופו אחר שבא מלמברג לפה הביא לו איש אחד כפא נפלאה שעשאה בעצמו ביפי ואמנות גדול. ואז בסמוך אחר כך ספר המראה הנוראה שראה שהביאו לו כפא והיה אש סביבה וכו' (ונכתבה במקום אחר (חיי מוהר"ן פ"ד)) ואני לא זכיתי להיות אצלו בשעה שספר זאת המעשה ולא שמעתייה מפיו הקדוש רק מפיו חברי. אחר כך בראש השנה שנת תקס"ט אמר התורה תקעו הראשונה הנדפסת בתחלת הספר לקומי תנינא, וזאת התורה היא כמו פרוש על המעשה הנוראה של הכפא הנ"ל, והדברים עתיקים נפלאים ונוראים מאד איך שמתקבצין ומתחברין עניני המעשה הנ"ל עם התורה הנ"ל ואין להאריך בזה כאן.

ימי מוהרנ"ת

לב

והנה בראש השנה זה לא היה שום דרך הטבע שיאמר תורה ברבים, בפרט לפני אנשים הרבה כאלה שהיה כמה מאות אורחים חוץ בני העיר, והוא היה חלוש מאוד מאד. ואף על פי כן היה השם יתברך בעזרנו ונמר כל התורה ברבים באריכות נפלאה, בדרך הנורא, אשרי און השומעה. ואחר כך לא היה באפשרי להטריחו שאכתבנה בפניו כי היה עליו לטרח גדול והוא היה חלוש מאד. והשם יתברך עזרני בדרך הנפלאים שיגעתי בכמה יגיעות עד שכתבתי אותה והראיתה לפני והוטבה בעיניו בעזרת השם יתברך.

לג

אחר ראש השנה הנ"ל שלח את אחיו הרב רבי יחיאל זכרונו לברכה למו"יבז' שילך על ציון קברו הקדוש של הבעל שם טוב זכר צדיק לברכה, ויבקש עליו רחמים שיתן לו השם יתברך רפואה שלמה למחלתו הפכדה רחמנא לצלן. והפציר חברי רבי נפתלי את רבי יחיאל הנ"ל שיקבל אותו גם כן לקהלת קדש מו"יבז' כי היה חפץ גם כן להיות על קבר הבעל שם טוב זכרונו לברכה, ומלא

רצונו והבטיחו לקבלו עמו. אחר כך נודע לי הדבר והפצתי גם כן הרבה את רבי יחיאל עד שנתרצה עמי גם כן לקבל אותי לשם.

ונסענו שנינו עם רבי יחיאל הנ"ל לקהלת קדש מז'יבז' בין כסה לעשור והיינו שם ביום הכפורים. וקדם יום הכפורים היינו על קבר הבעל שם טוב וזכר צדיק וקדוש לברכה. ואז הראינו שם את ספרו לקוטי מוהר"ן שנדפס מחדש לפני איזה אנשים מפלגים והוטב בעיניהם מאד מאד בלי שעור. ואחר יום הכפורים חזרנו משם ומדי עברנו בקהלת-קדש נעמירוב נתעכבתי בנעמירוב בביתי על חג הסוכות והם נסעו לכאן לקהלת קדש ברסלב. ואחר ימים הראשונים במוצאי שבת מיד נסעתי לברסלב והייתי בכאן עד אחר שמחת תורה:

לד

בשנת תקס"ט בין פסח לעצרת הכין את עצמו רבנו זכרונו לברכה לנסע עוד הפעם לקהלת קדש למברג וכבר הכינו הכל לצורך הנסיעה והניחו החפצים הצריכין לדרך לתוך השקים בדרך הנוסעים והיה מוכן לנסע מיד. ונודע הדבר לנו בקהלת-קדש נעמירוב שרבנו

ימי מוהרנ"ת

פז

זכרונו לברכה יסע מיד ללמפרג ותכף זרנו עצמנו ורצנו
לכאן בחפזון גדול. אך בבואנו לכאן כבר נמלך רבנו זכרונו
לברכה מנסיעתו ולא רצה לנסע עוד ובבואנו לכאן מצאנו
עדין מנחים כל השקים עם החפצים בתוכם לנסע מיד
כנ"ל אך טרם בואנו לכאן נמלך מנסיעתו כנ"ל. והבינו
מדבריו הקדושים שהיה בזה ענין גדול וסודות נסתרים
מה שבתחלה חפץ לנסע ואחר כך נמלך, ופעם אחת אמר
שגם זה מצד גלגולי הנשמות מה שאחד חפץ ומכין את
עצמו לנסע, ואחר כך נמלך כנדרפם במקומו (שיחות
הר"ן קצ"ה) עין שם:

לה

אחר כך הגיע שבועות ואז חזרו ונתגלגלו עלי מחדש
מניעות עצומות מאד מאד מלהיות על שבועות.
וכל עקר הבלבול דעת שלי היה שהסיתו אותי, שאשאל
את פי רבנו זכרונו לברכה בעצמו אם להיות אצלו על
שבועות ולכלי להסתכל על מניעות כאלה, אם לאו. ואם
הייתי שואל אותו בודאי לא היה מניח אותי להיות אצלו
על שבועות בשום אופן. כי בן היה דרכו זכרונו לברכה
שאף על פי שהיה חפץ שישבר האדם כל המניעות
שבעולם ולבוא אצלו, אף על פי כן כששאלו אותו על

דָּבָר שֶׁהָיוּ צָרִיכִין מִסִּירַת נַפְשׁ לָזֶה לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ וּלְשִׁבֵר מְנִיעוֹת גְּדוּלוֹת, הָיָה מִדְּחָה אֶת הָאָדָם וְאָמַר לוֹ שְׁלֵא יִהְיֶה אֲצִלוֹ, וְהִזְהִיר אוֹתוֹ שְׁלֵא יִמְסֹר נַפְשׁוֹ כָּל כֶּךָ בְּשִׁבּוּל לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ. וְאָמַר שִׁישׁ לוֹ כַּמָּה טַעְמִים עַל זֶה. וּמַחֲמַת זֶה נִדְּחוּ כַּמָּה בְּנֵי-אָדָם מִלְּהִיּוֹת אֲצִלוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּבַעֲתֵים הַקְּבוּעִים, כִּי תִכַּף בְּשִׁשְׁאָלוֹ אוֹתוֹ הִזְהִירָם שְׁלֵא יִמְסְרוּ נַפְשָׁם לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ. כִּי בַדֶּרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֵה לִילָךְ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ, וְעוֹד הָיוּ לוֹ טַעְמִים הַרְבֵּה עַל זֶה וְאֲנִי יֹדְעֵתִי כָּל זֹאת מִכֶּבֶר.

אָבֵל אִזּוֹ קִדְּם שְׁבוּעוֹת הַנִּי"ל הַתְּנַבְּרוּ בְּנִגְדֵי הַמְּנִיעוֹת בְּהַתְּנַבְּרוֹת וּבְהַתְּפַשְׁטוֹת חֹזֵק כָּל כֶּךָ עַד שֶׁעָלָה עַל דַּעְתִּי לְשִׂאֵל אוֹתוֹ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה בְּעֶצְמוֹ מִה לַעֲשׂוֹת, וְאִזּוֹ הָיָה הוּא בְּעֶצְמוֹ בּוֹדָאֵי מוֹנֵעַ אוֹתִי מְאֹד מִלְּהִיּוֹת אֲצִלוֹ כַּנִּי"ל. אָבֵל הַשֵּׁם יִתְפַּרֵּךְ חֹזֵק לְבָבִי וְגַם חֲבָרֵי רַבִּי נִפְתְּלֵי חֹזֵק אוֹתִי הַרְבֵּה וְנִזְהַרְתִּי מְאֹד מְאֹד מִלְּדַבֵּר עִם רַבְּנוֹ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה כָּלֵל מִזֶּה. וְהָיָה בְּדַעְתִּי לְבָבִי לְנִסֵּעַ לְכָאן עַד סְמוּךְ לְשְׁבוּעוֹת מְאֹד כִּי אוֹלֵי יוֹדַע לְרַבְּנוֹ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה מִמִּילָא שְׁלֵא עַל יְדֵי, וְיִכּוּל לְהִיּוֹת גַּם בֵּן שִׁיחִזִּיר אוֹתִי לְבֵיתִי כַּאֲשֶׁר אָרַע לִי בַשָּׁנָה הַרְּאִשׁוֹנָה שְׁנַת־קַרְבָּתִי אֵלָיו, שֶׁמַּעֲצָם הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ בְּנִגְדֵי הַחִזִּיר אוֹתִי עַל שְׁבוּעוֹת לְבֵיתִי וְאָמַר לְעִנְיָן זֶה מוֹטֵב שִׁיתְּחַלֵּל שְׁבֵת אַחַת וְכוּ'. עַל כֵּן הָיָה בְּדַעְתִּי

ימי מוהרנ"ת

פט

לְבָלִי לָבוֹא לְפָנָיו עַד סְמוּךְ לְשָׁבוּעוֹת מְאֹד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה פְּנָאֵי עוֹד לְהָשִׁיב אוֹתִי לְבֵיתִי. אֲךָ גַּם בְּבֵיתִי לֹא יִכְלַתִּי לְהִיזוֹת מֵעֵצֶם הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לִי אֹז, וְהָיוּ לִי יוֹסְרוֹיִם רַבִּים מִכָּל בְּנֵי בֵיתִי וּמִכָּל בֵּית אָבִי וּמִכָּל בְּנֵי הָעִיר. וְהִכְרַחְתִּי לְנַסֵּעַ אִיזוּהַ יָמִים קִדְּם שָׁבוּעוֹת לְכָאן לְרַבְּנוּ זְכוֹרָנוּ לְבָרְכָה אֲךָ נִזְהַרְתִּי מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יִתְוַדַּע הַדְּבָר לְרַבְּנוּ זְכוֹרָנוּ לְבָרְכָה.

וְאִז חָל שָׁבוּעוֹת בְּיוֹם רֵאשׁוֹן, וּבְעֶרֶב שַׁבַּת קִדְּשׁ שֶׁלִּפְנֵי שָׁבוּעוֹת סְמוּךְ לְעֶרֶב נוֹדַע הַדְּבָר לְרַבְּנוּ זְכוֹרָנוּ לְבָרְכָה מִפִּי אֲחֵרִים שֶׁיָּשׁ לִי עֵתָה מְנִיעוֹת וַיֹּסְרוֹיִם כְּאֵלֶּה. וּכְשֶׁהִגִּיעַ סְמוּךְ לַפְּנוֹת הַיּוֹם נִכְנַסְתִּי אֵלָיו זְכוֹרָנוּ לְבָרְכָה כִּי יִדְעֵתִי שֶׁעֵתָה אֵי אֶפְשֶׁר שֶׁיִּחְזוֹר אוֹתִי לְבֵיתִי כִּי כָּבֵד פְּנֵה הַיּוֹם. וְהִתְחִיל הוּא זְכוֹרָנוּ לְבָרְכָה לְדַבֵּר עִמִּי בְּצַחוֹת לְשׁוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ וְאָמַר לִי: לֹא יִדְעֵתִי כִּלְלֵל שֶׁיָּשׁ לָךְ עֵתָה מְנִיעוֹת כְּאֵלֶּה. אֵלֹו הֵייתִי יוֹדַע בְּיָדָי הֵייתִי מְכַרְחָ לְחֹזֵר לְבֵיתְךָ וְלֹא הָיָה מוֹעִיל שׁוֹם דְּבָר רַק הֵייתִי מְכַרְחָ לְשׁוֹב לְבֵיתְךָ. אֲךָ עֵתָה שֶׁכָּבֵד אֶתְּהָ בְּכָאן, סוּף כָּל סוּף כִּשְׁנַפְטָרִין מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם אִזִּי בְּיָדָי עֲנִין זֶה טוֹב יוֹתֵר מִן הַכָּל. (וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכֶּנּוּ בְּזֶה הַלִּשׁוֹן: אִז מַע קוּמַט אֲלֵדִינַג אֵיבְעֵר אִז דָּאם

פֶּאָרַט בְּעֵסֶעֶר).

וּזְכִירְתִּי לְהִיּוֹת אֶצְלוֹ עַל שְׁבוּעוֹת וְשִׁמְעֵתִי הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה
 וְאֵת הָעוֹרְבִים צִוִּיתִי (לְקוּמֵי תַנְיָנָא ד'), וְכַתְּבֵתִי אוֹתָהּ
 בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וּבְעֵנֵן זֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר אֵיךְ הָיָה
 מִתְנַהֵג עִם אֲנָשָׁיו בְּעֵנִינִים כְּאֵלֶּה כְּשֶׁהָיוּ שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ עַל
 עֶסֶק זֶה בְּנ"ל שֵׁישׁ בּוֹ מִסִּירַת נֶפֶשׁ שֶׁהָיָה מוֹנֵעַ אֶת הָאָדָם
 אַף עַל פִּי שֶׁבְּאֵמַת הָיָה חֲפֵץ מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה אֶצְלוֹ. וְאָמַר
 בְּפִרוּשׁ כְּשֶׁשׁוֹאֵל אוֹתִי אֲנִי מְכַרְח לְהִשְׁיבּוֹ כִּךְ. וַיֵּשׁ בְּעֵנֵן
 זֶה מַעֲשִׂיּוֹת נִפְלְאִים מֵה שֶׁעָבְרוּ עַל כַּמָּה מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנו
 בְּעֵנִינִים הָאֵלֶּה.

לו

בְּאוֹתוֹ הַקִּיץ הַנ"ל נִפְטַר אֶצְלִי בְּנֵי מֵאִיר זְכוּרֵנו לְבָרְכָה
 שְׁנוֹלַד בְּחֶשְׁוֹן תַּקס"א בְּנ"ל, הַמְּקוֹם יְנַחֲמֵנִי בְּתוֹךְ
 אֲבֵלֵי צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם.

בְּקִיץ הַנ"ל שָׁלַח אוֹתִי רַבְּנוּ זְכוּרֵנו לְבָרְכָה לְבְרַדִּיטְשׁוֹב
 לְגִבּוֹת לוֹ חוֹב מְגִיסוֹ וְנִסְעֵתִי בְּקִיץ הַנ"ל וְאַחַר כִּךְ
 בַּחֲרָף שְׁלֹא חָרְיוֹ עַד חֲמִשָּׁה פְּעָמִים עַד שֶׁנִּגְבִּיתִי הַחוֹב בְּרוּךְ
 הַשֵּׁם. אֲבָל עוֹד כַּמָּה דְּבָרִים טוֹבִים צָמְחוּ עַל יְדֵי זֶה
 שֶׁהִלְכְּתִי בְּשְׁלִיחוֹתָיו לְבְרַדִּיטְשׁוֹב. וְגַם לְעֵנֵן הַדְּפַסַת סִפְרוֹ
 לְקוּמֵי מוהר"ן תַּנְיָנָא הָיָה תוֹעֵלַת גְּדוֹל מֵה שֶׁהָיִיתִי בְּתַחֲלָה
 בְּבְרַדִּיטְשׁוֹב וּקְצַת מְזֵה יִתְבָּאֵר לְקַמֵּן אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם.

ימי מוהרנ"ת

צא

בְּקִיץ הַנֵּ"ל נִסְעָה בְּתוֹ מֵרַת מְרִים וּזְכוּנָה לְבָרְכָה לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל. כִּי הִיְתָה בְּלָתוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן מְוֹאֲלַמְּשִׁיִּם.
וּבַעֲלָה מוֹרְנוּ הָרַב פִּינְחָס זְכוּרָנוּ לְבָרְכָה כְּבָר נִסַּע עִם אָבִיו
הַגָּאוֹן הַנֵּ"ל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּקִיץ תַּקַּס"ה, וְהָיָא נִשְׁאַרְהָ כְּאֵן
כִּי לֹא אָבָה רַבְּנֵנוּ זְכוּרָנוּ לְבָרְכָה לְשִׁלְחָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִם
בַּעֲלָה אַז. וְגַם עֲתָה לֹא רָצָה רַבְּנֵנוּ זְכוּרָנוּ לְבָרְכָה לְשִׁלְחָה
לְשֵׁם וְהָיָה קְרוֹב שְׁתַּקְבַּל גַּם פְּטוּרִין מִבַּעֲלָה. אֲדָ אַחַר כֵּן
סָבַב הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ שֶׁהָיָא בְּעַצְמָה נִתְרַצְתָה לְנִסְעָ לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל. וְנִסְעָה בְּקִיץ תַּקַּס"ט הַנֵּ"ל עִם גִּיסִיָּה בְּנֵי הָרַב
מְוֹאֲלַמְּשִׁיִּם. וְרַבְּנֵנוּ זְכוּרָנוּ לְבָרְכָה לְוָה אוֹתָהּ בְּעַצְמוֹ עַד
רְחוֹק מִהָעִיר. וְהִלְךְ עַד חוּץ לְהָעִיר רַגְלֵי וְלֹא רָצָה לֵישֵׁב
עַל הָעֵגְלָה וְאָמַר שְׁלֹאֲרִין יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְלַכֵּת רַגְלֵי. וְכָל
בְּנֵי הָעִיר הִלְכוּ עִמּוֹ לְלוֹוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה וּמִשְׂתָּה וְנִשְׁמַע אַז
מִפִּיּוּ הַקְּדוֹשׁ דְּבָרִים נִפְלְאִים אֲדָ אֲנִי לֹא זָכִיתִי לְהִיוֹת בְּכָל
זֶה כִּי הָיִיתִי בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ לְבַרְדֵּימְשׁוֹב:

לז

בְּשָׁנַת תַּק"ע אָמַר בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה הַתּוֹרָה תִּקְעוּ אִמּוֹנָה
(לְקוֹשֵׁי תַנְיָנָא ה')

וְהוּא הַמְּשֻׁךְ גְּדוֹל מְאֹד אֲשֶׁר לֹא
נִמְצָא בְּסִפְרֵי תּוֹרָה אַרְכָּה כְּזֹאת. וְאִזּוּ הָיוּ כְּמָה מַעֲשִׂיּוֹת,

ימי מוהרנ"ת

בתחלה דברנו עמו מענין ה"מגני ארץ" שהזכיר המתנגד ש"ל וכו', גם באותו הראש-השנה כשהלך לומר "תשליך" נחלק ונפל הוא זכרוננו לברכה ונשאר יושב על הרפש ולכלך בגדו וידו ותקף הביאו לו בגד אחר ומים והחליפו בגדו ורחצו ידו. ולא דבר על זה מאומה והלך ואמר תשליך סמוך לבית הכנסת כי ראו הנהר משם כי לא היה לו פח לילך להנהר הגדול כדרךבו תמיד.

אחר כך אמר התורה תקעו הנ"ל, ושם בסוף התורה הנ"ל הזכיר על פסוק וחמלתי עליהן וכו' שהאדם צריך להשליך עצמו לתוך רפש ומיט וכו' בשביל לעשות רצון השם יתברך ועל ידי זה זוכה להשיג בחינת צדיק וטוב לו וכו' עין שם הענין הנפלא והנורא הזה היטב, ותבין נפלאות השם איך בכל דבר שארע אצלו היו בו פלאי פלאות:

לה

והנה בשנה הזאת לא היו אתרוגים מצויים כלל וכבר עבר ראש השנה ויום הכפורים ושנים ושלושה ימים אחר כך ועדין לא הגיעו אתרוגים למדינתנו. ובלי מוצאי שבת שהוא יום א' לפני סכות הגיעו אתרוגים

ימי מוהרנ"ת

נג

לקהלת קדוש נעמירוב והיה שם רעש גדול ונורא מאד, כי כמה אנשים המתינו בנעמירוב על אתרוגים. והשם יתברך סבב ברחמיו ששלחו אתרוגים גם לפה ברסלב. ורפי נפתלי נסע עם האיש שהולכם לפה כדי שלא יסע עם האתרוגים למקום אחר. ובאו לפה ביום ראשון איזה שעות קדם אור היום והקיצו את רבנו זכרוננו לברכה וקנה אתרוג נאה ונפלא והיה לו שמחה וחדוה גדולה רבה ועצומה בלי שעור.

ואמר לר' נפתלי הלא כשנכנסת להעיר לפה נתגלה אור גדול בכל העולמות. כי ידעתי שיהיו אתרוגים כי הייתי בטוח על תפלתו של הצדיק הרב הגאון מברדיטשוב זכר צדיק וקדוש לברכה כי הלא הוא הפאר הקהלה שלנו (הינו של כל המפרסמים). אך שיגיע גם אתרוג לפה (וואס דא איז דיא פאבריק פון יודעשקייט - שכאן הוא בית היוצר של יהדות) זהו דבר נפלא.

וגדל השמחה שהיה לו מזה וכל מה שדבר בזה אי אפשר לבאר. ואמר שישלשה ימים לא הרגיש כלל החולאת הכבד שלו מעצם השמחה. ואמר שהיו צריכים לקרא בלי זמר מגדל השמחה. וגם אחר סבות כשבאתי לפניו דבר גם בן הרבה מזה מענין האתרוג והפליג מאד מאד בגדל

מעלת מצות אֶתְרוּג וּכְבֹר נִכְתָּב מִזֶּה קִצַּת בְּמָקוֹם אַחַר
 (שיחות הר"ן קכ"ה). כִּי בְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה לֹא בָּרְכוּ כָּלֵל עַל הָאֶתְרוּג
 בְּכַמָּה וּכְמָה עֵירוֹת. וּבְכַמָּה עֵירוֹת נִתְּנוּ הוּן רַב בְּעַד אֶתְרוּג
 שְׂשִׁים וְשִׁבְעִים אֲדוּמִים. וְהַפְּלִיג רַבְּנֵינוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה מְאֹד
 בְּחֻכְמַת יִשְׂרָאֵל שְׂיֻדְעִים לְכוֹן הָאֱמֶת לְפָנָיו הוּן רַב בְּשִׁבִיל
 מִצְוֵה זֹאת דִּיקָא כִּי הִיא יִקְרָה מְאֹד מְאֹד. וְאָמַר שְׂטוּב
 שְׁלֹא נִתְּגַלוּ מַעֲמֵי הַמִּצְוֹת וּסְגֻלָּתָן כַּמּוּבָא שָׁם בַּמְדַּרְשׁ, כִּי
 אִם הָיוּ יוֹדְעִין מַעֲלַת הָאֶתְרוּג מִי יוֹדֵעַ מָה הָיוּ עוֹשִׂין
 בְּשִׁבִיל הָאֶתְרוּג וְכו'.

לט

וְתַבְּרָא אַחַר סְבוֹת נִסְתַּלַּק הָרַב הַקְּדוּשׁ מוֹרְנוּ הָרַב לְוִי
 יִצְחָק זְכַר צַדִּיק לְבָרְכָה אַב־בֵּית־דִּין דְּקַהֲלַת־קַדְוִישׁ
 בְּאַרְדִּיטְשׁוּב. וּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה כָּךְ הָיָה, בְּקִיץ תַּקְס"ט נָסַע
 הָרַב הַצַּדִּיק הַגַּ"ל מִבְּרִדִּיטְשׁוּב עַל הַמְּדִינָה, וְהִרְחִיק גָּדוֹד
 לְמְדִינַת וְלִיחָאֵי שְׁקוֹרִין מְאֹלְדָּאֲבִיעַ מַה שְׁלֹא הָיָה דְרָכּוֹ
 לְנִסְעַ לְשָׁם. וְסִפְרוּ זֹאת לְפָנֵינוּ רַבְּנֵינוּ בְּקִיץ הַגַּ"ל וְהָיָה קִצַּת
 לְפָלֵא נִסְיַעְתּוֹ זֹאת, בַּיּוֹם שְׁלֹא־חֲרִיו שְׁאֵל רַבְּנֵינוּ זְכוּרֵנוּ
 לְבָרְכָה עַל הַבַּעַל מַגִּיבֵי רַבִּי יַעֲקֹב הֵיכֵן הוּא וְאָמַר שְׂרוּצָה
 לְבָדֵק תְּפִלּוֹ. וְהִבִּינוּ שְׂשִׁישׁ לוֹ כְּוֹנֵה בְּזֶה וְאַחַר כָּךְ בָּא רַבִּי
 יַעֲקֹב בַּעַל הַמַּגִּיבֵי הַגַּ"ל וּבְדֵק תְּפִלּוֹ וְהָיוּ כְּשֵׁרִים וַיְפִים

ימי מוהרנ"ת

צה

מאד מאד, כי היו מכתיבת יד הסופר הצדיק המפרסם מורנו אפרים זכרונו לברכה אשר כתב שלו מתקים ביותר ונראה כחדש ממש כמפרסם. אחר כך ענה ואמר רבנו זכרוננו לברכה זה הענין שספרו אתמול שהרב מברדיטשוב נסע למאלדאביע עבר עלי בדעתי בכל הלילה הזאת ומחמת זה בדקתי התפלין שלי. ואמר על זה ענין נפלא ונורא מאד בדרך. ומתוך כלל דבריו האלו נשמע שקורא להרב הנ"ל פאר ישראל.

אחר כך בשלא היו האתרוגים וכבר היה הרב הנ"ל בביתו ואחר כך בשבאו אתרוגים אמר שהיה במוח על הרב הנ"ל שהוא פאר הקהלה שלנו וכו' כנ"ל. ובין יום הכפורים לסכות דבר רבנו זכרוננו לברכה הרבה מאתרוגים והיה מצפה ומחכה מאד להשם יתברך שיעשה נסים שיביאו אתרוגים ועשה בזה מה שעשה. ואמר אז התורה (שיחות הר"ן פ"ו) מענין אתרוג שפני הימים הנוראים שלנו ראוי שיהיה לנו אתרוג יפה, מענין והנה נער בכה ותחמל עליו וכו' כנדפס אצל הספורי מעשיות עין שם. גם אמר אז, בין יום הכפורים-לסכות, התורה המתחלת: הצדיק מכרח לעשות תשובה בעד ישראל וכו' כנדפס בלקומי תנינא בסימן ס"ו, ומבאר שם הענין מה שקורין מחרת יום הכפורים שם ה' עין שם.

ואני לא הייתי אז אצלו בין יום כפור לסכות בשגלה ענינים אלו ותכף אחר שמחת תורה שהיה ביום שלישי באתי אליו ביום אסרו חג דהינו ביום רביעי פרשת בראשית ותכף שמעתי מחברי ענינים הנ"ל וכתבתים על הספר, ובלילה שלאחריו דהינו בלילה השני ליום חמישי הבאתי לפניו פתיבת התורה הנ"ל כדרך תמיד להראות לו כל מה שאני כותב מתורתו. ולקח הפתב ועין בו וישב עליו והביט בו היטב, והפרתי בו איזה שני כי ישב כמו טרוד בצער גדול, ועיניו היו מלאים דמעות קדושים ולא גלה כלל דבר מצערו גם לא דבר עמי רק ישב בשתיקה כנ"ל.

אחר כך בליל שבת קדש שהוא פרשת בראשית נכנס הרב דפה אצלו בשעת הסעדה כדרך תמיד, ענה ואמר לו רבנו זכרוננו לברכה דברי צחות כי אז ירדו גשמים ובית הרב לא היה מקרה היטב ומן הסתם ירדו הגשמים לביתו כמו לתוך הספה, ואמר אז רבנו זכרוננו לברכה דברי צחות שביתו כמו ספה וכו'. ואחר כך ענה ואמר בשביל שאין בעל הבית דהינו שאין הרב משגיח היטב כמו בעל הבית וכו'. אחר כך דבר עם העולם על השלחן שיחות אחרים. אחר כך ענה ואמר אצלי אין לכם כלום כי אצל

ימי מוהרנ"ת

12

צדיקים אחרים מרגישים עתה שהוא שבת בראשית, ואצלי אין רואים כלום. עניתי אני ואמרתי לפניו, עתה הוא דרך הצדיקים לומר על חבור התחלת התורה בסופה דהינו לחבר בראשית עם לעיני כל ישראל.

ענה ואמר בדרך צחוק קצת גם אני אמר על זה, ותכף חזר לאחוריו ואמר לא אוכל, וחזר ואמר אף על פי כן אמר, וחזר שוב לאחוריו ואמר אבל לא אוכל, וכן חזר כך כמה פעמים שאמר אף על פי כן אמר ושוב חזר לאחוריו. אחר כך אמר ויהי מה אני אמר. ותכף שאל במה דברנו עתה. עניתי אני ואמרתי לו איזה מהשיחות ששפרנו עמו אז. ענה ואמר לא לזה הדבור בונתי, ואמר בעצמו הלא דברנו מקדם מענין שאינו נמצא בעל הבית וכו' כנ"ל, ותכף ישב בשתיקה ונתלהב מאד, והתחיל להוציא מפיו גחלי אש כי כל דבריו היו כגחלי אש, וענה ואמר כל התורה על בראשית לעיני כל ישראל הנדפסת בלקוטי תנינא בסימן ס"ז עין שם. ושם דבר מענין העלמות הפאר מה שנתעלם הצדיק שהוא הפאר והחן שהוא הבעל הבית של העולם, ואמר התורה ביראה גדולה בדרך ועיניו היו מלאים דמעות ושום אדם לא ידע מה שמרמוז בתורתו מענין הסתלקות הצדיק הנ"ל.

ביום ראשון אחר שבת שמענו השמועה שנסתלק הרב הצדיק מברדיטשוב ולא רצינו להאמין. אחר כך בליל השקד ליום שני הבאתי לפניו זכרונו לברכה התורה בראשית הנ"ל שפבר פתבתיה ביום ראשון. ועין והביט בה היטב וגם אז ישב משתומם בצערו והבנתי כי דבר הוא. ואחר כך ענה ואמר התורה שלי גבוה מאד והיא בלה רוח-הקדש ויכולין לידע ממנה עתידות, מכל-שכן כשפבר הדבר נעשה, בודאי יכולין למצא הכל בתוך תורתו וכו' כמבאר שיחה זאת במקום אחר (חי מוהר"ן מ"ה). אחר כך ביום שני נשמע עוד הפעם שהצדיק הנ"ל נסתלק והתחלתי להיות נבוכ בדתו אולי הוא אמת, והיה לי צער גדול כי ידעתי שרבונו זכרונו לברכה יצטער מאד מאד על זה בלי שעור.

בתוך כך הלכתי אנה ואנה ונזכרתי הלא הסתלקות הצדיק הנ"ל מרפו בתורתו הקדושה שגלה בליל שבת קדש כי הזכיר שם מעגן הסתלקות והעלמת הפאר וכו' וכבר ידענו אצלו שהצדיק הנ"ל נקרא אצלו פאר. וגם דיקא בלילה הזאת שמעתי מפיו הקדוש שמהתורה שלו יכולין לידע עתידות מכל-שכן שיכולין למצא בה מה שפבר נעשה בעולם כנ"ל. ותכף נתחזק בדתו שהדבר

ימי מוהרנ"ת

צ"ט

אַמַּת וְהִלַּכְתִּי וּדְבַרְתִּי עִם חֲבֵרֵי רַבִּי נִפְתָּלִי. וְתַכַּף הַקְּדִים
עֲצָמוֹ וְאָמַר בְּוֹדָאֵי מִבְּאֵר הַסְּתַלְקוּתוֹ בְּתוֹרְתוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ
בְּלִיל שַׁבַּת זֶה. וְאָז רָאִינוּ גַּפְּלָאוֹת הַשֵּׁם אִיךָ תוֹרְתוֹ
הַקְּדוּשָׁה כְּלוּלָה מִכָּל מָה שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָם וְכֵן רָאִינוּ כַּמָּה
פְּעָמִים. אָבֵל אַף עַל פִּי בֵן גְּזוּהֵרְנוּ כְּלָנוּ שֶׁלֹּא לְגַלוֹת לְרַבְּנּוּ
זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה בְּפֶה בְּפִרוּשׁ. אַף עַל פִּי שִׁידְעֵנוּ שִׁידְעֵ עַל-
פִּי רוּחַ קְדוּשׁוֹ, אַף עַל פִּי בֵן הַדְּבוּר עוֹשֶׂה רִשָּׁם.

אַחַר כֵּךְ בְּלִיל שַׁבַּת קְדוּשׁ בְּפִרְשַׁת נַח וְעַדִּין לֹא הוֹדִיעוּ לּוֹ
הַסְּתַלְקוּתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הַג"ל. וְאָז בְּלִיל שַׁבַּת קְדוּשׁ
הַשְּׁנִי הַג"ל עָנָה וְאָמַר אֵיזָה סִדְרָא קוֹרִין בְּשַׁבַּת זֶה וְהַשְּׁבִנוּ
פִּרְשַׁת נַח. עָנָה וְאָמַר, אֶתְחִיל לֹאמַר תּוֹרָה בְּכָל שַׁבַּת.
וְהִתְחִיל וְאָמַר בְּרֵאשִׁית הוּא הַסֵּפֶד עַל נַח שֶׁהוּא הַצַּדִּיק
וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁנִּדְפַּס בְּסִימֵן הַג"ל, וְאָז זָלְגוּ עֵינָיו דְּמָעוֹת וְכָל
הָעוֹמְדִים עָלָיו הוֹרִידוּ דְּמָעוֹת מִחֲמַת שֶׁכָּבֵר יָדְעוּ כֻּלָּם
מֵהַסְּתַלְקוּת הַצַּדִּיק הַג"ל. וְאַחַר כֵּךְ נִמְשַׁךְ עוֹד אֵיזָה זְמַן
וְלֹא הוֹדִיעוּ לּוֹ בְּפִרוּשׁ, עַד שֶׁקָּרָא לְאִישׁ אֶחָד וְצִוָּה עָלָיו
שִׁיסְפֵר לּוֹ מֵהַסְּתַלְקוּת הַצַּדִּיק הַג"ל וְהַשִּׁיב לּוֹ הֲלֹא אָמְרוּ
שֶׁעַדִּין אֵינְכֶם יוֹדְעִים בְּזֶה. וְכָל בְּנֵי הַבַּיִת הִזְהִירוּ אוֹתִי
הַרְבֵּה שֶׁלֹּא לְגַלוֹת לָכֶם. עָנָה וְאָמַר וְכִי לֹא אִדַּע הֲלֹא כָּבֵר
יֹדְעִין מִזֶּה בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, וְהֶאֱרִיךְ אֲזַ בְּשִׂיחָה מְגֻדֵל הַשְּׁבֵר
הַמּוֹר שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁנִּסְתַּלַּק מֵהֶם פֶּאֶר הַדּוֹר צַדִּיק קְדוּשׁ

וּנְרָא בְּזוּה זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ. וְאַחַר כֵּן נֹדַע לִי שֶׁבְּאוֹתוֹ הַלְּלוֹתָהּ שֶׁהִבֵּאתִי לְפָנָיו הַתּוֹרָה מֵעַנְיָן מְחַרְתַּת יוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁנִּקְרָא שֵׁם ה' אִז נִסְתַּלַּק הַצַּדִּיק הַנ"ל, כִּי הַתּוֹרָה הִיא הִיא מִקְשֶׁרֶת וּמְחַבֶּרֶת עִם הַתּוֹרָה בְּרֵאשִׁית הַסְּמוּכָה אַחֲרָיו, כַּמְבֹאָר לְמַעַן שֵׁם. וְאִז רָאִיתִי וְהִבַּנְתִּי נִפְלְאוֹת הַשֵּׁם אִיךָ הַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו וְהַכֹּל מְבֹאָר בְּתוֹרָתוֹ. וְאִי אֶפְשֶׁר לְבֹאֵר בְּכֹתֵב כָּל מַה שֶׁעֵבֵר בְּזוּה. וַיֵּשׁ בְּזוּה עוֹד דְּבָרִים בְּגוֹ כִּי בְּאַמֻּת עֶקֶר הַהֶסְפֵּד הַנ"ל הַנֶּאֱמָר בְּהַתּוֹרָה בְּרֵאשִׁית הַנ"ל נֶאֱמַר עַל עֲצָמוֹ וְכוּ' אֵךְ נִסְמָךְ עַל הַסְּתַלְקוֹת הַצַּדִּיק הַנ"ל כְּדַרְכּוֹ הַנֶּפְלֵא בְּכָל הַתּוֹרוֹת שְׂכוּלָל דְּבָרִים הַרְבֵּה בְּלִי שְׁעוֹר בְּתוֹרָה אַחַת וְכוּ'. אֵךְ כָּל זֶה אִי אֶפְשֶׁר לְבֹאֵר בְּכֹתֵב.

מ

בְּמוֹצָאֵי אוֹתוֹ שֶׁבַת פְּרִשַׁת נֹחַ הַנ"ל סֵפֶר לְפָנֵינוּ הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הַשְּׁנַי בָּנִים שֶׁנִּחְלְפוּ (סְפוּרֵי מַעֲשִׂוֹת י"א), וּמִתְחַלָּה דְּבַר מִפ"ב וְכוּ' וְאָמַר לְעַנְיָן זֶה שֵׁשׁ הַיְכָלֵי הַתְּמוּרוֹת שֵׁשֶׁם נִחְלְפִין לְפַעֲמִים הַנְּשֻׁמוֹת. וְאָמַר שֶׁכָּבֵר אֵרַע מַעֲשֵׂה בְּזוּה שֶׁהָיָה מֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה בְּבֵיתוֹ שֶׁפָּחָה וְכוּ' וְסֵפֶר כָּל הַמַּעֲשֵׂה הַנ"ל שֶׁל הַשְּׁנַי בָּנִים שֶׁנִּחְלְפוּ. כִּי כֵּן הָיָה אֶצֶל כָּל מַעֲשֵׂה שֶׁהִתְחַלַּת סְפוּר כָּל מַעֲשֵׂה הָיָה עַל יְדֵי שְׂדֵבְרוֹ לְפָנָיו מֵאִיזוֹה עַנְיָן שֶׁעַל יְדֵי זֶה הָיָה לוֹ אֶתְעָרוֹתָא

ימי מוהרנ"ת

קא

דליתתא לספר אותה המעשה, מחמת שהיה אצלו איזה שיכות וקשר להענין שספרו לפניו עם המעשה הקדוש שהיה צריך לגלות כפי השגתו הנוראה. וכן ברב התורות היה מעין זה שעל פי רב גלה תורה מעין אותה השיחה שספרו עמו העולם, וכל זה אי אפשר לצייר כי אם מי שהיה עומד אצלו אז והיה לו מח בקרקדו להסתפל על זה היה רואה נפלאות השם ונוראותיו אצל כל תורה ושיחה שגלה, בפרט אצל המעשיות שגלה, בפרט אצל המעשה הנוראה הגדולה מכלם שהיא המעשה האחרונה של השבעה בעטלערס. ומעט מזה יבאר עוד לקמן במקומו.

(סימן מ"ב מ"ג).

מא

באותו הדרך תק"ע הנ"ל אמר כמה תורות וגם ספר כמה מעשיות גדולות ונוראות, דהיינו מעשה הנ"ל של שני בנים שגחלפו (ספורי מעשיות י"א), ומעשה של הבעל תפלה (שם י"ב), ומעשה של השבעה בעטלערס (שם י"ג) כלם ספר באותו הדרך הנ"ל עד הפסח. ואחר פסח יצא מפה לאומין להסתלק שם במבאר במקום אחר (תי מוהר"ן קפ"ה). ומעט מזה יתבאר כאן גם כן. ודבר עמי מזה באומין ואמר, בדרך העבר אמרתי הרבה תורה ומעשיות

בבִּרְסֻלָּב, וְהָיָה מִתְגַּעְגַּע עַל שְׁעֵתָהּ בְּאוֹמֵין אֵינוּ יָכוֹל לְדַבֵּר
וּלְגַלוֹת כָּל כֹּד. וְכָל מָה שְׁעֵבֵר בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה שֶׁהִיא שָׁנָה
אַחֲרוֹנָה שֶׁל יָמֵי חַיָּו הַקְּדוּשִׁים אֵי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר אֶפְלוּ מָה
שֶׁהָיָה מִתְנוּצֵץ בְּדַעַתָּנוּ:

וְהִנֵּה מִן הַיּוֹם שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו חֲלֵי (הַשְּׁעוּל) שְׁקוֹרֵין הוֹסֵמַ
שֶׁהָיָה יוֹתֵר מִשְׁלֹשׁ שָׁנִים קִדְמֵם הַסְּתַלְקוֹתוֹ, אָמַר
תַּכְּף שֶׁהוּא מִכְרָח לְהַסְתַּלֵּק עַל יְדֵי זֶה וְהַתְּחִיל תַּכְּף לְדַבֵּר
מֵהַסְּתַלְקוֹתָיו. וַיֵּשׁ בְּעֵנָן זֶה כַּמָּה וְכַמָּה שִׁיחוֹת וְסִפּוּרִים אֲדָ
הִרְבֵּה מֵהֵם לֹא זָכִיתִי לְשִׁמְעַע בְּעֵצְמִי מִפְּנֵי הַקְּדוּשָׁה. כִּי
בַתְּחִלָּה בָּעֵת שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו חֲלֵי הַנֵּ"ל לֹא הָיִיתִי אֶצְלוֹ כִּי
הָיִיתִי אֹז בְּמֵאֵהֶלֶב, וְהוּא זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה הִגִּיעַ אֵלָיו חֲלֵי
הַהוֹסֵמַ הַנֵּ"ל בְּדַרְדָּר בָּעֵת שֶׁחֹזֵר מֵהַנְּסִיעָה מִנְּאוֹרֵימִישׁ
וְזֶסֶלֶב וְכוּ'. וְאָמַר תַּכְּף שְׁמִכְרָח לְהַסְתַּלֵּק וְהוֹדִיעוּ לִי
לְמֵאֵהֶלֶב, וּבּוֹדָאֵי הָיָה מֵר לִי מְאֹד מְאֹד וְנִדְמָה לִי שֶׁהָעוֹלָם
נִתְהַפֵּד וְנִחְרַב חֵם וְשְׁלוֹם. וְאַחַר כֵּן בְּסִמּוּד אַחַר רֵאשׁ
הַשָּׁנָה תַּקס"ח גָּסַע לְלִמְבָרָג כַּנֵּ"ל. וְאֵז יֵצֵא הַשֵּׁם בְּעוֹלָם
שְׁנִסְתַּלֵּק בְּלִמְבָרָג. וְאַחַר כֵּן גּוֹדַע שְׁזָה שְׁקָר רַק מִחֲמַת
שְׁנִחְלֵשׁ שֵׁם מְאֹד עַל כֵּן יֵצֵא הַשֵּׁם שְׁנִפְטָר. וְחֹזֵר לְבֵיתוֹ
בְּקִיץ תַּקס"ח הַנֵּ"ל בְּפָרְשַׁת בְּלָק וַיֵּשֶׁב פֹּה אַחַר כֵּן כָּל
אוֹתוֹ הַקִּיץ וְכָל שְׁנַת תַּקס"ט וּשְׁנַת תַּק"ע עַד אַחַר הַפֶּסַח

ימי מוהרנ"ת

קג

ואחר הפסח יצא מפה לאומין. ויש בזה הרבה מאד לספר
ומה שיזמין ה' בדעתי אספר מעט מהרבה.

והנה בכל השלש שנים האלה דבר הרבה מהסתלקותו.
וכשבא מלמברג דבר עמנו כמה פעמים איך היה
כבר מוכן להסתלק בלמברג, והיה מוכן ועומד לזה כי לא
היה לו שום פחד. והתפאר הרבה איך היה חזק בענין זה
שהיה מוכן להסתלק בלי שום אימה ופחד. אך לא היה
ניחא לה לשכב שם אף על פי ששם מנחים גדולי עולם
צדיקים מפרסמים מאד אף על פי כן לא היה ניחא לו
לשכב שם מחמת שהוא רחוק מאנשי-שלומו, ולא יבוא
שום אחד על קברו ולא יהיה להם עסק ועבדא עם קברו
כמבאר מזה במקום אחר (חיי מוהר"ן קס"ב). וספר עמנו כמה
פעמים מענין מקום קבורתו שהיה נפר מדבריו שהוא
דורש וחוקר ומחפש בדעתו לבחר לו איזה מקום שישכב
שם, אך עדן אינו מוצא לעצמו מקום קבורה כרצונו. וספר
עמנו מכמה מקומות ואמר שבלמברג היה טוב לפניו
לשכב שם מחמת ששם קבורים צדיקים גדולים אך לא
הוטב בעיניו מחמת הנ"ל. ופה ברסלב גם כן אינו טוב
בעיניו לשכב כאן וכיוצא בדברים האלה דבר כמה פעמים
עד שבא לאומין, אז אמר שבכאן באומין טוב לפניו

להסתלק כי מנחים שם קדושים הרבה במבאר מזה במקום
אחר (תי מוהר"ן קצ"א).

וקדם שיצא לאומין בהיותו עוד פה בכרסלב דבר כמה
פעמים מאומין ואמר שרצונו לנסע לשם ולהתאכסן
בבית רבי נחמן נתן שנפטר בסמוך באותה השנה בתחלת
קיץ תקס"ט. ולא ידע שום אדם פונתו גם לא גלה דעתו
שרוצה לשאר שם. אך הרבה לדבר כמה וכמה פעמים
מאומין שהוא רוצה לנסע לשם ולהתאכסן בבית הנ"ל.
ואנשי-שלומנו מטפליק היו רגילים הרבה לנסע לאומין,
והיו פה באותו החרף תק"ע הנ"ל כמה פעמים, ושאלו
אותו כמה פעמים אם יסעו לאומין לקבע לו דירה בנ"ל,
כי ידעו שיקבלו אותו שם בכבוד גדול והשיב לאו, וכן
היה כמה פעמים, כי בכל עת שהיו פה אנשי טעפליק
שאלו אותו על זה מחמת ששמעו שרצונו חזק מאד
להיות שם, אך אף על פי כן לא הסכים שיסעו לקבע
לו דירה שם.

מב

אחר כך סמוך לפסח ספר המעשה הנזרחה של השבעה
בעטלערס בנ"ל ונמשך הספור בערך שני שבועות.

ימי מוהרנ"ת

קה

כי תחלת הספור הָיָה בְּלִיל שַׁבַּת קִדְשׁ כ"ה אָדָר שְׁנַת תק"ע הַנ"ל וְאֲנִי לֹא הָיִיתִי אֹז אֶצְלוֹ. וְאִז סֵפֶר הַתְּחִלַּת הַמַּעֲשֵׂה מִהַמְלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֶּן יְחִיד שֶׁרָצָה לְמַסֵּר לוֹ הַמְּלוּכָה בְּחַיּוֹ וְכוּ' עַד הַגָּמַר שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁמִּסְפֵּר מִהַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הָעוֹר שֶׁהִתְפָּאֵר בְּהַזְכָּרוֹן שֶׁלוֹ וְכוּ' עַיִן שָׁם וְלֹא יוֹתֵר. וְאַחַר כֵּךְ בְּשָׁבוֹעַ שְׁאַחַר שַׁבַּת הַנ"ל בָּא רַבִּי נִפְתָּלִי לְבֵיתוֹ לְקַהֲלַת קִדְשׁ נְעֻמִירוֹב וְסִפֵּר לִי כָּל הָעֲנִינִ הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַזֶּה וְעַמְדָתִי מְרַעֵיד וּמְשַׁתּוֹמֵם. כִּי אֵף עַל פִּי שֶׁכָּבַד זְכִיתִי לְשִׁמְעַ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ דְּבָרִים שֶׁלֹּא שָׁמַעְתָּן אֲזַן מֵעוֹלָם, תּוֹרוֹת וּמַעֲשִׂיּוֹת נּוֹרָאוֹת, אֲךָ מַעֲשֵׂה כְּזֹאת עֲדִין לֹא שָׁמַעְתִּי.

וְאֲנִי בְּכָר הָיִיתִי מוֹכֵן לְנִסֵּעַ אֵלָיו וְזָכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה לְפָנָה בְּרֶסֶלַב, וְנִסְעֵתִי מִיָּד, וּבֹאֲתִי לְפָנָה אֹר לְיוֹם רַבִּיעִי סְמוּךְ לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ גִּיסָן. וְלִמְחַרְתּוֹ אַחַר הַתְּפִלָּה נִכְנַסְתִּי אֵלָיו וְזָכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה וְדַבַּרְתִּי עִמּוֹ הַרְבֵּה בְּדַרְכּוֹ תְּמִיד. וְאַחַר כֵּךְ דַּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵעֲנִין הַמַּעֲשֵׂה הַנּוֹרָאָה הַנ"ל שֶׁסֵּפֶר בְּלִיל שַׁבַּת קִדְשׁ הָעֵבֶר כְּפִי מֵהַ שִׁשְׁמַעְתִּי מִרַבִּי נִפְתָּלִי. וְתִקַּן לִי כָּל הַדְּבָרִים בְּעֲנִין הַזְּכָרוֹן מֵהַ שֶׁהִתְפָּאֵר כָּל אֶחָד וְסִדֵּר לִי הַדְּבָרִים כְּסִדְרָה. וְאָמַר לִי שֶׁבֶן הָיָה בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִשְׁבַּעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה שֶׁבֹא בְּכָל יוֹם אֶחָד מִהַשְּׁבַעָה בְּעַמְלֵעֵרִם וְנָתַן לָהֶם מַתָּנָה לְדַרְשָׁה וְכוּ'. וְאָמַר שֶׁהוּא נִכְסֵף מְאֹד לְשִׁמְעַ הַגָּמַר דִּהְיִינוּ מֵהַ שֶׁהָיָה בְּכָל יוֹם מִשְׁבַּעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה כִּי

בן הִיָּה בְּכָל יוֹם שָׁבָא אֶחָד מֵהַשְּׁבָעָה בְּעַמְלָעָרָם וְכוּ' בִּנְ"ל.
 וְגַם גָּמַר הַמַּעֲשֵׂה שֶׁהִתְחִיל מֵהַמְלֶכֶךְ וְכוּ' הַנְּ"ל (כי בן הִיָּה דְרַבּוּ
 שֶׁהָיָה מְדַבֵּר שְׁנַכְסֵף לְשִׁמְעַע וְלִידַע הָעֵינָן שֶׁהוּא בַּעֲצָמוֹ הָיָה צָרִיד לְגִלוֹת).
 וְהֵייתִי מְצַפָּה שְׁיִסְפֵּר לְפָנַי הַגְּמָר הַנְּ"ל כִּי רָאִיתִי שְׁרָצוֹנִי
 לְסֵפֶר. אֵךְ בְּתוֹךְ כֶּךָ בָּא הַמְּשֻׁרֵת שְׁלוֹ וְאָמַר הַגִּיעַ הַעֵת
 שְׁיֵאכַל וְסִדֵּר שְׁלַחְנִי וְנִפְטָרְנִי מִמְּנוֹ וְאַחַר כֶּךָ יִשָּׁן קֶצֶת.

אַחַר כֶּךָ חֲזַרְתִּי וְנִכְנַסְתִּי אֶצְלוֹ וְחֲזַרְתִּי וְדַבַּרְתִּי עִמּוֹ הַרְבֵּה,
 וְדַבַּר עִמִּי הַרְבֵּה מֵעֵינָן הַחֲסֻרוֹנוֹת שֶׁכָּל הָעוֹלָם חָסַר
 לָהֶם הַרְבֵּה, כִּי סִפַּרְתִּי לוֹ הַרְבֵּה דְבָרִים מְבַרְדִּיטְשׁוֹב מֵעֵינָן
 הַנְּגִידִים הַגְּדוֹלִים שִׁישׁ שֵׁם שְׁמֵלָאִים דְּאָגוֹת וְיִסּוּרִים
 וְחֲסֻרוֹנוֹת וְכוּ'. וְאָז עֲנִיתִי וְאָמַרְתִּי לְפָנָיו הַפְּסוּק (קִהְלֵת ג'),
 גַּם אֵת הָעוֹלָם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלֵי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֵת
 הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹקִים מְרֹאשׁ וְעַד סוּף (שְׁפַרְשׁ רִשִׁי
 שֶׁם לַעֲנֵן חֲסֻרוֹנוֹת וְכוּ') וְגַמְרְתִּי לְפָנָיו כָּל הַפְּסוּק כְּלוֹ וְתַכְּף
 שְׁגַמְרְתִּי הַפְּסוּק עָנָה וְאָמַר הֲלֹא זֶה הוּא מַעֲשֵׂה שְׁלֹנִי.
 וְשָׂאֵל תַּכְּף הֵיכָן אֲנִי עוֹמְדִים בְּהַמַּעֲשֵׂה, וְנִבְהַלְתִּי מְאֹד
 וְעֲנִיתִי בְּבִהְלָה בְּהַמַּעֲשֵׂה שֶׁל יוֹם הַשְּׁנִי, עָנָה וְאָמַר בַּיּוֹם
 הַשְּׁנִי וְכוּ' וְסֵפֶר כָּל הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל יוֹם הַשְּׁנִי שֶׁהוּא הַמַּעֲשֵׂה
 שֶׁל הַחֲרִישׁ וְכוּ' וְגַמְרַתִּי הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הַיּוֹם הַשְּׁנִי וְלֹא סֵפֶר אֵז
 יוֹתֵר וְהָיָה עוֹד אֵיזָה אֲנָשִׁים מֵאֲנָשִׁי-שְׁלוֹמִנוֹ שְׁזָכוּ לְשִׁמְעַע

ימי מוהרנ"ת

קז

כָּל זֶה. וּמִי שֶׁשָּׁמַע אֱלוֹ הַמַּעֲשִׂוֹת מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּיָדָי הָיָה רוֹאֵה נִפְלְאוֹת הַשֵּׁם בְּלִי שְׁעוֹר. וְגַם עָתָה מִי שֶׁרוֹצֵה לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם בְּעֵין הָאֱמֶת יְכוּל לְהִבִּין גְּדֻלַּת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ וּגְדֻלַּת הַצַּדִּיקִים וּגְדֻלַּת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.

מג

אַחַר כֵּךְ הָיִיתִי עוֹמֵד וּמְצַפֶּה שְׂיִסְפֵּר עוֹד וְלֹא סִפֵּר עַד לַיִל שֶׁבֵּת קִדְשׁ ג' נִיסָן וְאִז הָיָה שָׂרוּי בְּצַעַר גְּדוֹל מִחֲמַת שֶׁנִּכְדוּ הַיָּלָד בֶּן בִּתּוֹ מֵרַת אָדָל תַּחֲיָה הָיָה מְטַל עַל עַרְשׁ דְּוֵי רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וְהָיָה מְסַכֵּן מְאֹד וְהָיָה לוֹ זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה צַעַר גְּדוֹל מְזֵה, כִּי בִתּוֹ הַנַּ"ל הָיָה לָהּ צַעַר גְּדוֹל בְּנִים הַרְבֵּה, וּכְבֵר נִפְטָרוּ אֶצְלָה כַּמָּה בְּנוֹת רַחֲמָנָא לְצִלָּן. וְסִפֵּר הוּא זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה עַל הַשְּׁלַחַן תּוֹרָה נוֹרָאָה מֵעֲנִין הַצַּעַר שָׁלוֹ, אֵדָּךְ לֹא זְכִיתִי לְתַפְסָה בְּמַחֲיו. וּבִתּוֹךְ הַסְּפּוֹר עָנָה וְאָמַר הֵיכֵן אָנוּ עוֹמְדִים בְּהַמַּעֲשִׂה אִמְרַתִּי אֶצֶל הַמַּעֲשִׂה שֶׁל יוֹם הַשְּׁלִישִׁי. עָנָה וְאָמַר, בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי חָזַר וּבָא זֶה שֶׁהָיָה כְּבֵד פֶּה וְכוּ' וְסִפֵּר כָּל הַמַּעֲשִׂה שֶׁל יוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁמְדַבֵּר מִהַרְדִּיפּוֹת שֶׁל הַלֵּב שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי רְדִיפּוֹת וְכוּ' (וְזֶה הָיָה מַעֲט מֵעֲנִין הַשִּׁיחָה שֶׁל הַצַּעַר שֶׁלֹּא שֶׁסִּפֵּר מִקֵּדָם) וְגַמְרַת הַמַּעֲשִׂה שֶׁל יוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְאַחַר שֶׁאָמַר שֶׁנַּעֲשׂוּ שְׂמֵחִים אָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: זֵי הָאֲבִין אֵ הִילּוּא גִיטָאן, וְאַחַר כֵּךְ תִּכְפֵּר סִפֵּר הַמַּעֲשִׂה שֶׁל

יום הרביעי מענין השני צפּרים וכו' וגמר המעשה של יום הרביעי. ותכף ומיד הלך מהשלחן כי כבר ברך ברכת המזון קדם שהתחיל לספר כל הנ"ל.

אחר כך ביום ראשון ספר המעשה של יום החמישי מענין מעט מחזיק את המרבה. וביום שלישי ספר המעשה של יום הששי מענין רפואת הבת מלכה. ובכל פעם היה הספור על ידי שספרו לפניו מקדם איזה ענין השיך לזה כנ"ל. ואחר שגמר המעשה של יום הששי ספרו לפניו איזה ספורים מהעולם, ענה ואמר העולם מדברים מהמעשה של יום השביעי. אך אף על פי כן לא ספרה ולא זכינו לשמעה עוד. ואחר פסח כשנסעתי עמו לאומין אמר שלא נזכה לשמעה עד שיבוא משיח, כנדפס במקומו שם עין שם. ואחר יום שלישי הנ"ל ישבנו אצלו עד שבת קדש שהוא שבת הגדול ולא ספר כלל. ובכליל שבת הגדול נפטר הילד הנ"ל שהוא נכדו בן בתו הנ"ל. ומה שעבר בענין זרעו הקדושים אי אפשר לבאר.

ותכף במוצאי שבת נסענו לביתנו וקדם פסח היו אצלו עוד אנשי טפליק וחזרו ושאלו אותו אם יסעו לאומין לקבע לו הדירה הנ"ל שם, והשיב הן.

ימי מוהרנ"ת

קט

מד

בתוך כך היו בימי הפסח הזה כמה שרפות פה ברסלב ותקף אחר הפסח ביום ששי אסרו-חג-פסח, נסענו לפה, אני וחברי רבי נפתלי, (וגם בימי חל-המועד פסח היינו פה עם ר.ל. ושמענו ממנו תורה נפלאה וכו'). אחר-כך באנו אליו ביום אסרו-חג הנ"ל על שבת קדש והיינו פה על שבת קדש ותקף אחר שבת נסעתי לביתי.

ואחר כך ביום שלישי נתגלגל מאת השם שחזרתי ונסעתי לפה ונתעפכתי עד שבת קדש שהוא ראש חודש אייר. בליל שבת קדש ענה ואמר שאינו יודע כלל פדרבו כמה פעמים בנדפס מזה קצת (חיי מוהר"ן קע"ה), בתוך כך נעשה רעש של השרפה שהיתה ברחוב הסמוכה לביתו. ואמר בזה הלשון "שוין שוין" [כבר כבר]. כי כבר היה מוכן בדעתו שיהיה שרפה ודבר הרבה מזה קדם. ותקף נתבלבל השלחן והוא זכרונו לברכה יצא בבקלה לחוץ וכן אנחנו בלנו ובאותה הלילה נשרף ביתו, אך תהלה לאל אנחנו הצלנו כל מה שהיה בביתו מחוט ועד שרוף נעל. והוא זכרונו לברכה ישב כל הלילה על ההר שחוץ לעיר שהוא כנגד בית הפנסת וכנגד ביתו, ושם ישב והסתפל על העיר ועל ביתו והייתי אצלו שם בשעת השרפה וישב בשמחה.

אחר כך סמוך לאור היום באתי אליו זכרונו לברכה לשם עוד הפעם וכבר פסקה השרפה וכבר נשרף גם ביתו ואמר לי שנחזור להעיר. והלכתי עמו מעבר לנהר ההולך שם כי לא חזר עוד לביתו כי כבר נשרף רק הלך מעבר הנהר כדי לבוא אל הגשר שיש שם ואני הלכתי אחריו. ענה ואמר לי בדרך הלוכי אחריו מי היה אומר שאנחנו נלך בליל שבת סמוך לאור היום בדרך הזה. ואחר כך באנו אל העיר ונכנסם בבית רבי שמעון בסוף העיר מקצה מזה בדרך שנוסעים שם לאומין, ושם ישב כל השבת עד יום ראשון. וכל החפצים שלו הכנסנו אחר כך לבית רבי זליג, שהיה בקצה העיר מזה, רחוק מאד מבית רבי שמעון, שנכנס בו הוא בעצמו כנ"ל. אחר-כך, ביום ראשון, יצא מבית רבי שמעון ונכנסם לבית רבי זליג הנ"ל, שהיו החפצים שלו מנחים שם.

מה

ביום ראשון אחר חצות והוא זכרונו לברכה קרא לביתו אחד מהפעלי חובות שהיה חייב לו ממון ודבר עמו, בתוך שהיה מדבר עמו בא איש אחד מאנשי-שלומנו מטפליק והביא לו סימן מאומין, ואמר לו שמבקשין אותו

ימי מוהרנ"ת

קיא

לְאוֹמִין שֵׁיִשְׁבֵּנָם בְּהַדִּירָה הַנַּ"ל. וְתַכְּפָה שְׂדֵדְבָר זֹאת הָאִישׁ
הַנַּ"ל נִתְאַדְמוּ פָּנָיו הַקְדוֹשִׁים זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה מְאֹד (וְאִזּוֹ לֹא
יִדְעָתִי מִה זֶה אֵד אַחַר כֵּךְ הַבְּנֵתִי לְמַפְרַע כִּי זֶה מִחֲמַת שְׂזֵה הָיָה קְרִיאָה
לְהַסְתַּלְקוֹתוֹ, כִּי שָׁם בְּאוֹמִין נִסְתַּלַּק).

וְאַנִּי הָיִיתִי נִכְסֵף תָּמִיד לְנִסְעַ עִמּוֹ. אֵד הַבְּנֵתִי מִמְּנוֹ שְׂאֵם
יִסַּע אֵין בְּדַעְתּוֹ לְקַח אוֹתִי עִמּוֹ, רַק הַדְּבָר הָיָה נִרְאָה
שִׁיקַח אֶת רַבִּי נִפְתָּלִי גֵרוֹ יְאִיר. אֵד מֵאֵת הַשֵּׁם הָיְתָה
שְׂבִאוֹתוֹ יוֹם רֵאשׁוֹן הַנַּ"ל הַכֶּרַח רַבִּי נִפְתָּלִי לְשׁוֹב לְבֵיתוֹ
אִיזָה שְׁעוֹת קֹדֶם שְׂבִא הָאִישׁ הַנַּ"ל מִטְּפֶלִיק. עַל כֵּן תַּכְּפָה
כְּשֶׁרֵאִיתִי שְׂדַעְתּוֹ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה לְנִסְעַ לְאוֹמִין בַּעַת שְׂבִא
הָאִישׁ הַנַּ"ל מִטְּפֶלִיק אִזּוֹ הִתְחַלַּתִּי לְעַסֵּק בְּעִנְיַן הַנְּסִיעָה כְּדִי
שִׁיקַח אוֹתִי. וְהוּא זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה לֹא דִבֵּר עִמִּי מְאוּמָה מְזֵה
אֵם יִקַּח אוֹתִי אוֹ אִישׁ אַחֵר, רַק אֲנִי בַּעֲצָמֵי הַלְּכָתִי וְקִרְאָתִי
בְּעַל עֲגָלָה אֶחָד וְעַסְקָתִי בְּכָל צְרָכֵי הַנְּסִיעָה עַד שְׁזִכִּיתִי
שֶׁלְקַח אוֹתִי לְדֶרֶךְ הַזֶּה לְאוֹמִין וְאַלְמָלָא לֹא אֶתִּינָא לְעֵלְמָא
אַלָּא לְנִסְעַ עִמּוֹ דְּרֶדֶךְ הַזֶּה דִּי, כִּי רַב טוֹב זְכִיתִי לְשִׁמְעַ
בְּדֶרֶךְ הַזֶּה תּוֹרוֹת וְשִׁיחוֹת נוֹרָאוֹת הַמְּחִיִּין אוֹתִי וְכָל בֵּית
יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹת כְּאֲשֶׁר מוֹכֵן מְעַט לְהַשׁוֹמְעִים אֶת כָּל אֲשֶׁר
שָׁמַעְתִּי בְּדֶרֶךְ הַזֶּה.

מו

והנה אז כשבא האיש הנ"ל מטפליק בשליחות שיסע לאומין, אז עמדתי מרעיד וראיתי נפלאות השם ונוראותיו העצומים עד אין חקר, שבכל ימי החרף שהיה מדבר מאומין ואנשי טפליק שאלו אותו אם יכינו לו שם הדירה לא רצה שיסעו בשבילו. וזה סמוך הסכים שיסעו בשביל זה עד שפעלו שם הדירה הנ"ל בשבילו, ובתוך כך נשרף ביתו והיינו מטלטלים מאד מאד והחפצים שלו היו מפוזרים ומטלטלים בדרך הנהוג אחר השרפה, ולא היה לו מקום מנוחה פי רב העיר נשרף בפרט כל הרחובות שסמוכים לבית המדרש ולבית הכנסת. ובתוך הפזור והטלטול הזה בא האיש הנ"ל מטעפליק ובקש אותו לאומין במועדו ובזמנו בעת שכבר נגזר מן השמים לשרף ביתו מקדם, ולא היה לו מקום פראוי לשבת. והשם יתברך כבר הקדים רפואה שבאותו העת בסמוך קדם השרפה אז דיקא צוה שיכינו לו הדירה באומין ובא השליח במועדו ובזמנו ואת הכל עשה ה' יפה בעתו ואי אפשר לבאר כל אשר בלבי בזה בכתב, כי בענין נסיעתו לאומין ובענין מה שזכה אותי לנסע עמו לשם בזה היו תלויים עולמות הרבה עד אין קץ וזכות ישראל לדורות, כי תקן שם אלפי אלפים ורפי רבבות נשמות פגומות ומקלקלות שלא היה אפשר

ימי מוהרנ"ת

קיג

להם להתתקן בשום אפן כי אם על ידי הסתלקותו, כאשר נשמע מפיו הקדוש בפרוש וברמז. וגם כמה טובות לנצח נצמחו מזה לישראל לדורות, כי כבר גלה, שמי שיבוא על קברו ויאמר אלו העשרה קפיטל תהלים המפרסמים עתה, בודאי יעזר לו לנצח אפלו אם יהיה מי שיהיה פידוע ומפרסם. והנסיעה לאומין היתה התחלה והכנה לכל התקונים האלה לנצח כי מקום קבורתו כבר הבחירה שם באומין ושם היה צריך לעסק בכל התקונים הנ"ל, ויותר ויותר מזה מה שנעלם מאתנו כאשר הבנו מפיו הקדוש. על פן בכל תנועה ותנועה ובכל סבה וסבה שסבב השם יתברך בענין נסיעה זאת מה גדלו בהם מעשי השם, מאד מאד עמקו מחשבותיו. כי הכל היה נוגע למקום שנוגע לעד ולנצח.

מז

והנה ביום ראשון הנ"ל התחלתי לעסק בצרכי הנסיעה ולא היו בעלי עגלות מצויים אז וזה היה מניעה להנסיעה. גם בתו מרת אדל תחיה שהיתה פה מאנה מאד ולא היתה מרצה כלל שיסע לאומין, והוא זכרוננו לברכה לא רצה להתעקש על שום דבר. אך ראיתי והבנתי שבאמת רצונו חזק שיסע לאומין והלכתי ושכרתי עגלה

בסוף מרבה יותר מהראוי ונסעתי עמו מפה לאומין ויצאנו מפה ביום שלישי בבקר שהיה ד' אייר תק"ע והוא זכרוננו לברכה כבר התפלל שחרית ושטה קאווע ואני לא התפללתי עדין והכרחתי להתפלל על העגלה, וישבנו עמו אני והאיש שבא מטפליק ומשרתו, ותכף שיצא מפה התחיל לדבר עמי ואמר שטוב ונכון שנפע מפה בראם לא היה נשרף ביתו וכו' כמבאר שיחה זאת במקום אחר (מי מוהר"ן קפ"ו), ואחר כך פגענו סמוך ללאדיזין את רבי מאיר מטפליק שהוא היה בעצמו באומין על אודות הדירה הנ"ל לקבע לו כנ"ל, וספר לו רבי מאיר הנ"ל איך הם משתוקקים שם ושיבוא לשם, ענה ואמר הלא הפל שלנו פי חיב כל אדם לומר בשבילי נברא העולם הלא נוסעים כאן כו' כמבאר שיחה זאת ברמז במקום אחר (שם קפ"ה), והפליג מאוד מאוד בדברי צחות אלו שאמר אז ואמר, תכף שיצא מברסלב בא על דעתו דברי צחות אלו, ותכף שנתגלה לו זאת נתבהל מאוד מאוד מגדלות נפלאות הנהגת הבורא יתברך שמו, אך לא רצה לדבר מזה ולגלות זאת עד שבא כנגדו האיש הנ"ל, ועל ידו נסתבב הדבר להוציא מבח א' הפעל לדבר דבורים אלו ואמר, כך השם יתברך מנהיג העולם וכו'.

ימי מוהרנ"ת

מה

בְּדַרְךְ הַנְּסִיעָה הַזֹּאת לְאוּמִין כְּשִׁיצָא מִלְּאֲדִיזִין וְהַעוֹלָם לְוֹ
 אוֹתוֹ, עָנָה וְאָמַר אֵף עַל פִּי בֶן אֵין דּוֹר יְתוֹם פִּי
 תָּנָא אַחַד אָמַר עֲתִידָה תּוֹרָה שְׁתִּשְׁתַּבַּח מִיִּשְׂרָאֵל וְאָמַר
 רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי שְׁלֵא תִשְׁתַּבַּח שְׁנַאֲמַר פִּי לֹא תִשְׁכַּח
 מִפִּי זְרַעוֹ וְכוּ' וְאִזְ גַּלְתָּ הַסּוּד הַנּוֹרָא הַמְרָמֹז בְּפָסוּק זֶה
 דִּיקָא שְׁעַל יְדֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן לֹא תִשְׁתַּבַּח הַתּוֹרָה וְכוּ' בְּגִדְפָס
 כְּבָר (תְּחִלַּת לְקוּפֵי מוהר"ן). וְאַחַר כֵּךְ אָמַר עֲכָשׁוּ יֵשׁ וְכוּ' וְעוֹד
 כְּמָה דְבָרִים נוֹרָאִים זְכִיתִי לְשִׁמְעַע בְּדַרְךְ זֶה.

סְמוּךְ לְעֶרֶב בָּאֵנוּ לְקַהֲלַת קֹדֶשׁ טַפְּלִיק וְשֵׁם בָּאוּ לְקַרְאָתוֹ
 רַב בְּנֵי הָעִיר וּבִכְפָּרַט אֲנִשֵׁי־שְׁלוּמֵנוּ וּבִקְשׁוּ אוֹתוֹ
 הַרְבֵּה שְׁיִלִין שֵׁם וְלֹא רָצָה, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִתְחִיל הַגִּשְׁם
 לִירֵד מִיָּדֵי עֲבָרוֹ בְּטַפְּלִיק סְמוּךְ לְעֶרֶב אֵף עַל פִּי בֶן לֹא רָצָה
 לְסוּר שֵׁם. וְנִסְעַע לְהִלָּן וְעָמַד לְלוֹן בְּכִפָּר הַסְּמוּךְ לְשֵׁם וּלְשֵׁם
 יֵצְאוּ הַרְבֵּה מִבְּנֵי הָעִיר טַפְּלִיק. וְשֵׁם נִתְמַנֶּה רַבִּי מְרֻדְכֵי
 לְאַבְבֵי־בֵית־דִּין בְּטַפְּלִיק וְכוּ'. בְּיוֹם רַבִּיעִי בִּבְקָר אַחַר הַתְּפִלָּה
 נִסְעֵנוּ לְאוּמִין.

ימי מוהרנ"ת

מט

בַּעַת שְׁנַסַּע מִכְּפָר הַנ"ל שָׁלַן שֵׁם לְאוּמִין, דְּבַר עַמֵּי הַרְבֵּה מִהַתּוֹרָה שֶׁל הַסְּתַלְקוֹת הַצַּדִּיק (לְקוּשֵׁי תַנְיָנָא ס"ז), שְׁנֵאמְרָה בְּשֵׁבֶת בְּרֵאשִׁית הָעֵבֶר עַל הַפְּסוּק בְּרֵאשִׁית לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנ"ל (סִימָן ל"ט). וְאָמַר אִזּוּ הַחֲבוּר שֶׁל רַחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ וְכו'. לְעֵינֵי הַהֶעֱלָמָה שְׁנֵתְעַלֵּם הַצַּדִּיק שֶׁהוּא הַפְּאָר וְהֵיפֵי וְהַחֲזוֹן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם וְכו'. בְּנִדְפָס בְּסוּף הַתּוֹרָה הַנ"ל עֵינֵי שֵׁם. וְעוֹד דְּבַר עַמֵּי מִגְּדֻלַּת הָרַב הַגָּאוֹן הַחֲסִיד מִבְּרֵדִיטְשׁוֹב זָכַר צַדִּיק לְבִרְכָה שְׁנִסְתַּלַּק בְּסֻמוּךְ בְּנ"ל. וְאַחַר כֵּךְ סְמוּךְ לְכַנְיֶסְתוֹ לְאוּמִין סִפֵּר מַעֲשֵׂה מִהַבְּעַל שֵׁם טוֹב זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁבָּא לְאִיזָה עִיר שֶׁהָיוּ שֵׁם נְשֻׁמוֹת מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה שֶׁהָיוּ צְרִיכִים תְּקוּן וְכו'. כְּמִבְּאֵר מַעֲשֵׂה זֹאת בְּמִקוֹם אַחֵר (ת"י מוהר"ן ק"ד).

וְכָל עַת הַנְּסִיעָה הַזֹּאת שְׁנַסַּע בְּיוֹם רַבִּיעִי בְּכַנְיֶסְתוֹ לְאוּמִין הָיָה יוֹשֵׁב כְּמוֹ טְרוּד וּמְאֵיִם, וְכָל זֶה הִבִּינוּ אַחַר כֵּךְ לְמַפְרַע, כִּי אַחַר כֵּךְ סְמוּךְ לְהַסְּתַלְקוֹתוֹ בְּחַל הַמּוֹעֵד סְבוֹת הַזְּכוּר אוֹתוֹ הַמַּעֲשֵׂה שֶׁסִּפֵּר בְּכַנְיֶסְתוֹ לְאוּמִין כּו' כְּאֲשֶׁר יְבֵאֵר לְקַמְּן כּו' וְאִזּוּ הַבְּנֵי לְמַפְרַע שֶׁבְּכָל עַת כַּנְיֶסְתוֹ לְאוּמִין הָיָה כְּמוֹ טְרוּד בְּעֵינֵי הַסְּתַלְקוֹתוֹ וְתַקּוּנֵי הַנְּשֻׁמוֹת הַרְבֵּה מְאֹד שֶׁהָיָה צָרִיד לְתַקֵּן שֵׁם וְכו', וְיִתֵּר מִזֶּה אֵין אֶתְנוּ

ימי מוהר"ג

קז

יודע עד מה פי גבהו שמים מארץ פן גבהו מחשבותיו
ממחשבותינו וכו'.

ג

ביום רביעי הנ"ל שהוא ה' אייר בא לאומין ונתאכסן
בבית רבי נחמן נתן שנפטר בשנה העברה סמוך
לשבעות. וכל מה שעבר באומין אי אפשר לספר ומעט
מבאר אצלנו בספורי השיחות שלו (חיי מוהר"ן קפ"ה) ועמד
שם בבית הנ"ל עד אחר שבועות.

בשבועות נתקבצו אליו כל אנשי-שלומנו בדרךנו תמיד.
אך לא רצה לומר תורה ואני הפצתי אותו
קצת בשבת שהוא יום שני דשבועות שיאמר תורה, אך
השיב שבדאי לא יאמר תורה בשום אופן. במוצאי שבת
אמר דברי צחות אין אתם חוטאים כל כך במבאר בספורי
השיחות (חיי מוהר"ן ר"ב).

ביום ראשון אסרו-חג דשבועות נכנס לבית רבי יוסף
שמואל שעבר לו הדירה אצלו, ואני שכרתי הדירה
אצלו ועד אותו היום הייתי אצלו באומין. באותו היום
אסרו-חג הנוכח לעיל נסעתי לביתי, ולא נתעכבתי הרבה
וחזרתי ובאתי לאומין כי רבי נפתלי שלח אלי אגרת

ימי מוהרנ"ת

בפקדוֹתוֹ שָׁאֲבוּא לְשֵׁם. וּבֵאתִי בְּסִמּוּךְ לְשֵׁם וְנִתְעַכְבְּתִי עַד
אֲחֵר שֶׁבֶת נַחֲמוּ.

וְקָדָם שֶׁבֶת נַחֲמוּ יֵצֵא מִבֵּית רַבִּי יוֹסֵף-שְׁמוּאֵל הַגַּ"ל וְנִכְנָם
לְבַיִת אֲחֵר (הֵינּוּ לְבַיִת הַלּוֹקֵטְשֶׁר) שְׁשֵׁם נִסְתַּלַּק בְּשָׁלוֹם.
וּבְכָל זֶה יֵשׁ הַרְבֵּה מַעֲשִׂוֹת לְסַפֵּר אֶךְ בְּכַתֵּב אֵי אֶפְשָׁר
לְצִיר כָּל מַה שְׁמַתְנוּצִץ בְּדַעְתִּי נִפְלְאוֹת הַשֵּׁם בְּכָל עֵנִין
וְעֵנִין. וּבִתְחִלָּה בָּעַת שֶׁיֵּשֵׁב עֲדוּן בְּבַיִת רַבִּי נַחֲמָן-נֶתָן בָּא
אִישׁ מִבֵּית הַלּוֹקֵטְשֶׁר וּבִקֵּשׁ אוֹתוֹ הַרְבֵּה שְׂיִכְנָם לְשֵׁם לְדוֹר
וְלֹא אִסְתִּיעַ מִלְתָּא לְכָנָם תַּכְּף לְשֵׁם. וְאָז אָמַר שְׁנָם זֶה
יְהִי מַעֲשֵׂה שְׂיִסְפְּרוּ אֲחֵר כֶּךָ אִיךְ שְׂיֵשֵׁב בְּבַיִת הַגַּ"ל וּבָא
פְתָאִם אִישׁ שְׁלֹא הִכִּיר אוֹתוֹ כְּלָל וְכו' וּבִקֵּשׁ אוֹתוֹ שְׂיִכְנָם
לְבַיִתוֹ וְכו':

נא

בְּשֶׁבֶת נַחֲמוּ נִתְקַבְּצוּ אֶצְלוֹ כַּמָּה אוֹרְחִים עַל שֶׁבֶת הַגַּ"ל,
וְנִכְנָם מִחֲדָרוֹ לְהַבִּיֵת שְׂאֲכָלוּ שָׁם וְקִדְּשׁ עַל הַיַּיִן
בְּחַלִּישוֹת כַּח כִּי כִּבֵּר הָיָה חֲלוּשׁ מְאֹד כִּי הָיָה סִמּוּךְ
לְהַסְתַּלְקוֹתוֹ. וַיֵּשֵׁב עַל הַשְּׁלֶחָן אֲחֵר שְׂקִדְּשׁ קָדָם שְׁנַטַּל יָדָיו
לְסַעֲדָה וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִם הָעוֹלָם, עֵנָה וְאָמַר עַל מַה בָּאוּ
הָעוֹלָם לְכָאן הֲלֹא עָתָה אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל. כְּשֶׁאֵינִי אוֹמֵר תּוֹרָה

ימי מוהרנ"ת

קיט

בִּוּדָאֵי כְּדָאֵי לְבוּא אֲבָל עֵתָה בְּאֵמַת אֵינִי יוֹדֵעַ כִּלְל כִּי אֲנִי
עֲבָשׁוּ אִישׁ פְּשׁוּט לְגַמְרֵי שְׁקוּרִין פְּרָאסְטָאק, וְאֵינִי יוֹדֵעַ
כִּלְל וְעַל מָה וְלָמָּה בָּאוּ הָעוֹלָם, וְהָאֵרִיךְ קֶצֶת בְּשִׂיחָה זֹאת
שֶׁהוּא עֵתָה פְּרָאסְטָאק גָּמוּר וְאֵינִי יוֹדֵעַ כִּלְל בְּאֵמַת. וְאָמַר
שֶׁהוּא מְחִיָּה אֶת עֲצָמוֹ עֵתָה רַק בְּהִדְרֵךְ שֶׁהֲלֵךְ לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל. וְהָאֵרִיךְ בְּשִׂיחָה זֹאת קֶצֶת גַּם בֵּן עַד שְׁמִתוֹךְ הַשִּׂיחָה
הַקְדוּשָׁה הַזֹּאת שֶׁסֵּפֶר שְׂאֵינִי יוֹדֵעַ כִּלְל וְשֶׁהוּא פְּרָאסְטָאק
גָּמוּר וְשֶׁהוּא מְחִיָּה אֶת עֲצָמוֹ רַק בְּהִנְסִיעָה שְׂנִסְעַ
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

מִתּוֹךְ דְּבָרִים אֵלּוּ נִכְנָס בְּדְבָרִים עַד שֶׁגִּלָּה לָנוּ תּוֹרָה
נִפְלְאָה אִיךְ דִּיקָא עַל יְדֵי הִדְרֵךְ שֶׁל נְסִיעַת אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל מְחִיָּה אֶת עֲצָמוֹ הַצְדִּיק בְּעַת פְּשִׁיטוֹתוֹ וְכו'. בְּנִדְפָס
כְּבָר (לְקוּטֵי תַנְיִנָא ע"ח). אִיךְ אִי אֶפְשָׁר לְבָאָר בְּכַתֵּב כֹּל הָעֲנִין
אִיךְ נִתְגַּלָּה וְנִמְשָׁכָה הַתּוֹרָה הַזֹּאת יֵשׁ מֵאִין בְּאֵמַת. כִּי
מִתְחַלָּה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ כִּלְל בְּאֵמַת. כִּי בְּכָל עַת שְׂאָמַר
שְׂאֵינִי יוֹדֵעַ לֹא הָיָה יוֹדֵעַ כִּלְל בְּאֵמַת, כְּאֲשֶׁר פְּעַם אֶחָד
נִשְׁבַּע עַל זֶה בְּשֵׁבֶת קֹדֶשׁ (וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן דָּא שְׂווער אִיךְ בִּי
שְׁבַת) עַל עֲנִין זֶה שְׂאֵינִי יוֹדֵעַ כִּלְל. וּבְאֵמַת אָמַר עַל עֲצָמוֹ
שֶׁהָאֵינִי יוֹדֵעַ שְׁלוֹ הוּא חֲדוּשׁ נִפְלָא וְכו'. וְעֵתָה סֵפֶר הַרְבֵּה
אִיךְ שְׂאֵינִי יוֹדֵעַ עֵתָה כִּלְל, וּבְתוֹךְ זֶה נִכְנָס לְשִׂיחָה נִפְלְאָה
עַד שֶׁעַל יְדֵי זֶה בְּעֲצָמוֹ גִּלָּה תּוֹרָה נִפְלְאָה עַל-זֶה

ימי מוהרנ"ת

בְּעֲצֻמוֹ שְׁמֹחֶיהָ אֶת עֲצֻמוֹ בַּעֵת פְּשִׁיטוֹתוֹ בְּהַדְרָךְ שְׁנִסַּע
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וְאַחַר כֵּךְ בָּא לְשִׂמְחָה גְדוֹלָה, וְצִוָּה לְנַגֵּן הַרְבֵּה וּזְמַרְנוּ
לְפָנָיו אֲזָמַר בְּשִׁבְחִין וְהַכֵּל קִדְּם נְטִילַת יָדַיִם
לְפַעֲמָה מַה שְּׁבָכַל עֵת שֶׁהָיָה מְזַמֵּר הַזְּמֹר הַנִּ"ל הִיָּה תְּמִיד
אַחַר נְטִילַת יָדַיִם אַחַר בְּרַבַּת הַמוֹצֵיאַ. כִּי בֵּין קְדוּשָׁה לְנְטִילַת
יָדַיִם לֹא שָׁמַעְנוּ מֵעוֹלָם שׁוֹם שִׁיחָה אוֹ תוֹרָה מִמֶּנּוּ וְעִכְשָׁו
שָׁח כָּל הַשִּׁיחָה וְהַתּוֹרָה הַנִּ"ל וְגַם צִוָּה לְנַגֵּן אֲזָמַר בְּשִׁבְחִין
הַכֵּל קִדְּם נְטִילַת יָדַיִם. וְאַחַר כֵּךְ נָטַל יָדָיו וַיֵּשֶׁב עַל הַשְּׁלַחָן
בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה וְצִוָּה לְנַגֵּן הַרְבֵּה. וְאָמַר דְּבָרִים נְפִלְאִים עַל
הַשְּׁלַחָן וְאָמַר מַה יֵּשׁ לָנוּ לְהַתְּבַיֵּשׁ (וְאִם הָאֵבֶן מִיר זִיד צוֹ שַׁעֲמֵעוּ)
בְּשִׁבְלָנוּ נִבְרָא הָעוֹלָם (וְאָמַר אוֹ הַדְּבָרִי צַחֲוֹת מִי שְׁאִינוּ יָכוֹל פֶּא זִי
אִינִי יָכוֹל פֶּאזִיע וְכו').

וְגַם בְּהַתּוֹרָה הַנִּ"ל נִכְלַל מַה שְּׁנִכְנַס לְבֵית הַלּוֹקֶטְשֶׁר
בְּסִמּוּךְ שְׁשֵׁם אָמַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְהַזְכִּיר בּוֹ מַעֲנִין
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁאִם יֹאמְרוּ הָעוֹבְדֵי פּוֹכְבִים לְסָמִים אַתֶּם
שְׁכַבְשֶׁתֶם וְכו' וְגַם עִכְשָׁו נִמְצָא שִׁיִּשְׂרָאֵל בָּאִים לְפַעֲמִים
בְּמִקּוֹמוֹת שֶׁהָיוּ רְחוֹקִים מְאֹד מְאֹד מִקִּדְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְכו'. כִּי
זֶה הַבַּעַל הַבֵּית שֶׁל הַבֵּית שְׁעָמֹד בּוֹ אִז, הִיָּה רָשָׁע מְפָרְסֵם
וַיֵּשֶׁב אִז בְּפֶטֶרְבוֹרֵג, אִךְ בְּנֵי־בֵיתוֹ הִכְנִיסוּ אוֹתוֹ לְשֵׁם. וּבְכָל

ימי מוהרנ"ת

קכא

זֶה הָיוּ נִפְלְאוֹת תָּמִים דְּעִים שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בְּכֹתֵב כָּלֵל
כָּל מִזֶּה שְׁעֵבֶר בְּכָל זֶה. אֲדָךְ רְשָׁמְתִי פְּרָקִים לְזִכְרוֹן לְמַעַן לֹא
יִשְׁכַּח מִמֶּנִּי וּמִיּוֹצְאֵי-חֲלָצִי וּמֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמִנּוּ שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי
מַעַט מִסְּפֹרִים אֵלּוּ. אֲדָךְ מִי שְׁלֹא שָׁמַע מִפִּי כָּל זֶה, יִהְיֶה כָּל
זֶה אֲצִלּוֹ בְּדִבְרֵי הַסֵּפֶר הַחֲתוּם.

אַחַר שֶׁבַת נִחְמוּ נִסְעָתִי לְבֵיתִי. בְּיוֹם שְׁלִישֵׁי דְסְלִיחוֹת
בְּאֵתִי לְאוּמִין עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וַיִּשְׁכַּתִּי נֶשֶׁם עַד
שֶׁנִּסְתַּלַּק בְּשָׁלוֹם וְזָכִיתִי לְעַמֵּד בְּשַׁעַת הַסְתַּלְקוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ
וְהַנּוֹרָא. וְכִבֵּר מְבֹאֵר מַעַט מַעֲנִין הַסְתַּלְקוֹתוֹ בְּמָקוֹם אַחַר
(חיי מוהר"ן).

נב

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁהָיָה בְּאוּמִין שְׁחַל בְּיוֹם שֶׁבַת
קִדְשׁ אֶז, נִחְלַשׁ מְאֹד בְּאוֹתוֹ יוֹם, דְּהֵינּוּ בְּיוֹם שֶׁבַת
קִדְשׁ רִאשׁוֹן דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְהַתְּחִיל לְצֵאת דְּרַךְ פִּיּוּ דָם
הַרְבֵּה. וְהוּא הָיָה מִתִּירָא מְאֹד כְּשִׁי צָא מִמֶּנּוּ דָם עַל יְדֵי
הַהוֹסֵט, בְּפֶרֶט עֵתָה שִׁי צָאוּ מִמֶּנּוּ דְּמִים הַרְבֵּה בְּלִי שְׁעוֹר
וְהָיָה חֲלָשׁ מְאֹד. וְדִרְכּוֹ הִיָּתֶה תָּמִיד לֹמֵר תּוֹרָה בְּיוֹם
רִאשׁוֹן דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְעַת עֶרֶב בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁל יוֹם שְׁנִי,
וְכִבֵּר נִתְאַסְפוּ כָּל הָעוֹלָם לְבֵית הַגְּדוֹל שֶׁהָיָה מוֹכֵן שִׁיאֲמֵר

ימי מוהרנ"ת

בו תורה והיה שם דחק גדול מאד מרבוי העם וכלם היו עומדים ומצפים שיכנס לומר תורה. והיו עיניהם כלות עד הערב ועדין לא נכנס מעצם חלישותו שהיה כבד עד שכמעט שזננע.

בתוך שהיונו עומדים שם ומצפים אף על פי כן אולי יבוא וגם אני הייתי בתוך הקבוץ שם, שלח לקרא אותי לבוא אצלו ונכנסתי אליו והתחיל לקבל לפני מה לעשות. והוא זכרונו לברכה היה יושב, וספ של נחשת עם דם הרבה עמד על ירכו והוא ישב אצלו על מפתו וכמעט שהיה הסף מלא דם. והתחיל לדבר עמי מה לעשות בענין אמירת התורה. ובתחלה השבתי לו מה לעשות מאחר שאי אפשר. אף הוא זכרונו לברכה השיב שיש רחמנות על העולם שפאו ביסורים וטרחות וכו' כאלה. וגם כל ימי הקוץ העבר היה מצפה על ראש השנה הזה שיאמר תורה בראש השנה באומין. והבנתי שכספו מאד שאף על פי כן יאמר תורה.

והתחלתי לדבר עמו ואמרתי לו הלא כשבאתם מלמברג הייתם גם כן חלוש מאד מאד ולא היה שום דרך הטבע שתאמרו תורה ואף על פי כן היה השם יתברך בעזרכם ואמרתם תורה הרבה. כדברים האלה דברתי עמו

ימי מוהרנ"ת

קכג

עוד, עד שֶׁהַשִּׁיב לִי אִם בֵּן אֲמֹסר נַפְשִׁי, פֹּאמֵר כְּפִי דְבַרְיָךְ
אֲנִי מוֹכֵן לוֹמֵר תּוֹרָה וְאֲנִי מוֹסֵר נַפְשִׁי עַל זֶה. כִּי בְּאֵמֶת
הִיְתָה מְסִירַת נַפֶּשׁ עֲצוּם אִזְּ שִׁיאֲמַר תּוֹרָה בְּחַלְיֹשׁוֹת כְּזֶה
שֶׁהָיָה כְּמַעַט שִׁיגֻעַ בְּכָל עֵת.

אֲךְ צְוָה עָלַי לְהַעֲמִיד הַכֶּסֶף שִׁיאֲמַר עָלָיו תּוֹרָה, לְהַעֲמִידָה
סְמוּד לְפֶתַח כְּדֵי שָׂאֵם יָבֹוא לְיַדִּי סְכָנָה עַל יַדֵּי אֲמִירַת
הַתּוֹרָה וַיְהִיָּה נַחֲלָשׁ מְאֹד שְׁנוּכַל לְהוֹצִיאָו מְהֵרָה מִשָּׁם. כִּי
הָעוֹלָם הָיָה הֶרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, וְהָיָה שֵׁם דַּחַק גְּדוֹל מְאֹד
בְּלִי שְׁעוֹר. וְאֲמַרְתִּי לוֹ שֶׁקָּשָׁה לְשַׁנּוֹת לְהַעֲמִיד הַכֶּסֶף
בְּמָקוֹם אַחֵר מִהַמָּקוֹם שֶׁהוּעֲמָדָה שֵׁם מְקַדֵּם מַחֲמַת גְּדָל
הַדַּחַק מִהָעוֹלָם שֶׁהֵם עוֹמְדִים צְפוּפִים וְדַחוּקִים מְאֹד. הַשִּׁיב
אִם לֹא תַעֲמִיד הַכֶּסֶף סְמוּד לְפֶתַח בְּוֵדָאֵי לֹא אֶכְנֵס לוֹמֵר
תּוֹרָה. וְתַכְּף נִכְנַסְתִּי לְשָׁם וְעִשִׂיתִי שֵׁם רַעַשׁ גְּדוֹל וְהַכְרַחְתִּי
אֶת הָעוֹלָם לְהִתְפַּזֵּר עַד שֶׁנִּשְׁאַנּוּ אֶת הַכֶּסֶף מִמָּקוֹם שֶׁהִיְתָה
עוֹמְדַת שֵׁם תַּחֲלָה אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר צְוָה עָלַי דְּהִינּוּ
סְמוּד לְפֶתַח.

וְאַחֵר כִּדְ הוֹדִיעֵנו לוֹ וְנִכְנַס הוּא זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה וַיֵּשֶׁב עַל
הַכֶּסֶף וְאֲנַחְנוּ עֲמַדְנוּ אֶצְלוֹ. וְהַבֵּית הָיָה מְלֵא
אֲנָשִׁים הֶרְבֵּה מְאֹד וְהָיָה שֵׁם דַּחַק גְּדוֹל שֶׁהָיָה קָשָׁה מְאֹד
לְסַבֵּל כְּמַעַט שֶׁעֲמַד אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ וְהָיָה שֵׁם רַעַשׁ גְּדוֹל

ימי מוהרנ"ת

מגדל הדחק שהיה מן הנמנע לסבל. וקצתם לא יכלו לסבל והכרחו ליצאת שלא ישארו חלשות. ורבים ככלם סבלו הדחק הגדול בלי שעור.

והוא זכרונו לברכה בעצם חלישותו ישב על הפסא בין רבוי עם כזה וישב קצת כדרבנו. ואחר כך פתח פיו הקדוש והתחיל לומר תורה. אבל אמר בקול נמוך ממה שהיה רגיל לומר תמיד. ולא היה שום דרך הטבע שיגמור תורה ארכה כזאת בחלישות כזה. אך בעל הרחמים אשר מחשבות לבו לדור ודור חמל עלינו ועל כלל ישראל לדורות ועמד בעזרו עד שגמר התורה בנס נפלא. אך סיום התורה איך היא מרמזת בפסוק תקעו שהתחיל בו לא סים אז עד אחר יום הכפורים שאז סים הפסוק על פי התורה הזאת לפני. והתורה שאמר אז היא התורה תקעו תוכחה בלקוטי תניינא בסימן ח' עין שם. ואחר כך צוה לנגן נגון כדרבנו תמיד, ואחר כך הלך משם לחדרו. וכל הלילה אחר כך הוא ליל שני דראש השנה היה חלוש ומסכן מאוד מאד והלכו לקרות את הדוקטור ולא אסתיע מלתא שיבוא. ואמר שהיא טובה גדולה שלא בא הדוקטור. ואמר כל מי שרוצה לחוס על חייו לא יניח שיבוא דוקטור אליו. ואף על פי שייכול להיות שהוא בעצמו יצוה לקרא דוקטור, אף על פי בן לא יניחו שיבוא דוקטור אליו ואני לא הייתי אז

ימי מוהרנ"ת

קכה

אֲצִלוּ בְּשֵׁאֲמַר דְּבוּרִים אֱלוֹ, וְאָף עַל פִּי כֵן לֹא הֵייתִי מִסְפִּים
עִמָּהֶם בְּשׁוֹם אִפֵּן שִׁיקְרָאוּ דוֹקטוֹר אֱלִיו. אֲדָ נִמְנָו וְרַבּוּ עָלֵי
וְקָרָאוּ דוֹקטוֹר עַל כְּרַחֵי בְּעֵרֵב סְפוֹת וְקָרוֹב הַדְּבָר
שֶׁהַדוֹקטוֹר קָרַב הַסְתַּלְקוֹתוֹ:

נג

בְּיוֹם שְׁנֵי דְרֵאשׁ לֹא נִכְנַם לְהַתְפַּלֵּל עִם הָעוֹלָם יַחַד כְּדָרְכּוּ
תְּמִיד בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה. וְכֵן בְּאוֹתוֹ רֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּיוֹם
רֵאשׁוֹן הַתְּפִלָּל עִמָּנוּ יַחַד וְאָכַל עִמָּנוּ עַל שְׁלַחַן אֶחָד בְּבֵית
שְׁבַחְרוּ לָזֶה. אֲדָ בְּיוֹם שְׁנֵי דְרֵאשׁ הַשָּׁנָה לֹא נִכְנַם אֲפִלוּ
לְהַתְפַּלֵּל עִמָּנוּ רַק הַתְּפִלָּל בְּחֻדְרוֹ שֶׁהָיָה סְמוּךְ לְשֵׁם, וּמִכָּל-
שָׁבֵן שְׁלֹא אָכַל עִמָּנוּ יַחַד.

וְעַצְמָם חֲלִישׁוֹתוֹ בְּכָל אֱלוֹ הַיָּמִים אִי אֲפֹשֶׁר לְבָאֵר וְאָף עַל
פִּי כֵן דִּבֵּר עִם הָעוֹלָם, וְדִבֵּר עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד
מֵה שֶׁהָיָה צְרִיךְ, וְכֵלָם קִבְּלוּ רֵשׁוֹת מִמָּנוּ אַחַר רֵאשׁ הַשָּׁנָה
וְדִבֵּר עִם כָּל אֶחָד הַרְבֵּה כְּדָרְכּוּ תְּמִיד. עַד שְׁלֹא עָלָה עַל
דַּעְתָּם שִׁיסְתַּלַּק בְּסְמוּךְ כִּי אִם הָיָה עוֹלָה עַל דַּעְתָּם זֹאת
לֹא הָיוּ נוֹסְעִים מִמָּנוּ. וְאֲפִלוּ בְּנוֹתָיו וְחַתָּנוּ שִׁיחִיו כָּלָם נִסְעוּ
מִשָּׁם אַחַר רֵאשׁ הַשָּׁנָה כִּי לֹא עָלָה עַל דַּעְתָּם שִׁיגִיעַ
הַסְתַּלְקוֹתוֹ כָּל כֶּךָ מְהֵרָה. אָף עַל פִּי שְׁבַאֲמַת אִם הָיִינוּ

ימי מוהרנ"ת

משימים לב קצת היינו רואים בעינינו שהוא סמוך מאד להסתלקותו ושהוא חי בנס בכל רגע ורגע. והוא זכרנו לברכה בעצמו העיר לבבנו פעמים אין מספר והודיע לנו בכמה לשונות שסמוך מאד שיגיע, אך בעוונותינו הרבים לא שמנו לבנו לזה והיה נדמה בעינינו שאי אפשר שהשם יתברך יעשה זאת לקח מהעולם אור צח וכו' וכו' כזה בימים האלה, ועל ידי זה אבדנו מה שאבדנו מה שהיינו יכולים לשמע ממנו עוד. אך ברוך השם אשר חמל עלינו בחסדו וזכינו מקדם לשמע ממנו הרבה שיש בו די להחיות כל העולם לדורי דורות.

והנה היה רחוק מאד לכתב התורה הזאת מחמת שאמרה בקול נמוך והיה אז רעש גדול ובלבול בשעת אמירת התורה מה שלא היה פן בשום תורה שאמר בחייו. אך אף על פי כן השם יתברך ברחמיו חזק את לבבי לשום לב היטב לדבריו וחוזרתי התורה עם החברים שתפסו קצת ובפרט עם רבי דב שהיה תפסן נפלא. וסדרנו בינינו רב התורה וכתבתי מה שזכרנו והבאתי לפניו אחר ראש השנה. ותקן מה שחסרנו בה וגם חזר עמנו מה שלא זכרנו כלל עד שגמרתי אותה קדם יום הכפורים והיה רצוני להראות אותה לפניו עוד הפעם קדם יום הכפורים ולא אסתיע מלתא. גם נכספתי מאד לדבר עמו פנים אל פנים

ימי מוהרנ"ת

קכז

על אודותי ולא יכלתי להעזי להעזי לפני לדבר עמו מחמת גדל
חלישותו ושאר מניעות:

נד

בערב יום הכפורים נכנסנו אליו וברך אותנו כל אחד
ואחד בדרך תמיד. אבל היה אז מאים קצת ונפל
אימה ובושה גדולה לכל מי שנכנס אליו להתברך. ואי
אפשר לציר נוראות הדרת קדשת פניו המאירים אז בערב
יום הכפורים כשנכנסנו אליו להתברך, אשרינו שזכינו אז
לקבל ברכתו, היא הברכה שקבלנו ממנו קדם הסתלקותו.

אחר כך ביום הכפורים לא נכנס להתפלל עמנו יחד
בדרך תמיד רק התפלל בחדרו כמו ביום שני
דראש השנה כנזכר לעיל.

קדם געילה לא ידענו מי יתפלל געילה. ואמרנו לשאל
אותו וזכרנו לברכה בעצמו ונתעוררתי בעצמי לילך
אליו לשאלו כדי לזכות לקבל פניו הנוראות אז. ואמר רבי
נפתלי שגם הוא רוצה לילך בשביל פגנה זו והלכנו שנינו
יחד ובאנו אליו ונכנסנו לחדרו באימה ובריאה. כי תמיד
בכל עת שרצינו לכנס אליו נפל עלינו יראה ובושה,
ומחמת זה היה תמיד קשה עלינו מאוד תחלת הכניסה

לְחַדְרוּ וּבְכַרְט בַּעַת הַזֹּאת בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים סְמוּךְ לְנַעֲיִלָה
סְמוּךְ לְהַסְתַּלְקוּתוֹ. כְּשֶׁנִּכְנְסֵנוּ לְחַדְרוֹ וְעִמְדָנוּ עַל הַפֶּתַח
בְּבִהְלָה וּבְאִימָה. שְׂאֵל בְּקִצּוֹר עַל מָה בָּאנוּ? עֲנִינוּ וְאָמַרְנוּ
בִּירְאָה מִי יִתְפַּלֵּל נַעֲיִלָה וְתַכְף הַטָּה בִּידוֹ עָלֵינוּ כְּאֹמֵר לְכוּ
לְכוּ אֵין לִי עֵתָה עֵסֵק בְּזֶה עֲשׂוּ לָכֶם מַה שֶׁתִּרְצוּ.

אַחַר כֵּךְ בְּמוֹצָאי יוֹם הַכַּפּוּרִים נִכְנְסֵנוּ אֵלָיו עִם הָעוֹלָם
וְהָיָה חֲלוּשׁ מְאֹד וְלֹא הִרְאָה פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת.

נה

בְּיוֹם שְׂאֵחַר יוֹם הַכַּפּוּרִים הוּא יוֹם שְׁלִישִׁי בְּשַׁבַּת בְּבִקְרָה
נִכְנְסוּ אֵלָיו הָעוֹלָם וְהָיָה בְּדִיחָא דַּעֲתָה וְדַבֵּר עִם
הָעוֹלָם בְּפָנִים שׁוֹחֲקוֹת וְאֲנִי עֲדִין לֹא הִתְפַּלֵּלְתִּי אֲזַי. וְאַחַר
שֶׁנִּמְרַתִּי תְּפִלַּת שְׁחֲרִית נִכְנַסְתִּי גַם בֵּן אֵלָיו וְהוּא הָיָה עֲדִין
מְדַבֵּר עִם הָעוֹלָם בְּפָנִים שׁוֹחֲקוֹת. וְאֲנִישִׁי טְפִלִּיק עִמְדוּ אֲזַי
לְפָנָיו וְחִזַּק אוֹתָם הִרְבֵּה וְכֵן דַּבֵּר עִם כָּלֵנוּ בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה.

וְאַחַר כֵּךְ יֵצְאֵתִי מִחֲדָר שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב שָׁם לְחַדְרֵי הַשְּׁנִי
וְעִמְדָתִי שָׁם עִם אָחִיו רַבִּי יְחִיאֵל זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה
וְעִם עוֹד אֲנִישֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ. וְאֲנִי הָיִיתִי מְצַפֶּה מְאֹד לְהִרְאוֹת
עוֹד הַפְּעַם אֶת הַקּוֹנְטְרָסִים שֶׁכְּתַבְתִּי מִהַתּוֹרָה שֶׁאָמַר אֲזַי

ימי מוהרנ"ת

קכט

באותו ראש השנה אך היה לי בוששה ולא יכלתי להעז פני נגדו להטריחו בזה. ובקשתי מאחיו רבי יחיאל הנ"ל שיחזק אותי בזה וחזק אותי הרבה עד שנתגברתי ונכנסתי אצלו זכרונו לברכה. וצוה לסגר הדלת ועמדתי לפניו אני לבדי והוא ישב על פסא באמצע הבית והראיתי לו הקונטרסים הנזכרים לעיל וראה אותם היטב ותקן לי כל מה שטעיתי או חסרתי שם, גם היה אז כמה ענינים שלא זכרתים ולא כתבתים כלל, כמו ענין ראש השנה וענין הראה המבאר בהתורה הנ"ל שלא היה נכתב אז עדין כלל כי נשפח ממני הענין. והוא חזר עמי כל זה וסדר לי הכל כתקונו בפנים יפות בפנים מסבירות באהבה בשמחה בהתקרבות גדול.

ואחר כך אחר שגמר לחזר עמי כל התורה הנ"ל. ענה ואמר ועתה המקרא. הינו שעדין לא פירש לנו פרוש הפסוק תקעו על פי התורה הנ"ל. כי בשעת אמירת התורה התחיל מהפסוק תקעו. אך בשגמר התורה לא סיים לפירש המקרא הזה על פי התורה הנ"ל. ועתה אחר יום הכפורים זכיתי שהוא בעצמו התעורר לפירש לי הפסוק הזה בנזכר לעיל, ותכף אמר לי תורה נוראה ופירש לי כל הפסוק על פי התורה הנ"ל. וזה היה הסיום מאמירת תורתו בחייו. כי אחר כך לא אמר עוד שום תורה.

מה אָשִׁיב לֵה' וְכו' שְׁזָכִיתִי לְשִׁמְעַ מִפִּי הַקְדוּשׁ תּוֹרָה
 בַּעַת הַהִיא וְקָרַב אוֹתִי אִזְ בְּהַתְקַרְבוֹת גְּדוֹל, וְדַבֵּר
 הַרְבֵּה מִנִּפְלְאוֹת תּוֹרָתוֹ וּמִסֵּדֵר הַבְּנִינ הַנּוֹרָא שֶׁל תּוֹרָתוֹ.
 אִיךְ הִיא מְקַשֶּׁרֶת וְנִבְנִית וּמִסֵּדֶרֶת בְּסֵדֶר נִפְלָא, וְתַפְס אִזְ
 אֶת הַפְּסוּק וַיֵּרָא מְנוּחָה כִּי טוֹב וְכו' הַמוֹבָא בְּהַתּוֹרָה הַנ"ל
 וַיִּפְרֹשׁ שֵׁם מְנוּחָה זֶה נְבוּאָה וְכו', וְאָמַר אִזְ כָּאֵן חוֹטְפִין זֶה
 הָעֵנָן וּמַתְחִילִין לְקַשֵּׁר הַבְּנִינ מִכָּאֵן מַעֲנִין נְבוּאָה וְכו' וְזֶה
 אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כִּי אִם לְבָקִי הֵיטֵב בְּדַרְכֵי תּוֹרָתוֹ הַקְדוּשָׁה.
 וְאַחַר כֵּךְ יֵצְאֵתִי מִלִּפְנֵי וְהִלְכֵתִי תַּכְף לְכַתֵּב כֹּל זֶה בְּאֵר
 הֵיטֵב. וְהוּא זְכוּרֵנו לְבִרְכָה יֵשֵׁב עֲדִין בַּחֲדָר הַנ"ל וְדַבֵּר עִם
 הַרְבֵּה אֲנָשִׁים וְהַכֵּל בְּשִׁמְחָה בְּפָנִים שׁוֹחֲקוֹת.

וְאִזְ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהוּא אַחַר יוֹם הַכְּפּוּרִים הָיָה צָרִיךְ
 לְיֵצֵאת מִדִּירָה זֹאת לְהַדִּירָה שְׂשִׁיב בָּהּ קִדְּם רֵאשׁ
 הַשָּׁנָה. כִּי בְּאוֹמִין יֵשֵׁב בְּקִיץ זֶה בְּכִמָּה דִּירוֹת, בְּתַחֲלָה
 נִכְנֵס בְּבֵית רַבִּי נַחֲמָן נִתֵּן מִן ד' אֵיִר עַד אַחַר שְׁבֻעוֹת.
 וְאַחַר כֵּךְ יֵצֵא מִשָּׁם וַיֵּשֵׁב בְּבֵית רַבִּי יוֹסֵף שְׁמוּאֵל. מִשָּׁם
 יֵצֵא וְנִכְנֵס לְבֵית אַחַר סְמוּדָה לְשַׁבַּת נַחְמוּ. וּבְכֹל זֶה יֵשׁ
 הַרְבֵּה לְסַפֵּר וְאִין כָּאֵן מְקוֹמוֹ. וְאַחַר כֵּךְ קִדְּם רֵאשׁ הַשָּׁנָה
 יֵצֵא מִזֶּה הַבֵּית לְבֵית רַבִּי נַחֲמָן נִתֵּן לְפִי שְׁעָה לְהֵיוֹת שָׁם
 מֵרֵאשׁ הַשָּׁנָה עַד אַחַר יוֹם הַכְּפּוּרִים, מִחֲמַת שְׂשִׁים הוֹטֵב

ימי מוהרנ"ת

קלא

בְּעֵינָיו לְהִתְפַּלֵּל וְלוֹמַר תּוֹרַה בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה וְלֹא יֵצֵא מִשָּׁם
עַד יוֹם הַנֵּ"ל שֶׁהוּא יוֹם אַחַר יוֹם הַכַּפּוּרִים. וְנִשְׁתַּהֲהָ שָׁם
עַד אַחַר חֲצוֹת וְאַחַר כִּךָּ יֵצֵא מִשָּׁם וְנִכְנַס לְבֵית הַנֵּ"ל
שֵׁיִשֵּׁב שָׁם קִדְּם רֵאשׁ הַשָּׁנָה וְשָׁם נִסְתַּלַּק.

בְּשִׁחֻזַר וְנִכְנַס לְבֵית הַנֵּ"ל, וְהִתְחַלְנוּ לְסַדֵּר לְהַעֲמִיד לוֹ
כְּלֵי הַבַּיִת כְּרֵאוּי, וְרָצִינוּ לְהַעֲמִיד לוֹ מִטָּתוֹ וּבְכָל
מְקוֹם שֶׁרָצִינוּ לְהַעֲמִיד לוֹ לֹא הוּטַב בְּעֵינָיו עַד שֶׁמִּצָּאתִי
מְקוֹם לֶקַח הַקַּאמְאָדֶּע מִהַמְּקוֹם שֶׁעֲמָדָה שָׁם וְלִהְיוֹת שָׁם
הַמִּטָּה. וְזֶה הַמְּקוֹם הוּטַב בְּעֵינָיו וְהַעֲמָדְנוּ שָׁם מִטָּתוֹ וְאַחַר
כִּךָּ נִסְתַּלַּק עַל אוֹתָהּ הַמִּטָּה בְּמְקוֹם זֶה וְהִבְנַתִּי כּוֹנֵן
לְמַפְרַע שְׁבִשְׁבִיל זֶה הָיָה מְדַקְדֵּק כָּל כִּךָּ עַל מְקוֹם עֲמִידַת
מִטָּתוֹ. כִּי נִקְדַּת הַמְּקוֹם שֶׁנִּסְתַּלַּק שָׁם הָיָה מוֹכֵן וּמְזַמֵּן
מִשָּׁנִים קְדַמוֹנִיּוֹת מְכַבֵּר לָזֶה כִּאֲשֶׁר הִבְנוּ מִדְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים
שֶׁאָמַר בַּיּוֹם שֶׁקִּדְּם הִסְתַּלַּקוֹתוֹ וְכוּ' כִּמְבָאָר בְּמְקוֹם אַחֵר.

וְתַבֵּף בְּשִׁנְכֵנִס בְּבֵית זֶה לֹא הָרָאָה עוֹד פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת.
וְאִז חֲזַרְתִּי וְהִרְאִיתִי לוֹ מַה שֶׁכַּתְבֵּתִי מִהַתּוֹרָה
הַזֹּאת שֶׁשִּׁמְעֵתִי מִפִּי הַקְּדוּשׁ בְּזֶה הַיּוֹם, וְהִבִּיט בָּהּ וְשָׂאֲלַתִּי
אוֹתוֹ עוֹד מַה שֶׁנִּסְתַּפְקַתִּי שָׁם וְהִשִּׁיב לִי וּבָאָר לִי הֵיטֵב
אַבֵּל הַכֵּל בַּחֲלִישַׁת כַּח. וּבְכָל אֵלּוֹ הַיָּמִים הָיָה חָלוּשׁ מְאֹד
וְאִנִּי הָיִיתִי טְרוּד אִז בְּכַתִּיבַת הַתּוֹרָה כִּי מִחֲמַת שֶׁתִּקֵּן לִי

ימי מוהרנ"ת

הרבה וכו' הכרחתי לחזור ולהעתיקה ולסדרה מחדש ומחמת זה לא הייתי רגיל להיות לפניו כל כד מיום שלישי הנ"ל עד חמישי. והוא זכרונו לברכה שאל עלי בכל עת היכן אני. גם היה סברא אצלי לפע לביתי על סבות פי לא רצינו להעלות על דעתנו שישתלק אז אף על פי שראינו חלישותו הגדולה וכנופר לעיל. אבל רחמיו יתברך לא כלים וחושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח, וחמל עלי ועל כל התלויים בזה וסבב סבות ברחמיו למעני ועבב אותי שם עד שזכיתי להיות אצל הסתלקותו הנורא.

נו

וביום חמישי שהוא יום לפני ערב סבות נכנסתי אליו סמוך למנחה, ועמד לפניו רבי נפתלי חברי ושאר אנשים והוא היה חלוש ביותר וחליו התגברה מאד. ואמר לי רבי נפתלי שכבר הלך לקרא הדוקטור וקצפתי עליו מאד על זה כי דעתי לא היתה מרצה לזה בשום אופן לקרא הדוקטור אליו. ובענין זה יש הרבה לספר, אך לסוף התגברו ונמנו ורבו עלי וקראו דוקטור אליו ולא הועיל כלום וקרוב הדבר שקרב הסתלקותו.

ומן אותה השעה והלאה לא זזנו ממנו. ובאותו הלילה הוא ליל ששי ערב סבות לנתי אצלו. ובאותו הלילה

ימי מוהרנ"ת

קלג

סדר צנאָה לפְּנֵי לַתֵּן שְׁלֹשׁ מְאוֹת אַדְמִים לְבֵיתוֹ תְּחִילָה תְּחִילָה.
וּלְאַשְׁתּוֹ הַכַּתְּבָה וְכוּ' וְאָמַר וְכוּ'. וְאָמַר לִי יֵשׁ עוֹד מֵהַ
לוֹמַר. הַשְּׁבֵתִי לוֹ גַם זֶה אֵין אַתֶּם צְרִיכִים לוֹמַר כִּי אַתֶּם
בְּעֵצְמְכֶם תִּשְׂאוּ אֶת בְּתֻכְכֶם (כִּי לֹא רְצִיתִי לְשִׁמְעַע וּלְהַכְנִים בְּלִבִּי כָּלֵל
מֵה שֶׁהוּא מְדַבֵּר מֵהַסְּתַלְקוֹתוֹ). עֲנֵה וְאָמַר אֶצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַכֹּל
אֶפְשָׁר (כִּי כֵן הִיְתָה דְרָבּוֹ בְּקִדְשׁ שְׁלֹא הָיָה מִתְעַקֵּשׁ עַל שׁוּם דְּבָר עִם שׁוּם
אָדָם) וְאָמַר אֵלֹהֵי הַשָּׁלֹשׁ שָׁנִים חַיִּיתִי בְּנֶם (הֵינּוּ הַשָּׁלֹשׁ שָׁנִים מִיּוֹם
שֶׁהִגִּיעַ לוֹ הַחֹלְאָת הַזֹּאת שֶׁל הַהוֹסֵט עַד עַתָּה שֶׁהֵם בְּמִשְׁךְ שְׁלֹשׁ שָׁנִים).

וְאַחֲרַי כִּדְ אָמַר לִי גַם לְכֶם הָיָה רְאוּי לֹמַר אֵיזָה דְּבָר אֲבָל
אַתֶּם אֲנִישִׁים קְטַנִּים מְאֹד. עֲנִיתִי וְאָמַרְתִּי לוֹ אִם-כֵּן
בְּיָדַי הִרְחַמְנוֹת גְּדוֹל עָלֵינוּ וּבְיָדַי אַתֶּם צְרִיכִים לְחַיּוֹת
עוֹד (כִּי לֹא הֵייתִי רוֹצֵה לְהַפְצִירוֹ שֶׁיִּגִּיד לִי אֵיזָה דְּבָר צְנֹאָה רַק שֶׁיִּתְּנֶה עוֹד
כִּי זֶה הָיָה כֹּל מִגְּמַתְנוּ בְּנִ"ל) הַשֵּׁיב אֶצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַכֹּל אֶפְשָׁר
(כְּאוֹמַר אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁקֵרוֹב הַהַסְּתַלְקוֹת רַק בְּיָדַי מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵין שׁוּם דְּבָר
נִמְנָע). כָּל זֶה הָיָה בְּלַיִל הַשִּׁיב לַיּוֹם שֶׁשִּׁי עָרֵב סְכוּת. וְכָל
אוֹתָהּ הַלַּיְלָה הָיָה רַעַשׁ גְּדוֹל כִּי בְּכָל פַּעַם הַתְּגַבְּרָה עָלָיו
חֲלִישָׁתוֹ יוֹתֵר וַיִּצָּא מִמֶּנּוּ דָם עַל יְדֵי הַהוֹסֵט הַרְבֵּה מְאֹד
מִיּוֹם שֶׁנִּי דְרָאשׁ הַשָּׁנָה עַד הֵנָּה אֲשֶׁר לֹא יֵאֱמָן כִּי יִסְפֵּר.
וְקֵרוֹב לְאוֹר הַיּוֹם קָרָאוּ הַדּוֹקטוֹר שְׁלֹא בְּרִצּוֹנִי. וְהוּא זְכוּרֵנוּ
לְבָרְכָה בְּדַרְכָּיו הַנְּפִלְאִים מְסַר עֵצְמוֹ אֶז לְרִצּוֹן הָעוֹלָם שֶׁהֵם
יַעֲשׂוּ עִמּוֹ בְּרִצּוֹנָם בְּעֵנֵן הַדּוֹקטוֹר כִּדְ הַכְּנֵתִי מִדַּעַתוֹ

הקדושה. ואני קראתי תגר על שהם קוראים הדוקטור
אבל לא שמעו לי. ובענין זה של הדוקטור אין כאן
מקום להאריך.

נז

ביום ששי בבקר אמר לנו שנמצא בשבילו איזה כסא
מוכה לפי חלשתו שיוכל לסמוך עליו היטב. והשם
יתברך עזרנו ומצאנו כסא שהוטבה בעיניו ותכף הבאנו לו
הכסא וישב עליה. בבקר ביום ששי הנ"ל ראינו גפלאות
שבעצם חלישותו אז בלי שיעור, ישב על הכסא מעת לעת
וחצי רצופים דהינו מיום ששי בבקר עד מוצאי שבת שהוא
יום ראשון דסבות. כי לא נכנס לסבה כלל כי היה אז
מספן מאד. ובעת שישב על הכסא הניחו לו מטלית ותפלין
ביום ששי הנ"ל בבקר. ובהיותו מעטף במטלית ותפלין
התחיל לגוע ונתן הקאות וצנה עלי לאחוז בראשו וכמעט
שנגוע אז. אך בחסדי השם חזר בו חיותו והתפלל במטלית
ותפלין וישב אחר כך על הכסא מעת-לעת וחצי רצופים
עד מוצאי שבת כנ"ל.

וכל אותו היום ששי ערב שבת וסבות עמדנו לפניו והוא
היה חלוש מאד והחיות הולך ונפסק. עניתי ואמרתי

ימי מוהרנ"ת

קלה

לו בכניעות ראש ולב נשבר, רבי תושיעו לכם בעצמכם. השיב אין לי חשק לזה. עניתי ואמרתי יהיה לכם רחמנות על זרעכם ועל אנשיכם. (והטה בידיו ואמר בלשון אשכנזי אט אט וכך אמרתי לו בלשון אשכנזי רבי העלפת איך אליין. השיב איך האב עפים קיין חשק ניט. אמרתי לו האט רחמנות איבער אייערע קינדער און איבער אייערע לייט). והטה בידו ואמר אט אט כאומר אני רחוק מזה עתה הרבה ואיני שומע זאת כלל עתה. ועוד דברנו עמו דבורים הרבה באותו היום.

ובל אותו היום ולילה שלאחריו הוא ליל שבת ויום ראשון דסכות ישב על הכסא, ולפעמים הטה עצמו על השלחן שאצל הכסא והניח ראשו על ידו ושכב מעט, אפשר היה ישן איזה שנת עראי כל שהוא. ואנחנו עמדנו לפניו בכל עת והיינו מחליפים משמרתנו, לפעמים עמדו אלו האנשים ואלו היו ישנים ואחר כך להפך. כי לא זוגנו ממונו מן ליל ששי הנ"ל.

בבקר ביום שבת ראשון דסכות הלבישו אותו בטלית והוא עודנו יושב על כסאו והתפלל שם כל התפלה בשלמות וישב בבגדי שבת כראוי. ואחר גמר התפלה נכנסו הרבה אנשי העיר אצלו לקבל פניו ברגל והסביר להם פנים ולא דבר רק מעט דמעט המכרח ביותר.

ימי מוהרנ"ת

כי בכל אותן הימים היה נזהר מלדבר. וגם הדוקטור הזהירו מאד שלא לדבר מחמת שחיותו היה בצמצום גדול.

נה

במוצאי שבת ליל שני דסכות צוה להוליך אותו מהפסא והשכיבוהו על מפתו, והיה אז עיף ויגע מאד מאד, ואמר שהוא יגע כל כך מחמת שישב כל כך על הפסא.

אחר כך ענה ואמר בקול קצת האתה זוכר המעשה שספרתי ותכף עמדתי מרעיד ושאלתי אותו באימה איזה מעשה (כי הלא באמת שמעתי ממנו כמה וכמה מעשיות נוראות מאד). ענה ואמר המעשה שספרתי לך בכניסתי לפה. ותכף נבהלתי מאד. כי זכרתי היטב המעשה שמדברת מענין הבעל שם טוב זכרונו לברכה שבא למקום אחד שהיו שם נשמות גדולות הרבה מאד שהיה מכרח לתקנם, וראה שאי אפשר לתקנם כִּי־אם כשיסתלק על ידי זה פנרשם זאת המעשה במקום אחר (לעיל מ"ט). ועמדתי מרעיד ומשתומם ענה ואמר (בזה הלשון) מע האט שוין לאנג ארויס גיקוקט אויף מיר, מע זאל מיד דער טאפן אהער, וואס זאל איך אייד זאגן אלפים רבבות רבבות ומשך מאד תבת רבבות בכל פעם. כלומר) שיש כאן

ימי מוהרנ"ת

קלו

באומין סביבו רבבות רבבות הרבה של נשמות שעומדים
עִתָּה סביבו שיתקנם. שבשביל זה יש לו כל הענויים
והיסורים הקשים והמרים האלו.

ואחר כך הסב פניו קצת אל הקיר ופרש ידיו קצת. באומר
הריני מוסר נפשי והריני מוכן ומזמן לקבל הכל
בשבילי יתברך. וכל זה אי אפשר לצייר בכתב כלל. כי
בענין תקוני הנשמות שמענו מפיו כמה שיחות ותורות
נוראות שרמו לנו בהם שהוא עוסק בזה הרבה מאד. כמו
התורה ויאמר בעז אל רות (לקוטי מוהר"ן ס"ה) מענין בעל
השדה. והבנו מדבריו שכל היסורים והמחלקת שעליו הוא
מחמת שעוסק בזה הרבה. וכל ענין נסיעתו לאומין
להסתלק שם הכל בשביל זה בנרשם מעט מזה בשיחותיו
הקדושות במקום אחר (תי מוהר"ן רי"ז).

נט

אחר כך בליל השניד ליום שלישי הוא רביעי דסכות הוא
יום האחרון של ימי חייו הקדושים. ואז עד אחר
חצות לילה עמדו לפניו חברי רבי נפתלי ורבי שמעון. כי
היינו מחליפין משמרוטינו. ובעת ששמענו שיחה הנ"ל לא
היה אז רבי נפתלי אצלו כי היה ישן אז. ואחר כך בלילה

ימי מוהרנ"ת

ישנתי אני והוא עמד אצלו זכרונו לברכה עם רבי שמעון. ואז בלילה חזר ודבר מענין הנשמות הנ"ל מה שצריך לתקן כאן הרבה הרבה נשמות מאד, ואמר כמה משפטים יש כאן כמה קדושים היו כאן, וכו'. ענה רבי נפתלי ואמר לו הלא אמרתם בהתורה ויאמר בעו אל רות הנ"ל שהצדיק הגדול המפלג במעלה מאד יכול לגמר הענין בחייו עין שם. ענה הוא זכרונו לברכה ואמר, לא אמרתי לכם כִּי-אם איזה בחינה מזה כי ההכרח לילך ולהסתלק בשביל זה.

ואחר כך הזכיר עצמו ולקח המפתח של הקמדע ונתן להם וצוה עליהם שתכף שישתלק בעודו יהיה מנח על הארץ, יקחו כל הכתבים שנמצאים שם בהקמדע וישרפו בלם והזהירם לקיים דבריו, והם לקחו המפתח ועמדו בבקלה רועדים וזוחלים ומצטערים הרבה בשמעם כל זה, והיו מתלחשים יחד על שהוא כבר מכין עצמו כל כך להסתלק. ענה ואמר מה אתם מתלחשים, אתם רשאים לדבר מהסתלקותי בפני כי אין אני מתפחד מזה כלל.

ואחר כך אמר להם אפשר אתם מדברים על אודותיכם. מה יש לכם לדאג בשאני הולך לפניכם. ומה אלו הנשמות שלא הכירו אותי כלל הם מצפים על תקונם שלי, מכל-שכן אתם. אלו האנשים שמתו מקדם עמהם יש

ימי מוהרנ"ת

קלט

איזה יגיעה וכו' אבל אתם מה יש לכם לדאג מאחר שאני הולך לפניכם אין לכם להתירא כלל. ועוד שמעו ממנו דבורים נוראים פאלה מענין הנשמות ומענין הסתלקותו. וכל זה היה בלילה ואני הייתי ישן אז פנובר לעיל. אחר כך הקיצותי כמו שעה אחר חצות לילה, ובאתי ועמדתי גם כן לפניו, ורבי נפתלי ורבי שמעון עודם עומדים לפניו והוא ישב אז על הכסא הנ"ל. כי מן מוצאי שבת הנ"ל אחר שישב מעת לעת וחצי רצופים על הכסא פנובר לעיל. אחר כך היתה דרכו לישב על הכסא בסרוגין. ולפעמים שכב איזה שעות על המטה ואחר כך צוה להוליכו להושיבו על הכסא לישב שם איזה שעות ואחר כך חזר וצוה להוליכו אל המטה ואחר כך חזר על כסאו וכו' וכן היה מתנהג בכל אלו הימים מן מוצאי שבת עד הסוף. ובעת שאני שמעתי ממנו שיחה הנ"ל מענין המעשה וכו' היה בהיותו שוכב על מטתו. ובלילה שהם שמעו שיחה הנ"ל היה יושב על כסאו. וכשהקיצותי ובאתי לפניו, היה עדין יושב על כסאו ורבי נפתלי ורבי שמעון עמדו לפניו עדין.

וספר לי רבי נפתלי בלחישת קצת מאשר נעשה באותו העת ושכבר מסר להם המפתח וצוה לשרף הכתבים וכו' ועמדתי מרעיד ומשתומם. אך אף על פי כן נתחזקתי ואמרתי בלבי שפך דרכו שהוא מכין עצמו

להסתלק אבל אף על פי כן לא יעשה השם יתברך זאת, ובודאי יחיה פי לא היינו יכולים להעלות על דעתנו שהשם יתברך יקח מהעולם אור האורות וכו' כזה, אחרי שעדין לא זכו להגות מאורו הנפלא והנורא אשר בלם צריכים אליו לקבל ממנו וכו'. ובעוונותינו הרבים על ידי מחשבות אלו אבדנו מה שאבדנו כי אם היינו מאמינים לו בפשיטות שישתלק באשר אמר לנו בפרוש וברמז פעמים אין מספר בודאי היינו יכולים לשמע ממנו דברים נוראים עוד אז (פי רצונו ה'ה שיהיה אתערותא דלתתא שאנחנו נעורר אותו שיאמר לנו איזה דברים אז. אבל אנחנו לא שמנו לב לזה והיינו מצפים רק שישב לאיתנו. ולחשב שיצוה לנו מה לעשות אחרי הסתלקותו לא רצינו לחשב כלל ועל ידי זה לא הפצרנו אותו על זה כלל והוא לא אמר מעצמו בלי שום אתערותא דלתתא). ועמדתי לפניו יחד עם רבי נפתלי ורבי שמעון. והוא ישב על כסאו והסתכל בנו ולא דבר מאומה.

אחר כך אמרתי לרבי נפתלי בלחישא לך ושכב לישן כי עדין לא ישנת כלל. ולא אבה לילך ממנו מחמת שנפשו היתה מרה לו מאלו הדבורים ששמע ממנו מהסתלקותו והיה חפץ לעמוד לפניו עוד מעצם האהבה והתשוקה להגות מזיו צחצחות קדשת פניו המאירות אז. אחר כך באיזה שעה קלה גברה עליו השנה והלך לישן, וכן רבי שמעון שכב עצמו לישן על הקרקע באותו החדר

ימי מוהרנ"ת

קמא

עצמו שרפנו וזכרנו לברכה ישב שם, וכן המשרת ואשתו
בלם היו ישנים ולא נשאר לפניו לשמרו ולשרתו כראם
אני לבדי.

ס

ועמדתני לפניו באותו הלילה האחרונה של ימי חייו כמה
שעות רצופים אני לבדי, מן אחר חצות לילה
עד אור היום אבל לא זכיתי לשמע ממנו שום שיחה והכל
מחמת שלא רציתי להעלות על דעתי שישתלק, ולא רציתי
לשאל אותו כלל מה נעשה ומה נפעל וכיוצא בזה. ואני
מבין עתה למפרע שהוא זכרנו לברכה היה חפץ ומשתוקק
מאד שנשאל אותו ונפציר אותו על זה שיסדר לנו איזה
דברים, אז היה אומר לנו. אך בעוונותינו הרבים מרבוי
תשוקתנו אליו עד שלא יכלנו להעלות על דעתנו
הסתלקותו, על ידי זה לא הפצרנו אותו על זה בנזכר לעיל.

ועמדתני לבדי לפניו אז באותה הלילה והוא הסתפל
וחזה בי בעיניו הנוראים הרבה, וכל הסתכלות
שלו, שהסתפל בי היה כמו דבורים ממש. ואני מבין עתה
כמה התחזקות וכמה ענינים מהסתכלותו בי אז. ובכל עת
שעובר עלי, חס ושלום, מה שעובר, בכלל ובפרט, והשם

ימי מוהרנ"ת

יתברך בגנפלאותיו מצילני מכלם, אני מבין, שהכל היה מרמוז בהסתכלותו. כי הסתכלותו היתה כמדבר עמי על מי אתה נשאר עם כל האוצרות הגנוזים אצלך ומה יהיה נעשה עמך, כי רבים יעמדו עליך ומה יעשה חלוש כמוך וכו' וכו'. כאלה וכאלה ויתר מזה מה שאיני יודע בעצמי הכל היה מרמוז בהסתכלותו שהסתכל בי הרבה הרבה בכונה באותה הלילה. וכל הסתכלות והסתכלות שהסתכל בי אז היה שוהה בו איזה שעה רצופה.

סא

אחר כך צוה עלי להוליך אותו מהכסא למטתו, ולקחתי אותו והולכתי אותו, והוא זכרונו לברכה היה ראשו ורבו נסמך עלי, ורגליו היו מעט נוגעים בארץ, והיה נשא עלי עד שהבאתיו למטתו שלא היתה רחוקה מהכסא. וכשהבאתיו אל המטה אחזתי אותו והגבתי והנחתי אותו על המטה. ענה ואמר לאט לאט (בלשון אשכנז פאנואלע פאנואלע), וכך עשיתי והנחתי על מטתו בלאט בנחת. והיה תמה בעיני על שהצריך אותי להזהיר על זה. ענה ואמר אני כבוד עתה על בן הזהרתיך על זה (כי האדם קרוב למיתתו הוא כבוד מחמת שהחיות מתחיל להסתלק ממנו) ובכל זה רמז לי שהוא קרוב מאד להסתלקותו ואני לא שמעתי כל זה כלל

ימי מוהרנ"ת

קמג

בנ"ל. ושכב על המטה ואז הסתפל בי הרבה מאד בנזקב לעיל. ואני זכיתי לשרתו אז לבדי ולהושיט לו מה שהיה צריך.

אחר כך עניתי ואמרתי לו רבי קחו איזה דבר להשיב נפשכם השיב מה תתן לי אמרתי מעט תה, ענה ואמר עם חלמון ביצה כי אז היו נותנים לו לפעמים תה מבשל עם חלמון ביצה שעושין להקל ההוסט. וכן עשיתי ובשלתי התה עם החלמון והספר ונתתי לו. וצוה לתן לו מעט מים ונטל ידיו ולקח התה ואמר שהיא חמה עדין כי אז היה נזהר שלא לשתות משקה חם שלא יעורר הדם של ההוסט. כי איזה ימים קדם הסתלקותו פסק ממנו יציאת הדם על ידי ההוסט. ולקחתי התה והורקתי מבלי אל כלי לקררה קצת בנהוג, ואחר כך נתתי לו ואמר שעדין היא חמה, ולקחתי וקררתי אותה עוד ואמר שעדין היא חמה וכן היה כמו שלש וארבע פעמים. אחר כך אחר שקררתי אותה כראוי כרצונו, לקחה וברך ושתה.

סב

אחר כך עמדתי לפניו עוד עד שהאיר היום ונתוסף בי שמחה וחיות קצת על שזכיתי לשמשו כל כך. כי

ימי מוהרנ"ת

לאו כל יומא זכיתי לשמשו כי רצונו היה שהמשרת שלו ישמשו, רק לעתים רחוקים זכיתי לשרתו מעט, ועתה זכיתי לשרתו כמה שעות רצופים בעת כזאת על פן הייתי שמח קצת. אבל לא ידעתי כי באותו היום לוקח ה' את אדוננו, אדרבא נדמה לי אז שיחיה עוד.

ובשעה איר היום התחילו לקום ולקיץ משנתם המשרת וכיוצא שהיו רגילים לעמד לפניו ועמדו לפניו. אז הלכתי אל המקוה להכין עצמי לתפלה וזה היה יום שלישי רביעי דסכות ובחזירתי מהמקוה באתי לחדרו ומצאתיו יושב על מטתו, יושב ולא שוכב, ומעטף בטליתו ומתפלל. ואחר כך לקח האתרוג והלולב ומיניו ואחזם בידו מעטף בטליתו ויושב על מטתו וסדור של האר"י זכרונו לברכה היה מנח על ברפיו הקדושים. וגמר את ההלל עם הארבעה מינים ואמר הושענות בקול רם קצת, שהיו נשמעים דבוריו לכל העומדים בבית. אשרי העינים שזכו לראות אותו אז ולשמע קולו בעת שאחז הארבעה מינים ואמר הלל והושענות ביום האחרון של ימי חייו הקדושים. וגם אנחנו גמרנו התפלה בצבור בחדר השני בסמוך לחדרו, שהיינו מתפללין שם בצבור תמיד וגם באותו היום התפללו כל הקהל שם בדת.

ימי מוהרנ"ת

קמה

אחר התפלה נודמן שהצרכתי לעבר דרך חדרו בשבילי והסתפל בני. אחר כך דברתי עם אחיו רבי יחיאל זכרונו לברכה, ואמרתי לו עתה נפלתי בדעתי ויכול לעלות על דעתי שישתלק ואני צריך שאתם תחזקו אותי בזה וחזק אותי ונתחזקתי בדעתי לבל אעלה על דעתי שישתלק, כי היה אצלנו אסור להעלות מחשבה זאת על לבנו.

אחר כך יצאתי משם והלכתי אל האכסניא שלי שאכלתי שם ולא היה הבעל הבית בביתו. והמתנתי הרבה עליו ובתוך כך שכבתי לישן קצת קדם האכילה, כי הייתי יגע מאד ולא יכלתי לישן. וגם עסקתי בכתיבת התורה שהייתי צריך לתקן אז איזה דבר. אחר כך בא הבעל הבית ואכלתי עמו. ורציתי לשכב עצמי לישן שם מחמת שלא ישנתי מחצי הלילה עד הנה, והיה צר לי מאד כי מי יודע מה נעשה שם עם רבנו זכרונו לברכה. אבל אף על פי כן אמרתי בלבי הלא אי אפשר בלא שנה ואם לא אישן עתה אהיה מכרח לישן אחר כך ומי יודע מה יהיה נעשה אז. והיה רצוני לישן שם אך רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום. וחמל עלי השם יתברך ברחמיו הנוראים ונתן בלבי ונתישבתי האמת שאי אפשר בלי שנה אבל

ימי מוהרנ"ת

אלף לבית רבנו לישן שם, כי מי יודע מה נעשה שם
וכן הוה.

ובאתי לביתו ונכנסתי לחדרו והנה שם קול רעש גדול
מאד ומצאתיו יושב על כסאו אבל נשמתו וחיותו
הולך ופוסק ואי אפשר לו לישוב עוד על כסאו וכמעט
שנגנע ואנשים עומדים עליו ושופכים עליו מיני בשמים
יקרים להחיותו בנהוג. ואז באותו היום סבב השם יתברך
שפא לשם איש אחד מאנשי-שלומנו מטראוויצע, והוא
עמד עליו אז ועסק עמו יותר משאר אנשים (וגם בזה יש
מעשה, שרבנו זכרנו לברכה הבטיחו כבר בחייו על זה). וכבואי לשם
ומצאתי כל זה נבהלתי מראות ואמרתי שיקחו אותו מיד
וישכיבוהו על מטתו והטה בידו הוא זכרנו לברכה בעצמו
ולא הסכים לזה.

סג

אחר כך בשעה קלה ראיתי שחיותו מועט מאד ואי
אפשר לו לשבת על הכסא כלל חזרתי וצויתי
לשאת אותו על מטתו ואז שתק ולא אמר לא הן ולא לאו.
ולקח אותו האיש מטראוויצע על זרועו ונשא אותו זכרנו
לברכה עד מטתו והשכיב אותו על מטתו.

ימי מוהרנ"ת

קמז

ובהיותו משכיב אותו תפסתי אני את ידו הקדושה בְּיָדִי
בְּדֶרֶךְ הַנְּהוּג בְּנוֹתָנִי שְׁלוֹם זֶה לְזֶה וְחִבְקָתִי אֶת
יָדוֹ בְּדֶרֶךְ הַתְּקַשְׁרוֹת. וְשָׁכַב עַל מַטָּתוֹ וְהָיָה מְלַבֵּשׁ בְּבִגְדָיו,
בְּמַלְבוּשׁ נָאֵה שֶׁל מְשִׁי וְצִוָּה לְר' שְׁמֵעוֹן שְׁיִלְבִּישׁוּ יָפָה דֵּהֵינּוּ
שְׁצִוָּה לְסַגֵּר הַבְּתֵי יָדַיִם (שְׁקוּרִין אַרְבַּל) בְּהַקְרָסִים וְעִשָּׂה כֵּן.
וְהָיָה קִצֵּת מֵהַבֵּית יָד שֶׁל הַפִּתְנָת שְׁלוֹ יוֹצֵא לְחוּץ מֵהַבֵּית
יָד שֶׁל הַבְּגָד יוֹתֵר מֵהֶרְאוּי וְצִוָּה עָלָיו בְּרַמְיָה לְתַחְבוּ יָפָה
לְתוֹךְ בֵּית יָד שֶׁל הַבְּגָד. וְצִוָּה לְרַחֵץ יָפָה אֶת זְקָנוֹ הַקְּדוּשׁ
שֶׁהָיָה עָלָיו קִצֵּת דָּם שֶׁל הַהוֹסֵט וּרְחִצּוּ יָפָה וְשָׁכַב עַל
מַטָּתוֹ בְּחֵרוֹת גְּדוֹל, וְלָקַח אֵיזָה עֵגוּל שֶׁל שְׁעוּה וְכִיּוֹצֵא
וּגְלָגְלוֹ בֵּין אֲצָבְעוֹתָיו וְחָשַׁב מִחֲשׁוֹבוֹתָיו הַנּוֹרְאוֹת, בְּדֶרֶךְ
הַנְּהוּג בְּגְדוּלִים שֶׁכְּשׁוֹשְׁבִין בְּאֵיזָה עֵנִין הֵם מְגַלְגְּלִין בֵּין
אֲצָבְעוֹתֵיהֶן שְׁעוּה, וְהוּא זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה הָיָה רְגִיל בְּזֶה קִצֵּת
בְּסוּף יָמָיו. וְאַפְלוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן בְּשַׁעַה הָאֲחֵרוֹנָה
הָיְתָה מִחֲשַׁבְתּוֹ הַנּוֹרְאָה עֶסוּקָה בְּמָה שֶׁהָיְתָה עֶסוּקָה,
וּבְיָדָיו הַקְּדוּשִׁים גְּלָגַל אֵיזָה דְּבַר בְּחֵרוֹת נִפְלָא וּבְצַחוֹת
וְזִכּוֹת נָאֵה וְנִרְאָה אֲשֶׁר לֹא נִרְאָה כְּמוֹהוּ.

וְנִתְּנּוּ לוֹ מַעַט רַטֵּב לְאֹכַל וְנִמַּל יָדָיו וּבְרַךְ וְאָכַל וְאַחֵר כָּךְ
בְּאֵיזָה שְׁעָה נִתְּנּוּ לוֹ עוֹד הַפַּעַם רַטֵּב וְלֹא הָיָה יָכוֹל

לֵאכֹל עוֹד. וְנִמְשַׁךְ הַדְּבָר מֵעַת שֶׁשָׁכַב עַל מִטָּתוֹ עַד שֶׁנִּגְוַע
בְּעֶרְךָ שָׁלֵשׁ שָׁעוֹת וְיֹתֵר קָצַת.

סד

וּבְעוֹדוֹ שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ נַעֲשֶׂה קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל בְּעִיר שֵׁשׁ
שָׁרְפָה בְּרַחוּב הַסְּמוּךְ לְבֵיתוֹ, וְהָיָה אִזּוֹ רוּחַ סַעֲרָה
גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד אֲשֶׁר אִין שְׂכִיחַ דְּגִמְתוֹ, מִמֶּשׁ הָיָה מִפְּרַק
הָרִים וּמִשִּׁבְרֵי סְלָעִים, וְהִסְכָּה שֶׁעָשׂוּ אֶצֶל בֵּיתוֹ נִפְלָה מִגְדַּל
הָרוּחַ, וְאִזּוֹ בְּתַקְפָּה הַתְּגַבְרוֹת הָרוּחַ שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר הַיְתָה
הַשָּׁרְפָה הַגּוֹל וּבְרַחוּ רַב הָעוֹלָם אֶל הַשָּׁרְפָה וְלֹא יִכְלַתִּי
לְשִׁית עֲצוֹת בְּנַפְשִׁי מִה לַעֲשׂוֹת וְאִמְרָתִי בְּלִבִּי שֶׁאֲנִי בּוֹדֵאִי
לֹא אֶפְרָד מִמֶּנּוּ יִהְיֶה אִיךָ שִׁיְהִיָּה. אֲךָ לָעַת עַתָּה רָצֹנִי גַם
בֵּן לְמָקוֹם הַשָּׁרְפָה לְרֵאוֹת מִה נַעֲשֶׂה שֵׁם כִּי הַבְּנֵתִי
שֶׁבִשְׁעָה קָלָה זֹאת לֹא יִסְתַּלַּק, וּבְעוֹדִי רֵץ לְשֵׁם חֶמֶל הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ עַל עֲמוֹ וְתִשְׁקַע הָאֵשׁ בְּגַם נִפְלֵא בְּתַקְפָּה רוּחַ סַעֲרָה
כְּזֹה. וּפָגְעוּ בִּי אֲנָשִׁים בַּהֲיוֹתִי רֵץ לְמָקוֹם הַשָּׁרְפָה וְהוֹדִיעוּ
לִי שֶׁבְרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁקָּעָה הָאֵשׁ בְּמָקוֹמָהּ.

וְחִזְרָתִי אֵלָיו וְעַמְדָנוּ עָלָיו אֶצֶל מִטָּתוֹ הַקְּדוּשָׁה. וְהַבֵּית,
מִלֵּא אֲנָשִׁים רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁבָאוּ לְכַבּוֹדוֹ,

ימי מוהרנ"ת

קמט

וּבְשָׂרָאוֹ שְׁקֵרוֹב אֶל הַסּוֹף הִתְחִילוּ לֹאמַר עָלָיו מַעֲבֵר יִבְקַהֲפוּקִים שְׂאוּמְרִים עַל הַצְדִּיקִים. וְאַחַר כֵּךְ גִּדְמָה שְׁנִינֹעַ וְהִתְחַלַּתִּי לִבְכוֹת וְלַצֶּעַק מְאֹד רַבִּי רַבִּי עַל מִי עֲזַבְתֶּם אוֹתָנוּ וְשָׁמַע קוֹלָנוּ וְנִתְעוֹרַר וְהִחְזִיר רֹאשׁוֹ וּפְנֵי הַנּוֹרָאִים אֵלֵינוּ. כְּאוֹמֵר אֵינִי עוֹזֵב אֶתְכֶם חֵם וְשָׁלוֹם.

וְאַחַר כֵּךְ לֹא נִתְמַהֲמָה הַרְבֵּה וַיִּגֹּעַ וַיֵּאָסֵף אֶל עַמּוּי בְּקִדְשָׁה וּבְמַהֲרָה גְדוּלָה, נָקִי וְזָךְ וְצַח בְּלִי שׁוֹם בְּלִבּוֹל כָּלָל וּבְלִי שׁוֹם תְּנוּעָה מְשֻׁנָּה בְּיָשׁוּב הַדַּעַת נִפְלָא וְנוֹרָא. וְכָל הָעוֹמְדִים שָׁם רַב אֲנָשֵׁי הַחֲבוּרָא קְדוּשָׁה וְכָל גְּדוּלֵי הַשְּׁמַשִּׁים הָעוֹסְקִים בְּזוֹהַ בְּלָם אָמְרוּ שְׁכַבְרָא רָאוּ כְּמָה שְׁמַתוֹ בְּנִקְיֹת וּבְדַעַת אֲבָל הַסְתַּלְקוֹת כְּזוֹהַ לֹא רָאוּ מַעוֹלָם. וְכָל זֶה הָיָה לְפִי דַעַתָּנוּ אֲבָל בְּעֵצָם הַסְתַּלְקוֹתוֹ אֵין לָנוּ פֶּה לְדַבֵּר כִּי לִית מַחְשְׁבָה תְּפִיסָא בְּזוֹהַ כָּלָל. וּמִי שְׂיִבִין מַעֲט מַגְדֵּלְתוֹ עַל יְדֵי סִפְרֵיו הַקְדוּשִׁים וְהַשִּׁיחוֹת וְהַסְפּוּרִים שְׂשֻׁמְעָנוּ מִמֶּנּוּ וְכוּ' וְכוּ', יְבִין שְׂאֵי אִפְשָׁר לְדַבֵּר כָּלָל מִהַסְתַּלְקוֹת פְּלָא וְחִדוּשׁ נוֹרָא כְּזוֹהַ. אֲשֶׁר לֹא הָיָה כְּמוֹהוּ וְלֹא יִהְיֶה כְּמוֹהוּ כְּאֲשֶׁר אָמַר בְּפִרוּשׁ כְּנֶרְשָׁם בְּמָקוֹם אַחַר (חַי מוהר"ן רמ"ו). מַה נֹּאמֵר וּמַה גְּדַבֵּר מָה אֲשִׁיב לָהּ שְׂזִכְיֹתִי לְהִיּוֹת בְּשַׁעַת יְצִיאַת נְשַׁמְתוֹ הַקְדוּשָׁה אֶלְמָלֵא אֶתִּינָא לְעֵלְמָא אֶלֵא בְּשִׁבִיל דָּא דִּי.

סה

וּתְבַרַךְ נַעֲשֶׂה בְּיָדָיו קוֹל רַעַשׁ גְּדוֹל וְצַעֲקָנוּ אָנָּה בְּכַח
 וּבְיָדָיו נַעֲשֶׂה בְּכִיָּה גְדוֹלָה וְעֲצוּמָה מְאֹד. וְשׁוּם
 אִשָּׁה לֹא הָיְתָה בְּבֵית מַעַת שְׁנִסְתַּלַּק בְּשָׁלוֹם עַד יוֹם
 הַמַּחֲרָת שֶׁהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ מִבֵּיתוֹ לְקַבְרָהּ, וְגַם זֶה אֵינוֹ שָׁכִיחַ
 אֲצֵל שׁוּם אָדָם שֶׁשׁוּם אִשָּׁה לֹא תִבְכֶּה עָלָיו, כִּי בְּנוֹתָיו לֹא
 הָיוּ אֲצֵלוֹ אִזּוֹ וְאִשְׁתּוֹ לֹא מְלָאָה לְבָהּ לְכַנֵּם לְחַדְרוֹ לְבָבוֹת
 עָלָיו כִּי הָיְתָה אִשְׁתּוֹ הַשְּׁנִיָּה שְׁלֹא הָיָה לָּהּ שׁוּם הַתְּחַבְּרוֹת
 עִמוֹ וְזָכְרוּנוּ לְבִרְכָה רַק הָיְתָה בּוֹכָה בְּחֻדְרָהּ.

וּמִיָּד שִׁיַּצָּאָה נִשְׁמָתוֹ בְּקִדְשָׁה וְהִתְחִילוּ לִפְשֹׁט מִמֶּנּוּ בְּגָדָיו,
 בְּתוֹךְ רַעַשׁ הַבְּכִיָּה, נִזְדָּרוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן מִיָּד וְלָקַח
 הַמַּפְתָּח וּפְתַח הַקַּמָּדָע וְהוֹצִיא מִשָּׁם כָּל הַכֶּתֶבִים שְׁלֹא
 נִמְסְרוּ לָנוּ בְּחַיּוֹ וְהָיוּ כַּמָּה סְפָרִים וְקוֹנְטְרָסִים מְפֹרָזִים
 וְלָקַחֵם כְּלָם וְהִלְךְ לְחַדְרֵי אַחֵר שֶׁהָיָה שָׁם תְּנוּר כְּדֵי לְשַׂרְפָם
 כַּאֲשֶׁר צִוָּה עָלָיו בְּנוֹזֵכַר לְעִיל. וְהִלְכְתִי גַם בֵּין עִמוֹ בְּמַר נִפְשׁ
 בְּבִכְיָה כְּדֵי לְזַכּוֹת לְשֹׂאֵב עַל כָּל פְּנִיִם מֵהַעֲשֵׁן הַקְּדוֹשׁ שֶׁל
 תּוֹרָתוֹ הַנּוֹרָאָה שְׁלֹא זָכוּ הַדּוֹר לְהַנּוֹת מֵהֶם אוֹי לָנוּ מֵהַ
 שְׂאֵבְדָנוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּיִם.

וְאַחֵר שֶׁהִשְׁלִיכֵם אֶל הַתְּנוּר חֲזַרְתִּי וּבִאֲתִי אֵלָיו וְזָכְרוּנוּ
 לְבִרְכָה לְחַדְרוֹ וּמִצָּאתָיו כְּבָר מְנַח עַל הָאָרֶץ. כִּי

ימי מוהרנ"ת

קנא

בתוך שהייתי שם בחדר האחר בתוך כך הניחוחו על הארץ ומצאתיו פניו מגלה והיה כמו מחד קצת. ונראות זכות קלסתר פניו הנראות אז, היו ממש כמו תאר פניו בחייו בעת שהלך בביתו אנה ואנה וחשב מה שחשב שהיה מנח עליו כל מיני חן אמתי שבכל העולמות, אותו החן הנורא והיפי הנפלא היו עליו אז בעת שראיתיו מנח על הארץ. ואי אפשר לצייר זאת כי אם למי שזכה לראותו בחייו בעת הנ"ל בשהלך בביתו אחת הנה ואחת הנה.

סו

ונסתלק בשלום ביום שלישי רביעי דסכות ח"י תשרי תקע"א לפרטקטן אחר חצות היום איזה שעות. ואני לא רציתי לזרז שיוציאו אותו לקבורה מיד כי היה צר לי מאד פרידתו, וגם כי מבאר בשלחן-ערוך שעל אביו ורבו אין הזריו משבח. ונתנגלגל הדבר עד שחשף היום, ואמרו בלם שאין להוציא אדם גדול בחשכת לילה ונתעכב עד למחרתו ביום רביעי.

למחרתו צוו שילכו בלם למקנה לטבל ואחר גמר התפלה התעסקו בו. והיה נקי ונדך מאד בלא שום ריח פגום כלל, אדרבא השם יתברך סבב שהיו ריחות טובות

ימי מוהרנ"ת

מאד נודפות ממנו. וכל בני החבורה שאלו אותנו איך להתנהג עמו ואמרו שכפאשר נצוה בן יעשו. ואמרתי שיעשו עמו רק כמו שעושין עם שאר בני ישראל, כי הבנתי שכך רצונו. גם שאלו אם רצוננו לעסק עמו אנחנו בעצמנו דוקא. ואמרתי שבני החבורה העוסקים בזה תמיד יעסקו עמו כי ידעתי בנפשי שלפי גדלתו אין נמצא אדם בעולם שיהיה ראוי לעסק עמו אך במקום גדלתו שם אנו מוצאין ענותנותו. ורצונו זכרונו לברכה שכל אחד יעשה מה שראוי לו. ובעת הזאת מגיע העסק של קבורתו הקדושה לבני החבורה העוסקים בזה תמיד ויהיה להם גם כן זכיה לנצח.

וקדם שהתחילו להתעסק בו בהיותו שוכב עדין על הארץ נודרתי ולא התפללתי כִּי־אם עד אחר תפלת שחרית ולא אמרתי הלל ולא ברכתי עדין על האתרוג, והלכתי לחדרו וישבתי אצלו על הארץ ודברתי באזנו מה שהייתי נכסף לדבר לפניו באלו העתים בחייו ולא אסתיע מלתא, ואמרתי אדבר עתה לפניו. ואחר כך בכיתי עליו הרבה בהיותי יושב אצלו על הארץ ובתוך כך נתקבצו שאר אנשים ועמדו עליו ובכו עמי ולא היה שום אדם בעולם שפכה עליו על הארץ כִּי־אם אני לבדי. כי עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי, כי כבר העיד עלי הוא

ימי מוהרנ"ת

בְּעֶצְמוֹ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה שְׁאֵנִי יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מִכֻּלָּם בְּנִרְשָׁם
בְּמָקוֹם אַחֵר (הַקְּדָמֹת חַי מוהרנ"ן).

אַחֵר כִּדְּ הַתְּחִילוֹ לְהִתְעַסֵּק עִמּוֹ. וּבָעֵת שִׁפְּתֵהוּ אוֹתוֹ לֹא
רְצִיתִי לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וְהַחֲזַרְתִּי פָּנַי כִּי אֵין רוֹאִין אֶת
רְבוֹ כִּשְׁהוּא רוֹחֵץ. וְאַחֵר כִּדְּ כִּשְׁהִתְחִילוֹ לְהִלְבִּישׁוֹ עֲמֻדָתִי
אֶצְלוֹ. אֲמַת מוֹה נְהַדֵּר הָיָה כִּשְׁהָיָה מְלַבֵּשׁ בְּטַלִּית וְהַרְדִּיד
שְׁקוּרִין סוֹבֵעַ. אֲשֶׁרֵי עֵין רְאָתָהּ אוֹתוֹ. וְהָיָה שׁוֹכֵב עַל
הַשְּׁלָחַן מְעַטֵּף בְּהַטְלִית וְהַנֶּ"ל, בְּאִימָה וּבִירְאָה גְּדוּלָה
כְּמוֹכֵן לִילָד וְלַעֲלוֹת לְמָקוֹם שְׁיַעֲלָה. אֲשֶׁרֵי הַגּוֹף שְׁלֹא נִהְיָה
מִהָעוֹלָם הַזֶּה כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה, אֲשֶׁרֵי הַעֵינַיִם שְׁלֹא הָיוּ לָהֶם
שׁוֹם הַסְּתַכְּלוֹת בְּזֵה הָעוֹלָם, כִּי כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא הָיָה
עוֹלָה אֶצְלוֹ כְּהֶרֶף עֵין. אֲשֶׁרֵי הָאֲזָנַיִם שְׁלֹא שָׁמְעוּ שׁוֹם קוֹל
שֶׁל זֶה הָעוֹלָם וְכֵן שְׁאֵר כָּל הָאֵיבָרִים וְהַחַוִּישִׁים, כְּמוֹכֵן כָּל
זֶה בְּהַמְעֵשָׂה שֶׁל הַשְּׁבָעָה בְּעַטְלִירִם לְסִפְּרָה (סְפוּרֵי מַעֲשִׂיֹת
מַעֲשֵׂה י"ג). עֵין שָׁם הֵיטֵב וְהִבֵּן כִּי לֹא קָדְמוֹ אָדָם בְּעוֹלָם
לְסִפְּרָה שְׁבָחִים כְּאֵלָה עַל שׁוֹם צְדִיק. וּמִן הַסְּתָם כִּשְׁהוּא
יֹדֵעַ לְסִפְּרָה כָּל זֹאת הָיָה אוֹחִז בְּכָל זֶה. וְאִם תְּשִׁים לְבָבְךָ
לְהִסְתַּכֵּל שָׁם הֵיטֵב הֵיטֵב בְּעֵין הָאֲמַת אֲזִי תִבִּין מַעֲט עֶצֶם
גְּדֹלַת קִדְּשָׁתוֹ הָעוֹלָה עַל כָּל הַקְּדָשׁוֹת. אֲשֶׁרֵי לוֹ.

ואחר כך הוציאו אותו מביתו ואז תפסתי גם בן בכנף
 בגדו עם הנושאים יחד ונוציא אותו מביתו.
 והתנוציץ אז בדעתי מה שהתנוציץ גדלת הבורא יתברך
 כפי השעור שבלבי אז שאי אפשר לספר אפלו לעצמו
 (בנרשם במקום אחר (שיחות הר"ן א')). והניחוחו על המטה והמטה
 צויתי לעשות מכסאו שאמר עליה התורה באותו ראש
 השנה באומין. שהיתה כסא גבוהה וצויתי לסתרה ועשו
 ממנה מטה ונשאו אותו עליה. ולו אותו המון רב מישראל
 אלפים אנשים, והיה שם דחק גדול מאד בלי שעור כמעט
 שנושאי המטה פרחו באויר וגם אני נשאתי אותו קצת.

ונקבר בשלום ביום רביעי חמישי דסכות באומין, העיר
 אשר בחר בה בחיים חיותו להקבר שם כאשר
 נשמע מפיו הקדוש פעמים אין מספר שאמר לפני כמה
 אנשים שקהלת אומין הומכה בעיניו להקבר שם מחמת
 שהיו שם קדושים הרבה וכו' בנרשם מעט מזה במקום
 אחר (לעיל מ"ו). ובשביל זה היה העקר שבא לאומין חצי
 שנה קדם הסתלקותו והשם יתברך עזרו ורצון יראיו יעשה.
 ויבוא בשלום וינח על משכבותיו בשלום כי שם המקום
 המוכן לו ממששת ימי בראשית לעסק שם בתקון העולם
 לדורות לכל מי שיבוא אליו לשם ויאמר העשרה קפיטל

ימי מוהרנ"ת

קנה

תהלים הידועים אצלנו (אשר נדפסו כבר כמה פעמים) כְּאִשֶּׁר
הִכְמִיחַ בְּחַיִּים חַיִּיתוֹ אֲשֶׁרֵי הַזֹּכֶה לָזֶה:

סז

עָתָה נָאֵה לִי לְסַפֵּר כֹּל מַה שֶּׁעָבַר עָלַי מִיּוֹם שֶׁנִּסְתַּלַּק
בְּשָׁלוֹם:

וְהִנֵּה אַחַר הַסְתַּלְקוֹתוֹ הִכְרַחְתִּי לְהִתְעַבֵּב בְּאוֹמִין כְּדִי
לְסַדֵּר חֲלֻקַּת הָעֵזְבוֹן בֵּין יוֹרְשָׁיו. וְתַכַּף אַחַר
הַסְתַּלְקוֹתוֹ הִתְחַלֵּתִי לְחַשֵּׁב מַחֲשָׁבוֹת מַה לַעֲשׂוֹת עִתָּה.
וְשָׁלַח הַשֵּׁם בְּלִבִּי שְׁצָרִיכִין לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַדְפִּים שְׂאֵר
הַקּוֹנְטְרָסִים מִתּוֹרוֹתָיו שֶׁכְּתַבְתִּי אַחַר שֶׁנִּשְׁלַם סֵפֶר לְקוֹמֵי
מוֹהֶר"ן הָרֵאשׁוֹן, שֶׁהֵם סֵפֶר לְקוֹמֵי מוֹהֶר"ן תַּנְיָנָא. וְתַכַּף
נִזְכַּרְתִּי בְּדַבְּרוֹרֵי רַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָה שֶׁבִּשְׁנָה אֲשֶׁתְּקַד בְּעֵת
שֶׁעֲסַקְתִּי בְּכַתִּיבַת הַתּוֹרָה תִּקְעוּ אֲמוּנָה (לְקוֹמֵי תַּנְיָנָא ה') רְמִז
לִי בְּדַבְּרָיו שֶׁיְהִיָּה נִדְפָס גַּם הַתַּנְיָנָא וְכֵן עוֹד כַּמָּה רְמִזִּים
מִדְּבָרָיו וְעַל יְדֵי זֶה נִתְחַזְקְתִּי בְּיֹתֵר לַעֲסֹק בְּזֶה.

גַּם נִתְחַזְקְתִּי תַכַּף שֶׁאֲנִיחֵנו צְרִיכִים לְהִתְקַבֵּץ יַחַד עַל רֵאשׁ
הַשָּׁנָה בְּאוֹמִין כְּמוֹ בְּחַיִּים חַיִּיתוֹ וְהָיוּ לִי עַל־זֶה כַּמָּה
רְאִיּוֹת מְבֹאָרוֹת מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים כִּי דִרְכּוֹ זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָה
הָיָה נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד בְּפֶרֶט בְּעִנְיַן צְוֹאתוֹ עָלֵינוּ אִיד

להתנהג אחר הסתלקותו. כי סמוך להסתלקותו ממש לא שמענו ממנו כִּי־אם דבורים מועטים וקצת מהם נרשמו למעלה ולא צוה לנו אז שום הנהגה איך להתנהג אחר הסתלקותו. אבל באמת אין שום דבר בעולם שלא סדר לנו יפה ולא צוה לנו כראוי.

כי באמת בכל הדבורים שדבר עמנו מקדם כל הימים שזכינו לעמד לפניו, בכלם למד אותנו איך להתנהג תמיד כל ימי חיינו, בחייו ולאחר הסתלקותו ובפרט כל הדבורים והשיחות והתורות והמעשיות ששמענו ממנו מיום שבא מלמברג שכלם היו צואות איך להתנהג תמיד. רק שבחייו היו כמה דבורים שלא הבנתי היטב עד היכן הם מגיעים, אבל דבריו הקדושים הם חיים וקיימים לעד והם מים נובעים מים עמקים עצה בלב איש. והם טמונים בלבי, ובכל פעם הם נובעים מים חיים ומלמדים אותנו ומזכירים אותנו איך להתנהג בכל הענינים. ואני מבין בכל פעם למפרע מדבריו הקדושים איך להתנהג. ובפרט שהרבה דברים שאמר בפרוש לפני כמה אנשים רק לא שמו להם לב אז, רק אחר הסתלקותו הבינו וראו הכל שצוה לנו בפרוש על אלו הדברים, וכל זה אי אפשר לבאר היטב בכתב.

ימי מוהרנ"ת

קנו

ובְּכָבֶר סִפֵּר לִי מַעֲשֵׂה מַעֲנִין בְּזֶה מִצְדִּיק גָּדוֹל שֶׁהָיָה מְדַבֵּר
עִם תַּלְמִידוֹ בְּכֹה דְבָרִים שֶׁבְּשָׂעָה שֶׁסִּפְּרָם לֹא הָבִין
כָּלֵל מַה בּוֹן בָּהֶם. וְאַחַר שֶׁנִּסְתַּלַּק אוֹתוֹ הַצְדִּיק אָז הִתְחִיל
תַּלְמִידוֹ לְהִבִּין לְמַפְרַע בְּכָל פַּעַם זֶה בּוֹן רַבּוֹ הַצְדִּיק, וְכָל
מַה שֶׁאַרְעָ לוֹ וְעָבַר עָלָיו בְּכָלֵם נֹזֶכֶר בְּדַבְרֵי רַבּוֹ וּמִצָּא הַכֹּל
לְמַפְרַע בְּדַבְרֵי רַבּוֹ. וְגַם זֹאת הַמַּעֲשֵׂה שֶׁסִּפֵּר לִי חֹזֵק אוֹתִי
הִרְבֵּה לְשׁוֹם לֵב לְכָל הַדְּבָרִים שֶׁשָּׂמַעְתִּי מִמֶּנּוּ בְּחַיָּיו, וְעַל
יְדֵי זֶה עֲזַרְנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנִתְחַזְקֵתִי בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁהָיִיתִי
צָרִיד לְעַסֵּק בָּהֶם:

סח

וְהֵנָּה אַחַר יוֹם טוֹב בָּא חֲתָנּוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה מִבְּרֶסֶלַב
וְהָרַב מִפֶּה, וַיֵּשְׁבֵנוּ בְּלֵנוּ וְסִדְרֵנוּ חֲלֻקַת הָעֵזְבוֹן
כְּרֵאוֹי כְּפִי צְוֹאָתוֹ, וְסִלְקֵנוּ לְאַשְׁתּוֹ הַכֶּתֶבָה הַכֹּל כְּאַשְׁרֵ
צְוָה. וּבְנֵינוּ בֵּית עַל קְבָרוֹ בְּחֶסֶדוֹ הַגָּדוֹל. וְאַחַר כֵּן נִסְעֵנוּ
לְבֵיתֵנוּ אֲנִי וְחֻבְרֵי רַבִּי נִפְתָּלִי. וְגַם הִתְבַּה עִם הַחֲפָצִים שֶׁל
בֵּיתוֹ הַצְדִּיקַת מֶרֶת מְרִים זְכוּרָה לְבָרְכָה שֶׁהָיְתָה בְּאַרְץ
יִשְׂרָאֵל וְשָׁל בֵּיתוֹ הַיְלָדָה חַיָּה תַחְיָה לְקַחְנוּ עִמָּנוּ לְנַעֲמִירוֹב
כִּי אוֹתִי מִנּוּ לְאַפּוֹטְרוֹפּוֹס עַל נְכֶסִיו.

ימי מוהר"ן

ומדי עברנו לביתנו לנעמירוב עברנו דרך קהלת קדש
 ראשיב שיש שם קבוץ מאנשי-שלומנו ודברתי על
 לכם שיתנדבו לתת לכסף מוצא על הוצאות הדפסת
 הספר לקוטי מוהר"ן תגינא, ותכף קבלו עליהם באהבה
 והשמיעו קול עלה נדב על סך מסים.

ואחר כך באתי לבתי בלב נשבר ונדפה כיתום באין אב
 בתועה ואין לבקש. וגם סבב השם יתברך
 שהכרחתי תכף לנהג שבעת ימי אבלות, כי בסמוך קדם
 בואי לביתי נפטר אחי הקטן בבית אבי גרו יאיר. ורצו
 להעלים ממני אך נמצא אחד שהודיע לי והכרחתי לנהג
 שבעה. וכן אשתקד בעת שנסתלק הצדיק הקדוש הרב
 מבארדיטשוב, נודמן לי גם כן כך שהכרחתי לנהג שבעה
 על ידי מעשה פזאת הנ"ל, וגם זו לטובה. וכרוך השם
 אשר את הכל עשה יפה בעתו כי בודאי היה ראוי לנהג
 שבעה על צדיקים קדושים כאלה. השם יתברך ינחמנו
 מהרה על ידי משיח צדקנו כי אין לנו נחמה שלמה על
 שברנו עד אשר יבוא מנחם ציון וירושלים במהרה
 בימינו, אמן:

ימי מוהרנ"ת

קנט

סט

והנה בתוך שבועה בא אלי רב אחד תלמידו של הגאון מוֹלִיטְשִׁיסק ובנו של הגאון הנ"ל כדי לפקח על מעות של רבי פינחס בן הגאון הנ"ל שהיה חתן רבנו זכרונו לברכה שהיה אז בארץ ישראל עם אשתו היא בת רבנו זכר צדיק לברכה הצדקת מרת מרים זכרונה לברכה. ורצו אלו הנ"ל שימסרו המעות לידם. אך אנחנו לא רצינו לתת להם דבר כי אם היה בידם היה קרוב להפסד וכו'. וברוך השם אצלנו עשו המעות פרות ושלחנו להם בכבוד סך גדול בכל שנה. ונתפרנסו בכבוד וברוח גדול כל ימי חייהם עד שנפטרו בשלום. וגם אחר כך נשאר סך רב וחלקנו בין יורשיהם.

ע

והנה אחר כך כל ימי החרף הזה לא עלה על דעתי לצאת מנעמירוב ולקבע דירתי פה ברסלב. והיה נדמה שהיא מהנמנע לקרב עתה אנשים לדרכיו הקדושים וכו'. רק בעצמי חשבתי מחשבות הרבה איך לחזק עצמי להתקרב להשם יתברך עתה גם עתה על ידי התורות והשיחות והמעשיות והרמזים וכו' שקבלתי ממנו זכרונו

לְבָרְכָהּ. כִּי יָדַעְתִּי וְהֵאֲמַנְתִּי, שְׁבַח־דְּבוּרִים הֶרְבִּים מְאֹד, שְׁזָכִיתִי לְשִׁמְעַ מִמֶּנּוּ בַחַיִּים חַיּוֹתָו, יֵשׁ בָּהֶם דֵּי לְהַחְיֹת אוֹתִי תָמִיד לְהוֹרוֹת לִי הַדְּרֵךְ גַּם עַתָּה לְאַחַר הַסְּתַלְקוֹתָו עַד עוֹלָם, וְכֹל מֵה שְׁעָבַר בְּדַעְתִּי אִזּוֹ אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר, אֲבָל זֶה לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי לְבַקֵּשׁ לִי מְקוֹם שְׂאוּכַל לְדַבֵּר שָׁם מִרְבֵּנוּ וּזְכוּנוֹ לְבָרְכָהּ לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרוֹתָיו וְכוּ', זֶה לֹא עָלָה עַל מַחְשַׁבְתִּי כֻּלָּל. וּבִנְעֻמִּירוֹב לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְדַבֵּר מִמֶּנּוּ וּזְכוּנוֹ לְבָרְכָהּ כִּי־אִם לְפָנַי מַעֲט אֲנִישֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ אֲבָל הָרַב הָיוּ מִתְנַגְּדִים וְחוֹלְקִים. אֵדָּךְ מֵה גָּדְלוֹ מַעֲשֵׂי ה' מְאֹד עָמְקוּ מַחְשָׁבוֹתָיו, וְכֹל מֵה שֶׁנַּעֲשָׂה בְּעוֹלָם הַכּוֹל בְּשִׁבְלֵנוּ כִּי חַיֵּב כָּל אָדָם לוֹמַר בְּשִׁבְלֵי נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּפֶרֶט בְּשִׁבְלֵי הַצַּדִּיק הָאֲמֵת וְהַנְּלוּיִם אֵלָיו.

וְהִנֵּה הַתְּחִלַּת הַתְּנוּצָצוֹת הַיְשׁוּעָה שֶׁיִּתְקַיֵּם הַשְּׂאֲרַת דַּעְתּוֹ הַקְּדוּשָׁה לְעוֹלָם וְלֹא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, הָיָה עַל יְדֵי שְׁחֹק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת דַּעְתִּי לַעֲסֹק בְּהַדְּפַסַּת סֵפֶר הַתְּנַיִנָּא. וְהִנֵּה רַבּוּי הַמְּגִיעוֹת שֶׁהָיָה עַל זֶה לֹא יִסְפִּיקוּ הַמּוֹן יְרִיעוֹת לְסִפְרָה. כִּי לֹא הָיָה בְּיַדִּי אֶפְלוֹ פְּרוּטָה אַחַת וְרַב אֲנִישֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הָיוּ עֲנִיִּים וְהֵם מְפָזְרִים וּמְפָרְדִּים בְּכַמָּה עִירוֹת. וְלִנְסַע אֵלֵיהֶם לְקַבֵּל מֵהֶם נְדָבוֹת, קְרוֹב שֶׁתְּהִיָּה הַהוֹצָאָה וְהַמְרָחָא יִתְרָה עַל הַשֵּׁבַח. בְּפֶרֶט שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לִי לַסַּע בְּעֲצָמִי בְּשׁוּם אֶפֶן, מַחֲמַת כַּמָּה מְגִיעוֹת,

ימי מוהרנ"ת

קסא

וְלִשְׁלַח אִישׁ אַחֵר לֹא יַפְעַל כָּלָל. הֵן עַל כָּל אֱלֹה וְכֹאֱלֹה
הָיוּ עוֹמְדִים לִפְנֵי הַמְּנִיעוֹת כְּחֹמוֹת בְּרֹזֶל וְדִלְתֵי נַחֲשֵׁת
מִמֶּשׁ וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְלֹא הָיִיתִי יוֹדֵעַ הַדְּרָךְ אֵיךְ לְזִכּוֹת
לְהַדְפִּים סְפָרֵי הַקְּדוּשִׁים עִתָּה.

אֵךְ לְהִיּוֹת שְׂפָכֵר חֹזֵק אוֹתְנוּ רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה הַרְבֵּה
בְּלֵי שְׁעוֹר, וְלִמְדָנוּ שְׂאִין מְנִיעָה בְּעוֹלָם כָּלָל וְשֶׁהַעֲקָר
הוּא הַרְצוֹן וְהַחֲשֵׁק וְהַכְּסוּפִין וְכו' (בַּמְבָאָר בְּסִימָן ס"ו וּבַכְּמָה
מְקוֹמוֹת עֵין שֵׁם), עַל כֵּן חִזְקֵתִי אֶת רְצוֹנִי וְחֲשַׁבְתִּי בְּזֶה
מִחֲשָׁבוֹת הַרְבֵּה וְהַכְּנֵסֵתִי דַעְתִּי וּמִחֲשַׁבְתִּי בְּזֶה הַרְבֵּה מְאֹד.
גַּם סִבֵּב הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ לְטוֹבָה מֵהַשְׁתִּייתִי אֶפְסוֹרָפוֹס עַל
נִכְסָיו כִּי עַל יְדֵי זֶה הָיָה לִי בְּכָל פֶּעַם עֶסְקִים פֹּה בְּרִסְלָב
וְהַכְּרַחְתִּי בְּכָל פֶּעַם לִנְסֵעַ לְפֹה כְּדֵי לְתַבַּע חוֹבוֹתָיו וְלְדַבֵּר
עִם חֲתָנוּ וְכו' מֵעַנֵּן הַנְּסִיעָה לְמִזְבוֹ' שֶׁהַשְּׂאִיר שֵׁם חֲנוּת
וּבֵית, וְאַחֲיוּ רְצָה לְעַפְכֶּם לְעַצְמוֹ. וּמִחֲמַת כָּל זֶה לֹא נִקְטָה
נַפְשִׁי מִנְּסִיעָה לְבְּרִסְלָב לְמָקוֹם חֲנִיתוֹ הַקְּדוּשָׁה כְּאֲשֶׁר
הָיִיתִי רְגִיל בְּהִיּוֹתוֹ פֹּה, וְזֶה הָיָה טוֹבָה גְּדוֹלָה לְעַסְקִינוּ. גַּם
בְּכָל עֵת הָיִיתִי פֹה סְפָרְתִי הַרְבֵּה מִתּוֹרוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת
וְשִׁיחוֹתָיו וְכו' וְהַזְּפָרְתִי הַרְבֵּה אֲנִשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אֶת גְּדֻלַּת
נִזְרָאוֹתָיו וְכו', וְכָל זֶה הָיָה סְבוֹת לְטוֹבָה לְקִיּוֹם הַשְּׂאֲרָתוֹ
זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה:

ימי מוהרנ"ת

עא

וְהִנֵּה סְמוּךְ לְבֵיתִי לְנַעֲמִירוֹב, נִסְעָתִי לְפָנֶי בְּרִסְלָב
 וְהֵייתִי בְּכָאן עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ וּבִסְעָדָה שְׁלִישִׁית
 אֲמַרְתִּי לְפָנֶי הָעוֹלָם כָּל הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה תִקְעוּ תוֹכְחָה
 (לְקוֹטֵי תַנְיָנָא ח') שְׁאֲמַרְהָ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה הָאֲחֵרוֹן בְּאוּמִין. וְכָל
 הַשּׁוֹמְעִים רַעְדָה אַחֲזֹתֶם מַעֲצָם נִפְלְאוֹת הַחַדוּשִׁים שֶׁשָּׁמְעוּ
 מִפִּי, כִּי כִּבְר מִבְּאֵר שְׁאִינוּ דוֹמָה הַשּׁוֹמֵעַ מִפֶּה לְרוֹאֶה
 בְּסֵפֶר, בְּפֶרֶט אֲזִי שֶׁהִיָּה סְמוּךְ לְשְׁמִיעָתִי מִפִּי הַקְּדוּשׁ. וְאַחַר
 כֵּן חֲזַרְתִּי לְבֵיתִי.

עב

וּבְיָמֵי חֲנֻכָּה בָּא אֵלַי יְדִידֵינוּ הַיָּקָר הַתִּיק מוֹרְנוּ הָרַב
 שְׁמַעוֹן גֵּרוּ יְאִיר לְקַהֲלַת קֹדֶשׁ נַעֲמִירוֹב, וְרָצָה
 שְׁאֲסַע עִמּוֹ עַל הַמְּדִינָה לְאִנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, לְקַבֵּץ מַעוֹת עַל
 הַדְּפֶסֶת הַתַּנְיָנָא הַנּוֹכְרֵת לְעִיל. אָבֵל רָאִיתִי שֶׁהִיא מִן
 הַנִּמְנָע שְׁאֲסַע עִתָּה וְעֵלָה עַל דַּעְתִּי לְשַׁלַּח אוֹתוֹ לְבִדּוֹ
 בְּשָׁבִיל זֶה וְנִסְעָתִי עִמּוֹ יַחַד לְפָנֶי בְּרִסְלָב לְהַתְיַעֵץ כָּאן מֵה
 לַעֲשׂוֹת. וְעָנוּ וְאָמְרוּ שְׂאֵם לֹא אֲסַע בְּעֲצָמִי לֹא יַפְעַל רַבִּי
 שְׁמַעוֹן כְּלוּם, כִּי לֹא יִתְּנוּ לוֹ כָּלֵל וְאֲנִי לֹא יִכְלֹתִי אֲזִי לְסַע
 בְּעֲצָמִי כַּ"ל. עַל כֵּן נִתְעַכֵּב הַדְּבָר יוֹתֵר וְלֹא נִסְעָנוּ כָּלֵל
 וְחֲזַרְתִּי לְבֵיתִי.

ימי מוהרנ"ת

קסג

וְרֵאִיתִי שְׂרָחוֹק מִמְּנֵי מְאֹד לְעֶסֶק בַּהַדְפָּסָה אֶדָּ אַף עַל פִּי
כֵּן לֹא עֲזַבְתִּי אֶת הַרְצוֹן וְהֵייתִי כּוֹסֵף וְחוֹשֵׁק בְּכָל
פַּעַם לְזֶה אַף עַל פִּי שְׂרָחוֹק מִמְּנֵי מְאֹד. וְהֵייתִי חוֹשֵׁב
מִחֲשָׁבוֹת הַרְבֵּה בְּזֶה אוֹלֵי יַעֲזֹרְנִי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ לְגִמּוֹר עֶסֶק
גָּדוֹל וְנוֹרָא כְּזֶה לְהַפְיִץ מַעֲיֹנוֹתָיו חוּצָה, אֲשֶׁר כָּל תּוֹרָה
וְתוֹרָה וְכָל שִׂיחָה וְשִׂיחָה כְּלוּלָה מִכָּל הַתּוֹרָה כְּלָהּ, וּמִכָּל
הַמְדַרְגּוֹת וּמִכָּל הָעוֹלָמוֹת וְכוּ' וְכוּ'.

וְעָבְרוּ יָמִים וְשָׁבוּעוֹת עַד שֶׁבָּא סְמוּךְ לְרֵאשׁ חֹדֶשׁ שְׁבַט
וְאִז נִתְעוֹרְרָנוּ לְנַסֵּעַ לְאוֹמִין לְהֵיוֹת עַל צִיּוֹן קְבָרוֹ
הַקְּדוֹשׁ. וְנִסְעָתִי אָנִי וְרַבִּי נִפְתָּלִי לָפֶה בְּרֶסֶלַב כְּדֵי שְׁמַכְאֵן
נִסְעָה וְנִלְכְּהָ יַחַד עִם חֲתָנִי רַבִּי יוֹסֵקָה זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה וְעִם
הַרֵב דָּפָה לְקַהֲלַת קֹדֶשׁ אוֹמִין וְכֵן הָיָה. וְשִׁכְרָנוּ עֲגֻלוֹת שֶׁל
נְכָרִים לְנַסֵּעַ לְאוֹמִין וּבִיּוֹם שֶׁהָיִינוּ צָרִיכִים לְצֵאת מִפֶּה הָיָה
רוּחַ סַעֲרָה וְשָׁלַג גָּדוֹל שְׁלֹא הָיָה בְּאִפְשָׁרִי לִסַּע, וְאָנִי
הִתְגַּבַּרְתִּי אַף עַל פִּי כֵּן וְנִסְעָתִי עִם עֲגָלָה אַחַת וְהִכְרַחְתִּי
לְחֹזֵר כְּמוֹ חֲצִי פֶרֶסָה מִן הָעִיר וְזֶה הָיָה שְׁנֵי יָמִים לִפְנֵי עָרֵב
רֵאשׁ חֹדֶשׁ שְׁבַט; אֲכָל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ חֲזַק אֶת לְבַבְנוּ,
וְשִׁמְחָנוּ עֲצָמָנוּ אִז בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הַרְבֵּה, וְלֹא רָצִיתִי לְהִנִּיחַ
הָעֲצָבוֹת וְלְהִתְעַצֵּב עַל זֶה, רַק חֲזַקְנוּ עֲצָמָנוּ בְּשִׂמְחָה. וְעַל-
יְדֵי זֶה נִתְחַזְקָנוּ וְנִסְעָנוּ בִּיּוֹם שְׁלֹא חֲרִיו, אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיָה

ימי מוהר"ן

עדין הדרך מקלקל מאד, וכבר היה סמוך מאד לערב ראש-החדש, אף-על-פי-כן חזקנו ידינו בה' ונסענו יחד, והשם יתברך סבב עמנו סבות נפלאות לטובה, ובאנו לאומין ביום ששי, ערב-ראש-חדש שבט, שנת תקע"א, והיא הפעם הראשון שנסענו לאומין אחרי הסתלקותו כדי להשתטח על קברו הקדוש. וכבר מבאר במקום אחר (חי מוהר"ן קס"ב) את כל מה שהבטיח את מי שיהיה על קברו ויתן פרוטה לצדקה ויאמר העשרה קפיטל תהלים הנרשמים אצלנו שיעזר לו לנצח וכו'.

והיינו בערב ראש-החדש הנ"ל על קברו ושבתנו שם באומין. ואחר שבת ביום ראשון חזרנו והלכנו על קברו ונסענו לביתנו. ועברנו דרך קהלת טפליק ועוררתי שם אנשי-שלומנו והתנדבו גם כן איזה סך על ההדפסה ובאנו לביתנו.

עג

והנה עדין לא היה לי שום התחלה על ההדפסה כי אם מה שהתנדבו אנשי דאשיב וטפליק ומעט פה ברסלב. וכלם לא נתנו מזמן עדין כלל רק התנדבו לבד. וזה ידוע שאפלו אחרי שמתנדבים עדין צריכים יגיעות

ימי מוהרנ"ת

קסה

גְּדוּלוֹת קִדְּם שְׁגוּבֵינ מֵהֶם. וְהִרְבֵּה נֶאֱבָד שְׂאִינוּ בָּא לִידֵי
גּוֹבִינָא כְּלָל, וּבִפְרָט שְׁכַל הַנְּדָבוֹת הַנ"ל לֹא הָיָה בָּהֶם
לְשִׁלֵּשׁ וְלִרְבִיעַ הַהוֹצָאוֹת שְׁצָרִיכִין עַל הַהִדְפָּסָה.

וְהִנֵּה הָיוּ מַחֲשֻׁבוֹתֵי הוֹלְכוֹת אָנָּה וְאָנָּה אִיךְ לִגְנוֹב אֶת
עֲצָמֵי מִבֵּיתִי לְנִסְעַ עַל הַמְּדִינָה בְּשִׁבִיל הַהִדְפָּסָה כִּי
הָיוּ לִי מְנִיעוֹת הַרְּבֵה עַל זֶה. וְסִבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהָיָה לִי
חֶלֶק בְּאִיזָה שְׂדוּדָה, שֶׁהָיוּ צָרִיכִין לְגַמְרוֹ, וְנִסְעוּ מְנַעֲמָרוֹב
הַמְּחַתָּנִים לְגַמְרוֹ הַשְׂדוּדָה בְּקַהֲלַת-קִדְּשׁ דְּאֲשִׁיב, וְהֵם לֹא הָיוּ
בְּדַעְתָּם לְקַבֵּל אוֹתִי עִמָּהֶם כְּלָל, כִּי לֹא עָלָה עַל דַּעְתָּם
לְהַטְרִיחַנִי בְּזֶה, כִּי לֹא הָיָה שְׂדוּדָה מְגִדוּלִים וְחֲשׁוּבִים בְּיוֹתֵר
וְלֹא הָיָה כְּבוֹדִי כְּלָל לְנִסְעַ בְּעֶסֶק שְׂדַכְנּוֹת כֹּזֶה בְּפִרְטָה שְׂאִין
לִי עֶסֶק בְּשְׂדַכְנּוֹת וּמַעוֹלָם לֹא נִסְעָתִי בְּעֶסְקִים כְּאֵלוֹ. אָבֵל
אֲנִי בְּעֲצָמֵי אִמְרָתִי לָהֶם אֲנִי אֶסַּע עִמָּכֶם וְכּוֹנְנֵתִי הִיְתָה כְּדִי
לְהִיוֹת כְּגוֹנֵב אֶת עֲצָמֵי לְצֵאת מִבֵּיתִי לְקַהֲלַת קִדְּשׁ דְּאֲשִׁיב
בְּשִׁבִיל הַשְׂדַכְנּוֹת, וְשֵׁם הָיָה בְּסִמּוּךְ לְמָקוֹם שֶׁיֵּשֵׁב שָׁם
רַבִּי שְׂמֻעוֹן הַנ"ל וְאֶסַּע מִשָּׁם עִמּוֹ יַחַד עַל הַמְּדִינָה
בְּשִׁבִיל הַהִדְפָּסָה.

וְכֵן עָשִׂיתִי וַיֵּצְאֵתִי בְּלִילָה בַּחֲרָף בְּעַת הַקּוֹר וּבְאֵתִי לְדְאֲשִׁיב
וּקְבֵלוּ אוֹתִי אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּשִׂמְחָה גְּדוּלָּה. וְהִנֵּה
הַשְׂדוּדָה נִתְבַּטַּל כִּי לֹא בָּאוּ הַצַּד הַשְּׁנַי כְּלָל וְכֹל הַנְּסִיעָה

היתה בשבילי כי כפי שידעתי בנפשי לא יכלתי לגסע בלי סבה מאת השם. ונשארתני שם בקהלת-קדוש דאשיב ושלחתי להודיע לר' שמעון ובא אלי וצויתיו לשכר עגלה על השבוע ולא היה יכול למצא. כי זה ידוע לנו שכל מה שאנו צריכין בעסקי רבנו זכרוננו לברכה משתטחים בנגד זה המניעות בלי שעור. כי זה כלל שעל כל דבר שבקדושה עומדים בנגדם מניעות רבות, אבל המניעות שעומדים בנגד הדברים הנוגעים להתקרב לרבנו זכרוננו לברכה ולאנשיו ולתורתו הקדושה הם משתטחים ומתפשטים בלי שעור. והנה שכרנו עגלה מטפליק ומשם שכרנו ביגיעה גדולה עגלה לשבוע.

עד

והנה באלו הימים ראיתי שכל המתנדבים אינם מסלקים גם עתה, וכל אחד דוחה מיום ליום כי היה שעתם דחוקה ועל ידי זה נחלש דעתי מאד. וגם כי נסעתי מטפליק לעיר הסמוכה וקויתי לקבל שם איזה סוד על ההדפסה ולא פעלתי כלום. ונסעתי משם לאומין בפחי נפש כי ראיתי שאי אפשר לגמר העסק על ידי נסיעה זאת ואטלטל עצמי בחרף בחנם בפרט במניעות כאלה שהיו

ימי מוהרנ"ת

קסז

לי אז. ועלה על דעתי לחזור לביתי ובאתי לאומין ביום
רביעי י"ז שבט.

בבואי לשם הודיעו לי שגם רבי נפתלי בא לאומין
מברסלב ולא רציתי להאמין מחמת שזה סמוך
היה עמי יחד באומין בערב ראש חדש שבט כנ"ל. אחר
כך נתועדנו יחד עם רבי נפתלי. והנה באמת רבי נפתלי
בא לאומין על ידי השגחת השם יתברך שסבב השם
יתברך עד ששלח אותו אחר לאומין כדי שיתפלל שם
בשכיל בנו שנחלה אז. ואז ראיתי נפלאות השם ונוראותיו
כי באמת נשלח אז רבי נפתלי אלי לאומין מן השמים כדי
שיגמר העסק על ידי שנינו. כי אני בעצמי הייתי מכרח
לחזור מכמה טעמים, כי גם היה לי כמה עסקים בעסק
העזבון שלו שהייתי צריך להיות בביתי. והשם יתברך יודע
תעלומות גלגל ברחמיו וסבב סבות שיבוא רבי נפתלי
לאומין באותו היום שבאתי לשם. ותכף עלה על דעתי
שאשלח אותו במקומי ועדן נתישבתי הרבה בזה, וכיום
חמישי הייתי על קברו ואחר כך נספם דעתי לשלחו
במקומי. ונסע הוא עם רבי שמעון ואני חזרתי במקומו
לביתי. וזה היתה השגחה נפלאה מהשם יתברך כי לילא
זאת איני יודע אם היה נגמר הדפסת הספר אז.

ימי מוהרנ"ת

גם אז ביום חמישי ח"י שבט ה"ל היה התחלת היסוד של ההדלקה, להדליק שמן זית על קברו גר תמיד לא יכבה באשר אנו נוהגין מאז ועד הנה. וגם זה היה על פי מעשה בקהלת-קדש טפליק. ואי אפשר לבאר כל הפרטים, כי בכל זה היו עוד כמה דברים נוראים שראינו השגחתו ונפלאותיו ותברך בכל עת, איך הוא יתברך בעזרנו לגמר עסקי רבנו זכרוננו לברכה שהם זכות הרבים לדורות, אשר המגיעות נשתטחו פנגדנו בלי גבול, ולולא ה' שהיה לנו לא היה באפשרי לגמרם בשום אופן.

ונסע אז רבי נפתלי מאומין לסביבות אנשי-שלומונו שבמדודיבקה ומשערין וקרימינמשאק כו'. ואני חזרתי עם העגלה שלו לפה ברסלב. מפאן נסעתי לביתי לנעמירוב וחשבתני בכל פעם מחשבות הרבה איך אפשר לגמר ההדפסה. אחר כך בסמוך הכרחתי לנסע למז'בוז' בעסק העזבון שלו, ונסעתי עם חתנו רבי יוסקה זכרוננו לברכה והיינו משוכתי שבת-קדש אצל אביו הרב הגאון מחמעלניק. ומשם נסענו למז'בוז' ולא פעלנו כלום בעסק שלנו של החנייות שלו. וחזרנו בפחי נפש ובאתי לנעמירוב סמוך לפורים ועדין רבי נפתלי לא שב לביתו מהדרך ה"ל.

ימי מוהרנ"ת

קסט

ובתוך שהיו מחשבותי תמהים ומשתוממים מאד מאד ואיני יודע לשית עצות בנפשי איך להתנהג בענין ההדפסה, כי עלה על דעתי לנסע למאהלוב שהיה שם דפוס אצל מחתני רבי צבי ושתפו רבי ליב, ורציתי לעת עתה לנסע לשם לעשות מקח עם המדפיס דשם שפאשר יבוא רבי נפתלי נדפיס שם מיד. אך ראיתי שעדין אין בידי אפלו על הוצאת הנסיעה למאהלוב ולתן לו מעט כסף קנין שקורין אדרוף. ודעתי היתה חלוקה מאד. בתוך כך סבב השם יתברך בנפלאותיו הנוראות ומדי עברי בקהלת קדש נעמירוב בחוץ פתאם נשאתי עיני וראיתי את רבי ליב מקהלת קדש מאהלוב שהיה לו חלק בהדפוס דשם ונבהלתי מאד. והבנתי כי מאת השם היתה שנתגלגל מאתו יתברך שבא לכאן היום, ושיסתובב הדבר שאראה אותו מה שלא היה מדרך הטבע שאפגע בו. כי לא היה לו עסק ולא עלה על דעתי שיתראה פנים עמי לילא חמלת השם עשתה זאת בהשגחתו הנפלאה. ותכף נתחזקתי והלכתי אליו ועשיתי עמו מקח על ההדפסה ואחר כך היה בזה עוד כמה מעשיות.

עה

והנה רבי נפתלי נתעבב עד סמוך לפסח והיה לנו צער גדול. סמוך לפסח בא בשלום לנעמירוב והביא מעות אבל היה סך מועט מאד לפי ערך ההוצאה שצריכים והיה לי צער גדול מזה. אבל אף על פי כן נתחזקתי בחסדו ותכף אחר פסח נסעתי בעצמי לאנשי שלומנו שפסכיבותינו ונתמהמהתי בערך שני שבועות וקבצתי עוד איזה סך מסים ונתחזקתי בפטחון שהשם יתברך יעזרני לגמר בשלמות. ואני הייתי ממתין על ידיעה ממאהלוב אם קנו ניר שם ואז אפע לשם. אבל נתמהמה הדבר הרבה פי עדין לא נתתי להם מעות כיראם סך מועט מאד והייתי מצפה שיבוא רבי ליב הנ"ל אלינו לקבל מעות אצלי. ובתוך כך ישבתי הרבה בפרסלב בשביל לגבות חובות שהגיעו לרבנו זכרנו לברכה ולא גביתו פלוס. אחר כך סמוך לשבועות חזרתי לקהלת קדש נעמירוב ובלילה השיכה לערב שבועות בא רבי ליב ממאהלוב הנ"ל וגבה אצלי מעות על ניר, והיו לי אז יסורים גדולים, כי המעות הללו רבי נפתלי לאחרים, והיה קשה להוציא ויש בזה הרבה לספר. והשם יתברך ברחמי עזרנו שסלקנו לרבי ליב עשרים וחמשה אדמים בערב שבועות מלבד מה שנתתי לו בערך עשרה רובל-כסף על האדרוף.

ימי מוהרנ"ת

קעא

עו

בְּשִׁבְעוֹת בְּיָוֵם הַשְּׁנִי שֶׁהוּא יוֹם חֲמִישֵׁי לַשַּׁבָּת הַיְתֵה
הַשְּׂרָפָה הַגְּדוֹלָה בְּקֵה־לַת־קֹדֶשׁ נְעִמְרוֹב
וּנְשִׂרְפָה רַב הָעִיר כְּכֹלָה וְכִמְהַ נְפֹשׁוֹת, וְנִתְדַלְדַּל אָבִי גֵרוֹ
יָאִיר מְאֹד מְאֹד, כִּי נִשְׂרַף בֵּיתוֹ וְהוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ. אֲךָ בֵּיתִי
שָׁאֲנִי יִשְׁבְּתִי בּוֹ לֹא נִשְׂרַף. גַּם הָאִישׁ שֶׁהָיָה חַיִּב לָנוּ הַמְּעוֹת
שֶׁגָּבִינוּ מִמֶּנּוּ בְּעֶרְבַת שְׁבִיעוֹת נִשְׂרַף אֲצִלּוֹ גַּם בֶּן כָּל אֲשֶׁר
לוֹ. וְאֵן רָאִינוּ הַשְּׁנֵחָתוֹ יִתְבָּרַךְ מַה שֶׁחִמַּל עָלֵינוּ וְשָׁלַח לָנוּ
אֶת רַבֵּי לֵיב הַנ"ל לְגַבּוֹת הַמְּעוֹת בְּעֶרְבַת שְׁבִיעוֹת, כִּי אִם
לֹא הָיָה בָּא אִזּוֹ לְנַגְּשָׁנוּ הָיָה נֶאֱבָד הַמְּעוֹת בְּוֹדָאֵי אֲצִל
הָאִישׁ הַנּוֹכַח לְעִיל וְהַיְתֵה מִתְבַּטְּלַת הַהִדְפָּסָה אִזּוֹ וְהַפְּסֵד
זֶה אֵינִי לְשַׁעַר כּו'. אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָשַׁב מִקְּדָם וְשָׁלַח אֶת
הָאִישׁ הַנ"ל לְנַגְּשָׁנוּ כְּדִי שִׁיְהִיו גְּדַפְסִים הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים
שִׁיְהִיָּה נִשְׂאָר זְכָרָם לְדוֹרוֹת עוֹלָם לְזִכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְנִצְחָה.

עז

אַחַר כֵּךְ בְּיוֹם רֵאשׁוֹן אַחַר שַׁבָּת הַיְתֵה עוֹד הַפְּעַם שְׂרָפָה
גְּדוֹלָה בְּנְעִמְרוֹב וְאִזּוֹ נִשְׂרַף גַּם בֵּיתִי שֶׁהָיִיתִי יוֹשֵׁב
בּוֹ וּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבֵית הַמְּדַרְשׁ וְעוֹד כְּמַה בְּתִים עַד
שֶׁנִּשְׂאָרָה הָעִיר כְּמוֹ תַל. וְאִזּוֹ נֶאֱבָדוּ אֲצִלִּי בְּשַׁעַת הָרַעַשׁ

ימי מוהרנ"ת

הפתכים שלי שהצרכתי להדפיסם אך אחר כך מצאתים. גם בני נתפזרו ולא ידעתי היכן הם, גם כל החפצים לא ידעתי היכן הם ובחסדי השם מצאתי הכל.

אחר כך ביום שני בפקר התחילה זוגתי בעצמה לצעק אלי שנברח מנעמירוב מיד ונקבע דירתנו בקהלת-קדש ברסלב. ואני היה רצוני חזק לזה מכבר בחייו זכרונו לברכה אך כבר נתיאשתי מזה מאחר שידעתי שהיא לא תתרוצה בזה, וגם כי כבר נסתלק הוא זכרונו לברכה ולא עלה על דעתי עגון זה לעקר דירתי מנעמירוב לברסלב אחר שהוא זכרונו לברכה כבר יצא משם ונסתלק זכותו יגן עלינו. אך עצת ה' לעולם תעמד ומחשבות לבו לדור ודור, וסבב סבות בנפלאותיו הנוראות והוא מוחץ ורופא ויפלים נתיב לעמו. כי דיקא על ידי הצרה של השרפה רחמנא לצלן סבב סבות לטובה שאצא מנעמירוב ואקבע דירתי פה. ויצאתי משם ביום שני ובאתי בשלום לפה באותו היום.

ותהלה לאל מאז קבעתי דירתי פה זה כמה שנים. וגדל הישועות לנצח שנצמחו על ידי ישיבתי פה בעזרת השם אי אפשר לבאר ולספר, כי רב כל עסקי בהשאתו הקדושה, שזכני השם יתברך להדפיס ספריו

ימי מוהרנ"ת

קעג

הקדושים, ולקרב אנשים לאמתת דרכיו, ולכתב ולהדפיס התפלות הקדושות וכו' וכו'. היו על ידי ישיבתי פה בעזרת השם יתברך. מה גדלו מעשי ה' מאד עמקו מחשבותיו.

עה

אחר שנכנסתי לפה ביום שלאחריו היתה שרפה עוד פעם שלישית בנעמירוב. גם באותו היום היתה שרפה בטולטשין. ובסמוך אחר כך היתה שרפה גדולה בברדיטשוב ובשארי קהלות. וכבר הודיע זאת רבנו זכרוננו לברכה בהתורה בראשית לעיני כל ישראל (לקופי תנינא ס"ז), שמבאר שם שפאשר נסתלק הראש בית וכו' שהם צדיקי אמת באים שרפות חס ושלום וכו' עין שם:

עט

גם באותו היום שנכנסתי לפה ברסלב בערב נתאכסן איש אחד מרחוק (ממדינת קיר"ה דווין) בבית שהייתי יושב בו אז, והאיש הזה נסע עם אשתו לארץ-ישראל, והיה לו קצת הפרות עמי, וזה היתה סבה גדולה אחר-כך, שאסע לארץ ישראל, ובארץ ישראל הייתי אורח אצל זה האיש וקבלני בכבוד גדול מה רבו מעשי ה':

ב

והנה אחר כך הייתי עומד ומצפה בכל יום שיבוא לי ידיעה ממאהלוב שפבר קנו גיר שם כדי שאפע לשם לעסק בהדפסה. כי אחר השרפה חזרו והשתמחו המניעות נגדנו בלי שעור עד שהיה רחוק בעיני רבי נפתלי שאעסק בזה עתה אחר שנתפזרנו כל כך, והרבה מעות מההדפסה היה שקוע ביד אחרים, גם אנכי הייתי אז נע ונד מאד. אך השם יתברך חזק דעתי לעסק בזה, והייתי מצפה על ידיעה ממאהלוב כנ"ל ונתעבב כמה שבועות אחר חג השבועות, ובתוך כך היינו באומין על ערב ראש חודש תמוז.

אחר שבאתי בסמוך הגיע הידיעה שפבר הגיע הגיר למאהלוב. ותכף זרתי עצמי ונסעתי לשם מיד ובאתי לשם ולא מצאתי את בעל המדפים בעצמו בביתו ועוד היו לי מניעות רבות מחמת מומן וכו' והשם יתברך בעצם נפלאותיו ורחמיו המרבים עזרני בכל יום ובכל עת עד שגמרתי בקוץ הזה כל הדפסת ספר לקוטי מוהר"ן תנינא וכו' וספר האלף-בית והקצור. והבאתים בשלמות לקהלת קדש אומין על ראש השנה הראשון אחר

ימי מוהרנ"ת

הסתלקותו. רבים ראו וישמחו וישרים יעלו. עד הנה
עזרונו רחמיך נודה לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם:

פא

כל הנ"ל עבר בשנת תקע"א שהיא שנה ראשונה אחר
הסתלקותו. אחר כך הגיע ראש השנה של שנת
תקע"ב וזה היה ראש השנה הראשון שאחר הסתלקותו.
ובעצם נפלאותיו עזרני השם יתברך שנתקבצנו יחד לאומין
על ראש השנה. ומאז ועד הנה נתוסף בכל שנה ושנה
במה נפשות שפחרו בחיים ובאו גם כן על ראש השנה
להשתטח על קברו הקדוש בערב ראש השנה, ולהתפלל
עמנו יחד בראש השנה. ועצם מעלת הקבוצ שלנו
בראש השנה אין כּאן מקומו ומבאר קצת במקום אחר
(ימי מוהר"ן תג - תו).

פב

ואני כבואי מאומין לביתי אחר ראש השנה זה, אז
התחלתי לישוב את עצמי מה לעשות עתה כי בכל
השנה שעברה הייתי טרוד בעסקי העזבון של רבנו זכרונו
לברכה ובעסק ההדפסה והכרחתי לטלטל עצמי ולנסע

ימי מוהרנ"ת

הרבה לְכָאן וּלְכָאן. וְאִם שְׁהִיָּה עֵסֶק גְּדוֹל וְנִסְיָעוֹת שֶׁל מִצְוָה אֲבָל עַל כָּל פְּנִיִּים מַחְמַת הַמְּלֻטָּל לֹא הָיִיתִי יָכוֹל לְקַבֵּעַ עֲצָמִי עַל הַתּוֹרָה בְּשַׁעוּרִים קְבוּעִים. וּבּוֹדָאִי גַם בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה שֶׁעֲבָרָה הָיוּ לִי רַבּוֹת מַחְשָׁבוֹת בְּלִי שַׁעוּר מָה עוֹשִׂין עִתָּה אַחַר שֶׁכָּבַר נִסְתַּלֵּק הַיּוֹד לְבִי וּמִשְׁגָּבִי. וְכָל מָה שֶׁעָבַר עָלַי בְּמַחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה בּוֹדָאִי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּלֵל. אִךְ מַחְמַת טְרַדוֹתַי בְּשָׁנָה זֹאת לֹא יִכְלָתִי לְקַבֵּעַ עֲצָמִי עַל הַתּוֹרָה וְכַנ"ל.

אֲבָל עִתָּה אַחַר רֵאשׁ הַשָּׁנָה תַּקַּע"ב הַנ"ל שֶׁכָּבַר גְּמַרְתִּי הַדְּפַסַּת הַסְּפָרִים הַנ"ל, הִתְחַלֵּתִי לְיִשֵּׁב אֶת עֲצָמִי וְקַבַּעְתִּי לִי שַׁעוּרִים לְלַמֵּד וְיִישְׁבְתִּי בְּבֵית-מְדַרְשׁ יִשָּׁן דְּפָה וְלַמְדֵּתִי כְּפִי מָה שֶׁקַּבַּעְתִּי לִי. וְגַם פֶּה הָיִיתִי מְטַלְטֵל מִדִּירָה לְדִירָה כִּי לֹא הָיָה לִי בֵּית וְיִישְׁבְתִּי בְּשִׁכְנוֹת. וּפְעַם אַחַת בַּחֲרָף בָּא אֲדוֹן מֵאַנְשֵׁי חֵיל וְהוֹצִיא אוֹתִי מִן הַבַּיִת וְהִכְרַחְתִּי בַּתּוֹךְ הַחֲרָף לְטַלְטֵל עֲצָמִי לְבֵית אַחַר. וּבְאַמַּת גַּם זֶה הָיָה לְטוֹבָה כִּי זֶה הַבַּיִת הָאֲחֵר הָיָה טוֹב יוֹתֵר לְפָנַי בְּכַמָּה אֲפָנִים. אֲבָל עַל כָּל פְּנִיִּים הָיִיתִי מְטַלְטֵל וְהָיוּ לִי יִסּוּרִים מִהִדְרִירוֹת. וְעַקֵּר גְּדוֹל עֲצֵם הַיִּסּוּרִים שְׁלִי בָּזֶה שֶׁהִגִּיעוּ עַד הַנֶּפֶשׁ הָיָה מַחְמַת שְׁלֵא הָיָה לִי שׁוּם חֶדֶר מִיְחָד בְּשִׁבִיל לְעֵסֶק בּוֹ בְּהַתְּבוּדוֹת, אֲשֶׁר זֶה הָיָה מְכַרַח לִי מְאֹד מְאֹד, אֲבָל לֹא זְכִיתִי לָזֶה. וְגַם בְּהִיוֹתִי בְּנַעֲמִירוֹב לֹא הָיָה לִי חֶדֶר

ימי מוהרנ"ת

קעז

מִיָּחַד כְּרָצוֹנִי אֶךְ אַף עַל פִּי כֵּן מַחֲמַת שְׁיִשְׁבְּתִי בְּבֵית אָבִי
זְקֵנִי זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁהָיָה בֵּית גְּדוֹל מְרוּחַ, מְצַאֲתִי שֵׁם כָּרֵב
פְּעָמִים מְקוֹם מִיָּחַד. אֲבָל בְּכֹאֵן שְׁיִשְׁבְּתִי בְּשִׁכְנוֹת הָיָה
קָשָׁה לִי לְמַצֵּא מְקוֹם מִיָּחַד וְהָיוּ לִי יְסוּרִים גְּדוֹלִים מְזֵה,
וְאַף עַל פִּי כֵּן הָיוּ לִי כַּמָּה עֲצוֹת בְּזֵה בְּעֲזֶרֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ,
כְּאֲשֶׁר כָּבַר דְּבַרְנוּ מְזֵה הִרְבֵּה. אֶךְ אִישׁ כְּמוֹנִי בּוֹדֵאֵי הָיָה
צָרִיךְ חֲדָר מִיָּחַד בְּפֶרֶט שְׁהִיִּיתִי צָרִיךְ בְּכֹל פְּעַם לְעֶסֶק
בְּכַתִּיבַת דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים וְכוּ' שְׁלֹחַ צְרִיכִים בּוֹדֵאֵי חֲדָר
מִיָּחַד אֲבָל לֹא זְכִיתִי לָזֶה עַדּוֹן.

וַיִּשְׁבְּתִי בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ וְלִמְדָתִי בְּתַמִּימוֹת פּוֹסֵק וּשְׁאָר
סִפְרֵי קִדְשׁ. וְנִעְלַם מִמֶּנִּי וְלֹא יָדַעְתִּי שְׁעַדּוֹן
אֲפֹשֶׁר גַּם עֵתָה לְהֵאִיר בְּאִיזָה נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְעוֹרְרֵם
לְעַבֹּדֶת הַשֵּׁם בְּאַמֶּת כְּפִי מֵה שֶׁקִּבַּלְתִּי מִמֶּנּוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה.
אֶךְ אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוֹדֵי דוֹפֵק בִּי, כִּי דְבוּרָיו
הַקְּדוּשִׁים הָאֲמֵתִיִּים שֶׁהִשְׁאִיר בִּי דְבוּרִים חַמִּים כְּגַחְלֵי אִשׁ
הָיוּ כְּאִשׁ עֲצוּר בְּעֲצָמוֹתַי וְנִלְאִיתִי כְּלֹכַל לֹא אוֹכַל לְהִתְאַפֵּק,
וְהִיִּיתִי מְסַפֵּר וּמְדַבֵּר בְּתַמִּימוֹת עִם בְּנֵי הַנְּעוּרִים מֵהַתְּכָלִית
שֶׁל זֶה הָעוֹלָם, וּבִתְנוּף דְּבָרֵי הַיִּיִּתִי מְסַפֵּר לָהֶם מַעֲזוֹ
נִזְרָאוֹת נִפְלְאוֹת תּוֹרוֹתָיו וְשִׁיחוֹתָיו וּמַעֲשֵׂיוֹתָיו וְעֵצִים נִזְרָאוֹת
גְּדֹלַת קְדוּשָׁתוֹ וְכוּ'. וּבְכֹל זֶה הָיוּ לִי תַהֲלָה לְאֵל הִרְבֵּה
הִרְבֵּה לְסַפֵּר דְּבָרִים הַמְּשִׁיבִין וּמְחִיִּין אֶת כָּל נִפְשׁוֹת

ימי מוהרנ"ת

השומען וכו' וכו' עד שהתחילו דברי ל'כנס בל'כס קצת
ונתעורר לב'ם קצת לחשב על תכליתם הנצחית, עד שהיו
משתוקקים לשמע מ'מני דברי אלקים חיים הנובעים
ממעני ה'שועה של אדוננו מורנו ור'בנו הנורא זכר צדיק
וקדוש לברכה.

וכ'ל מה שעבר בזה בפרטות בכמה דרכים נפלאים
ונוראים ונעלמים מאד מאד שעזרני השם יתברך
בזה בכל יום ובכל עת, אי אפשר לבאר ולספר כלל אלו
פינו מלא וכו' אין אנו מספיקין וכו'. והנה השם יתברך
ידע קטנותי ושפלותי שהייתי בעיני ולא עלה על דעתי
ש'יהיה לי פח לקרב אנשים לעבודתו יתברך. אך בכל עת
ש'דברתי מ'מנו זכרנו לברכה ומתורותיו ושיחותיו הקדושות
נתעוררתי כ'ישן וראיתי שאף על פי כן אין מי ש'ידע
דבורים אלה לאמתתן כמוני השפל. ובתוך כך נזפרתי מה
שר'בנו אמר לי כמה פעמים בכמה לשונות שרצונו שאקרב
נפשות להשם יתברך וחזקני בזה בכמה וכמה לשונות וכו'
וכו' ועל ידי זה נתחזקתי בכל פעם. ואחר כך חזר ונחלש
דעתי כל כך עד שכמעט שכחתי בכל ההתחזקות. ואחר
כך כשעזרני השם יתברך בפרט בעת ש'דברתי עם אנשים
מאמתתו זכרנו לברכה חזרתי ונזפרתי וכן היה כמה
פעמים. והנה כבר ידוע לנו שאחרי כל רבוי הדבורים

ימי מוהרנ"ת

קעט

שְׁמֹדְבָרִים עִם אַנְשִׁים מֵהַתְּכֵלִית וּמַעֲוָרִים אוֹתָם לְשׁוֹב
לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, עִם כָּל זֶה לַפְּעַל אֵיזָה פְּעֵלָה אֶצְלָם אֶפְלוּ
כְּחוּט הַשְּׁעָרָה זֶה קָשָׁה מְאֹד מְאֹד כִּי לְבַעַל בַּחִירָה קָשָׁה
מְאֹד לְעֹזֵר (פּמִכְבָּר בְּמָקוֹם אַחֵר (חַי מוהר"ן קצ"ו)). אָבֵל אַף עַל פִּי
כֵּן אָנוּ מְחִיבִים כָּל אֶחָד לְדַבֵּר עִם חֵבְרוֹ בִּירְאֵת שָׁמַיִם,
וְהַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה, הַשּׁוֹמֵעַ יִשְׁמַע וְהַחֲדַל יִחְדַּל וְכִמוֹ
שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה (שַׁבַּת נ"ה) אִם לְפָנֶיךָ גְּלוּי
לְפָנֵיהֶם מִי גְּלוּי:

פג

וְהִנֵּה בְּכָל הַשָּׁנָה הַזֹּאת מְכַל רַבּוּי הַדְּבוּרִים קְדוּשִׁים
וְנוֹרְאִים שְׁדַבְּרָתִי עִם בְּנֵי הַנְּעוּרִים, בַּתְּחִלָּה לֹא
רָאִיתִי פְּעֵלָה בְּרַב הַשָּׁנָה, אֵךְ בְּאַמְצַע הַקִּיץ נִתְעוֹרַר אֶחָד
שֶׁהָיָה רַב דְּבָרֵי בַשָּׁנָה הַזֹּאת עִמּוֹ בְּיוֹתֵר, וְהֵייתִי מוֹכִיחַ
אוֹתוֹ הֶרְבֵּה מְאֹד עַל הַתְּמֻדַּת הַלְמוּד כִּי הָיָה מִמְּבַחְרֵי בְּנֵי
הַנְּעוּרִים וּמְפָלָא בַלְמוּד וְהָעוֹלָם הִחְזִיקוּ אוֹתוֹ שְׁמַתְמִיד
בַלְמוּדוֹ. אָבֵל אֲנִי הַשִּׁנְחָתִי בּוֹ וְרָאִיתִי שְׁאִינוֹ לוֹמַד כָּלֵל
וְהוֹכַחְתִּי אוֹתוֹ עַל זֶה. וְהוֹדָה לְדְבָרֵי וְהָיָה מְשִׁתּוֹקֵק מְאֹד
שְׁאִכְנִים אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הַתְּמֻדַּת הַלְמוּד. אָבֵל יֵצֵר לֵב הָאָדָם
רַע מְנַעֲוֵרָיו וְהָיָה קָשָׁה לְהַרְגִּילוֹ בְּהַתְּמֻדָה אָבֵל סַפְרָתִי לוֹ
עֵצֶם נוֹרְאוֹת גְּדֻלַּת רַבְּנוֹ זְכוֹרֵנוֹ לְבִרְכָה אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה

לְנַפְשִׁי וְאִיךָ הַכְּנִים אוֹתִי לְהַתְמִיד בְּלִמּוּד בְּכַמָּה דְרָכִים
 נִפְלְאִים. וְסִפְרָתִי לוֹ מֵאֲשֶׁר עָבַר עָלַי בְּזֶה אֶצְלוֹ זְכוּרוֹנוֹ
 לְבִרְכָה. וְאֵף עַל פִּי כֵן לֹא פִעֲלֵתִי אֶצְלוֹ כָּל יְמוֹת הַחֶרֶף
 כִּי־אִם מְעַט שֶׁהִתְחִיל לְלַמּוֹד יוֹתֵר מִבְּתַחֲלָה אֲבָל לֹא
 כְּרָצוֹנִי כְּרָאוּי בְּאַמֶּת. אֲבָל מֵרְבוּי אַמְתַּת הַדְּבוּרִים חֲמוּם
 לְגַחְלִי אִשׁ שֶׁסִּפְרָתִי לוֹ מִמֶּנּוּ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה הִבְעִירוּ בּוֹ, עַד
 שֶׁבְּאִמְצַע הַקִּיץ נִתְעוֹרֵר לְבוֹ וְהִתְחִיל לְהַתְמִיד בְּלִמּוּדוֹ
 בְּהַתְמָדָה גְּדוֹלָה וְנִפְלְאָה וְהָיָה מִתְמִיד גְּדוֹל שֵׁשׁ שָׁנִים
 רְצוּפִים וְנֹמֵר בָּהֶם כָּל הָאֲרֻבָּעָה פּוֹסְקִים הַגְּדוֹלִים. וּבִתְוֹךְ
 כֶּף גִּשְׁתָּנָה לְטוֹבָה גַּם בְּשָׂאֵר דְּבָרִים, גַּם שְׂאֵרֵי אֲנָשִׁים
 נִתְקָרְבוּ מְעַט מְעַט וְהִתְחִילוּ לְהַתְעוֹרֵר לְהַתְפַּלֵּל בְּכוֹנָה
 וְנִסְעוּ עַל צִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ שָׁלוֹ לְאוֹמִין. וְכֵן עֲזַרְנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
 מְעַט מְעַט בְּכָל עַת.

וְנִמְשַׁךְ כֶּף שְׁתֵּי שָׁנִים שְׁלֹא הָיָה לִי דִירָה שְׁלִי מְלַבֵּד
 הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהוּא בֵּין הַכָּל שְׁלֹשׁ שָׁנִים
 מִיּוֹם הַסְתַּלְקוֹתוֹ. וְאֵף עַל פִּי כֵן הִתְחִילוּ אֵיזָה מְעַט אֲנָשִׁים
 לְהַתְעוֹרֵר מִשְׁנַתָּם וְנִשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה בְּרַב הַדְּבָרִים וּמִחֲמַת זֶה
 נִתְקַשְּׁרוּ בִּי בְּאַהֲבָה רַבָּה בְּאַמֶּת. וְכָל מֵה שֶׁנִּתְקַרַּב יוֹתֵר
 אֵיזָה נֶפֶשׁ וְרֵאִיתִי שֶׁנַּעֲשֶׂה רָשָׁם אֶצְלוֹ עַל יְדֵי דְבָרֵי
 שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה, נִתְחַזְּקֵתִי בְּכָל פַּעַם בְּיוֹתֵר, וְנִזְכַּרְתִּי
 בְּדַבְּרֵי זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה שֶׁהוֹדִיעַנִי מִקֶּדֶם כָּל זֶה שֶׁנִּזְכַּרְתִּי

ימי מוהרנ"ת

להאיר בכל העולם כלו. ואותי חזק ביותר מכלם בכמה לשונות ורמזים והתנוצצות בלי שעור בכלל ובפרוש.

פד

והנה רבנו זכרנו לברכה הניח ארבע בנות שלשה נשואות ובת אחת קרובה לשתיים-עשרה שנים שלא נשתדכה עדן. ורבנו זכרנו לברכה מחמת שידע שישתלק ודבר הרבה מזה, היה חפץ מאד לשדכה בחייו אך לא נודמן לו שדוך פראוי לפי כבודו. וכמה פעמים דבר עמי מזה שרצונו מאד לעשות עמה שדוך. וכבר דברו בחייו השדוך עם רבי יעקב יוסף אך לא נגמר מחמת איזה סכסוך (מחמתו של רבי יעקב יוסף שלא רצה לפזר פראוי על שדוך כזה). ורבנו זכרנו לברכה בכל עניניו היו דרכיו נפלאים, שאף על פי שידע ברוח קדשו שזה השדוך יגמר בידוע לנו בכמה הוכחות, גם פעם אחת אמר בפרוש לר' יעקב יוסף בזלאטיפאלע זה כמה שנים שיהיה מחתן עמו, אף על פי כן עכשו עשה עצמו כאינו יודע ולא נגמר השדוך כנ"ל, גם דברו לו כמה שדוכים לפני בתו הנ"ל, והיה מקבל דברי השדכנים ועסק לדבר עמהם, אך לא נגמר שום אחד מהם, עד שנסתלק בשלום והניח לפני צואה לתן לבתו הנ"ל שלש מאות אדמים כנ"ל. והנה אחרי הסתלקותו

ימי מוהרנ"ת

התחלנו בלנו לבקש אחר שדוד ונמצאו גבירים גדולים
שרצו להשתדך עמה אך לא הוטבו בעינינו. ורבי יעקב
יוסף הנ"ל התחיל תכף לבקש ולהתחנן במכתבו שהוא
רוצה להשתדך עמה אך לא היה במעמד גדול שיהיה
ראוי לפזר פראוי לשדוד בזה, ומחמת זה נתעכב הדבר
אחר הסתלקותו, וזכרנו לברכה, יותר משנה.

ובשנת תקע"ב הנ"ל סמוך לפורים נגמר השדוך לפני
בתו הנ"ל עם בן רבי יעקב יוסף הנ"ל. ויש בזה
הרבה לספר אך אין הזמן מספיק.

פה

בשנת תקע"ב הנזכרת לעיל בקיץ הכרחתי לגסע לקהלת
קדוש קרימינטישק אודות המרגליות של רבנו זכרנו
לברכה שנסארו לבתו הנזכרת לעיל. ובודאי בעת נסיעתי
שעברתי בדרך אצל רב אנשי-שלומו המקדמים מכבר פי
שם היה עקר אנשי-שלומו היקרים שיסדו הפנין הקדוש
מקדם, בודאי דברתי הרבה שם מאמתת נוראות נפלאותיו,
וגם זה היה מאת השם אז בעת ההיא, שלא עלה על
דעתי לסבב שם, והוא ברחמיו מסבב סבות מתהפך
בתחבולותיו כדי להוציא תעלומות חכמה אשר היה גנוז

ימי מוהרנ"ת

בדעתי ולבבי. ואז נתקרב אצלנו רך בשנים אחד שהוא איש פשוט ויקר מאוד מלבד שאר בני הנעורים שהתחילו לצמוח אז לטובה.

פו

והנה בכל אלו הזמנים הייתי מטלטל פה כי לא הייתה לי דירה בפ"ל, ומחמת זה לא היו רגילים לכנס אצלי רק לעתים רחוקות רק רב דבורים שדברתי עם אנשים הפל היה חוץ לביתי והרב בבית המדרש וכנ"ל. גם לא היה פה כי אם בית המדרש אחד הישן כי בית המדרש החדש שהיה פה בביתו של אדונינו מורנו ורבנו זכרוננו לברכה נשרף עם ביתו קדם יציאתו מפה והיה חרב זה ימים ושנים. אבל השם יתברך ברב חמלתו חמל על עדתו וסבב לטובה ונתן בלב כמה אנשים פה שנתעוררו לבנות מחדש הבית המדרש שהיה בבית רבנו זכרוננו לברכה שנשרף, וזה היה בשנת תקע"ג. וחפץ השם בידם הצליח שפנו אותו וגמרוהו בסוף השנה הנזכרת לעיל סמוך לראש השנה של שנת תקע"ד.

וזה הבנין של הבית המדרש החדש שלנו היה לנו לישועה גדולה בכמה אפנים, והכל עשה השם יתברך יפה

ימי מוהרנ"ת

בעתו ובזמנו. כי כאשר התחילו דברי לעשות רשם בלב כמה אנשים ונתעוררו לעבודתו יתברך וראו שאיש הקדושה שלו לא נכפה חס ושלום כי דבריו היו חיים וקיימים לעד, התחילו החולקים להתעורר מחדש מעט מעט כי את זה לעמת זה עשה וכו'. כי בימי חייו הקדושים היו כמה חולקים עליו. וזה מחמת שהתגרה הסמ"ד-מ"ם וחילותיו מחמת שראו שרוצה להחזיר כל העולם למוטב על בן חרק שניו עליו והתלבש עצמו באיזה גדולים והכנים בלבם שייחלקו עליו. ומהם נסתעפו כמה וכמה אנשים מגשמים בתאוות וכמה בעלי עברות שנתנו להם מקום למטעות אשר יצא עתק מפיהם ויחפאו עליו דברים אשר לא כן. ועל ידי זה מנעו רבים מחיים אמתיים ולא זכו להנות מאורו הגדול והקדוש וכל מה שעבר בזה אי אפשר לספר.

אך אחרי הסתלקותו, בתחלה נדמה כאלו נשקט המחלקת קצת וזה היה כל זמן שלא נתעורר אש הקדוש שלו. אך תכף שהתחיל מחדש רשפי אש הקדושים שלו להבעיר באיזה אנשים תכף לעמת זה חזר ונתעורר המחלקת והקמגוריא שלהם. ואף על פי שרבים לא היה להם פתחון פה לדבר סרה עליו בעצמו כי הכל ראו כי אחרית לאיש

ימי מוהרנ"ת

קפה

שְׁלוֹם שְׁנֵסְתֵּלֶק בְּשָׁלוֹם וְהָאִיר פְּנֵי תָבֵל בְּסִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים, וְהִשְׁאִיר תְּלִמִּידִים הַגּוֹנִים בְּשָׂרִים בְּאַמֶּת, עִם כָּל זֶה הַתְּחִזְקוֹ לַחֲלֹק עָלֵינוּ וְעָלֵי בְּיוֹתֵר, עַל שְׂאֵנֵי עוֹסֵק בְּעֵסֶק זֶה לְהַכְנִים תּוֹרְתוֹ הַקְּדוּשָׁה בְּעוֹלָם וּלְקַרֵּב נִפְשׁוֹת לְדַרְכָּיו הַקְּדוּשִׁים הָאֲמִתִּיִּים. עַד שְׁנִמְצָאוּ גַם פֶּה כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁהִתְחִילוּ לַחֲלֹק. וּמִחֲמַת זֶה הָיָה קִשָּׁה מְאֹד לְדַבֵּר בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ הַנִּזְכָּר כִּי שֵׁם הָיָה כַּמָּה שֶׁחֲלַק לָבֶם מֵאֲתוֹ. עַל כֵּן הָיְתָה טוֹבָה גְּדוֹלָה מֵאֵת הַשֵּׁם לְעֵסֶק הַקְּדוּשׁ הַזֶּה מֵהַ שְׁנִבְנָה הַבֵּית הַמְּדַרְשׁ הַחֲדָשׁ שֶׁלָּנוּ שְׁנִבְנָה עַל מְקוֹם דִּירְתוֹ הַקְּדוּשָׁה:

פז

גַּם בְּעַת שְׁעֵסְקוֹ בְּבִנְיַן בֵּית הַמְּדַרְשׁ הַחֲדָשׁ אֲזַ נִסְכְּכֶם אֶצְלָם שִׁיתָנוּ לִי הַדִּירָה שְׁכֵנֵי בֵּית הַמְּדַרְשׁ הַיֵּשֶׁן שִׁישֵׁב שָׁם הָרַב דְּפָה כִּי לְהַרְבֵּ דְפָה בְּנוֹ דִּירָה חֲדָשָׁה בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ הַחֲדָשׁ. וְגַם הָיָה נִרְאָה בְּעֵינַי לְטוֹבָה גְּדוֹלָה שְׁלֹא אֶהְיֶה מְטַלְטֵל בְּדִירוֹת כָּל כָּךְ, וְחֻשְׁבֵּתִי בְּכָל הַקְּוִיץ אֵיךְ אוֹכֵל לְבָנוֹת לִי שֵׁם אֵיזָה חֲדָר קָטָן בְּשִׁבְלִי לְעֵסֶק בּוֹ בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם, אֵךְ "רְבוֹת מַחְשְׁבוֹת בְּלִב־אִישׁ וְעֵצַת ה' הִיא תְּקוּם", וּמֵאֵת הַשֵּׁם הָיְתָה שְׁנִגְמַר הַבֵּית הַמְּדַרְשׁ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁנַת תַּקַּע"ד כַּנִּזְכָּר. אָבֵל הַבֵּית דִּירָה חֲדָשָׁה

ימי מוהרנ"ת

בשביל הרב לא נגמרה, ונשאר הרב על מקומו בהדירה
שבבית המדרש הישן.

ויהי בבואי מאומין מראש השנה תקע"ד ה"ל, וראיתי
שהרב נשאר על מקומו התחלתי להצטרע כי הדירה
שישבתתי שם בקיץ היתה קשה מאוד לישיב בה עוד בזה
החורף והיה לי צער גדול. והשם יתברך ברחמיו חמל עלי
ועל כל התלויים בעסק הגדול הזה ושלח בלבי בין פסא
לעשור ביום ששי ערב שבת תשובה שאראה לקנות לי
דירה ואף על פי שלא היה בידי להוציא על זה, כי אז עדון
לא הייתי מקבל כלל והייתי מתפרנס ממעט המעות
שנשאר לי עדון, ולא הייתי יכול לקנות דירה ממעותי כי
לא יהיה לי ממה להתפרנס. אף על פי כן חזק השם את
לכבי בבטחון שאקנה לי דירה זאת. ותכף שלחתי להאיש
שהיתה הדירה הזאת שלו שימכנה לי, כי מאת השם
היתה שאז חזר האדון של הכפרים השיכים לפה להשכיר
הארענדים מה שזה כמה היה פריפונאצ'יא. ואז שכר בעל
הבית של הדירה הזאת אורענדי ומחמת זה שלחתי אליו
שימכר לי ביתו. וכן היה שתכף נתרצה למכר, וכיום שאחר
יום הכפורים קניתי אותה.

ימי מוהרנ"ת

קפז

ואחר כך היו כמה מניעות כי אשתו לא רצתה להסכים על המכירה, והיה לי צער גדול מזה. אך אחר כך עזר השם יתברך שנתרצית היא גם כן ובאת לביתי בעצמה וברכה אותי שאכנס להבית לחיים ולשלוש. ביום חמישי שהוא שני ימים קדם ספות נכנסתי להבית לשלוש. וגדל הישועה הזאת מה שזכיתי לבית דירה אין לשער, כי על ידי זה נתיסדו ונגמרו כמה עסקים קדושים מעסקיו זכרונו לברכה שהם זכות הרבים לדורות. כי תכף כשנכנסתי לביתי התחילו להתקבץ אלי כמה בני הנעורים אשר נגע יראת השם בלבם. ותהלה לאל דברתי עמהם הרבה ונעשו אנשים בשרים ויקרים מאד עד אשר נמצא בהם כמה שראוי לקרותם בשם צדיקים אשר כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' יוסף ה' עליהם כהם אלף פעמים וכו'. גם בכאן נתיסדו כמה ספרים קדושים שלוש, וגם נדפסו בבית הזה כאשר יתבאר לקמן. על כן אני חפץ מאד לספר לדורות כל מה שעבר בזה, כי נפשי יודעת מאד כמה וכמה מניעות ועכובים בלי שעור היו לי על כל דבר מחמת שהיה נוגע לעסקיו זכרונו לברכה שפגנוד זה משתמחים המניעות בלי שעור אך אי אפשר לספר הכל רק מעט דמעט:

פה

וְהִנֵּה בַשָּׁנָה הַזֹּאת לֹא הָיוּ אֶתְרוּגִים מְצוּיִים וּכְבֵר הִגִּיעַ
 אֹר לְיוֹם שֵׁשִׁי שֶׁהוּא עָרֵב סְפוֹת וְעֵדִין לֹא הָיָה פֶה
 אֶתְרוּג וְכֵן בְּכֹל סְבִיבוֹתֵינוּ לֹא הָיָה שׁוֹם אֶתְרוּג. וְהַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו סָבַב שֶׁהִגִּיעוּ שְׁנֵי אֶתְרוּגִים לְנַעֲמִירוֹב,
 וְנִסְעֵתִי לְשֵׁם וְהָיָה לִי מִלְחָמָה גְדוֹלָה קִדָּם שְׁזִכִּיתִי לַפְּעַל
 לְהֵבִיא הָאֶתְרוּג הַמְּבַחֵר לָפֶה וְנִתְתִי בְּעֵדוֹ סָךְ רַב שֵׁשָׁה
 וְשֵׁשִׁים רוּבֵל־כֶּסֶף, אֲבָל בְּאוֹתוֹ הָעֵת הָיָה מְצִיאָה גְדוֹלָה.
 וַיֵּשׁ בָּזָה מַעֲשֵׂה שְׁלֵמָה לְסַפֵּר אֵיךְ זָכִיתִי לְהוֹצִיאוֹ מִנַּעֲמִירוֹב
 שֶׁהָיָא עֵיר גְדוֹלָה כְּפָלִים כְּמוֹ פֶה בְּרֶסֶלַב וְלְהֵבִיאֹ לָפֶה
 אֵךְ אֵי אֶפְשָׁר לְהֵאָרִיךְ בָּזָה, טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' אֲשֶׁר עַד
 פֶּה עוֹרְנִי:

פט

וְהִנֵּה בְּבֵית זֶה נִתְיַסְדּוּ הַתְּפִלוֹת הַקְּדוּשִׁים בְּרַב חֶסֶדוֹ
 וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר נוֹרְאוֹת יִקְרַת אֱלֹו הַתְּפִלוֹת יוֹדַע
 כֹּל אֶחָד בְּנִפְשׁוֹ כֹּל מִי שֶׁחָפֵץ בְּאַמֶּת וְכו':

צ

וְהִנֵּה מַה שֶׁעֵבֵר מֵאִז עַד הֵנָּה אֵין הַזְּמַן מִסְפִּיק לְבִאֵר חֵלֶק
 מֵאֵלֶּף, אֵךְ בְּקִצּוֹר אֲרַשֵׁם קִצַּת לְזַכְרוֹן. בְּשֵׁנַת

ימי מוהרנ"ת

תקע"א נסתלק בשלום כנ"ל ובאותה השנה הדפסתי את הספרים במאהלוב לקוטי מוהר"ן תנינא והאלף-בית והקצור כנ"ל. ובאותה שנה יצאתי מקהלת קדש נעמירוב וקבעתי דירתי פה קהלת קדש ברסלב, אשר כל זה היתה צמיחת קרן ישועה להשארתו הקדושה בזה העולם לדורות וכמבאר מעט מזה למעלה:

צא

בשנת תקע"ב עשינו שדוד עם בתו הצדקת מרת חיה תחיה עם בן הותיק מורנו יעקב יוסף מטשערין כנ"ל. וגם בזה יש כמה וכמה לספר ואין הזמן מספיק. ובאותה השנה נסעתי לקרימינשטאק פעם ראשונה וגם בזה יש מעשה לספר:

צב

בשנת תקע"ג נבנה פעם שני הבית המדרש החדש שלנו שהיה בבית אדונו מורנו ורפנו זכרנו לברכה שנשרף כנ"ל:

צג

בשנת תקע"ד בין יום הכפורים לסכות קניתי ביתי
 בישועתו הגדולה יתברך שמו לנצח וכן"ל.
 ובאותה השנה נכנס להכפרים דפה אחד המיוחד מאנשי-
 שלומנו שהכיר קצת את רבנו זכרונו לברכה בסוף ימיו,
 אבל עדין לא ידע ממנו כלל מחמת שזה האיש היה רך
 בשנים מאד. וכשנכנס לאחד מהכפרים דפה כנ"ל נתקרב
 אלי ונתתי לו להעתיק כמה כתבים מעסקי שיחותיו
 הקדושים ומהמעשיות כי אז לא נדפסו עדין. ודברתי עמו
 הרבה ועוררתיו משנתו בעזרת השם. ואחר כך אחר איזה
 שנים נסע עמי לארץ ישראל וכל זה היתה צמיחת ישועה
 להדפסת המעשיות ולשאר ענינים כאשר מתנוצץ בלבי
 בעזרת השם יתברך.

צד

וכשנכנסתי לדירת הנו"ל עזרני השם יתברך שעשיתי
 מחצה בתוך ביתי כדי שיהיה לי מקום
 מיוחד לעבודתו יתברך והעקר בשביל התבודדות. ואחר
 כך ראיתי שבני הבית מבבלבלין אותי, חזקני השם יתברך
 לכטח בו והתחלתי לעסק לבנות לי חדר מיוחד לגמרי

ימי מוהרנ"ת

קצא

בתוך הפית שהיה רחוק מחדר דירת בני הפית ונגמר בסוף הקיץ הנ"ל, וזה היה לי לישועה גדולה ונפלאה בלי שעור. ואז ראיתי בחוש פמה וכמה צריכין לקוות לה' ולבלי להתיאש מישועתו בשום דבר אף על פי שרואין שעוברין ימים ושנים הרבה והישועה רחוקה, אף על פי בן צריכין לקוות ולחזור ולקוות עד ישקיף וירא ה' משמים. פי ידעתי בנפשי פמה וכמה ימים ושנים שהייתי מצפה לזה שיהיה לי חדר מיוחד, ועיני היו כלות לזה זמן זמנים טובא ותחלתי היתה נכזבה עד שכמעט נתיאשתי מזה. והשם יתברך ברב רחמיו ונפלאותיו חמל עלי בזכותו הגדול וזכרונו לברכה, ובזכות הרבים, ונתן לי דירה וחדר מיוחד נאה ומתקן מאד לפני. ועל ידי זה החייתי עצמי הרבה וגמרתי שם בעזרתו הגדול יתברך כמה ספרים נפלאים קדושים ונוראים מאד מה ששמעתי ממונו וזכרונו לברכה ומה שחדשתי בהם בחסדו הגדול יתברך:

צה

בשנת תקע"ד הנ"ל היתה החתנה של בתו מרת חיה הנ"ל בקהלת קדש מדועדיבקע, והחפה היתה ביום חמישי ב' אלול ושמחנו שם הרבה בעזרת השם

ימי מוהרנ"ת

קצב

יתברך. ועל שבת-קדש נסענו למשערין ששם ישב חותנה
רבי יעקב יוסף הנ"ל:

צו

בשנת תקע"ה התחילו התפלות להתפרסם:

צז

בשנת תקע"ו נדפס הספר ספורי מעשיות:

צה

בשנת תקע"ז התחלתי למסר התפלות לאנשי שלומנו
להעתיקם לעצמם ולאמרם, ואז היתה הנשואין
של בני שכנא שיחיה, וכן בשנת תקע"ח עסקתי בזה הרבה
ואז בשנה הנ"ל מסרתי התפלה של העשרה מזמורי
תהלים שצוה הוא זכרונו לברכה לאמרם בשביל מקרה
לילה חם ושלום, ועל קברו הקדוש שנקרא תקון הכללי:

צט

בשנת תקע"ט התחלתי לעסק בהעמדת הדפוס בביתי
כדי לחזור ולהדפיס הספרים הקדושים שלו בכמה

ימי מוהרנ"ת

קצנ

וכמה תקונים נפלאים, והיה לי מלחמות גדולות בזה ומניעות רבות ועצומות בלי שעור. ובישועתו הנפלאה חפץ ה' בידי הצליח וגמרת העסק בשלש שנים דהינו משנת תקע"ט עד סוף שנת תקפ"א, שאז נגמרו בכי טוב הדפסת הספרים הקדושים לקומי מוהר"ן הראשון והתנינא וספר האלף-בית עם שמות הצדיקים בכמה הוספות טובות. וגם בני שכנא שיחיה הדפים שלא בידיעתי התקון הכללי הנ"ל וזה היה צמיחת הישועה של הדפסת התפלות. ואחר כך בשנת תקפ"ב בתחלתו התחיל בני הנ"ל תכף להדפיס כל התפלות. אך היו מניעות עצומות מאד ולא נגמרו כי אם עשרים ושתים תפלות.

ובאותה השנה היא שנת תקפ"ב נסעתי לארץ ישראל עם רבי יהודה אליעזר הנ"ל וזכיתי להיות על אדמת הקדש וחזרתי משם באותה השנה.

ובשנת תקפ"ג באתי לביתי בשלום כנרשם באריכות בזה הספר, ובאותה השנה היו גשואין הראשונים של בני יצחק שיחיה בטשירקאס.

ובשובי משם סמוך מאד לראש השנה תקפ"ד נתחזקתי לעסק בהדפסת התפלות, והשם יתברך בנפלאותיו הנוראות שלח אז בלב אחד מאנשי-שלומנו

ימי מוהרנ"ת

איש פֶּשֶׁר וְיֹשֶׁר שֶׁהִתְנַדַּב לְבוּ פֶתְאִים בְּהִיּוֹתוֹ בְּדַרְךְ קָדִים
 שְׁנַתּוּעַד עִמִּי בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה הַזֶּה לְתַן סֶךְ מָסִים בְּשָׂבִיל
 הַדְּפֶסֶת הַתְּפִלוֹת. גַּם שָׁלַח הַשֵּׁם אֶז בְּדַעְתִּי חֲדוּשִׁים
 נִפְלְאִים עַל מַעֲלַת הַתְּפִלוֹת שְׁעוֹשֵׁין מִתּוֹרוֹת, כְּאֲשֶׁר
 הִזְהִירֵנוּ הוּא זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה, שְׁבָהֵם תְּלוּי קִיּוֹם הַתּוֹרָה
 וְהַמְצוּוֹת בְּנִכְתָּב אֲצִלְנוּ בְּעִזְרַת הַשֵּׁם (לְקוּמִי תִּנְיִינָא כ"ה). וְעַל
 יְדֵי כָּל זֶה חִזְקֵנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי מִחֻשְׁבְּתִי
 מִכַּח אֶל הַפֶּעַל וּבִשְׁנַת תַּקפ"ד הַדְּפַסְתִּי אֶת הַתְּפִלוֹת
 מִסִּימֵן ס"ה עַד סוֹף חֶלֶק רֵאשׁוֹן וְחֶלֶק שְׁנִי עַד סִימֵן י"ד.
 וּרְבוּי הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לִי עַל זֶה מִקֶּדֶם הָיָה בְּלִי שְׁעוֹר, אֲדָּ
 הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזָרְנִי וְחִזַּק אֶת לְבָבִי וְהִזְמִין לִי עַל הוֹצֵאוֹת
 עַד שְׁעַסְקֵתִי בְּדָפוּס כָּל יְמֵי הַחֶרֶף הַזֶּה לְ, עַד שְׁגַמְרֵנוּ כָּל
 הַזֶּה בְּלִי בְּעֵלִי-מְלָאכּוֹת מִבְּחוּץ, רַק אֲנִשִׁי-שְׁלוֹמְנוּ בְּעֶצְמָן
 לְמִדְתִּי אוֹתָם הָאֲמָנוֹת. וְאַחַד מֵהֶם ר"מ הָיָה יוֹדֵעַ הָאֲמָנוֹת
 מִכֶּבֶר וְהֵם עָסְקוּ בְּדָפוּס לְמַעַן הַמְצוּהָ, כָּל הַחֶרֶף הַזֶּה לְ עַד
 שְׁגַמְרֵנוּ בְּנ"ל.

וְאַחַר כֵּן בְּיָמֵי הַפּוֹרִים שֶׁהָיָה בְּיוֹם רֵאשׁוֹן הָיָה מִחֻלְקַת
 גָּדוֹל פֶּה. וְעַל יְדֵי זֶה נִתְגַּלְגַּל הַדְּבָר שְׁנִמְצָאוּ
 מוֹסְרִים וְהֵלְשִׁינוּ עָלַי עַד שֶׁבָּאוּ פֶתְאִים לְבֵיתִי וְסָגְרוּ וְחָתְמוּ
 בֵּית הַדָּפוּס עִם כָּל הַפְּלִים. וְעַדִּין הִיא חֲתוּמָה וְסָגוּרָה (עַן)

ימי מוהרנ"ת

קצה

לקמן) השם יתברך ירחם עלינו לפתחה מהרה ויצילני מכל מיני סכנות ופחדים בלי רבוי הוצאות ממון ישראל, ונוכה לחזור ולהדפיס בפרהסיא בשלום ואז נספר מעשי השם כל מה שעבר בענין זה בעזרת השם. הדפוס סגרו וחתמו ביום ששי ערב שבת קדש י"ט אדר שני שנה ה"ל, והיו לנו פחדים כי הייתי בסכנה גדולה והכרחנו להוציא הרבה על שחדים ונשלח הדבר לקאמניץ. והיינו בחשש סכנה זמן רב, עד שבחדש מנחם אב בתשעה באב אחר חצות הגיע התשובה מקאמניץ שלא יניחו אותי להדפיס עד שאקבל רשיון מוילנא, וזה היה לי לישועה והודיתי להשם יתברך שעל כל פנים נצלת מחשש סכנה. ועתה אנו מקוים בכל עת שיגיע הרשיון מוילנא בעזרת השם יתברך:

ק

בחדש אלול שנת תקפ"ד ה"ל היו הנשואין של חתן רבנו זכרוננו לברכה הנגיד רבי יצחק איזיק גרו יאיר, שהשיא בתו מרת פיגא סאסיע תחיה, עם בן רבי ישראל גרו יאיר נכד הרב וכו' מורנו הרב ר' ברוך זכר צדיק לברכה ממעזיבוי'. ונסעו על החתנה הוא וזוגתו הצדקת מרת שרה תחיה וכל בני ביתו דרך פה ברסלב.

ימי מוהרנ"ת

ומכאן נסעתי עמהם למז'בוז' וזכיתי להיות על החתונה והיינו שמחים שם מאד. וגם הייתי אצל הרב מאפמא וברוך השם קבל אותי בכבוד גדול ודברתי שם הרבה מגדלת רבנו הקדוש זכרוננו לברכה וברוך השם היה הכל בשלום. ובענין זה של החתונה וכל מה שעבר אז יש הרבה לספר מה גדלו מעשי השם ונפלאותיו אשר עשה עמי אז, אך אי אפשר לבאר הכל בכתב מאפס הפנאי ומשאך טעמים, ברוך השם אשר עד כה עזרני, עד הנה עזרוננו רחמיך וכו' ואל תמשנו ה' אלקינו לגנח:

קא

ביום ראשון יום שאחר יום כפור הנקרא שם ה' שנת תקפ"ה עזרני השם יתברך שהגיע לי תשובה מוילנא שאשלח לשם סך מועט וישלחו לי רשיון מיד. ותכף הודיתי להשם יתברך ונתעוררתי לקבץ הפעות ושלחתי מיד בפוסט ראשון ביום שלישי בשבוע שהוא את הסך שכתבו לי. ועתה אנו מצפים בכל עת לישועת השם שיגיע הרשיון ויפתחו בית הדפוס, ותחזר העטרה לישנה להדפיס ספרי רבנו זכרוננו לברכה להאיר פני תבל לגלות אמתתו בעולם אמן בן יהי רצון:

ימי מוהרנ"ת

קב

ביום חמישי כ"ד תשרי אסרו-חג סבות תקפ"ו עזרני
 השם יתברך ופתחו לי הבית שהדפוס עומד בו,
 שהיה חתום עד הנה זה יותר משנה ומחצה, אבל הדפוס
 בעצמה עדין חתומה עד ירחם השם מהרה ואספר מעשי
 השם כל מה שעבר בזה. מלבד הנספרות לה' אלהינו מה
 שהשם יתברך עושה נפלאות גדולות לבדו כי אין בעל
 הגם מכיר בנסו.

קג

אחר ראש השנה תקפ"ו הנ"ל כתבתי מחדש הספר
 לקומי עצות שהוא ספר הקצור בתוספת מרבה וגם
 בזה יש מעשה שלמה:

קד

והנה עברה כל השנה ועדין תוחלתי נכזבה כי לא הגיעה
 תשובה נכונה משם. גם באותה השנה תקפ"ו הנ"ל
 נגעה בי יד ה' כי נלקחה ממני אשתי הראשונה עליה
 השלום בראש חודש אלול שנת הנ"ל. וקדם לזה היו בני

ימי מוהרנ"ת

ובתי וכלתי שיחיו מטלים על ערש דוי ואני הייתי אז בדרך והם היו בסכנה גדולה מאד ובחמלת השם שבו בלם לאיתנם תהלה לאל, אך אחר כך חלתה אשתי הנ"ל ונפטרה לשלום כנ"ל. ובאתי לביתי ביום שלישי אחרי הסתלקותה ובעצם צרתי ומרירות נפשי ושברון לבי, כי גם אחר כך לא היו בני ובתי שיחיו בקו הבריאה בשלמות, והיה לי צער גדול מאד מלבד שארי בלבולים וכו'.

ובתוך כך הגיעו ימי ראש השנה הקדושים, ונסעתי ביום ראשון דסליחות לאומין כדרךנו בכל שנה, והנחתי בני ובתי היתומים בביתי לבדם בחלישות כח מאד. ועצם הרחמנות שהיה אז עלי ועליהם אי אפשר לספר. וה' ברחמיו העצומים לא עזב חסדו ממני, ובזאת הנסיעה דיקא עוררני אדם אחד מאנשי-שלומנו שאראה להדפיס גמר התפלות בדפוס אחר שלא בביתי, ותכף נתחזקה דעתי בזה ובטחתי בחדשי השם שיזמין לי הוצאה המרבה וכן עשיתי, וכל המניעות שעברו בזה אי אפשר לספר, אך ימין ה' רוממה, עזרני ברחמיו העצומים ותהלה לאל גמרתי התפלות בשנה הזאת היא שנת תקפ"ו, מה אדבר והוא אמר ועשה, מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי, שזכותי לגמר זכות הרבים בזה אשר לא היה מימות עולם:

ימי מוהרנ"ת

קה

בשנת תקפ"ז הנ"ל בתחלת חשון נשאתי אשתי השנייה.
ובאותה השנה נולד לי בני נחמן שיחיה ביום שני
ה' אלול. השם יתברך יזכנו לגדלו לתורה ולחפה ולמעשים
טובים לאריכות ימים ושנים אמן:

קו

בסוף שנת תקפ"ז סמוך לראש השנה יצאה הגזרה הרעה
במדינתנו לקח בני ישראל לחיל, והיו לנו פחדים
גדולים אז, ואז חברתי עוד כמה תפלות על הגזרות ושאר
תפלות משארי המאמרים שעדין לא נכתב מהם תפלות,
השם יתברך יעזרני להוציאם לאורה מהרה:

קז

בסוף שנת תקפ"ט באנו לאומין להיות שם בראש השנה
תק"צ בדרבנו תמיד, ולא היה לנו מקום להתפלל
בו, כי בתחלה בראש השנה הראשון אחר הסתלקותו
שהוא שנת תקע"ב התפללנו בהקלוזי החדשה שנבנה שם
באותו הקוץ, כי אנשי הקלוזי בקשו אותנו להתפלל שם
וקבלו אותנו שם בכבוד גדול, ואחר כך נמשך הדבר כמה

ימי מוהרנ"ת

ר

שנים שהתפללנו שם עד שנת תקפ"ב, ואז מחמת שנתרבו העולם לסע על ראש השנה יוסף ה' עליהם וכו'. על ידי זה היה מן הנמנע להתפלל עוד בהקלוזי דשם, כי בשביל אנשי-שלומנו לבד היינו צריכים בית המדרש מיוחד.

ואז חמל עלינו השם יתברך שפתאם נמצא נגיד אחד משם, שמו רבי מרדכי ובקש אותנו בכבוד גדול שנכנס לביתו להתפלל, ופנה בשבילנו בית גדול עם עוד חדר גדול אצלו והעמיד לנו שלחנות וספסלים והכין לנו גרות ומים ותקן הכל על מכונו והתפללנו שם כמה שנים, אחר כך נפטר זה האיש והתפללנו שם אחר פטירתו גם בן שנה או שנתים, אחר כך נתגלגל הדבר שלא היה אפשר להתפלל שם עוד, והתחלנו להתפלל בבית רבי נחמן נתן בהאמבר שהתפללנו בו בראש השנה בחיים חיותו הקדושים, והתפללנו שם גם בן איזה שנים.

קה

ויחי בשנת תק"צ לא היה אפשר עוד להתפלל שם והיה לנו צער גדול. ובקשנו מקום לשכר. והזמין לנו השם יתברך דירה חדשה שהיתה סמוך לגמר, ובקש אותנו הבעל הבית להתפלל שם, לחנך ביתו החדש בקדשת תפלות ישראל יראים וכשרים כאלו, והתפללנו שם.

ימי מוהרנ"ת

רא

ואז סמוך לאותו ראש השנה שלח השם בלבי התעוררות
חזק שאכנים עצמי בכל כחי להתחיל לעסק בבנין
בית המדרש בשביל הקבוצה הקדושה שלנו באומין, וכבר
עלה זה בדעתי ודברנו מזה כבר כמה פעמים ולא אסתיע
מלתא לעסק בו עד אותה השנה שראינו שנשארונו נעים
ונדים מאד. ואז חזק השם את לבבי לעסק בזה וידעתי כי
רבו המניעות לזה מאד מאד הן מחמת ממון כי צריכים
לזה הוצאה רבה, הן מפחד המתנגדים שלא ימנעו חס
ושלום. אך ידעתי שאף על פי שבכל עת עומדים פנגדנו
בשאנו רוצים לעסק בעסקיו הקדושים הנוגעים להשארתו
הקדושה בעולם, אבל השם יתברך עוזר לנו תמיד לגמור
הכל כאשר כבר היה השם יתברך בעזרי בענין ההדפסה
כמה פעמים וכו'.

וכל מה שעבר בזה אין פנאי לספר כי בודאי רבו המניעות
והתנגדות אחר כך בלי שעור, אך אף על פי כן
חזקתי ידי בה' עד שבחמלת השם הנחתי יסוד הבנין
הקדוש בשנה הזאת היא שנת תקצ"ב בחדש חשוון,
ועסקתי בזה שתי שנים לקבץ מעות ולקנות הפלאין [השטח]
וכו'. ועבר בזה מה שעבר בפרט בשנה שעברה שהיא
שנת תקצ"א שיצאה בעולם החולאת המרה שקורין

חולִיע רחמנא לצלן שהיתה קשה מדבר רחמנא לצלן שהמיתה אלפים ורבבות נפשות. וכל החרף היה העולם סגור השם ירחם מעתה, ואחר כך סמוך לשבועות היתה המרידה הגדולה של פולין שמרדו בהקיסר ירום הודו, ובכל זאת לא הנחתי את הרצון והכסופין, ולהתפלל להשם יתברך על זה. ובחמלת השם לא הסתיר פניו מאתנו ועזרני בזכות הרבים בדרכי נפלאותיו הנוראות עד אין חקר, ועזרני להניח היסוד בשנה הזאת מה שלא היה מי שיאמין לשמועתנו, שיהיה אפשר לנו להעמיד בית המדרש על שמו הקדוש באומין אחרי מחלוקת והתנגדות כאלה. אך קשטא קאי ועצת ה' לעולם תעמד כי הוא גמר ויגמר הכל כרצונו יתברך, וכרצון כל יראיו האמתיים, השם יתברך יעזרנו לגמור הבנין הקדוש הזה מהרה ה' יגמר בעדנו, יראו עינינו וישמח לבנו ותגל נפשנו בישועתך באמת, אמן:

קט

בשנה הזאת תקצ"ב עזרני השם יתברך שהגבהתי הבנין דהינו העמדת העמודים והנחתי הקורות עליהם שזה עקר הבנין, כל זה נגמר בשנה הזאת בנסים נפלאים

ימי מוהרנ"ת

וישועות גדולות כן יעזרני השם יתברך לגמרו בשלמות
במהרה אמן כן יהי רצון:

קי

בשנת תקצ"ב נפטרה בת רבנו זכרוננו לברכה הצדקת
מרת שרה זכרונה לברכה מקרימינאטשוק ונשא
רבי איזיק בעלה את אחותה הצדקת מרת אדל תחיה תקף
סמוך למיתת שרה אשתו הנ"ל, ונסענו אני ורבי נפתלי
גרו יאיר יחד לקרימינאטשוק והיינו שם על החתונה.

ובדרך הלוכי וחזירתי משם הייתי באומין ועסקתי בהבנין.
ואז באותה השנה היא שנת תקצ"ב הנ"ל הגבהתי
הבנין דהיינו העמדת העמודים וכו' כנ"ל. אחר כך הגיע
שנת תקצ"ג ועדין לא נגמר הבנין אפלו להתפלל, והכרחנו
גם באותה השנה לשכר הדירה אצל רבי זלמן באומין.

ובתחלת שנת תקצ"ג הנ"ל בראש חודש כסלו היתה
החתנה של רבי שמחה ברוך בן רבי איזיק
הנ"ל עם בת דודתו בת אדל הנ"ל שהיתה אז אשת רבי
איזיק כנ"ל. והייתי גם כן על החתנה בקרימינאטשוק.

וגם אז נסעתי דרך אומין בהליכה ובחזרה ועסקתי בהבנין. גם אחר כך בכל הקיץ עסקתי בהבנין והיו לי מניעות רבות מחמת מזון, והשם יתברך ברב נפלאותיו גבר חסדו עלינו עד שגמרנו הבנין של הבית המדרש בעצמו באותה השנה, וזכינו להתפלל בתוכו בראש השנה שנת תקצ"ד, והוא הפעם הראשון שזכינו להתפלל בבית המדרש שלנו. מי ימלא גבורות ה' מי יספר עצם נפלאותיו בזה. עד הנה עזרנו רחמיו ונפלאותיו אשר לא יאמן כי יספר, ברוך השם יתברך אשר עזרנו עד כה.

ועדין לא נגמר אז גמר הבית והדירה שצריכין לבנות סמוך להבית המדרש, ובאותה השנה היא שנת תקצ"ד נפטר רבי איזיק זכרוננו לברכה בקרימינאשוק בימי חגכה והניח צואה, וצוה לתת לאנשי שלומנו בפרט על הבית המדרש סך רב, ונסעתי לקרימינאשוק עבור זה עם הרב דפה, ויש בזה הרבה לספר. ולא קימו הצואה ולא קבלנו שם רק כלי הקדש של כסף וסך מועט.

ובסוף אותה שנה עסק רבי נפתלי לגמר בנין הבית דירה בשבילו שהתחלתי לבנות תחת הגג של הבית המדרש ולתקן הגג. וסתר הגג הראשון ובנאו מחדש, אבל לא גמר בנין בית דירתו שבבית המדרש שלנו הנ"ל.

ימי מוהרנ"ת

הה

והתפללנו פעם שניה בשנת תקצ"ה בבית המדרש אבל
שאר הבנין עדין לא נגמר כנ"ל.

קיא

ובאותה השנה היא שנת תקצ"ה עברו עלינו צרות רבות
רחמנא לצלן, כי נתעורר המחלקת מהרב
מסאוראן ברציחה פזאת אשר לא נשמע מעולם, כאשר
יבאר להלן בקונטרס מיוחד וכבר הצילנו השם יתברך
ברחמיו ונפלאותיו הרבה, ברוך השם שלא נתננו מרף
לשניהם, אבל עדין חורקים שנם עלינו ואנחנו כלנו בפרט
אנכי היינו בסכנות גדולות, אך לה' הישועה ה' לי לא
אירא וכו'. ה' לנו בעזרנו וכו'. רבות עשית אתה ה' אלקי
וכו' גם עתה אל יעזבנו ואל יפושנו וגו', עד זקנה ושבת,
אלקים על תעזבנו, עד אגיד זרועך לדור, לכל יבא
גבורתך, אמן:

סֵפֶר
יְמֵי מוֹהַרְנַ"ת
חֵלֶק שְׁנִי

בְּזֶה הַסֵּפֶר יְסַפֵּר סֵדֶר הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל שֶׁל מוֹרְנֵנו הַצַּדִּיק הַקְּדוֹשׁ רַבִּי
נִתָּן מִבְּרֶסֶלַב זֵכֶר צַדִּיק וְקְדוֹשׁ
לְבָרְכָה תַלְמִיד מְבַהֵק שֶׁל אֲדוֹנָיו
מוֹרְנֵנו וְרַבֵּנו אֹר הַגָּנוּז וְהַצֶּפּוֹן נ' חל
נ' וְיַע מ' קוֹר ח' כְּמָה, מוֹרְנֵנו הַרַב רַבִּי
נִחְמָן זֵכֶר צַדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָה
מִבְּרֶסֶלַב. וְגַדֵּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיָה לוֹ
לְבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהוּא בְּגַדֵּל
הַתְּחִזְקוֹתוֹ זָכָה לְשִׁבַר הַכֹּל וּבָא
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם

לעלוי נשמת

כל נפטרי עם ישראל ובכללם

יוסף בן משה ז"ל

פרחה בת יוסף ז"ל

פנחס בן בכור ז"ל

אליהו בן פריץ ז"ל

משה בן הנציה ז"ל

יצחק בן שלמה ז"ל

עליזה בת דויד ז"ל

יאיר בן עובדיה ז"ל

גבריאל בן יוסף ז"ל

שמחה בת חיים ז"ל

אשר בן שמואל ז"ל

אסתר בת יהושוע ז"ל

דבורה בת גבריאל ז"ל

יפה שיינדל הדסה בת יהושוע ז"ל

שמואל בן ישראל דויד הכהן ז"ל

תהא נשמתם צרורה בצרור החיים

הַקְדָּמָה

אָמַר הַמַּעֲתִיק מְבַאֵר בְּדַבְרֵי רַבְּנֵי הַקְדוּשׁ אֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוֹן מוֹרְנוּ רַבִּי נַחֲמָן זְכָר צְדִיק לְבָרָכָה, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּסִפְרֵי הַקְדוּשִׁים מִגְדֵּל כַּח הַסְּפוּרִים שְׁמִסְפְּרִין מִצְדִּיקִים הַקְדוּשִׁים מֵאֲשֶׁר עָבַר עֲלֵיהֶם. כְּמוֹכָא בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן ח"א סִימָן רל"ד שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִטְהַר מַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם הַמְּסַפֵּר וְעַל יְדֵי זֶה נִצּוֹל מִצָּרוֹת וּמִמַּתִּיק כָּל הַדֵּינִים שֶׁהֵם מִבְּחִינַת מַחִין דְּקַטְנוּת וְכוּ' עֵינִ שָׁם. וְכֵן כָּתַב בְּסִפְרֵי הַמְּדוּת שֶׁלֹּא מִי שְׁמִסְפֵּר מַעֲשֵׂיֹת מִצְדִּיקִים הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לוֹ חֶסֶד וּמְרָוֵז זֶה בְּכָתוּב (תְּהִלִּים ג"א) "מִגְדִּיל יְשׁוּעוֹת מִלְכוּ" (מֵאֵן מַלְכֵי רַבָּנִן) וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לְמַשִּׁיחוֹ הֵינּוּ לְמִי שְׁמִסְפֵּר וּמַשִּׁיחַ אוֹתָם. וְעוֹד כָּתַב בְּסִפְרוֹ ח"א סִימָן רמ"ח שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְעוֹרַר לֵב הָאָדָם לְעִבּוּדְתּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּחֶשֶׁק נִמְרָץ. כִּי נִתְעוֹרַר אִזְ עַל יְדֵי זֶה הִרְשִׁימוּ שֶׁל אוֹתוֹ הַצְּדִיק מֵה שֶׁעָשָׂה עַל יְדֵי עִבּוּדְתּוֹ, וְעַל יְדֵי זֶה נִתְעוֹרַר לֵב הָאָדָם לְעִבּוּדְתּוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְאָמַר, אֲשֶׁר הוּא בְּעֶצְמוֹ, יַעַן שֶׁכָּל הַצְּדִיקִים הָיוּ שְׂכִיחִים בְּקַהֲלַת-קִדְשׁ מְעוֹז'בוֹ' שְׁשֵׁם מְקוֹם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב

זְכוֹר צְדִיק לְבִרְכָה, וְרַבם כְּכֹלם נִתְאַכְסְנוּ בְּבֵית אָבוּי וְאָמוּי
הַצְדִּיקִים וְשָׁמַע מֵהֶם הִרְבֵּה סְפוּרִים מִצְדִּיקִים, עַל יְדֵי זֶה
הָיָה עֵקֶר הַתְּעוֹרְרוֹתוֹ לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם עַד שְׁזָכָה לְמָה שְׁזָכָה,
כְּמִבְּאֵר מְזֵה בְשִׁיחוֹתָיו הַקְדוּשׁוֹת וְגַם כָּבֵר נִתְבָּאֵר בַּהֲקַדְמָה
לְסֵפֶר יָמֵי מוֹהֲרֵנ"ת חֵלֶק רֵאשׁוֹן כִּי כְמוֹ שֶׁבְּכֹלֵל תּוֹרַתְנוּ
הַקְדוּשָׁה גְדוּלִים מַעֲשֵׂי הַשֵּׁם, וְגְדוּל כַּח הַסְּפוּרִים שֶׁבַתּוֹרָה,
שֶׁבָּהֶם מִתְחִיל הַתּוֹרָה, כִּי מִלְּבַד תְּעֲלוּמוֹת חֲכָמָה וְסִתְרֵי
תּוֹרָה שֵׁשׁ בָּהֶם, גְּדוּל כְּחֵם גַּם עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ לְעוֹרֵר לֵב
הָאָדָם לְזִכּוֹת לְקִים הַתּוֹרָה, כְּמוֹ כֵּן הַסְּפוּרִים מֵהַצְדִּיקִים
גְּדוּל גַּם כֵּן כְּחֵם לְעוֹרֵר לֵב הָאָדָם לְעִבּוּדַתוֹ יִתְבָּרַךְ וְלִלְמֹד
חֲדוּשֵׁי תּוֹרָתָם וְלִקְיָמָם בְּאֵמֶת וּבְתַמִּים כְּרָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ
עַיִן שָׁם.

וְעַל קָטֵב זֶה כָּבֵר נִדְפְּסוּ סְפוּרִים רַבִּים מְכֹל הַצְדִּיקִים
מֵהֵרָאשׁוּנִים וְהֵאֲחֻרוּנִים, מֵהָאָר"י זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה
וּמֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְדוּשׁ זְכוֹר צְדִיק לְבִרְכָה, וְכֵן כָּל
הַסְּפוּרִים הַנִּפְלְאִים מְאֻדוּגְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַקְדוּשׁ רַבִּי נַחְמָן
זְכוֹר צְדִיק לְבִרְכָה, בְּסִפְרֵי "חַיֵּי-מוֹהֲרֵנ"ן" וְ"שִׁבְחֵי-הֵרֵנ"ן"
וְ"שִׁיחוֹת-הֵרֵנ"ן" מְכֹל מָה שֶׁעָבַר עָלָיו בְּמִקוּמוֹתָיו
לְמוֹשְׁבוֹתָיו, וּבְכֹל נִסְיֵעוֹתָיו הַקְדוּשׁוֹת וּבְפֶרֶט מִסֵּדֶר
הַנִּסְיָעָה הַקְדוּשָׁה שָׁלוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמִבְּאֵר שָׁם מְעַט

ימי מוֹהַרְנ"ת

ריא

בטפה מן הים מעצם התלאות וההרפתקאות שעברו עליו
עד שזכה לבוא לשם ולזכות שם למה שזכה.

והנה אדונינו מורנו ורבינו הקדוש הרב רבי נחמן, זכר
צדיק לברכה הוא גלה לנו במאמריו הקדושים גדל
נפלאות מעלת קדשת ארץ ישראל גם עכשו כשהיא
בגלות, כמו שאמר בפרוש בהתחלת המאמר תשעה
תקונין יקירין סימן כ' בלקוטי מוהר"ן ח"א מי שרוצה
להיות איש ישראלי, הינו שילך מדרגא לדרגא אי אפשר
אלא על ידי ארץ ישראל. ושם סימן רל"ד כתב, כי ארץ
ישראל הוא כלליות הקדשה של כל הקדשות. וגם גלה לנו
גדל החיוב כמעט על כל אחד מישראל להיות בארץ
ישראל לפי שעה על כל פנים, אם אי אפשר לו להשתקע
ולדור שם בקביעות. ולבו היה בוער מאד לארץ ישראל
כמו שכתב על פסוק ויקד ארצה בלקוטי א' סימן קנ"ה
שהיה בוער לארץ ישראל לשון פיקוד אש. וגם אחר ביאתו
מארץ ישראל היה גם בן השתוקקותו לארץ ישראל עצום
ומפלג מאד בכלות הנפש ממש. באשר אבותינו ספרו לנו
אשר בהיותו בלמברג ישב עם אנשים בסעדה השלישית
של שבת קדש שאז הוא רעוא דרעוין ודבר אז הרבה
מגדל קדשת ארץ ישראל ברצון והשתוקקות עצום עד
מאד עד שהחשיך הלילה ולא הכניסו עדין נר לביתו

והרגישו האנשים שישבו אצלו שהתחיל לגוע. ויצעקו
להביא גר לבית, ועוררו והקיצו אותו. והבינו אז אשר בגלל
גדל השתוקקותו לארץ ישראל בלטה נפשו לצאת.

ושמעתי מאחד מאנשי-שלומנו אשר נרמז גם בתורתנו
הקדושה אצל הסתלקות משה רבנו עליו
השלוש שיצאה נפשו בעת רעוא דרעוין בשבת במנחה
מחמת גדל השתוקקותו לארץ ישראל, כי ידוע שהתפלל
משה תקט"ו [חמש מאות וחמש עשרה] תפלות לבוא לארץ
ישראל ולבסוף פשאר לו השם יתברך (דברים ל"ג) "זאת
הארץ וכו' הראיתך בעיניך ושמה לא תעבר" מיד כתיב
"וימת שם משה" וכו'. כי על ידי שמראין לו לאדם דבר
הנחשק, ומונעין אותו מאתו, נתגבר החשק ביותר, כמו בן
על ידי שהראה לו השם יתברך את הארץ, ואמר לו ושמה
לא תעבר נתגבר חשקו ביותר עד שיצאה נפשו.

והנה יותר מכל תלמידיו הקדושים זכה מורנו הרב הצדיק
הקדוש רבי נתן זכר צדיק לברכה לקבל דעתו
הקדושה לשמר ולעשות ולקיים. וכאשר הבין ממאמריו
הקדושים שכל קדשת איש ישראל תלוי בארץ ישראל,
נכסוף נכסף מאד לזכות לבוא לארץ ישראל ושבך כמים
לבו לפני השם יתברך שיזכה לבוא לשם. כאשר יראה

ימי מוהרנ"ת

ר"ג

הרואה התפללות הנוראות על זה בספר לקוטי תפלות שלו. וגם זכה לחדש הרבה חדושי תורה נפלאים לבאר איך שכל קדשת איש ישראלי תלוי בארץ ישראל הלא המה פתובים בספרי לקוטי הלכות שלו, עד שעזרו ה' לזכות לשבר כל המניעות ולבוא לארץ ישראל.

ובאשר מצאנו באמתחת כתביו הקדושים קנטרס מיוחד נקרא גם פן בשם ימי מוהרנ"ת שכתב כל סדר נסיעתו באריכות, כל מחשבה דבור ומעשה שעל ידי זה הגיע לו רמז והתחזקות לבוא לארץ ישראל, או שעל ידי זה היה לו מניעה לארץ ישראל שגם זה בשביל החשק וכל הסבובים והטלטולים שהיה לו בנסיעה הזאת וכל מה שעבר עליו בכל מקום ומקום, וכבר כתבנו מקדם מגדל כח הספורים של הצדיקים מכל אשר עבר עליהם, לזאת אמרנו להדפיסו בכדי שיהיה לזכרון לאנשי שלומנו, ושיהעורר לב כל איש כמה צריכין להתחזק לבוא לארץ ישראל. כי אם צדיק גדול וקדוש כזה אשר הזמן היה יקר אצלו מאד, ושמר כל שעותיו ורגעיו לבל ילך רגע לאבוד רק עסק תמיד בעבודת השם בתורה ותפלה ובחדושין דאורייתא, אף על פי כן לגדל חבת ארץ ישראל סבב כמה סבובים וטלטולים ובכל מקום עבר עליו מה שעבר והוריד עצמו לקטנות עצום לעסק אז בנסיעתו במכירת ספרים

וּלְבַקֵּשׁ מְקוֹם לְלוֹן כְּאֲשֶׁר יִסְפָּר בְּפָנִים הַסֵּפֶר מֵה שְׁעֵבֶר
 עָלָיו בְּסַטְמַמְבוּל וּבְאֶלְכֶסְנֵדְרֵיהָ. וְכֹל זֶה הָיָה כְּדַאי אֲצִלוֹ
 בְּשָׂבִיל שְׂיֻזָּה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִכָּל־שָׂפֵן וְכֹל שָׂפֵן אֲנִי
 יתמי דיתמו, עוללים לא ראו אור, בודאי כדאי וכדאי
 לְסַבֵּל מְרַחֲוֹת וְיִגְיעוֹת רַבּוֹת בְּכַדֵּי לְזֻכּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל וּלְהִיּוֹת עַל כָּל פָּנִים פַּעַם אַחַת בְּחַיּוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 אוּלַי נִזְכָּה עַל יְדֵי זֶה לָשׁוּב אֵלָיו יתברך באמת.

גַּם יְבִין הַמַּעֲיֵן בְּסִפּוּרִים אֵלֶּה גִּדְּל זְרִיזוֹתוֹ בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם.
 כִּי בְּכָל מְקוֹם בּוֹאוֹ בְּמִלְטוּלָיו הֶרְבִּים וְהַגְּדוּלִים וְכֹל
 מֵה שְׁעֵבֶר עָלָיו לֹא בִלְבַל אוֹתוֹ שׁוּם דָּבָר, אֲדַרְבָּא לְקַח
 מִזֶּה רְמִיזָה דְּחֻכְמָתָא לְהַזְכִּיר עֲצֻמוֹ לְהַתְנַבֵּר עַל הַכֹּל וּלְבוֹא
 לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְחֻדֵּשׁ בְּכָל מְקוֹם בּוֹאוֹ חֲדוּשֵׁי־תוֹרָה נִפְלְאוּמִים
 הַמְדַּבְּרִים מִגְּדֵל מַעֲלַת קִדְּשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַמְּחַיִּים
 וּמְשִׁיבִים נֶפֶשׁ כָּל חַי כְּאֲשֶׁר יִסְפָּר בְּכַמְּהַ מְקוֹמוֹת בְּסִפּוּר
 הַזֶּה. וְהֶרְבֵּה מֵהֶם נִדְּפְסוּ בְּסִפּוּרָא לְקוּמֵי הַלְכוֹת אֶרַח חַיִּים
 חֶלֶק ב' שָׁפֵל הַלְכָה רַבִּיעִי מֵהַפְּרֻךְ הַזֶּה נִתְחַדֵּשׁ אִזּוּ בְּעַת
 נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֵינַי שָׁם. וּבְבוֹאוֹ מִיָּם לְיִבְשָׁה לְתַחֲלַת
 גְּבוּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְעִיר צִידוֹן, חֲדָשׁ הַלְכוֹת בְּרַפְת הוֹדְאוֹת
 הַיְחִיד הַלְכָה ד' הַמִּתְחִיל 'וְזֶה בְּחִינַת אֲרַבְעָה צְרִיכִין
 לְהוֹדוֹת יוֹרְדֵי הַיָּם' וְכו' עֵינַי שָׁם כְּמוֹ שֶׁפָּתַב שָׁם בְּסוּף
 הַהֲלָכָה. וְכֹל מִי שִׁיבִיט בְּעֵינַי הָאֵמֶת עַל סִפּוּר הַנְּסִיעָה

ימי מוֹהַרְנֵ"ת

הזאת בָּמַח יתְעוֹרֵר לְכָבוֹ לְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם וְלִזְכוֹת לְבוֹא
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּלְהַתְחִיל מְחֻדָּשׁ בְּעִבּוֹדָתוֹ יִתְפָּרֵךְ וְהַשֵּׁם
יִתְפָּרֵךְ יִרְחַם עָלֵינוּ שְׁנוֹזְפָה בָּלָנוּ לָשׁוּב לְאֶרְצֵנוּ בְּבִיאַת
מְשִׁיחֵנוּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

ימי מוהר"ן"ת - חלק שני

א

להיות יקר בעיני מאד כל פסיעה ופסיעה, שזכיתי לילך ולנסע בשביל הנסיעה לארץ ישראל. כי היה לי מניעות רבות בלי שעור בכל יום ויום בכל נסיעה ונסיעה שהיתה נוגעת לענין הנסיעה לארץ ישראל, עד אשר יכלו המון יריעות לפרטם. ואי אפשר לבאר כלם בכתב בשום אופן. על כן אמרתי לכתב מה שאפשר לכתב מה שיעלה על זכרוני להיות לי לזכרון וליוצאי-חלצי ולאזהבי ורעי באמת.

ומגדל חבת ארץ ישראל אמרתי לכתב מה שעבר עלי בכל יום, מיום שהתחלתי לעסק בנסיעה לארץ ישראל. וכל מה שאוכל לכתב מפל ענין מחשבה דבור ומעשה שעל ידי זה הגיע לי רמז והתחזקות לבוא לארץ ישראל, או שהיה לי על ידי זה מניעה לארץ ישראל, שגם זה בשביל החשק בדי שיתגבר על ידי זה החשק יותר, כמבאר אצלנו (לקושי מוהר"ן ס"ו), הפל אראה לכתב בעזרת

השם יתברך כפי אשר יספיק הפנאי בישועת השם. למען ידעו דור אחרון יקומו ויספרו לבניהם כמה צריכין להתחזק לבוא לארץ ישראל כל מי שרוצה להיות איש ישראלי באמת מגדול ועד קטן, כי קדשת ארץ ישראל מספיק לכלנו כי כל אחד מישראל מגדול ועד קטן יש לו איזה חלק בארץ ישראל ושם חיינו. שם קדשתנו. שם ביתנו. שם ארצנו. שם אדמתנו. שם חלקנו. שם גורלנו. ובחויץ לארץ אנחנו גרים באורח נטה ללין המתגולל בחיוצות ובשוקים וברחובות כי אין זה אדמתנו וחלקנו כלל. ועל כן נקראת חויץ-לארץ חויץ דיקא כי בחויץ אנו עומדים בחויץ ממש, ואין איש מאסף אותנו הביתה עד אשר נבוא על אדמת הקדש.

ויותר מזה עין בדברי רבנו זכרוננו לברכה בתורה ט' תקונין סימן כ' ובתורה ארץ אכלת יושביה סימן קכ"ט ובתורה מעגנן אנשים פשוטים על פסוק ואתחנן בלקוטי תנינא סימן ע"ח ובתורה מי שידע מארץ ישראל בסימן מ' ובתורה של אריכת אפים בלקוטי א' בסימן קנ"ה על פסוק וימהר משה ויקד ארצה, מה ראה, ארד אפים ראה ועל ידי זה ויקד ארצה, לשון ביקד יקוד אש שהיה לבו בווער לארץ ישראל וכו'. ועוד בכמה תורות.

ימי מוהרנ"ת

ר"ט

וְעַיִן בְּחֵדוּשֵׁינוּ מִה שְׁזַכְּנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְכַתֵּב עַל זֶה לְכָאֵר
וּלְהַרְחִיב הַדְּבָר אִיךָ כָּל קִדְשַׁת אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי וְכָל
נִצְחוֹן הַמְּלַחְמָה שְׁצָרִיכִין לְנִצַּח בְּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל הוּא
לְזִכּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִזְכְּנֵי לָבוֹא לְשֵׁם
מְהֵרָה וּלְפַעֵל שֵׁם מִה שְׁאֵנִי צָרִיךְ לְפַעֵל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
בְּאֶפֶן שְׁאֵזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ בְּאֵמֶת וּבְשִׂמְחָה וּבְטוֹב
לְכַב וּלְהַתְחִיל מִחֻדָּשׁ בְּעִבּוּדְתּוֹ יִתְבָּרֵךְ לְהִיּוֹת כְּרִצּוֹנוֹ
וּכְרִצּוֹן רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה בְּאֵמֶת עַד עוֹלָם. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ
יִרְחַם עַל כָּלֵל עֲדָתוֹ וַיְבִיא לָנוּ בְּמַהֲרָה אֶת מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ
וְנִזְכֶּה בְּלָנוּ לָשׁוּב לְאֶרְצֵנוּ לְשִׁבְתָּנוּ עַל אֲדָמָתֵנוּ וּלְשִׂמּוֹחַ בְּבִנְיָן
בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן.

ב

זֶה יָמִים רַבִּים שֵׁיִשׁ לִי כְּסוּפִים וְגַעְגּוּעִים וְהַשְׁתּוֹקֵקוֹת
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלָמֵן הַיּוֹם אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִרַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ
לְבִרְכָה הַתּוֹרוֹת הַמְּדַבְּרִים מֵעַצָּם קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
וּמִכֶּל מוֹבָן, שְׁכָל קִדְשַׁת אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי תְלוּי בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, מֵאִז וְעַד עַתָּה הִנֵּה אִישׁ תּוֹקֵד בְּקִרְבִּי בּוֹעֵר כְּרִשְׁפֵּי
אִשׁ שְׁלֵהֲבִתָּהּ לְזִכּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבִפְרָט מֵעַת
שִׁשְׁמַעְתִּי הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה "ט' תְּקוּנִין", שֶׁהִזְכִּיר אֶז רַבְּנוּ

זכרונו לברכה בעת שאמר התורה הנ"ל: וכל מי שרוצה להיות איש ישראלי דהינו שילך מדרגא לדרגא אי אפשר לזכות לזה כִּי-אם על ידי ארץ ישראל. ואמר אז, כשמנצחין המלחמה ובאין לארץ ישראל אז נקרא איש מלחמה כִּי קדם שבאין לארץ ישראל אז אל יתהלל חוגר כמפתח אבל כשמנצחין אז נקרא איש מלחמה. ואחר כך אמר כל התורה הנזכרת לעיל איך זוכין לבוא לארץ ישראל, אשרי און השומעה.

ואחר כך סמוך אחר שאמר התורה הנזכרת לעיל שאלתי אותו זכרונו לברכה מה פונתכם בזה שאמרתם שעקר הוא ארץ ישראל. ונער עלי וענה ואמר, פונתי כפשוטו את ארץ ישראל הזאת עם אלו הבתים. (ואמר בלשון אשכנז בוז הלשון: איך מיין טאקי דאס ארץ ישראל מיט די שטיבער מיט די הייזער) הינו שכל פונתי כפשוטו שצריך כל איש ישראל לבוא לארץ ישראל הנשמי הזה, שמישב באלו הבתים והחצרות העומדים שם בצפת וטבריה ושאר מקומות ארץ ישראל. כי כל המצוות צריכין לעשות כפשוטו דיקא ואי אפשר לזכות אל הקדשה כִּי-אם על ידי ארץ ישראל הנה הידועה לנו שישאל נוסעים לשם.

ימי מוהרנ"ת

רכא

וְהִנֵּה מֵאֵז הַבִּנְתִּי שְׂרָצוֹנוּ בְּפִשִּׁיטוֹת שְׂנֵבּוֹא כְּלָנוּ לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, וּמִן אֵז וְהִלָּאָה נִכְסוּף נִכְסַפְתִּי מֵאֵד מֵאֵד
לְהִיּוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֵךְ רַבּוּ הַמְּנִיעוֹת מֵאֵד, כִּי בַחַיִּים
חַיּוֹתוֹ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה לֹא יִכְלָתִי לְנִסֵּעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּעַ
דִּירְתִּי שָׁם. כִּי לֹא יִכְלָתִי לְפָרֵד מִמֶּנּוּ כָּלֵל. אֲשֶׁר הוּא חַי
וְאֶרֶךְ יָמָי וּבִלְעָדוֹ אֵין לִי שׁוּם חַיּוֹת כָּלֵל. וְלִנְסֵעַ לְבִדִּי עַל
מְנַת לְחֹזֵר גַּם כֵּן הָיָה קִשָּׁה עָלַי מִחַמַּת כְּמָה טַעַמִּים, וּמִגְדֵּל
הַהוֹצָאָה שְׁלֹא הָיָה בְּיָדִי. וְגַם אֵיךְ אֶפְשֶׁר לְפָרֵד זְמַן רַב כֹּל
כֶּךָ מִרַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה. אֲשֶׁר הֵייתִי רָגִיל לְהִיּוֹת לְפָנָיו
בְּכָל פֶּעַם וְשָׁמַעְתִּי בְּכָל פֶּעַם דְּבָרֵי אֱלֻקִּים חַיִּים הַמְּזַכִּין אֶת
הָרַבִּים לְדוּרֵי דוֹרוֹת. הֵן עַל כָּל אֱלֹהִים לֹא יִכְלָתִי לְנִסֵּעַ אֵז,
אֲבָל רְצוֹנִי הָיָה חֹזֵק לְנִסֵּעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּכָל פֶּעַם שְׂנַזְפַּרְתִּי
מִחַבַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

גַּם כְּמָה פְּעַמִּים דְּבַר עֲמֵנוּ בְּשִׁיחוּתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת וְעִשָּׂה לָנוּ
חֶשֶׁק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהוֹדִיעַ לָנוּ שֶׁהוּא דְבַר קַל לְבּוֹא
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין צְרִיכִין הוֹצָאָה רַבָּה כְּמוֹ שְׂפוּבְרִין
הָעוֹלָם, וְשֵׁאִינוּ מְסַכְּנִים כְּמוֹ שְׂפוּבְרִין הָעוֹלָם. וּמִכַּתְלֵי דְבָרָיו
הַבִּנְתִּי שְׂרָצוֹנוּ שְׂנֵהִיָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. גַּם פֶּעַם אַחַת כְּשֶׁסְּפַר
מַעֲצָם הַמְּנִיעוֹת וְהַסְּכָנוֹת שֶׁהָיוּ עָלָיו בְּסַטְאֵנְבוֹל, וְאֵיךְ
שֶׁהָיָה בְּסַפְנָה גְּדוֹלָה קֹדֶם שֶׁבֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכו', אֵז

ימי מוהרנ"ת

ענה ואמר לנו שאנחנו נוכל לבוא לארץ ישראל בנקל. כאומר, שעלינו לא יתגברו מניעות וסכנות כאלה כמו שהיו עליו, ואם נרצה נוכל לבוא לארץ ישראל. ואלו הדבורים תחובים בלבי מאז ועד הנה והמה היו בעזרי לחזק חשקי לנסע לנסע לארץ ישראל.

ג

והנה בעונותינו הרבים בא השמש בצהרים ונסתלק אדוננו מורנו ורבנו זכרוננו לברכה זה סמוך לשנים עשר שנים ונשארנו ביתומים. וסמוך אחר הסתלקותו עלה על דעתי לנסע לארץ ישראל עם אשתי ויוצאי חלצי שיהיו לקבע דירתי שם, וכבר חשבתי בדעתי וראיתי שבקל אוכל לעשות לי מעמד פרנסה על ידי קרובים עשירים שלנו, ועל ידי אנשי-שלומנו וגם מעט ממון היה לי אז בערך מאה אדמים וקצת תכשיטין וכלי כסף, ועל ידי כל זה ראיתי שבקל אוכל לעשות לי איזה מעמד להתפרנס בצמצום ובהוצאה קטנה בארץ ישראל.

אבל ראיתי שאיני רשאי לנסע לארץ ישראל לקבע דירתי שם מחמת כמה עסקים של זכות הרבים גדול מאד שאני צריך לעשות כאן בחוץ לארץ, דהינו בענין תורתו

ימי מוהרנ"ת

רכג

שֶׁל רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה וְשֹׁכֵתִי לְכַתְּבָה וְשֹׁאֲנִי צָרִיךְ לְכַתֵּב
עוֹד מָה שֹׁאֲנִי זֹכֵר עֲדִין לְהַעֲתִיק וּלְהַדְפִּים וְכוּ', וְכוּ', כַּאֲשֶׁר
בְּאֵמֶת זְכִיתִי בְּשָׁנָה הַרְאֵשׁוֹנָה אַחֲרֵי הַסְּתַלְקוֹתוֹ לְהַדְפִּים
סִפְרוֹ לְקוֹטְמֵי תַנְיָנָא וְסִפְרֵי הָאֱלֹף־בֵּית וְהַקְצוֹר בְּשָׁנָה הַהוּא.
עַל בֶּן רֵאִיתִי שָׂאֵי אֶפְשָׁר לִי לְנַסֵּעַ לְקַבֵּעַ דִּירְתִי שֵׁם לְגַמְרִי.
וּלְנַסֵּעַ לְבִדִּי גַם בֶּן לֹא הָיָה לִי פְּנָאֵי אֹז, וְגַם מַחְמַת רַבּוּי
הַהוֹצָאָה וְשֹׁאֲרֵי מְנִיעוֹת הֵן עַל כָּל אֵלֶּה לֹא יְכַלְתִּי לְנַסֵּעַ.

וְדַרְךְ הָאָדָם שֶׁבְּתוֹךְ כֶּד בָּא עָלָיו שִׁכְחָה וְשׁוֹכַח. עַל בֶּן
עָבְרוּ כַּמָּה זְמָנִים שֶׁשִׁכְּחָתִי מִלְּכַסֵּף לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
אֲבָל מַחְמַת שֶׁבְּתוֹרְתוֹ שֶׁל רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה נֹזֵר אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל כַּמָּה פְּעָמִים, וּמִבְּאֵר שֵׁם שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד לְבַקֵּשׁ
מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שִׁיְהִי לוֹ כְּסוּפִין וְחֶשֶׁק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ',
עַל בֶּן נִתְגַּבְּרְתִי בְּכָל פַּעַם וְנִזְבַּרְתִּי בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ
לְבָרְכָה וְחִזְרְתִי וְנִכְסַפְתִּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכֵן הָיָה כַּמָּה
פְּעָמִים. אֲבָל בְּכָל פַּעַם רֵאִיתִי שָׂאֵי אֶפְשָׁר לִי עַכְשָׁו לְהוֹצִיא
מִבֶּחַ אֶל הַפַּעַל חֶשְׁקִי וְרִצּוֹנִי לְנַסֵּעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מֵעַצְם
הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לִי אֹז.

וְהִנֵּה מַעַת שֹׁכֵתִי לְכַתֵּב הַתְּפִלָּה מֵהַתּוֹרָה ט' תְּקוּנִין
הַנ"ל, מִן אֹז וְהִלָּאָה הַתְּחִלָּתִי לְהַתְּפִלֵּל כָּל פַּעַם
לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שִׁיעוֹר לִי לְבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבְכָל פַּעַם

שְׂרָאִיתִי עֵצִים הַמְּנִיעוֹת שְׁעוֹמְדִים לְפָנַי שְׁמוֹנְעִים אוֹתִי
 מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אִזְּדִיקָא הַתְּפִלָּלְתִּי הַרְבֵּה שְׁאִזְכָּה לְבוֹא
 לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי יָדַעְתִּי כִּי גְדוֹל ה' וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִכּוֹל
 לְעֹזֵר בְּעֵצִים מְנִיעוֹת כְּאֵלֶּה שְׁאִזְכָּה לְשַׁבֵּר הַכֹּל וְלְבוֹא לְאֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל. כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ גְּבוּר וְרַב לְהוֹשִׁיעַ וּמִמֶּנּוּ לֹא יִפְּלֵא
 כָּל דְּבָר, אַחֲרַי כִּדְּ זָכִיתִי לְכֹתֵב עוֹד בְּמָה תְּפִלוֹת לְבוֹא
 לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבְכָל פֶּעַם נִתְגַּבֵּר חֲשָׁקִי יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְאַף עַל
 פִּי כֵן עָבְרוּ יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה וְלֹא זָכִיתִי לְגַמֵּר מִחֲשַׁבְתִּי
 בְּפֶעַל לְנַסֵּעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ד

וְהִנֵּה כָּל מַה שְּׁעֵבֵר עָלַי בְּעִנְיָן זֶה אִי אֶפְשֵׁר לְכַּאֵר וְיִכְלוּ
 הַמוֹן יְרִיעוֹת לְכַאֵרִם. כִּי אִיךָ אֶפְשֵׁר לְכַּאֵר בְּכֹתֵב
 אֶפְלוּ הַמַּחְשְׁבוֹת שֶׁל יוֹם אֶחָד, מְכַל-שָׁבֵן רַבּוֹת מִחֲשַׁבוֹת
 שֶׁל שָׁנִים הַרְבֵּה כְּאֵלֶּה.

ה

וְהִנֵּה בְּתוֹךְ כִּדְּ זָכִיתִי לְהַדְפִּים סֵפֶר הַסְּפוּרֵי מַעֲשִׂיוֹת. וְכָל
 מַה שְּׁעֵבֵר עָלַי בְּעִנְיָן זֶה אִין כָּאִין מְקוֹמוֹ, וְאִם יִסְפִּים
 הַפְּנָאֵי בְּעֹזֶרֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתְבָּאֵר קֶצֶת בְּמְקוֹם אַחֵר. גַּם

ימי מוהרנ"ת

רכה

כמה אנשים שהתחילו להתקרב לנו על ידי וגדל המחלקת שהיו עלי ועלינו על ידי זה, וכל מה שעבר עלי באלו השנים הפל צריכין לכתב לזכרון אבל אין כאן מקומו, גם בתוך כך מסרתי התפללות להעתיק ונתפשטו בין אנשי-שלומנו עד שנודע למתנגדים וגם על ידי זה גבר המחלקת.

ו

אחר כך נתעוררתי להעמיד דפוס בביתי לחזר ולהדפיס כל ספרי רבנו זכרונו לברכה, פרוצונו זכרונו לברכה. ובפרט שצריכין לתקן הרבה מה שעותו המדפיסים ב"לקוטי מוהר"ן" הראשון ושאר תקונים. והנה התחלתי לחשב מחשבות בענין זה, ועבר זמן זמנים הרבה עד אשר התחלתי לעסק בזה בשנת תקע"ט, והשם יתברך עזר לי, שקבצתי איזה סך מקציני אנשי-שלומנו עד שקניתי מכשיר ואותיות באותו השנה. ואז היתה שמחת החתנה של נכד רבנו זכרונו לברכה הותיק המפרסם המפלא מורנו הרב ישראל שיחיה בקהלת-קדש משערנביל עם נכד הרב החסיד המפרסם מורנו הרב מרדכי גרו יאיר משם. והנה כל מה שעבר עלי בענין הדפוס צריכין על-זה חבור גדול ואי אפשר לבארו בכתב בשום אופן, ובעזרת השם יתברך בעולם הבא ידברו מזה הרבה הרבה.

ז

והנה רבו המחלוקות והמניעות גם אפס כסף ונתעכבה הדפוס ולא יכלתי לדפס בשנת תקע"ט הנ"ל. גם בכל שנת תק"פ חשבתי מחשבות הרבה להתחיל להדפיס ולא עלתה בידי ועמדו בביתי הכלים הנזכרים לעיל, שהם המכבש והאותיות ומעט גיר אכל לא יכלתי להדפיס מחמת מניעת ממון ושאר מניעות רבות ועצומות מאד. והשם יתברך בחסדו חמל עלי ונתן לי לב חזק לבלי להניח את הרצון בשום אפן, ונתחזקתי הרבה ולא הנחתי את הרצון, ונכספתי בכל פעם יותר ויותר. אבל אף על פי כן עבר גם כל שנת תק"פ ולא עלתה בידי להעמיד הדפוס.

ח

והנה באלו השנים נסעתי כמה פעמים על המדינה בין אנשי-שלומונו בשביל לאסף ממון עוד להעמיד הדפוס אבל לא עלתה בידי כנ"ל:

ט

והנה בשנת תק"פ הנזכרת לעיל, אחר ראש השנה וסבות התחלתי לכסף מאד לארץ ישראל אבל אז נשמע

ימי מוהרנ"ת

רכז

שֵׁשׁ עָפוּשׁ חֵם וְשָׁלוֹם בְּסֵטָאמְבוּל וְלֹא הָיָה בִּיכְלָתִי
אֲזוּ לְנִסְעַ:

,

וַיְהִי הַיּוֹם בְּשַׁנַּת תַּק"פ סְמוּךְ לְפִסַּח קָדָם רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן,
נִתְיַשְׁבְּתִי לְדַבֵּר עִם חֲבֵרֵי רַבִּי יְהוּדָה אֱלִיעֶזֶר מְזֵה,
וְהִמְתַּקְתִּי עִמּוֹ סוּד יַחְדָּו שְׂיִסַּע עִמִּי יַחַד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי
מִקֵּדָם יָדַעְתִּי שְׁגַם לְרִי"א יֵשׁ לוֹ כְּסוּפִין לְבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
וְגַם סִפֵּר לִי שְׁפַעַם אַחַת חָלַם לוֹ שֶׁהָיָה לְפָנָי רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ
לְבִרְכָה, וְדַבֵּר עִמּוֹ מַה שְּׁצָרִיד וְאָמַר לוֹ רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה
שֶׁתִּקְוֵנוּ הוּא שֶׁיְהִיָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן נִתְרַצָּה עִמִּי רַבִּי
יְהוּדָה אֱלִיעֶזֶר הַנּוֹכַח לְעִיל בְּרִצּוֹן שָׁלֵם שְׂיִסַּע עִמִּי יַחַד
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְשִׁיתָן לִי עֲשֶׂרָה אֲדָמִים עַל הוֹצָאוֹת בְּשִׁבְלֵו
לְפָחוֹת וּבִקְשׁ אוֹתִי מְאֹד מְאֹד שְׁלֹא אֶקַּח אַחֵר וְלֹא
אֶסַּע בְּלַעְדּוֹ.

וְדַבְּרִי עִם רִי"א אֲזוּ הָיוּ בְּאֶפְן זֶה, שְׂאֵחֵר פִּסַּח יֵשׁ בְּדַעְתִּי
לְנִסְעַ לְנִיקוּלָאִיב לְבִקְשׁ אֶת רַבִּי לִיב דּוּבְרָאוֹנוֹנְעֵר
אוּלִי יִתְרַצָּה לְהוֹצִיא מִכִּיסּוּ מַה שְּׁצָרִיכִין עַל הַדְּפָסָה לְגַמְרָה.
וְאִם יִתְרַצָּה מַה טוֹב וְאֲזוּ אַחֲזוֹר לְבֵיתִי וְלֹא אֶסַּע מִשָּׁם לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, כִּי הַהַדְּפָסָה חֲשׂוּבָה וַיִּקְרָה בְּעֵינַי מְאֹד כִּי הוּא

ימי מוהרנ"ת

זכות הרבים לדורות, אך אם לא אזכה לפעל אצלו שיעזר לי מה שאני צריך לצרף הדפוס העולה סך רב, אז אסע משם לאדם ומשם לארץ ישראל. ומעט המעות שאקבץ בדרך נסיעתי יהיה לי על הוצאות לארץ ישראל. ודברתי כל זה עם רבי יהודה אליעזר כדי שהוא יסע עמי אחר פסח לניקולאיב על הספק, אוילי אסע משם לארץ ישראל.

ואני הייתי מוכן אז לנסע בסמוך לאומאן על ערב ראש חודש ניסן בדרךפי בכל שנה, והיה בדעתי להתעכב באומאן איזה ימים כדי להרבות שם תפלה על ציון רבנו זכרונו לברכה שיזרה לי דרך האמת ויזכני לבוא לארץ ישראל. אבל בבואי לאומאן ונתעכבתי שם עד אחר שבת, אחר-כך הכרחתי לחזור לביתי וראיתי שעומדים לפני מניעות עצומות, וקשה לי לבוא לארץ ישראל בעתים הללו. ועל כן בבואי לביתי לא דברתי עוד עם רבי יהודה אליעזר מזה, כי ראיתי שלא אסע עוד אחר פסח לניקולאיב. וכן היה שנתעכבתי ולא נסעתי אחר פסח, וכל מחשבתי היתה משוטטת מאד בענין הדפוס, והייתי חושב מחשבות רבות בכל פעם איך להעמיד הדפוס. ובתוך כך הייתי חושב בכל פעם והייתי מתגעגע מאד לארץ ישראל וכל מה שעבר עלי בענין זה אי אפשר לבאר ולספר:

ימי מוהרנ"ת

יא

והנה בל"ג בעומר שנה הנזכרת לעיל נסעתי לדאשיב, ומשם לאומאן, ונתעכבתי שם עד ערב ראש חודש סיון. ואחר כך חזרתי לביתי. ובבואי לביתי תקף ספרו לי שהעבירו את הארון גרדניצע שהיה בברסלב. וזה היה אצלי גם גדול לענין הדפוס, כי אם היה זה הגרדניצע לא הייתי יכול להעמיד הדפוס, וכבר שלחתי לשאל אותו ולא הסכים:

יב

והנה אחר שבועות היה דעתי מבבלבלת מאד ולא ידעתי מה לעשות איך אזכה למצא אפן ותחבולה להעמיד הדפוס, כי היו המניעות רבות ועצומות מאד מאד מכל הצדדים. וגם מניעת המזון כי היו צריכין עדין סך רב, ובידי לא היה אפלו זוז כל שהוא. והיה בדעתי לנסע על המדינה ונמנעתי הרבה מחמת כמה טעמים, ולבי הלך אנה ואנה כמה וכמה שבועות אחר חג השבועות אם לנסע או לחדל:

יג

והנה סמוך לערב ראש חדש מנחם אב נסעתי מביתי
 לאומאן, והייתי שם על ערב ראש חדש אב, ומשם
 נסעתי לניקולאיב לדבר עם רבי ליב אודות הדפוס בנוזר
 לעיל. ובנסיעה זאת לא לקחתי עמי את רבי יהודה אליעזר
 גרו יאיר, כי לא היה בדעתי אז בעת שיצאתי מביתי, לנסע
 לארץ ישראל מניקולאיב. אך בבואי לאומאן שמעתי שם
 שידידנו הותיק מורנו הרב שמעון גרו יאיר הוא כבר
 באדעם לנסע משם לארץ ישראל, ושיש סכרא שרבי
 נפתלי גרו יאיר חברי יסע עמו יחד. ואני ידעתי מכבר
 שרבי נפתלי גרו יאיר יש לו כסופין גדולים לארץ ישראל
 זה זמן רב. ותכף ששמעתי זאת נתלהב לבי לארץ ישראל,
 והתחלתי לחשב מחשבות אולי אופה לנסע עם רבי שמעון
 הנוזר לעיל יחד לארץ ישראל.

ונסעתי מאומאן לניקולאיב דרך טיראוויצע. ובאתי על
 שבת חזון לקהלת קדש באפאליע. ושם נתקרבו
 אלי בני הנעורים חדשים, ונתעוררו להשם יתברך
 בהתעוררות גדול בדרך אנשי-שלומנו הנקראים על שם
 רבנו זכרנו לברכה. משם נסעתי לניקולאיב ובאתי לשם
 על שבת נחמו, ודברתי עם רבי ליב אודות הדפוס ולא

ימי מוהרנ"ת

רלא

פְּעַלְתִּי אֶצְלוֹ כְּלוּם, גַּם לִי בְּעֲצָמֵי לֹא נָתַן כִּי אִם סָךְ מוּעָט.
וְנִסְעֵתִי מִשָּׁם לְאֲדָעִם וְחֻשְׁבֹּתַי מִחֻשְׁבוֹת בְּכָל הַדְּרֹךְ אוֹלֵי
אֲזֹכָה לְנִסְעַי מֵאֲדָעִם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל הָיוּ לִי עַל־זוֹה כַּמָּה
מְנִיעוֹת בְּדַעְתִּי, וּמְנִיעוֹת מִחֻמַּת מְמוֹן. וּבַיּוֹם ד' הָיָה חֲמִשָּׁה
עָשָׂר בָּאָב וְאִזּוֹ נִכְנַסְתִּי לְאֲדָעִם. וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם קָדַם שְׁנַכְנַסְתִּי
לְאֲדָעִם בָּא אֵלַי שְׂמֵחָה גְדוֹלָה וְשִׂמְחָתִי מְאֹד, וְכָל שִׂמְחָתִי
הָיָה כִּי הָיָה נִרְאָה לְדַעְתִּי שְׂמֵכָאן אִסַּע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל
הָיִיתִי כְּמִתְנַבֵּא וְאִינוּ יוֹדַע מַה מִּתְנַבֵּא, כִּי הָאֲמַת שֶׁעַל יְדֵי
נְסִיעָה זֹאת לְאֲדָעִם זְכִיתִי לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַחֵר כָּדָּה,
אֲבָל לֹא אִזּוֹ בְּאוֹתוֹ הָעֵת.

וְנִכְנַסְתִּי לְאֲדָעִם בַּיּוֹם רַבִּיעֵי הַנּוֹזֵכַר לְעִיל לְעַת עָרֵב וּבְכָל
אוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא נוֹדַע עֲדִין לְר' שְׁמַעוֹן שְׂבָאֲתִי
עַד הַלֵּילָה וּבָא אֶצְלִי וְהָיָה בֵּינֵינוּ שְׂמֵחָה גְדוֹלָה לְגִדְל
אֲהַבְתָּנוּ הֶעֱצוּמָה מְאֹד. בַּיּוֹם חֲמִישִׁי בִּבְקָר בַּעַת שֶׁהִתְפַּלְלָתִי
בָּא אֵלַי רַבִּי שְׁמַעוֹן וְדַבֵּר עִמִּי אַחֵר גָּמַר תְּפִלַּת שְׂמוֹנֵה
עֶשְׂרֵה, בְּעוֹד שֶׁהָיִיתִי מְעַטָּף בְּטִלִּית וְתַפְלִין, וְהִתְחִיל לְסַפֵּר
לִי שְׂבָקָל אוֹכַל עֲכָשׁוּ לְנִסְעַי עִמּוֹ יַחַד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְיוֹדִיעַ
לִי הַדְּרֹךְ אֵיךְ לָקַח הַבִּילְעֵט וְכָל עֲנִין הַנְּסִיעָה. וְהָיָה לִי
חֶשֶׁק גְּדוֹל לְנִסְעָה. אֵךְ רַבּוֹ הַמְּנִיעוֹת בְּמַחִי, וְגַם לֹא הָיָה
בְּיָדִי כִּי אִם סָךְ מוּעָט עַל הוֹצָאוֹת בְּעֶרְךְ מֵאָה רוּבַל סוּג.
וְהִשְׁבֹּתִי לוֹ שְׂאֵנִי צָרִיךְ לִישֵׁב עֲצָמֵי בְּזוֹה, אֲבָל לֹא הָיָה

הזמן מספיק להתישב הרבה פי אִמֵר שֶׁהַסְפִּינָה תִּלְדֶּךָ
בְּסֻמּוֹךְ אַחַר שֶׁבַת וְצָרִיכִין לְהִתְחִיל לְהִתְעַסֵּק בְּעֵנִין הַבִּילְעָמָה
תַּכְרָה. אֵף עַל פִּי כֵן בְּקִשְׁתִּי אוֹתוֹ שֶׁיִּלְדֶּךָ לְבֵיתוֹ וְאַחַר גָּמַר
הַתְּפִלָּה אֶתְיָשֵׁב אִיזָה שְׁעָה עַל כָּל פָּנִים וְאָשִׁיב לוֹ תְּשׁוּבָה.
וְהִלְדֶּךָ רַבִּי שְׁמֵעוֹן וְאֲנִי גְמַרְתִּי הַתְּפִלָּה וְדַעְתִּי הִלְדֶּךָ אָנָּה
וְאָנָּה וְלֹא יִכְלְתִי לְשִׁית עֶצֶה לְנַפְשִׁי, אַחַר כֵּךְ נִגְמַר בְּדַעְתִּי
לְנַסֵּעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאַחַר כֵּךְ הָיָה אֶצְלִי רַבִּי שְׁמֵעוֹן
וְהוֹדַעְתִּי לוֹ דַּעְתִּי, וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁלַחְתִּי הָעֲגָלָה שֶׁהָיְתָה
עִמִּי עִם הָאִישׁ רַבִּי לִיבֵל מִטִּירָאוֹוִיָּע שֶׁהָיָה עִמִּי שֶׁיִּחְזֹר
לְבֵיתוֹ, וּבַיּוֹם חֲמִישִׁי נָתַתִּי שְׁנֵי קַרְבָּלִיךְ אֲדָרוּף [דְּמֵי קִדְיָמָה]
לְהַסְרֹסוֹר שֶׁיִּקְבַּל לִי הַבִּילְעָמָה, וְנִתְעַפְּכֵתִי שֵׁם עַל שֶׁבַת:

י

וְהֵנָּה אַחַר שֶׁבַת הִתְחִילוּ הַמַּחְשָׁבוֹת לְבַלְבֵּל אוֹתִי הַרְבֵּה
הַרְבֵּה עַד שֶׁהָיְתָה דַּעְתִּי תְלוּיָה בְּמִשְׁקָל, וְלֹא יִכְלְתִי
לְהַכְרִיעַ לְכָאן וּלְכָאן. סוּף דְּבַר שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים אַחַר
שֶׁבַת הִנַּחְתִּי לְאֶבוֹד הָאֲדָרוּף, וּבַיּוֹם חֲמִישִׁי בִּבְקָר חֲזַרְתִּי
לְאוּמָאן וְלֹא נָסַעְתִּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵן, וְגַם אוֹדוֹת הַדְּפוּס
לֹא פָעַלְתִּי כָּלל אֵן וְהָיָה לְבִי נִשְׁבֵּר בְּקִרְבִּי מְאֹד וְחֲזַרְתִּי
לְאוּמָאן בְּפַחֵי נַפְשׁ.

ימי מוהרנ"ת

רלג

גם בתוך הדרך ביום ששי ערב שבת קדש היה לי הזק גדול בדרך שהתפללתי על העגלה ונוהרתי הרבה שלא יחטף האופן את כנפי הטלית ויקרענו באשר מזדמן לפעמים. ואף על פי כן בסוף התפלה הגבהתי עצמי קצת מתוך העגלה שהיתה מחפה, והיה רוח גדול, ופתאם חטף האופן את קצה הטלית ונקרע לקרעים. והיה לי צער גדול מאוד מאד מזה עד כלות הנפש, עד שצעקתי ובכיתי מחמת זה. ואז הייתי נחפו בדרכי מאוד לבוא לאומאן כדי להגיע לשם על ערב ראש חודש אלול, שאז מתקבצים הרבה אנשי-שלומנו על ציונו הקדוש. והשם יתברך עזר שבאתי על שבת-קדש לבאפאליע וארעל ומשם נסעתי לאומאן, והייתי בערב ראש חודש על ציונו הקדוש.

ואז היה שם ידידינו הרב רבי יעקב יוסף גרו יאיר שנתן סוד רב בשנת תקע"ט על הדפוס, וחפצתי לדבר עמו הרבה מעגין הדפוס שצריכין להשתדל להעמידו, ורציתי לפרש לפניו כל לבי. והנה בעת שהייתי עמו יחד על ציונו הקדוש, שם בודאי היה בלתי אפשר לדבר עמו. ואחר כך ראיתי אותו בשוק והיינו שנינו מרודים, ואמרתי לו שאנחנו צריכין לדבר יחד והשיב בדרך צחוק וכי איך יעלה על

ימי מוהרנ"ת

הדעת שלא נתועד יחד לדבר. ולסוף נודמן מאת השם שהיה טרוד מאד והבעל עגלה והאנשים שהיו עמו נחפזו מאד, עד שהיה מכרח לנסע בחפזון ולא נתועד עמי. והיה לי צער גדול מזה מאד מאד, וביום שאחריו חזרתי והלכתי על ציונו הקדוש, וספרתי את לבי קצת לפניו.

כלל הדבר שבאותן העתים היו לי צער ויסורים גדולים מחמת שטרחתי הרבה לגמור הדפוס ולא עלה בידי. וכבר נשתקע ממון ישראל הרבה לצורך הדפוס ועדין לא פעלתי כלל. ולא היה בידי מעות להעמיד הדפוס פי עדין היו צריכין סך רב מאד בערך ר' [מאתיים] אדמים ויותר ואין שום דרך הטבע לקבץ יחד אפלו שליש ורביע מזה הסך. וגם פרנסתי דחוקה מאד והייתי בעל חוב גדול, וגם שארי מניעות הרבה מאד מאד שהיו על הדפסה מכל הצדדים מפחד הצענוור וכו' וכו'. וגם לארץ ישראל לא זכיתי לנסע, וגם לביתי לצורך פרנסתי ולסלק החובות שאני חייב בעצמי לא הבאתי מהדרך כראם סך מועט מאד, ושארי בלבול הדעת שהיו לי. ואף על פי כן לא הנחתי את הרצון וחשבתי מחשבות בכל פעם שאזכה לגמור ההדפסה וכל מה שעבר עלי בענין זה יכלו כמה יריעות לספר:

ימי מוהרנ"ת

רלה

טו

והנה השם יתברך עושה נפלאות גדולות בכל עת, וסבב
כמה סבות למוכה בדרכים נפלאים ונוראים. ואף
על פי שגם אחר כך פשנתקבצנו על ראש השנה תקפ"א
באומאן לא פעלתי גם בן כלום לגמר הדפוס, אף על פי בן
אחר כך פשבאתי לביתי עזר לי השם יתברך והכנים
מחשבות בלבי ונתן לי עצות נפלאות וכח לסבל ולהמתין
לישועת השם ולבלי לפחד משום דבר מגדל הפחדים
שהפחידו עלי שהוא סכנה גדולה וכו' בפרט בין שונאים
כאלה וכו' וחסרון כים הקשה מכלם. והשם יתברך חזקני
לבלי להסתפל על כל זה, והוליד אותי בדרכים ועצות
נפלאות, עד שזכיתי באותה השנה להעמיד הדפוס
ולהדפיס ספרי רבנו זכרונו לברכה ספר לקומי מוהר"ן
הראשון והתנינא, וגם ספר האלף־בית ושמות הצדיקים,
והכל בתקונים נפלאים ובהוספות חדשות נפלאות ונוראות
המחייין את הנפש. והנה גדל הישועה הזאת של העמדת
הדפוס אין כאן מקום לבאר עד היכן מגיע גם נפלא
וישועה גדולה הזאת, כי היא זכות הרבים נפלא ונורא
מאד שאין דגמתו לדורי דורות:

ימי מוהרנ"ת

טז

והנה תכף בשעמדתי את הדפוס ביום חמשה-עשר
 בשבט תקפ"א לפרט-קטן והיינו בשמחה על גדל
 ישועת השם אשר עזרני עד פה. הזמין השם יתברך שבא
 על שבת קדש כבוד הרבני וכו' מורנו הרב דוד גרו יאיר בן
 הרב הגאון מחמלניק שהוא אחיו של כבוד רבי יוסקא גרו
 יאיר חתן רבנו זכרוננו לברכה. ורבי דוד הנזכר לעיל בא אז
 מארץ ישראל והיה שלוחא דרבנן מהבולל.

ותכף בשנודע לי שבא רבי דוד הנזכר לעיל מארץ
 ישראל לכאן, ודרבני על פי רב להסתפל על
 המחשבה דבור ומעשה שהשם יתברך מזמין לי בכל יום,
 שבודאי יש בהם איזה רמזים לצרכי לקרבני להשם יתברך.
 ותכף עלה על דעתי מה זאת, והבנתי שזה נשלח לי רמז
 להזכיר עצמי בארץ ישראל. ותכף התחלתי לחשב
 מחשבות בענין ההשתוקקות לבוא לארץ ישראל. והבנתי
 אז שאחר עצם רבוי המניעות שיש לי על נסיעתי לארץ
 ישראל, אף על פי כן אחר שזכיתי להעמיד הדפוס אחר
 מניעות רבות ועצומות כאלה, והשם יתברך נתן לי בחינת
 אריכת אפים לסבל כל המניעות והוליד אותי בדרבני עצות
 נפלאות עד שגמרתי הענין תהלה לאל והעמדת הדפוס,

ימי מוהרנ"ת

רלו

עֵתָה אָנִי מְבִין שֶׁעַל פִּי דְרָכֵי עֲצוֹת אֱלוֹ שֶׁהַעֲמֵדְתִּי הַדְּפוּס
בְּעֹזֶרֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּדֶרֶךְ הַסְּבִלָּנוֹת הַזֹּאת וְאֲרִיכוֹת אַפִּים
וּזְרִיזוֹת וּמְתִינּוֹת אֱלוֹ שֶׁעֶזֶר לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵיךְ לְהַתְנַהֵג
בָּהֶם עַד שֶׁהַעֲמֵדְתִּי הַדְּפוּס בְּעֹזֶרְתּוֹ וַיִּשׁוּעֵתּוֹ הַגְּדוֹלָה
וְהַנּוֹרָאָה, עַל פִּי דְרָכִים אֱלוֹ כְּפִי מַה שֶּׁאֲנִי יוֹדֵעַ בְּנַפְשִׁי,
יְכוּל לְהִיּוֹת שְׂאֵזְבָה לְבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גַּם כֵּן. אַף עַל פִּי
שֵׁישׁ לִי מְנִיעוֹת וְחוּמוֹת בְּרוֹזַל כְּאֱלוֹ. וַיִּדְעֶה זֶה גַּתְחֻזְקָה
בְּלִבִּי הַרְבֵּה. וְאַחֵר כִּךָּ הֵייתִי אֶצֶל רַבֵּי דָּוִד הַנּוֹזֵר לְעֵיל,
וְדַבֵּר עִמִּי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַעֲשֵׂה לִי גַם כֵּן חֲשֶׁק קֶצֶת
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

אַחֵר כִּךָּ בְּיוֹם שַׁבַּת בִּבְקָר דְּבִרְתִּי בְּבֵיתִי עִם אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמִנו
הַרְבֵּה מְגֻדֵל נוֹרָאוֹת קֹדֶשֶׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁכַל
הַתּוֹרָה מְלֵאָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְשֵׁאִין לְיִשְׂרָאֵל שׁוּם מְקוֹם
בְּעוֹלָם כִּי-אִם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אֲדָמְתֵנוּ וְאֶרְצֵנוּ וְכוּ'
וְכוּ'. וְהַרְבִּיתִי הַדְּבוּר הַרְבֵּה בְּדְבוּרִים אֲמִתִּיִּים כְּאֲשֶׁר הוּא
בְּאֵמֶת, שֶׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עָקַר תְּקוּנֹנוּ שִׁיְהִיָּה בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל (וּכְבֵּר מְבֹאֵר בְּדְבָרֵינוּ מִזֶּה עֵין שֵׁם).

אַחֵר כִּךָּ אַחֵר פֶּסַח נִזְדַּמֵּן שֶׁהֵייתִי בְּחֻמְלָנִיק עַל שַׁבַּת מוֹדֵי
עָבְרִי לְקַהֲלַת קֹדֶשׁ בְּאַרְדִּימְשׁוּב לְקִנּוֹת נִיר לְצִדְקָה
גָּמַר הַהֲדַפְּסָה. וְאִז הָיָה הַיִּאֲרָצִיִּיט שֶׁל הָרַב מְחַמְעֵלְנִיק

וְהָיָה שֵׁם רַבִּי דָּוִד הַנּוֹזֵר לְעִיל, וְחִזְרָנוּ וְנִתְוַעַדְנוּ יַחַד וְחִזְרָנוּ
וְדַבֵּר עִמִּי בְּשִׁבְתְּ קֹדֶשׁ בְּשַׁעַת שְׁתִּיָּה מִי יוֹדֵעַ אִם נֹכַח
לְשָׁנָה הַבָּאָה לְשִׁתּוֹת יַחַד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְרָמְזוּ לִי מַעֲנִין
נְסִיעֵתִי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגַם זֶה הָאִיר לְבִי מְאֹד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

יז

וְהִנֵּה בְּכָל שָׁנָה זֹו שֶׁהִיא שְׁנַת תַּקפ"א הֵייתִי טְרוּד מְאֹד
בְּעִנְיַן הַדְּפוּס, וְאָף עַל פִּי כֵן בְּכָל פַּעַם הָיָה לְבִי
מִתְלַהֵב מְאֹד מְאֹד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאַחַר פֶּסַח נִתְעַכְבָּה
הַדְּפוּס כַּמָּה וְכַמָּה שָׁבוּעוֹת עַד סְמוּךְ לְרֹאשׁ הַדָּשׁ מִנְחָם
אֲב שְׁלֹא הָיָה לִי נִיר עַל הַהַדְפָּסָה, וּבְכָל אוֹתוֹ הָעֵת הֵייתִי
נִכְסָף וּמְשִׁתּוֹקֵק מְאֹד לְדַלֵּג עַל הַהָרִים וּלְבֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
אַחַר כֵּן עֲזַרְנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנָתַן לִי עֲצָה שְׁבַעַת שְׁעִמְדָה
הַדְּפוּס וְלֹא יִכְלַתִּי לְהַדְפִּים סְפָרִים הַגְּדוֹלִים שֶׁהִתְחַלַּתִּי
לְהַדְפִּים, שָׂאֲזוּ אֲדָפִים לְעַת עֲתָה עַל נִיר אֶחָד סֶפֶר הָאֱלֹף־
בַּיִת וּבְנֵי שִׁיחָה נָתַן מְעוֹתָיו עַל זֶה וְהִתְחַלְנוּ לְהַדְפִּים.

וְתַכְּף גְּזֻדְרוֹתַי לְחִזְרָו וּלְכַתֵּב מִחֻדָּשׁ כָּל שְׁמוֹת הַתַּנָּאִים
וְהָאֲמוּרָאִים אֲשֶׁר מִתְחַלָּה לֹא נִדְפָּס מֵהֶם כִּי־אִם
מְעַט מְזַעִיר וְהִתְחַלַּתִּי לְעַסֵּק בָּזֶה, וְהָיָה לִי בָּזֶה יִגִיעָה
גְּדוֹלָה מְאֹד. וְתַכְּף בְּשַׁעֲסִקְתִּי בָּזֶה בְּכַתִּיבַת שְׁמוֹת הַצְּדִיקִים

ימי מוהרנ"ת

רלט

נתחזק בלבי שבצרוף זכות זה אזכה לבוא לארץ ישראל (עין בלקוטי הלכות או"ח נמילת ידים לסעודה ה"ד שם מבאר היטב ענין זה). כי באמת הזכרת שמות הצדיקים הוא דבר נפלא ונורא מאד מאד, ומועיל הרבה לעבודת השם יתברך, באשר מבאר מזה קצת כבר. ועוד יש לאלקי מלין לבאר גדל מעלת הזכרת שמות הצדיקים ואין פאן מקומו. ועלה על דעתי שעל ידי שזכיתי לזכות את הרבים בזכות זה לסדר להם ביחד כל שמות הצדיקים וכל שמות התנאים ואמוראים שבכל הש"ס וספרי וכו' ומדרשים וכו' שזה הענין מסגל לזכות לארץ ישראל בבחינת "צדיקים יירשו ארץ", (תהלים ל"ז) שאי אפשר לבוא לארץ ישראל כי-אם בכח הצדיקים אמתיים וכו'. ומאז נתחזקתי יותר בכסופין חזקים יותר לנסע לארץ ישראל אבל ראיתי שאז תקף אי אפשר לנסע לארץ ישראל מחמת שאני צריך לגמר הדפוס.

והשם יתברך עזר לי שאחר כך בא הנ"ר, וגמרת הספרים הגדולים והקטנים על ראש השנה תקפ"ב בעזרת השם יתברך. והבאתי הספרים לאומאן וחלקתי אותם לאנשי שלומנו. עינם ראו ושמחו, וכלם תמהו על גדל ישועת השם אשר עזרני לגמר עסק ההדפסה אחרי מניעות עצומות כאלה. והודינו לה' חסדו ונפלאותיו אשר הפליא לעשות עמנו ועם כל ישראל לדורות עולם:

יה

והנה בכל הקיץ תקפ"א הנזכר לעיל כל מחשבותי היו שתכף בשאזכה לגמר ההדפסה אסע תכף לארץ ישראל דהינו שאהיה בראש השנה באומאן, ותכף אחר ראש השנה אסע מאומאן לאדעם ומשם לארץ ישראל אבל פשהייתי באומאן על ראש השנה עם הספרים אחר ראש השנה, רבו המניעות וגם מניעות מחמת ממון. גם עדן הייתי צריך להיות בביתי לצורך גמר הספרים שהיו צריכין לסדרם עדן, ושאר עסקים שהכרחתי לעסק בשבילם. ומחמת כל זה הכרחתי לחזור לביתי ולא נסעתי תכף.

ובתוך כך עבר חודש תשרי וימי החרף הגיעו ואז בודאי אי אפשר לסע לארץ ישראל. גם בתוך כך בין יום הכפורים לסכות עבר רבי דוד הנזכר לעיל דרך קהלת קדש טולטשין וחזר לארץ ישראל ואני לא יכולתי אז לנסע עמו. וכל מחשבותי היו שאסע עמו יחד, ועכשו לא יכולתי לנסע עמו ונתעכבתי בביתי.

גם אז נשמע מלחמות הגרעקין [הז'נים] והכל אמרו שאי אפשר לסע עכשו לארץ ישראל גם את רבי דוד הנזכר לעיל שהיה שד"ר מהכולל ושאר המשלחים לא

ימי מוהרנ"ת

רמז

רצה הרב מאפמטע להניחם לנסע לארץ ישראל מחמת סכנות הנזפרות לעיל. רק אחר הפצרות רבות מחמת שכל עניי ארץ ישראל עיניהם תלויות על ביאת המשלחים, הכרח להניחם. ובאמת לא נסעו מסמבול דרך הים רק דרך יבשה, והיו להם הוצאות גדולות מאד הכל מחמת סכנות מלחמות של מרידת הגרעקין:

יט

והנה אחר יום טוב סבב השם יתברך שהתחלנו להדפיס את התפלות בסוד. וגם בזה יש הרבה לספר ישועת השם הגדולה ואין כאן מקומו. ואז חזר ונבער בי החשק והרצון לנסע לארץ ישראל, והתחלתי לחשב בזה הרבה מאד וכמעט לא עבר יום שלא חשבתי בזה הרבה. וגם השם יתברך עזרני לחדש חדושי דאורייתא נפלאים מאד על גדל ההתגברות שצריך כל אחד להתגבר לבוא לארץ ישראל, ושזה עקר נצחון המלחמה שצריכין לנצח בזה העולם. וכמה וכמה צריכין להתגבר לשבר המניעות לבוא לארץ ישראל, וגדל מעלת קדשת ארץ ישראל אשר כל התורה מלאה משבח קדשת ארץ ישראל וכו' וכו' כמבאר בדברינו הנזפר לעיל (סימן ט"ז). ואף על פי כן עברו עלי גם

ימי מוהרנ"ת

בזה החורף מניעות הרבה בְּדַעְתִּי בְּלִי שְׁעוֹר, וּבְכָל פַּעַם
עָמְדוּ לְפָנַי הַמְּנִיעוֹת כְּחֹמוֹת נְחֹשֶׁת וּבְרִיחֵי כְּזוֹל מִמֶּשׁ.

וְכָל מָה שֶׁעָבַר עָלַי בְּעֵגְוֵן זֶה אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר עַד שֶׁעֲזָרְנִי
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שִׁיִּצְאֵתִי מִבֵּיתִי סְמוּךְ לְעָרֵב רֹאשׁ חֹדֶשׁ
שָׁבַט לְנִסְעֵ לְאוּמָאן, וְלֹא הִגַּדְתִּי לְשׁוֹם אָדָם שִׁישׁ סְבָרָא
בְּדַעְתִּי שֶׁבְּנִסְיָהּ הַזֹּאת אֶסַּע לְאֲדַעַם וּמִשָּׁם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
וּבִקְאֻמַּת גַּם אֲנִי בְּעֵצְמִי לֹא הָיִיתִי יוֹדֵעַ בְּכִרְוֹר אִם אֲזַכֶּה לָזֶה
כִּי עֲדִין הָיִיתִי מְסַפֵּק מְאֹד. אַחַר כֵּן עָבַר עָלַי מָה שֶׁעָבַר
וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֲזָרִי עַד שֶׁזָּכִיתִי לָבוֹא לְאֲדַעַם וּלְקַבֵּל
שָׁם בִּילְעָמ, וְלַעֲבֹר עַל הַיָּם הַשְּׁחֹר וְהַלָּבֵן בְּשָׁלוֹם שְׁנֵי
פְּעָמִים בְּעַת סְכָנוֹת מְלַחְמוֹת כְּזֹאת, וְעִכְשָׁו אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים
זֶה הַיּוֹם רְבִיעִי מֵאֶלֶפְסַנְדְּרִיָּאָה שֶׁל מִצְרַיִם לְעִיר צִידוֹן
שֶׁהִיא גְּבוּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאֲנִי כּוֹתֵב כָּל זֶה עַל הַסְּפִינָה.
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִזְכֶּנִי לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם חַיֵּשׁ קַל
מְהֵרָה אָמֵן בֵּן יְהִי רְצוֹן:

ב

יוֹם כ"ד טֵבֵת תַּקפ"ב נִסְעֵתִי מִבֵּיתִי לְאוּמָאן וְלֹא הָיוּ
עֲגָלוֹת מְצוּיוֹת מִחֻמַּת קַלְקוּל הַדֶּרֶךְ. וְהִכְרַחְתִּי לְשֹׁכֵר
עֲגָלָה רַק לְהִיסִין, וְתַכְּף שֶׁשְׁכַרְתִּי הָעֲגָלָה נַעֲשֶׂה רוּחַ סְעָרָה

ימי מוהרנ"ת

רמג

גְּדוּלָה עִם שְׁלֹג גְּדוֹל (שְׁקוֹרִין זאוויירעכע) וְהָיָה לְפִי חֵלֹק מְאֹד
אִם לְנִסְעָה. וְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ עֲזָרְנִי לְנִסְעָה, וְנִסְעָתִי בְּעֵת הַרוּחַ
סְעָרָה הַגְּדוּלָה וְהַכְּרַחֲתִי לְלוֹן בְּכַפֵּר אֶחָד וְשֵׁם הָיָה הַמּוֹכֵס
שְׂכוֹר גְּדוֹל מְאֹד. אֲבָל קִבַּל אוֹתָנוּ בְּסִכּוֹר פָּנִים יְפוֹת, וְעָשָׂה
סְעָדָה עֲבוּרָנוּ וְהַפְּלִיג לְדַבֵּר בְּשִׁכְרוּתוֹ מִיְקָרַת חֲשִׁיבוֹת
קִדְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וּמֵאִם מְאֹד לְהַתְּלוֹצֵץ מְאֹד מֵאֲמוּנָתָם שֶׁל
הָעַבְוִ"ם. וְאַצֵּל הַשְּׁלֹחַן יֵשְׁבוּ אֲנָשֵׁי הַיְסוּיִן וְשִׁבַּח בְּפָנֵיהֶם אֶת
אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ וְזָכְרוּנוּ לְבִרְכָה וְאֲנָשָׁיו, וְשִׁמַּח אוֹתִי קֶצֶת
עַל-יְדֵי שִׁכְרוּתוֹ וְדַבְּרָיו (וְזֶה יְדוּעַ לָנוּ שֶׁעָקַר הַתְּחִזְקוֹת בְּפֶרֶט הַתְּחִזְקוֹת
שֶׁלִּי הוּא רַק עַל יְדֵי שְׂמִחָה).

מֵיָשָׁם נִסְעָתִי בְּיוֹם שֵׁשִׁי בְּבִקְרַת הַשְּׂכָם לְהַיְסוּיִן. וְהָיָה בְּרַעְתִּי
לְשִׁכְרַת מֵשֵׁם עֲגָלָה לְטַפְּלִיק לְשִׁבּוֹת שֵׁם שַׁבַּת קִדְשִׁי.
אֲךָ מִגְּדֹל הַשְּׁלֹג וְשִׁאֵר טַעְמִים נִתְעַכְּבְתִּי שֵׁם בְּהַיְסוּיִן וְהֵייתִי
שֵׁם מִשׁוֹכְתִי שַׁבַּת קִדְשִׁי, וְהַתְּפַלְלִיתִי בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ. וְתַהֲלֶה
לְאֵל הָיָה לִי נַחַת קֶצֶת בְּאוֹתוֹ שַׁבַּת, כִּי הָיוּ קֶצֶת אֲנָשִׁים
אֲצִלִּי וְדַבְּרָתִי עִמָּהֶם מִתּוֹרַתוֹ שֶׁל רַבְּנוּ וְזָכְרוּנוּ לְבִרְכָה. בְּיוֹם
רֵאשׁוֹן אֲכַלְתִּי שֵׁם בְּאֲכַסְנֵיָא שְׁלִי אֲצֵל רַבֵּי יוֹנָה סְעֵדַת
שְׁחֵרִית, וּבִתּוֹף שִׁיחַתָּנוּ בְּאוֹתִי לְתוֹף הַתּוֹרָה שֶׁל אֲרִיכַת
אֲפִים שְׂזוֹכִין עַל יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (לְקוּפֵי מוֹהֲרֵ"ן קג"ה), וְחִזְרָתִי
שֵׁם לְפָנֵיהֶם כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּבִאֹר גַּפְּלָא וְשִׁיחָה נְאֻה
הַמְּבִיאָה לְיְדֵי מַעֲשָׂה, וְגַם זֶה חִזַּק דַּעְתִּי מְאֹד שֶׁהֵייתִי

ימי מוהרנ"ת

חלוקה מאד. והכלל שעקר מניעות שלי היו מניעות המח
שהיתה דעתי חלוקה מאד מאד מחמת כמה ספקות
ופחדים, ואי אפשר לבאר חלקות הדעה שלי בכתב:

כא

ביום ראשון פרשת בא נסעתי מהיסין למפליק, ובאתי
למפליק לעת ערב אור ליום שני. ומצאתי שם את
רבי משה מבאפליע ובקשתי אותו שישכר לי עגלה בכפר
שלו, או לנסע לאומאן או אם אפשר לשכר עגלה על
השבוע לכל הדרך מה טוב. ביום שני השכמתי והתפללתי.
בתוך התפלה בא ערל אחד עם אגרת מרבי משה הנזכר
לעיל כתוב שרבי משה הנזכר לעיל שכר אותו בסך מועט
לשבוע לנסע עמי כל הדרך. וסעדתי שם, ואחר כך נסעתי
אחר חצות היום לנסע לאומאן על ערב ראש חדש שבמ
שהיה ממשמש לבוא ביום שלישי. ובאתי לכפר רוסאשי
ונתיגעו הסוסים ואמר הערל שגשכר לנו עגלה אחרת,
והיינו בהולים ונחפזים מאד מאד כי היום ירד מאד
ולמחרתו הוא ערב ראש חדש שהייתי אץ ובהול מאד
להיות שם על ציון הקדוש בתוך אנשי-שלומנו בדרךנו
בכל שנה ושנה מיום הסתלקותו להיות באומאן על ציון

ימי מוהרנ"ת

רמה

שְׁלוֹ הַקְדוּשׁ בְּעֶרְב רֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁבַט, עַל פֶּן הָיִיתִי בְּהוֹל
מְאֹד מְאֹד. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַזְּמִין לָנוּ עֶרֶל אֶחָד וְהִכְרַחְתִּי
לָתֵן לוֹ כְּמוֹ שְׁחַפֵּץ יו"ד זְהוּבִים שִׁיעָמִיד אוֹתָנוּ לְאוּמָּאן
בְּעֶרְב, וְנִסְעָתִי עִמּוֹ אֲנִי וְרַבִּי מִנְדִּיל.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרָתִי וּבָאֵנוּ לְאוּמָּאן לְעֶרְב בְּעֶרְךָ
שְׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שָׁעוֹת בְּלֵילָה, וּכְכֹר נִרְדְּמוּ בְּשֵׁנָה
בְּבֵית רַבִּי אֲבֵרָהֵם, שֶׁהוּא אֲכַסְנִיא שְׁלִי, וְהִכְרַחְתִּי לְנִסְעַ
לְבֵית רַבִּי נִפְתָּלִי חֲבֵרִי לְהִתְאַכְסֵן שָׁם בְּלֵילָה וּבִקְרִיתִי לְשֵׁם
וְהָיִיתִי סְבוּר שְׁאֲמַצָּא שָׁם אֲנָשִׁינוּ הַבָּאִים עַל עֶרְב רֹאשׁ
חֹדֶשׁ שְׁמֵת־אֲכַסְנִים כָּלֵם בְּבֵיתוֹ, אָבֵל לֹא הָיָה שָׁם אֶחָד
מֵהֵם כִּי מִחֲמַת קְלָקוּל הַדְּרֹךְ רַבִּים לֹא יָכֻלוּ לָבוֹא, וְאוֹתָן
שָׁבְאוּ לֹא בָאוּ עַד יוֹם הַמַּחֲרָת בְּבִקְרָה. אָבֵל כְּשֶׁנִּכְנַסְתִּי
לְבֵית רַבִּי נִפְתָּלִי מִצֵּאתִי שָׁם אֲנָשִׁים רַבִּים חֲשׂוּבִים יוֹשְׁבִים
בְּסַעֲדָה וְזֶה הָיָה סַעֲדַת נְשׂוּאִין שֶׁל אֶחָד מֵאֲנָשִׁינוּ שֶׁהִשְׁיִאוּ
רַבִּי נִפְתָּלִי בְּאוֹתוֹ הָעֵת, וְהָיָה לִי נַחַת גְּדוֹל מְזֵה וְאֲכַלְתִּי
שָׁם סַעֲדַת הָעֶרְב. בְּבִקְרָה בְּיוֹם שְׁלִישִׁי הַתְּפִלָּתִי בְּבֵית רַבִּי
נִפְתָּלִי. בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה נִתְקַבְּצוּ וּבָאוּ כָּל אֲנָשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שָׁבְאוּ
מִבְּרֶסֶלַב וְכו'. וְהִלְכְנוּ בְּלָנוּ עַל צִיּוֹן הַקְדוּשׁ וְשִׁפְכְנוּ שִׁיחֵנוּ
שָׁם בְּדִרְכֵנוּ תְּמִיד:

ימי מוהרנ"ת

כב

אחר כך אכלתי סעדת הצהרים בבית רבי אברהם ונסעו כל אנשי-שלוֹמנו לביתם. בתוך אנשינו היה שם רף בשנים שהיה שם פעם ראשונה. והוא רבי חיים נחום בן רבי שמואל מזורין. והוא היה אלמן שגרש אשתו ובא לביתי זה שני חדשים קדם הנכה, וקרבותי אותו מאד מחמת אהבת אביו שהיה מאנשי-שלוֹמנו. והייתי חפץ מאד לעשות שדוך עמו, אבל לא נודמן. וגם מחמת שדעתי היה טמון ענן הנסיעה לארץ ישראל ולא יכלתי לקבל עלי התחייבות שלי. והרב ורבי יוסקא גרם יאיר לא רצו לקבל עליהם כלל שום התחייבות בקהלת קדש ברסלב.

אבל מאת השם היתה שהאיש הנזכר לעיל נתעכב בביתי עד סמוך לערב ראש חדש שבט, והייתי רוצה לקבלו עמי לאומאן. אבל מחמת קלקול הדרך עד שהכרחתי לשפר עגלה רק להיסין לבד על פן לא לקחתי שום אדם כִּי-אם את רבי מגדיל מטולמטשין לבדו שנסע עמי כל הדרך עד קהלת קדש אדעם ומשם חזר לביתו. ועל פן נתעכב האלמן רבי חיים נחום בביתי עד לאחר

ימי מוהרנ"ת

רמז

שֶׁבֶת שָׂאז נָסַע בְּנֵי שִׁיחִיהַ וּשְׂאָר אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ. וְקָבְלוּ אֶת רַבֵּי חַיִּים נַחוּם וְכוּ' כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי קֹדֶם נְסִיעֹתַי מִבֵּיתִי שְׂיִקְבְּלוּ אוֹתוֹ לְאוֹמָאן עַל הוֹצָאוֹת שְׁלִי. וְכֵן הָיָה, שֶׁהֵבִיאוּ אוֹתוֹ עִמָּהֶם וְאֲנִי סִלַּקְתִּי לָהֶם בְּעַד הַהוֹצָאוֹת.

וְאַחַר שֶׁבָּאנוּ מִצִּיּוֹן הַקָּדוֹשׁ וְאָכַלְנוּ סְעֻדַת הַצְּהָרִים הַתַּחֲלָנוּ לְדַבֵּר מִשְׁדּוּכִים אוֹלֵי יַמִּצָּא שֵׁם אֵיזָה שְׁדוּדָה לְפָנָיו. וּבְרוּךְ הַשֵּׁם הַיּוֹשֵׁב וּמְזוּג וְזוּגִים שֶׁבְּתוֹךְ כָּךְ נִזְדַּמְּן שְׁדוּדָה הַגּוֹן מְאֹד לְפָנָיו עִם אֶחָד מִחֻשׁוֹבֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, הוֹתִיק הַרְבֵּי מוֹרְנוּ הָרַב רַבִּי זְלַמֵּן מְאוֹמָאן. וְרַבִּי יוֹסֵקָא גֵּרוּ יָאִיר וְהָרַב גֵּרוּ יָאִיר כָּבֵד הָיוּ מוֹכְבִּים לְנִסְעֵי לְבֵיתָם וְרַצִּיתִי לְעַכְבָּם לְהַמְתִּין עַד שִׁיגְמֹר הַשְּׁדוּדָה, וְלֹא רָצוּ רַק תַּכְּף וּמִיד נִתְרַצָּה רַבִּי יוֹסֵקָא מֵעֲצָמוֹ בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה וְקָבַל בְּקִנְיָן אַגַּב סוּדָר עַל כָּל הַתְּחִיבוֹת הַמְּלַבְּוִשִׁים לְהֶאֱלָמֵן. וְאֲנִי לֹא נִתְחִיבְתִּי בִּי-אִם חֲמֻשִׁים זְהוּבִים לְקַבְּלָם בְּמִשְׁעָרַיִן, וְהֵם נָסְעוּ לְשִׁלּוּם לְבֵיתָם וְהֶאֱלָמֵן הַנִּזְכָּר לְעִיל עִם בְּנֵי שִׁיחִיהַ וּשְׂאָר אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיוּ עַל אוֹתָהּ הַעֲגָלָה כֻּלָּם נִתְעַכְּבוּ בְּאוֹמָן עִמִּי, וּבְלִילָהּ נִגְמַר הַשְּׁדוּדָה לְמִזְל טוֹב וְגַם זֶה חֲזַק וְשִׂמְחָה אוֹתִי שֶׁזְּכִיתִי לְגַמֹּר מִצְּוָה כְּזוֹת לְהַשִּׁיא יְתוּם חָשׁוּב כְּזֶה בַר אוֹרִיָן וּבְנוֹ שֶׁל אִישׁ כָּשֵׁר וְנִכְבָּד מְאֹד מִיְקִירֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ:

ימי מוהרנ"ת

כג

ביום ערב ראש חודש הנזכר לעיל, בא לעת ערב הרבני הותיק מורנו הרב רבי שמואל איזיק גרו יאיר שנתעכב בדרך ולא היה עמנו על ציון הקדוש בבקר, ולא בא עד סמוך למנחה ועדין לא טעם כלום. והיה בדעתו לילך תקף על הבית עלמין, אבל ראיתי שהוא לו לטרח גדול כי בא מקר גדול ונתנוע בדרך והיום ירד מאד. ועפכתי אותו קצת, ותקף נתרצה לומר, טוב שאלך למחר בראש חודש, וישב לאכל. ובלילה היה עמנו על התנאים ובבקר הלך על ציון הקדוש וכשחזר משם נתעורר לי חשק לילך גם בן אף על פי שביום אתמול היה בדעתי לבלי לילך בראש חודש מחמת שהיה בדעתי להתעכב עוד איזה ימים באומאן, אבל עכשו מחמת שהלך רבי שמואל איזיק עם איזה אנשי-שלומנו, נתעורר לי חשק על בן הלכתי והתפללתי שם. ופרשתי שם שיחתי קצת. ועל ידי זה נתחזקתי יותר בענין נסיעתי:

כד

אחר כך אכלתי סעדת הצהרים בבית אכסניא שלי בבית רבי אברהם. אחר כך הלכתי להעביר כל החפצים

ימי מוהרנ"ת

שְׁלִי מִבֵּית רַבִּי נִפְתָּלִי לְבֵית רַבִּי אֲבָרָהָם. כִּי עָדִין הָיוּ כָּל
הַחֲפָצִים שְׁלִי מִנְּחִים בְּבֵית רַבִּי נִפְתָּלִי מִלִּיל ג' עַד עֵתָה
וְשִׁכְרָתִי עֲגָלָה וְהַעֲבַרְתִּי אוֹתָם לְבֵית רַבִּי אֲבָרָהָם לְאַכְסֵנְיָא
שְׁלִי. אַחַר כֵּן הִלְכְּנוּ לְבֵית רַבִּי מֹשֶׁה שְׁשָׁם הַתְּפִלָּלוֹנוּ בְּרֹאשׁ
הַשָּׁנָה הָעֶבֶר:

כה

אַחַר כֵּן הִלְכְּתִי לְבֵית רַבִּי נִפְתָּלִי שְׁנִמְצָא שָׁם אִישׁ אֶחָד
מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שָׁבָא זֶה סְמוּךְ מְאֹד מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
כְּדִי לְדַבֵּר עִמּוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְגַם לִשְׁמַע מִמֶּנּוּ אוֹדוֹת רַבִּי
שָׁמְעוֹן חֲבֵרְנוּ שְׁנִשְׁמַע עָלָיו אִזּוּ שְׁמוּעָה לֹא טוֹבָה שֶׁהָיָה חָם
וְשָׁלוֹם בְּתוֹךְ הַסְּפִינָה שְׁנִאֲבָדָה כַּמְּפָרְסָם. וְהִלְכְּתִי לְשָׁם
אִיזָה שְׁעוֹת סְמוּךְ לְמַנְחָה וְדַבַּרְתִּי עִמּוֹ הַרְּבָה. וְסִפַּר לִי כָּל
נְסִיעָתוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַד הֵנָּה. כִּי בְּאוֹתָן הָעֵתִים הָיְתָה
שְׁעַת מְלַחְמָה וְסִפְנָה גְּדוֹלָה מַחְמַת מְרִידַת הַגֵּרְעִיקִין בְּמִלְךְ
הַתּוֹגֵר כַּמְּפָרְסָם, וּמַחְמַת זֶה נִתְעַכְּבוּ רַבִּים מְאֹד בְּאֲדָעִים
שָׁרְצוּ לְסַע וְלֹא נָסְעוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִגְּדַל הַפַּחַד.

וְאַנִּי אִמַּרְתִּי בְּלִבִּי שֶׁכָּל הַמְּנִיעוֹת הָאֵלֶּה הֵם רַק בְּשִׁבִיל
הַחֲשֶׁק כְּדִי שְׁיִתְגַּבֵּר חֲשֶׁקִי יוֹתֵר לְהַנְחִשֶׁק הַנִּפְלָא
הַקְּמוּץ וְסָתוּם הַזֶּה שֶׁהוּא לְנִסְעַ לְאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה, אֶרֶץ

חֲמֻדָּה טוֹבָה וּרְחֻבָּה שֶׁהִנְחִיל לְאַבוֹתֵינוּ. עַד אֲשֶׁר נִתְגַּבְּרְתִּי
 יוֹתֵר עַל יְדֵי הַמְּנִיעוֹת וְהַבְּלוּלִים הָאֵלֶּה, וְחֻזְקָתִי עֲצָמִי
 בְּיוֹתֵר לְבָלִי לְהַשְׁגִּיחַ עַל כָּל זֶה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזָרְנִי לְגַמְעַ.

וְאִזּוּ שָׁמַעְתִּי מֵהָאִישׁ מֵאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל הַנּוֹכֵר לְעִיל כָּל סֵדֶר
 נִסְיַעְתּוֹ. וְסִפֵּר לִי שְׁעִיר עֵבֹו סְגוּרָה מִחֻמַּת מְרִידָה
 הַזֹּאת, וְשָׁכְרוּ סְפִינָה חוּץ לְעִיר עֵבֹו וְנָסְעוּ קָצֵת. וּבְדֶרֶךְ
 הַחֲזִירִים אֲדוֹן מִסְפִּינָה אַחַת, וְאָמַר לָהֶם שֶׁהוּא סְפִינָה גְדוֹלָה
 לִילָךְ עִכְשָׁו, כִּי בְעֲצָמָם שָׁמְעוּ קוֹל הַצֵּעָקָה מֵאַנְשֵׁי הַסְפִּינָה
 שְׁנֵהָרְגוּ, וּלְפִי דְבָרֵיהֶם הִיָּתָה זֹאת הַסְפִּינָה, שֶׁנִּשְׁמַע
 שְׁנֵהָרְגוּ, שֶׁהָיָה בְּתוֹכָהּ בֶּן רַבִּי זָאֵב מִטְּרָאסְטֵנְעִין וְרַבִּי
 שָׁמְעוֹן חֲבֵרְנוּ וְעוֹד יְהוּדִים רַבִּים בְּעָרֶךְ שֵׁשִׁים וְחֻמְשָׁה,
 וְאָמַר הָאִישׁ מֵאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל הַנּוֹכֵר לְעִיל שֶׁהָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ
 בְּסְפִינָתוֹ אָמְרוּ שֶׁהֵם יוֹדְעִים וְזוֹכְרִים חֲמִשִּׁים וְשִׁבְעָה
 אֲנָשִׁים מֵהֶם. וְאִזּוּ חֲזָרָה הַסְפִּינָה לְעֵבֹו שֶׁהִלֵּךְ בָּהּ הָאִישׁ
 הַנּוֹכֵר לְעִיל, וְשָׁאֲלוּ אֶת הָאֲדוֹן שֶׁל הַסְפִּינָה שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ
 נִשְׁאָר בְּבֵיתוֹ, וְצִוָּה לָהֶם לִילָךְ וּלְבָלִי לְהַשְׁגִּיחַ עַל־זֶה וְחֲזִרוּ
 וְהִלְכוּ עַד אֵיזָה מְקוֹם כַּמְדָּמָה עַד רְאדִים, מִשָּׁם קָצַתָם
 שָׁכְרוּ סוּסִים עַד עִיר סְטַמְבוּל בְּעֲצָמוֹ, וְקָצַתָם עַל שֶׁהָיוּ
 עֲנִיִּים הִלְכוּ וְסָבְבוּ מֵעִיר לְעִיר קָצַת בֵּיבֶשֶׁה וְקָצַת בָּיִם עַד
 שְׁבָאוּ לְסְטַמְבוּל. וְסִפֵּר לִי, שֶׁאוֹתָן שֶׁהִלְכוּ דֶרֶךְ עִירוֹת
 יִשְׂרָאֵל עֲזָרוּ לָהֶם יִשְׂרָאֵל בְּכָל מְקוֹם שְׁבָאוּ, וְנִתְּנוּ לָהֶם עַל

יְמֵי מוֹהַרְנָת

הוצאות הנסיעה ואכילה ושתיה בדרך אחינו בני ישראל רחמנים בני רחמנים. וזמן נסיעתם נשתהה מן ראש חדש איר שיצאו מארץ ישראל עד ימי תשרי שאז עמדו בקארינטאן באדעם.

וכל הדברים האלה היו לי קצת למניעה גדולה. מחמת ששמעתי גדל הרעש והסכנה. אבל אחר כך נתחזקתי יותר על ידי זה, כי פניתי לצד אחד והסתכלתי הלא הם אף על פי בן נסעו מארץ ישראל לחוץ-לארץ, וסכנו עצמם בשביל פרנסה לגדל הדחק שלהם, והשם יתברך עזרם שבאו בשלום. על אחת כמה וכמה אני מחייב לסכן עצמי בשביל תקון נפשי לנסע מחוץ-לארץ לארץ ישראל, והשם יתברך יעזורני בחסדו לבוא לשם. כי לארץ ישראל אי אפשר לבוא ביום ימים.

וגם רבנו זכרוננו לברכה נסע בשעת מלחמה גדולה. ואם מי אנכי להשוות עצמי לרבנו זכרוננו לברכה, אשר אין מי נדמה אליו מפל-שכן פחות כמוני, אף על פי בן לענין דבר שבקדשה מחייב אפלו הקל שבקלים לבקש גדולות. באשר שמעתי מפיו הקדוש בעצמו זכרוננו לברכה. אדרבא אני מחייב למסר נפשי יותר ויותר אלה פעמים לבוא לארץ ישראל. כי רבנו זכרוננו לברכה אפלו קדם

ימי מוהרנ"ת

שָׁבָא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיְתָה קִדְשָׁתוֹ וּפְרִישוֹתוֹ וּמַעֲלָתוֹ
 וְצִדְקָתוֹ גְּבוּהָ וְנִשְׁגָּב וְנַעֲלָה מְאֹד מְאֹד בְּתַכְלִית הַמַּעֲלָה,
 וְלֹא נָסַע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי אִם לַפְעַל לְהַשְׁיִיג הַשְּׁגוֹת נִשְׁגָּבוֹת
 יוֹתֵר וְיוֹתֵר כִּי לְגַדְלָתוֹ יִתְבַּרְךְ אֵין חֶקֶר, וְכַמְבֹאֵר מִזֶּה
 בְּדַבְּרֵינוּ בְּסִפּוּרֵי שְׁבָחָיו הַנּוֹרְאִים עֵין שָׁם. אָבֵל אֲנִי יִתְמִי
 דִּיתְמִי אֲנִי צְרִיכִין לְהַתְגַּלְלֵל בְּרַפְּשׁ וְטִיט וְלַרְחֵשׁ עַל הָאֶרֶץ
 בֵּין נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים עַד שְׁנוּזָפָה לְנִשְׁקַע עֵפֶר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
 וְלְהַתְגַּלְלֵל בַּעֲפָרָה הַקְדוּשָׁה וְלִשְׁאֵב מֵאוֹרֵהָ הַקְדוּשָׁה
 וְהַנּוֹרָא. וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין אֲנִי יוֹדְעִים כָּלֵל מֵהוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
 הֲלֹא גַם אֵין אֲנִי יוֹדְעִים מֵהוּ צִיצִית וּמֵהוּ תְּפִלִּין, וּמֵהוּ סִכָּה
 וְלוּלָב, וְכִיּוֹצֵא בְּשֵׁאֲרֵי מִצְוֹת, כִּי טַעְמֵי הַמִּצְוֹת לֹא נוֹדְעוּ
 לְשׁוּם אֲנוּשֵׁי מִכָּל-שֶׁבֶן לָנוּ, וְכִמּוֹ שְׁכַתוֹב פְּלֹאוֹת עֵדוּתֶיךָ
 וְכוּ' וְכִמּוֹ שְׁכַתוֹב כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה (עֵין בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה), וְכִי
 חֵם וְשִׁלּוּם נִפְטָר מַלְעֵשֶׁת הַמִּצְוֹת מַחֲמַת שְׂאִין אֲנִי יוֹדְעִין
 טַעְמָן. כִּמּוֹ כֵּן אֲנִי חִיבִין לְהַתְגַּלְלֵל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵף עַל פִּי
 שְׂאִין אֲנִי יוֹדְעִים מֵהוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּבֵד הוֹדִיעָה לָנוּ
 הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה בַּעֲצָמָה, וְרַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה בְּגִמְרָא
 בְּמַסְכַּת פְּתוּבוֹת וּבְשֵׁאֲרַי מְקוֹמוֹת וּבְמִדְרָשִׁים וּבְפֶרֶט רַבֵּנוּ
 זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה בְּתוֹרוֹתָיו הַנּוֹרְאוֹת, שְׁכַלְסֵם גְּלוּ לָנוּ מִגְּדֵל
 מַעֲלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשַׁכַּל קִדְשַׁת אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי תְלוּיָהּ
 בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ימי מוהרנ"ת

רנ"ג

ואם אין אנו זוכים לקבע דירתנו שם מחמת גדל המניעות שיש לכל אחד ואחד על-זה, על כל פנים נזכה להיות שם פעם אחת כל ימי חיינו, לילך שם ארבע אמות על כל פנים, שגם זה טוב מאד כמו שהפליגו רבותינו זכרונם לברכה. וגם אולי על ידי זה שגלך שם ארבע אמות, נזכה אחר כך לנסע עוד הפעם לקבע דירתנו שם. ועל כל פנים איד לא נחוש להיות פעם אחת במקום חיינו, במקום קדשתנו, בארץ חמדה שהבטיח הקדוש ברוך הוא לאבותינו כמה פעמים, וחזר ההבטחה כמה פעמים הרבה בלי שעור לגדל חפתה (ועין בדברינו מזה במקום אחר באריכות).

הן על כל אלה ויותר מזה שאי אפשר לבאר פאן נתחזקתי על ידי המניעות עצומות יותר ויותר. ואף על פי כן עדין היה לבי חלוק לשתיים נוטה לכאן ולכאן בלי הכרע, מחמת כמה וכמה מניעות המוח שהיה בדעתי מאד שאי אפשר לפרטם:

כו

ביום חמישי השכמתי והתפללתי בבית אכסניא שלי, ולא הלכתי למקוה, ולא הייתי על ציונו הקדוש. ואז באותו העת לא היו עגלות מצויות לשכר בקהלת-קדש

ימי מוהרנ"ת

אומאן כי בכל יום רביעי שאלתי על עגלות והשיבו לי שְקִשָּׁה לְמִצָּא עֵתָה מִחֲמַת קִלְקוּל הַדְרָדָה, וגם בלם נסעו על קונטרקטין (לחדש הרשיון). והעולה על רוחי היה להתעכב באומאן על שבת. כי חקרתי בלבי שאני מכרח להיות מתון מתון הרבה בנסיעה זאת, אבל רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום. ובבקר בגמר התפלה עלה על דעתי לשפר עגלה לטיראוויצע. ותכף צויתי לר' מנדיל עם עוד איש אחד מאנשי-שלוֹמֵנו מאומאן שילכו מיד וישפרו עגלה לטיראוויצע. והלכו וחפשו ומצאו ביגיעה קצת איזה עגלה של נכרי, והביאוה לביתי ושכרתי אותה. בתוך כך קראו אותי לסעדה לבית רבי יונה הנזכר לעיל לכבוד המחתנים שבאו לביתו להשתדך עמו. והלכתי לשם אני וחברי רבי נפתלי ורבי משה וישבנו שם יחד עם רבי יונה, והתנצל את עצמו בענין המחלקת שבאומאן, שאינו חייב בדבר כלל; וזה היה נצרך לנו מאד. ונתעכבתי שם על הסעדה עד שתיים או שלש שעות אחר חצות היום, והייתי סבור, שפבר חזר העפוי"ם לגדל העכוב. אבל פשבאתי לאכסניא מצאתיו עומד עדין ונסעתי תכף עמו לטיראוויצע ולגתי בדרך.

ביום ששי בבקר בהשכמה רציתי להתפלל שם תפלת שחרית. אחר כך נתישבתי ונסעתי לטיראוויצע,

ימי מוהרנ"ת

הנה

וְהָיָה הַשְּׁעָה דְּחֻקָּה קִצַּת לְהַגִּיעַ לְשֵׁם לְזִמְן תְּפִלָּה וְאַחֲרָנוּ
זִמְן הַתְּפִלָּה קִצַּת, וּבְאֵנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְטִירָאוּיָצֵעַ
בְּעַת שְׁגָמְרוּ לְהַתְּפַלֵּל בְּבֵית הַמְדָרֶשׁ שֶׁל הַמַּגִּיד זְכוּרָנוּ
לְבָרְכָה. וְתַכְּף בְּשָׂרָאוּ אוֹתִי אֲנִשֵּׁי־שְׁלוֹמֵנוּ יֵצְאוּ לְקַרְאֵתִי
בְּשִׂמְחָה רַבָּה כְּדָרְכֵם תָּמִיד, וְהוֹדִיעוּ לִי מִיָּד הֵנָּה כִּפְסֵא
שֶׁל אֱלֹהֵינוּ הַנְּבִיא מוֹכֵנֶת וְעוֹד מְעַט יָבִיאוּ תִינּוֹק לְמוֹל
וּמַעֲלָתוֹ יִהְיֶה מוֹהֵל בְּוֵדָאִי. וְנִתְמַלֵּאתִי שִׂמְחָה שְׂזוּכֵיתִי
לְמַצְוֶה כְּזֹאת בְּשַׁעַת בִּיאָתִי מִיָּד. וְתַכְּף וּמִיָּד הַנְּחֵתִי טְלִית
וְתַפְלִין וּכְבָדוֹ אוֹתִי בְּמִצְוֹת חַתוּד, וּמִלְתִּי הַתִּינּוֹק כְּדָת.
וְעַל יְדֵי זֶה נִתֵּן שִׂמְחָה וְחֻדוּה גְדוֹלָה מְאֹד בְּלִבִּי, כִּי אֲנִי
הֵייתִי מְסַפֵּק כָּלֵל אִם לְגַסֵּעַ לְפָה עַל שַׁבָּת, וְעַכְשָׁו אֲנִי
רוֹאֶה כִּי דַרְכֵי נָכוֹן מֵעַם הַשֵּׁם כִּי זְכוּתִי בְּדַרְדָּךְ לְמַצְוֶה
כְּזֹאת, אֲשֶׁר לָאוּ בְּכָל פַּעַם מִתְרַחֵשׁ לִי מַצְוֶה כְּזֹאת בְּדַרְדָּךְ.
וּבְכַרְטִי שְׂזוּכְרֵתִי מִיָּד שִׂמְצוֹת מִיָּלָה יֵשׁ לָהּ אַחַדוֹת וְשִׂיכוֹת
וּקְשָׁר נִפְלָא עִם קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי אֲבָרְהֵם אָבִינוּ
עָלָיו הַשְּׁלוֹם בְּעַת שְׁנַצְטוּהָ עַל הַמִּיָּלָה, אִזּוּ הַבְּטִיחוּ הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ עַל יְרֵשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לוֹ וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו כְּמוֹבָא
שָׁם (בְּרֵאשִׁית י"ז ט) "וְאַתָּה אֵת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר... וְנִתַּתִּי לָךְ
וּלְזָרְעֶךָ אֵת אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ" וְכוּ' וּכְמוֹ שֶׁפְתוּב וְכָרוֹת עִמּוֹ
הַבְּרִית לָתֵת אֵת אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְכוּ' וּבְשִׁבִיל זֶה גוֹהֲגִין
לְזַמֵּר וְכָרוֹת בְּעַת בְּרִית מִיָּלָה. וְעַל יְדֵי זֶה נִתְחַזְקֵתִי

ימי מוהרנ"ת

והתפללתי בשמחה ובחיות קצת, ברוך השם אשר עד
כה עזרני.

ושבתנו שם בשבת קדש בבית ידידינו רבי יצחק חתן
המגיד, וגם הודיעו לי שגם ביום שלישי יהא
ברית מילה אצל אחד מאנשי-שלוֹמנו שנתקרב בסמוך.
ובליל שבת קדש שמחנו ורקדנו בעזרת השם יתברך אחר
כך הלכנו על סעדת הפן זכר וביום שבת קדש חזרתי
ואמרתי התורה המתחלת מי שיודע מארץ ישראל שטעם
באמת טעם ארץ ישראל (בלקוטי תניינא סימן מ), ונתעכבתי
שם במיראויצע עד יום שלישי והייתי סגדק על
הברית מילה:

כז

ביום רביעי שכרתי עגלה של ר"י לנסע על שבת
למדבדיבקא, ובאותו העת היה הדרך מקלקל
ומבלבל מאד ולא היו יודעים אם לנסע עם עגלה או עם
שליטין. כי לפעמים ירד איזה שלג ובתוך כך נתמסמם ולא
היה דרך נכון ובטוח כלל. ומחמת זה נסעתי עם עגלה
ביום חמישי בבקר, ולוו אותי כל אנשי-שלוֹמנו ממיראויצע
ועדין לא הודעתי להם כלל מה שבדעתי יש סברא לנסע

ימי מוהרנ"ת

רנז

לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּנִסְעָה זֹאת. כִּי גַם בְּעֲצָמֵי הָיִיתִי מְסַפֵּק
עַדִּין הַרְבֵּה:

כה

בְּיֹם חֲמִישֵׁי נִסְעָתִי מִפִּירָאוּיִצֵּעַ וְנִתְחַבֵּר עִמִּי יְדִידֵנו
הַהוֹתִיק מוֹרְנוּ הָרַב גְּרִשׁוֹן וְכו' נֶכֶד הַמַּגִּיד זְכוֹרֵנו
לְבָרָכָה וְנִסַּע עִמִּי עַד מִשְׁעָרֵין וְלָנוּ בְּקַהֲלַת-קֹדֶשׁ
זְלַאטִיפֶאֱלִיעַ בְּבֵית רַבֵּי יְקוֹתִיאֵל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנו שֶׁדָּר
רַבְּנוּ זְכוֹרֵנו לְבָרָכָה בְּבֵיתוֹ בַּעַת שֵׁיִשֵּׁב שָׁם בְּזִלְאִטִּיפֶאֱלִיעַ.
וּמִצָּאתֵי שָׁם אֶת חֲבֵרְנוּ יְדִידֵנו רַבֵּי חִיקֵל גֵּרוּ יְאִיר, וְכֹא
אֶצְלָנוּ בְּלִילָה וְהָיָה לָנוּ לְנַחַת וּלְשִׂמְחַת לֵבָב:

כז

בְּיֹם שְׁשֵׁי נִסְעָתִי קֹדֶם אֹר הַיּוֹם מְזִלְאִטִּיפֶאֱלִיעַ, וְכֹאנוּ
לְכַפֵּר קְרוֹסְנִיסִילְקַע שְׁיֹשֵׁב שָׁם יְדִידֵנו רַבֵּי זְאֵב,
וְלֹא מִצָּאנוּ אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ. מִשָּׁם נִסְעָנוּ לְקַהֲלַת קֹדֶשׁ
קַאמִינְקַע וְכִבֵּר עָבַר חֲצוֹת הַיּוֹם וְנִתְעַכְּבְנוּ שָׁם עַל שַׁבַּת
שִׁירָה. וּמֵאַת הַשֵּׁם הֵיְתָה שְׁנִסַּע עִמִּי רַבֵּי גְרִשׁוֹן הַנִּלְל
שֶׁהָיָה נֶצְרָד שָׁם לְעִנְיָנוּ בְּקַהֲלַת-קֹדֶשׁ קַאמִינְקַע, כִּי יֵשׁ לוֹ
שָׁם מְחַתָּנִים כָּל בֵּית הָרַב דְּשָׁם. וּבְשַׁבַּת הָיוּ אֶצְלָנוּ רַבֵּי

ימי מוהרנ"ת

יוסף הירש גיסו של רבי גרשון ואיש אחד ממדבדיבקה
שהוא חתן החזן ד"שם.

גם רבי ישעיה חתן הרב היה כל היום אצלנו, וספר לי אז
שהיה פעם אחת אצל רבנו זכרנו לברכה בעת שהלך
עם אחד בשליחות מהשפאלער, ולצורך חותנו הרב. וספר
לי כל המעשה איך נכנס לרבנו זכרנו לברכה, ושנפל עליו
אימה ופחד גדול עד מאד, ושדבר עמו הרבה וכפי הנראה
מדבריו שרבי ישעיה הנ"ל ספר לו כל לבו. ושנמשך עליו
אז יראה והתעוררות לתשובה מאד בדרך כל האנשים
שנכנסו אצלו זכרנו לברכה, כמפרסם שתכף בשנכנס
אליו אחד בא עליו התעוררות גדול לתשובה מאד, ומי
שנשאר על עמדו ולא נפרד ממנו נעשה איש כשר וירא
השם מרבים, כמפרסם. וספר איך שאחר כך בשבא לביתו
הבינו קצתם שהיה שם. והיו לו יסורים גדולים ומחמת זה
לא היה יכול לסע יותר. ועכשיו הוא יודע בעצמו ההפך
וההבדל בין אם היה אצלו ובין עכשו, ושעקרו אותו מחיים
אמתיים. וגם כל אדם המסתפל על האמת יכול לראות
האמת אם עשו לו טובה על ידי זה שעכבו אותו מלהתקרב
לרבנו זכרנו לברכה או עשו לו רעה שאין דגמתה מעות
אשר לא יוכלו לתקן וכו':

ימי מוהרנ"ת

ל

גם בשבת בבקר היה אצלי רך בשנים אחד ושמו שמואל
 שהיה יכול לנגן היטב, ונגן לפנינו הרבה. וגם הוא
 נמשך אחרינו מאד ודבר עמי קצת ביום ראשון בבקר
 בתשוקה גדולה וכסופין נמרצים להתקרב לאמת, אך גבה
 מורא בינו לבינינו כי רחוק ממנו הדרך. והמתנגדים רבים
 שם מאד, ובפרט אביו הוא מתנגד גדול מאד, אבל אף על
 פי כן טוב לפניו שיש לו הפרות קצת עמנו כי גם זה לא
 יאבד לעולם:

לא

והנה בליל שבת שירה בא על דעתי מענין הפרשה
 שמדברת מנסיעה לארץ ישראל כי הפרשה
 מתחלת ויהי בשלח פרעה את העם וכו', והינו שיצאו
 ישראל ממצרים. וזה ידוע שכל יציאת מצרים היה לבוא
 לארץ ישראל, כמו שכתוב (שמות ג) "אעלה אתכם מעני
 מצרים... אל ארץ טובה" וכו'. וכן הפרשה הזאת מדברת
 תכף מענין הדרך לארץ ישראל כמו שכתוב שם ולא נחם
 אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, לארץ ישראל.

שְׁהָיוּ הוֹלְכִין לְשֵׁם כְּפָרוֹשׁ רִש"י וכו'. וְכָל עֲנֵן הַפְּרָשָׁה זֹאת
מְצֵאתִי בָּהּ הַיָּטֵב כָּל עֲנֵן נִסְיַעְתִּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

כִּי מִבְּאֵר בְּפָרְשָׁה הַזֹּאת שְׁצָרִיכִין לְסַבֵּב הַדֶּרֶךְ לָבוֹא לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שִׁפְתוֹב וְלֹא נָחַם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ וְכו', וַיִּסַּב
אֱלֹקִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יָם סוּף, כִּי גַם אֲנַחְנוּ הַסַּב
אֱלֹקִים אוֹתָנוּ. כִּי דִרְכֵנוּ הַיָּשָׁר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא דֶּרֶךְ
אֲדָעִם, וְקַהֲלַת-קֹדֶשׁ אֲדָעִם קְרוּבָה לָנוּ לְקַהֲלַת קֹדֶשׁ
בְּרִסְלָב, וּבְכָל יוֹם יוֹם מְצוּיִים עוֹבְרִים וְשׁוֹבִים הַרְבֵּה
מִבְּרִסְלָב לְאֲדָעִם כִּי כָּל הַמִּשְׁאֵל וּמִתֵּן שֶׁל רַב הָעִיר הַהִיא
וְשִׁבְסִיבּוֹתֵינוּ הוּא בְּאֲדָעִם. וְאֲנִי הִכְרַחְתִּי לְסַבֵּב הַדֶּרֶךְ
לְאֲדָעִם כָּל-כַּף הַרְבֵּה דֶּרֶךְ קַאמִינְקֶע וּמִשְׁעֵרִין וּמִשִּׁירְקָאם
וְקַרִימִינְטִשְׁאג וְכו' עַד שֶׁבָּאתִי לְאֲדָעִם, כִּי הַתּוֹרָה בְּכָל
אָדָם וּבְכָל זְמַן. וְהוּטֵב בְּעֵינַי מְאֹד שֶׁמְצֵאתִי רְמוֹז גְּדוֹל
לְנִסְיַעְתִּי מִבְּאֵר בַּתּוֹרָה בְּפָרְשָׁה הַזֹּאת. וְאִזּוּ הִתְחַלַּתִּי לְחַשֵּׁב
בְּדַעְתִּי אִיזָה עֲנֵן וְטַעַם לָזֶה מַה שְׁצָרִיכִין לְסַבֵּב דִּיקָא
הַדֶּרֶךְ כְּשֶׁרוֹצִין לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל עֲדוּן לֹא מְצֵאתִי
טַעַם נָכוֹן וּמִבְּאֵר הַיָּטֵב, רַק מִרְחוֹק נִרְאֶה אִיזָה רְמִזִּים לָזֶה.
וּדְבַרְתִּי מֵעַנֵּן שִׁיחָה זֹאת בְּסַעֲדַת לַיִל שִׁבַּת לִפְנֵי הָעוֹלָם,
אִיךְ שֶׁמִּבְּאֵר בַּתּוֹרָה שֶׁלְבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין לְסַבֵּב
הַדֶּרֶךְ, וְהֵם לֹא הִבִּינוּ מַה כּוֹנֵנִי כִּי לֹא יָדְעוּ שֶׁבְּדַעְתִּי
לְנִסְעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּנִסְיַעַה הַזֹּאת.

ימי מוהרנ"ת

רסא

והנה אחר כך בא על דעתי איזה טעם קצת מה שצריכין לסבב הדרך לבוא לארץ ישראל, והוא מבאר לעין על פי תורתו של רבנו זכרוננו לברכה. אמרתי אנכי גררא אכתוב גם זה כאן והוא כי מבאר בהתורה "ויהי נא פי שנים ברוחך" (כסימן ס"ו בליקו"א) שכל המניעות שבעולם מדבר שבקדשה כלם הם בשביל החשק כדי שיתגבר החשק ביותר. וכל מה שהנחשק גדול ביותר אז המניעה גדולה ביותר כדי שיתגבר החשק ביותר. כי המניעה היא רק בשביל החשק כי על ידי המניעה מתגבר החשק ביותר. כמו שמראין איזה דבר לפני תינוק, וחוטפין ממנו, שאז מתגבר חשקו ביותר ורץ ורודף מאד אחרי הדבר הזה, כמו כן על ידי שמונעים את האדם מהדבר שבקדשה על ידי זה מתגבר חשקו יותר ויותר. ועל כן כל מה שהנחשק גדול יותר נותנין לו מניעות יותר ויותר, כדי שיתגבר חשקו יותר ויותר וכו', עין שם כל זה היטב כי הם דברים המכרחים מאד מאד למעשה.

וכי שיקח דברים אלה בלבם היטב באמת, יוכל על ידי זה לשבר ולעבר על כל המניעות שבעולם, ולהשיג ולהגיע לכל הדברים שבקדשה שירצה כי אין דבר שימנעהו. כי אם יתגבר חשקו ישבר כל המניעות. כי כל

ימי מוהרנ"ת

המניעות לא באו כִּי־אם בְּשִׁבִיל הַחֶשֶׁק, כִּי עַל יְדֵי הַמְּנִיעוֹת יוּכַל לְהִבִּין כַּמָּה גְּדוֹל מַעֲלַת הַנְּחָשֶׁק, וְכָל מֵה שֶׁהַמְּנִיעוֹת מַתְּגַבְּרִין יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַל יְדֵי זֶה יוּכַל לְהִבִּין כַּמָּה גְּדוֹל מַעֲלַת הַנְּחָשֶׁק וְכוּ', עַיִן שֵׁם כָּל זֶה הַיֵּטֵב.

וְעַתָּה מִבְּאֵר לְעַיִן בְּשִׁבִיל זֶה סִבֵּב אֱלֻקִּים אֶת הָעַם וְלֹא נָחַם אֱלֻקִּים בְּדֶרֶךְ הַקְּרוֹב, כִּי בְּכוֹנֵה סִבְבָם בְּדֶרְכֵים רְחוּקִים וְהִרְחִיקָם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ מִיַּד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שִׁתְּגַבֵּר חֶשֶׁק יוֹתֵר וְיוֹתֵר עַל יְדֵי גְּדֹל הַמְּנִיעוֹת שֶׁל רְחוֹק הַדֶּרֶךְ וְתִקְףֵהּ הַמְּלַחְמוֹת שֶׁרָאוּ, שֶׁעַל יְדֵי כָּל זֶה יִתְּגַבֵּר חֶשֶׁק יוֹתֵר וְיוֹתֵר שֶׁל כָּל הָרוֹצִים לָבוֹא בְּאֶמֶת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכִי שֶׁלֹּא יוּכַל לְעַמֵּד בְּנִסּוּיֵן הַזֶּה, בְּאֶמֶת לֹא יָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי כִּךְ מִדְּתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁמִּנְסֶה אֶת הָאָדָם עַל יְדֵי הַמְּנִיעוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁמִּזְמִין קֶדֶם כָּל דְּבַר שֶׁבִקְדֻשָּׁה, בְּפֶרֶט קֶדֶם כָּל דְּבַר שֶׁבִקְדֻשָּׁה שֶׁכָּל הַיְהוּדוֹת תְּלוּי בּוֹ כִּנּוֹן לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוֹ לְהִתְקַרֵּב לְהַצְדִּיק הָאֶמֶת שְׂאֵז מִזְמִין לוֹ מְנִיעוֹת הַנְּדָמוֹת לְמְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת וְקִשּׁוֹת מְאֹד. וְהַכֵּל בְּשִׁבִיל הַחֶשֶׁק כְּדֵי שִׁתְּגַבֵּר חֶשֶׁק בְּיוֹתֵר כַּנִּלְכָּד, כִּי עַל יְדֵי הַמְּנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת וְעִצּוֹמוֹת יוּכַל לְהִבִּין כַּמָּה גְּדוֹל מַעֲלַת הַנְּחָשֶׁק, וְאֵז יִתְּגַבֵּר שְׂיִהְיֶה לוֹ חֶשֶׁק וְכִסּוּפִין גְּדוֹלִים כְּפִי תִקְףֵהּ הַמְּנִיעָה. וְאֵז אִם יִתְּגַבֵּר בְּחֶשֶׁק וְכִסּוּפִין, בְּוֹדָאֵי יִשְׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת וְיָבוֹא אֶל

ימי מוהרנ"ת

הצדיק האמת ולארץ ישראל, כי המניעות לא באו אלא בשביל החשק בנ"ל. ולהפוך מי שלא יוכל לעמוד בנסיון יתרחק על ידי זה. כי כל מה שמסבב ומגלגל השם יתברך עם כל אדם שבְּעוֹלָם מגדול ועד קטן הכל הוא בשביל נסיונות. כי האדם לא בא לעולם הזה השפל כִּי־אִם בשביל נסיונות בידוע, ויתר מזה אין להאריך כאן:

לב

והנה עבר השבת בשלום בקהלת קדש קאמינקע. ביום ראשון פרשת יתרו נסעתי עם רבי גרשון הנ"ל ביחד ועם חברי רבי מגדיל לקהלת קדש טשערין, והיינו בכפר שיושב שם אחד מאנשי־שלוֹמנו, הלא הוא מורנו הרב בער גרו יאיר ולא מצאנו אותו בביתו. גם בנו הגדול שאני מכיר אותו לא מצאנו גם כן, רק בנו החתן ראינו שם ששמש אותנו קצת וכבד אותנו באיזה משקה פשוטה.

ונסענו משם ובאנו לטשערין לעת ערב והתפללתי מנחה על העגלה. וקדם מנחה הייתי בתחלה בעצבות מאד וספרתי קצת צערי לפני רבי גרשון ורבי מגדיל הנ"ל ונחמו אותי קצת ואמרו הלא רבנו זכרוננו לברכה אמר שאתם שוחקים מכל העולם וכו'. ואחר כך התחלנו לשחוק

ימי מוהרנ"ת

אני ורבי גרשון, (והתנבחנו בשחוק גדול מאד מאד איזה שעה רצופה)
ועל ידי זה שמחתי עצמי קצת, וזה היה נצרך לי אז מאד
מאד בלי שעור:

לג

אחר כך התפללנו מנחה על העגלה, ובאנו לעת ערב
לקהלת קדש מטשערין. ועמדנו אצל ידידנו הותיק
הנגיד מורנו הרב דבֿער גרו יאיר. והם היו מתפללים אז
במנין מנחה, ובדעתי לפע על הספינה (שקורין פארזן) ולבוא
לתוך העיר לבית ידידנו הותיק הנגיד מורנו הרב יעקב
יוסף גרו יאיר, שישם הוא תמיד אכסניא שלי. אך רבי בער
עכב אותנו בביתו ללון שם, כי בלא זה לא היה אז רבי
יעקב יוסף בביתו בלילה הזאת. ונשארנו ללון שם ואכלנו
שם סעדת הערב.

וישם נמצאו שני אנשים מבני הנעורים שבאו מקהלת
קדש מעריראד לר' יודל גרו יאיר לשמע ממנו דברי
אלקים חיים מתורתו של רבנו זכרוננו לברכה, ולא יכלו
להגיע על שבת ושבתו בכפר אצל רבי בער הנ"ל, וישם
שמעו שרבי יודל הנ"ל אינו בביתו בקהלת-קדש
מדבדיבקה, ובאו לכאן ביום ראשון למטשערין ולא מצאו

ימי מוהרנ"ת

רסה

אותו גם שם, כי נסע לצרף פדיון שבויים. ושני אנשים האלה היה להם צער גדול מאד ועמדו בפחי נפש ומצטערים הרבה. כי הם עניים ומסרו נפשם לבוא לכאן אחרי מניעות גדולות וחסרון כס, כמפרסם עצם המניעות בשרוצין להתקרב אלינו, ואחר כל אלה לא מצאו מבקשם. ובתוך כך באתי אנכי לשם פנ"ל בעת שהם היו מוכנים כבר לחזור ולסע לביתם, ונתעכבו שם קצת.

ודברתי עמהם קצת ונחמתי אותם הרבה, ואמרתי להם הלא אנו רואין כמה בני אדם נוסעים לאיזה אדון כדי לפעל אצלו איזה דבר בשביל עסקי פרנסה או לעשות עמו איזה משא ומתן, ואין מוצאים אותו בביתו, וצריכין לחזור. וכל ההוצאה והטרחה היתה בחנם לנמרי, ואף על פי כן חוזרים ונוסעים עוד הפעם, ועל פי רב מודמן שנוסעים לאדונים פעמים הרבה ואין מוצאים אותם בביתם, או שמוצאים אותם בביתם אבל אי אפשר לכנס להם כי הם טרודים בעסקים אחרים. על-אחת-כמה וכמה אלפי אלפים ורבי רבבות קל-וחמר, כמה וכמה יש לבוא ולחזור ולבוא בשביל להתקרב לאנשים פשרים אמתיים שיכולים לקבל מהם חיות דקדשה שיהיו טובה לפניו לעולמי עד ולנצח נצחים. ובפרט כשנוסעים בשביל דבר שבקדשה אפלו אם אין משיגין הדבר אף על פי כן היגיעה

בעצמה אינה נאבדת לעולם, כי על כל פנים פונתו היתה
 למוכה. ובודאי ישלם השם שכר כל פסיעה ושכר כל
 פרוטה ופרוטה שהוצאתם על הוצאות. כי שום פסיעה
 ושום תנועה בשביל איזה דבר שפקדשה אינו נאבד
 לעולם, אפלו אם אין זוכין להשיג הדבר ההוא. והזכרתי אז
 לפניהם מה שראיתי בספר על פסוק (קהלת ז) טוב אחרית
 דבר מראשיתו וכו' ואין כאן מקומו. ובוזה נחמתי והחיייתי
 והחזקתי אותם קצת ונסעו לשלום:

לד

ביום שני פרשת יתרו השכמנו והלכנו על הנהר שנקרא
 בלילה, כדי לבוא לתוך העיר שמעבר השני, כדי
 לילך למבל במקנה ולהתפלל שם בבית המדרש, ואחר
 התפלה באתי לבית רבי יעקב יוסף גרו יאיר שהיא אכסניא
 שלי, אבל הוא בעצמו עדין לא בא לביתו ונתעפכתי שם
 במשערין כל אותו השבוע עד יום שלישי פרשת משפטים.

ביום שני פרשת יתרו כשבאתי לבית רבי יעקב יוסף גרו
 יאיר דברתי תחלה עם כל בני ביתו מהשדוד
 שעשה בקרוב מבראד וזה נצרך לי לדע. אחר כך אכלנו

ימי מוהרנ"ת

רסז

סעודת הצהררים ועדין לא בא לא רבי יודל ולא רבי יעקב יוסף. ובעל העגלה אין לדרכו והכרח רבי גרשון לחזור לביתו, ולא ראה פנים עם רבי יודל גרו יאיר שבא בשביל זה. אחר כך דברתי הרבה עם רבי זאב בן רבי יעקב מרבנו זכרוננו לברכה, וגם קבל אצלי חדושים שלי לעין בהם. ולעת ערב בא רבי יעקב יוסף גרו יאיר וקבל אותי באהבה רבה כדרךנו תמיד:

לה

והנה באותו העת היו קצת מחלוקת בין השתפים רבי דב ורבי יעקב יוסף בענין האמקאפ (עבודה בקבלנות), שהיה מוכן רבי יעקב יוסף לגמע לפטרבורג לשכר ועדין לא באו לעמק השוה. ובתחלה לא רציתי לחוות דעתי בזה כלל, אחר כך ביום שלישי הטיתי אזני קצת לשמע ענין הסכסוכים שביניהם וברוך השם שרבי צבי גרו יאיר עשה שלום ופשרה ביניהם, וגם אנכי עזרתי אותו קצת. ואז עשה רבי דב סעדה עבורי בלילה השני ליום רביעי שהוא ליל חמשה עשר בשבט, שהוא זמן לדתי. והזמין כל אנשי-שלומנו החשובים וגם את רבי יעקב יוסף ובנו והיינו כלנו מסבין אצלו:

ימי מוהרנ"ת

לו

גם ביום שלישי אחר חצות בא ידידנו פבוד הרב וכו' מורנו הרב יודיל גרו יאיר ודברנו יחד באהבה גדולה, ואזי היינו בלנו בלילה על הסעדה ודברנו על השלחן הרבה מרבנו זכרוננו לברכה, וספרנו מנפלאות הספר הנורא שצוה לשרף בעונותינו הרבים, ועוד שארי דברים נפלאים מרבנו הנורא זכרוננו לברכה. גם הוכחתי את אחד על איזה דברים שלא הוטבו בעינינו. וכל אלו הדברים וכיוצא, כלם יש להם שיכות אצלי לענין נסיעתי לארץ-ישראל, על-פני אני כותב הכל לזכרון, אבל אי אפשר לבאר איך יש שיכות לכל ענין וענין לנסיעתי לארץ ישראל. אחר כך באו בני הנעורים מאנשי-שלומנו שלא היו על הסעדה, ונגנו כמה נגונים והיינו בשמחה קצת ונמשכה הסעדה עד אחר חצות לילה:

לו

ביום רביעי חמשה-עשר בשבט עשה רבי יעקב יוסף סעדה בביתו והיו אצלו כל הנ"ל ורבי דב גרו יאיר. וקדם הסעדה נגמר השלום והפשרה ביניהם וגם באותה הסעדה ספרנו קצת מרבנו זכרוננו לברכה ונמשך עד

ימי מוהרנ"ת

רסמ

הערב, ואחר כך התפללנו מנחה וערבית וכבר הייתי יגע
מאד כי לא ישנתי בלילה כפי צרכי, וגם ביום לא ישנתי
כלל ועל כן הנחתי עצמי תכף לישן.

והייתי מרצה לבלי להתעורר משנתי לאכל סעדת הערב,
אך קמתי קדם סעדת הערב אבל לא רציתי לאכל
כִּי־אם מעט דמעט, ואחר כך נזכרתי שעבר יום המשה
עשר בשבט בלי שמחה כראוי והתחלתי לשמח עצמי
והיה שם רבי ישעיה ממשערקאם אחד מאנשי־שלוֹמנו,
וחטפתי אותו לתוך השמחה ורקדתי עמו בעל כרחו.
ובתחלה לא היה מרצה כלל אבל אני הכרחתי אותו הרבה
ולא היה יכול לשנות רצוני, ועל ידי זה נמשך עליו שמחה
אחר כך באמת וכמבאר אצלנו מזה שמתחלה צריכין
להכריח עצמו לשמחה, ואחר כך בא השמחה באמת כמו
ששמעתי מפיו הקדוש בפרוש (לקוטי תנ"א כ"ג).

ואלו מעט הרקודין והשמחה באותו הלילה היה יקר
בעיני מאד מפו ומפנינים, כי נתאשתי מלשמח
באותו העת, כי כבר נרדמתי, והשם היה בעזרי לבוא
לשמחה אז שהוא אצלי דבר גדול. כי כל זמן שאני זוכה
להיות בשמחה, אפלו בחל, הוא אצלי יקר מאד ומצוה

גְּדוּלָה. פִּי רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה הַזֹּהִירֵנִי מְאֹד מְאֹד לְהִיּוֹת
 אֶדְ שְׁמֵחַ תָּמִיד, וְלִהְיוֹת עֲצִמְנוּ בְּכָל הַפְּחוֹת לְהִיּוֹת
 בְּשִׂמְחָה תָּמִיד וְהַעֲקֹר לְשִׂמְחָה אֶת עֲצִמּוֹ עַל יְדֵי מְלִי
 דִשְׁמוֹתָא דִּיקָא כַּמְבָּאָר אֲצִלְנוּ כַּמָּה פְּעָמִים (שָׁם כ"ד). וְעַל
 יְדֵי הַשְׂמֵחָה הַזֹּאת הֵנִ"ל, עַל יְדֵי זֶה זָכִינוּ לְשִׂמְחָה אַחֵר כִּד
 גַּם בְּשִׁבְתַּת קִדְּשׁ, פִּי עַל יְדֵי זֶה לְמִדְתִּי אֶת רַבִּי יִשְׁעִיָה הֵנִ"ל
 לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה וְרַקוּדִין בְּשִׁבְתַּת קִדְּשׁ. וּבְפֶרֶט לְעִנְיַן הַנְּסִיעָה
 לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל הִיְתָה הַשְׂמֵחָה עֲקָר גְּדוּל אֲצִלִּי, וְכָל שִׂמְחָה
 וְשִׂמְחָה קַמְנָה וְגְדוּלָה מְעַט וְרַב שֶׁהָיוּ לִי בְּדֶרֶךְ, הַכֹּל הָיוּ
 סִיעָתָא דִשְׂמִיָּא כְּדֵי לְזַכְּנוּ לְבֹא לְשָׁם, וּבְלֹא זֶה לֹא הָיָה
 אֲפֹשֶׁר לִי לְבֹא לְשָׁם:

לה

אַחֵר כִּד נִתְעַפְּכְתִּי לְשִׁבְתַּת שָׁם בְּמִשְׁעָרֵין בְּשִׁבְתַּת פְּרִשְׁתַּת
 יְתָרוֹ, וְגַם כְּבוֹד רַבִּי יוֹדִיל נִתְעַפְּכַת בְּמִשְׁעָרֵין וּבְלִיל
 שִׁבְתַּת לֹא אָכַל עֲמִי בְּבֵית רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף, כִּי־אִם בְּאַכְסֵנְיָא
 שְׁלוֹ שֶׁהָיָא אֲצִל רַבִּי דִּב תָּמִיד. וּבְלִיל שִׁבְתַּת שְׂמִחָנוּ בְּעִזְרַת
 הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ וְרַקְדְּנוּ לְכַבּוֹד שְׂמִחַת שִׁבְתַּת קִדְּשׁ. וּבִיּוֹם אָכַל
 עֲמִי גַם רַבִּי יוֹדִיל וּבְרוּךְ הַשָּׁם הָיָה הַכֹּל עַל נְכוּן שְׂמִחָה
 וְשְׁלוֹם, וְגַם בְּמוֹצְאֵי שִׁבְתַּת רַקְדְּנוּ בְּעִזְרַת הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ:

ימי מוהרנ"ת

לט

והנה בכל הימים האלה היה דעתי נבון ומבלבל בכל פעם בענין הנסיעה לארץ ישראל, ולא יכלתי להכריע דעתי כלל מעצם מניעות המוח, שהיו בדעתי כמה בלבולים כאלו אי אפשר לי לבוא לשם חס ושלום, הן מחמת מניעות המזון וסכנות הדרך מחמת כבוד מלחמות הגרעון (היונים) שנשמע אז, הן מחמת שארי מניעות שדעתי שהחלישו את דעתי בכל פעם שאי אפשר לי לבוא לשם חס ושלום. וכבר הייתי מוכן לנסע בימי אלול שנת תק"פ זה שנה ומחצה. וכבר הייתי באדעם ונתתי אדרוף (דמי קדימה) באדעם על בילעט (פרטים) ונסגתי אחור מחמת מניעות כאלה. אבל דרכנו לבלי להניח את הרצון לעולם כפי אשר קבלנו מפיו הקדוש ומפי ספריו הקדושים. על כן כל מה שהמניעה נתגברה עלי יותר, ובפרט מניעות המוח שזה עקר המניעה, כל מה שהתגבר ביותר נתגברתי ברצון חזק יותר ויותר.

אבל עדין לא היה דעתי צלולה בענין זה ולא ידעתי בעצמי להכריע דעתי, לפעמים נגמר בדעתי לנסע בודאי, ולפעמים להפוך, ולפעמים הייתי מספק בלי הכרעה. אך נתישבותי בכל פעם מה לי לבלבל דעתי לעת

ימי מוהרנ"ת

הזאת, לעת עתה אני פאן ואני צריך לגסע מעיר הזאת
 לעיר הסמוכה הצריכה לי, ומה לי לדאג ולחשב על יום
 מחר, כשיגיע העת שאצטרך לסע לאדעם או אתישב
 בדעתי, וגם אז אין צריכין ישוב גדול. כי לאדעם אוכל
 לגסע אפלו אם חס ושלום לא אסע לשם. רק כשאהיה
 אם ירצה השם באדעם שם אתישב או לחזור לביתי או
 לגסע על הספינה.

וכל זה הכרחתי לישב בדעתי פעמים הרבה אין מספר,
 כדי להשקוט רדיפת מחשבותי שהיתה טרודה
 ומבלבלת בכל פעם בענין זה. ובכל פעם שהייתי צריך
 לגסע ממקום למקום היו לי ספקות גדולות, כי באמת
 לאמתו כל עקר נסיעתי מביתי בשעה ראשונה היה רק
 כדי לסבב בין אנשי-שלומנו לקבץ איזה סך על הוצאות
 ולגסע משם לאדעם אולי אזכה לבוא לארץ ישראל. אך
 מגדל מניעות המח שבלבבי הכרחתי לומר ללבי שלעת
 עתה איני נוסע רק למקום זה, כי אפלו בלי הנסיעה לארץ
 ישראל אני צריך על כל פנים לעת עתה לגסע לאומאן.
 וכשבאתי לאומאן באמת הייתי מספק אם לגסע להלן
 והכרחתי לגסע. ואחר כך כשנסעתי מאומאן הייתי מספק
 הרבה גם בטיראויצע אם לגסע כלל עתה לאנשי-שלומנו
 לגדל קלקול הדרך וההוצאה רבה והשכר מועט, כי השעה

ימי מוהרנ"ת

דחוקה בעולם מאד, והשם יתברך עזר לי בכל פעם
ונסעתי למשערין. והנה כבר חדלו הספקות אם לנסע
הסביבות שלאנשי-ש'לומנו פי כשהגעתי למשערין בודאי
אני מקרח להיות במדבדיבקא ובקרימינטישאק וכו', ולא
אשוב לביתי עד שאהיה שם אבל עדין היה לפי חלוק אם
לנסע לאדעם:

ז

והנה השם יתברך מסבב סבות לטובה ברחמיו, וחיב כל
אדם לומר בשבילי נברא העולם (סנהדרין לו.), וכל
מה שנעשה בעולם הכל נעשה בשבילי. ובפרט אנכי
שאמר לי רבנו זכרנו לברכה בפרוש בעת הנסיעה לאומאן
שהכל שלנו, כי חיב אדם לומר בשבילי נברא העולם פי
הלא נוסעים כאן וכו'. ואם-כן שתף אותי עמו לענין בריאת
העולם בששת ימי בראשית:

זא

והנה ראה ראיתי נפלאות השם איך מן השמים עוזרים לי
לבוא לניקולאיב ולאדעם כדי שאסע לארץ ישראל.
כי בבואי למשערין ספרו לי מיד שה"ה הרבני מורנו הרב

ימי מוהרנ"ת

שְׁלֹמֹה בֶן רַבִּי לֵיב גְּרוֹ יָאִיר בָּא לְבֵית אָמוּ בְּעֵתִים הַלָּלוּ,
 וְעָדִין הוּא שָׁם, וּבְדַעְתּוֹ לְנִסְעַ לְאָבִיו לְנִיקוּלְאֵיב. וְתַכְף
 הַבְּנֵתִי כִּי לֹא דָבָר רִיק הוּא וּמִן הַשָּׁמַיִם הוּא כִּי עַל יְדֵי זֶה
 אוֹכַל גַּם בֶּן בְּנִקְל לְבוֹא לְנִיקוּלְאֵיב, דְּהֵינּוּ לְנִסְעַ עִמּוֹ יַחַד
 בְּצוֹתָא חֲדָא. וְכֵן הָיָה אַחַר כֵּךְ שְׁנַסְעֵתִי עִמּוֹ יַחַד וְלוֹלֵא
 זֹאת בְּוֵדָאֵי לֹא הָיִיתִי בְּאֲדַעַס וְלֹא הָיִיתִי בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל חַס
 וְשָׁלוֹם. אָבָל אַף עַל פִּי בֶן עָדִין הָיִיתִי מְסַפֵּק בְּגוֹף הַנְּסִיעָה,
 רַק בְּכָל פַּעַם שְׁנֹכַרְתִּי בְּדַעְתִּי שְׂרַבִּי שְׁלֹמֹה גְּרוֹ יָאִיר
 בְּקְרִימִינְטְשָׁאק נִתְעוֹרְרָתִי תַכְף וְהַבְּנֵתִי שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
 בְּרַחֲמָיו מְרַמְזוֹ לִי בְּזֶה שְׂאֵנִי צָרִיךְ לְנִסְעַ לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל. כִּי
 לֹא בָּא עִכְשָׁו בְּעֵת הַזֹּאת לְקְרִימִינְטְשָׁאק כִּי-אִם בְּשִׁבְלִי.
 וְכֵן הָיָה בְּעוֹרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

מב

וְהִנֵּה בְּשִׁבְאֵתִי לְמִשְׁעָרֵינִי בְּיוֹם רֵאשׁוֹן פְּרִשְׁתַּי יִתְרוֹ בְּנֹכַר
 לְעִיל הַבְּנֵתִי שְׂמִכָּאן אִי אֶפְשָׁר לְסַע קָדָם שַׁבָּת, וְעַל
 בֶּן לַעַת עֲתָה אֵינִי צָרִיךְ לְבַלְבֵּל דַּעְתִּי בְּסַפְקוֹת כָּלָל. אִךְ
 אַחַר כֵּךְ אַחַר שַׁבָּת הַזֶּה לְהַתְחַלְתִּי לְחַשֵּׁב מַחְשְׁבוֹת אֵיךְ
 לְהַתְנַהֵג בְּעֵנִין נְסִיעָתִי. כִּי אִם לֹא אֶסַע עִם רַבִּי שְׁלֹמֹה
 מִשָּׁם לְנִיקוּלְאֵיב, אֲנִי צָרִיךְ לְנִסְעַ מִיַּד לְקְרִימִינְטְשָׁאק וּמִשָּׁם
 לְחֹזֵר לְכָאן, וְלִסְבֵּב בְּמִדְבַּרְדִּיבְקָא וּמִשִּׁירְקָאס וְכוּ', וּמִשָּׁם

ימי מוהרנ"ת

רעה

לביתי. אך אולי ארצה לנסע משם לניקולאיב או אני צריך
מקדם לסבב כדי לקבץ איזה סך מעות כדי שיהיה לי על
הוצאות, גם אולי אוכל לשלח לביתי על פרנסה ולסלק
איזה חוב.

והנה הייתי נבון בדעתי וביום שני ענה ואמר לי מחתני
רבי אלימלך גרו יאיר שבא למשערין ביום שלישי
פרשת יתרו העבר, אם תרצו תוכלו לנסע עמי יחד
למשערקאם ביום שלישי, ומשם תחזרו עמי על שבת
לכאן, ונסע מכאן יחד לקרימיניטשאק, כי אני מוכרח להיות
שם, וגם תוכלו לשוב עמי מקרימיניטשאק לכאן. והוטבו
דבריו בעיני מאד כי יפטר אותי מהוצאות הרבה בדרך
מקלקל כזה. וכן עשיתי אז ונסעתי ביום שלישי פרשת
משפטים עם מחתני יחד למשערקאם.

בדרך נודע לי היטב שמדבדיבא סמוכה ביותר
למשערקאם משערין, ותכף עלה על דעתי
שבאם לא אוכל לנסע משערקאם למשערין, על שבת
אסע למדבדיבא. ובאתי למשערקאם בליל השידוך ליום
רביעי אחר חצות לילה, ונתעכבתי שם כל יום רביעי ויום
חמישי ומחתני לא חזר למשערין. וצויתי שיעמיד לי עגלה
ונסעתי לבדי ביום שלישי בבקר משערקאם למדבדיבא,

ימי מוהרנ"ת

ורבי מגדיל חברי לא היה עמי אז, כי נשאָר בטְשֶׁעֶרִין. כי עגְלָה שָׁל מַחְתָּנִי הִיְתָה קַטְנָה לְקַבְלוֹ, וּבֵאתִי לְמַעַדְוֹעַדִּיבְקַע עַל שַׁבַּת פְּרֻשֶׁת מִשְׁפָּטִים וְאֵז הָיָה פְּרֻשֶׁת שְׁקָלִים, וְשַׁבְתִּי נָשָׂם הַשַּׁבַּת בְּשִׁמְחָה כְּרֹאֵי. וּבְלֵיל שַׁבַּת נָשָׂא לְבוֹ אֶת רַגְלָיו שָׁל כְּבוֹד יְדִידֵי הָרַב רַבִּי יוֹדֵל, וְגַם אֲנִי רַקְדֵּתִי עִמּוֹ בְּשִׁמְחָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהָיָה אֲצִלִּי רַבִּי חִיקָל.

מג

אַחַר שַׁבַּת בְּיוֹם רֵאשׁוֹן פְּרֻשֶׁת תְּרוּמָה הוֹכַחְתִּי הַרְבֵּה אֶת אֶחָד אֹדוֹת מַה שֶּׁשִּׁמְעֵתִי עָלָיו שֶׁעָשָׂה קֶשֶׁר שֵׁם לְנִסֵּעַ וְכוּ' נֶגֶד רִצּוֹן רַבִּי יוֹדֵיל גְּרוֹ יָאִיר, וּבַעֲגֻנֵן זֶה דְּבַרְתִּי אַחֲרַי כִּדְ גַם עִם בְּנֵי הַנְּעוּרִים אַחֲרִים. וְאִם לֹא בָאתִי כִּי-אִם בְּשָׁבִיל זֶה גַם בֵּן הָיָה רֹאֵי לְנִסֵּעַ, וְאִי אֶפְשָׁר לְכַאֵר הַכֹּל כָּאֵן:

מד

בְּלֵילָה הַשְּׁנַיִת לְיוֹם שְׁנֵי עָשָׂה סְעָדָה רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּן רַבִּי דִּבְ הַיּוֹשֵׁב בְּכַפָּר וּפְקוּבִיץ, וְנִסְעֵתִי אֲנִי וְרַבִּי יוֹדֵל וְשֹׂאֵר בְּנֵי הַנְּעוּרִים לֹא הִזְמִין. וְדְבַרְתִּי בְּדֶרֶךְ הַרְבֵּה עִם רַבִּי יוֹדֵל וְסַעַדְנוּ שֵׁם סְעֵדַת הָעֶרֶב. בְּיוֹם שְׁנֵי שָׁבְנוּ לְמַדְבְּרֵיבְקַא

ימי מוהרנ"ת

רעז

וְהָיָה בְּדַעְתִּי מִיָּד לָשׁוּב לְמַשְׁעָרַיִן, אֲךָ הִכְרַחְתִּי לְהִמָּתִין עַל
אֵיזָה אַנְשִׁים עַד יוֹם שְׁלִישִׁי. בְּיוֹם שְׁלִישִׁי נִסְעָתִי
מִמַּעְדָּוְעֵדִיוּקָא לְמַשְׁעָרַיִן וְלוֹה אֹתִי רַבִּי לִיב בֶּן רַבִּי חִיקִיל
וְשָׂאָר בְּנֵי הַנְּעוּרִים וּבֶן רַבִּי אֱלִיהוּ לְכַפֵּר נוֹכֵס־לֵיץ. מִשָּׁם
רְצוֹנִי לְנִסְעַ לְלוֹן בְּכַפֵּר סוֹבִיטוֹב, וְכַבֵּר נִסְעָנוּ בְּלָנוּ לְשָׁם,
וְחִזְרָנוּ מֵאֲמֻצַּע הַנְּהָר שְׁנַקְרָשׁ בְּלִילָה וְחִזְרָנוּ וּבֵאֵנוּ לְכַפֵּר
הַנַּ"ל לְבֵית רַבִּי אַבְרָהָם וְעָשָׂה סְעֵדָה גְּדוֹלָה עִבְרָנוּ. וְאִז
דִּבְרַתִּי הַרְבֵּה עִם הָעוֹלָם שֶׁהָיוּ שָׁם, עַד שֶׁבֵּאֵנוּ מִתּוֹךְ
שְׂיַחַתְנוּ אֶל הַתּוֹרָה עַל פְּסוּק וְאַתְחַנֵּן (לְקוּמֵי תַנְגָּא ע"ח)
שְׁמִדְבַרְת מֵאֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים וְשָׁם עָקַר הַתּוֹרָה מֵעֵינֵי הַדְּרָךְ
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתִּי לְפָנֵיהֶם כָּל הַתּוֹרָה בְּאֵר הַיֵּטֵב כְּפִי
מֵה שְׂאֵנִי יוֹדַע בְּעִזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ, כְּפִי שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּעֻצְמִי
מִפִּי הַקְּדוֹשׁ אֲשֶׁר בִּכְתָב אִי אֶפְשָׁר לְבֵאֵר כָּל-כֶּךָ, וְהַחֲיִיתִי
אוֹתָם מְאֹד.

וְעַל יְדֵי זֶה נִתְעוֹרַרְתִּי מְאֹד, וְרֵאִיתִי שְׁגָם זֶה רָמַז לִי לְנִסְעַ
לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן עֵדוֹן לֹא נִתְחַזַּק דַּעְתִּי
בְּשַׁלְמוֹת, כִּי בְּמִדְכָדִיבְקָא הָיָה בְּדַעְתִּי לָשׁוּב לְבֵיתִי. גַּם
אָמַרְתִּי לְפָנֵיהֶם אִז הַתּוֹרָה הַנְּעוּר בְּלִילָה (לְקוּמֵי מוהר"ן נ"ב),
וְעַל יְדֵי שְׁעוֹרָנוּ הָרִיחַ הַטּוֹב וְהַנּוֹרָא שֶׁל אֱלוֹ שְׁתֵּי תוֹרוֹת
נִפְלְאוֹת מִרְבָּנוּ וְזָכְרוֹנוּ לְבִרְכָה נִתֵּן שְׂמֻחָה גְּדוֹלָה בְּלֵב בְּלָנוּ,
וַיִּשְׁכְּנוּ אַחֵר כֶּךָ אֶל הַסְּעֵדָה בְּשִׂמְחָה, וְהֵינּוּ שְׂמֻחִים שָׁם.

ימי מוהרנ"ת

וְכָל בְּנֵי הַנְּעוּרִים שָׁמְחוּ מְאֹד בְּרִקְוֵינִי וּמְחֹלוֹת כְּרָאוֹי
 לְשִׂמְחָה כְּשִׁזְכִּינִי לְשִׁמְעַ דְּבָרִים נוֹרָאִים כְּאַלֶּהָה שְׁלֵא שְׁמַעְתָּן
 אֵינֶן מַעוֹלָם. בְּבִקְרֵי בְיוֹם רִבְעֵי נְסַע עִמִּי רַבִּי אַבְרָהָם לְאַחֵיו
 לְכַפֵּר סוּבִיטוֹב, וּבְנֵי הַנְּעוּרִים שָׁלוּ אוֹתִי נִשְׁאַרוּ שֵׁם בְּבֵית
 רַבִּי אַבְרָהָם וּבְאֵנוּ לֵר' לִיב אַחֵיו לְכַפֵּר סוּבִיטוֹב וְהִתְפַּלְּלוּ
 שֵׁם וְסַעֲדָנוּ שֵׁם סַעֲדַת שְׁחֵרִית. אַחַר כֵּךְ נִתְּנוּ לִי מְעוֹת
 בְּכַבוֹד, וְנִסַּע עִמִּי רַבִּי לִיב עַד מְשַׁעְרֵינִי. וְחִזְרָתִי וּבְאֵתִי
 לְמְשַׁעְרֵינִי בְיוֹם ד' פְּרֻשֶׁת תְּרוּמָה בְּעֶרְךָ חֲצוֹת הַיּוֹם. וְהִנֵּה
 כָּבֵד פְּטָרְתִי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ הַנְּסִיעָה שְׁבִסְכִּיבוֹת אֵלּוֹ
 וְאֵינִי צָרִיךְ לְנִסַּע עוֹד כִּי אִם לְקַרְיַמִּינְטְשָׁאק.

מה

וְהִנֵּה בְּבוֹאֵי לְמְשַׁעְרֵינִי שְׁנֵית כְּבֵד הָיָה כְּבֵד עָלַי מְלֻטוֹל
 הַדְּרֵךְ וְהֵייתִי רוֹצֶה לְשׁוּב לְבֵיתִי, וְנִסְעֵת אֲדַעֵם
 וְלִבּוֹא לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה רְחוֹק בְּעֵינַי מְאֹד מְאֹד. וְלוֹלֵא
 שְׁבַת רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה הַצְּדָקָת מְרַת שְׁרָה יוֹשְׁבַת
 בְּקַרְיַמִּינְטְשָׁאק, וְאַחֲזֵתָהּ הַצְּדָקָת מְרַת חָיָה תַּחְיָה וּבְנֵיהֶם
 שְׁיִחְיוּ, שְׁאֵנִי מְכַרַח לְקַבֵּל פְּנֵיהֶם וְלִרְאוֹת עִמָּהֶם וְלִתֵּן לָהֶם
 פְּרִיסַת־שְׁלוֹם מֵאַחֲזֵתָם הַצְּדָקָת מְרַת אֲדִיל תַּחְיָה, אֲשֶׁר
 אֲנִי מַחְיֵב לְעַבֵּד וְלִשְׁרַת אֶת זֶרַע רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה בְּכָל
 כּוֹחַ, לוֹלֵא זֹאת הֵייתִי שָׁב מִדְּרָכֵי. אֲךְ אִמְרָתִי לְקַרְיַמִּינְטְשָׁאק

ימי מוהרנ"ת

רעט

אני מכרח לנסע מחמת הנ"ל כי לענין מעות לא היה פדאי
ההוצאה שהיא כמעט יתרה על השבחה.

ותכף שכרתי עגלה על מנת לחזור לכאן ולא הייתי מרצה
בשום אפן לשכר עגלה לשם לבד ולנסע משם
לניקולאיב עם רבי שלמה. אף על פי שבאפן זה הייתי
שוכר עגלה לקרימינזשאק בזול יותר, אבל דעתי הייתה
חזקה שאיני רוצה לניקולאיב ואדעם רק לחזור לכאן
למשערין, ומכאן לנסע לביתי. ועל כן שכרתי עגלה על
מנת לחזור למשערין, ושכרתי העגלה בליל השידוך ליום
חמישי על דעת לנסע למחר אחר תפלת שחרית לבוא על
שבת לקרימינזשאק ולחזור משם ביום שני אחר שבת:

מו

בפקר ביום חמישי ואז היה ערב ראש חדש אדר קמתי
משנתי להתפלל בזריזות כדי לנסע. ותכף בקומי
משנתי שלח השם יתברך מחשבות בלבי אולי אף על פי
כן אסע מקרימינזשאק לניקולאיב עם רבי שלמה. ונזכרתי
עוד הפעם שלא דבר ריק מה שבא רבי שלמה באותה
העת כי בודאי הוא בשבילי, ולא רציתי לדחות מחשבה
זאת, ונכנסתי הרבה במחשבות אלו ונתישבותי הרבה בזה

והצעתִי בְּדַעְתִּי כָּל הַמְּנִיעוֹת שֵׁישׁ בְּמַחֵי עַל הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל וְהַבְּנֵי שְׂאֵף עַל פִּי כֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל מְאֹד,
 וְיִכּוֹל לְעֹזֵר לִי עַל הַכָּל לְשִׁבֵּר כָּל זֶה וְלָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
 עַל כֵּן אֲמַרְתִּי עַל כָּל פָּנִים אֲסַע לְקַרְיַמִּינְטְשָׁאק עַל הַסֶּפֶק
 שֶׁיִּכּוֹל לְהִיּוֹת שְׂלֵא אֲחֻזֵּר לְכָאן וְלֹא יִהְיֶה נֶחְלָט בְּדַעְתִּי
 שֶׁבּוֹדָאֵי אֲחֻזֵּר לְכָאן. וְהַנֶּפְקָא מִנָּה שְׂאֵנִי צְרִיךְ עִתָּה לְקַבֵּל
 מִיָּד כָּל מָה שְׂרוֹצִים אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּמִשְׁעָרֵינוּ לְתֵן לִי כְּדֵי
 שֶׁיְהִיּוּ לִי עַל הוֹצָאוֹת כִּי אוֹלֵי יִהְיֶה הַשֵּׁם עִמָּדִי שְׂאֲסַע
 מִשָּׁם עִם רַבִּי שְׁלֵמָה לְגִיקוֹלֵאִיב וְכוּ' כַּ"ל.

וְתַכְּפָה נִתְחַזְקְתִּי בְּדַעְתִּי עַל זֶה, וְהַתְּפִלָּתִי תִפְלֵת שְׁחֵרִית.
 וְאַחֵר כֶּךָ קִימְתִי כֶּךָ, וְדַבַּרְתִּי עִם רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף
 וְשָׂאֵר אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַיּוֹת שֵׁישׁ סֶפֶק בְּדַעְתִּי שֶׁיִּכּוֹל לְהִיּוֹת
 שְׂאֲסַע מִקַּרְיַמִּינְטְשָׁאק לְגִיקוֹלֵאִיב, וְעַדוֹן אֵינִי יוֹדֵעַ בְּבִרְוֹר
 אֲבָל עַל כָּל פָּנִים אֲנִי מְסַפֵּק בְּזֶה, וְיִכּוֹל לְהִיּוֹת כֵּן, עַל כֵּן
 חֲנוּנִי נָא וְתִנּוּ לִי תַכְּפָה מָה שְׂאֲתֶם רוֹצִים לְתֵן לִי. וְכֵן קִבְּלוּ
 וְקִימוּ דְבָרֵי וְנִתְּנוּ לִי מִתְּנַת יָדֶם הַטּוֹבָה וְרַבָּם אֲמָרוּ בּוֹדָאֵי
 תְּשׁוּבוּ לְכָאן. וְאֲנִי אֲמַרְתִּי אֵף עַל פִּי כֵּן מִחֲמַת סֶפֶק אֲנִי
 רוֹצֶה לָּעַת עִתָּה שְׂלֵא יִשְׂאֵר לִי דְכָר חוֹצֵץ בְּכָאן, וְה' -
 הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה. וְנִסְעֵתִי מִמִּשְׁעָרֵינוּ לְקַרְיַמִּינְטְשָׁאק אֲנִי
 וְחֲבָרֵי רַבִּי מְגִדִּיל בְּיוֹם חֲמִישִׁי לָּעַת עָרַב.

ימי מוהרנ"ת

רפא

ואז באותה העת היה צער גדול בבית רבי יעקב יוסף
מחמת שלא הביאו לו בילעט (פרטים) של גילדיע
אחד לנסע לפעטערבורג, והיתה עצתם חלוקה מאד מאד
איך להתנהג. כי היה כמעט כל רכושם תלוי בעצה זאת.
והשם יתברך עזר שאמרתי להם אז דברים נאים שכל
חלקת העצה שלהם הוא רק איך להשיג ולהגיע רצון
הבורא יתברך, שזה העקר חלקת העצה שלהם, כי הלא
בודאי ידוע לאנשים פשרים כמותם שהממון הוא הכל
וריק ואין מלויין לו לאדם לא כסף ולא זהב וכו', רק שהם
צריכין בודאי מעות הרבה לשם שמים כדי לפזר צדקה
הרבה כי הם נדיבי לב ביותר, כמותם ירבו בישראל. ואם-
כן כל מה שאתם להוטים אחר הממון הכל בשביל רצון
הבורא יתברך, וכשאתם מספקים עתה איך להשיג הממון
ולהנצל מן ההפסד, כל חלקת העצה הוא רק איך להשיג
רצון הבורא יתברך שמו. וכשחלקת העצה הוא בזה ראוי
לכם לשמח מאד ולהרחיק העצבות שיש לכם עתה, המזיק
מאד לכל הענינים. בדברים האלה ויותר מזה דברתי
עמכם, ועל ידי זה הרחבתי קצת דעת רבי יעקב יוסף
והכרחתי אותו לאכל עמי סעדת ראש חדש. מה שבתחלה
היה רחוק בעיניו מאד לאכל אז. כי היה צערם וטרדתם
וחלקות העצה שלהם כבד מאד. אבל על ידי דבורי

ימי מוהרנ"ת

והפצרתיו אכל עמי. ואנב אכלו עוד שאר מסבים רבים
ואמרתי לו אז שחלקת העצה שיש לי בלבי גדול הרבה
יותר מחלקת העצה שלהם. פי ענין שלהם נוגע בממון,
וענין שלי מגיע לנפשות ולממון, והודה מאד לדברי:

מו

אחר הסעדה קבלתי רשות מהם ונסענו לקרימינאשאק,
ובאנו לקראקע ביום ערב שבת קדש אחר חצות
שתיים או שלש שעות, והיינו להוטים לעבר הנהר דינעפר
בזרזות והשם יתברך הזמין לנו ספינה ועברנו בשלום.

ובאנו לקהלת קדש קרימינאשאק בעוד היום גדול. ותכף
בבואי לשם, מצאתי את רבי שלמה ונדע לי מיד
שהוא מוכן אחר שבת לנסע לניקולאיב, וכבר יש בכאן
עגלה מאדעם שנוסעת לניקולאיב שתוכל לקבל את פלנו
לשם. וכן היה בעזרת השם יתברך. והודיעו לי תכף שאחד
מאוהבי באמת מאנשי-שלומנו הוא יודע מעגלה זאת
שנוסעת לניקולאיב. ותכף קראתי את האי"ש הנ"ל ואמר לי
שבקל נוכל לנסע עם עגלה זאת.

אחר כך שבתנו שם בבית רבי איזיק חתן רבנו זכרוננו
לברכה. ובליל שבת הילדה שלהם שתחיה שנולדה

ימי מוהרנ"ת

רפג

בקרוב למזל טוב היתה מטלת על ערש דווי, ובליל שבת הנ"ל היתה מסכנת. ובבואנו מבית הכנסת אמרה הצדקת מרת שרה תחיה בת רבנו זכרוננו לברכה, שפבר נתקרו רגלי התינוק וגם חמותה עמדה אצל התינוק בפנים זעופות מאד. ואני כשבאתי מבית הכנסת וראיתי זאת היה עלי לבי דווי מאד מגדל צערם, ותליתי עיני למרום ואמרתי מי אנכי להתפלל על זרע רבנו זכרוננו לברכה. אבל כבר הזהרתי מרבנו זכרוננו לברכה בעצמו להתפלל על זרעו הקדוש, ואמרתי רבנו של עולם רחם וחמל ולא תהא צרה ויגון חס ושלום ביום השבת שאני אורח בכאן, וזה שנתים שלא הייתי כאן. רחם עלינו ואל תערבב שמחתנו חס ושלום. ובחסדי השם יתברך שב התינוק לאיתנו בעזרת השם יתברך ובשבת בבקר היתה התינוקת שתחיה, בחזקת חיים ותחי רוח כל בני הבית:

מה

והנה בשבת בסעדת שחרית באו כמה אנשים אצלי אבל אף על פי כן לא נפתח פי לדבר עמהם מה שצריכים לדבר מנפלאות תורתו של רבנו זכרוננו לברכה. גם בתחלה לא התעוררנו לשמחה פראוי. ועזר לנו השם יתברך שנתעורר איש זקן אחד והתחיל לרקד הרבה

ימי מוהרנ"ת

בשמחה ועוד זקן אחד רקד הרבה עמו. ועדין איני יודע מה זה היה לו. אבל לעניננו היה זה נצרך מאד מאד. ואני חזקתי שמחתו הרבה ועוררתי בלם לנגן לו ולהכות כף אל כף כדי לחזק השמחה, עד שעזרני השם יתברך שנתעוררנו בלנו לשמחה גדולה, והיו מרקדים בלם בשמחה גם אנכי רקדתי הרבה בשמחה בעזרת השם יתברך. ואחר כך דברתי עמם עד שבאתי לתוך התורה המתחלת מי שיודע מארץ ישראל וכו' (לקוטי תניינא מ'), ואמרתי לפניהם התורה הזאת. וזה חזק דעתי מאד מאד כי ראיתי כי מאת השם הוא שאני זוכה לדבר עתה מארץ ישראל בפרט תורה נפלאה ונוראה כזאת, אשרי אננים שכך שומעים:

כט

גם אז כשדברתי מארץ ישראל, ספר לי אחד מאנשי-שלומנו שהיה אצל רבנו זכרנו לברכה בעת שכבר אחז בדרך נסיעתו הקדושה לנסע לארץ ישראל, ונמצא אז איש אחד מאנשי-שלומנו שהיה איש עשיר קצת ומיחס גדול, ונתאנה מאד לנסע עם רבנו זכרנו לברכה לארץ ישראל והרבה רעים על רבנו זכרנו לברכה לבקש עבורו שיקח אותו עמו לארץ ישראל, ונודע לרבנו זכרנו לברכה

ימי מוהרנ"ת

רפה

ענין זה. ענה ואמר רבנו זכרוננו לברכה להאיש הנ"ל אתה חפץ לנסע לארץ ישראל, מפני מה אין אתה נוסע. השיב האיש הנ"ל אם תקחו אותי עמכם אפע עמכם מיד. ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר לו מה טעם יש לך שאתה רוצה לנסע לארץ ישראל, בודאי מכרח שיש לך טעם כי הלא גם ישמעאלים וערביים נוסעים לארץ ישראל וכו'. והשיב לו מה שחשוב.

והנה איני זוכר ספור הדברים היטב אבל העקר מה שנצרך לנו מספור זה הוא מה ששמעתי מהאיש הנ"ל שאחר כך נודעו רבנו זכרוננו לברכה, והפך פניו מאיש הנ"ל ודבר אל העולם בהתלהבות גדול. וכל דבריו היו כגחלי אש כדרכו. וענה ואמר כשרוצים באמת לבוא לארץ ישראל יאמר אם אקח אותו יסע, כך רוצים לבוא לארץ ישראל. הלא כשרוצים לבוא לארץ ישראל צריכין לילך רגלי כי השם יתברך אמר לאברהם לך לך מארצך וממולדתך וכו' אל הארץ. לך דיקא. שצריכין לילך רגלי ממש כדי לזכות לבוא לארץ ישראל ואמר זאת בהתלהבות גדול מאד.

והנה דבורים אלו שזכיתי לשמע אז חזקו את לבי מאד בענין הנסיעה לארץ ישראל. כי בכל פעם ופעם

שָׁאֲנִי זוֹכָה לְשִׁמְעַת אֵיזָה דְּבוּר בְּעֶלְמָא שְׂיִצְא מִפִּי רַבְּנֵנוּ
 זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה מַה שְּׁלֵא שְׁמַעְתִּי עֲדִין, יָקָר בְּעֵינֵי מְאֹד מִפּוֹ
 וּמִפְּנִינִים. מִכָּל-שָׁבֶן וְכָל-שָׁבֶן עָתָה כְּשִׁזְכוּתִי לְשִׁמְעַת דְּבַר
 חֲדָשׁ בְּעֵתוֹ מַה טוֹב וּמַה נְּעִים. אַחַר כֵּן יִשְׁכְּנוּ שֵׁם כָּל
 הַיּוֹם, וְגַם בְּסַעֲדָה שְׁלִישִׁית. וְהַשּׁוֹחֲטִים הָיוּ אֲזֵי אֶצְלִי
 וּדְבַרְתִּי אֲזֵי מֵהַתּוֹרָה 'דְּרִשׁוּ' (לְקוּטֵי מוהר"ן ל"ו) שְׁמֹדְבַר שֵׁם
 מַעֲנֵן שׁוֹחֲטִים. גַּם שֵׁם מְדַבֵּר מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל עֵין שֵׁם:

ג

אַחַר שֶׁבַת בְּיוֹם רֵאשׁוֹן אָף עַל פִּי כֵן עֲדִין הָיִיתִי נְבוּךְ
 בְּדַעְתִּי קִצָּת, אָף עַל פִּי כֵן פִּטְרִיתִי אֶת הַבַּעַל עֲגֻלָּה
 וְהַחֲזַרְתִּיו לְבֵיתוֹ וְנִתְעַפְּכֵתִי בְּקַרְיַמִּינְטְשָׁאק עַד יוֹם שְׁלִישִׁי.
 וְהַבַּעַל עֲגֻלָּה הַנִּלְגָּם עַל מְקַרְיַמִּינְטְשָׁאק לְאֵיזָה מְקוֹם
 הַסְּמוּךְ לְשֵׁם עַל מְנַת לְחִזּוֹר לְקַרְיַמִּינְטְשָׁאק וְלֹא חִזּוֹר עַד יוֹם
 שְׁלִישִׁי הַנִּלְגָּם וּמַחֲמַת זֶה הָיוּ לִי כַּמָּה סִּפְקוֹת. גַּם רַבִּי שְׁלֹמֹה
 הַנִּלְגָּם הָיוּ לוֹ כַּמָּה חֲלוּקֵי דַעוֹת בְּתַחֲלָה אָמַר שְׂיִסַּע לְבִדּוֹ
 עִם עֲגֻלָּה אַחֲרֵת שֶׁל אֵיזָה אֲדוֹן. אַחַר כֵּן אָמַר שְׁלֵא יִסַּע
 כָּלָל. וְכָל זֶה הָיוּ מְנִיעוֹת לְעֵנֵן נְסִיעָתִי. כִּי לְעֵנֵן שְׂכִירוֹת
 הַבַּעַל עֲגֻלָּה הָיָה נִצְרָךְ לִי שְׂיִסַּע רַבִּי שְׁלֹמֹה עִמּוֹ:

ימי מוהרנ"ת

רפז

נא

ביום ג' הנ"ל נסע רבי איזיק גרו יאיר לדרך לשיקלאב
ועשה איזה סעדה קדם נסיעתו, והיה שם רבי
אהרן חתן רבנו זכרוננו לברכה ורבי שמעון אחיו שהיה לו
אז מחלוקת עמו:

נב

אחר כך נסע לדרך ויצאנו עמו ללוות אותו עד רחוק
מהעיר וחוזרנו להעיר. ובא הבעל עגלה אצלי לשכרו
ובקש סך הרבה שלא היה ביכלתי לתן כל כך, ואמר שאם
יסע עוד אחד יקל עלי אבל רבי שלמה לא רצה לדבר אז
כלל מענין הנסיעה כי אמר שלא יסע כלל. וגם אנכי הייתי
אז בעצבות ומרה שחזרה מאד עד שהיה אז רחוק בעיני
מאד שאסע לניקולאיב, ולא השבתי לבעל עגלה שום
תשובה כלל, והלך לו. והייתי סבור שיסע לדרך אבל
הבעל עגלה נתעכב ולן שם בקרימינימשאק.

לעת ערב בין מנחה למעריב נכנסתי לבית רבי ליב גרו
יאיר, ולא הדליקו עדין נר באותו החדר, ושכבתי
שם על איזה מטה בחשכה ובאפלה. ושכבתי משתאה
ומשתומם מאד מאד מגדל בלבול הדעת שהיו לי, עד

ימי מוהרנ"ת

שלא הייתי יכול להכריע דעתי בשום פנים. וכל מה שעבר עלי אז וקדם לזה אי אפשר לבאר ולספר כלל.

אבל השם יתברך ברחמיו סבב הדבר עד שבאותה הלילה בסעדת הלילה נתהפך דעת רבי שלמה ונתרצה לנסע. גם אותי חזק השם יתברך דעתי ונתרצינו שנינו לשכר העגלה. גם רבי שלמה הודיע לי שעדין העגלה בכאן, והוא בעצמו ישכר אותה ביום מחר. וכן היה שביום המחרת שכר את העגלה שנסע כלנו לניקולאיב, דהיינו רבי שלמה ואני ורבי מגדיל. ובאותו היום שהוא יום רביעי פרשת תצוה נסענו מקרימיניטשאק ועברנו הדינעפר והיה לנו לינת לילה בקראקע אצל אנשי-שלומנו היושבים שם ורבי שלמה לן בקרימיניטשאק:

נג

ביום חמישי בבקר בא רבי שלמה ונסענו יחד לניקולאיב, ושבתנו שבת קדש פרשת זכור בקהלת-קדש פטריקובקע, והיינו סבורים שנבוא ליאליסיוועט על שבת הנ"ל, אך הבעל עגלה בא בכעס בסוף יום חמישי, וחזר בלילה לכפר אלכסנדריא אחר שכבר יצא משם, והחזיק בדרך בערך שלשה ווערסט (קלומטר). וזה היה סבה מאת

ימי מוהרנ"ת

רפמ

ה' שהכרחנו לשבת שם בפטריקובקע הנ"ל. והנשם יתברך סבב עמנו עוד כמה סבות. ועל ידי זה באנו על ימי הפורים לכפר תועדירובקע, ובאנו לשם אחר חצות ביום חמישי תענית אסתר, ונתעכבנו שם לקרא את המגלה ועמדנו שם אצל ידידנו הרב מרדכי.

בבקר אחר קריאת המגלה ואנחנו היינו מוכנים לנסע מיד אחר סעדת שחרית לניקולאיב, והיינו מזוזים עצמנו בשעת הסעדה כדי להגיע לניקולאיב לסעדה של פורים לעת ערב, ובתוך הסעדה שתינו יין ובשעת השתיה ברך אותי רבי מגדיל הנ"ל בדרך שאומרים בשעת שתית היין לחיים וכו', והזכיר אז מענין ארץ ישראל, שנוכה לשתות בארץ ישראל. ותכף נתעוררתי מזה מאד כי אני לא הזכרתי עדין לפניהם כלל שאני רוצה בנסיעה זאת לנסע לאדעס, ולנסע משם לארץ ישראל, ושזה עקר בונת נסיעתי לניקולאיב. ורבי מגדיל מעצמו הזכיר לי ארץ ישראל, והיה זה בעיני לפלא ולשמחת לבב בפרט בפורים. מן הסתם היה אצלי כל ענין פורים כדי לבוא לארץ ישראל.

ותכף שאלתי אותו אתה רוצה באמת להיות בארץ ישראל השיב לי הלא אבי הוא יושב עתה בארץ

וְשָׂמָה וְשָׂמוּ רַבִּי אִיצְיָלִי שׁוֹחֵט וּבְשָׁבִיל זֶה הוּא נִכְסֵי
 לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְנִבְהַלְתִּי מְאֹד מִזֶּה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ סִבֵּב
 שְׂאֵזְבָה עֵתָה לְעַמּוּד בְּבֵית זֶה, שְׂאֵבִיו הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 וּמְדַבְּרִים עִכְשָׁו בְּפוּרִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְעַל יְדֵי זֶה גִּתְּנָה
 שְׂמִיחָה בְּלִבִּי בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וְתִכְפֹּף סִפְרִתִּי לָהֶם
 בְּשִׂמְחָה שְׂאֵנִי רוּחָה עֵתָה לְנִסְעֵ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּנִסְעָה
 זֹאת, וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה שְׂמִיחָה גְדוֹלָה בִּינֵינוּ שְׂמִיחַת פּוּרִים
 וְשְׂמִיחָנוּ וְרִקְדָנוּ קֶצֶת כִּי לֹא הָיָה לָנוּ פְּנָאֵי מַחֲמַת שְׂהֵיִינוּ
 צְרִיכִין לְנִסְעֵ לְנִיקוּלָאִיב. אַחֲרַי כֶּךָ מִתּוֹךְ הַמְּשֻׁתָה וְהַשְּׂמִיחָה
 יִשְׁבְּתִי עַל הָעֵגְלָה וְלוֹו אוֹתִי בְּשִׂמְחָה וְנִסְעֵנוּ בְּשָׁלוֹם
 לְנִיקוּלָאִיב וּבְאֵנוּ לְשֵׁם לְעַת עָרֵב בְּעַת שְׂפָכָר יִשְׁבוּ עַל
 הַסְּעֵדָה וְאֶכְלָנוּ שֵׁם הַסְּעֵדָה. בְּלִילָה אַחֲרַי הַסְּעֵדָה רְצִיתִי
 לִילֵךְ לְר' לִיב אֶבֶל הָיָה אֵיזָה שְׂרָפָה שֵׁם שְׂנִשְׂרָף בֵּית אַחֲרַי
 וְעַל יְדֵי זֶה לֹא יִכְלַתִּי לִילֵךְ. וְשִׁבְתָנוּ שֵׁם שְׁבַת קִדְשׁ
 בְּקַהֲלַת-קִדְשׁ נִיקוּלָאִיב פְּרַשְׁתָ כִּי תִשָּׂא:

נד

בַּיּוֹם שְׁנֵי פְּרִשְׁת וַיִּקְהַל פְּקוּדֵי נִסְעֵתִי מִנִּיקוּלָאִיב וְעִבְרַתִּי
 הִנָּהָר בְּסַפִּינָה, וְלִגְתִּי שֵׁם לִינַת לִילָה בְּעִבְרַת הַשְּׁנִי,
 וְשִׁכְרָנוּ עֵגְלָה לְנִסְעֵ לְכַפֵּר שִׁוִּישֵׁב שֵׁם רַבִּי מְרִדְכִי, וְנִסְעֵנוּ

ימי מוהרנ"ת

רצא

ביום שלישי, וביום רביעי באנו לשם, ומצאנו שם איש
אחד מאוהבינו ושמו רבי מאיר:

נה

בלילה אור ליום חמישי באו לבית רבי מרדכי הנ"ל,
בעת שרצינו לישב לסעדת ערבית, באו לשם
שני אנשים איש אחד רך בשנים שמו ראובן שפא בסמוך
מארץ ישראל, ונסע עמו רבי ליטמן שיש לו אשה ובת
בארץ ישראל. וגם זה היה יקר בעיני מאד מחמת שראיתי
שככל מקום שאני בא לשם מדברים מארץ ישראל. גם
בעת שהייתי בקהלת-קדש ניקולאיב ספרו לי שם שפאו
לשם אנשים מארץ ישראל. וגם בעת שנסעתי מניקולאיב
לכל המקומות הנ"ל נסע עמי שוחט-ובודק אחד שכבר
היה מוכן לנסע לארץ ישראל, ומכר חזקת השחיטה שלו
מחמת זה, אך אחר כך נתעבב מאיזה טעם וספר עמי
הרבה מארץ ישראל בכל הדרך שנסעתי עמו. וגם זה היה
יקר בעיני מאד. גם משני אנשים הנ"ל שפאו לר' מרדכי
הנ"ל אף על פי שלא היו אנשים יקרים, אבל שיחתם היה
נצרך לי לכמה ענינים כי חזקו אותי בכמה ענינים. והרך
בשנים שפא בסמוך ספר לי שישאל רחמנים בני רחמנים,
ועוזרים הרבה בכל מקום שבאים לשם, כאשר באמת

עוזרים להם הרבה לכל האנשים, שנסעו בעתים הללו
שעברו. וכל זה היה נצרך לי לשמע, ובפרט שהשיחה
בעצמה מארץ ישראל היה יקר אז בעיני מאד:

נו

ביום חמישי נסע עמנו רבי מרדכי הנ"ל לאדעסא פי כפר
היה מוכן בלא זה לנסע לאדעס למחוז חפצו.
ונסענו יחד ובאנו לאדעס לשלום ביום ששי ערב שבת
קדש פּרשת פּקודי:

נז

ביום ששי ערב שבת-קדש פּרשת ויקהל פּקודי באתי
לאדעס, ואותו השבת היה פּרשת פּרה. ועדין לא
האיר השם עיני למצא רמז מה שייכות יש לפּרשת פּרה
להנסיעה לארץ ישראל. אך בליל שבת האיר השם עיני
ובא על דעתי חדושים נאים על ענין פורים ופּרשת פּרה
שהייתי עוסק בענין זה זה כמה שבועות, על פי התורה
תקעו תוכחה (לקוטי תניינא ח'). וכבר כתבתי קצת מענין
פורים ופסח אבל מענין ארבע פּרשיות ופּרשת פּרה לא
זכיתי עדין לכתב, וענין פּרשת פּרה היו שם דברים נאים

ימי מוהרנ"ת

רצג

מענין עין ארו ואזוב שהוא בחינת גדלות וקטנות יחד שזה עקר שלמות הענוה, בחינת 'במקום גדלתו שם אתה מוצא ענותנותו'; שזהו בחינת מחין דגדלות ומחין דקטנות ששניהם נכללים יחד ונכנסין כלם ביחד בליל של פסח, שזהו עקר שלמות האדם, כי אז זוכה לידע מבחו לעמוד נגד כל התאוות והבלבולים. ואף על פי כן יהיה ענו באמת. כי בענין הענוה טועים העולם הרבה כמו ששמענו מפיו הקדוש זכרוננו לברכה (כמבאר בלקוטי תנינא) כי האדם צריך לידע מבחו וכו'. וזה מרמז בהתורה תקעו הנ"ל, שמבאר שם שעקר תאות נאוף הוא על ידי מחין דקטנות וכו', וכבר כתבתי מזה לענין פורים. אבל לא זכיתי לגמור הענין בשלמות לענין פרשת פרה וארבע פרשיות ושאר עניני פסח ופורים וספירת העמר, השם יתברך יזכני לגמרו ולכתבו כאשר הוא עזרני תמיד בחסדיו העצומים מאד, תהלה לאל חיי, ושם יש שיכות קצת לענין ארץ ישראל כמבאר בסוף התורה הנ"ל, שכל הענין השיר שיתער לעתיד שהוא שיר של נפלאות והשגחה הוא ההנהגה של ארץ ישראל וכו'.

ועמדהי באדעם בבית רבי העניד מנעמירוב, ושם היו אורחים ובהם היה אורח אחד מפיראויצע שיש לו שיכות קצת להרב מסאוראן, ושום אדם לא נכנס

ימי מוהרנ"ת

אֶצְלֵי בְּלִיל שַׁבָּת. רַק בְּבִקְרָה בְּסַעֲדַת שַׁחֲרִית בָּאוּ קִצַּת אַנְשֵׁי
נַעֲמִירוּב שְׁנַת־אֲכָסְנוּ בְּבֵית רַבִּי צְבִי מְנַעֲמִירוּב אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־
שְׁלֹמֹנוּ, וְדִבְרַתִּי עִמָּהֶם קִצַּת אַחַר גָּמַר סַעֲדַת שַׁחֲרִית
בְּתוֹכָם הָיָה אֶחָד מֵלֹאדִיז'וֹן שְׁמוֹ רַבִּי אִיצְלֵעַ:

נח

אַחַר כֵּךְ יִשְׁנַתִּי. אַחַר הַשְּׁנָה סְמוּדָה לְמִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת בָּאוּ
אֵלַי רַבִּי זָאב מִטַּיִרְאוֹיֶצֶע בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיהוּ גֵיסוֹ
שֶׁל רַבִּי גֵרְשׁוֹן שֶׁהָיָה שֵׁם אֹז בְּאֲדַעַס. וּבָא רַבִּי זָאב הַנַּ"ל
עִם מַחְתָּנוּ וּבְנוֹ וְעַם אִיזָה מְלַמֵּד מִבְּרֵאה־יָלִיב וְשָׂאָר אַנְשִׁים,
וְהָיוּ שְׂתוּיִים קִצַּת וּבָאוּ אֵלַי וְרָצוּ לְקִנּוּת יוֹן לְכַבּוּדֵי וְקִנּוּ יוֹן
וְלֹא רְצִיתִי לְשִׁתּוֹת קִדָּם מִנְחָה. אַחַר כֵּךְ הִתְפַּלְלָנוּ מִנְחָה
וְגַם כָּל הָאַנְשִׁים הַכֹּל הִתְפַּלְּלוּ מִנְחָה שֵׁם וְאָכְלוּ כֹלָם עִמִּי
סַעֲדָה שְׁלִישִׁית. וְאִמְרַתִּי בְּדַעְתִּי הָלֹא דִבְרָה הוּא, וּמֵאַתְּ ה'
הַיְתָה זֹאת, כְּדַרְכֵי תְּמִיד לְהַסְתַּכֵּל וְלִהְיוֹת שְׂגִיחַ וְלִהְיוֹת בּוֹנֵן עַל
כָּל דִּבְרָה בְּכָל יוֹם אִיךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב עִמִּי בְּכַמָּה סְבוֹת
לְמוֹכָה, וּמְרַמֵּז רְמִזִּים לְקַרְבְּנֵי אֱלֹהֵי בְּאֶפֶן שְׂאִזְכָּה לְדַבֵּר
מִדְּבָרֵי תוֹרָתוֹ וְשִׁיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל רַבְּנוּ זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה
הַנוֹרָאִים מְאֹד, אֲשֶׁר יֵשׁ עַל זֶה מְנִיעוֹת אֵין מְסַפֵּר מִגְּדֹל
הַמַּחְלָקָת, אֲשֶׁר מַחְמַת זֶה הָיָה רְחוּק בְּעֵינַי שְׂאוּכַל לְדַבֵּר
אִיזָה דִּבְרָה מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בְּאֲדַעַס, אֲבָל כַּמָּה גְּדוֹל כַּחוֹ

ימי מוהרנ"ת

רצה

שֶׁל רַבְּנֵי הַקְּדוּשָׁה זָכַר צְדִיק וְקָדוֹשׁ לְבָרְכָהּ אֲשֶׁר בְּכַחוֹ
הַגָּדוֹל הוּא עוֹזֵר לְלֹא כַח כְּמוֹנֵי בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, וְלַעוֹלָם
יָדוּ עַל הַעֲלִיּוֹנָה. וּבְכָר גָּמַר וַיִּגְמַר הַכֹּל כְּרִצּוֹנִי שֶׁהוּא רִצּוֹן
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַמֶּת. עַל כֵּן נִתְּתִי אֶל לְבִי גַם אִזּוּ בְּסַעֲדָה
הַשְּׁלִישִׁית הַגָּ"ל שֶׁהֵבֵל מִן הַשָּׁמַיִם וְכָל יוֹם וַיּוֹם מְלֵא רַמְזִים
מִהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכו' (כַּמְבָּאָר בְּהַתּוֹרָה ה' אֱלֹקֵי גְדֻלַּת מְאֹד סִימָן ג"ד)
וְאִפְּי עַל פִּי שְׁבַתְחֻלָּה הָיָה בְּדַעְתִּי לְבָלִי לְהַזְכִּיר דְּבַר
מִתּוֹרַתוֹ שֶׁל רַבְּנֵי בְּאוֹתוֹ סַעֲדָה שְׁלִישִׁית, מַחֲמַת שְׁלֵא הָיוּ
אֲנָשִׁים לְשִׁמְעַע וּלְקַבֵּל. אֲבָל מַחֲמַת שֶׁאֲכָלוּ עַמִּי כָּל הַגָּ"ל
וְגַם רַבֵּי צָבִי וְאֲנָשִׁי נַעֲמִירִיב שֶׁהָיוּ בְּשִׁחְרִית הָיוּ גַם שָׁם אִזּוּ,
עַל כֵּן נִתְעוֹרַר לִי חֲשֶׁק קָצַת לְהַגִּיד בְּפִנְיָהֶם אִיזוּה דְּבַר
תּוֹרָה מִתּוֹרַתוֹ שֶׁל רַבְּנֵי זְכוּרֹנוּ לְבָרְכָהּ. וּבַתְּחִלָּה דִּבְרוּ
שִׁיחַת חֲלִין שְׁמוֹתֵימָם מַעֲנִין מְרַחֵץ וְכו', וְאֲנִי הִתְחַלֵּיתִי לְכַסֵּף
לְמִצָּא מְקוֹם בְּתוֹךְ שִׁיחַתְּם לְכַנֵּס לְאִיזוּה תּוֹרָה וְהָיָה קִשְׁיָה
לִי לְמִצָּא.

בְּתוֹךְ כֵּךְ הָיוּ שָׁם שְׁנֵי מְלַמְּדִים, וְדִבְרוּ יַחַד מַעֲנִין "עַל
מִנַּת לְקַבֵּל פָּרִס' וְהָיָה לָהֶם אִיזוּה פֶּלְפוֹל שֶׁל הֶבֶל
בְּעִנְיָן זֶה עַד שֶׁנִּשְׁמַע לְאֹזְנֵי מוֹה. וְהַמְלַמֵּד הַקָּשָׁה אִיזוּה עִנְיָן
שֶׁנִּכְנַס לְחִקְרוֹת שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְיִשְׁבֹן, וְאֲנִי הִבְנֵיתִי קָצַת
לְהִיכֵן הַדְּבַר נוֹגַע הַשְּׁבֵתִי שְׁזוּה אִי אֶפְשָׁר לְהִבִּין כְּמוֹ שְׂאֵי
אֶפְשָׁר לְהִבִּין עִנְיָן פָּרָה אֲדַמָּה. וּבְכָל הַשְּׁבֵת דִּבְרַת הַבַּעַל

ימי מוהרנ"ת

הבית עמי מענין פרה אדמה אף על פי שלא היה למדן, אף על פי כן בשנה שעברה היה בביתו בשבת פרשת פרה איזה דרשן ואמר דרשה של הכל, אבל להפעל הבית הוטב מאד מאד, וזכר קצת איזה דברים שאמר על הפיוט צור צרורה לאלעזר, אבל לא היה יודע לחזור דבריו היטב כי לא היה בר ארין. אבל על ידי כל זה נתעורר לפי לחשב בענין זה מה שיכות יש ענין פרשת פרה לענין נסיעתי לארץ ישראל. אף על פי כן לא בא על דעתי עד הסעדה שלישית שענין פרשת פרה ששייכה לארץ ישראל זה מבאר היטב בהתורה אבא שאול אומר קובר מתים הייתי וכו' (לקוטי מוהר"ן ג"ה) ונפלאתי מאד. אחר כך עזרני השם יתברך שחזרתי כמה דברים מהתורה הזאת לפני העולם בזאת הסעדה שלישית והיה בעיני לפלא גדול כי אני יודע שבכל פעם שאני חוזר דברי רבנו זכרוננו לברכה הוא נפלאות ה', כי יש על זה מניעות אין מספר:

נט

ביום ראשון הייתי אצל הסרסור אודות הבילעט ועדן לא באתי עמו לעמק השוה. ביום שני כתבתי מה שחדשתי אז באותן העתים שנגמר קצת בליל שבת זה. ביום שלישי כתבתי אגרת לרבי יהודא אליעזר, שהיו לי

ימי מוהרנ"ת

רצו

בְּדַעְתִּי מְנִיעוֹת רַבּוֹת עַל־זֶה. בַּיּוֹם חֲמִישִׁי נִתְפַּשְׂרְתִּי עִם הַפְּרָסוֹר בְּעַד שְׂשִׁים וְחֲמִשָּׁה רוּבִיל, וְנִתַּתִּי לוֹ חֲמִשִּׁים רוּבִיל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ יִזְכְּנִי לְגַמֵּר בְּחַיִּים וּבְשָׁלוֹם.

אַחַר כֵּךְ הִגִּיעַ שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַשְּׁנַי בְּאַדְעִם, וְאִז הָיָה פְּרִשַׁת הַחֹדֶשׁ וְגַם רֵאשׁ חֹדֶשׁ נִסָּן הָיָה בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת. וּבִשְׁבַּת בְּשַׁחֲרִית בְּסַעֲדָה נִכְנְסוּ אֶצְלִי אֲנָשִׁי נְעַמִּירוֹב הַנּוֹכְרִים לְעִיל, גַּם בָּא אֵלַי אִישׁ כָּשֶׁר אֶחָד וְרוֹצֵה לְסַע לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹ רַבִּי אֶהֱרֹן יְהוּדָה וְהוּא יוֹשֵׁב שָׁם בְּאַדְעִם מִקְדָּם רֵאשׁ הַשָּׁנָה הָעֶבֶר, וְהוּא אִישׁ עָנִי וְאֶבְיוֹן וּמִתְפַּלֵּל בְּקוֹלוֹת וְהִתְלַהְבוֹת, וְעַל כֵּן רִחַקוּהוּ אֲנָשִׁי בֵּית הַמְּדֻרָשׁ דְּאַדְעִם וְהוּא נֶעַ וְנָד כִּי "סָר מֵרַע מִשְׁתּוֹלָל" (יִשְׁעִיָּה נט). בְּעֵתִים הֵלְלוּ וְגַם לְפָנַי אָמְרוּ עָלָיו שֶׁהוּא אִישׁ מְשֻׁנָּע. וּבְאֵמֶת יֵשׁ לוֹ תְּנוּעוֹת מְשֻׁנּוֹת קֶצֶת, אֲבָל אֲנִי הָיָה לִי אֲמוּנָה בּוֹ וְהִחְזַקְתִּי אוֹתוֹ מִיַּד לְאִישׁ כָּשֶׁר. וְאִם לֹא שִׁכְבַּר כְּתַבְתִּי לְרַבִּי יְהוּדָא אֱלִיעֶזֶר שֶׁיָּבֵא לְאַדְעִם כְּדֵי שִׁיֶּסַע עִמִּי לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁהִיִּיתִי לֹקַח אוֹתוֹ עִמִּי לְנִסְיָעָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל. גַּם נִכְנְסוּ אֶצְלִי שְׁנַי אֲנָשִׁים מִמְּזוּבּוֹן וְדַבְּרִיתִי עִמָּם קֶצֶת וְאִמְרִיתִי לְפָנֵיהֶם הַתּוֹרָה אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדֵי (לְקוֹשֵׁי מוהר"ן רפ"ב) וְאָמְרוּ שֶׁהֲחִיִּיתִי אוֹתָם וְכוּנַתִּי לָהֶם מְאֹד כִּי עֲנָנִי זֶה נִצְרָךְ לָהֶם מְאֹד (וּכְבֵּר יְדוּעַ לָנוּ שְׂדֵכְרֵי רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְכַרְכָּה מַחִיּוֹן הַכֵּל בְּפֶרֶט עֲנִין "אֲזַמְרָה לְאַלְהֵי בְּעוֹדֵי" ה"ל):

ס

אחר שבת התחלתי לשאל קצת על ספינות, כי הייתי מרצה לילך בספינה אפלו קדם פסח, אבל אף על פי כן הייתי מתעצל קצת מחמת כמה טעמים. (א) מחמת חג הפסח אולי יגיע בתוך הספינה ואיך אפשר לזהר מחמין בין ערלים כל-כך. (ב) מחמת שכבר פתכתי שיבוא רבי יהודא אליעזר. (ג) שאותה העת עדין לא היו הרוחות טובים כל כך, וגם לא התחילו עדין הספינות לצאת פי אם מעט:

סא

ביום שלישי פרשת צו חזרתי ושלחתי על ידי הפאסט אגרת לרבי יהודא אליעזר שיבוא ועל כל פנים ישלח לי תשובה הן או לאו:

סב

ביום רביעי מסרתי אגרת לביתי ולהרב וכו' ולאנשי-שלומנו וגם נתתי בידו עשרה רו"כ [רובל-כסף], שיתן להמלמדים מלבד שלשה רו"כ ששלחתי לביתי מקדם:

ימי מוהרנ"ת

סג

ביום חמישי נסע רבי יוסקע מאדעס לביתו לשלום:

סד

והנה ביום רביעי לפנות היום הודיע לי סרסור אהרן
שעמד עמי בבית רבי צבי, שיש ספינה שתלך קדם
שבת לסטנבול, ורציתי מאד לילך עמהם ולקח עמי את
רבי מנדיל שהיה עמי, אבל הבילעט לא נגמר עדיון,
ושלחתי מיד להסרסור של הבילעטין והשיב, שביום מחר
יגמר כבאשר הבטיחני בעת שקבל המעות מידי. אבל השם
יתברך עכבני ולא נגמר הבילעט עד יום שלישי שלאחריו,
שהוא השבוע הסמוכה לפסח ואז נתיאשתי עוד מלצאת
קדם פסח, כי ראיתי כי מאת ה' הוא שאתעכב
בארעם בחג הפסח הקדוש, ודרך זה נכון לפני מכמה
טעמים כנ"ל:

סה

אחר כך הגיע שבת הגדול. והשם יתברך היה בעזרנו
שהיינו שמחים הרבה בבית רבי צבי שנכנסנו לשם
אחר סעדת שחרית שאכלנו בבית רבי העניך. ושם בבית

רבי צבי שמחננו מאד בשמחת שבת הגדול, ורקדנו בלנו הרבה בעזרת השם יתברך וזה חזק אותי הרבה בעזרת השם יתברך. ובכל העת שעמדנו באדעם שעברו כבר שני שבתים לא זכינו לשמחה ורקודין עד זה השבת שהוא שבת הגדול, וזה היה לי לסימן וישועה גדולה:

סו

אחר שבת הגדול, בכל השבוע, הייתי מצפה שיגיע לי איזה אגרת או ידיעה מביתי אודות רי"א אם יבוא או לאו, ולא זכיתי לקבל תשובה מהם. אף-על-פי שבאמת שלחו אגרת שהיה ראוי שיגיע לי תשובה תכף כי השטאפעט (דואר) הולך בחפזון גדול מברסלב לאדעם, אבל נתעכב האגרת ולא בא עד חל המועד פסח אחרי שפבר בא רבי יהודא אליעזר לאדעם:

סז

ביום ששי, ערב-שבת-קדש ערב פסח עשינו סיום ואכלנו ושתינו יין קצת ותהלה לאל הייתי בשמחה קצת. קרוב לחצות היום הנחתי לישן קצת, ובתוך כך בא רבי יהודא אליעזר והחיה אותי מאד. ומחמת שמחה נשקתי

ימי מוהרנ"ת

שא

אותו באהבה רבה, ונתתי שבת והודיה להשם יתברך
שזכיתי לראותו.

כי מעשה שהיה כך היה. זה שני שבועות ויותר אחרי
שכתבתי האגרת לרבי יהודא אליעזר הנזכר לעיל
שיבוא, אחר כך ספרתי זאת לרבי יוסקא גרו יאיר. ענה
ואמר אין אתה יודע מה נעשה עם רבי יהודא אליעזר
הלא הגיע לו סבה לא טובה מאד, כי זה איזה שבועות
בעת שהייתי בביתי והייתי מוכן לנסע לכאן לאדעם הגיע
השמועה בעירנו ברסלב, היות שבא אדון אחד איזה
זאסדאטיל (קצין) והכה את רבי יהודא אליעזר הנזכר לעיל
בכפר שיושב בו הכה ופצוע עד למיתה ממש והקול נשמע
שכסמוך יביאו אותו לקבורה חס ושלום. אבל בתוך כך
נסעתי משם ומי יודע מה עלתה לו (וזה הדבר אמת שהכה אותו
עד למיתה ממש, וכמה שעות לא דבר. והיה מנח כנגוע, ולא ידע מה נעשה
עמו כלל. אבל אף על פי כן השם יתברך החיהו, ונשאר בחיים תהלה לאל).

ואני כשמעי זאת רעדה אחזתני ונשארתי משתומם והיה
לבי עלי דווי מאד, העקר גדל הצער שהיה לי
משמועה לא טובה כזאת שהגיע לי מרעי ואוהב דבק
מאח כמותו, ונוסף לזה שרצוני היה שיסע עמי לארץ

ישראל ועוד כמה ענינים שהיה בלבי שאי אפשר לבארם, אשר על ידי כל זה גדל צערי וכאבי מאוד על השמועה הזאת. ומחמת זה כתבתי אגרת עוד הפעם בנזכר לעיל כדי שישבו לי תשובה בזרזות על ידי הפאסט, אבל לא עלתה בידי כי נתעכב האגרת בנ"ל, ומחמת כל זה גדלה שמחתי מאוד מאוד בשזכיתי בערב-פסח הנ"ל לראות פני אהבי באמת רבי יהודא אליעזר הנזכר לעיל. ברוך שהחיני וקימני והגיעני לזמן הזה. מכל זה ראיתי שהשם יתברך בעזרי ורוצה שאבוא לארץ ישראל עמו יחד כאשר כבר דברנו מזה זה כמה שנים, כאשר מבאר במקום אחר (לעיל סימן י'):

סה

ביום ראשון של פסח זכיתי שכבד אחד אותי במצות חתוף וזה היה פלא גדול אצלי ואצל כלנו, שאמצא באדעם שרפם היו אז מתנגדים עלינו מאוד, ואף על פי בן לא עזבנו השם יתברך וזכיתי שם באדעם שיהיה לי מצות חתוף ביום ראשון של פסח. ובפרט שמצות מילה יש לה שיכות ואחדות גדול עם ארץ ישראל בנזכר לעיל (סימן כ"ו), ובפרט בפסח שעקר יציאת מצרים היה בזכות מילה כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק (יחזקאל ט"ז)

ימי מוהרנ"ת

שג

"בְּרִמּוֹךְ חַיִּי". וְתִהְיֶה לְאֵל נִכְנָסְתִי לְבַיִת הַפְּנִסֶת וּבֵאתִי לְשֵׁם בְּעֵת שְׁגִגַּן הַחֲזוֹן חֲזַרְתְּ הַתְּפִלָּה אַחַר סִיּוּם הַפְּיוּטִים שֶׁל בְּרַפְת מַל וְשָׁמַעְתִּי עֶקֶר בְּרַפְת מַל וּקְדַשְׁת כְּתָר וְאַחַר כֵּךְ מִלְּתִי הִתְיַנּוֹק כְּדַת, תִּהְיֶה לְאֵל:

ס

וְהִנֵּה בְּשָׁנֵי יָמִים טוֹבִים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁל פֶּסַח, זְכַרְתִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְשִׁמְחָה גְדוֹלָה מְאֹד בְּרִקּוּדֵינִי וּמְחֻלּוֹתַי, שִׁמְחָה גְדוֹלָה מְאֹד בְּעֵזֶרֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. גַּם עִם רַבִּי יְהוּדָא אֲלִיעֶזֶר בָּא אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמְנוּ, אוֹהֲבֵי וְרַעִי. גַּם ר"ז אַחִיו שֶׁל ר"פ בָּא גַם אֶצְלָנוּ בַּיָּמִים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁל פֶּסַח, וְשָׂמַח עִמָּנוּ אִזְ הִרְבֵּה, גַּם עוֹד שָׁנֵי אַנְשִׁים הָיוּ שָׂם. גַּם ר"ש הַבַּעַל הַבַּיִת בְּעֵצְמוֹ רָקַד הִרְבֵּה בְּעֵזֶרֶת הַשֵּׁם. וְגַם סִפְרַתִּי כַּמָּה נִפְלְאוֹת מִרְבֵּנוּ זְכָרוֹנוּ לְבִרְכָה, וְתִהְיֶה לְאֵל שִׁמְחָנוּ הִרְבֵּה בְּעֵזֶרֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּיָּמִים אֵלּוּ. וְרַבִּי מְנַדִּיל שָׁהִיָּה עִמִּי כָּל הַדֶּרֶךְ שִׂמַח הִרְבֵּה מְאֹד, וְרָקַד הִרְבֵּה מְאֹד, עַד אֲשֶׁר תָּמְהוּ כָּל הָרוּאִים מֵהִיכָן הוּא רוֹקֵד הִרְבֵּה כָּל-כֵּךְ שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַטָּבַע. (וְהֵם לֹא יָדְעוּ מֵהֵיוּא רִוְחָא דְנִשְׁבַּב בְּשִׁית פְּרָקִין וְכו') שְׂמֹשֶׁם נִמְשָׁכִין הַמְּחַאֲת כַּף אֶל כַּף וְרִקּוּדֵינִי כַּמְבָאָר בְּהַתּוֹרָה וְאַלֶּה הַמּוֹשְׁפָּמִים

סימן י' עין שם):

ע

ביום שני, ראשון דחל המועד פסח, נסע רבי מנדיל לביתו עם העגלה שבאה רבי יהודא אליעזר, ויצאנו בלנו עמו ללוות אותו עד סמוך לסוף העיר. ובשביעי של פסח זכיתי גם כן לשכבד אחד אותי במצות חתוך, וגם זה היה פלא גדול נוסף כנ"ל:

עא

והנה דרפנו תמיד בבקסלב להתפלל ביום שביעי של פסח בבקר השכם מאד, מעלות השחר ממש. כאשר נוהגין כל זרע הבעל שם טוב וזכרנו לברכה והגלוים עליהם. אבל באדעם אמרתי שבודאי לא יהיה לנו מגן להתפלל בבקר השכם כל כך, אבל השם יתברך עזרנו לחזק את לבנו לשמחה, עד שזכינו שנתקבצו אלינו למגן עשרה והתפללנו בבקר השכם כמו בביתנו. ובתחלה טבלנו במקוה דרפנו תמיד, ואחר כך התפללנו כל התפלה במגן, ואמרנו כל הפיוטים וקרינו בתורה גם שמענו ברפת כהנים מר"י שבא עם רבי יהודא אליעזר. ואחר כך המתנתי עד שגמרו בבית הכנסת התפלה, ואחר כך מלתי התינוק בדת, תהלה לאל.

ימי מוהרנ"ת

שה

ועל ידי כל זה נתעוררו לכבינו לשמחה גדולה מאד. וכן היה תהלה לאל שביום שביעי של פסח היינו בשמחה גדולה מאד ברקודין ומחולות הרבה כל היום בלוי עד הערב, בתחלה בבית ר"ש שאכלתי בבית ר"ש. אחר כך נכנסנו לבית הברית מילה. וגדל השמחה שהיה לנו שם אין לשער. עד שעוררנו כל העולם שהיה שם לשמחת יום טוב ושמחת ברית מילה. גם אבי התינוק שהיה בטבע בעל מרה שחורה, וכשנכנסנו לביתו היה רחוק משמחה מאד מאד, אבל אחר כך מגדל השמחה עוררנו אותו לשמחה גדולה, עד שהוא ושאר אנשים הרחוקים משמחה בלם רקדו לכבוד יום טוב בשמחה הרבה. וכבר מבאר אצלנו גדל המצוה, כשמשמחים בשמחה את מי שהוא בעצבות ומרה שחורה, ובפרט ביום טוב בסעדת מצוה כזאת. אחר כך נכנסתי לבית רבי צבי, וגם שם היינו בשמחה גדולה ורקדנו הרבה. ותהלה לאל עבר כל יום ששי שהוא שביעי של פסח בשמחה רבה בעזרת השם יתברך, וכן ביום השבת שלאחריו שהוא אחרון של פסח. בתחלה בשעת סעדת שחרית הינו רחוקים מאד משמחה ורקודין מגדל היגיעה של אתמול. אבל אף על פי כן בדעתי הייתי נכסף מאד לדבר מתורתו של רבנו זכרוננו לברכה ולהיות בשמחה, עד שעזרני השם יתברך שהייתי

משיח ומספר עם האנשים שבאו אצלנו מכל מה שגודמן לתוך פיגו, עד שמתוך הדברים נכנסנו לתוך התורה על פסוק (שמואל-א ט"ו) וישסף וכו' שהוא ראשי-תבות שבועות סכות פסח, ומענין אברהם תקן שחרית וכו', ומענין השגת אלהות שאי אפשר להשיג בראם על ידי צמצומים וכו' כמבאר כל זה בסימן למ"ד והחיייתי מאד מאד את כל השומעים. אחר כך זכינו להתעורר על ידי זה לשמחה גדולה, עד שזכינו שהגיע השמחה לרגלינו, וחזרנו ורקדנו הרבה מאד עד שעבר גם כל יום שבת קדש בשמחה גדולה. וגדולה היתה השמחה של הימים האחרונים מהשמחה של ימים הראשונים של פסח ברוך השם, אשר עזרני עד כה וחזק את לבבנו בשמחה, כי (נחמיה ח) חדות ה' היא מעוזנו וכו':

עב

ביום ראשון אחר פסח הייתי להוט מאד לשכר ספינה, אבל היה מן הנמנע כי היה אז החגאות שלחם שלשה ימים רצופים:

ימי מוהרנ"ת

שז

עג

ביום רביעי פרשת שמיני אחד-עשר לספירה נכנסנו לבית
ר"א הסרסור, והלך עמנו לשערי העיר (שקורין
פריגיווארנע) ותכף ומיד שכרנו ספינה בסך מאה רובל בעד
שנינו. ולבי היה מספק בתחלה איך אתן סך כזה, כי לא
נשאר בידי על שארי עקרי ההוצאות משם ולהלן אפלו סך
כזה. וזה ידוע שמסממבול לארץ ישראל הדרך רחוק
מהדרך שיש מאדעם לסממבול. אך אף על פי כן השלכתי
יהבי על השם יתברך ושכרתי הספינה תהלה לאל בסך
הנ"ל, ולה' הישועה:

עד

בהיותי באדעם, רציתי לראות פנים עם האנשים הגרים
היושבים שם שבאו לשם כדי לנסע לארץ
ישראל, ולא עלתה בידי כי קצת מהם נסעו בתחלת
הדרך לאיזה עיר קטנה הסמוכה לאדעם. כי כמה אנשים
עם נשותיהם ויוצאי-חלציהם באו בקיץ תקפ"א העבר
לאדעם, אבל מחמת שמועות רעש המלחמה של הגרעקן
נתעכבו בלם באדעם, וקצת מהם נסעו לעיר הנזכר לעיל

כְּדֵי לְהִיּוֹת שֵׁם כָּל יְמֵי הַחַרְף, מַחֲמַת גְּדֹל הַהוֹצָאָה
 שֶׁבְּאֲדָעִים, כִּי יְשִׁיבֵת כְּרַכִּים קָשָׁה עֲלֵיהֶם. וּקְצַת מֵהֶם
 נִשְׁאָרוּ בְּאֲדָעִים. וְאִשָּׁה אַחַת הָיְתָה בְּבֵית רַבִּי הָעֲנִידִי שֶׁהָיָה
 אַכְסֵנְיָא שְׁלִי, אֲבָל לֹא דִבְרַתִי עָמָה כָּלֵל מֵהַנְּסִיעָה שֶׁל אֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל. כִּי מָה יוֹעִיל לִי אִם תִּסַּע עִמָּדִי, וּבְפָרְט שֶׁהַבְּנָתִי
 שָׁגַם הִיא אֵינָה מְרַצָּה לְנִסֵּעַ תַּכְּפִי. וְשִׁאָר אֲנָשִׁים שְׂרוּצִים
 לִסַּע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא רְאִיתִים לְפָנַי, כִּי בְּאֲדָעִים לֹא
 הִתְפַּלְלָתִי בְּבֵית הַמְדָרֶשׁ, עַל כֵּן לֹא רְאִיתִי אוֹתָם. רַק אִישׁ
 אֶחָד הוּא רַבִּי אֶהְרֵן יְהוּדָא הַנ"ל:

עה

וְהָיְתָה בְּאִזְהָ יוֹם הַקָּרָה ה' לְפָנַי אִזְהָ אִישׁ עָנִי אֶחָד,
 רְאִיתִיו עוֹמֵד בְּבֵית רַבִּי צְבִי שֶׁהָיִיתִי יוֹשֵׁב שֵׁם כָּל
 הַיּוֹם בְּאֲדָעִים, כִּי שֵׁם הַזְּמִין לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחֶסֶדּוֹ מְקוֹם
 מְנוּחָה חָדָר מִיָּחָד. וְהָיִיתִי אוֹכֵל וְלֶן אֲצֵל רַבִּי הָעֲנִידִי, אֲבָל
 כָּל הַיּוֹם בָּלוּ יְשֻׁבְתִי בְּבֵית רַק בְּחָדָר הַנּוֹכַח לְעֵיל. וְזֶה
 הוֹעִיל לִי מְאֹד מְאֹד לְנִסְיַעַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלוֹלָא זֹאת לֹא
 הָיִיתִי יָכוֹל לְהִתְמַהֵמָה בְּאֲדָעִים כָּל כָּךְ, וּמִי יוֹדֵעַ אִם הָיִיתִי
 נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

ימי מוהרנ"ת

שט

עו

והנה באתי באיזה יום לבית רבי צבי הנזכר לעיל, וראיתי עני אחד הנזכר לעיל, והפרתי בו שהוא מהאנשים הגרים הרוצים לנסע לארץ ישראל. והתחלתי לדבר עמו והודה לי שהוא רוצה לפע לארץ ישראל, ושאלתי אותו אולי יש בכאן עוד איזה אנשים אמידים הרוצים לפע לארץ ישראל. השיב הלא יש בכאן רבי יוסף פרנצוויז מפורנופאל שיושב בכאן זמן רב עם אשתו ובנו והוא עשיר גדול.

ותכף הוליד אותנו לאכסניא שלו, ומצאתיו שוכב על מטתו משנת הצהרים, אבל לא היה ישן. ונכנסתי אליו והתחלתי לדבר עמו, ותכף התחיל לספר לי מגדל הספנה העצומה שיש עכשו חס ושלום, ושאי אפשר לנסע עכשו. ואמר שזה סמוך מאד הגיע לו כמה אנרות משם שאי אפשר לילך על הים הלכן. ובתוך כך ספר לי איך הגרעק יפח שמו חזק מאד, ושיש לו מדינות רבות שאין אנו יודעים מהם, והוא יושב שם ולוחם מלחמות חזקות עם הישמעאל, ומחמת זה אי אפשר לנסע עכשו. ובתחלה החליש דעתי קצת, אבל תכף אמרתי בלבי שגם זה הוא

רק מניעה שבאה בשביל החשק, כמבאר לעיל. וגם ספר לי שהוא מונע ומעכב הרבה אנשים שבאו לכאן שלא יסעו לארץ ישראל. וראיתי תקף שהוא שליח הבעל דבר לעכב מארץ ישראל ונפטרתי ממנו.

מאז והלאה לא רציתי עוד לשאל כלל על הנוסעים לארץ ישראל שלא יחלישו דעתי חס ושלום. גם אנשי אדעם המפירים אותי, כלם פה אחד שאין ראוי עכשו לנסע לארץ ישראל מגדל הספנה חס ושלום. והשם יתברך חזק את לבבי לעבר על כל זה ולשום מבטחי בהשם יתברך. עד שעזרני ברחמיו לנסע בחסדו הגדול תהלה לאל. גם הודיעו לי באדעם שבסמוך קדם פסח יבואו משלחים מוילנא המכנים פרושים. והייתי מצפה שיבואו, כי ידעתי שהם יסעו בודאי. אבל לא באו קדם פסח, ואחר פסח ביום רביעי הזמין לי השם יתברך הספינה הנופרת לעיל, ולא רציתי להמתין כלל על המשלחים, ושכרתי הספינה מיד שנסע אנחנו שנינו לבד בהספינה שכלם ערלים. וגם מעולם לא הייתי על ספינה כלל, אף על פי כן חבת קדשת ארץ ישראל התגברה על כל המניעות בעזרת השם:

ימי מוהרנ"ת

שיא

עז

והנה ביום ששי ערב-שבת-קדש, בעת שהייתי רץ
בבהלה בשוק באדעם כדי לבוא אל הספינה. כי
כבר הגיע חצות היום, ובעוד איזה שעות יהיה נסגר השער
ולא יניחו אותנו לילך אל הספינה. וכבר סלקתי להקפיטן
כל המעות הינו המאה רובל שכר הספינה, והספינה
מוכנת לילך מחר. על כן נבהלתי מאד והלכתי בחפזון
גדול. בתוך כך הודיעו לי שבאו עתה המשלחים מוילנא
הנוכר לעיל. ובתוך הבהלה והחפזון לא יכלתי להתאפק,
ונכנסתי אליהם ודברתי עמהם מעט מאד. ומסרו דברי
פרישת שלום על ידי לארץ הקודש, ונפטרתו מהם בשלום,
ועליתי על הספינה תהלה לאל. (וביום ראשון פרשת אמר
בהיותי בקשטא זה תשעה ימים בבית רבי אברהם הנוכר
לעיל, באו המשלחים מוילנא הנוכרים לעיל ועמדו
באכסניא שלי. והמשלחים מרבים בהוצאות, על כן לקחו
החדר ממני ונתנו להם, ואנחנו עלינו על העליה ועמדנו
שם שנים או שלשה ימים עד שעלינו על הספינה ביום
רביעי, פרשה הנוכרת לעיל.

בתוך שעמדנו שם יחד, דברתי עמהם קצת עד שהתחלנו
לכנס בענין ופוח קצת שבין חסידים למתנגדים, כי

ימי מוהרנ"ת

הם מהפכת המתנגדים הגדולים על כל החסידים במפרסם. והתחלתי לדבר עמהם מאמונת חכמים. ואני הייתי סבור שעל כל פנים יש להם איזה אמונה בהגאון מוילנא שנקראים על שמו. אבל הם השיבו לי מיד, ואחד מהם היה עקר המדבר, וכלם הודו לו, ענה ואמר וכו' וכו'... אמונה יהיה לי באדם וכו' (בלשון תמה). בדברים האלה דבר עמו, וכלם הודו לדבריו והתחלתי להתופח עמו אם-כן מהו אמונת חכמים. אבל הם לא הפו און לדברי כלל, והשיבו דברי שטות והכל הנוגעים קצת לכפירות. פי באמת מי שאין לו אמונת חכמים גם אמונתו בהשם יתברך אינה בשלמות, וכמבאר בדברינו הרבה, ובפרט בהתורה תקעו תוכחה בסימן ח' לקומי תנינא. ואז ראיתי היטב החלוק שבין חסידים למתנגדים, פי ראיתי שאפלו בהתלמיד-חכם שלהם שהם אומרים עליו שהוא תלמיד חכם וחסיד גדול גם בו אין להם אמונה. ואחר כך אמרתי להם בפרוש, אני הייתי סבור שאם אין לכם אמונה בגדולי הצדיקים של החסידים, על כל פנים יש לכם אמונה בתלמידי חכמים שלכם, אבל עכשו אני יודע מדרגתכם שאין לכם אמונה כלל:

ימי מוהרנ"ת

שיג

עה

והנה בתוך דבורינו, רצו לדחף אותי מהבית וכמעט
שהיה נעשה מחלוקת גדול בינינו, אבל לא רציתי
להתנפח עמהם הרבה. גם הבעל הבית השקיט אותנו
והפריד אותנו שלא נבא לידי מחלוקת. ואם לא היו פועלים
כל החסידים בנסיעתם לצדיקים אלא מה שיש להם על
כל פנים אמונה בזה הצדיק שהם מקרבים אליו ובכמה
צדיקים דים. כי אמונת חכמים הוא יסוד האמונה הקדושה,
שהוא יסוד כל התורה הקדושה. מפל-שפן מי שזוכה לבלי
להסתכל כלל על המחלוקת שבין הצדיקים ומאמין בכלם,
אשרי לו.

גם המשלחים הנ"ל לא רצו לנסע על הים, ודעתם לנסע
ביבשה. וגם גדל העכוב של הדרך, וגדל צער הטלטול
והגיעה הנוגע עד הנפש לפע על סוסים מהלך רב בזה
עם אנשים פראי אדם, ולפעמים הם מביים את הרוכב
ושאר צרות הרבה בלי שעור שפובלים בנסיעה על
הסוסים כאשר שמעתי בקשטא. על כן אמרתי על ה'
נשליך יהבנו ונסע על הים, והשם יתברך יוליכני לשלום
ויביאני מהרה לארץ ישראל לחיים טובים ארוכים ולשלום
אמן בן יהי רצון):

עט

[נחזור לעניננו]: ביום ששי, ערב-שבת-קדש פּרַשַׁת שְׁמוּנֵי כ"ח נִסָּן שְׁלֹשֶׁה-עָשָׂר לְסִפְרָה שְׁנַת תַּקפ"ב עָלִינוּ עַל הַסְּפִינָה לְסַמְנָבּוּל בְּעֶרְךָ שְׁתֵּי שָׁעוֹת אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם שְׁבַע-עָרָד חֲצוֹת נִסְעָנוּ מֵהָאֲכַסְנָיָא עִם כָּל הַמַּטְלְמָלִין שְׁלָנוּ, וּבָאנוּ אֶל הַשָּׂרִים שְׁיֹשְׁבִים אֶצֶל שְׁפַת הַיָּם לְשֹׁמֵר הַסֵּפֶר. וְשֵׁם מְסַרְנוּ הַבִּילְעַט לְכַמָּה אֲדוּנִים, וְנָתַנוּ תַּכְרָף חֲתִימוֹת יָדָם עָלָיו כְּפִי הַזְּאֲקָאן (הַחֶק) וְנִשְׁתַּהֲהָ הַדְּבָר בְּעֶרְךָ שְׁתֵּי שָׁעוֹת, וְלוֹו אוֹתָנוּ כְּמָה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִגַע אֶהְבְּתִי בְּלִבָּם. וְשֵׁם אֶצֶל הַסֵּפֶר לְקַחְתִּי רְשׁוֹת מֵאַתֶּם, וְנִפְטַרְנוּ זֶה מִזֶּה בְּאַהֲבָה וְאַחֻוּה וְרַעוּת, וּבְרָכוּ אוֹתִי בְּרַבַּת שְׁלוֹם עַד שְׁיִצְאָתִי מֵהַפֶּתַח שְׁיִוְצָאִין חוּץ לְסֵפֶר. שְׁמִשָּׁם וְהִלָּאָה אִין אָדָם רְשָׁאֵי לְצִאת וְלִכְנֵס בְּלִי רְשִׁיּוֹן מִכָּל הַשָּׂרִים הַנִּזְכָּרִים לְעִיל.

וּבְאֲשֶׁר זָכִיתִי לְצִאת מֵהַפֶּתַח חוּץ לְסֵפֶר נָתַן שְׁמַחָה בְּלִבִּי, וְהִלְכְתִי בְּשְׁמַחָה אָנִי וְיָדִידִי רַבִּי יְהוּדָא אֱלֵעֶזֶר. וְהָיִינוּ צְרִיכִין לִילָךְ עַל הַנֶּמֶל (שְׁקוֹרִין גַּאוּוּאן) עַד שְׁנָבוּא לְסִפְיָנָה שְׁלָנוּ. אֲבָל לֹא מִצָּאנוּ מִיַּד אֶת הַסְּפִינָה שְׁלָנוּ, וְרָצִינוּ לְשָׂאֵל אֶת הָעוֹבְדֵי בּוֹכָבִים שְׁיִשְׁבוּ שָׁם עַל הַדְּרָךְ, אֲבָל רַבָּם כְּכֹלָם אִינָם מְכִירִים בְּלִשׁוֹנוֹת

ימי מוהרנ"ת

שמו

שפסכבוותינו. כי רבם מדברים בלשון איטליה או בלשון ישמעאל רק קצת תבות מועטים מאד מבינים קצתם. והתחלנו לומר היכן הספינה של הקפיטן (רב החובל) (יאקאפ טרוויביטש), ובתוך שהלכנו איזה פסיעות על הגאווואן (הנמל), ענו ואמרו לנו הלא זה המטראס (מלח) ההולך עתה, הוא מהספינה של יאקאפ הנזכר לעיל. ומאת ה' היתה זאת שהזמין לנו אז באותה שעה מאטראס אחד מהספינה שלנו שהיתה עומדת בקצה הגאווואן, וברחב היתה רחוקה בערך שטח עשרה ספינות מספינה שלנו. ובלא זה איני יודע איך היינו יכולים לבוא לספינה שלנו.

ואז תכף הולך אותנו המטראס הנזכר לעיל דרך כל הגאווואן, ועברנו אצל ספינות הרבה של אחרים, עד שפאנו אצל קצה הגאווואן, ושם הכנים אותנו לתוך איזה ספינה הסמוכה. וגם זאת לא היתה ספינה שלנו, רק העביר אותנו בתוכה וכן הולך אותנו מספינה לספינה דרך כמה ספינות. וכשיצאנו מספינה לספינה, עמדו ספינות קטנות נמוכים שבהם מוליכין החטים מאדעם לספינה הגדולה וכיוצא בהם, על פן הכרחנו לירד לקצתם, כמו מעליה לארץ ובקצתם לא היה סלם ולא מדרגות רק הכרחנו לירד בחבל. אכל מרב שמחתי ורחב לבי אז לא היה לי שום פחד כלל לירד בחבל מספינה

ימי מוהרנ"ת

לספינה על הים בדרך שלא עברתי בו מעולם, רק עברתי מספינה לספינה בזרזות כמו שעבר להבדיל המאטראס שהולך אותנו. וגם רי"א חברי הלך אחרי, ובאיזה ספינה היה לו מעט פחד, ואף על פי כן הסתכל עלי וירד גם כן בחבל. וכן עברנו דרך כמה ספינות בזרזות גדול עד שבאנו לספינה שלנו. ושם היו רק מאטראסין, כי לא היה שום יהודי עמנו בכל הדרך מאדעם לסטנבול רק אנחנו שנינו לבד בין כמה מאטראסין ערלים. וגם אצלנו הלכו עוד כמה ספינות, ובכלם לא היה שום יהודי כלל.

ובשבאנו על עלית הספינה ושם אין שום איש מכיר בלשון רוסייה ולא בשום לשון שבסביבותינו. ותכף ומיד ירדנו אל הבית של הקפיטן. [כי מקום ירידת הבית ידעתי מקדם על ידי שהייתי באדעם באיזה ספינה העומדת על הנאון של חארסאן] ובבואי אל הבית מצאתי שם שני ערלים אוכלים סעדת הצהרים, אבל הקפיטן לא היה ביניהם, כי היה על ספינה אחרת ואכל שם אצל אחרים. ותכף בשנכנסתי אל הבית שאלתי מיד, זאת הספינה של יאקאפ הנזכר לעיל. ומאת ה' היתה שהיה ביניהם אחד שהיה מכיר בלשון אשכנז קצת, ותכף השיב לנו בלשון אשכנז הן וקבל אותנו בסבר פנים יפות. וכפי הנראה שכבר הודיע להם הקפיטן

ימי מוהרנ"ת

ש"ז

שִׁיבוּאוּ שְׁנֵי יְהוּדִים שִׁשְׁכְּרוּ אֶצְלוֹ לַעֲבֹר בְּסַפִּינָתוֹ. וְהִתְחַלְּנוּ לְבַקֵּשׁ הָעֶרֶל שֶׁדִּבֶּר בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹו שִׁיתֵן לָנוּ סַפִּינָה קְטַנָּה לִילָד אֶל הַסֵּפֶר לְקַבֵּל שֵׁם כָּל הַמַּטְלָטְלִין שֶׁהִשְׁאֲרָנוּ שָׁם בְּבֵית הַמֵּיחָד לָזֶה. עָנָה וְאָמַר בּוֹדְאֵי אֶתֵּן לָכֶם, רַק אַתֶּם צְרִיכִין לְהַמְתִּין מְעַט עַד שִׁיאֲכִלוּ הָאֲנָשִׁים כִּי עֵתָה הוּא זְמַן אֲכִילָה שְׁלָהֶם.

וְתַכְּפָה חֲזוֹרְנוּ וְעֵלֵינוּ עַל הַסַּפִּינָה, וְרֵאֵינוּ שֶׁכָּל הַמַּאֲטְרָאִסִין יוֹשְׁבֵין וְאוֹכְלִין. וְאִנְחָנוּ הִלְכְּנוּ לְכָאן וּלְכָאן בְּכָל הַסַּפִּינָה כִּי הִכַל הָיוּ אֶצְלָנוּ נַפְלָאוֹת, וּבְפֶרֶט אֶצֶל רִי"א שֶׁלֹא הָיָה בְּשׁוֹם סַפִּינָה כּוֹזֵאת מֵעוֹלָם. וְאֶפְלוּ אָנֹכִי שֶׁכִּבֶּר הָיִיתִי בְּסַפִּינָה הָעוֹמֶדֶת עַל הַגְּאוֹוֹאן שֶׁל חֶאֲרָסָאן כְּנֻזָּר לְעֵיל, אָבַל אוֹתָהּ הַסַּפִּינָה הוּא קְטַנָּה מִהַסַּפִּינּוֹת הָאֵלוֹ, וְגַם שֵׁם לֹא הָיָה לִי פְּנָאֵי לְהַסְתַּכֵּל הַיֵּטֵב לְהַשְׁבִּיעַ עֵינַי בְּכָל תְּכֵנִית מַעֲשֵׂה הַסַּפִּינָה. וְהִלְכְּנוּ בְּכָל הַסַּפִּינָה בְּשִׁמְחָה גְּדוֹלָה לְכָאן וּלְכָאן, וְנִתְעַכְּבְנוּ קֶצֶת עַד שֶׁעָלָה הַמְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹו מִהַבֵּית לְמַעְלָה. וּכְשֶׁרֵאֵינוּ שְׁעָרִין אֵין נוֹתְנִים לָנוּ סַפִּינָה, שֶׁאֲלָנוּ אוֹתוֹ עַל מָה מְעַכֵּב אוֹתָנוּ, כִּי הָיִינוּ לְהוֹטִים לְהַבִּיא הַמַּטְלָטְלִין מִחֲמַת שְׁהָיָה בְּעֶרְב־שַׁבַּת קֹדֶשׁ אַחַר חֲצוֹת, וְהַשִּׁיב עֲדִין לֹא גָּמְרוּ אֲכִילָתָם וְהִכְרַחְנוּ לְהַמְתִּין עוֹד קֶצֶת.

ימי מוהרנ"ת

ואחר כך נתן לנו ספינה וירדנו שנינו לתוכה. אף על פי שהיה די שרי"א ילך לבדו בשביל המפלטלין, אבל מגדל שמחתי הלכתי גם כן, וגם כדי לראות פנים עם האוהבים שלנו אותנו כי ידעתי שבודאי הם ממתינים לנו. וכן היה. שתקף כשבאנו על הספר ראינו אותם מרחוק וצעקנו להם שיבואו וכא רבי צבי ורבי בער מליפאוויץ לקראתנו בפנים של אהבה והשתוקקות וגעגועים גדולים מאוד. אבל עתה אסור לנו עוד להתועד יחד כִּי-אם לדבר עמהם מרחוק דרך הפריגיטווארניע (מחיצה - גדר) בידוע לבקיאים בזה. ולא ידעתי אם אני רשאי לכנס על שער הבית שהיו מנחים שם חפצים שלנו. וראיתי אחד והתחלתי לומר לו שיתן לי רשות, והוא הכיר אותי והשיב לי פתח השער כי לא סגור השער בשום מנעל, ותקף פתחתי השער ונכנסתי אני וחברי וגם להבדיל הפטראם, וקבלנו כל החפצים לתוך הספינה הקטנה.

ואחר כך דברנו יחד דרך הפריגיטווארניע עם אוהבינו הנ"ל, וספרנו להם איך עברנו על כל הספינות הנזכרות לעיל דרך חבלים וכו', ונפטרו עוד הפעם מהם בשלום וחזרנו עם הספינה לספינה שלנו. והם עמדו והסתכלו וכן שאר אנשים עמדו על הר גבוה מרחוק וכלם

ימי מוהרנ"ת

שיט

רמזו לנו בידיהם ואנחנו - אליהם, בדרך אהבה ונגעושים גדולים, וגם צעקנו להם בקול גדול חיים ושלוש, עד ששמעו והשיבו לנו עד ששמענו קול אהבתם עד שעברנו מנגד פניהם לבין הספינות הגדולות עד שבאנו לספינה שלנו. ותכף העלו המאטראסין כל החפצים שלנו, ואנחנו קבלנו מהם והכל בנריות ובשמחה ועדין לא בא הקפיטן להספינה. ומחמת זה הנחנו כל החפצים למעלה על הספינה, כי לא רצינו להוריד אותם אל הבית כפי המדבר עמו עד שיתן לנו רשות עתה בעצמו:

ב

אחר כך הדלקנו אש, והתחלנו לבשל תרנגולת שהיה עמנו לכבוד שבת-קדש. ואחר כך בערך איזה שעות בא הקפיטאן ומצא אותנו, והסביר לנו פנים. וירדנו עמו לתוך הבית ובא עם עוד איזה ארון מספינה אחרת ותכף שאל הקפיטאן אותנו היכן האחרים. השבתי לו על רי"א, זהו האיש שבא עמי. ענה ואמר הלא עוד שני אנשים מחיבים לבוא.

ומעשה שהיה כך היה, כי הפרסור ר"א מאדעם בעת שדבר עם הקפיטאן לשכר הספינה בשבילנו,

ימי מוהרנ"ת

שאל אותו הקפיטאן כמה אנשים יהיו, השיב לו ר"א ארבע אנשים יהיו, כי היה סבור שיסעו עוד שני אנשים מאדעס, אבל לא נסעו. ואחר כך פלשנגמר המקח עמו חמשים רובל בעד גפוש, לא דברו בפרוש אם יהיו ארבעה דוקא או שנים. ונתתי לו אדרוף. וכשחזרתי לביתי לאדעס התחלתי לחשב אולי יקפיד הקפיטאן שיהיו דוקא ארבעה. וצויתי לשאל את הפרסור על-זה והשיב הפרסור שאין זה קפידא כלל.

ואחר כך ביום חמישי למחרתו, כשחזרתי והלכתי אל הספר וסלקתי כל המאה רובל להקפיטאן ונתן לי קוויטל [פתק], גם בן לא נדבר שום דבור מזה כלל. ואחר כך חזרתי ושאלתי בעצמי את הפרסור אולי יקפיד שיהיו ארבעה, ושחק ממני ואמר שלא יקפיד כלל. רק שכרנו לנו מקום בעד מאה רובל רק הפרסור דבר מה שדבר בדרך הפרסור. ודבר הקפיטאן עמנו בכעס קצת, והיה לי יסורים גדולים מזה, ענה ואמר הקפיטאן הייתי סבור שתבואו ארבעה אנשים, והייתי נותן לכם כל הבית פנוי, ועכשו לא באתם רק שנים. עניתי לו הלא בלא זה הבית צריך להיות פנוי בשביל אדוני. ענה ואמר בשבילי די מקום מטתי העומד בבית במחצה המפסקת שם, וכל הבית הייתי טוען חטים כמו בשאר הספינה. עניתי לו גם עתה הרשות

ימי מוהרנ"ת

בְּיַדְכֶם לְמַעַן הַבִּית בְּחַטִּים רַק שִׁיְהוּ לָנוּ אֵיזָה מְקוֹם
בְּעֶלְמָא לְלוֹן שֵׁם וְשִׁתְק.

וְהָיָה לִי פֶחַד גָּדוֹל מְזֵה כִּי הָיִיתִי מִתְנַרְא שְׁלֵא יַעֲלִיל עָלַי
לְתַבַּע אוֹתִי חֵם וְשָׁלוֹם עוֹד מֵאָה רוּבַל בְּחָנָם, בְּעַד
הַשְּׁנַי אֲנִשְׂוֹי שְׁלֵא בָּאוּ. כִּי חֲשַׁבְתִּי בְּדַעְתִּי שִׁיִּמְעֵן שְׁעַכְשׁוֹ
אֵין לוֹ עוֹד חַטִּים לְמַעַן בְּהַבִּית כִּי בְּאוֹתָהּ הַשְּׁעָה כְּכַר
נִגְמַר טְעִינַת הַסְּפִינָה. אָבֵל לֹא רְצִיתִי לְמַעַן עֲמוֹ הַרְבֵּה,
וְגַם כִּי בְּלֹא זֶה אֵינִי יֹכֹל לְדַבֵּר הַיָּטֵב, אֲפֹלוּ בְּלִשׁוֹן רוּסְיָה,
וְגַם הַקְּפִיטָאן לֹא הָיָה יֹכֹל לְדַבֵּר הַיָּטֵב וְדַבְּרָנוּ יַחַד כְּמוֹ
לְהַבְדִּיל שְׁנַי עֲמֵי הָאָרְצוֹת הָעוֹסְקִין בְּהַלְכָה יַחַד שְׂאִין אֶחָד
מִבֵּין הַטְּעוֹת שֶׁל חֵבְרוּ.

וְעֲלִיתִי מִיַּד מִהַבִּית עַל עֲלִית הַסְּפִינָה בְּפָחִי נֶפֶשׁ קָצֶת,
רַק הַתְּחִזְקָתִי עֲצָמִי וְאִמְרָתִי בְּלִבִּי יִהְיֶה אִיךְ
שִׁיְהִיָּה בְּרוּךְ ה' שֶׁכְּבָר בְּאִתִּי עַל הַסְּפִינָה. וְתַכְּרָ וּמִיַּד
הַתְּחַלְנוּ לְעַסֵּק בְּבִשׁוּל לְצַרְךָ שֶׁבֵּת, וְכָל הַמְּטְרָאסִין בְּלֵם
הַיָּטִיבוּ עֲמָנוּ וְהָרְאוּ לָנוּ תַכְרָ אִיךְ לְשֹׂאֵב מֵיִם מִתּוֹקִים עִם
הַפְּלוֹמֶפֶּ מִתּוֹךְ הַחֲבִיזוֹת וּמְקוֹם הָעֲצִים, וְהַתְּחַלְנוּ לְבִשֵׁל
הַתְּרַנְגֶּלֶת שֶׁהִיָּתָה עֲמָנוּ. וְעַדִּין הָיוּ כָּל הַחֲפָצִים שֶׁלָּנוּ
מִנְחִים תַּחַת הַשָּׁמַיִם עַל פְּנֵי עֲלִית הַסְּפִינָה. כִּי לֹא רְצִיתִי
לְשֹׂאֵל הַקְּפִיטָאן הֵיכֵן לְהַנִּיחָם. כִּי אִמְרָתִי אִמְתִּין עַד יַעֲבֹר

ועם. ואחר כך תליתי עיני למרום ואמרתי, רבונו של עולם אני שלך ומעט המעות שבגדיי הכל שלך, כרצונך עשה עמנו כי ידעתי שבאם חס ושלום יעשק אותי האדון הזה, בודאי תעזר לי ותזמין לי ממון אחר, אך בבקשה ממך הצילני מידו ואל יהיה נמסר ממון ישראל ביד גוי בחנם, ואל תצער אותי כל כך, ושאר דבורים מעטים כאלה. ואחר כך שכתתי על החפצים ונרדמתי קצת. ואחר כך עמדתי ונתחזקתי ובאתי אל הקפיטאן ושאלתי אותו, בי אדני יודיע לי היכן אניח החפצים ותכף ירד עמי לתוך הבית ואמר לי בפנים יפות הלא כל הבית לפניך, הנח במקום שתרצה.

ותכף נתרחב דעתי קצת, ועליתי והודעתי לרי"א. אך אף על פי כן לא היה לנו פנאי להורידם, כי היינו צריכין לגמר הבשול. ואחר כך באיזה שעות ראינו כי היום רד מאוד, והשבת ממשמש ובא, וסלקנו הקדרה מעל האש. והתחלנו תכף להוריד החפצים. והמטראסין הורידו קצת חפצים הכבדים. וגם באותה שעה ירדו קצת מאטראסין ופנו את הבית, וכבדו אותו ואמרנו הכל בשבילנו ששפנים ומכבדים את הבית לכבוד שבת קדש בשבילנו. וגם אנחנו סדרנו הכל כראוי, והנחנו כל דבר במקומו. ואחר כך לכשנו בגדי שבת, וכל הבית היה פנוי, כי הקפיטאן כבר

ימי מוהרנ"ת

שכג

חזר והלך בספינה קטנה לספינה אחרת, והמטראסין בלם עלו על עלית הספינה ונשאר הבית פנוי בשבילנו. וכן ברב היום ערב שבת קדש ובשאר הימים, על פי רב היה הבית פנוי בשבילנו והיה לנו רשות לעשות בו מה שנרצה להתפלל וללמוד ולכתב ולהתבודד וכו'.

ואז תכף התפללנו שנינו בבית בשמחה ולא היה לנו שום מונע ומעכב בתפלתנו. וכשנמרנו התפלה, נתן שמחה בלבנו, והיינו שמחים מאד. ואמרנו שלום עליכם בשמחה, וסדרנו השלחן בלחם משנה וכוס יין לקדוש, וקדשנו על הכוס בשמחה ונטלנו ידינו ואכלנו בשמחה דגים יבשים שהיו עמנו, ובשר התרנגולת, ושתינו יין וברכנו ברפת המזון הכל בשמחה. ואחר כך רקדנו מעט מחמת שמחה, ואחר כך שכבנו לישן בבית, ועדין לא בא הקפיטאן. אף בלילה בעת שהיינו ישנים בא הקפיטאן להבית ואנחנו היינו ישנים, ולא שמענו כלל כי לא הקיץ אותנו כלל.

ובבקר ביום שבת, עמדנו ועלינו על הספינה. וראינו שהם עוסקים במשיכת החבלים ובפרישת הוילאות, והבנו שאמת הוא כמו שאמרו שביום שבת קדש יתחילו לילך. אבל אף על פי כן בכל יום שבת לא הלכנו רק שהיוזו ממקומה הספינה דרך מעט בעת שאנחנו

ימי מוהרנ"ת

התפללנו תפלת שחרית, וגם בבקר הלך הקפיטאן אודות הבילעטין ונשתתה שם הרבה עד אחר חצות היום. ואנחנו התפללנו תפלת שחרית ומוסף כדרבנו ואין איש בבית עמנו בעת התפלה. ואפלו אם נודמן שנכנס איזה מאטראם לתוך הבית לקבל איזה דבר לצרכו, לא בלבד אותנו בלל. ואחר התפלה קדשנו על הכוס, ואחר כך קרינו הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, ואחר כך טילנו קצת על הספינה וראינו איך הם עוסקים בתקון החבלים והוילאות, ומכינים עצמן בכל מיני הכנות לילך. והיה לנו שמחה גדולה מזה, כי לפעמים נודמן חס ושלום שהקפיטאן מבטיח לילך מיד ואחר כך צריכין להתעכב כמה ימים. ובימי תשרי העבר נודמן שנתעכבו שלשה שבועות על הספינה קדם שהלכו, עד שפלה בידם כל המאכלים שהכינו להם, והגיעו ימי הקר והיו להם יסורים גדולים עד הנפש רחמנא לצלן פידוע באדעס, וברוך השם שהצילנו מזה, כי ביום ששי עלינו על הספינה, וביום שבת זזה ממקומה קצת וביום ראשון ראש חדש איר התחילה לילך לדרבה.

ואחר כך אכלנו סעדת שחרית, וטילנו עוד הפעם על הספינה. ואחר כך ירדנו לבית ושכבנו לישן קצת והשכמנו מהשנה ועלינו על הספינה. והיינו שם כל היום עד המנחה פי על עליית הספינה היה נוח לנו לישוב מחמת

ימי מוהרנ"ת

שכה

שִׁישׁ שָׁם אָוִיר טוֹב, וְלֹא יִרְדְּנוּ לְבֵית כִּי-אִם לִישָׁן וְלֵאכֹל
וְלִהְתַּפְּלֵל, וְכָל הַיּוֹם הָיוּ עוֹסְקִים בְּהִכָּנֵת הַסְּפִינָה לְיָלֵד.
וּבַיּוֹם שֶׁבַת בִּבְקָר אָמַר לָנוּ הַקְּפִיטָאן שְׁנַמְסֹר לוֹ הַבִּילְעָט,
כִּי קָדָם שְׁנוֹסַעַת הַסְּפִינָה מִמְּקוֹמָה צְרִיכִין לְהֵרָאוֹת
הַבִּילְעָטִין (שׁוּמְרֵי הַגָּבֹל) (לְהַפְרִיֵד וּוּאָד) שְׁעוֹמְדַת עַל הַיָּם.
וּמִסְרָנוּ לוֹ הַבִּילְעָט וְנָסַע לְשָׁם וְנִשְׁתַּהֲהָה שָׁם כָּל הַיּוֹם עַד
לַעַת עָרֵב, וְעָמוּ נָסַע עוֹד אַחַד, זֶה שֶׁהָיָה יָכוֹל לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן
אַשְׁכְּנֵנוּ בְּנֵ"ל שֶׁהָיָה לוֹ קֶצֶת הַכְּרוֹת עִמָּנוּ.

וְאַחַר כֵּךְ סְמוּךְ לְמִנְחָה בָּא זֶה הָאֲשַׁכְּנֵזִי לְבָדוֹ, וְהִבִּיא עִמּוֹ
סְפִינָה קְטָנָה עִם שְׂקִים מְלֵאִים חֲטָיִם וַיִּרֶד לְתוֹךְ
הַבַּיִת וּפָנָה שָׁם מְקוֹם, וְסָלַק כָּל הַחֲפָצִים שֶׁלָּנוּ אֶל הַצַּד,
וְהִכְנִים כָּל הַשְּׂקִים עִם הַחֲטָיִם לְתוֹךְ הַבַּיִת. וְהָיָה לָנוּ
שְׂמִחָה גְדוֹלָה מְזֵה, כִּי הִבְנוּ שֶׁהַקְּפִיטָאן הִבִּיא בְּכוּנָה עוֹד
חֲטָיִם מְאֻדָּעִם כִּדִּי לְטַעַן אוֹתָם בְּתוֹךְ הַבַּיִת כַּאֲשֶׁר אָמַר
בְּנִזְכָּר לְעֵיל, וְעַתָּה אֵין לוֹ שׁוּם טַעְנָה עָלֵינוּ. וְאַחַר כֵּךְ
הִתְפַּלְּלָנוּ מִנְחָה, וְאָכְלָנוּ סְעֵדָה שְׁלִישִׁית וְאָמַרְנוּ בְּנֵי הַיִּכְלָא
בְּנִעִימָה וּבְנִגּוֹן, וְהֵאָרְכְּנוּ בְּסְעֵדָה עַד חֲשֻׁכַת לַיְלָה. וְאַחַר
כֵּךְ הִתְפַּלְּלָנוּ עֲרֻבֵית שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֵינֶר, וְהִבְדַּלְנוּ עַל
הַכּוֹס. וְלֹא הָיָה לָנוּ בְּשָׂמִים בְּשַׁעַת הַבְּדֻלָּה, הַסְּתַכְּלָנוּ וְהִנֵּה
עוֹמֵד פְּלִפֵּל שְׁחוֹק עַל הַשְּׁלָחָן, כִּי הָיוּ רוֹצִים לֵאכֹל שָׁם.
וְלִקְחָתִי הַפְּלִפֵּל וּבְרַכְתִּי עַל בְּרַכַּת הַבְּשָׂמִים. וְאַחַר כֵּךְ

ימי מוהרנ"ת

בשִׁלְנוּ קִאוּעַ וְשִׁתִּינוּ. וְתִהְיֶה לָאֵל עֵבֶר עָלֵינוּ הַשְּׁבֵת קִדְשׁ
בְּשָׁלוֹם וְשִׁלוֹהַּ וְשִׁמְחָה. וְנִתְּתֵי שְׂבַח לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ
שֶׁתִּהְיֶה לָאֵל לֹא הָיָה שׁוֹם צֶעֶר בְּשִׁבְתָּ. בְּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר
עַד כֹּה עֲזַרְנִי:

פא

בְּיוֹם רֵאשׁוֹן א' דְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ אֵיר, בְּעֶרְךָ שְׁעָה קִדְם אֹר
הַיּוֹם, הַתְּחִילוּ הַמַּאֲטְרָאסִין [הַמְּלָחִים] בְּזִרְיוֹת גְּדוֹל
לְעַסֵּק בְּמִשְׁיַכְת הַחֲבָלִים וְלִפְרֵם הַוִּילָאוֹת, וְגַם הַקְּפִיטָאן
(רַב הַחֹבֵל) עָמַד. וְגַם אֲנַחְנוּ לֹא הָיִינוּ יְכוּלִין לִישֵׁן, וְעַמְדָנוּ
לְקוֹל תְּשׁוּאוֹת הַמַּאֲטְרָאסִין וְעַמְדָנוּ בְּזִרְיוֹת כִּי נִכְסְפָנוּ
לְרֵאוֹת מְלֹאכֶת הַסְּפִינָה. וְעָלֵינוּ מִיַּד עַל הַסְּפִינָה וְרֵאִינוּ
נִפְלְאוֹת הַשֵּׁם בְּעֵגֶן מְלֹאכֶת הַסְּפִינָה. וְנִתְּנוּ שְׂבַח לַהֲשֵׁם
יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר בְּרָא אֶת הַיָּם וְאֶת הַיַּבְשָׁה, וְנִתְּן חֲכָמָה בְּלֵב
הָאָדָם לַעֲשׂוֹת סְפִינָה גְּדוֹלָה בְּתַחְבּוּלוֹת וְאֲמָנוֹת כְּאֵלֶּה.
וְהַסְּתַפְּלָנוּ עֲלֵיהֶם בְּעֶרְךָ שְׁתֵּים אוּ שְׁלֹשׁ שְׁעוֹת עַד עֶרְךָ
הַגֵּן הַחֲמָה.

וְאַחַר כֵּךְ יִרְדְּנוּ לְהַתְּפַלֵּל, וּבְתוֹךְ כֵּךְ מִשְׁכוּ הָאֲנְקִיר (עֲוִין)
מִן הַיָּם וְהַתְּחִילָה הַסְּפִינָה לִילָךְ. אֲבָל כָּל יוֹם
רֵאשׁוֹן לֹא הָיָה רוּחַ טוֹב לְדַרְפְּנוּ, וְהַכְּרָחוּ לְצַדֵּד אֶת

ימי מוהרנ"ת

שכז

הספינה. ועל כן בכל יום ראשון לא הלכה הספינה כיראם מעט, ואצלנו היו הולכים עוד בערך ארבע או חמש ספינות. וספינה אחת היתה הולכת סמוכה אלינו מאד, והקפיטאנים הלכו בכל יום מספינה לספינה לאכל ולשתות. ובכל יום ראשון לא הרגשנו שום מחוש ולא שום שעמום. והיה לנו לפלא גדול, כי שמענו כמה פעמים שיש צער גדול להולכים פעם הראשון על הים, ואנחנו הרגשנו דבר.

ובתחלת היום ביום ראשון הנזכר לעיל, דבר עמנו הקפיטאן, ואמר לנו שבודאי יש לנו ממון הרבה. והשבנו לו, לא אדוני, כי אנחנו עניים ומקבלים השיב לא, בודאי יש לכם ממון הרבה. והיה לי פחד קצת מזה. וגם ביום ראשון רב היום היה הקפיטאן שלנו בספינה אחרת. אחר כך סמוך לעת מנחה דבר עמנו הקפיטאן, והוא היה מעלה עשן מהלילקע (מקטרת), ושאל אותנו, אם אנחנו מעלים עשן גם כן, השבנו לו לא. ענה ואמר בודאי יש לכם ממון הרבה ואין אתם רוצים להוציא לא על טיטון ולא על שום דבר, רק אתם רוצים לאסף ממון, כי אני רואה שאין אתם אוכלים פראוי בדרך אנשים אמידים, ואפלו טיטון אין אתם מעשנים כי אתם קמצנים וחומדים רק הממון. השבנו לא אדוני, כי באמת אין לנו ממון

ימי מוהרנ"ת

ובשִׁבִיל זֶה אֵין לָנוּ מֵאֲכָלִים פְּרָאוּי, אֲכָל כָּל זֶה דְּבַר עֲמֵנו
בְּלִי כַּעַם רַק בְּדֶרֶךְ שִׁיחָה.

אֲחֵר כֶּךָ הִלֵּךְ מֵאֲתָנוּ וְדַבֵּר עִם הָאֲשֻׁכְנֵי הַנַּ"ל שֶׁהוּא הָיָה
סוֹפֵר אֲצֵלוֹ, וְדַבְּרוּ יַחַד אִם אָנוּ אוֹכְלִים אֲרוֹז, וְאֲחֵר
כֶּךָ שָׁאָלוּ אוֹתָנוּ, וּבִתְחִלָּה לֹא הִבְנֵנו דְּבַרֵיהֶם, כִּי הָיִינוּ
סְבוּרִים שְׁשׂוּאָלִים אוֹתָנוּ אִם אָנוּ שׁוֹחֲטִים, אֲחֵר כֶּךָ הִבְנֵנו
שְׁכּוֹנָתָם אִם נֹאכֵל אֲרוֹז הַשְּׁכֵנֵנו הֵן, וְתַכְּף וּמִיד צְוָה לְתַנן לָנוּ
אֲרוֹז הַרְבֵּה וְנִתְּנוּ לָנוּ, וְאָמַר אִם יִכְלֶה זֶה הָאֲרוֹז אֲתָן לָכֶם
עוֹד, אֲחֵר כֶּךָ הִלֵּךְ מֵאֲתָנוּ וְחֹזֵר וְאָמַר לָנוּ אוֹלֵי אֵין לָכֶם
לָחֶם יִבֶּשׁ הַיָּנוּ סִיחָרִים וְאֲתָן לָכֶם, הַשְּׁכֵנֵנו לוֹ בְּרוּךְ הַשֵּׁם
יֵשׁ לָנוּ סִיחָרִים דִּי וְהוֹתֵר רַק לִימִינִים וּמֵאֲרִנְצִין (לְמוֹנִים
וּמְפֹזִים) שְׁכַחְנוּ לְקַח, אָמַר לִימִינִים אֵין לָהֶם כִּי-אִם מְעַט,
בְּשִׁבִיל לְהַחִיּוֹת וּלְהַשִּׁיב נֶפֶשׁ חוֹלָה, וְאֵף עַל פִּי כֵן צְוָה לְתַנן
לָנוּ מִיד לִימִינֵנו גְּדוּלָה. וּבְרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר הִטָּה עֲלֵינוּ חֶסֶד
וְהִיטִיב עִמָּנוּ מְאֹד בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְתַכְּף בְּשִׁלְנוּ הָאֲרוֹז
עִם חֲתִיכַת תְּרַנְגְלַת שֶׁהָיָה בְּיַדֵּינוּ, וְאֲכָלְנוּ סְעֻדַת הָעֶרֶב שֶׁל
יוֹם ב' דְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ אֲיָר:

כב

בְּיוֹם שְׁנֵי ב' דְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ אֲיָר בְּבִקְרַת הַתְּחִיל רוּחַ גְּדוּלָה
קֶצֶת, וּפְרָשׁוּ כָּל הַיּוֹלְאוֹת, וְהוֹסִיפוּ וְיִלְאוֹת, וְקִשְׁרוּ

ימי מוהרנ"ת

שכט

ספינה השנייה שהלכה אצלנו, לספינה שלנו. והלכו שתי הספינות ביחד בשלום. אבל התחלתי להרגיש שעמום במח, ונחלשתי מעט מעט. והיה כבד עלי מאוד להתפלל, וגמרתי התפלה בדרך גדול. ואחר התפלה שאלתי את הסופר האשכנזי הנזכר לעיל היכן טוב יותר לישב, אם בתוך הבית אם על הספינה, כי הודעתי לו שהגיע לי חלי הים. ענה ואמר בודאי על עליית הספינה טוב יותר.

ועליתי על הספינה בחלשת כח, וגם שם לא נחתי, ולא היה בי כח לעמד, ושכבתי באיזה מקום. ולא יכלתי לאכל ולשתות, ומעט קאווע שישתי נתתי אחר כך הקאות והקאתי הכל. והקאות היו לי לטובה. ושכבתי רב היום ככלו חלוש מאוד, ורי"א בתחלה לא הרגיש כל כך ואכל מה שבשול לסעדת שחרית. אחר כך לאחר חצות התחיל להרגיש ונחלש גם כן. והקפיטאן שאל אותנו כמה פעמים מה אתם, והודענו לו שאנו חולים מחלשת הים. וחזק אותנו לבל נתירא מזה כלל, כי אחר כך יתוסף לנו כח על ידי זה. וכל יום שני לא יכלתי לאכל ולשתות. ואחר כך באמצע היום היו לי הקאות עוד הפעם. רק איזה שעות אחר חצות הקל עלי קצת, אבל אז כבד המחוש על רי"א. ואף על פי כן הכל היה בחסד, כי לא כבדה עלינו

ימי מוהרנ"ת

החלי באשר נשמענו מספרים מאחרים שהיו פעם ראשונה על הים.

ואחר כך התפללנו מנחה ומעריב על עליית הספינה, כי לא רצינו לירד לתוך הבית. ובין מנחה למעריב דבר עמנו הקפיטאן הרבה, וספר לנו שהיה באמריקה ובכמה מקומות ומדינות, ונגה מאד את וכו' וספר מאמונתם שיש אצלם חלוקים וכו' בין האמות המאמינים וכו' ועוד כמה דברים. ואחר ערבית ירדנו אל הבית, ומצאנו מנח על השלחן שהכינו בשבילנו ארבעה מאראנצין ולימינע (תפוזים ולמון) אחת. ונתנו שבח להשם יתברך הזן את העולם כלו בטובו, אשר ספק צרכנו בים שנתן לנו חסד בעיני האדון הזה, ומספיק לנו כל מה שחסר לנו. כמה נקדם ה' בעל כל אשר גמלנו בכל עת ובכל רגע:

פג

והנה היה לנו פחד גדול משנת הלילה אחר חלישות כזה. ובפרט שגם בלילה הולכת הספינה, והיינו מתיראים שלא נחלש ביותר חס ושלום. אבל בחסדי ה' ישנו כל הלילה, ועמדנו בבקר ביום שלישי. והיה לנו שנוי גדול

ימי מוהרנ"ת

למזכה ולא הרגשנו המחושש והחלשה כִּי־אם מעט דמעט,
ואכילנו ושתינו מעט. ברוך השם אשר עד כה עזרני:

פד

ביום שלישי בעת שכתבתי כל זה, בא הסופר האשכנזי
אל הבית ולא בלבד אותי כלל. אחר כך הראה לי
הלאנד קארט [מפת העולם] של הים שאגו הולכין עליו.
והראה לי מקום אדעם וחרסאן וניקולאיב ואוטשקוב
וסטמבול ושאר מקומות, והראה לי שאנחנו עכשו בערך
שליש הדרך מאדעם לסטמבול. וזה היה בערך שעה
עשירית. השם יתברך יוליכני להבא לשלום עד שזוכה
לבוא לארץ ישראל בשלום:

פה

ובל יום שלישי הנזכר לעיל תהלה לאל היה לנו נִיחא,
וחזרנו לאיתנו מעט מעט. אור ליום רביעי בתחלת
הלילה התחיל הקפיטאן לנגן על איזה כלי זמר, ושאל
אותי אם אני יכול לנגן, השבתי לו לא. ודבר עמי מעגן
כלי זמר והתחלתי לדבר עמם מעגן רקודין, שבינינו
מרקדין ביום טוב ועל חתנה, בתוך כך ירדתי אל הבית.

ימי מוהרנ"ת

בתוך כך נתעוררו הם והתחיל אחד מהם לרקד הרבה, ואזי נתעורר רי"א לרקד גם כן קצת. ואחר כך ירד לשמש אותי בסעדה, פי אני כבר ישבתי לאכל והוא לא אכל עדין, וגמרתי סעדתי לבדי.

ואחר כך אמר רי"א שיש לו חשק לרקד עוד. ועלינו על הספינה, והקפיטאן עם עוד אחד היו מנגנים באיזה כלי-שיר פשוטים, ורי"א היה מרקד הרבה מאד, עד שאחר-כך רקדתי גם אנכי עם רי"א הרבה, וגם שני מטראסין רקדו. הם רקדו ושמוחו, ולא ידעו מה שמחתם, ואנחנו, תהלה לאל, רקדנו ושמוחנו, שאנו זוכים לילך לארץ-ישראל, לארץ הקודש, להפיר את מי שאמר והיה העולם. וכמו שמוכא משל בשם הבעל-שם-טוב, זכרוננו לברכה (בספר "תולדות יעקב יוסף"), מענין בן-מלך, שהיה בשביה, והגיע לו אגרת מאביו, ורצה לשמוח, והשקה את כל מי שהיה עמו עד שנשתכרו, ורקדו ושמוחו. הם רקדו ושמוחו בהוללות ושכרות, והוא רקד ושמוח בתוכם על שהגיע לו ידיעה מאביו. והיה זה בעינינו לפלא גדול, שזכינו לרקד ולשמוח על הספינה, שהיו בלם עכו"ם, ולא היה ביניהם שום יהודי, כיראם אנחנו שנינו לבר. פי זה ידוע לנו, שעקר התחזקות הוא שמחה, פי חדות ה' היא

ימי מוהרנ"ת

מעֹזְכֶם, פִּמְבֹאֵר בְּדַבְרֵינוּ פְעָמִים הַרְבֵּה בְּלִי שְׁעוֹר. גַּם בְּכֹל יוֹם רְבִיעֵי הַלֵּכָה הַסְפִינָה כְּסֹדֵר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ:

פו

בְּיוֹם רְבִיעֵי אַחַר חֲצוֹת הוֹדִיעַ לָנוּ הַסּוֹפֵר הָאֲשֶׁכְּנֹזֵי שְׂכָבְר הַלְכְּנוּ שְׁלֹשָׁה חֻלְקֵי הַדְרָךְ שֵׁישׁ מֵאֲדָעַם לְסַמְנָבוֹל. בְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר הֵבִיאֵנִי עַד הַלּוֹם בְּלִי סִכְנָה וּבְלִי סַעֲרָה וּבְלִי פֶחַד בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. כֵּן יִגְמַר ה' בְּעֵדֵי לְהִבְיֵאֵנִי מִהֲרָה לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם:

פז

גַּם בְּיוֹם רְבִיעֵי הַנּוֹזֵפֵר לְעִיל אָמַר לָנוּ הַקְּפִיטָאן שְׁנֵאמַר לוֹ אֵיזָה דְּבַר מֵאֲכָל שְׂאֲפֹשֶׁר לָנוּ לְאֹכַל וְהַכֹּל יִתֵּן לָנוּ, הֵן שְׁמֵן זֵית אוֹ סִירְדַּעֲלִין דְּהֵינּוּ דְּגִים מְלוּחִים קְטַנִּים, אוֹ מֵאֲסִלִּינִים [זֵיתִים שְׁחוֹרִים] אוֹ מֵינֵי קְטַנִּיּוֹת, כֹּל אֲשֶׁר נִחְפֵּץ הַכֹּל יִתֵּן לָנוּ. אֲבָל לֹא רְצִיתִי הַיּוֹם לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ מְאוּמָה, וְנִתְתִּי לוֹ תְּשׁוּאוֹת חֵן עַל הַחֶסֶד שְׂרוּצָה לְעִשׂוֹת עִמָּנוּ, אֲבָל לֹא רְצִיתִי לְקַבֵּל דְּבַר. בְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר נָתַן אוֹתָנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד בְּעֵינֵיהֶם. וּבְרוּךְ הַשֵּׁם בְּכֹל יוֹם רְבִיעֵי לֹא הָיָה לָנוּ שׁוֹם מִחוּשׁ כָּלֵל, וְאֲכַלְנוּ וְשָׁתִינוּ מִה שֶׁהָיָה בְּיַדֵּינוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּדַרְךְ כָּל הַבְּרִיאִים. תְּהִלָּה לְאֵל:

ימי מוהרנ"ת

פה

ביום ששי, ערב-שבת-קדש פְּרַשַׁת תְּזַרְיעַ מְצַרַע בְּאֵנוּ
 בְּעִזְרַת הַשֵּׁם לְסַמְנָבוֹל. וְעַמְדָּה הַסְּפִינָה אֶצֶל הַסֶּפֶר,
 וְנִתְמַהֵמָה הַתְּקַרְבוֹת הַסְּפִינָה אֶל הַיְבֻשָּׁה עַד שֶׁקִּדַּשׁ הַיּוֹם.
 וּמַחֲמַת זֶה נִשְׁאַרְנוּ עַל הַסְּפִינָה גַם בְּשַׁבַּת קִדְּשׁ:

פט

בְּיּוֹם רֵאשׁוֹן פְּרַשַׁת אַחֲרֵי וּקְדוּשִׁים ז' אִיר נִכְנָסְתִי לְקַהֲלַת-
 קִדְּשׁ סְטַמְנָבוֹל לְעִיר גְּאֹלִיטָא. וּבַתְּחִלָּה נִכְנָסְתִי לְבֵית
 רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרֶסְלִיר וְלֹא מְצֵאתִיו בְּבֵיתוֹ. מִשָּׁם נִכְנָסְתִי
 לְבֵית בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵף שֶׁהָיָה לִי אֲגֵרַת-שְׁלוֹם מִמְּנוּ מְאֹדָּעַם
 לְבָנוּ רַבִּי פִּינְחָס. וְשָׁם קִבְּלוּ אוֹתִי בְּכַבּוֹד גָּדוֹל מַחֲמַת
 הָאֲגֵרַת-שְׁלוֹם שֶׁהָיָה יָקָר בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד. וַיִּשְׁבְּנוּ שָׁם קֶצֶת,
 וּכְבָדוּ אוֹתָנוּ בֵּינָן שְׂרָף. בְּתוֹךְ כֵּךְ נִתְקַבְּצוּ לְשָׁם כָּל הַגְּרִים
 מֵאַנְשֵׁי פוֹלִין, וְהָיָה לִי נַחַת גָּדוֹל שֶׁהָיָה לִי עִם מִי לְדַבֵּר.
 בְּתוֹכָם הָיָה אֶחָד שָׁמוּ רַבִּי אַבְרָהָם מֵאַנְשֵׁי פוֹלִין שֶׁהוּא גַם
 בֶּן סַרְסוּר, וְתַכְפֵּה הֶלֶךְ עִמִּי רַבִּי אַבְרָהָם הַנּוֹכַח לְעִיל עִם
 עוֹד אֶחָד, וְהַכְּנִיסֵנִי לְבֵיתוֹ. וְשָׁם הִרְאָה לִי מְקוֹם לְהַנִּיחַ
 הַמַּטְלָטְלִין שְׁלֵנוּ. וְאַחֵר כֵּךְ הִלְכוּ עִמִּי לְהַסְפִּינָה וְקִבְּלָנוּ שָׁם
 כָּל הַמַּטְלָטְלִין שְׁלֵנוּ וְהַכְּנִסְנוּם לְעִיר. וְקִבְּלוּ מִמְּנוּ מִכֶּסֶס סֶךְ

ימי מוהרנ"ת

שלה

מועט ערך ארבעים פארים, והכנסנו הכל לבית רבי אברהם הנזכר לעיל. ונתתי שבח להשם יתברך שהזמין לנו אכסניא לכנס שם, כי בסמנבול קשה למצא אכסניא. ובפרט שאין אנו מפירין בלשונם כלל. אחר כך יצאתי לשוק ונדדנו עמי כמה אנשים מאנשי פולין, כי גם אצלם היה לנחת שבא איש ממדינתם.

אחר כך הקרה ה' לפני את רבי שמעון ובתחלה היה לי נחת שהיה לי עם מי לדבר, כי קבל אותי באהבה וכבוד. אחר כך היו לי יסורים גדולים עד אין קץ מאהבתו, כי תכף התחיל לדבר עמי מענין ביאתי שספרתי לו שבאתי בשביל לנסע לארץ הקדש, ותכף ענה ואמר אין עתה שום דרך לבוא לשם. והציע לפני גדל עצם הסכנה שיש עכשו לנסע על הים, ושאי אפשר בשום אופן לנסע עכשו לשם ודבר הרבה עמי בדרך אהבה. וכל דבוריו היו שאין דרך נכון לפני כיום לחזור לארבעים, ואין שום סכרא אחרת חוץ מזה. והייתי חפץ שישתק, והוא כפל ושלש הדברים כמה וכמה פעמים, והיה לי צער גדול מזה. אחר כך נשמט ממני ולבי היה נשבר מאד מאד מדבריו בלי שיעור, כי גם כשנכנסתי לקהלת קדש סמנבול היה לבי נעצב ונשבר מאד מכמה טעמים שבלבי אשר כמעט כשל בח הסבל, אבל השם יתברך עשה עמי חסד שעל כל

פנים נודמן לי תכף אכסניא טובה. ותכף התחלתי לשמע
מכל אנשי פולין שמועות כאלה שאין שום דרך עכשו
לבוא לארץ ישראל. אבל רבי שמעון הנזכר לעיל העתיר
עלי דבריו מאד, ואחריו ענו בלם והודו לדבריו. וכל אחד
ואחד כשמצא אותי בשוק תכף התחיל להוכיח לי שאי
אפשר בשום אופן לנסע לארץ ישראל אף על פי שלא
שאלתי אותו ולא בקשתי ממנו עצה, אבל הוא בעצמו
דבר עמי והוכיח לי בדברים הרבה שאי אפשר לפע חס
ושלום. וגדל הצער שהיה לי אז ובלבול הדעת ושברון לב
עד הנפש יודע רק השם יתברך. וחזרתי לאכסניא שלי,
ועליתי על העליה שמבחוץ, וישבתי דומם ומשתאה, עד
שמרב שבירת לבי התחלתי להוריד דמעות בלב נשבר
מאד. אחר-כך ישבתי עצמי קצת, והשלקתי עצמי על
השם יתברך, ונתחזקתי קצת ותכף ראיתי שאני מכרח
תכף לחשב מחשבות לראות ספינה לאלכסנדריא
של מצרים:

ז

ובצד הרחיב לי השם יתברך, שבאותו יום ראשון הנזכר
לעיל הודיע לי אחד שיש ספינה שהולכת לאדעס.
ושם היתה אשה אחת ועוד איש אחד, ותכף הלך עמי

ימי מוהרנ"ת

שלז

הַאִישׁ הַנּוֹכַח לְעֵיל שֶׁהוֹדִיעַ לִי וְנָתַתִּי בְיָדָם אֲגֵרֶת לְבֵיתִי.
וְשֵׁם בְּאוֹתָהּ הַסְּפִינָה דִּבְרָה עִמָּנוּ וְחִזְקָה אוֹתָנוּ מְאֹד
וְאָמְרָה שְׂאִין הַדְּבָר כְּמוֹ שֶׁהֵם אוֹמְרִים, כִּי הִיא נִסְעָה מִשָּׁם
לְכָאן בְּאֵלוֹ הָעֵתִים שֶׁעָבְרוּ, שֶׁבָּהֶם הִיְתָה הַסְּפִינָה יוֹתֵר
גְּדוֹלָה, וְשֶׁאֵר דְּבָרִים כְּאֵלֶּה שֶׁהָיוּ לִי נֶחֱת. כִּי בְּכָל הַיּוֹם כְּלוֹ
לֹא זְכִיתִי לְשִׁמְעַ מִשּׁוֹם אָדָם דְּבוֹר כּוּהַ:

צא

בַּיּוֹם שְׁנֵי הָיִיתִי עוֹד הַפְּעַם עַל הַסְּפִינָה הַנּוֹכַחֶת לְעֵיל,
וְשִׁמְעָתִי גַם בֵּן דְּבָרִים כְּאֵלֶּה שְׂאִין הַדְּבָרִים כְּמוֹ
שֶׁהֵם אוֹמְרִים, וְאָף עַל פִּי בֵּן רְאִיתִי שֶׁהוּא סְפָנָה גְּדוֹלָה,
וְאֵנִי צְרִיךְ לְרַחֲמִים וַיְשׁוּעָה גְּדוֹלָה. וּבִפְרָט שְׁגַם מְעוֹת עַל
הוֹצָאוֹת אֵין לִי כְּדֵי סְפוּקִי, כִּי בְּעַת כְּזוֹאת צְרִיכִין לְהִרְבוֹת
בְּהוֹצָאוֹת מְאֹד. וְתַכְּף בַּיּוֹם שְׁנֵי הַנּוֹכַח לְעֵיל כְּשֶׁחֲזַרְתִּי
מִהַסְּפִינָה הַנּוֹכַחֶת לְעֵיל, נִסְעָנוּ בְּסְפִינָה קְטַנָּה לְהוֹסְקִיעַ
לְרְאוֹת לְמַכּוֹר שֵׁם מְעַט הַסְּפָרִים שֶׁהָיוּ עִמּוֹ. כִּי רְאִיתִי מִיַּד
שֶׁהַמְּעוֹת שֶׁנִּשְׁאָר בְּיָדִי כְּשֶׁבִאתִי לְסַמְּבּוֹל בְּעֶרְךָ מֵאָה
וְחֲמִשִּׁים טָאָלִיר פְּחוֹת קֶצֶת, אֵינוֹ מְסַפִּיק אֶפְלוֹ עַל מַחְצָה
הוֹצָאוֹת לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל לְבַד, מְלַכְּד הַחֲזוּרָה. וְאָף עַל פִּי בֵּן
הָיָה קֶשֶׁה עָלַי מְאֹד לְנַסֵּעַ לְהוֹסְקִיעַ, אָף עַל פִּי שֶׁהִיא עִיר
שְׂרָבָה יִשְׂרָאֵלִים, וְהָעִיר הַזֹּאת הִיא הָעִיר הַגְּדוֹלָה מִיְּשִׁיבַת

ימי מוהרנ"ת

ישראל יותר משאר העירות שבסמבול, אבל מחמת שישם
 אין נמצאים שום אנשי פולין, כי מעט הגרים מפולין
 הנמצאים בסמבול רבם ככלם הם בעיר גאליטא. אבל
 מחמת ההכרח, ועקר הכונה שלי כי אמרתי אולי מאת ה'
 הוא שאני מכרח לילך להוסקיע כדי להשאיר שם איזה
 ספר מספרי רבנו זכרוננו לברכה, כי איך אפשר שאהיה
 בסמבול ולא אשאיר שם שום ספר חס ושלום, ורק
 מחמת זה נתחזקתי ואמרתי ויהי מה - אלך לשם.

והתחיל חברי רי"א לדבר לי שעכשו סמוך לערב, ובודאי
 נצטרך ללון שם, ואין לנו שום מקום ללון. וכבר
 ידענו היטב, שאצל הפרענקין [עדות המזרח] קשה מאד מאד
 למצא בית לכנס בו, בפרט אנשי פולין שהם בעיניהם
 לשחוק ללעג ולקלם. אבל אמרתי שגם דברי רי"א הם
 מניעה, ואיני רוצה לדחות הדבר, ויהי מה אלך לשם.
 והלכנו לחוץ ולקחנו משם עמנו מעט ספרים, וקצת ספרי
 רבנו זכרוננו לברכה, וטלית ותפלין שלי לבד. והלכנו שנינו
 אל השוק עד שמצאנו אחד מאנשי פולין שהיה לו הכרות
 עמנו, ובקשנו אותו שיוליך אותנו אל הדרך שהולכין
 להוסקיע והלך עמנו עד שהביא אותנו אל השער שיוצאין
 בו אל הים. ומחמת שכבר פנה היום לערב הכרחנו לתן
 להשומר שני פארים והניח אותנו לצאת מן השער (אבל בכל

ימי מוהרנ"ת

שלט

היום בלו אין נותנים בלום). ובאנו אל חוף הים, ושם עומדים ספינות מזמנות. והכנים אותנו האיש הנ"ל באיזה ספינה עם עוד שלשה או ארבעה אנשים אחרים שישבו שם מקדם, ונסענו להוסקיע. והלכנו על הים להחוף בערך חצי שעה ויותר, עד שבאנו להוסקיע ושלמנו להספן חמשה פארים בעד כל גפש.

ונכנסנו להוסקיע ובאנו שנינו אני ורי"א ושם אין שום איש מכיר אותנו, ואין שום איש שכיבין דבור אחד בלשוננו, ואפלו בלשון הקדש רחוק למצא איש שכיבין דברינו. והלכנו אנחנו נעים ונדים, וחכילתנו בידינו. ואין אנו יודעים להיכן נפגם. והתחלנו לשאל היכן הבית הכנסת או הבית המדרש? - ואין אדם מבין מה שאנו אומרים. כי בית-הכנסת הם קורין "קהל קדוש", ובית המדרש אין נמצא שם כלל. רק מקום שלומדים שם נקרא ישיבה, ויש מקום שיושבים שם בטלנים שאומרים תהלים וזה נקרא הסגר. וכל זה גודע לנו אחר כך, אבל בעת שנכנסנו לשם לא ידענו מפל הלשונות האלה. ושאלנו היכן בית הכנסת, וקצתם הבינו וקצתם לא הבינו. ושאלנו היכן החכם או הרב, והנערים שראו אותנו בלם שחקו מאתנו מאד, ורדפו אחרינו בכל פעם כמו אחרי המשגע חס ושלום.

ימי מוהרנ"ת

אחר כך צוה פרענק אָחד לְנער אָחד שְׂיולִיד אוֹתְנוּ לְהַרבּ הַכּוֹלֵל שְׂיִוְשֵׁב שֶׁם בְּהוֹסְקִיעַ שֶׁהוּא רַב הַכּוֹלֵל לְכָל הַעִירוֹת שְׁבַסְמַנְבוֹל. וְהִלְכְנוּ אַחַר הַנֶּעַר הַגִּ"ל, וְאַנְחֵנוּ לֹא הִבְנוּ מַה שְׁאָמַר הַפְּרַעַנְק לְהַנֶּעַר הַנּוֹזֵר לְעִיל, וְהֵיינוּ סְבוּרִים שְׂמוֹלִיד אוֹתְנוּ לְאַיִזָה בֵּית הַכְּנֶסֶת אוּ בֵּית הַמְּדַרְשׁ. וְהַנֶּעַר הֵלֵךְ לְפָנֵינוּ בְּשִׂמְחָה וּשְׂחֹק כִּי הָיָה לוֹ נַחַת שְׂיִישׁ לוֹ שְׂיִכּוֹת לְאַנְשִׁים הָאֲשֻׁכְנִיִּים שֶׁנִּדְמוּ בְּעֵינֵיהֶם כְּמַשְׁנָעִים חֹס וְשָׁלוֹם. וְהוֹלִיד אוֹתְנוּ עַד שֶׁהִכְנִים אוֹתְנוּ עַל הַעֲלִיָּה שֶׁל הַרְבּ הַכּוֹלֵל. וְהָיָה קָשָׁה עֲלֵינוּ לְכַנֵּס לְשֵׁם מַחְמַת שְׂאִינוּ מִבֵּין לְשׁוֹנְנוּ, וְגַם קָשָׁה לְכַנֵּס עִם הַחֲבִילוֹת שְׁבִידֵינוּ. וְאַף עַל פִּי כֵן הִנַּחְתִּי הַחֲבִילוֹת בְּיַד רִי"א וְאַנִּי נִכְנָסְתִּי לְהַרְבּ, וְלֹא הָיָה אִזּוֹ בְּקוֹ הַבְּרִיאָה וְהַתְּחִיל לְשָׂאֵל מֵאַיִן בָּאתֶם בְּלִשׁוֹן קְפִידָא קְצָת. וְהִשְׁבַּתִּי לוֹ דְּבָרִים מְעֻטִּים בְּאַיְמָה וּבּוֹשָׁה כִּי נִסְתְּמוּ דְבָרֵי לְפָנָיו, וְלֹא הִבִּין הֵיטֵב מַה שְׂאִנִּי אוֹמֵר. וְשֵׁם יֵשֵׁב עוֹד אִישׁ אָחַד לְפָנָיו וְדַבְּרוּ עִמִּי דְּבָרִים מְעֻטִּים מְאֹד, וְהִשִּׁיב מִיַּד לְמַחֵר, הֵינּוּ שְׂאִבּוּא לְמַחֵר. וְהָאִישׁ שְׂיִשֵּׁב אֲצִלוֹ הִרְאָה לִי בִּידוֹ הֲלֹא אַתָּה רוֹאֵה שְׂאִינוּ בְּקוֹ הַבְּרִיאָה. וַיִּצְאָתִי מִמֶּנּוּ מִיַּד בְּשִׂמְחָה שְׁפַטְרָתִי אוֹתוֹ. כִּי הִשְׁעָה הַמְּעַטֶּת שְׁעַמְדָּתִי לְפָנָיו הָיָה קָשָׁה עָלַי מְאֹד, מַחְמַת שְׂמַעוּלָם לֹא הָיִיתִי בְּעַנְיָן כְּזֶה.

ימי מוהרנ"ת

אחר כך יצאתי אל החוץ, ועמדנו לפוש אצל עין עב
אחד שעמד אצל איזה בית והנחנו שם איזה חבילה.
והתחילו לקבץ אנשים אצלנו והתחילו לשאל אם אנו
מוכרי ספרים והתחלנו להראות להם הספרים, אבל לא
הבינו דברינו, כי אם בקשי גדול הבינו קצת בלשון הקדש.
בתוך כך בא אדם שהוא עוסק במכירת ספרים ודבר עמנו
מעט, ולקח מאתנו ש"ס משניות קטנים, ולקח אחד מאתנו
ונתן לנו אדרוף [דמי קדימה] מעט מעות, והשאיר יקח למחר.
ועדין אין לנו מקום לכנס בו והיום הולך ופונה לערב.
ובתוך כך נודמן אחד ואמר שהוא יקנה מאתנו ספרים,
והולך אותנו לביתו והלכנו אחריו. בתוך כך בקשנו אותו
שגלין בביתו. ובתחלה מאן בדבר, ואחר כך בקשנו אותו
עוד, ואחר ההפצרה קבל אותנו ללון בביתו. ונתנו שבח
והודאה להשם יתברך שמצאנו מקום ללון. אחר כך בלילה
ספר לנו בעצמו שמה שקבל אותנו הוא רק מחמת שלא
היתה אשתו בבית, אבל אם היתה אשתו בביתו לא היה
יכול בשום אופן לקבל אותנו, כי נשותיהם אינן מקבלות
אורחים, בפרט אישכנזים:

צב

אחר כך בלילה בא אצלנו איש אחד שהוא חזן באיזה בית הכנסת שם, שמו רבי יעקב והוא יכל קצת לדבר בלשוננו. וגם ביום דבר עמנו קצת מדי עברו לפנינו:

צג

והנה בכל יום שלישי ורביעי עסקנו בענין מכירת הספרים והיינו הולכים וישיבים מהוסקיע לגאליטא ומשם לכאן וכל עקר פונתי היה בכדי למצא קונים על ספרי רבנו זכרוננו לברכה, ולא זכיתי למצא קונים על ספרי רבנו זכרוננו לברכה עד יום רביעי בבקר, שמכרתי ששה ספרי לקוטי מוהר"ן הגדולים. ובלילה השיך ליום רביעי היה לנו לינת לילה אצל הישיבה:

צד

והנה סמוך ליום רביעי, נזכרתי שפבר עברו שלשה ימים ועדין לא הייתי בבית הקונסליר (קונסוליא) אודות הבילעט (פרטים) שהניחו הקפיטאן שלנו שם וצוה לנו שנלך לשם לקבלו ולהחליפו שם. ועדין לא היינו בבית הקונסליר אודות הבילעט, ועל כן ביום רביעי נזכרנו אחר התפלה,

ימי מוהרנ"ת

וְנִסְעוּ לְגַאֲלִיטָע. וְנִסְעוּ עִמִּי עַל סְפִינָה אַחַת אֱלוֹ הָאֲנָשִׁים
שָׁקְנוּ בַּבֶּקֶר סִפְרִים אֲצִלְנוּ בִּי רְצוֹ לְקִנּוּת אֲצִלִּי עוֹד
סִפְרִים אַחֲרִים.

וּמְדֵי עֲבָרְנוּ עַל הַיָּם דִּבְרָנוּ דְבָרֵי תוֹרָה וְסִפְרוּ לִי אִיזָה
דְּבַר-תּוֹרָה שְׂאוֹתִיּוֹת אֲמַצְעִים שְׁבַתוֹךְ תִּכַּת יַעֲקֹב
(פְּסוּ יו"ד ע"ן קו"ף ב'ית) עוֹלָה לֵב. וּבַתְּחִלָּה שָׁאֲלוּ אוֹתִי אִימְתִי
יְבוֹא מְשִׁיחַ הַשְּׁבֵתִי לָהֶם שְׁזֵה נַעֲלָם מֵעֵין כָּל חַי כִּי הוּא
קִץ הַפְּלָאוֹת. וְכִמּוֹ שָׁאֲמַר דְּנִיֵּאל סֵתָם הַדְּבָרִים וְחַתָּם.
וְאֶפְלוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּעֲצֻמוֹ מַלְבֵּה לְפֹמָה לָא גְלִי, כְּמוֹ
שְׁכַתוֹב בַּתְּקוּנִים לְלִבִּי וְלֵאִיכָרִי לֵא גְלִיתִי. וְהִתְחִילוּ
לַעֲסֹק עִמִּי בַּעֲנֵן פְּרוּשׁ דְּבָרִים אֱלוֹ לְלִבִּי גְלִיתִי וְכו' וְהַשְּׁבֵתִי
לָהֶם כִּי יֵשׁ צְדִיקִים שְׁנִקְרָאִים בְּחִינַת לֵב, וְלָהֶם גְּלָה הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ קִץ הַפְּלָאוֹת, אֲבָל יֵשׁ צְדִיקִים שְׁנִקְרָאִים בְּחִינַת
אֲבָרִים וְלָהֶם לֵא גְלָה. אַחַר כֵּךְ אָמְרוּ לִי מִי נִקְרָא לֵב וְאִזּוֹ
הוֹדִיעוּ לִי עֲנֵן הַנּוֹפֵר לְעִיל מֵעֲנֵן יַעֲקֹב כְּנֹפֵר לְעִיל. אַחַר
כֵּךְ גְּלִיתִי לָהֶם עֲנֵן הַנּוֹפֵל שְׁגָלָה רַבְּנוּ זְכָרוֹנוּ לְבָרְכָה עַל
פְּסוּק כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ שֶׁהוּא סוֹפֵי תְבוֹת יו"ח'א'י'
וְכו' בְּנִדְרָם בְּתַחֲלַת סִפְר לְקוּטֵי מוהר"ן, וְהוּטַב בְּעֵינֵיהֶם
מְאֹד. גַּם אָמַרְתִּי לָהֶם מֵעֲנֵן וְאֵלָה שְׁמוֹת וְכו' שֶׁהוּא סוֹפֵי
תְבוֹת "תְּהִלִּים תְּשׁוּבָה" (לְקוּטֵי תַנְיָא ע"ג) וְלֹא יִכְלְתִי לִזְמַר
לָהֶם כָּל הָעֲנֵן, מַחֲמַת שְׂאִינָם מְבִינִים בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שְׁלָנוּ.

ימי מוהרנ"ת

וְכָל זֶה הָיָה בְּעֵינֵינוּ לְפָלֵא לְפָלֵא וְיִשׁוּעַת ה' נִפְלֵא וְנוֹרָא,
שְׁזִכִּיתִי בְּסַמְנָבוּל לְדַבֵּר מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבְּנוּ זְכוֹרָנוּ לְבִרְכָה,
וּלְמִכּוֹר שֵׁם סִפְרֵיו הַקְדוּשִׁים שֶׁהֵם אֶתְחַלְתָּא דְגֵאָלָה.

וּבָאתִי לְגַאֲלִיטַע סְמוּד לְחֻצוֹת הַיּוֹם, וּמִצָּאתִי אֶת בַּעַל
הָאֲכַסְנִיָּא שְׁלִי בְּבֵיתוֹ. וְהוֹדִיעַ לִי תַכְפָּה שֵׁישׁ סְפִינָה
שֶׁהוֹלֶכֶת לְאֶלְכֶסְנֵדְרִיא, וּבְיוֹם שַׁבַּת קָדֵשׁ אִם בְּיוֹם רֵאשׁוֹן
תֵּצֵא מִכָּאן. וְהֵייתִי נְחָפִז מְאֹד לִילְךָ אֶל הַקּוֹנְסֵלְיִר אוֹדוֹת
הַבִּילְעֵט, וְלֹא רְצִיתִי עוֹד לְהֶאֱרִיךְ בְּדַבְרִים עִם הָאֲנָשִׁים
שֶׁבָּאוּ עִמִּי לְקִנּוֹת סְפָרִים, וְדַחִיתִי אוֹתָם. וְהִלְכְתִּי בְּזִרְיוֹת
אֲנִי וְרִי"א וְהַבַּעַל הַבֵּית שֶׁהוּא רַבִּי אַבְרָהָם, וְהִלְכְתִּי מִיַּד
לְעִיר בֵּיאֲלַע שֵׁשֶׁם יוֹשְׁבִים כָּל הַקּוֹנְסֵלְרִין. וְהוֹלִיךְ אוֹתָנוּ
בְּדֶרֶךְ בֵּית־הַקְּבָרוֹת שֶׁל יִשְׁמַעְאֵלִים (אֵף עַל פִּי שְׁבָאֲמַת
יֵשׁ דֶּרֶךְ אַחֵר קְרוֹב מִמֶּנּוּ וְכָל זֶה הָיָה בְּכּוֹנָה) עַד שֶׁבָּאֵנוּ
לְקוֹנְצִילֵאֲרִיעַ מֵאוֹסְטְרִיָּה.

וּכְשֶׁנִּכְנַסְנוּ לְשֵׁם דְּחוּ אוֹתָנוּ מִזֶּה לָזֶה בְּדַרְכָּם עַד שֶׁבָּאֵנוּ
לְפָנֵי הַסִּיקְרָאטוֹר [הַמְזִכִּיר] וְתַכְפָּה הִרְאָה לִי
הַבִּילְעֵט שְׁלִי וְשָׂאל אוֹתָנוּ זֶה הוּא, הַשְּׁבֵתִי לוֹ הֵן. עָנָה
וְאָמַר מַה זֶה מַה בָּאת לְכָאן הֲלֹא זֶה הוּא בִילְעֵט שֶׁל
רוֹסְיָה וּמַה שְׁיָכוֹת יֵשׁ לָךְ לְכָאן. הַשְּׁבֵתִי לוֹ, אֲדוֹנֵי כָף הוּא
דֵּת רוֹסְיָה שְׁלוֹקְחִין הַבִּילְעֵט שֶׁל הַקּוֹנְסֵלְיִר וּמְחַלְפִין אוֹתוֹ

ימי מוהרנ"ת

שמוה

וְנוֹתְנִים בִּילְעַט שְׁלָהֶם. וּבְלֹא זֶה אֵין מְנִיחִים לְצֵאת
מֵהַגְרַעֲנִין, אָבֵל בְּאַמַּת מְבֹאָר בְּהַבִּילְעַט שְׁאֲנִי מֵאַנְשֵׁי
הַקִּיסָר מְאוֹסְטְרִיָּךְ. עֲנֵה וְאָמַר לֹא כֵן הוּא כִּי כַּמָּה אַנְשִׁים
כָּאוּ הֵנָּה וְהֵבִיאוּ הַבִּילְעַט שֶׁל הַקּוֹנְסְלִיר בְּעֶצְמוֹ. וְאָמַרְתִּי
לֹא יִקְרָא מִה שֶׁבְּתוֹכוֹ וְיִרְאֶה שֶׁכְּתוּב שֵׁם שְׁאֲנִי מְאוֹסְטְרִיָּךְ.
הַשִּׁיב אֵינִי מְכִיר בְּלִשׁוֹן רוֹסְיָה. לָךְ וְתֵן אוֹתוֹ לְמִי שֶׁכְּפִי
הַיֵּטֵב בְּלִשׁוֹן רוֹסְיָה לְקָרוֹת.

וְהֶלְכְנוּ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ מְאֹד, גַּם בְּתוֹךְ דְּבָרָיו הַזְכִּיר לְשׁוֹן שֶׁל
חֲשֵׁשׁ מְרַגְלִים חֵם וְשְׁלוֹם שֶׁנִּקְרָא בְּלִשׁוֹנָם. וְהָיָה
לִי צֶעַר גָּדוֹל וּפְחָד מְאֹד, וְהֶלְכְנוּ עִם הַבִּילְעַט לְבֵיתֵנוּ
וְעָלִיתִי עַל הָעֵלְיָה וַיִּשְׁכַּתִּי מִשְׁתוֹמֵם. אַחֵר כָּךְ הִלְךְ הַבַּעַל
הַבַּיִת רַבִּי אַבְרָהָם הַנִּזְכָּר לְעֵיל וְדָרַשׁ וְחָקַר, עַד שֶׁנִּזְדַּע לֹא
מִי שֶׁכְּפִי בְּלִשׁוֹן רוֹסְיָה וְחָזַר לְבֵיתוֹ וְקָרָא אוֹתִי. וְחִזַּרְתִּי
וְהֶלְכְתִי עִמּוֹ לְעִיר בִּיאֲלֵעַ, וּבָאֵנוּ לְבַיִת אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְלֹא
מְצָאֵנוּ אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְהֶלְכְנוּ לְבַיִת קְאוּוִינִי וַיִּשְׁכְּנוּ שָׁם לְפֹשֵׁ.
וַיִּשְׁכְּנוּ שָׁם הַרְבֵּה עַד שֶׁנִּזְדַּע שֵׁם מְאִישׁ אֶחָד שִׁזְדַּע בְּלִשׁוֹן
רוֹסְיָה, הֵינּוּ סוֹפֵר אֶחָד שֶׁנִּשְׁאַר מִבַּיִת הַקּוֹנְסְלִיר שֶׁל רוֹסְיָה.
כִּי אֵז בְּאוֹתָהּ הָעֵת לֹא הָיָה שֵׁם קוֹנְסְלִיר שֶׁל רוֹסְיָה, כִּי
נָסַע לְבֵיתוֹ מִחֲמַת מְרִיבַת הַגְרַעֲקִין (הַיִּוּנִים) כִּידוּעַ. וְעַל יְדֵי
זֶה הָיוּ לָנוּ יְסוּרִים כָּל כָּךְ. וְהֶלְכְנוּ לְבַיִת הַסּוֹפֵר הַנִּזְכָּר
לְעֵיל, וַיִּצָּא לְקָרְאֵתֵנוּ לְבַיִת הַשַּׁעַר. וְסִפְרָנוּ מִבְּקִשְׁנוּ וְלָקַח

ימי מוהרנ"ת

הבילעט וקרא אותו ואמר שפתוב בו שאני מהקיסר מאוסטריה, אבל אמר שלא ישר בעיניו החותם שנחתם עליו (הינו חותם הנשר שקובעין עליו) כי לא היה גבר כלל תמונת אות מהחותם כי באמת היה מטשטש מאד, וחתומת יד הגרף לודזירן בעצמו שהיה פתוב שם, אמר שאינו מפיר פתיבת ידו, כי זה כבר שתיים-עשרה שנים שהוא בכאן. אבל זה הוא תמונה בעיניו שהחותם העגל שקובעין הוא מטשטש מאד מאד עד שלא נפר ציור הנשר והאותיות כלל. והיה לנו צער גדול. ותכף הלך על העליה ולקח הבילעט והעתיק אותו אות באות והביא לנו הבילעט שלנו, וגם ההעפקה. רק פתב ההעפקה חתם בפתומה, ואמר לנו בעל פה שפתוב שם שהבילעט הוא שאני מאנשי קיר"ה מאוסטריה, אבל חתימת יד הגרף הנזכר לעיל אינו מביר. ותכף היה פחד גדול בלבי, אולי יקלקל יותר חם ושלום.

והנה כבר היה אחר חצות שאי אפשר עוד להתקרב לבית הקונסליר, וההכרח להמתין עד למחר. וחזרתי משם בפחי נפש ובדאגה גדולה ומרד ללב מאד, כי אני גר בארץ נכריה וכשהקונסליר לא יקבלני חם ושלום, בפרט בשעת מלחמה כזאת מי יודע מה יהיה מזה. אחר כך הכרחתי לילך עוד הפעם להוסקיע, לעשות שם

ימי מוהרנ"ת

קץ אודות הספרים שהשארנו שם. ובאנו לשם והיו לי שם קצת יסורים קדם שמצאתי האנשים שהיה לי עסק עמָהם, ולנו בבית רבי יעקב חזן הנ"ל:

צה

והנה ביום חמישי אחר התפלה עשיתי קץ וסוף אודות הספרים. ובעזרת השם יתברך קבצתי שם מעות בעד כל הספרים שמכרתים שם בערך מאה ועשרים טאליר. וזה היה לי לישועה גדולה, כי בעת פזאת צריכין הוצאה מרבה:

צו

והנה כל הסבוכים והגלגולים שסבב השם יתברך עמנו באלו הימים בהוסקיע וגאליטע אי אפשר לכאר. כי השם יתברך הרבה להפליא עמנו חסדו בכל יום ובכל עת ובכל שעה:

צז

והנה ביום חמישי חזרתי בזריות לגאליטע, ולא השארתי עוד שום ספר בהוסקיע. והיינו בהולים לחזר

לְגַאֲלִיטַע פֿרִי לְבֹא קֶדֶם חֲצוֹת לְבֵית הַקּוֹנְסֶלִיר לְשִׁמְע
הַתְּשׁוּבָה מֵהֶם. אֲשֶׁר עֵינֵינוּ הָיוּ תְּלוּיוֹת לְזֶה וְחֵינֵינוּ הָיוּ
תְּלוּיִים מִנֶּגֶד כִּי הוּא חֲשַׁשׁ סַפְּנַת נְפִשׁוֹת בְּנִזְכָּר לְעֵיל.

וּבְאֵנוּ לְגַאֲלִיטַע לְבֵית הָאֲכַסְנֵיָא שְׁלָנוּ, וְהִלְכְנוּ מִיַּד לְעִיר
בִּיאָלֶע, וְחִזְרְנוּ וּבְאֵנוּ לְסִיקְרִיטוֹר וּמְסַרְנוּ לוֹ
הַבִּילְעֵט עִם כְּתַב הַעֲתָקָה שֶׁל הַסּוֹפֵר הַנִּזְכָּר לְעֵיל, שֶׁהִיָּתָה
חֲתוּמָה. וּפְתַחְהָ וּקְרָאָהּ וְעָנָה וְאָמַר, הֲלֹא הוּא בְּעַצְמוֹ
אוֹמֵר שְׂאִינוּ מְכִיר הַחֲתִימָה וְאָמַר שֶׁהוּא צָרִיךְ לְשָׂאֵל אֶדוֹן
אֲחֵר שֶׁהוּא כָּמוֹ שְׁנֵי לְקוֹנְסֶלִיר, כִּי הַקּוֹנְסֶלִיר בְּעַצְמוֹ לֹא
הָיָה אִזּוֹ בְּבֵיתוֹ. וְחִזְרְנוּ וְהִלְכְנוּ מִשָּׁם בְּדַאָּגָה וּפְחַד גְּדוֹל,
וְגַדְל הַצֶּעַר וְהַפְּחַד שֶׁהָיָה לִי אִזּוֹ אִי אֶפְשָׁר לְבֹאֵר, וַיִּשְׁכַּחְתִּי
מִשְׁתוּמֵם עַל הָעֲלִיָּה עַד שֶׁהִתְחַלַּתִּי לְכַבּוֹת בְּלֵב נִשְׁבֵּר
מְאֹד שֶׁבָּאתִי לְאֶרֶץ מְרַחֲקִים וְאִין לִי מְכִיר, וּבָאתִי בְּסַפְּנָה
כְּזֹאת, וְהָיָה לִי כְּלוּזֵן עֵינַיִם עַד יוֹם שִׁשִּׁי אַחֵר הַתְּפִלָּה.

אַחֵר כִּדְ חִזְרְנוּ וְהִלְכְנוּ לְשֵׁם וְהַשִּׁיב הַסִּיקְרִיטוֹר שְׁנִלְךָ
לְהָאֶדוֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל בְּעַצְמוֹ, כִּי עֲדִין לֹא הִשִּׁיב לוֹ.
וְזֶה הָאֶדוֹן לֹא הָיָה אִזּוֹ בְּבֵיתוֹ, וְהִכְרַחְנוּ לְהַמְתִּין שָׁם הַרְבֵּה
בְּפָחֵי נֶפֶשׁ וְכְלוּזֵן עֵינַיִם. אַחֵר שְׁתַּיִם אוֹ שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת בָּא
הָאֶדוֹן הַנִּזְכָּר לְעֵיל לְבֵיתוֹ, וְהוֹדִיעָנוּ לָנוּ, וְהִלְכְנוּ וּבְאֵנוּ לְפָנָיו
וְהוּא טַעַן גַּם בֵּן כְּדַבְּרִים הָאֵלֶּה שֶׁדַּבֵּר הַסִּיקְרִיטוֹר הַנִּזְכָּר

ימי מוהרנ"ת

שמוט

לעיל, גם שאל להיכן אנו רוצים לנסע אמרנו לו לירושלים. ענה ואמר אין הקיסר שלנו בוחר באנשים ההולכים לירושלים, כי הוא רוצה שישב כל אחד במדינתו בביתו. כי אלו האנשים מרמים את העולם ולוקחים מעות המדינה לחוץ (פידוע ששם אסור על פי פקדת הקיד"ה לקבץ מעות ארץ ישראל) השבתי לו אני רוצה לחזור מיד ונשתק קצת אבל על כל פנים על הבילעט לא השיב דבר. רק אמר שהוא צריך לשלח הדבר לפני המיניסטר הקונסליר בעצמו, ושאי אפשר לקבל תשובה על-זה עד יום ב'. וקבל הבילעט וכתב ההעתקה הנזכרת לעיל מידינו, כדי לשלחו להקונסליר בעצמו וחזרנו והלכנו משם. וגדל הצער והפחד והאימה שהיה לנו אז אי אפשר לספר, וחזרתי ובכיתי לפני השם יתברך שירחם עלי ברחמיו העצומים:

צה

והנה גדל בליון העינים שהיה לנו עד יום שני יכול כל אחד להבין בעצמו. והנה זה היום עשה ה', היום יום שני פרשת אמר שלשים למספר-בני-ישראל, נכנסנו לשם והכרחנו להמתין קצת. אחר כך הביא לנו איש אחד שני בילעטין כתובים וחתומים פראוי עם שני צעמליך (פתקאות) בלשון ישמעאל. ברוד השם אשר הפליא חסדו

עָמְנוּ וְעִזְרוּנִי עַד כֹּה, בֵּן יִגְמַר נָא חֶסֶדוֹ עָלֵינוּ לְהַבְיֵאֵנִי
מִהֲרָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וְלְשָׁלוֹם אָמֵן:

צט

בְּיוֹם רְבִיעֵי פְּרֻשֶׁת אָמַר שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם לְמִסְפַּר-בְּנֵי-
יִשְׂרָאֵל י"ז אִיר עָלֵינוּ עַל הַסְּפִינָה לְאַלְכֶסְנֶדְרִיא.
וּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה כֶּךָ הָיָה, בְּיוֹם רְבִיעֵי פְּרֻשֶׁת קְדוּשִׁים הָעֶבֶר
כְּשֶׁבָאנוּ מִהוֹסְקֵי לְגַאֲלִיטַע, הוֹדִיעַ לָנוּ הַבַּעַל הַבֵּית תַּכְף
שֵׁישׁ סְפִינָה שְׁהוֹלְכֶת לְאַלְכֶסְנֶדְרִיא, וּבְיוֹם שֵׁשִׁי אוֹ לְמַחְרָתוֹ
תֵּצֵא כַּנּוֹכַר לְעִיל. וְאָמַר לָנוּ שְׁנַצְטַרְךָ לְתַן בִּיקָר דְּהִינוּ
שְׁמוֹנֶה-עָשָׂר אַדְמִים. וְאָמַרְתִּי לוֹ שְׁזַהוּ יוֹתֵר מְשֻׁלֶּשׁ-מְאוֹת
טָאָלִיר, הַשִּׁיב שְׁיֻכַּל לְהַעֲמִיד הַמְּקַח בְּסֶךְ שְׁלֹשׁ
מְאוֹת טָאָלִיר.

וּמִחֲמַת שְׁהִיִּיתִי בְּהוֹל אֲזֵי מְאֹד אֹדוֹת הַבִּילְעַט כַּנּוֹכַר
לְעִיל, וְגַם כְּסָפִי הָיָה חֲזָק מְאֹד לְמַהֵר גְּסִיעֶתִי,
עַל כֵּן לֹא הִשְׁבַּתִּי דְבַר וְהִיִּיתִי מְרַצָּה לְתַן אֶפְלוֹ זֶה הַסֶּךָ,
רַק שְׁלֹא הָיָה בְּיָדִי לְסַלֵּק זֶה הַסֶּךָ. בְּתוֹךְ כֶּךָ הִלְכַתִּי עִם
רַבֵּי אַבְרָהָם לְקוֹנְסֵלִיר וְהָיָה לִי שֵׁם כָּל הַצַּעַר הַנּוֹכַר לְעִיל,
וְחִזַּרְתִּי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם לְהוֹסְקֵי לַעֲשׂוֹת גְּמַר אֹדוֹת הַסְּפָרִים.
וּבְיוֹם חֲמִישִׁי בְּאוֹתִי לְגַאֲלִיטַא. וּכְשֶׁחִזַּרְתִּי מִהַקּוֹנְסֵלִיר וְעַדִּין

ימי מוהרנ"ת

שנא

לא פעלנו לקבל הבילעט אמר לנו רבי אברהם הנזכר לעיל שכתב נתן אדרוף סך חמשים טאליר לקפיטאן על שכירות הספינה בסך שלש-מאות טאליר, ונתתי לו מיד שלשים טאליר, אף על פי שתקף הבנתי שיש רמאות בדבר. אבל לא ידעתי איך להתנהג עמו כי יראתי ממנו מחמת הבילעט שאני צריך שילך עמי בכל פעם, ולא יכלתי להתגרות עמו על בן הכרחתי לתן לו שלשים טאליר.

והנה נתעכב קבלת הבילעט עד יום שני כנזכר לעיל, ובתוך כך בשבת קדש הכנים אותנו אחד מאנשי פולין לביתו, וכבד אותנו לקדש על יין שרף שלא היה מצוי אז בסטמבול גם ביום כבד אותנו בפרות כנהוג. והיו שם עוד אנשי פולין וכלם ענו ואמרו שבודאי רבי אברהם מטעה אותנו הרבה, כי אי אפשר שיתן כל כך בעד הספינה. גם ביום חמישי אמר לי שהוא ביקר גדול, והיה לנו צער גדול כי באמת לא היה בידינו לסלק כל זה הסף. והיה לנו יסורים גדולים מה אעשה כשאבוא לאלכסנדריא היכן אכנס ללוות לסלק לקפיטאן. וגדל הצער שהיה לי בימים אלה אין לשער. ובפרט שעתה נודע לי שהוא מטעה אותנו ונתוסף לנו הצער יותר. ואף על פי כן ראיתי שאין בידי לתקן הדבר אם לא שאשליך לאבוד השלשים טאליר שנתתי אדרוף. עוד אמרו לי כמה אנשים בשבת

ימי מוהרנ"ת

קדש היות שיש ספינה שהולכת לעיר בירוט ושם הדרך קרוב יותר הרבה לארץ ישראל מהדרך שיש מאלפסנדריא לארץ ישראל וגם נוכל לשפר בפחות הרבה מסך הנזכר לעיל והיה לבי חלוק מאד מה לעשות:

ק

ביום ראשון, פרשת אמר באו המשלחים מוילנא שהם מהמתנגדים הנקראים פרושים וקבל אותם הבעל הבית שלנו לביתו, והכרחנו לפנות כל החפצים שלנו מהחדר שהיו מנחים שם והעלינו בלם על העליה. וגם המשלחים הנ"ל בלם אמרו שהדרך נכון יותר לנסע לבירוט. והנה הייתי מרצה להניח לאבוד האדרוף ולשפר ספינה לבירוט, אבל העקר מה שנמנעתי מזה היה, מחמת שהספינה לבירוט לא תלך מפאן עד אחר שני שבועות, וזאת הספינה לאלפסנדריא מוכנת לילך תכף, כי אצלי היה קשה העכוב אפלו יום אחד בסטמבול כמו שנה, ועל כן הכרחתי לשאר במקחי הראשון.

אבל עדין היה לי צער גדול מחמת שאין בידי שכירות הספינה, וגם כי הוא מטעה אותנו בנופר לעיל.

ימי מוהרנ"ת

שנג

והתחלתי לדבר עם רבי אברהם הנזכר לעיל באשר שאין
בידינו לסלק כל הסף הנזכר לעיל, אולי יוכל לבקש
הקפיטאן שימחל איזה סך מסף שלש מאות טאליר, סוף
דבר ביום שני אחר שזכינו לקבל הבילעט בא רבי אברהם
ואמר שטען הרבה עם הקפיטאן ופעל אצלו שיניח מהמקח
סך שלשים טאליר. והנה אנחנו הבנו האמת שהכל
רמאות, ומי יודע כמה הוא נותן להקפיטאן, אבל ישבתי
עצמי הרבה הרבה וראיתי שאי אפשר לי לעשות באפן
אחר, רק לעשות עצמי כאינו יודע ולהאמין לדבריו. ונתתי
שבח והודיה להשם יתברך שעל כל פנים ותר לי שלשים
טאליר. גם ביום ראשון בא איש אחד מהוסקיע וקנה
מאתנו עוד איזה ספרים באיזה סך, ובתוכם קנה ספרי
רבנו זכרנו לברכה ועל ידי הותר הנזכר לעיל, ועל ידי
המכירה הנזכרת לעיל זכיתי שכבר היה בידי לסלק בעד
הספינה וגם לקנות צידה לדרך בצמצום קצת. וישבתי
עצמי הרבה, וסמכתי עצמי על השם יתברך ונקבע בדעתי
שאני מכרח לילך בספינה הזאת ששכרתי לאלכסנדריא
מחמת שהולכת מיד, וגם פי ראיתי פי מאת ה' הוא פי
כבר נתתי אדרוף והייתי מוכן לילך מיד אך רבי אברהם
אמר שביום מחר שהוא יום שלישי נעלה על הספינה:

ימי מוהרנ"ת

קא

ביום שלישי עמדנו בבקר ורציתי להתפלל, בא רבי אברהם הנזכר לעיל בבהלה ואמר ששמע מאחד שכבר הלכה הספינה ממקומה. והיה לנו צער גדול מאד, ורצתי תכף עם רבי אברהם הנזכר לעיל בבהלה ובחפזון גדול לבקש הספינה אולי נזכה למצאה עדין. והלכתי עמו בדרכים שלא עברתי בהם עדין, עד שיצאנו מעיר גאליטע, ועברנו בעיר אחרת, והלכנו הרבה מאד, עד שבאנו אל הים לאיזה מקום ספינות, ושם שכרנו ספינה קטנה, ובאנו אל הספינות הגדולות, ושאלנו על ספינה ששכרנו ולא מצאנו אותה. וחזרנו בפחי נפש לביתנו, וכבר עבר הרבה מהיום ואני לא התפללתי עדין. ומהרתי להתפלל בחפזון, ורבי אברהם רץ עוד לבדו לבקש הספינה עוד במקום אחר וחזר לביתו ולא מצאה. והיה לנו צער גדול מאד מה שאבדנו שלשים טאלייר והעקר מה שלא הלכנו עם הספינה פי היינו חפצים מאד לצאת מסמבול.

אחר כך אמר רבי אברהם שההכרח לילך רחוק הרבה לאיזה עיר, אולי נמצא הספינה שם. והיינו צריכים להוציא על הספק ארבעה או חמשה טאלייר, ולבלות כל היום על זה. והתחלנו לילך. בתוך כך נודמן לנו ערל אחד

ימי מוהרנ"ת

שנה

מאיזה ספינה, וענה ואמר לנו אתם מבקשים הספינה, בואו עמי ואראה לכם הספינה ששכרתם. והלך עמנו דרך מעט על הים ונסענו משם דרך מעט בספינה קטנה, ובאנו אל הספינה שלנו. אבל לא מצאנו הקפיטאן ונתתי שבח והודאה להשם ותברך שהחזיר לי אבדתי. טוב להודות לה' על גדל השגחתו בכל עת על נסיד שבכל יום עמנו וכו' ובפרט בנסיעה כזאת לאנשים בערכנו שאנו פאלמים בכאן, והכסף אין בידינו כ־אם בצמצום גדול. לולא ה' שהיה לנו וכו' פן יוסיף ה' לעשות נפלאות עמנו בכל עת:

קב

והנה בהיותי על הספינה הנזכרת לעיל ששכרנו, נודע לנו שלא תלך הספינה עד למחר. רק שביום זה כפי הנראה כבר זזה ממקומה, ומחמת זה לא היה יכול רבי אברהם למצאה:

קג

ביום שלישי הנזכר לעיל אחר חצות היום, חזר ובא רבי אברהם הנזכר לעיל, ואמר שראה פנים עם הקפיטאן ואמר שמחמת שנכו לו אתמול מהשכירות סך

ימי מוהרנ"ת

שְׁלֵשִׁים מְאֹלֶיךָ, עַל פֶּן אֵינִי רוֹצֵה עִכְשָׁו עוֹד לְהִמָּתִין עַל פְּרַעוֹן הַשְּׂכִירֹת רַק לְסַלֵּק לוֹ הַכֹּל תַּכְּף וּמִיד עַד פְּרוּטָה אַחְרוֹנָה. וְגַם עַל עֲנָן זֶה הָיָה לִי חֲלָקֵת הָעֵצָה וּבִלְבוּל הַדַּעַת מְאֹד. סוֹף דְּבַר הֶלְכְּנוּ עִם רַבִּי אַבְרָהָם הַנּוֹזֵר לְעִיל תְּחִלָּה לְבֵית הַקּוֹנְסֵלִיר, כִּי אָמַר שְׁשֵׁם נִמְצָא הַסּוֹפֵר שֶׁל הַקְּפִיטָאן, וְגַם לֵסֵק לוֹ כָּל הַמְּעוֹת וּנְקַבֵּל מֵאִתּוֹ כְּתָב בְּבֵית הַקּוֹנְסֵלִיר עַל-זֶה. וְהֶלְכְּנוּ לְשֵׁם וְלֹא מִצָּאנוּ אוֹתוֹ. וְחִזְרְנוּ מִשֵּׁם וְהֶלְכְּנוּ לְבֵית הָעֶרְכָּאוֹת שֶׁל הַיִּשְׁמַעְיָאִים, לְקַבֵּל מֵהֶם כְּתָב תַּקְּף עַל הַבִּילְעֵט שֶׁל הַקּוֹנְסֵלִיר כְּדֵי שְׁנוּכַל לְצֵאת מִסְטַמְבוּל, וְנִתְעַכְּבּנוּ שָׁם אֵיזָה שָׁעָה. מִשֵּׁם הֶלְכְּנוּ אֶל הַסְּפִינָה, וְסִלְקְנוּ לְהַסּוֹפֵר בְּהַסְּפִינָה כָּל הַמְּעוֹת. וְקַבְּלְנוּ מִמֶּנּוּ כְּתָב בַּחֲתִימַת יָדוֹ, וְחִזְרְנוּ לְבֵיתְנוּ עַל מְנַת לְעֹלוֹת בְּיוֹם מָחָר עַל הַסְּפִינָה. וְזֶה הַיּוֹם יוֹם רַבִּיעֵי הַנּוֹזֵר לְעִיל עָלִינוּ עַל הַסְּפִינָה. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל מִהֲרָה:

קד

וְהִנֵּה בְּרוּךְ הַשֵּׁם, כְּכֹר סִלְקְנוּ כָּל שְׂכַר הַסְּפִינָה עַד אֶלְכֶם גְּדִרְיָא וְשְׂכַר הַסְּרָסוּר וְשְׂכַר נוֹשְׂאֵי הַמַּטְלָמְלִין וְשְׂכַר הַסְּפִינָה הַקְּטַנָּה, וְגַם קָנִינוּ מֵעַט פְּרוֹת וְשָׂאָר דְּבָרִים

ימי מוהרנ"ת

מעטים קנינו לדרך. ולחם יבש תהלה לאל יש לנו פראוי
מאדעם, ועתה אין בדינו מעות כִּי־אם בערך שלשה
מאליר ולה' הישועה:

קה

בְּכָל יוֹם רְבִיעֵי הַנּוֹזֵר לְעֵיל לֹא זֹזָה הַסְּפִינָה כָּלֵל, וְכֵן גַּם
בְּיוֹם חֲמִישֵׁי שֶׁהוּא ל"ג בְּעֶמֶר גַּם בֶּן עֲמֻדָה הַסְּפִינָה
בְּמִקּוּמָהּ, וְהָיָה לִי צַעַר וּבִלְבוּל הַדַּעַת מִזֶּה מַחֲמַת שֶׁהַבְּטִיחַ
לִי הַפְּרָסוּר שֶׁכִּבְר הַסְּפִינָה מוֹכֶנֶת לִילָךְ מִיָּד, וְשֶׁכִּבְר הָיָה
רְאוּי שֶׁתִּלָּךְ בְּיוֹם שַׁבַּת הָעֶבֶר וְעַתָּה עֲדִין הִיא עוֹמֶדֶת
בְּמִקּוּמָהּ. וּמוֹרָא עָלָה עַל רֵאשֵׁי אוֹלֵי גַם בְּזֶה יֵשׁ רַמְאוֹת
כְּאֲשֶׁר סָפְרוּ לִי שֶׁפַּעַם אַחַת בָּא תִלְמִיד חֶכֶם אֶחָד לְשֵׁם
שֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה יוֹם וָלַיְלָה, וְהָיָה מִמַּעַט בְּשָׁנָה מְאֹד
וְשִׁמוּ רַבִּי לִיב אֲשֶׁכְּנִי. וְהִטְעָה אוֹתוֹ סְרָסוּר אֶחָד וְאָמַר
שֶׁשֶׁכֶר לֹא סְפִינָה וְרַבִּי לִיב הַנּוֹזֵר לְעֵיל סֵלֵק לוֹ כָּל שֶׁכֶר
הַסְּפִינָה וְיֵרֵד לְתוֹכָהּ, וְנִתְמַהֵמָה שֵׁם זְמַן הַרְבֵּה וְהַקְּפִיטָאן
דָּחָה אוֹתוֹ מִיוֹם אֵל יוֹם סוֹף דְּבַר יֵשֵׁב עַל הַסְּפִינָה כְּמָה
חֲדָשִׁים כְּמַדְמָה שֵׁשָׁה חֲדָשִׁים, וּלְבַסּוֹף הִכְרַח לְצִאת
מִתּוֹכָהּ כִּי הָיָה הַכֹּל שֶׁקָּר. כִּי הַסְּפִינָה לֹא הִיתָה צְרִיכָה
לִילָךְ מִשֵּׁם כָּלֵל, רַק הַכֹּל הָיָה רַמְאוֹת לְגוֹל מְמוֹנֵי בַּחֲנָם.
וְאַחַר כֵּךְ בְּשִׁיצָא מִהַסְּפִינָה עָנָה וְאָמַר לְהַפְּרָסוּר, הַצַּעַר

ימי מוהרנ"ת

שְׁגַרְמַת לִי מְחוּל לָךְ. אֲבָל הַבְּטוּל תּוֹרָה שֶׁבְּטַלְתָּ אוֹתִי כֵּךְ זְמַן אֵינִי מוֹחֵל לָךְ, וּבּוֹדָאֵי יִשְׁלַם לָךְ ה' כְּגַמּוּלָךְ. וְזֶה הַפְּרָסוּר הָיָה אִישׁ אָמִיד, וְהָיָה לוֹ אִשָּׁה וְשְׁתֵּי בָנוֹת וְתַכְףּ וּמְיָד מֵתוֹ אֶחָד אַחַד עַד שֶׁבּוֹמֵן קָצָר מֵתוֹ כָּלָם. הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְיוֹצְאֵי-חַצְיֵיהֶם וְלֹא נִשְׁאָר זָכְרוֹ. וְסִפְרוּ לִי מַעֲשֵׂה זֹאת לְמַעַן אֲדַע לְהִזְהַר מִן הַפְּרָסוּרִים.

אֲבָל אֲנִי כְּשִׁמְעִי זֹאת הַבְּנֵי מִיַּד שֶׁבּוֹדָאֵי אֲנִי צָרִיךְ לְזַהֵר מֵהֶם, וּבְלֹא זֶה אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהֵם שֶׁקְּרָנִים, אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ אִיךָ לְזַהֵר מֵהֶם, כִּי אֵי אֶפְשֶׁר לִי לְשַׁכַּח סִפִּינָה בְּלַעֲדֵיהֶם, בְּפֶרֶט שְׂאֵינִי מְכִיר הַלְּשׁוֹן כָּלָל. וְגַם זֶה שֶׁסִּפְּרָ לִי זֹאת, אֵף עַל פִּי שֶׁהָיָה חֲזוֹן וְנִדְמָה לְאִישׁ כֶּשֶׁר, אֲבָל כָּל כּוֹנְנָתוֹ הָיָה כְּדִי שֶׁאֶקַּח אוֹתוֹ לְפְרָסוּר. וְאֲנִי כִּכֵּר הַפְּרָתִי אוֹתוֹ שֶׁגַּם הוּא אֵינּוֹ אִישׁ אֲמֵת וְנוֹתֵן עֵינָיו בְּמִמּוֹן וְרוֹצֵה לְהַרְוִיחַ בִּי. וְאֶמְרָתִי בְּלִבִּי תַכְףּ אִם ה' לֹא יִשְׁמְרֵנִי, אֵי אֶפְשֶׁר לִי לְהִשְׁמַר מֵהֶם וּבְפֶרֶט שְׂאֵינִי נְחוּץ לְדַרְכֵי מָאֵד, וּמִחֲמַת זֶה הָיָה לִבִּי נוֹקֵשׁ בְּקַרְבִּי בַּעֲת שֶׁנִּתְעַכְּבְּתִי שְׁנֵי יָמִים הַנּוֹכְרִים לְעִיל עַל הַסִּפִּינָה, מִי יוֹדֵעַ עַד מָתַי אֶתְעַכֵּב. אֵף עַל פִּי שֶׁהַבְּנֵי שֶׁלְפִי הַנִּרְאָה לֹא הָיָה כְּפֶאֱן רְמָאוֹת גְּדוֹל כְּנֹכַח לְעִיל, אֵף עַל פִּי כֵּן רַבּוֹת מִחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וְהָיוּ עוֹלִים עַל לִבִּי פְחָדִים הַנּוֹכְרִים לְעִיל:

ימי מוהרנ"ת

שנמ

קו

ביום ששי בשעת התפלה התחילו לעסק במשיכת האנקירין ובפרישת הוילאות וכו', ותכף זזה ממקומה הספינה, והלכה הספינה בשלום בנחת תהלה לאל. ונתתי שבת והודאה להשם יתברך שתהלה לאל נצלנו גם מחשש זאת, אבל בכל יום ששי הנזכר לעיל ובכל יום שבת קדש עד היום יום ראשון פרשת בהר בחקתי לא היה רוח טוב לדרבנו, רק רוחות קטנים מאד וגם היו מושכים מן הצד מדרבנו, ועל כן הלכנו לאט לאט. השם יתברך יתן רוח טובה בנחת להגיענו מהרה למחוז חפצנו לחיים ולשלום ונזכה לבוא לארץ ישראל מהרה בקדשה ובטהרה אמן בן יהי רצון:

קז

ביום שבת הנזכר לעיל פרשת אומר אחר שנת הצהרים הייתי חלוש מעט, וגם חברי רי"א היה חלוש קצת. והנראה שהיה מחמת תנועת הספינה ואויר הים אבל תהלה לאל היה החלשות מעט דמעט ולא נתמהמה כלל:

קה

ביום שני פְּרַשְׁת בְּהַר בְּחֻקְתִּי הָיָה קִצְת רוּחַ סְעָרָה, וְאֲנִי
 הֵייתִי מִתְפַּלֵּל אֲזוּ בְּחֻדְרֵנוּ הַקָּטָן לְמַטָּה, וְרִי"א הָיָה
 לְמַעְלָה וְעַסַּק בְּבִשׁוּל. וְנִפְלַעְלָיו פָּחַד גְּדוֹל מִחֲמַת שְׂרָאָה
 שֶׁהִסְפִּינָה נְטָתָה עַל צְדָה מְאֹד, עַד שֶׁהָיָה הַצַּד הָעֲלִיּוֹן שֶׁל
 הַסְּפִינָה קָרוֹב אֶל הַמַּיִם מְאֹד, וְהָרוּחַ הוֹלֵךְ וְחֹזֵק וְהַקְּפִיטָאֵן
 וְהַמְטָרָאֵסִין בָּלָם עָסְקוּ בְּבִהְלָה וּבְחִפְזוֹן בְּמִשִּׁיכַת הַחֲבָלִים
 וְשִׂאָר הַתְּקוּנִים הַצְּרִיכִים כְּפִי הָרוּחַ הַזֶּה, וּמִחֲמַת זֶה נִפְלַע
 עַל רִי"א פָּחַד גְּדוֹל מְאֹד. וְגַם אֲנִי בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, וְלֹא
 רָאִיתִי כָּל זֶה רַק מִחֲמַת סְעֵרַת הָרוּחַ נִפְחַדְתִּי מְעַט, וּבִפְרָט
 שִׂידְעָתִי שֶׁהִסְפִּינָה הוֹלְכַת בֵּין הַהָרִים וּסְמוּכָה לִיבְשָׁה מְרַב
 הַצְּדָדִים. כִּי בְּכָל הַיָּמִים מִיּוֹם שִׁשִּׁי הַנִּזְכָּר לְעֵיל עַד הַיּוֹם
 יוֹם רְבִיעֵי הוֹלְכַת הַסְּפִינָה תָּמִיד בֵּין גְּבוּלֵי הַיִּבְשָׁה מְקַרֵּף
 מְרַב הַצְּדָדִים, רַק בְּמָקוֹם אֶחָד יֵשׁ כָּאֵן שְׁעַר שְׁנַכְנָסִין
 וְיִוצְאִין בּוֹ וְכֵן הִיא יוֹצֵאת מִשְׁעַר אֶל שְׁעַר בְּכָל פַּעַם. וְאֵלּוּ
 הַיִּבְשׁוֹת הֵם מֵאֵי הַיָּם שְׁמֻצוּיִים הַרְּבֵה בָּיָם זֶה. עַל כֵּן
 פָּנִים מִחֲמַת שֶׁהִלְכְּנוּ בֵּין הַהָרִים, עַל כֵּן מִסְכֵּן חַס וְשָׁלוֹם
 יוֹתֵר בְּשִׁישׁ רוּחַ חֲזָקָה. אֲבָל אֵף עַל פִּי כֵן הָיָה לְפִי חֲזָק
 וְלֹא נִפְחַדְתִּי רַק מְעַט, אֲבָל רִי"א נִבְהַל מְאֹד בְּפָחַד גְּדוֹל
 וְקָרָא אֵלַי בְּקוֹל גְּדוֹל וְאָמַר רַבִּי נָתַן אֶתְּהָ, אוֹי וְאֲבוֹי וְכוּ'
 הַתְּפִלָּה וְקָרָאוּ אֶל ה'. וְנִתְגַּלְגַּל גַּם עָלַי הַפָּחַד יוֹתֵר קִצְת,

ימי מוהרנ"ת

אָבֵל אַף עַל פִּי בֵן לֹא נִתְבַּהֲלֵתִי כִּלְל וְהִתְפַּלֵּלִתִי כְּדַרְכֵּי.
 וְכֵה נִמְשָׁךְ כַּמָּה שָׁעוֹת גַּם אַחֵר כֶּךָ בַּעַת שְׁאַמְרֵתִי תִּהְיֶינָה
 אַחֵר הַתְּפִלָּה, חֲזוֹר רִי"א וְקֵרָא עָלַי בְּקוֹל גְּדוֹל וְעֶצֶב אָהָה
 כִּי הֵימָּה הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר, וְכִיּוֹצֵא בְּלִשׁוֹנוֹת אֱלֹהִים. וְאִזּוֹ הַפְּסֻקֵי
 וְסִלְקֵתִי מִמֶּנִּי טְלִית וְתַפְלִין. וּבִאֲמַת הֵיךְ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם קָצַת
 סִפְּנָה אָבֵל בְּחִסְדֵי ה' לֹא הָיָה מִזֶּה דְבָר, וְעִבְרָנוּ בְּשָׁלוֹם.
 גַּם הַרוּחַ סְעָרָה הַנּוֹפֶרֶת לְעֵיל לֹא הָיָה פּוֹנָה לְדַרְכֵּנוּ,
 וּבִנְשֻׁבִיל זֶה הָיָה לָנוּ גַּם בֵּן צֵעֵר קָצַת. אָבֵל בְּעִזְרַת הַשֵּׁם אַף
 עַל פִּי בֵן סִבְבוּ אֶת הַסְּפִינָה לְדַרְכֵּנוּ הַנּוֹכּוֹן כְּדַרְדָּר הַמַּלְחִים
 וְה' עֲזָרְנוּ תִּהְיֶה לָּאֵל:

קט

בְּיּוֹם שְׁלִישֵׁי לֹא הָיָה רוּחַ גְּדוֹלָה, אָבֵל תִּהְיֶה לָּאֵל הַרוּחַ
 הֵיךְ בָּרַב הַיּוֹם פּוֹנָה לְדַרְכֵּנוּ:

קי

בְּיּוֹם שְׁלִישֵׁי הַנֵּ"ל עִבְרָנוּ אֶצֶל אִיזָה עִירוֹת שֶׁל יִשְׁמַעְאֵלִים.
 לָעֵת עָרַב הוֹרִידוּ אֶת הָאֲנָקִיר (עוֹגֵן), וְהַעֲמִידוּ אֶת
 הַסְּפִינָה סְמוּךְ לְעִיר אַחַת, וְאִינִי יוֹדֵעַ הַטַּעַם. וְעַמְדָּה רַק
 אוֹתָהּ הַלִּילָה בְּמִקּוֹמָהּ. בְּבִקְרַב בְּיּוֹם רְבִיעִי בַּעַת שְׁהֵינּוּ

ימי מוהרנ"ת

מכינים עצמנו להתפלל, חזרו ומשכו את האנקירין מן היים
 וחזרו והלכו ותהלה לאל גם היום הזה הרוח פונה לדרפנו
 בעזרת השם יתברך:

קיא

ביום רביעי הנזכר לעיל, חזרנו והגענו סמוך לעירות שהיו
 שם חזקות גדולות [מכצרים חזקים] והורידו וסלקו קצת
 וילאות כדי שתלך הספינה לאט לאט, וגם הורידו למטה
 את הספינה הקטנה. והקפיטאן צוה עלי לתן לו הבילעטין
 שלנו, והבנתי ששמה יושבים מושלים ישמעאלים לשמר
 המדינה באלו החזקות, וצריכין להודיע להם בשנוסעים,
 ולהראות להם הבילעטין. ונסע הקפיטאן לשם אל החוף.
 ואחר כך באו ישמעאלים אדונים על הספינה שלנו, ואני
 ישבתי למטה וגם רי"א בא למטה. וראינו דרך הארבה
 שבחדר, שהולכים ושבבים ישמעאלים בספינה שלנו ולא
 רצינו לעלות. אבל אחד מהם ירד אצלנו והתחיל לשאל
 אותנו איזה דבר ולא יכלנו להשיבו ועלה מיד. אחר כך
 קרא הקפיטאן אותנו לעלות למעלה, וישב שם איזה מושל
 ועמדנו לפניו ולא דבר לנו מאומה רק לקח הבילעטין שלנו
 מיד הקפיטאן וכתב תחתם פנהג. אחר כך ירדו
 הישמעאלים מספינה שלנו ובתוכם היה ישראל אחד, אבל

ימי מוהרנ"ת

אֲנַחְנוּ לֹא הִפְרָנוּ בּוֹ שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵלִי, כִּי קָשָׁה לְהַפִּיר בֵּין
 יִשְׂרָאֵל לְיִשְׁמַעְאֵל לְהַבְדִּיל. אָבֵל הוּא הַתְּחִיל לְדַבֵּר עִמָּנוּ
 בְּלִשׁוֹן הַקִּדְשׁ, וְקִבֵּל יְדִינוּ וְאָמַר, שָׁלוֹם וַיַּעֲקֵב הַלֵּךְ לְדַרְכּוֹ
 (כִּדְּ הֵם נוֹהֲגִים לומר וּלְכַרְךָ לְהוֹלֵךְ בְּדַרְךָ), וְגַם אֲנַחְנוּ אִמְרָנוּ לוֹ
 שָׁלוֹם בְּאַהֲבָה, וְנִפְטָרוּ וְהִלְכּוּ לְדַרְכָּם. אַחַר כֵּן חִזְרוּ וּפְרָשׁוּ
 הַיּוֹלְאוֹת וְהִלְכְנוּ לְדַרְכֵנוּ תַּהֲלָה לְאֵל. וְהָרוּחַ פּוֹנֶה לְדַרְכֵנוּ
 תַּהֲלָה לְאֵל:

קיב

בְּיוֹם רִבְעֵי פָרֶשֶׁת בַּחֲקָתִי הַנּוֹכַח לְעֵיל אַחַר כֵּן בְּעוֹד
 אֵיזָה שָׁעוֹת שֶׁהָיוּ כְּמוֹ אַרְבַּע שָׁעוֹת אַחַר חֲצוֹת
 הַיּוֹם, נִתְעוֹרַר רוּחַ סְעָרָה גְּדוֹלָה, וּבְכָל פַּעַם הוֹלֵךְ וְחֹזֵק.
 וְהָיָה רַעַשׁ גְּדוֹל עַל הַסְּפִינָה, כִּי הָיָה עֲבוּדָה רַבָּה וַיִּגִּיעַהּ
 גְּדוֹלָה לְהַמְלִיחִים שֶׁבְּכָל פַּעַם הִצְרִיכוּ לַעֲשׂוֹת עֲבוּדָה אַחֶרֶת,
 כִּי הָיָה הָרוּחַ הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר, וְלֹא הָיָה פּוֹנֶה לְדַרְכֵנוּ. וְהָיָה
 סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ הָרוּחַ לְכָל צֶד בְּדַרְךְ הַסְּעָרוֹת הַגְּדוֹלוֹת. וְעַל
 בֶּן הַכֶּרְחוֹ בְּכָל פַּעַם לְפָרֵשׁ הַיּוֹלְאוֹת לְצַד אַחַר וּפַעַם
 הִצְרִיכוּ לְסַלֵּק כְּמָה וְיִלְאוֹת וּשְׂאָר עֲנִינִים כְּאֵלֶּה. אָבֵל מִגְּדֵל
 הָרוּחַ סְעָרָה הַחֲזָקָה, כָּל חֲכָמָתָם תִּתְבַּלַּע וְהַסְּפִינָה נוֹטָה
 וּמִתְנַדְנֶדֶת לְכָל הַצְּדָדִים מְאֹד, וְהִלְכָה בְּאֵלְכֶסֶם מְאֹד פַּעַם

ימי מוהרנ"ת

נִמְתָּה בְּצַד זֶה מְאֹד עַד סְמוּךְ לַיָּם מִמָּשׁ וּפְעַם לְצַד זֶה. וְאָז הָיָה לָנוּ פֶּחַד גָּדוֹל כִּי הָיָה אֵז חֲשֵׁשֶׁת סַכְּנָה כַּנְּזָכָר לְעֵיל.

וְרִי"א עָלָיו נָפַל הַפֶּחַד יוֹתֵר, וַיֵּשֶׁב לְמִטָּה בְּחִדְרֵנוּ הַקָּטָן וְהֵצַר כִּי אָמַר שְׂאִינוּ יָכוֹל לְסַבֵּל הַפֶּחַד בְּשֵׂרוֹאָה בְּעֵינָיו שְׂאוֹן הַגְּלִים בְּרַעַשׁ כְּזֶה וְנִעְנוּעַ הַסְּפִינָה אֶל הַצְּדָדִין וְכוּ'. אָבָל אֲנִי הָיִיתִי לְמַעַלָּה אֵיזָה שְׁעָה, וְאַחַר כֵּךְ יִרְדֵּתִי לְמִטָּה גַם בֵּן לְהַתְּפַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂיַעֲזָרְנוּ בְּרַחֲמָיו. כִּי בְּכָל הַדֶּרֶךְ שֶׁהֲלַכְנוּ עַל הַיָּם הִשְׁחֹזַר לְסַמְנָבוֹל לֹא הָיָה לָנוּ בְּשׁוּם עֵת רוּחַ כְּזֶה וְסַכְּנָה כְּזֹאת לֹא מִנֵּה וְלֹא מִקְצָתוֹ, גַּם עַל הַיָּם הַזֶּה זֶה שְׁשָׁה יָמִים שְׂאֵנוּ הוֹלְכִים עָלָיו לֹא הָיָה עָלֵינוּ סַכְּנָה כְּזֹאת רַק בְּיוֹם שְׁנֵי הַנְּזָכָר לְעֵיל הָיָה קִצַּת רוּחַ גָּדוֹלָה, אָבָל לֹא נִתְמַהֵמָה כָּל כֵּךְ כִּי-אִם שְׁעָה מְעַטָּת, וְהָרוּחַ הָיָה הוֹלֵךְ וְחֹזֵק מְאֹד. וְגַם עוֹד כְּמָה סְפִינּוֹת הֲלָכוּ אֶצְלָנוּ, וְרֵאִינוּ בָּלָם אֵיךְ הָרוּחַ נוֹשֵׂא אוֹתָם וּמְסַבֵּב אוֹתָם, עוֹלִים שָׁמַיִם וְיוֹרְדִים תְּהוֹמוֹת, וְכֵן הָיָה בְּסְפִינָה שְׁלָנוּ. וְנִמְשַׁךְ הָרוּחַ סְעָרָה הַחֹזֵק הַזֶּה הִרְבָּה הִרְבָּה. וְלָעֵת עָרַב הַכֶּרְחוּ לְהוֹרִיד הָאֲנָקִיר וְלְסַלֵּק הַוִּילָאוֹת, וְהַעֲמִידוּ הַסְּפִינָה בְּעֵת תְּפִלַּת הַמְּנַחָה. וְנִתְּנוּ שִׁבְחָה וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהַעֲמִידוּ הַסְּפִינָה. שְׁעַכְשָׁנוּ אֵין הַסַּכְּנָה גָּדוֹלָה כָּל כֵּךְ, וְהַיָּם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר כְּסִיר נְפוּחַ בְּרוּחַ סְעָרָה. וְרַעַשׁ גָּדוֹל גַּם כָּל

ימי מוהרנ"ת

הלילה ומגדל השלכת הספינה וטלטולה ונענועה הקשה עולה ויורדת וכו' על ידי זה התחלנו לחלש, עד אשר בעת תפלת ערבית נחלשתי מאוד, ואני נתתי הקאות שתי פעמים בתחלת הלילה.

גם בעת שעמדה הספינה אף על פי כן לא היה לנו מנוחה, כי היתה מתנענעת בטלטול הקשה מאוד. וכן היה כל הלילה ולא אכלנו בערב כִּי־אם מעט והיה לי הקאות כנזכר לעיל. גם לעת ערב הלך רבי יהודא אליעזר ורצה לשאב מים מן הים לצרכנו והלך מאטראם אחד והשליך עליו חבל על ראשו בדרך שחוק, ועל ידי זה הפיל הכובע שלו לתוך הים ונאבד עד היום.

גם בכל הלילה היה הרוח הולך וסוער מאוד, ואנחנו שכבנו לישן בחלישות גדול. ונוסף לזה היה לנו עוד סכנה באותו הלילה כי בחדרנו הצר והארך קצת היה שם עוד אחד מאנשי הספינה, ואז היה לו כאב השנים, והביא לחדרנו אש ועשן עליו צוקער (סופר) לרפואה. וקדם השנה בא על דעתי חששה זאת מי יודע מה יהיה מהאיש שהכנים, כי מחמת שהארבה שבחדר פתוחה אל החוץ לאויר השמים והרוח מנשב בפרט רוח סערה פזאת על פן בודאי צריכין לשמור עצמו מן האש שם מאוד. ובאמת

ימי מוהרנ"ת

הקפיד הקפיטאן בכל עת שהכנסנו גר לחדר שלא ידלק בעת השנה, ובפרט בליל שבת שהדלקנו שמן ואחר הסעודה של ליל שבת נשאר עוד שמן בצנצנת, והיה אסור לנו לישן עד שרמזנו למטראס אחד שיכבה הנר. גם אחר כך לא הכנסנו שום גר לחדרנו ואכלנו בלילה בחוץ על הספינה לאור הפוכבים, ועכשו הלך הנזכר לעיל והכנים אש בחדרנו בלילה. והיה עלי פחד גם קדם השנה, אבל לא יבלתי לומר לו, מחמת שאינו מכין בלשונותינו גם ידעתי כי לא יצית לי. ושכבתי לישן ויהי בתוך הלילה הקיצותי, והנה אש גדולה בוערת על השלחן והלהב עולה למעלה. כי היו מנחים ספרי פסולים שלהם שם על השלחן ושאר נירות וכלם נשרפו. וגם קצת מגוף השלחן אבל בעת שהקיצותי כבר נודע לאחד זאת, ועמדו ועסקו לכבות, ואמרו לזה שגרים זאת אל תפחד וגם אני נתתי להם ממימי הנטילה שלנו וכבו. ואחר כך ירדו עוד מאטראסין והביאו דלי מים ותהלה לאל שקעה האש. וגדל ספנה זאת אין לשער כי החדר צר מאד ולא היה בו שום פתח כראם ארבה קטנה שבעלית הספינה, ואם חס ושלום היה מתפשט האש עוד לצד הארבה שהיתה סמוכה לשם מאד, לא היה לנו שום מקום לברח מן האש חס ושלום. ורי"א ישן ולא ידע בכל זה.

ימי מוהרנ"ת

שסז

בבִּקְרָה בַּיּוֹם חֲמִישֵׁי סִפְרָתִי כָּל זֶה וְהוֹדַעְתִּי לּוֹ כָּל סִכְנַת
הָאֵשׁ שֶׁהָיָה לָנוּ בְּלֵילָה זֹאת, וְאָמַרְנוּ מַה זֹאת
שֶׁנוֹסֵף לְסִכְנַת הַיּוֹם שֶׁאֵנּוּ עוֹבְרִים בָּהּ עִכְשָׁו, וְנוֹסֵף לָזֶה
הָיָה עָלֵינוּ סִכְנַת הָאֵשׁ בְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר הִצִּילָנוּ מֵאֵשׁ
וּמַמּוּם. וְסִפְרָתִי לֹא אֶת דְּבָרֵי הַצַּחֲוֹת שֶׁאָמַר רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ
לְבִרְכָה אַחֵר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה תִּשְׁעָה תְּקוּנֵינִי (לְקוּמֵי מוהר"ן ב')

הַמְדַבֵּר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁמְדַבֵּר שֵׁם מֵאֵשׁ וּמַמּוּם, כִּי מִבְּאֵר
שֵׁם שֶׁצָּרִיכִין שִׁיחִיו כָּל דְּבָרָיו כְּגַחְלֵי אֵשׁ וְעַל יְדֵי זֶה יְכוּלִים
לְקַבֵּל תּוֹרָה מִהַנְּשֻׁמָּה וְכוּ' וְאִזּוֹ פֶתַח צוּר וְיִזְוֹבוּ מִיָּם וְכוּ' עֵינַי
שֵׁם וְאָמַר אַחֵר כֶּךָ (אִידֵךְ הָאֵב הַיֵּינֵט גִּזְאָגֵט פֶּאָר פִּיעֵר אֹן פֶּאָר
וּואַסֵּר) [אִמְרָתִי הַיּוֹם כְּנֶגֶד אֵשׁ וְכְנֶגֶד מַיִם]. וְעַל יְדֵי זֶה שֶׁסִּפְרָתִי לֹא
זֹאת נִכְנַסְתִּי אַחֵר כֶּךָ בְּשִׁיחָה נָאָה מֵרַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה,
וּמִתּוֹרָתוֹ הַנּוֹרָאָה וְהַחֲיִינוּ עֲצֻמְנוּ קֶצֶת בְּזֶה.

אֲכַל הַיָּם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר מְאֹד מְאֹד, וְחֲלִישוּתֵינוּ גְדוֹל מְאֹד,
וְהָיָה קִשָּׁה עָלַי מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל. וְאַחֵר כֶּךָ רְצִיתִי
לְהִתְפַּלֵּל, וְקִדְּם שֶׁהִנְחֵתִי טְלִית וְתַפְלִין הַכְּרַחְתִּי לְתַנּוּ
הַקְּאוֹת. וְאַחֵר כֶּךָ הִתְפַּלַּלְתִּי בְּחֲלִישוֹת גְּדוֹל, וּבְעוֹד שֶׁהָיִיתִי
מֵעֵטֶף בְּטְלִית וְתַפְלִין, קִדְּם שֶׁגִּמְרָתִי אֲמִירַת וְהוּא רַחוּם
שֶׁל שְׁנֵי וְחֲמִישֵׁי, נְחַלְשֵׁתִי מְאֹד. וְהַכְּרַחְתִּי לְסַלֵּק בְּמַהִירוֹת
גְּדוֹל הַטְּלִית וְתַפְלִין וְחֲזַרְתִּי וְנִתְתִּי הַקְּאוֹת. וְהָיִיתִי אִזּוֹ חֲלוּשׁ

ימי מוהרנ"ת

מאד, והים הולך וסוער בלי הפסק. אחר כך הוציאו האנג'ור והתחילו לילך בתקף הרוח סערה אבל לא הלכו כיראם איזה שעות. אחר כך כמו שעה אחת אחר חצות היום חזרו והורידו האנג'ור, ועכבו הספינה ועדין לא פסק הרוח סערה והספינה מתנדנדת במקומה מאד מאד, אך בחסדי ה' פסקו חלישותינו קצת, אבל עדין לא חזר פחנו עלינו. השם יתברך ירחם ויקם סערה לדממה ויחזיר אותנו לאיתנו מהרה, אמן, בן יהי רצון:

ועמדה הספינה כך כל יום חמישי והים הולך וסוער. לעת ערב שהוא ליל יום ששי נשקט קצת הרוח סערה. וכן בבקר ביום ששי גם כן לא היה הרוח סוער כל כך. אבל אחר חצות היום בערב שבת קדש הנזכר לעיל חזר ונתעורר רוח סערה גדולה. ובליל שבת היה קשה עלינו מאד מאד להעמיד הַנֵּר שלא יכבה. והכרחנו בערב בעת ההדלקה להעמידו על הפרקע בקרן זוית וכל הלילה של ליל שבת היה הרוח הולך וסוער אבל הספינה עדין עמדה על מקומה. וזה היה חסד גדול מהשם יתברך שנתעבבה זה הזמן, שעל ידי זה היה הרוחה קצת וכח לסבל. ואף על פי כן היינו חלשים קצת מכבר, וגם גדל נדנדוד הספינה במקומה החלישה אותנו קצת:

ימי מוהרנ"ת

ק"ג

ביום שבת קדש בבקר השכם נתעוררו הקפיטאן וכל
 המטראסין בזריזות גדול, והוציאו במהירות
 האנקור. והרוח היה חזק וסוער ברעש גדול, אבל היה
 מנשב לדרךנו מבין מאד ומחמת זה נזדרזו לילך מיד.
 והתחילה הספינה לפרח ממקומה בזריזות בטלטול ונענוע
 ונדנד גדול, והבנו תכף שמזה בודאי יגיע לנו מה שיגיע
 חס ושלום וכן היה. ואף על פי כן התפללנו תפלת שחרית
 ומוסף ואכלנו סעדת שחרית מעט לחם עם שמן זית כי
 בלא זה לא היה לנו לאכל שארי דברים בשבת. אבל גם
 הלחם לא יכלתי לאכל פראוי כראם מעט בדחק, וברכתי
 ברבת המזון. ואחר ברבת המזון הנחתי עצמי לישן ומאז
 התחיל החלישות להוסיף עלינו עד שנפלנו על ערש דוי
 והיינו חלולים מאד כל יום השבת קדש ולא טעמתי כלום,
 ולא אכלתי שום דבר בסעדה שלישית, אפלו לימינע
 ומאראנץ (למון ותפוזים) שהיה לנו ושפיריטום (אלכוהל) הכל
 לא יכלתי לקבל כלל, בשום אופן. ומנחה של שבת וערבית
 של מוצאי-שבת וספירה, הכל התפללנו מנח במקומנו,
 בחלישות ועיפות.

ויספורים אלו היו לנו מן יום השבת קדש הנזכר לעיל עד יום רביעי בבקר, והיום הולך וסוער בועף וברעש גדול, והרוח גדל וחזק מאד, והספינה מתנדנדת ומתהפכת ומסבבת בנדנדוד גדול לכל הצדדים, והגלים מתנשאים מאד וכל פעם התיזו מים הרבה לתוך הספינה. ולפעמים התיזו עלינו לתוך חדרנו, והיא עולה שמים ויורדת תהומות וטלמלה וצערה אותנו מאד מאד, והיה לנו צער ויסורים מרים וחלישות גדול מאד אלו הימים. ואני נתתי הקאות הרבה כמה פעמים בכל יום. ברוך השם הנותן לי עף כח אשר עד פה עזרני. ותהלה לאל ביום רביעי בבקר התחלנו לחזור קצת לאיתנו, וגם הרוח סערה נשקט קצת וכל הימים הנזכרים לעיל לא אכלתי פלל. וכל מה ששתינו טייל או קאווע הקאתי אחר כך. וברוך השם ביום רביעי הנזכר לעיל התחלנו לאכל וחזרנו לאיתנו מעט מעט.

זוה היום עשה ה' היום יום חמישי ג' סיון באנו לעיר אלכסנדריא של מצרים בשלום, בלי שום פצע משום צר ואויב חס ושלום. ושקר ענו בנו שרצו למנע אותנו מחמת פחד שקר הנזכר לעיל. ברוך השם שלא שמענו להם בעזרת השם יתברך:

ימי מוהרנ"ת

קיד

ביום חמישי הנזכר לעיל פָּרַשְׁת בַּמִּדְבָּר יוֹם רֵאשׁוֹן
 מִשְׁלֶשֶׁת יְמֵי הַגְּבֻלָּה, נִכְנַסְתִּי עִם הַקְּפִיטָאן בְּסִפְיָה
 קִטְנָה לְאַלְכְּסַנְדְּרִיא. וּבַעֲצֵמִי לֹא יָדַעְתִּי לְהִיכֵן אֲכַנֵּס מֵאַחַר
 שָׂאִין לִי מִכִּיר שָׁם, וְאִינִי יוֹדֵעַ שׁוֹם דְּבוּר בְּלִשׁוֹנָם. וְשׁוֹם
 יִשְׂרָאֵל מְפוֹלֵן וְאַשְׁכְּנֵנו לֹא נִמְצָא שָׁם. וּבִאתִי עִם הַקְּפִיטָאן
 עַד הַחוּף הַיָּם וַיִּצְאֵתִי אֶל הַיַּבְשָׁה וְהִתְחִיל הַקְּפִיטָאן לְכַנֵּס
 אֶל הָעִיר, וְאִנִּי הִלְכְּתִי אַחֲרָיו, עַד שֶׁעָבַר בְּתוֹךְ הָעִיר בְּכַמָּה
 רְחוּבוֹת, וְאִנִּי אַחֲרָיו וְרֵאִיתִי לִפְנֵי עִם אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתִּי. כִּי
 מִנְהַג מִצְרַיִם מִשְׁנָה עוֹד בְּכַמָּה וְכַמָּה דְּבָרִים מִמִּנְהַג
 סְטֵנְבוּל, הֵן בְּהַמְלֻבוּשִׁים וְהֵן בְּהַלְשׁוֹן וְהֵן בְּמִינֵי בְּהֵמוֹת
 וְשָׂאֵרֵי דְּבָרִים וְנִבְהַלְתִּי מִרְאוֹת. וְאִנִּי עוֹבֵר בְּתוֹךְ הָעִיר
 בְּאֵלֶם וּבְחֶרֶשׁ וְהַפֵּל מִסְתַּכְּלִים וְתַמָּהִים עָלַי. וּקְצַתָּם
 שׁוֹחֲקִים וּמְתַלּוֹצְצִים מִמִּנֵּי בְּפָנַי, אֲבָל שׁוֹם אָדָם לֹא פָּגַע בִּי
 חֵם וְשִׁלּוּם. וְלֹא הָיִיתִי יָכוֹל לְשָׂאֵל אֶפְלוֹ הֵיכֵן מְקוֹם
 הַיְהוּדִים כִּי אֵין מְלָה בְּלִשׁוֹנִי לְהִבִּין שׁוֹם דְּבוּר מִלִּשׁוֹנָם.

בְּתוֹךְ כֶּךָ הִתְחַלְתִּי לִפְגַּע קְצַת אֲנָשִׁים פֶּאֶחֶאֶקִין, שֶׁהֵם
 הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים מִמְּדִינֹת שְׁלָנוּ כְּגוֹן מֵאַשְׁכְּנֵנו
 וְאִיטְלִיָּה וְכו', וְהֵם נִקְרָאִים שָׁם פְּרַעֲנִקִין. וְאֵלוֹ הָאֲנָשִׁים
 בְּשָׂרָאוֹ אוֹתִי הָיוּ כְּמוֹ מְחַתְּנִים עִמִּי, וְהִתְחִילוּ לְקָרֵב אֵלַי

וְלִדְבַר עַמִּי קִצַּת מַחֲמַת שְׁאֲנוּ בְּלִנּוּ מֵאֲקָלִים אֶחָד מֵאִירוֹפָּה.
 אָבֵל גַּם עִמָּהֶם לֹא יִכְלַתִּי לְדַבֵּר כִּי רַבָּם כְּכֹלֶם מְדַבְּרִים
 בְּלִשׁוֹן אִיטָלְיָה וְסוֹלוּוִיטְקָא. וּבִתְוֹךְ כֶּךָ נֶעְלַם מִמֶּנִּי
 הַקְּפִיטָאן, וְהִלַּכְתִּי אֲנִי לְבִדִּי בְּתוֹךְ הֶרְחוּבוֹת וּבֵין הַחֲגִיזוֹת
 וְעֵדִין אֵינִי יוֹדֵעַ כָּלֵל לְהִיכֵן אֲנִי הוֹלֵךְ. וְרָצִיתִי לְשֹׂאֵל הֵיכֵן
 הָרַב אוֹ הַחֶכֶם וְאִין מְשִׁיב לִי דְבַר כִּי לֹא פִּגְעַתִּי בְּיִשְׂרָאֵל
 רַק בְּעַרְבִיִּים אוֹ יִשְׁמַעְאֵלִים.

בְּתוֹךְ כֶּךָ הִקְרָה ה' לִפְנֵי שְׁנֵי פְּרַעַגְקִין, וְהִתְחִילוּ לְקַרֵּב
 אוֹתִי וְלִשְׂאֵל בְּשִׁלּוּמֵי בְּרָמּוֹ. וְגַם הֵם לֹא הִבִּינוּ
 בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ, וּבִקְשַׁתִּי אוֹתָם הֵיכֵן הָרַב וְהַחֶכֶם. וְהִשִּׁיב
 אֶחָד שִׁיּוֹלֵךְ אוֹתִי לְהָרַב וְכֵן עָשָׂה, וְהִלֵּךְ עַד שֶׁהִבִּיא אוֹתִי
 לְבֵית הָרַב שֶׁהָיָה סְמוּךְ לְמָקוֹם שֶׁפִּגְעַתִּי אוֹתוֹ, וּבְרוּךְ הַשֵּׁם
 שֶׁפָּאֵתִי לְבֵית הָרַב בְּשָׁלוֹם. וְהָיָה זֶה חֶסֶד גָּדוֹל מֵהַשֵּׁם
 יִתְבָּרֵךְ אֲצִלִּי שֶׁנִּכְנַסְתִּי לְתוֹךְ כֶּרֶךְ כְּזֶה בְּשָׁלוֹם בְּמָקוֹם שֶׁאֲנִי
 כְּאֵלֶם מִמֶּשֶׁ. וְלֹא עַל חֲנָם אָנוּ אוֹמְרִים שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל
 יוֹם נוֹדָה לָךְ וְכוּ' עַל גִּסְיֶךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ, וְעַל גַּפְּלֹאוֹתֶיךָ
 וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת, עָרַב וּבִקֵּר וְצָהָרִים וְכוּ' וְזֶה אֶפְלוֹ
 כְּשִׁיּוֹשֵׁב הָאָדָם בְּבֵיתוֹ, מִכָּל-שָׁכֵן בְּדֶרֶךְ בְּמַדְיֵנוֹת הַיָּם
 בְּמַדְיַה רְחוֹקָה וּמְשֻׁנָּה מְאֹד מִמְּדִינֹתֵינוּ כְּזוֹ. יְהִי שֵׁם ה'

מְבָרֵךְ תָּמִיד:

ימי מוהרנ"ת

שעג

קטו

בבואי על העליה שָׁדַר שֵׁם הָרַב. הֶלֶךְ מֵאִתִּי זֶה שֶׁהוֹלִיךְ
אוֹתִי וְנִשְׁאַרְתִּי שֵׁם לְבָדִי. וְהִדְלַת הַיְתָה סְגוּרָה
וְנִזְדַּמְּן שֵׁם יִשְׂרָאֵל אֶחָד שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהָרַב וְהִתְחִיל לְדַפֵּק
עַל הַדְּלֵת. וּפְתַחָה אִשָּׁה אַחַת, וְלֹא הִנִּיחָה אוֹתִי לְכַנֵּם
וְאָמְרָה שֶׁהָרַב יֵשֵׁן. וְרִמְזָה לִי בְיָדֶיהָ עֲנֵן שְׁנָה, וְאָמְרָתִי אַף
עַל פִּי כֵן אֶכְנֵם וְאִמְתִּין עַד שִׁיקוּיךָ וְלֹא הִנִּיחָה אוֹתִי לְכַנֵּם.
וְאָמְרָתִי אֵשֵׁב בְּבֵית שַׁעַר שַׁעַל הָעֲלִיָּה, כִּי בּוֹדָאִי לֹא אֶזוּז
מִכָּאֵן עַד שִׁיקוּיךָ הָרַב. וְיִשְׁבְּתִי שֵׁם לְבָדִי וְזֶה הָיָה לִי קֶצֶת
מִנּוּחָה וְהִתְחַלְתִּי לְחַשֵּׁב מַה שֶׁהֵייתִי צָרִיךְ.

בַּתּוֹךְ כֶּךָ חֲזַר וּבָא הָאִישׁ הַנּוֹכַח לְעִיל שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהָרַב,
וַיֵּשֶׁב עִמִּי שֵׁם גַּם כֵּן, וְקָרַב אוֹתִי. אָבָל לֹא הָיָה
מִבֵּין בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כִּי־אִם מְעַט דְּמְעַט בְּקִשׁוּי גָּדוֹל. כִּי
לִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁלָּהֶם מִשְׁנָה מְאֹד מִלִּשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ שֶׁלָּנוּ בְּיָדוּעַ,
וּמִי שֶׁהוּא לְמִדָּן וְיֹדֵעַ לְדַבֵּר לִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ יְכוּלִין לְהִבִּין מְעַט
מִמֶּנּוּ, אָבָל רַבִּם עִמִּי הָאֲרֻצוֹת וּמֵהֶם קָשָׁה לְהִבִּין דְּבוּר
בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וְיִשְׁבְּתִי שֵׁם בְּבֵית שַׁעַר הַנֶּ"ל לְעַרְךָ שְׁעָה
וְיֹתֵר. אַחֲרַי כֶּךָ פִּתַח הָרַב הַדְּלֵת וְנִכְנַסְתִּי אֵלָיו וְשָׂאל אוֹתִי
מַה טּוֹבִי; וְגַם עִם הָרַב קָשָׁה קֶצֶת לְדַבֵּר. אָבָל מֵאֵת ה'
הַיְתָה שֶׁנִּזְדַּמְּן לִי אִישׁ אֶחָד בְּסַטְנָבּוֹל שָׁמוֹ רַבִּי יַחִיאֵל

ימי מוהרנ"ת

מצפת והוא מאנשי ליטא, והוא בא בסמוך מאלכסנדריא לסטנבול וישב באלכסנדריא חמשה חדשים, וכבר היה לו הפרות עם הרב ועם הגביר רבי אברהם טילקא. ונתן לי שני אגרות להרב ולהגביר הנזכר לעיל. פי רבי יחיאל הנזכר לעיל עמד בבית הגביר הנזכר לעיל כל חמשת החדשים הנזכרים לעיל שישב שם. ואלו שני האגרות היו טובה גדולה מאד לאיש כמוני אשר מעולם לא גפיתי בכיון זה להצטרף לילך להרב, והיה קשה עלי מאד מאד לכנס להרב ובפרט פי כבוד לשון אנכי במדינה זאת אפלו בלשון הקדש כנזכר לעיל, על פן האגרת הנזכרת לעיל היה לי לפה.

והנה הרב הוא קצת קפדן ותכף התחיל לומר בדרך קפידא כמו שאמרו לי בסטנבול, איך נוסעים עכשו בעת פזאת לארץ ישראל שנשמע מלחמה פזאת עם הגרעקין וכיוצא בדברים פאלה, ובאמת גם באלכסנדריא אין יודעים האמת בענין מלחמה זאת. והתחלתי לבקש את הרב על כל פנים מאחר שפבר באתי יתן לי לעת עתה על כל פנים אכסניא. השיב האתה יכול לפרע. אמרתי לו והכנסת אורחים אין כאן. השיב בכאן יש תקנה שלא לקבל אורח כיראם עד שלשה ימים. השבתי לו טוב אנחנו

ימי מוהרנ"ת

שעה

נאכל משלנו אחר שלשה ימים רק לעת עתה יתן לנו
אכסניא להניח החפצים שלנו.

ותבב שלח עמי האיש הנזכר לעיל שהיה צריך להרב
באיזה עסק, והלך עמי האיש הנזכר לעיל ועבר
עמי ברחובות ובשוקים. וקשה לי לדבר עמו והביא אותי
לחצר אחת והעלה אותי בכמה מעלות לאיזה בית. ושם
לא היתה רק האשה, ודברה עמי בלשונם שהוא לשון
ערבי, והראה האשה לי בידיה שתקבל אותי שם. אבל אני
הייתי צריך לדבר עם הבעל הבית, ולבקשו שיתן לי עצה
איך להביא את רי"א ואת החפצים מהספינה לכאן, ולא
רציתי לשאר שם. והלכתי משם עם האיש הנזכר לעיל
ועדין אני יודע להיכן הוא מוליך אותי. אחר כך פגע
באיזה אנשים ודבר עמהם מה שדבר, ואני לא הבנתי.
אחר כך הלך לדרבנו, ואמר לאשה אחת עניה שהיא תראה
לי הדרך. ורמזה לי והלכתי עמה ושם אין נשים מצויות כל
כך בחוץ ואין הדרך לילך עם אשה בשוק והכרחתי לילך
מרחוק למקום שהיא הולכת, ועברתי בין כמה ישמעאלים
וערביים במקום שדוחקין שם רבים, עד שהביאה אותי
לחצר שיושב הבעל הבית בעצמו של האכסניא הנזכרת
לעיל. כי הבעל הבית היה צורך ושמו רבי משה גבאי חזן
הכנסת דשם, ושם כל הבעלי מלאכות עושין מלאכתם

ימי מוהרנ"ת

בַּחֲנִיּוֹת וְלֹא בְּבֵיתָם. וּבָאתִי לְחַצֵּר שְׁשֵׁם הַחֲנוּת שְׁיוֹשֵׁב
הַבַּעַל הַבַּיִת רַבִּי מֹשֶׁה הַנֶּזְכֵּר לְעִיל, וְקָבַל אוֹתִי וְאָמַר לִי
שְׁלוֹם וּבְרוּךְ הַבֵּא.

וְהִתְחַלֵּתִי לְדַבֵּר עִמּוֹ אִיךָ לְהֵבִיא הַחֲפָצִים וְאֵת רַבִּי
יְהוּדָא אֱלִיעֶזֶר לְכָאן. וְתַכְף הִתְחִיל לְעֹלוֹת עַל
מַחֲשֶׁבְתִי גִדְל הַצֶּעֶר שְׁלִי. כִּי הִבְנֵיתִי תַכְף שְׁלֵא אוֹכַל לְחֹזֵר
אֶל הַסְּפִינָה וְלֹא אֲדַע מְקוֹמָהּ וּבִפְרָט שְׁאִינִי מִבֵּין הַלְשׁוֹן
שְׁלָהֶם כָּלָל, וְגַם עִם יִשְׂרָאֵלִים קָשָׁה לִי לְדַבֵּר, וְצֶעֶר זֶה
בְּלִבִּי דַעֲתִי מִיָּד מְאֹד. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן דִּבַּרְתִּי עִם הַבַּעַל-
הַבַּיִת כְּאִלוֹ אֲנִי יוֹדֵעַ קֶצֶת. אָבַל הַבַּעַל הַבַּיִת הֵבִין שְׁאִנִּי
בְּעֵצְמִי מִבְּלִבִּי, וְאִינִי יוֹדֵעַ מְקוֹם הַסְּפִינָה וְאַף עַל פִּי כֵן
שָׁלַח עִמִּי בְּנוֹ נֶעֶר אֶחָד, שְׁיִלֵךְ עִמִּי אֶל הַיָּם. וּבִקְשָׁתִי לְבַעַל
הַבַּיִת שְׁיֵאמֵר לְהַנְעִיר שְׁיִשְׁכַּר לִי שֵׁם סְפִינָה קַטְנָה וְהִלֵּךְ
עִמִּי הַנְעִיר הַנֶּזְכֵּר לְעִיל עַד שֶׁהֵבִיא אוֹתִי אֶל חוֹף הַיָּם.
כְּבוֹאֵי לְשֵׁם לֹא נִמְצָא שֵׁם סְפִינָה קַטְנָה כִּי שֵׁם לֹא הָיָה
הַמְּקוֹם כָּלָל שְׁשׁוֹכְרִין סְפִינּוֹת קַטְנּוֹת, אָבַל אֶצְלִי לֹא הָיָה
נִפְקָא מִזֶּה מִזֶּה מֵאַחַר שְׁאִינִי יוֹדֵעַ לְהֵיכֵן אֲשַׁכַּר הַסְּפִינָה כִּי
יֵשׁ כְּמָה וְכְמָה סְפִינּוֹת וְאִי אֶפְשָׁר לִי לְהַכִּיר הַסְּפִינָה שְׁלִי,
וְגִדְל הַצֶּעֶר וְהַפְּחָד וּבְלִבּוֹל הַדַּעַת שְׁהָיָה לִי אִזּוֹ אִי אֶפְשָׁר
לְבָאֵר. אַף עַל פִּי כֵן לֹא הִגַּדְתִּי לְנֶעֶר שְׁאִינִי יוֹדֵעַ מְקוֹם

ימי מוהרנ"ת

שעז

הספינה שלי רק אמרתי לו שיוליך אותי למקום שימצא ספינה קטנה.

והלך הנער ושאל את אחד, והודיעו לו המקום. וחזר עמי משם והלך עמי הרבה דרך העיר, עד שבא לחוף הים למקום אחר ששם נמצאים ספינות קטנות. ושם רואים כל הספינות הגדולות שעומדים כמה מאות, וצערי הולך וגדל איך אמצא ספינה שלי. והנער הנזכר לעיל לא היה יכול למצוא גם שם ספינה קטנה, כי אין נמצאים שם ספינות קטנות כִּי־אם מעט ולא היה מצוי אז לשפר. ובאמת עקר העכוב נודע לי אחר כך שהיה רק מחמת שלא הייתי יודע מקום הספינה שלי. כי דרך הספינות הקטנות שיושבים שם כמה אנשים מכמה ספינות גדולות והספן מוליך כל אחד לספינה שלו, ואחר כך הוא חוזר משם ובבואו לסוף הים מוצא עוד אנשים אחרים כאלה שצריכין לילך לספינות הגדולות והם נכנסין תכף להספינה קטנה והוא מוליך כל אחד למקומו. ואז בשעמדתי שם עם הנער חזרו ספינות קטנות, וכשאמר להם הנער לקח אותי שאל הספן לאיזה ספינה ומחמת שלא יכלתי להשיב לו תשובה ברורה כי בעצמי לא ידעתי בנזכר לעיל, על בן נסע תכף עם הספינה לדרפו. והיה לי צער גדול שם אצל הים והלכתי אנה ואנה אולי אוכל למצא הספינה קטנה

ימי מוהרנ"ת

שֶׁל הַקְפִּיטָאן שָׁבָא וְלֹא יִכְלֹתִי לְמַצָּאָהּ. וְגַדְל הַצַּעַר שֶׁהָיָה לִי אִזּוֹ אֵי אֶפְשָׁר לְבָאָר וְלֹא יִדְעֵתִי כָּלֵל מַה לַעֲשׂוֹת, וְהַיּוֹם אֵינּוּ עוֹמֵד בְּמִקּוֹמוֹ וְכִבֵּר הָיָה סְמוּךְ לַפְּנוֹת הַיּוֹם.

וְחִזֵּר עִמִּי הַנַּעַר לְאָבִיו וְאָמַר לְאָבִיו שְׂאִינִי יוֹדֵעַ בְּעַצְמִי הֵיכָן הַסְּפִינָה וְאֵנִי תִּלְיִתִּי הַחֶסְרוֹן בְּנַעַר שְׂאִמְרֵתִי שֶׁהוּא קָמָן וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ לְשַׁכַּר סְפִינָה וְשִׁנְיָהֶם הָיָה אֲמֵת. וְהִנֵּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו רַחֵם עָלַי, וְנִזְדַּמְן מֵאֵת ה' שֶׁיֵּשֵׁב שֵׁם אִישׁ אֶחָד שְׁמוֹ רַבִּי אֶהְרֵן, וְהוּא מְסֻלּוֹנִיק רַק שָׁבָא לְשֵׁם זֶה אֵיזָה שְׁבוּעוֹת. וְזֶה הָאִישׁ הָיָה יוֹדֵעַ מְעַט בְּלִשׁוֹן הַקִּדְשׁ. וְרַחֵם עָלַי וְהַלְךְ עִמִּי בְּעַצְמוֹ עַד שָׁבָא עִמִּי אֶל הַיָּם פַּעַם שְׁנִית. וְכִבֵּר הֵלְכֵתִי הֲרֵבָה מְאֹד עַד שֶׁנִּתְיַגַּעְתִּי הֲרֵבָה. וְהֵלְכֵתִי עִמּוֹ עוֹד הַפַּעַם אֶל הַיָּם לְמָקוֹם שֶׁהַסְּפִינּוֹת קַטְנוֹת הוֹלְכִין מִשָּׁם, וּבֵאֵנוּ לְמָקוֹם אֶחָד שֶׁמִּתְקַרְבִּים לְשֵׁם הַסְּפִינּוֹת הַקַּטְנוֹת, וְעַמְדָנוּ שָׁם הֲרֵבָה וְלֹא מְצֵאֵנוּ סְפִינָה קַטְנָה. וְגַם אִם נִמְצְאָת אֵיזָה סְפִינָה לֹא קִבְּלָה אוֹתִי מִחֲמַת שְׂלֵא יִדְעֵתִי מְקוֹם הַסְּפִינָה שְׁלִי. וְעַמְדֵתִי שָׁם בְּצַעַר גָּדוֹל וּבְפַחֵי נַפְשׁ, וּבְכִלְיוֹן עֵינַיִם מְאֹד מְאֹד, וְלֹא יִדְעֵתִי מַה לַעֲשׂוֹת. וְהֵלְכֵתִי לְכָאן וּלְכָאן אוֹלֵי אֲמַצָּא הַסְּפִינָה קַטְנָה שְׁבָאָה עִמִּי וְלֹא מְצֵאָתִי. וְנִתְמַהֲמַהֲנּוּ שֵׁם הֲרֵבָה, וְרַבִּי אֶהְרֵן הַנּוֹכַח לְעֵיל גָּמַל עִמִּי חֶסֶד וַיֵּשֵׁב עִמִּי שָׁם בְּשִׁבְלִי.

ימי מוהרנ"ת

שעט

אחר כך לעת ערב באה ספינה קטנה. ודבר ר' אהרן עם בעל הספינה, וספר לו הענין ונתרצה לקבל אותנו. וצוה לי ר' אהרן לכנס לתוך זאת הספינה. ונכנסתי לשם וגם הוא נכנס עמי. והערבי בעל הספינה אמר שהוא יודע המקום שעומדים שם הספינות הבאות מסטנבול, והיה לי תקוה שעל ידו אפשר אוכל למצא הספינה שלי בעזרת השם יתברך והלכנו עמו. אבל בזאת הספינה ישבו שם עוד ישמעאלים וערביים מכמה ספינות הסמוכות, והולך בתחלה את כל אחד לספינה שלו, ונתקרב עמנו לכמה ספינות בשביל אלו האנשים הנזכרים לעיל. וקצת מהספינות היו ספינות של מלחמה שישבו שם הרבה ישמעאלים אנשי חיל, וכשראו אותי שחקו והתלווצצו אבל לא פגע בי שום אחד מהם בעזרת השם יתברך. וכן הלך עמנו מספינה לספינה והוריד אצל כל אחד כל איש לספינתו. בתוך כך פנה היום מאד והגיע זמן המנחה והיה לי צער גדול, כי איך אפשר לחפש סמוך לחשכה ובתוך כך יגיע הלילה ובפרט שהיה קצת רוח סערה, אחר כך כשסלק כל הנזכר לעיל מהספינה ולא נשאר שם פיראם אנחנו אני ורבי אהרן הנזכר לעיל ענה ר' אהרן ואמר, היום פנה ואי אפשר לחפש עכשו והתכרח לשוב לביתנו, ולמחר אלך עמכם לבקש, ואף-על-פי שהיה לי צער גדול

ימי מוהרנ"ת

מזה שאצטרך ללון בפחי נפש ובכליון עינים, אף על פי כן היה נוחא לי בזה מאד כדי שלא אספן עצמי בספינה קטנה בלילה בפרט שצריכין לחפש ספינתי בנופר לעיל. וחזרתי אל היבשה ולא נתתי לספן אפלו פרוטה אחת וחזרתי עם ר' אהרן לבית הבעל הבית שלי ודעתי טרודה בצער מאד.

בדרך שאל אותי ר' אהרן הנזכר לעיל אם אין אתי איזה ספר חדש ובוה החיה אותי ותכף השבתי לו שיש אתי ספר חדש שלא ראיתם אותו עדין במדינה זו ושמו ספר לקוטי מוהר"ן. וזה הענין החיה אותי מאד, ואמרתי בלבי שבשביל זה לבר פדאי כל היסורים ומלטולים שיש לי שאני עכשו כמו בגלות מצרים שאני נע ונד ומטלטל ומבלבל באלפסנדריא של מצרים אשר מעולם לא עלה על דעתי להיות כאן. אבל בשאני זוכה להזכיר באלפסנדריא בשוק שם הספר של רבנו הנזרא וזכרונו לברכה, בשביל זה הכל פדאי כפי מה שאני מאמין ויודע קצת גדלת קדשת נזראות זה הספר וגדל הפעלות טובות ונזראות שעושה בעולם וכו' וכו', ואם לא הייתי בכאן מי יודע מתי היה נזכר זה הספר בכאן, ואם לא באתי כי-אם בשביל זה די, בפרט שהבנתי תכף שעל ידי שאלה הזאת בודאי אוכה

ימי מוהרנ"ת

למכר פאן איזה ספר (וכן היה) וזה בודאי יקר בעיני מעל
כל הון.

והלכתני עמו עד לבית הבעל הבית ר' משה הנזכר לעיל
ונכנס עמי אל העליה ורבי משה הבעל הבית
לא בא לביתו עדין ולא היתה שם פייאם האשה וקבלה
אותי בכבוד ברמזה ותכף התפללתי מנחה, כי כבר פנה
היום מאד. ואחר מנחה נתישבתי קצת היכן אני בעולם,
ונחמתי את עצמי קצת, וחזקתי את עצמי לבטח בה'
שיהיה הכל נכון בחסדו הגדול. ואחר כך התפללתי מעריב
וספרתי ספירת העמר. וקדם שגמרתי בא הבעל הבית ר'
משה וקבל אותי בסבר פנים יפות. וישבתי עמו על
המצעות שלהם בדרךם. ואחר כך בא ר' יוסף שאוכל שם
גם בן אצל זה הבעל הבית, ושאר אנשים שכנים ודברתי
עמם וקבלו אותי בכבוד. ודברתי עמם מענין הדרך
מכאן לארץ ישראל. וקצתם אמרו שצריכין לסע דרך עיר
דומיטא, שהוא עיר של מצרים וזה אומר ככה וזה ככה.
מתוך דבריהם הבנתי תקף שכפי הנראה יהא דרבנו מכאן
לצידון ומשם לצפת תוכב"א [תבנה ותכונן במהרה בימינו, אמן],
והיה לי זה לנחת ולסימן ישועה שאני מדבר תקף מדרך
נסיעתי לארץ ישראל.

ימי מוהרנ"ת

אחר כך באו לשם בני הנעורים כמו בני חמש-עשרה או שש-עשרה שנה ויותר, וישבו לפני הבעל הבית וקראו לפניו הפרשה במדבר בנגון ונקודות שלהם, ונתעפכנו איזה שעות. אחר כך אכלנו סעדת הלילה ואכלנו עסה שקורין לוקשין (אטריות) עם גבינה בידיים ועם לחם כדרבם. והכל היה חביב בעיני מאחר שזכיתי על כל פנים שיהיה לי מקום מנוחה ללון במקום רחוק פנה, וגם נותנין לי לאכל ברוך השם. אחר כך צוו לי לעלות על העליה שעל עליה זאת לישן שם, וישנתי שם על הקרקע. והפרים והכסות שלי לא היה לי עדן שם, ונתנו לי איזה יריעה ובר של קש כדרבם, וישנתי שם. והכל היה יקר בעיני מאד, אבל לא יכלתי לישן כִּי־אם מעט.

בבקר השפם עמדתי, והלך עמי בן הבעל הבית לבית הכנסת. ושאלתי אם יש שם בית המבילה. ובקשתי גדול עד שהבינו פונתי, והודיעו לי שבבית הכנסת יש שם מקוה אבל שם אין הולכים האנשים למבל כלל אפלו בערב שבת ובערב־יום טוב. ובקשתי מהנער שיוליך אותי למקוה ומלא רצוני והלך עמי לשם. ועמדה שם אשה אחת שממנה על מבילת נשים, ולא רצתה בתחלה להניח אותי לכנס. והנער טען עמה בשבילי אחר כך נכנסתי

ימי מוהרנ"ת

שפג

וטבלתי שם. וזה החיה אותי מאד מאד, כי זה יותר משני שבועות שלא זכיתי למבל במקוה והיו לי יסורים מזה, על בן היה לי נחת רוח מאד מה שזכיתי עכשו להטהר במקוה. אחר כך הלכתי לבית הכנסת, והיה שם אנשים מעטים ולא התפללו בצבור, רק בדחק גדול קבצו אחר כך מגן לומר קדשה וברכו. ואני לויתי שם טלית ותפלין. והתפלן שלהם כלם קטנים מאד מאד, עבים פחות הרבה מאצבע, גם הטלית שלויתי היה של צמר גפן וקטן מאד. וגם יש שם טליתים של צמר, אבל אלו האנשים שהיו שם אז, רבם היו להם טליתות של צמר גפן, והתפללתי בטלית ותפלין אלו בבית הכנסת.

אחר כך יצאתי מבית הכנסת עם הנער הנזכר לעיל, וחזרתי לבית האכסניא שלי. וכברו אותי בקאווע עם פת הפא בכסנין. והמתנתי הרבה על ר' אהרן עד שגמר תפלת שחרית ואחר כך אמר תהלים, אחר כך הלך עמי אל הים לחזור ולבקש הספינה. וחזרתי והלכתי בפחי נפש מחמת שאיני יודע מקום הספינה, והיום - ערב שבת שהוא ערב שבועות, ואם חס ושלום לא אמצא היום הספינה כמו אתמול, מה אעשה בשבת ושבועות כשאהיה חס ושלום לבדי בלא חברי רי"א. כי איך יערב לי שמחת

שֶׁבֶת וְיוֹם טוֹב, בְּשִׂאֵהָיָה חֵם וְשְׁלוֹם נִתְּעָה מִחֲבְרֵי וּסְפִינְתִי,
וְהוּא מִמְּנֵי, וּבְשֶׁבֶת וְיוֹם טוֹב בְּוֹדָאֵי אֵי אֶפְשֶׁר לְבַקֵּשׁ.

בְּתוֹךְ שֶׁהֲלַכְנוּ פָּנַע בְּנוּ סְפָרְדֵי אֶחָד, שֶׁבָּא מִירוּשָׁלַיִם
וְנָסַע מִשָּׁם לְאִיזְמִיר, וְסִפֵּר לִי שְׁנוּדַע לוֹ בְּסְפִינָה
שָׁלוּ שְׂאֵנְחָנוּ בָּאֲנוּ לְכָאן מִסְטַנְבּוּל. כִּי סוֹפֵר אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי
סְפִינְתָנוּ הָיָה בְּסְפִינָה שָׁלוּ וְסִפֵּר לוֹ. וּבְשִׁבִיל זֶה בָּא אֶל
הָעִיר כְּדֵי לְשָׂאֵל אוֹתִי אִם אֵין לִי אֲגֻרַת מִסְטַנְבּוּל מֵאֲנָשֵׁי
סְפָרְדִים. הִשְׁבֵּתִי לוֹ שְׂאֵין בְּיַדִּי שׁוּם אֲגֻרַת מִהַסְפָּרְדִים,
וְדַבַּרְתִּי אִיזָה דְבוּרִים עִם הַסְפָּרְדֵי הַנּוֹכַח לְעִיל וְהָיָה לִי
קֶצֶת נְחֻמָּה עַל יְדֵי זֶה. אַחַר כֵּךְ הִלְךְ ר' אֶהֱרֵן עִם הַסְפָּרְדֵי
לְצַרְכוֹ וְאֲנִי אַחֲרֵיהֶם. אַחַר כֵּךְ חָזַר עִמִּי ר' אֶהֱרֵן אֶל הַיָּם
וַיֵּשֶׁב עִמִּי שֵׁם הַרְבֵּה וְלֹא מִצָּא סְפִינָה קְטַנָּה לְצַרְכָּנוּ. וְאוֹתוֹ
הָעֲרָבִי שֶׁל אֶתְמוּל לֹא הָיָה שֵׁם, וְנִתְּעַכְבְּנוּ שֵׁם הַרְבֵּה וְהָיָה
לִי כְּלִיזֹן עֵינַיִם הַרְבֵּה.

אַחַר כֵּךְ בָּאוּ שְׁנֵי עֲרַבִיִים קְטַנִּים עִם סְפִינָה וְדַבֵּר עִמָּהֶם
רַבִּי אֶהֱרֵן וְשִׁכַּר אוֹתָם וְצִוָּה לִי לְכַנֵּס בְּסְפִינְתָם
וּנְכַנְסְתִי לְשֵׁם וְגַם רַבִּי אֶהֱרֵן נְכַנֵּס עִמִּי וְהָיָה לִי צַעַר כִּי
הִבְנֵתִי כִּי קְטַנִּים כָּאֵלוּ בְּוֹדָאֵי לֹא יוּכְלוּ לְמִצָּא סְפִינְתִי
וְהִלְכוּ עִמִּי לְסְפִינּוֹת אַחֲרָיִם לְצַרְכָּם. אַחַר כֵּךְ הִתְחִילוּ לִילָךְ
עִמִּי לְבַקֵּשׁ סְפִינְתִי וְהִלְכְנוּ לְכָאן וּלְכָאן וְלֹא מִצָּאוּ הַסְפִינָה

ימי מוהרנ"ת

שפה

שלי. ובכל פעם שואלים אותי היכן הספינה שלך, והוא כמו שער בנפשי, כי איני יודע מה להשיבם. אחר כך הלכנו עמי עוד. בתוך כך פגענו בספינה קמנה אחרת שהיתה גדולה קצת מספינה שישבנו בה, ושם ישבו שני עובדי בוכבים גדולים. ודבר עמהם ר' אהרן ואיני יודע מה דבר עמהם. אחר כך נתקרבה הספינה אצלנו ויצאנו מספינה שישבנו תחלה לספינה זאת, והלכתי עם אלו הערביים הגדולים והיה לי קצת נחת מזה כי הבנתי שהם ידעו יותר לבקש הספינה. והלכנו עמהם למקום שעומדים ספינות של איטליא, והלכנו מספינה לספינה ולא מצאנו הספינה שלי ועיני כלות מאד ומצפות על כל הספינות, אולי אובה למצא איזה סימן או לראות איזה ספן מאנשי ספינתי ולא ראיתי. והתחלתי לצעק בקול: יהודא לייזר, יהודא לייזר, ואין קול ואין עונה.

אחר כך באנו סמוך לספינתנו ולא הפרתי אותה, אבל הספן אמר שיתקרב לספינה זאת, ונתקרבו לשם ובחסדי ה' באנו לספינה שלנו. ותכף ראו אותי המטראסין והתחילו לצעק אלי ולקרות את ר' יהודא אליעזר שירד באותה שעה לחדרנו שישבנו שם ויצא לקראתי תכף. וגדל השמחה שהיה לי אז בשזכיתי לראות אותו אין לשער. וגם על ר' יהודא אליעזר היה שמחה גדולה כי

ימי מוהרנ"ת

הוא הִיָּה לוֹ גַם בֵּן כְּלִיזֵן עֵינִים גְּדוֹל מְאֹד עַל שְׁנַת־עַכְבְּתִי
כָּל כֶּךָ קָרוֹב לְמַעַת לְעַת. בְּרוּךְ הַשֵּׁם הַגּוֹמֵל לְחַיִּים טוֹבוֹת
אֲשֶׁר עֲזָרְנִי עַד כּהֵּן, וְנָתַן לִי כַח לְסַבֵּל הַכֹּל בְּחַסְדּוֹ הַגְּדוֹל.

וְתַכְרֵף קַבְלָנוּ כָּל הַחֲפָצִים לְסַפִּינָה זֹאת שֶׁבָאתִי עִמָּה, וְגַם
רִי"א יָרַד לְתוֹכָהּ וְחִזְרָנוּ כְּלָנוּ אֶל הָעִיר. וְתַכְרֵף בָּאוּ
הָעֲרַבִּים הַנוֹשְׂאִים מִשָּׂאוֹת וְחָטְפוּ הַחֲפָצִים מִהַסְפִּינָה
כְּדַרְכָּם כִּי כָּל אֶחָד מִקְדִּים עֲצָמוֹ כְּדִי שֶׁהוּא יִשָּׂא הַמִּשְׂאוֹי
כְּדִי לְקַבֵּל שָׂכָר. אָבֵל בְּרוּךְ הַשֵּׁם לֹא הָיָה לָנוּ שׁוֹם הַזֶּקֶק,
וְהַכֹּל עַל יְדֵי ר' אֶהְרֵן הַגּוֹבֵר לְעִיל שֶׁיִּדְעַע לְדַבֵּר עִמָּהֶם
וְלִשְׁכַּר אוֹתָם הַיָּטֵב וְלִהְיוֹדִיעַ לָהֶם הֵיכֵן צְרִיכִין לִשְׂאֵל
הַחֲפָצִים שְׁלָנוּ. בְּרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁהוֹמִין לָנוּ הָאִישׁ רַבִּי אֶהְרֵן
הַגּוֹבֵר לְעִיל שֶׁגָּמַל עִמִּי חֶסֶד בְּחַנּוּם. וּבִלְעֲדִיו אֵינִי יוֹדֵעַ מַה
הֵייתִי עוֹשֶׂה. וְתַהֲלָה לְאֵל הַכְּנִים אוֹתִי בְּשָׁלוֹם עִם כָּל
הַחֲפָצִים לְבֵית הָאֲכַסְנֵיָא שְׁלִי. בְּרוּךְ הַשֵּׁם הַכֹּל שְׁלוֹם:

קטז

גַּם בָּעַת שֶׁהָלַכּוּ הָעֲרַבִּים עִם הַחֲפָצִים הָיָה לִי צַעַר קָצֵת.
כִּי עֲרַבִי אֶחָד נִתְעַכֵּב לְתַקֵּן מִשְׂאוֹ, בְּתוֹךְ כֶּךָ הָלַכּוּ
הַשָּׂאָר וְאֵנִי נִתְעַכְבְּתִי עִמוֹ. וְאַחַר כֶּךָ הָלַךְ הָעֲרַבִי וְאֵנִי
אַחֲרָיו, וְהָעֲרַבִי לֹא יָדַע לְהֵיכֵן לִשְׂאֵל הַמִּשְׂאוֹי, וְגַם אֲנִי לֹא

ימי מוהרנ"ת

שפז

יִדְעָתִי וְהַלֵּךְ הָעֶרְבִי בְּתַחֲלָה לְכַמּוֹת בְּתִים אַחֲרִים וְרִצָּה
לְהַנִּיחַ שֵׁם הַמְּשֻׁאוֹי, כִּי לֹא יָדַע לְהִיכֵן צְרִיכִין לְשֵׁא, וְהָיָה
לִי צֶעַר גָּדוֹל בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. אָבֵל לֹא נִתְמַהֲמָה הַרְבֵּה, וְעוֹרְנִי
הַשֵּׁם יִתְפַּרֵּךְ לְבֹא לְבֵית הָאֲכַסְנִיָּא שְׁלִי, וְעֲלִינוּ עַל הָעֲלִיָּה
הַמְּיֻחֶדֶת שִׁישְׁנָתִי שֵׁם בְּלִילָה וְשֵׁם הַנְּחָתִי כָּל הַחֲפָצִים
בְּשָׁלוֹם. וְנִתְתִּי שִׁבַּח וְהוֹדִיָּה לְהַשֵּׁם יִתְפַּרֵּךְ שֶׁהֵבִיא אוֹתָנוּ
בְּיַחַד בְּשָׁלוֹם, וְגַם תְּהִלָּה לְאֵל יֵשׁ לָנוּ אַכְסְנִיָּא טוֹבָה עֲלֵיהָ
מִיַּחַד שִׁיכּוּלִים לַעֲשׂוֹת בָּהּ מַה שְּׁנִרְצָה לְלַמּוֹד וּלְהַתְפַּלֵּל
כְּדַרְכָּנוּ, שֶׁמִּשְׁנֵה הַרְבֵּה מֵהַפְּרַעֲנִקִין. בְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עַד
כֹּה עוֹרְנִי:

ק"ז

אַחַר כֵּךְ הִתְחַלְנוּ לְהִכִּין עֲצֻמְנוּ עַל שֶׁבֶת יוֹם טוֹב וְהַלְכָנוּ
לְגַלְחַת עֲצֻמְנוּ אֲצֵל יִשְׁמַעֲאֵל. וְגַם אֲמָנוֹת הַגְּלוּחַ
שְׁלָהֶם מִשְׁנֵה מְאֹד מֵאֲמָנִים שְׁלָנוּ. וְהַלְכָנוּ לְטַבֵּל בַּמְּקוּהָ
שְׁבֵבִית-הַפְּנִסֶת וְשֵׁם אֵין מְרַחֵץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְגַם אֵין
הוֹלְכִים שֵׁם לְטַבֵּל אֲפֹלוּ בְּעֶרְב שֶׁבֶת וְעֶרְב יוֹם טוֹב, מִכָּל
שְׁפָן בְּיוֹם טוֹב וְשֶׁבֶת עֲצֻמוּ. וּבְרוּךְ הַשֵּׁם הָיָה הַכֹּל עַל נְכוּן.
וְשִׁמְחָנוּ מְאֹד שֶׁזְּכִינוּ אַחַר חֲלִישוֹת וְיִסוּרֵין כְּאֵלוּ וְטַלְטוּלִים
כְּאֵלוּ שֶׁהָיָה לָנוּ עַל הַיָּם לְבֹא עַל חַג הַשְּׁבוּעוֹת וְשֶׁבֶת
קִדְשׁ לְמִקּוֹם מְנוּחָה בְּרוּךְ הַשֵּׁם:

ק"ח

וְהִנֵּה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם עָרַב שֶׁבֶת קָדֵשׁ, בָּעֵת שֶׁהֵינּוּ בַּחֲצַר
בֵּית הַכִּנְסֵת בְּשִׁבִיל לְטַבֵּל שֵׁם בַּמְקוֹה, נִדְמָן לָנוּ
שֵׁם עֲנִי אֶחָד סִפְרָדִי שֶׁעָמַד שֵׁם בַּחֲצַר בֵּית הַכִּנְסֵת. כִּי רַב
הָעֲנָיִים הַפְּשׁוּטִים וְאֶפְלוֹ הַחֲשׁוּבִים מְעַט אֵין לָהֶם אַכְסֵנְיָא
שֵׁם כִּי־אִם בַּחֲצַר בֵּית הַכִּנְסֵת, רַק הַחֲשׁוּבִים בְּיוֹתֵר נוֹתְנִים
לָהֶם אַכְסֵנְיָא אֶצֶל ר' מוֹשֶׁה גַּבְאֵי שֶׁעָמְדָנוּ אֶצְלוֹ. וְזֶה
הַסִּפְרָדִי הַנּוֹכַח לְעִיל הָיָה מְצַפֵּת וְהָיָה יוֹדֵעַ לְדַבֵּר קִצַּת
בְּלִשׁוֹנָנוּ, וְדַבְּרָנוּ עִמּוֹ וְהָיָה לָנוּ לְנַחַת. וּבְתוֹךְ דִּבְרָיו כָּא
אֶחָד מֵהַעִיר שְׁמוֹ רַבִּי יְהוּדָא וּמֵתוֹךְ דִּבְרֵיהֶם הוֹדִיעוּ לָנוּ
שֵׁישׁ סְפִינָה שֶׁרְצוֹנָה לֵילֵךְ אַחֵר יוֹם טוֹב לְצִידוֹן, וְהַבְּטִיחַ
לָנוּ רַבִּי יְהוּדָה הַנּוֹכַח לְעִיל לְהוֹדִיעַ לָנוּ מְזֶה. וְזֶה הָיָה אֶצְלָנוּ
בְּשׁוֹרָה טוֹבָה מְאֹד בְּמָקוֹם כֵּזֶה:

ק"ט

וְהִנֵּה תְהִלָּה לְאֵל קָבְלוּ אוֹתָנוּ בְּבֵית הַבַּעַל הַבַּיִת הַנּוֹכַח
לְעִיל בְּשֶׁבֶת יוֹם טוֹב בְּכָבוֹד גָּדוֹל וּבְנַחַת, וְהָיָה לָנוּ
מְקוֹם מְנוּחָה עַל הָעֲלִיָּה שֶׁהָיָה בְּרִשׁוּתִי לַעֲשׂוֹת שֵׁם מֵה
שְׁאֲרֵצָה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזָרְנִי שֵׁם בַּחֲסֵדוֹ הַגָּדוֹל לְחַדֵּשׁ שֵׁם
לְכָבוֹד שֶׁבֶת וְשָׁבוּעוֹת מְעַנֵּן מֵתָן תּוֹרָה דְּבָרִים נְאִים בְּעֶזְרַת
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

ימי מוהרנ"ת

קב

והנה ביום שבת קדש הזמין ה', שבא בספינה אורח אחד מעיר משרניקילס הסמוך לסמנבול, ומשם בא לכאן לאלכסנדריא. וזה האורח היה ממדינתנו מקהלת-קדש פרמיסלא. וזה כמו שנתים שיצא מביתו לבדו בידים ריקניות, והשם יתברך עזרו שבא לארץ הקדש וישב שם איזה חודשים, ואחר כך יצא משם וסבב במדינות ישמעאל עד שבא לכאן ביום שבת קדש. ונתן לו הרב גם בן אכסניא אצל הבעל הבית שלנו. והיה לנו לנחת גדול שנודמן לנו עוד אחד ממדינותינו, והיה לנו עם מי לדבר. ואצלי היה זה טובה גדולה לכמה ענינים.

ובמוצאי שבת קדש ליל א' של שבועות נתקבצו כמה אנשים לבית הבעל הבית שלנו, והיינו געורים שם יחד כי אין שם בית המדרש רק פתי כנסיות. ובבית הכנסת אין געורים שם. רק קצתם נתקבצו לבית הבעל הבית שלנו והיינו געורים שם. והיה זה לנו לנחת גדול, ואמרנו כל התקון וגם האדרא רבא כי שם הלילה גדולה בעתים הללו קרוב לכפלים משעור הלילה שלנו, כי שם הלילה בליל שבועות הוא שמונה שעות. אבל אף על פי כן לא היה לנו צער מגודוד השנה, כי ישבנו שם בהרוחה

גְּדוּלָה עַל הַמַּצְעוֹת שְׁלָהֶם. וּבְכָל פֶּעַם נִתְּנוּ לָנוּ קְאוּעַ לְשָׁתוֹת וְסִמּוּד לְיוֹם נִתְּנוּ לְכָל הָעוֹלָם יַיִן שָׁרָף טוֹב עִם מִרְקָחַת שֶׁל קִלְפַת מְאֵרָאֲנִצֵּן (תַּפְּחוּיִם). גַּם סִמּוּד לְאוֹר הַיּוֹם הַתְּחִילוֹ קֶצֶת סִפְרָדִים לְנַגֵּן שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת קֶצֶתָם הַיְדוּעִים לָנוּ וּקֶצֶת אַחֲרִים בְּנִגּוּנִים מִשְׁנִים שְׁלָהֶם, וְגַם נִגְנוּ יְהִי רַבּוֹן עֲלֵם וְכוּ' בְּנִגּוֹן וּנְקֻדּוֹת מִשְׁנֹת שְׁלָהֶם, וְאֵף עַל פִּי בֵן הָיָה לִי נַחַת גְּדוֹל מְאֹד וְהַיִּיתִי מְנַגֵּן עִמָּהֶם גַּם בֶּן נִגּוֹן שְׁלָהֶם, וְשִׁמְחָתִי שִׁשְׁמַעְתִּי שֶׁבְּכָל מְקוֹם מְזַמְרִים וּמְשַׁבְּחִים לְשִׁמּוֹ הַגְּדוֹל יִתְפָּרֵד וְיִתְעַלֶּה.

עַד שֶׁהָאִיר הַיּוֹם, וְאִז הִלְכְנוּ לְטַבֵּל. וְהֵם הִלְכוּ בְּלֵם לְהַתְפַּלֵּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. כִּי שֵׁם מִתְפַּלְלִים בְּלֵם בְּבִקְרַת הַשָּׁבִים בְּשָׁבוּעוֹת אֵף עַל פִּי שָׁרְבִים לֹא הָיוּ נְעוּרִים. וְאַנְחָנוּ הַתְּפַלְלָנוּ בְּבֵיתֵנוּ וְאַחַר הַתְּפִלָּה אָכַלְנוּ אֶרֶז עִם חֶלֶב וְדָבֵשׁ, כִּי כִּף הַמְּנַהֵג שְׁלָהֶם לְאָכַל בְּשָׁבוּעוֹת דְּבִשׁ וְחֶלֶב.

גַּם בְּלִיל ב' שֶׁל שָׁבוּעוֹת עֲזַרְנִי הַשֵּׁם יִתְפָּרֵד, שֶׁהָיָה שֵׁם אֶחָד שֶׁאָכַל גַּם בֶּן אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלָּנוּ, וְהַתְּחִיל לְבֹא בְּשִׁמְחָה וְנִגְנוּ לוֹ וְהוּא הַתְּחִיל לְרַקֵּד, עַד שֶׁאַחַר כִּף שִׁמְחָנוּ גַם בֶּן וְרַקְדָנוּ עִמּוֹ יַחַד וְשִׁמְחָנוּ כָּל הַמְּסָבִין שָׁם. וְזֶה הָיָה יָקָר בְּעֵינֵינוּ מְאֹד שֶׁזָּכִינוּ לְשִׁמְחָה וְלְרַקֵּד בְּחַג הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה זְמַן מִתֵּן תּוֹרַתֵנוּ בְּמְקוֹם רְחוּק וּמִשְׁנֵה בְּזָה, מֵה שְׁלֹא

ימי מוהרנ"ת

עלה על דעתנו. כי היינו סבורים שחס ושלום נתעכב על הספינה בשבועות חס ושלום, ועכשו עזרני השם יתברך לבוא אל העיר לאכסניא מוכה ולשמח בשבועות ברקודין בעזרת השם יתברך:

קכא

וביום שני אחר התפלה הלכנו אל הרב לקבל פניו. ואני לא הייתי בבית הכנסת כלל בשבת ויום טוב כי אם בערב שבת קדש בבקר ובליל שבת קדש, אבל רי"א היה בבית הכנסת ועלה שם לתורה. וספר ששם מוציאין הספר-תורה בתיק שלה ובתוך התיק קורין בה וגם אין מניחין הספר-תורה כמו אצלנו רק כמו שעומדת בתיק כך מעמידין אותה על השלחן, ופותחין התיק עם הספר-תורה ביחד וקורין בספר-תורה כשהיא עומדת וקופה בתיק. ומבית הרב הלכנו לגביר ר' אברהם טילקא. ובתחלה הוליכו אותנו לבית אחיו רבי יוסף שדר עמו בחצר אחת, ואחר כך נכנסתי לבית רבי אברהם הנזכר לעיל, וקבל אותנו בכבוד גדול. ומסרתי לו האגרת שהיה בידי אליו מרבי יחיאל במבאר לעיל. ואחר כך אמר לנו שאם אנו צריכין לטובתו נבוא אליו אחר יום טוב. ונפטרנו ממנו בשלום:

קכב

והנה תהלה לאל עבר השבת ויום טוב בשלום ושמחה ונחת. רק בליל יום טוב שני אחר הפעדה פשהנחתי לישן נחלשתי, והכרחתי לתן הקאות הרבה. וכל זה היה מחמת שעדין לא חזרתי לאיתני בשלמות מגדל החלישות הכבד שהיה לי על הים. גם אחר יום טוב הרגשתי שעדין איני בקו הבריאה בשלמות, וכל מה שאכלתי היה קשה עלי:

קכג

אחר יום טוב התחלתי לחשב תכף איך זוכין לצאת מכאן לארץ ישראל. פי קדם יום טוב, אף על פי שהבנתי תכף שאני צריך כאן לרחמים רבים וישועה גדולה לצאת מכאן, אף על פי בן הכרחתי עצמי להעביר מדעתי דאנה זאת כדי שלא לערוב שמחת שבת ויום טוב. אבל אחר יום טוב התחלתי לחשב בזה, וראיתי גדל דחקי עתה פי לא הבאתי לאלקסגנדריא כיום בדרך שלשה מאליר, והוצאות הספינה קטנה והמכם וכו' מן הספינה הגדולה עד האכסגניא עלה קרוב לשמונה מאליר של מצרים (שהם פחותים שלישי ממאליר טובים של סטנבול) ובאמת לא היה בידי אלו

ימי מוהרנ"ת

ההוצאות, רק השם יתברך רחם עלי שרבי אהרן הנזכר לעיל שגמל חסד עמי בנזכר לעיל, וטרח עצמו עבורי כל כך, נתן משלוא לעת עתה כל הסף הנזכר לעיל, ומעט הפארים שהיה אצלי, נשאר בידי על הוצאות קטנים ועתה צריכין להחזיר הסף הנזכר לעיל לרבי אהרן, ולשכר ספינה לצידון או לעכו שהוא יותר ממהלך שלשה ימים והדרך רחוק כמעט כמו מאדעס לסטנבול. וגם מעכו או מצידון צריכים לשכר חמורים לצפת, וגם שאר הוצאות לעלות על הספינה, ובידי אין כסף כראם סוף מעט הנזכר לעיל. ומדברי הרב הבנתי קדם שבועות בעת שבאתי אצלו שהוא רוצה לסלק ידו הימני, והוא מקפיד על שבאתי בעת הזאת. על פן תקף באסרו חג נמשכה מרדות המחשבה בענין זה עלי, רק אף על פי כן נתחזקתי לבטח בה' שיוציאני מכאן:

קכד

והנה ביום שלישי אחר שבועות הלכנו להרב אני וחברי רי"א. ורי"א הלך בלא כובע עליון, פי נאבד אצלו על הים. וגם מזה לא היה לנו נחת. אמת שבמדינה רחוקה כזאת בלא זה אנו משנים בעיניהם מאד, על פן איך שמלבשין שם הכל נכון לפניהם, אף על פי כן היה לי קצת

ימי מוהרנ"ת

צער מזה כי לא היה לנו לכבוד לכנס כף להרב. אך מה לעשות וההכרח לא יגנה. ובאנו להרב והשיב לנו תכף שאין יכול לעזר לנו כלל, וכל מה שדברנו עמו לא הועיל.

ועקר הדברים היה שאמר לנו, ששום אדם לא ירצה לתן בשביל אנשים שהולכים עכשו להשתטח על קברי צדיקים בארץ ישראל, כי הוא דבר זר אצלם. ואם היה לנו קמון עצמנו הרשות לנו לעשות מה שנרצה, אך לתן נדבה בשביל זה לא ירצו. ואני טענתי עמו וכי מפני שאני זכר הפסדתי, וכי מפני שאני נוסע לדבר מצוה להמשיך עלי קדשת ארץ ישראל אין צריכים לעזר לי, אבל הוא לא שמע אלי ואמר שאפלו אם ישלח אנשים לא יפעלו מאומה. והיה לי צער גדול בביתו. רק אחר כך, אחר הפצרות רבות שפקשנו אותו שהוא יעשה את שלו, וישלח שני אנשים וה' הטוב בעיניו יעשה, אחר כך השיב בשפה רפה שישלח, כמו שאומר אני אשלח אנשים אבל לא יפעלו מאומה. והלכתי משם בפקחי נפש. אך אף על פי כן נחמתי עצמי מחמת שעדין היה לי מעט ספרים, והרב קבל אצלי איזה ספרים, ורצה לקנותם והבנתי שעל ידי זה יהיה לי על הוצאות. ואם לא יספיק נמכר הספרים והפסדות שאלנו, ואפשר אף על פי כן יעזר השם יתברך שנקבל פאן איזה עזר מבני הקהלה:

ימי מוהרנ"ת

קכה

והנה השם יתברך גמל עמי חסד מה שלא עלה על דעתי, כי הגביר הנזכר לעיל בעצמו נתן בשביל שלשתנו דהינו אנחנו שנינו בצרוף האורח שבא בשבת, נתן חמשים טאליר של מצרים, ומשאר כל העיר קבצו גם כן ארבעים ושנים טאליר, ונתן הרב לחלקנו ששים ושנים טאליר. גם הרב קנה ממני ספרים בסך ארבעים טאליר, ובתוכם קנה ספר לקוטי מוהר"ן וספר האלה-בית [ספר המדות] וזה יקר בעיני מאוד שזכיתי להשאיר ספרי רבנו זכרונו לברכה במדינה רחוקה כזאת. גם ר' אהרן הנזכר לעיל קנה ממני שני ספרי לקוטי מוהר"ן, ושני ספרי אלה-בית להוליכם לסלוניק שהיא עיר גדולה לאלפים במדינות ישמעאל, וישראלים דרים שם הרבה יותר מסטנבול:

קכו

והנה התחלתי לבקש ספינה. ומחמת שאין לי מכיר שם, וגם איני יודע שום לשון היה קשה לי מאוד למצא ספינה. גם בעצמי לא ידעתי היטב להיכן דרפי נכונה, אם לעכו או לצידון, אם ליפו. והנה כל מה שספב השם יתברך עמנו באלו הימים אי אפשר לבאר הכל, אך סוף דבר לא

ימי מוהרנ"ת

הָיָה בְּרַעְתִּי לְצֵאת מִשֵּׁם בְּזֵרוּזוֹת כָּל כֶּף קֶדֶם שַׁבָּת. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָמַל עָלַי וְסָבַב כַּמָּה סְבוֹת לְמוֹכָה, וּבָא לְבֵיתִי בַּיּוֹם ה' סְמוּךְ לְעֶרְב ר' יְהוּדָא הַנּוֹזֵר לְעִיל שְׂדֵבְרָתִי עִמּוֹ בְּעֶרְב שַׁבָּת בְּנוֹזֵר לְעִיל, וְהֵבִיא עִמּוֹ עֲרָבִי אֶחָד שֶׁהוֹדִיעַ לוֹ שִׁישׁ סְפִינָה לְצִידוֹן, וְצוּה עָלַי לִילֵךְ תַּכְף לְקוֹנְסֵלִיר, כִּי הַקְּפִיטָאן אָמַר שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְעֵלוֹת עַל הַסְּפִינָה עַד שְׂאֶקְבַּל כְּתָב שְׂקוּרִין שֵׁם טִיסְקִירַע מִהַקּוֹנְסֵלִיר. וְתַכְף הִלְכְתִּי לְהֵרֵב וּלְהַגְבִיר וּלְהַקּוֹנְסֵלִיר, וְכָתַב תַּחַת הַבִּילְעֵטִין תַּכְף, וְנִתְּתִי לוֹ בְּעַד זֶה שִׁשָּׁה טָאָלִיר. אָבַל הַטִּיסְקִירַע נִתְּעַכְבָּה עַד יוֹם מָחָר אַחֵר חֲצוֹת:

קבו

וְהֵנָּה בַּיּוֹם ו' עֲמַדְתִּי בְּהַשְׁכָּמָה, וְהֵייתִי טְרוּד אֲזַי מְאֹד, כִּי עַדִּין לֹא רָאִיתִי הַקְּפִיטָאן וְלֹא שְׂכַרְתִּי הַסְּפִינָה, וְעַדִּין לֹא קִבַּלְתִּי הַטִּיסְקִירַע. וְגַם הַמְּעוֹת מִהֵרֵב לֹא קִבַּלְתִּי עַדִּין, וְהַיּוֹם עֲרַב שַׁבָּת קֶדֶשׁ, וְצָרִיכִין הַיּוֹם לְעֵלוֹת עַל הַסְּפִינָה וּלְקַנּוֹת מִה שְׂצָרִיכִין:

קכח

וְהֵנָּה כָּל מַה שֶּׁעֲבָר עָלַי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר מֵאַפְסַם הַפְּנָאִי. כִּי הִלְכְתִּי נֶעַ וְנָד וּמְטַלְטֵל הֵרֵבָה

ימי מוהרנ"ת

שצז

לבקש הקפיטאן. וכשמצאתי אותו, לא יכלתי לדבר אתו
ובקשי גדול קדם שמצאתי איש מהמכירים שהיו לי שם.
וגם עם זה הישראלי לא יכלתי לדבר היטב, והוא לא הבין
מה שאני אומר, ואני לא הבנתי מה שהוא אומר, ולא
יכלתי לבוא לעמק השווה עם הקפיטאן. בתחלה אמרו לי
שהוא רוצה שלשים טאליר בעד שנינו. אחר כך הלכתי
לקונסליר והמתנתי שם. ובא רי"א אצלי ואמר לי שעכשו
אמר לו אחד ממכירינו שהוא רוצה חמשים ושנים טאליר.
ובעיני רי"א היה רחוק מאוד שאתן סך כזה, אבל אני כבר
הייתי מרצה לתן סך כזה מחמת שראיתי שקשה לנו מאד
לצאת מכאן, והעקר מחמת שאין אנו מבינים שום לשון.
אפלו עם ישראלים קשה מאד לדבר. והלכתי מהקונסליר
והשארתי שם את רי"א. ואני הלכתי אל האיש הנזכר
לעיל, ואמר לי שרי"א לא הבין דבריו כי הוא רוצה סך
חמשים טאליר בעד כל אחד לבדו. וגדל התרדות ובלבול
הדעת שהיה לי אז רבו מספר. ונמשך הדבר עד שלש-
ארבע שעות אחר חצות בערב שבת קודש, והשבת
ממשמש לבוא. והשם יתברך עזרני, ונתן לי התחזקות
להודרו בכל עז לנסע באותו היום דיקא כי הספינה היתה
מוכנת לילך מיד, ולא רציתי להניחה כי אמרתי אם אני
אותה מי יודע עד מתי יהיה עכובי כאן, כי לאו בכל יומא

ימי מוהרנ"ת

מזדמנת ספינה, ואם תזדמן ספינה קרוב שלא אדע ממנה.
 על כן נזדרזתי, והשם יתברך עזר לי וסבב כמה סבות
 נפלאות לטובתנו.

וסוף דבר נתגלגל הזכות על ידי ר' אהרן הנזכר לעיל
 בעצמו שגמל עמי חסד בכניסתי. ועתה עזרני השם
 יתברך שזדמן לי בשוק בעת שהייתי טרוד מאד ולא היה
 לי שום מתרגמן לפרש דברי הקפיטאן. והוא הלך עמי
 ודבר עם אנשי הקפיטאן, ועדין לא באתי לעמק השוה כי
 אז לא היה שם הקפיטאן בעצמו. ועל כן חזר ר' אהרן
 לבית האכסניא שלנו. ואני הלכתי בתוך כך לבית
 הקונסליר וקבלתי הטיסקירע. ואחר כך מסרתי אותה
 לישמעאל אחר, שישב שם בבית המכס. ואחר כך חזרתי
 לביתי, ומצאתי שם את ר' אהרן הנזכר לעיל, ואמר לי
 שלא טוב עשיתי שמסרתי תכף הטיסקירע לישמעאל
 הנזכר לעיל. והיה לי צער גדול מאד. ואחר כך החלפתי
 מעט מעות ששערתי בדעתי שישאר לי אחר שכר הספינה
 וההוצאות, כי כשיוצאין ממצרים לשארי מדינות ישמעאל,
 שוב אין מטבע של מצרים שיהיה כלל אפלו פרוטה אחת,
 כי מטבע שלהם גרוע מאד מאד. אחר כך הפצרתי מאד
 את רבי אהרן הנזכר לעיל והלך עמי עוד הפעם, ותכף
 שכרתי הספינה בסך ארבעים וחמשה טאליר של מצרים

ימי מוהרנ"ת

בעד שנינו, וסלקתי להקפיטאן כל הסף. ורבי אהרן שכר ערביים והלך עמהם, והביא כל החפצים שלנו אל החוף, ושכר לנו ספינה קטנה.

ובגדל חסדי ה' וישועתו ועזרתו הגדולה, יצאנו מאלכסנדריא ביום ו' ערב שבת קדש, פרשת נשא בערך שתיים או שלש שעות קדם קבלת שבת קדש. ויצאנו בחפזון גדול, ומגדל החפזון לא קנינו צידה לדרך כראם מעט אוגערקים (מלפפון) ולחם מעט, רק שהיה בידינו לחם יבש מכבר מאדעם. ויצאנו ממש כמו שיוצאין ממצרים בחפזון, וגם צידה לא עשינו לנו. ובאנו אל הספינה הגדולה קדם קבלת-שבת בערך שתי שעות. ונתנו שבח גדול להשם יתברך שזכינו לצאת ממצרים. כי באמת בכל הדרך שהלכתי מסטנבול לאלכסנדריא היה לי צער בשזכרתי שאני מכרח עתה לילך למצרים, והייתי מצפה היום והישעה לצאת משם. ובחסדי ה' יצאנו בזריזות בעזרת השם יתברך:

קכט

ובכל יום שבת קדש לא זזה הספינה ממקומה. ולא היה לנו שום תבשיל בשבת קדש. וגם יין לקדוש

וְלִהְבִדָּלָהּ לֹא הָיָה לָנוּ מַחֲמַת הַחֲפוּזוֹן הַנַּ"ל. וּבַיּוֹם א' בְּבִקְרַת
הַשָּׁבָע הַתְּחִילָה הַסְּפִינָה לֵילֵךְ. וּבַיּוֹם שְׁבִעִת קִדְשׁ הָיִיתִי
חָלוּשׁ מְעַט וּבַיּוֹם א' נִחַלְשָׁתִי הַרְבֵּה וְנִתְתִי הַקְּאוֹת הַרְבֵּה.
אָבֵל בַּיּוֹם ב' עָזַרְנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהִתְחַלֵּתִי לָשׁוּב לְאִיתְנִי
קִצְתָּ, אָבֵל אָף עַל פִּי כֵן לֹא הָיִיתִי בְּקוֹ הַבְּרִיאָה בְּשִׁלְמוֹת
בְּכָל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה וְהַכֵּל מַחֲמַת טִלְטוּל הַסְּפִינָה שֶׁהָיָה קָשָׁה
עָלַי. רַק הַכֵּל הָיָה בְּחֶסֶד וְלֹא הָיִיתִי מְטִיל לְמוֹשָׁבֵךְ כְּמוֹ
בְּדֶרֶךְ מַסְטַנְבוּל לְאַלְכֶם־נְדִרְיָא. וְזֶה הַיּוֹם יוֹם ה' בְּעֶרְךָ שֶׁלֹּשׁ
שָׁעוֹת קִדְם הַלַּיְלָה, הַתְּחִילוּ לְרֹאוֹת אֵיזָה יַבְשָׁה:

קל

וְהִנֵּה בַיּוֹם חֲמִישִׁי הַנּוֹכַח לְעֵיל הָיִינוּ מְצַפִּים לְבּוֹא לְמַחֲזוֹ
חֲפִצָּנוּ לְצִדּוֹן, אָבֵל בְּאֵמַת זֹאת הִיבְשָׁה הָיָה מְגֻבּוּל
עִבּוֹ. וּבַיּוֹם שֵׁשִׁי בְּבִקְרַת עֵבְרָנוּ אֶצֶל עִיר אַחַת מִרְחוֹק, וְאָמְרוּ
הַמַּאטְרָאסִין שֶׁהוּא עִבּוֹ. אָבֵל הַקְּפִיטָאן לֹא רָצָה לְעַמֵּד שָׁם
כָּלֵל, וְעֵבְרָנוּ מִשָּׁם. וְאַחַר חֲצוֹת יוֹם שֵׁשִׁי עָרַב שְׁבִעִת קִדְשׁ
בְּאֵנוּ עוֹד אֶל עִיר אַחַת וְשָׁם שֶׁלֹּשׁ הָאֲנָקִיר, וְעַמֵּד שָׁם.
וְזֹאת הָעִיר הָיְתָה צוּר, וְנִכְסַפְתִּי לִירֵד שָׁם פִּי הַבְּנִתִי פִּי
מִשָּׁם הַדֶּרֶךְ קְרוֹב יוֹתֵר לְצִפְתָּ תוֹכֵב"א. אָבֵל לֹא יָדַעְתִּי אִם
יֵשׁ שָׁם יִשְׂרָאֵלִים, וְנִתְעַפְּכָנוּ עַל הַסְּפִינָה, וְלֹא הָיָה לָנוּ שׁוֹם

ימי מוהרנ"ת

תא

דָּבַר עַל שַׁבַּת לְלַפֵּת בּוֹ אֶת הַפֶּת, כִּי־אִם סוּחָרִים [צְנִימִים].
וְנִתְּתִי לְמִטְרָאם פְּאָרִים (מִטְבְּעוֹת) שְׂיִקַּח לִי לֶחֶם חֵם וּמִינִי
קְשׁוּאִין בְּעִיר, וּבְקִשֵׁי גְדוֹל הַבֵּין הַרְמְזִים שְׁלָנוּ וְהִבִּיא לָנוּ
דְּבָרִים הַנּוֹכְרִים לְעִיל. וְהָיָה לָנוּ בְּשַׁבַּת מָה לֶאֱכֹל.

וְעַמְדָּה הַסְפִינָה אֶצֶל צַר עַד אַחַר חֲצוֹת לַיִל שַׁבַּת קִדְשׁ.
וּכְמוֹ שְׁתֵּי שָׁעוֹת אַחַר חֲצוֹת לַיִל שַׁבַּת קִדְשׁ, זֹזָה
הַסְפִינָה מִמְּקוֹמָהּ, וְהִלְכְנוּ שְׁתֵּים־עָשָׂרָה שָׁעוֹת מִצַּר לְצִידוֹן.
וּבֵאֵנוּ בַּיּוֹם שַׁבַּת קִדְשׁ כְּמוֹ שְׁתֵּי שָׁעוֹת אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם
לְשַׁפֵּת עִיר צִידוֹן, וְשִׁלְשַׁל הָאֲנָקִיר וְעַמְדָּה הַסְפִינָה. וְאָמְרוּ
לָנוּ הַקְּפִיטָאן וְהַמְּטְרָאסִין שְׁגֵרַד מִיד, כִּי הֵם רוֹצִים לִילָךְ
מִכָּאן לְבִירוֹט. אָבָל אֲנַחְנוּ הַפְּצָרְנוּ מֵאֵד שְׁנִתְעַכַּב עַל
הַסְפִינָה עַד שִׁיעֵבֵר שַׁבַּת קִדְשׁ, כְּדֵי שֶׁלֹּא נִצְטָרֵךְ לְחַלֵּל
שַׁבַּת בְּטִלְטוֹל הַחֲפָצִים וּמַעוֹת וְכוּ'. וּבְדַחַק גְּדוֹל הַכֶּרַח
לְמִלֵּאת רְצוֹנְנוּ, וְעַמְדָנוּ עַל הַסְפִינָה עַד תְּחִלַּת לַיִל מוֹצָאֵי
שַׁבַּת. וְקֵדָם שְׁנַמְרָתִי בְּרַפְת הַמְּזוֹן הַתְּחִילוּ לַחֲפּוֹ וּלְגַרְשׁ
אוֹתָנוּ, וְהַכְּרַחְתִּי לִירַד בְּלַיִל מוֹצָאֵי שַׁבַּת. וְהָיָה לָנוּ בְּתַחֲלָה
מְזָה קֶצֶת צַעַר, כִּי אִיךְ נִכְנָם בְּלַיְלָה לְעִיר שְׂאִין לָנוּ שׁוֹם
מִכִּיר, וְאִין יוֹדְעִין הַלְשׁוֹן, וְהִיכֵן נְלוֹן בְּלַיְלָה עִם הַחֲפָצִים.
אָבָל מָה יִכְלָנוּ לַעֲשׂוֹת. וְסַמְכְנוּ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁבוּדָאֵי
יַעֲזֹר לָנוּ גַם עַתָּה, כַּאֲשֶׁר עֲזָר לָנוּ עַד הַנְּהָ.

וְתַכְּף בְּבֹאֵנוּ סְמוּךְ לְחַחוּף, אֲזִי בָּאוּ תַכְּף הָעֶרְבִיִּים
 הַנוֹשְׂאִים לְחַטָּף הַמִּשְׂאוֹי שְׁלָנוּ, כְּדַרְכֶּם תָּמִיד כִּי
 כָּל אֶחָד מִקְדִּים עֲצֵמוֹ כְּדִי שֶׁהוּא יִקְבַּל שְׂכָר. וְתַכְּף נִשְׂאוֹ
 הַחֲפָצִים שְׁלָנוּ אֶל הַסֶּפֶר. וְתַכְּף כְּשֶׁבָּאֵנוּ אֶל הַסֶּפֶר בָּא
 לְקִרְאתָנוּ אִישׁ אֶחָד יִשְׂרָאֵל. וּבַתְּחִלָּה לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהוּא
 יִשְׂרָאֵל, וְאַחַר כֵּךְ גִּזְדַע לָנוּ שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל, וְקָרַב אוֹתָנוּ
 מְאֹד וְנָתַן לָנוּ מְקוֹם סְמוּךְ לְבֵית הַמִּכְס לְהַנִּיחַ שֵׁם הַחֲפָצִים,
 וְלִלּוֹן שֵׁם בְּלִילָה. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְכַנֵּס לְעִיר מִחֲמַת שְׂלֹא
 הִיָּה שֵׁם בְּעַל הַמִּכְס שְׂצָרִיךְ לְרֹאוֹת וְלִבְדֹק אִם אֵין לָנוּ
 אִיזָה סְחוּרָה. וְגַם הֵבִיא לָנוּ מִחֲצֵלֶת וּפְרַשׁ לְפָנֵינוּ, וְהָיָה לָנוּ
 מְקוֹם מְנוּחָה בְּרוּךְ הַשֵּׁם. וְתַכְּף נִתְקַבְּצוּ אֵלֵינוּ אִיזָה
 יִשְׂרָאֵלִים וְדַבְּרוּ עִמָּנוּ, וְקָרְבוּ אוֹתָנוּ מְאֹד, וְאָמְרוּ שְׂיִתְנוּ לָנוּ
 אַכְסֵנְיָא טוֹבָה בְּחֶדֶר מִיָּחָד שְׂיִישׁ בְּחֶצֶר בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּשָׁבִיל
 אוֹרְחִים. וְהָיָה שֵׁם הַשְּׂמֵשׁ וְאָמַר שְׂמַחֵר בְּבִקְרָ יָבוֹא וְיִכְנִים
 אוֹתָנוּ. וְאַחַר כֵּךְ דִּבְרַתִּי עִמָּהֶם אִיךְ לוֹקַחִין בְּכֹאֵן מִשְׁקָה
 לְהַבְדִּילָהּ, וּבְצִידוֹן אֵין בְּנִמְצָא יֵין מִחֲמַת הַחַם רַק שְׂכָר וְיֵין
 שְׂרָף. וְהֵבִיא לִי הַשְּׂמֵשׁ יוֹן-שְׂרָף וְעָלִים שֶׁל אֵילָנֵי לִימוֹנִים
 (לְמוֹנִים) לְהַרִיחַ. וְהַבְדִּילָתִי, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ:

ימי מוהרנ"ת

קלא

ובתוך שיחתם, הודיעו לי תכף שבצידון אצל העיר יש קבר זבולון בן יעקב, וישיש אומרים שגם אחיו יששכר נקבר שם. והיה לנו מזה נחת גדול, שנזכה להיות על קבר של שבט מישׂראל. ברוך השם אשר הביאני עד הלום עד גבול ארץ ישׂראל:

קלב

ובבקר נכנסתי לצידון. והלכנו על קבר זבולון, ויש שם היכל נאה על קברו, ומגורות בשמן זית ויש שם שומר ישמעאל אחד, כי גם הישמעאלים מכבדים זה הקבר מאד. ומה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו שזכינו גם להיות על קבר קדוש וגורא כזה, והדלקתי שם שמן זית וחזרנו משם. ואחר כך אמרו לנו, שעיר צידון בעצמה עדין אינה ארץ ישׂראל, רק מקבר זבולון ואילך משם מתחיל גבול ארץ ישׂראל. בפה נקדם ה' שזכינו היום יום א' כ' סיון להשתטח על קבר הגורא הנזכר לעיל בארץ ישׂראל. וביום מחר אם ירצה השם אנו מוכנים לילך לצפת תוכב"א. השם יתברך יביאנו לשם לשלום, ונזכה להמשיך עלינו קדשת ארץ ישׂראל באמת. אמן בן יהי רצון:

ימי מוהרנ"ת

קלג

וּשְׁבַרְנוּ חֲמוּרִים לַיְלָךְ בַּיּוֹם שְׁנֵי לְצַפַּת, וְנִתְעַכְבוּ עַד יוֹם
 שְׁלִישִׁי עַד עֶרֶב. בַּיּוֹם שְׁלִישִׁי יֵצְאוּ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת
 שֶׁל צִדּוֹן, שְׁעַמְדָנוּ שֵׁם בַּחֲדָר שֵׁשׁ שָׁם בְּשִׁבְלֵי אוֹרְחִים,
 וְנִשְׂאוּ הַנוֹשְׂאִים כָּל הַחֲפָצִים שֶׁלָּנוּ עַד סוֹף הָעִיר. וְשֵׁם
 עַמְדוֹ הַחֲמוּרִים שֶׁלָּנוּ בַּתּוֹךְ שְׁאָרֵי הַחֲמוּרִים שֶׁל הַשִּׁירָא
 שֶׁהֵם כְּמוֹ חֲמֻשֵׁה-עֵשֶׂר חֲמוּרִים, וְכֻלָּם גּוֹיִים, וּבִתּוֹכָם הָיָה
 יְהוּדִי אֶחָד בְּעַל חֲמוּר, וְזֶה הָיָה טוֹבָה גְּדוֹלָה לָנוּ. וְעַמְדָנוּ
 בַּחוּץ עִם הַחֲפָצִים כְּמָה שְׁעוֹת, עַד כִּי פָּנָה יוֹם שְׁלִישִׁי,
 וְלֹא יֵצְאוּ מִצִּדּוֹן עַד אוֹר לַיּוֹם רְבִיעִי כְּמוֹ שְׁתֵּי שְׁעוֹת
 בְּלִילָה. וְאִזּוּ בְּלִילָה יֵשְׁבֵנוּ עַל הַחֲמוּרִים, וְהִלְכְנוּ כָּל הַלֵּילָה,
 עַד עֶרֶךְ שְׁתֵּי שְׁעוֹת עַל הַיּוֹם. וּבְלִילָה זֹאת נִכְנָסְתִי לְגִבּוֹל
 אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בְּיָדָי, וְהָיָה לָנוּ שְׂמֵחָה גְּדוֹלָה:

קלד

בַּיּוֹם חֲמִישִׁי, פָּרַשְׁתָּ שְׁלַח-לֶךְ, כ"ד סִיּוֹן, בָּאנוּ לְצַפַּת
 סְמוּךְ לַחֲצוֹת הַיּוֹם מִלְּפָנָיו. וּכְשֶׁבָאנוּ אֶל הַהָר
 הַקָּטָן, הַסְמוּךְ לְשַׁעַר הָעִיר, שָׁשָׁם מִשְׁלִיכִין הַמִּשְׂאוֹי
 מִהַחֲמוּרִים וְנוֹשְׂאִים אוֹתָהּ עַל-יְדֵי בְנֵי-אָדָם לְתוֹךְ הָעִיר,
 וְתִכְף וּמִיד כְּשֶׁבָאנוּ לְשָׁם, יֵצְאוּ תִכְף אֲנָשִׁים לְקַרְאֲתָנוּ,

ימי מוהרנ"ת

תה

המה ראו בן תמהו, שבעת הזאת יבואו אנשים לארץ ישראל. והיה עליהם שמחה וחדוה גדולה בשראו אותנו. ואלו האנשים היו מהפרושים, כי הפרושים דרים סמוך לשער העיר. ותכף שאלו אותנו, אם יש לנו איזה ידיעה מהמשלחים שלהם, שיצאו זה סמוך לשנתים, ואין להם ידיעה מהם. והודעתי להם תכף, שדברתי עמהם בסמנבול, ויש לי אגרת מהם, ובקרוב יבואו, כי הם לא רצו לילך עמנו על הים לאלקסנדריא מגדל הפחד שהיה אז, כנ"ל, ורצונם לילך עם היבשה. ותכף שהודעתי להם זאת, בתוך כך נתקבצו סביבנו כמה אנשים, ונעשה רעש ושמחה גדולה ביניהם. ותכף חטפו כל החפצים שלי, והכניסום לתוך איזה בית הסמוך, ושחרו פני מאד לתן להם האגרת מיד, ותכף פתחתי התבה והוצאתי האגרת שלהם. בתוך כך סבבו אותי כמה אנשים, ורבים ככלם מהפרושים, כי כל זה היה ברחוב שלהם, ותכף הפצירו בי מאד לילך עמהם לרבי ישראל, שהוא הראש והממנה שלהם. והכרחתי למלאת רצונם, והלכתי עמהם. בתוך כך נתרבו ונתקבצו אנשים רבים, עד אשר בעת שנכנסתי בבית רבי ישראל, רבו כמו רבו העומדים, עד שהכרחו להעמיד שומרים, שלא ידחקו בלם לכנס אל הבית. ונכנסתי לבית רבי ישראל אני לבדי, ורי"א נשאר אצל החפצים, ולא

הניחו לכן לבית רבי ישראל כל האנשים שנתקבצו שם, כי אם קצתם, והשאר נשארו בחוץ סביבות הבית. ואני לא מעמתי עדין שום דבר באותו היום, ונכנסתי בתענית לצפת, ותכף נתנו לי שם קאווע, וספרתי לרבי ישראל כל המעשה, שעמדתי עם המשלחים שלהם וכו', ונתתי לו האגרת. וגדל השמחה שהיה עליהם אין לשער, והחיייתי אותם ממש. ותכף שלחו שליח מיוחד לירושלים להודיע זאת לרבי מגדיל, הראש שלהם היושב בירושלים, אשר בנו ר' נטע היה אחד מהמשלחים, ועוד רבי נטע שני ורבי איצילי. ואחר-כך הודיע לי רבי ישראל, שהיה לו אגרת, שגם בירושלים היה שמחה גדולה ועצומה ממה שבאנו ובשרנו להם בשורה טובה פזאת, אשר כל-כך נפשות תלויים בזה:

קלה

בתוך כך, שישבתי שעה קלה אצל רבי ישראל, בתוך זה נודע הדבר בכל העיר בין אנשי פולין שלנו, ונעשה רעש גדול משמועה זאת, שנמצאו עכשו שני אנשים, שבאו עתה לארץ הקדש, אשר זה סמוך לשנתים לא בא שום אדם לשם. ותכף באו אלי שאלך אליהם, וגודרתי והלכתי לבית הרב מסקוליע. וכשבאתי לשם מצאתי,

ימי מוהרנ"ת

תז

שֶׁכָּבֵר נִתְקַבְּצוּ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים הַרְבֵּה לְשֵׁם כְּדֵי לְרֹאוֹת
אוֹתָנוּ, וּבְתוֹכָם הָיְתָה אֱלֻמְנַת רַבִּי פִּינְחָס מֵאִיר, זְכוֹרוֹנוֹ
לְבָרְכָה, שֶׁהָיָא אַחוֹתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, זְכוֹרוֹנוֹ לְבָרְכָה, שֶׁנִּתְאֱלַמְנָה
בְּסָמוּךְ. וְנִכְנַסְתִּי לְבֵית הַרַב מִסְקוּלִיעַ, וְהָיוּ שָׁם אֲנָשִׁים
הַרְבֵּה, וּבְכֵלָם קָבְלוּ אוֹתִי בְשִׂמְחָה רַבָּה וְעִצּוּמָה מְאֹד, וּבְכֵלָם
נִבְהָלוּ נִחְפְּזוּ, וְנִפְלְאוּ בְעֵינֵיהֶם עֲנִין זֶה מְאֹד, שֶׁעֲכָשׁוּ בַעַת
הַזֹּאת יָבוֹאוּ אֲנָשִׁים עַל-מְנַת לַחֲזוֹר, רַק לְדַרְדֵּךְ עַל אֲדַמַּת
הַקֶּדֶשׁ. וְגִדְל הָרַעֲשׂ וְהַשְׂמֻחָה וְהַחִיּוֹת, שֶׁהָיָה אִזּוֹ מִבִּיאָתָנוּ
לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְשַׁעַר. וּבְכֵלָם אָמְרוּ שֶׁאֲנַחְנוּ
הַחֲיִינוּ אוֹתָם מִמֶּשֶׁךְ, כִּי זֶה שְׁנַתִּים אֲשֶׁר לֹא רָאוּ אָדָם
מִמְדִּינָתָנוּ, וְלֹא שָׁמְעוּ שׁוֹם יְדִיעָה מִשָּׁם, וְלֹא יָדְעוּ שׁוֹם
יְדִיעָה אִם אֶפְשָׁר בְּעוֹלָם לִילָךְ עֲכָשׁוּ עַל הַיָּם. וְכֵל הָאֲנָשִׁים
שֶׁהָיוּ מוֹכְנִים אִזּוֹ לְצֵאת לַחוּץ לְאֶרֶץ, לֹא יָדְעוּ הַדַּרְדֵּךְ אֵיךְ
לְהִתְנַהֵג, וְדַעְתָּם הָיָה לִילָךְ בִּיבֻשָׁה אֲשֶׁר זֶה קָשָׁה מְאֹד,
וְהַהוֹצָאוֹת רַבִּים מְאֹד. עַל כֵּן הָיָה עֲלֵיהֶם שְׂמֻחָה רַבָּה.
וּבְכֵלָם אָמְרוּ שֶׁאֲנַחְנוּ מַחֲיִים כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל שְׂבָאוֹנוֹ
לְשֵׁם. קִצְתָם אָמְרוּ שֶׁאִין אֵלּוּ אֲנָשִׁים כָּלָל רַק הֵם מְלֹאכִים
שֶׁנִּשְׁלַחוּ מִן הַשָּׁמַיִם, וְזֶה אָמַר שְׁזָה בְחִינַת אֱלֹהֵינוּ שֶׁיָּבוֹאוּ
עֲכָשׁוּ פְתָאוֹם אֲנָשִׁים מַחוּץ לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בַּעַת
כְּזֹאת אֲשֶׁר אָפְלוּ הַמְּשַׁלְחִים לֹא רָצוּ לִילָךְ בַּיָּם כִּי-אִם
בִּיבֻשָׁה, אֲשֶׁר מַחֲמַת זֶה לֹא בָּא שׁוֹם אָדָם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

ימי מוהרנ"ת

זה סמוך לשנתים, ובפרט שלא באנו לקבע דירתנו. וגם הרב ר' זאב מבולטע אמר לנו בזה הלשון, אתם החייתם את כל ארץ ישראל:

קלו

ואחר כך יצאתי מבית הנ"ל ובכל מקום שהלכתי סבבו אותי אנשים ונשים וכלם שאלו על משפחתם, אבל לא היה לי שום אגרת מחמת שיצאתי בהעלם ידיעה מפל סביבותינו, ולא הודעתי להם שאני נוסע לארץ ישראל. וגם בעצמי הייתי מספק עד שישבתי על הספינה. אבל אף על פי כן לכמה אנשים בשרתי בשורות טובות בעל פה ממשפחתם שאני מכיר אותם שתהלה לאל הם בחיים ובשלום. והיה להם לנחת גדול מאד מאד. אבל אפלו אותם שלא הודעתי להם ממשפחתם, היה להם שמחה וחיית גדול שעל כל פנים רואים איש ממדינתם, אשר זה זמן רב לא ראו אדם משם כנ"ל:

קלז

ועמדתני בבית הרב רבי פיביש בהרב מוולמשיסק, ששם הוא דירתה של האלמנה הצדקת מרת פעריל

ימי מוהרנ"ת

הנ"ל שהיא אחותו של רבנו זכרנו לברכה, ואכלתי אצל
דודי וזקני רבי שאול הכהן מבראד:

קלח

ביום ששי הלכתי אני ורבי יהודא אליעזר על קבר האר"י
זכרנו לברכה. ושם אצלו מנח רבי משה קורדובירו
זכרנו לברכה, ורבי שלמה אלקבץ זכרנו לברכה שחבר
"לכה דודי", ושאר צדיקים נוראים. ובסמוך לשם קבר
"הבית יוסף" והאלשיך וכו'. ועמדנו אצל קבר האר"י
זכרנו לברכה, ושפכנו שם שיחנו תהלה לאל. עד כה
עזרני השם יתברך ברחמי העצומים שזכינו לבוא לארץ
ישׂראל בעת מלחמה כזאת. כמה גדולים מעשי ה' מה
אמר מה אדבר מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי:

קלט

בשבת אכלתי אצל ר' שאול הגזפר לעיל. ובליל שבת
באו אצלי כמה אנשים וספרתי להם הרבה מרבנו
זכרנו לברכה מענין נסיעתו לארץ הקודש. וגם אמרתי
להם איזה דברי־תורה מרבנו זכרנו לברכה. ואחר כך
הפציר ר' שאול לילך להרב מסקוליע. והלכתי לשם. וכבר

הָיָה כְּמוֹ חֲצוֹת לַיְלָה וְגַם שֵׁם בְּבֵית הָרַב הַנִּזְכָּר לְעִיל
אִמְרָתִי לְפָנֵיהֶם כְּמָה דְבָרֵי תוֹרָה מֵרַבֵּנוּ הַנּוֹרָא זְכוֹרֵנוּ
לְבָרְכָהּ. וְכֵל זֶה הָיָה לִי לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה גְדוֹלָה, שְׁזָכִיתִי
בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ לְסַפֵּר דְבָרֵי תוֹרָה מִתּוֹרָתוֹ הַנּוֹרָאָה שֶׁל רַבֵּנוּ
זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָהּ:

קמ

וְהִתְפַּלְלֵתִי בְּשֶׁבֶת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבְשֶׁבֶת בְּבֵית כְּאוֹ כְּמָה
אֲנָשִׁים חֲשׂוּכִים לְקַבֵּל פָּנִים, וְאַחַר כֵּךְ בְּשַׁעַת
הַשְּׁלֶחֶן בָּאוּ גַם בֵּן אֲנָשִׁים הַרְבֵּה וְאָכְלָנוּ וְשִׁתִּינוּ בְּשִׁמְחָה.
אָבֵל הָיָה לִי קֶצֶת צַעַר אֲזִי שְׁלֵא עָלְתָה בְּיָדֵי אֲזִי לֹאמֵר דְבָרֵי-
תוֹרָה מֵרַבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָהּ מִחֲמַת הַשִּׁמְחָה וְהִרְעַשׂ שֶׁל
מְבִיאֵי הַיַּיִן בְּנֵהוּג:

קמא

אַחַר כֵּךְ אַחַר סְעֻדַת שְׁחֵרִית הִלְכְתִי לְבֵית ר' פִּיבִישׁ וְשָׁם
יִשְׁנָתִי קֶצֶת. וְאַחַר כֵּךְ אִמְרָתִי שֵׁם בִּינֵי לְבִין קוֹנֵי מָה
שְׁזָכִיתִי לְחַדֵּשׁ אֲזִי מַעֲנֵן תַּעֲנִית שֶׁשִּׁיךְ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
שְׁנֵאמַר עַל הַלְכוֹת בְּרָכוֹת הַנָּסִים וְהַטְּבַת חֵלוֹם וּבְרַבְת
שֶׁהִחִינּוּ עַל הַרְוָאָה אֶת חֲבֵרוֹ הַחֲכִיב עָלָיו וְכו'. וְאַחַר כֵּךְ

ימי מוהרנ"ת

תיא

התפללתי מנחה בבית המדרש, והלכתי לבית ר' שאול הנזכר לעיל, ואכלתי שם סעודה שלישית. והיו שם קצת אנשים, ותהלה לאל אמרתי לפניהם ענין הנפלא על פסוק אזמרה לאלהי בעודי (לקושי מוהר"ן רפ"ב), ועוד כמה דברי-תורה מרבנו זכרוננו לברכה, ותהלה לאל זכיתי לשבות שם בארץ הקדש, וספרתי קצת ממנו זכרוננו לברכה ומתורתו הקדושה בשבת בארץ הקדש, שזה נוגע למקום שנוגע וכו' וכו'. ברוך השם אשר לא עזב חסדו מאתנו עד הנה:

קמב

ביום ראשון, פרשת קרח הייתי על מערת הושע בן בארי, וכנגדו מערת בארי אביו, שגם הוא היה נביא בישראל. אבל לא היה לנו המפתח של המערה רק עמדנו בחוץ אצל הפתח ואמרנו שם קצת תחנונות ובקשות. גם על מערת בארי אמרנו קצת, גם בדרך הלוכנו למערת הושע, היינו אצל הינוקא ואצל שלשת צדיקים שאמר עליהם האריז"ל שהם בחינת אברהם יצחק ויעקב. ובתוך המערה של הרב מוולומ'שיסק ושם מנחת בתו של רבנו זכרוננו לברכה הצדקת מרת מרים זכרונה לברכה עם בעלה ובנה זכרונם לברכה. ועוד היינו אז אצל שאר צדיקים, ממערת הושע חזרנו והלכנו ובאנו לקבר של התנא ר' פינחס בן

ימי מוהרנ"ת

תיב

יָאִיר, מִשָּׁם חֲזַרְנוּ וְהִלְכְנוּ לְמִקְוֵה שֶׁל הָאָר"י זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה
וְטַבְלָנוּ שָׁם:

קמוג

בְּיוֹם שְׁנֵי הַיִּיטִי אָנִי לְבִדִּי בְּלֹא חֲבֵרֵי רַבִּי יְהוּדָא אֱלִיעֶזֶר
עַל קֶבֶר הַתְּנָא רַבִּי חֲצַפְיָת הַמְתַּרְגְּמָן, אֶחָד מֵעֲשָׂרָה
הַרוּגֵי מַלְכוּת, וְעַל קֶבֶר יְהוּדָע הַכֹּהֵן הַמְנַח סְמוּךְ לְשָׁם:

קמוד

בְּיוֹם שְׁלִישֵׁי הָיָה עָרַב רֹאשׁ חֹדֶשׁ תַּמּוּז וְרִצִּיתִי לְהִיּוֹת אֲז
בְּמִירוֹן. וְהָיָה בְּדַעְתִּי לְנַסֵּעַ לְשָׁם בְּיוֹם שְׁנֵי, וְלָלוֹן
שָׁם. וְהָיָה לָנוּ מְנִיעוֹת עַל זֶה, וְגַם בְּיוֹם שְׁלִישֵׁי בְּבִקְרָה הָיָה
כַּמָּה מְנִיעוֹת, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עֲזָרְנִי שִׁשְׁבַּרְתִּי הַמְנִיעוֹת
בְּעֲזָרַת הַשֵּׁם וְנִסְעֵתִי לְמִירוֹן אָנִי וְחֲבֵרֵי רִי"א. וּבְדַרְךְ הִלּוּכְנוּ
נִטְפַל עִמָּנוּ ר' אֶהֱרֹן מִגְּרוּדִיב, וְעוֹד אִישׁ אֶחָד שִׁשְׁכַרְנוּ
אוֹתוֹ שְׂיִלְךְ עִמָּנוּ.

וּבְאֵנֹו לְמִירוֹן סְמוּךְ לְחֲצוֹת הַיּוֹם, וְנִכְנַסְנוּ לְהַמְדִּירֵשׁ
הַנּוֹרָא שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי וּבְנוֹ רַבִּי אֱלִעֶזֶר,
וְאִמְרָנוּ שָׁם תְּהִלִּים וְתַחֲנוּנוֹת וּבִקְשׁוֹת עַל קֶבְרֵיהֶם הַנּוֹרָאִים.
אֲבָל הַיִּיטִי אֲז חָלוּשׁ מְאֹד וְלֹא זָכִיתִי לְשַׁפֵּךְ לְבִי שָׁם בְּרִצּוֹנִי.

ימי מוהרנ"ת

תיג

מִשֵּׁם הִלְכְנוּ וְהֵיינוּ עַל קֶבֶר הַתָּנָא רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר.
וּבְסֻמוּךְ אֶצְלוֹ שֵׁם הַבוֹר שְׁלוֹ שְׁהִיָּה מְעַבְד עוֹרוֹת
שָׁם. וְעַל קֶבֶר רַבִּי יוֹחָנָן הַנּוֹזֵפֵר לְעִיל עֲזַרְנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
שְׁנַתְעוֹרְרֵתִי יוֹתֵר קֶצֶת.

מִשֵּׁם הִלְכְנוּ וּבָאנוּ לְמַעְרָה שֶׁל הַלֵּל הַזֶּקֶן וְתַלְמִידָיו
וּנְכַנְסֵנוּ לְשֵׁם וְשְׁתִּיתִי מֵהַמַּיִם הַנּוֹבְעִים שֵׁם בְּתוֹךְ
כַּמָּה קֶבְרֵי תַלְמִידָיו וְעַל יְדֵי זֶה נִתְחַזְקֵתִי קֶצֶת וְנְכַנְסֵתִי עַד
מְקוֹם הַלֵּל הַזֶּקֶן אֲשֶׁר מְקוּמוֹ נִסְגַּר, וְשֵׁם שְׁפַכְתִּי שִׁיחַתִּי
קֶצֶת בְּהַתְעוֹרְרוֹת וְאַחַר כֵּךְ בָּא עָלֵינוּ שְׂמֻחָה שֵׁם וְהַתְפַּלְלָנוּ
שֵׁם מְנַחֵה בְּשֻׂמְחָה.

וְרַצִּינוּ לִילֵךְ מִשֵּׁם לְמַעְרַת שְׂמַאי אֲבָל הָאֲנָשִׁים עִכְבוּ
אוֹתִי. וְגַם הָיִיתִי עַל קֶבֶר הַתָּנָא רַבִּי יִצְחָק שְׂמַנְחָה
בְּחֶצֶר שֶׁל רִשְׁבִּי:

קמזה

בְּחֻזְרָה מִמִּירוֹן לְצֶפֶת הָיִינוּ עַל קֶבֶר רַבִּי בְּנִימִין בֶּן יִפְתָּה
וְעַל קֶבֶר הַתָּנָא רַבִּי יְהוּדָא בַר אֲלֵעָאי וְרַבִּי
אֲלֵעָאי אָבִיו וְלֹא זְכוּתִי לְהִיוֹת עַל קֶבֶר רַבִּי כְּרוּסְפָדָאי
הַסֻּמוּךְ לְשֵׁם. גַּם בְּהַלִּיכָה לְמִירוֹן הָיִיתִי עַל קֶבֶר ר' יוֹסִי
דְּמִן יוֹקֶרֶת:

ימי מוהרנ"ת

ת"ד

קמו

ביום חמישי נסענו למבריה ובאנו לשם לעת ערב. וגם שם היה שמחה גדולה, וקבלו אותנו גם שם בכבוד גדול:

קמו

ביום ששי הייתי על הבית החיים על קבר ר' נחמן מהורידנקא ורבי מנדיל ויטפסקר ורבי אברהם קליסקיר והרב משפטינקא ושאר צדיקים נוראים. משם הלכנו ובאנו למערת רב כהנא ותלמידיו משם הלכנו ובאנו על קבר התנא ר' מאיר בעל הגם, ונתעכבנו בכל זה עד איזה שעות אחר חצות משם נכנסנו ורחצנו בחמי טבריא. גם היינו על קבר ר' ירמיה שנקבר מעמד כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי פלאים פ"ט ה"ג) ועמדנו בטבריא בבית ר' דוד בהרב מחמלניק ושבתנו שם השבת קדש בשמחה:

קמח

במוצאי שבת הייתי על חתנה ושמחנו שם:

ימי מוהרנ"ת

קמט

ביום שני פרשת חקת היינו על ציון ר' עקיבא ועשרים
וארבעה אלף תלמידיו שמנחים באותו החר הגבוה,
ובראשו ציון רבי עקיבא, וכנגדו מערה של אשת רבי
עקיבא, משם חזרנו והלכנו עד שבאנו למערת ר' חיא וכנינו
וחזרנו לביתנו:

קג

ביום ג' היינו על קברי רבן יוחנן בן זכאי ותלמידיו, ואצלו
בסמוך מנח בצד אחד ר' יוחנן מרא דארעא
דישראל, ומצד השני רב אמי ורב אסי. ושם בסמוך מנח
בעל השל"ה:

קנא

ביום רביעי היינו על קברי הנשים הצדקניות אשר מקומם
רחוק מהעיר קצת. והם, אלישבע בת עמינדב,
וצפורה אשת משה, ויוכבד אם משה ואהרן, וחדלה
הנביאה, ובלהה, וזלפה ואביגיל, ויש אומרים גם אסתר
המלכה. ויש חלוקי דעות על קצת מהנופר לעיל, אבל על

ימי מוהרנ"ת

כָּל פָּנִים לְפִי דַעַת בְּלֵם מְנַחִים שֵׁם הָרֹב מֵהַצְדֻקְנִיּוֹת
הַנּוֹכְרוֹת לְעֵיל אֲשֶׁרֵי לָהֶם:

קנב

בַּיּוֹם חֲמִישֵׁי חֲזֵרְתִי וְהִלַּכְתִּי עַל מַעֲרַת רַב כְּהֵנָּא וְתַלְמִידָיו:

קנג

בַּיּוֹם שְׁשֵׁי חֲזֵרְתִי וְהִלַּכְתִּי עַל הַבֵּית הַחַיִּים, וְהָיִיתִי עַל
קֶבֶר רַבִּי מְנַדִּיל פְּרִימִי שְׁלֹאנְעֵר וְשֶׁאֲרֵי צְדִיקִים. וְאַחַר
כֶּךָ חֲזֵרְתִי וְהִלַּכְתִּי עַד שְׁבָאֲתִי עַל קֶבֶר רַבִּי מֵאִיר בְּעַל
הַגֶּם. מִשָּׁם הִלַּכְתִּי לְחַמֵּי טַבְרִיא. בְּשַׁבַּת קִדְּשׁ אֶכְלֹתִי אֶצֶל
הָרַב הַמְּפָרְסֵם רַבִּי זֶאֵב טִישְׁאֲרִנְיָאוֹס טְרִיר:

קנד

וְהֵנָּה הָיָה לִי צֶעַר גָּדוֹל, כִּי אָפֶם הַכֶּסֶף אֶצְלִי בְּבוֹאֵי לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הָיָה לִי עַל הוֹצָאוֹת הַחֲזֵרָה. וּמֵרָאֵה
הַמְּקוֹם שֶׁהָיָה לִי עַל מַעוֹת רַבִּי שְׁלֹמֹה שֶׁהָיָה בְּיַד רַבִּי דָּוִד,
לֹא רָצָה לְסַלֵּק לִי כִּי-אִם חֲמִשִּׁים גְּרוּשׁ. וְהָיָה לִי צֶעַר גָּדוֹל
מְאֹד מְזֵה, וּמִחֲמַת זֶה נִתְעַפַּכְתִּי בְּטַבְרִיא עַל שַׁבַּת הַשְּׁנֵיָה

ימי מוהרנ"ת

ת"ז

הנזכרת לעיל. וביום א' פָּרַשְׁתָּ בְּלֶקַח חֶמֶל ה' עָלַי, וְהִזְמִין לִי בְּדַרְדָּךְ גַּם וְהִשְׁגַּחְהָ נִפְלְאוֹהָ שְׁבִהִיוֹתַי יוֹשֵׁב שָׁם בְּסַעֲדַת שְׁחָרִית אֶצֶל אִישׁ אֶחָד שֶׁעָשָׂה סַעֲדָה עֲבוּרָנוּ, וְשֵׁם הַזְּמִין לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁפָּתְאָם בָּאָה אִשָּׁה אַחַת וְאָמְרָה לִי שֶׁתִּשְׁלַח עִמִּי דִיקָא כָּלִי כֶסֶף, וַיֵּשׁ לִי רִשׁוֹת לְמַכְרָם בְּאֶלְכֶם נְדָרִיא, וְלִמְסַר הַמְּעוֹת לֵיד בְּנָה בְּחוּץ לְאַרְיָן. וְנִתְּתִי שְׂבַח וְהוֹדִיָּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁחֶמֶל עָלַי בְּהִשְׁגַּחְהָ נִפְלְאוֹהָ בְּמָקוֹם רְחוֹק מִבֵּיתִי כְּזֶה. וְלֹא עָזַב חֶסְדּוֹ מֵעַמִּי בְּעִזְרָתוֹ הַגְּדוֹלָה:

קנה

בְּיוֹם שְׁנֵי, פָּרַשְׁתָּ בְּלֶקַח יִצְאָתִי מִטַּבְּרִיא וְלוֹוֹ אוֹתִי בְּכַבּוֹד גְּדוֹל. בְּיוֹם שְׁלִישִׁי בָּאתִי לְצַפַּת, בְּיוֹם רְבִיעִי הָיִיתִי עַל קֶבֶר בְּנֵיהוּ בֶן יְהוֹיָדָע. בְּיוֹם חֲמִישִׁי חֲזַרְנוּ וְהִלְכְנוּ שְׁנִית עַל קֶבֶר הָאֶר"י וְזָכַרְנוּ לְבִרְכָה. בְּשַׁבַּת קִדְשׁ אֶכְלָתִי אֶצֶל הָרַב מִסְּקוּלִיעַ. בְּלֵיל שַׁבַּת רְקַדְתִּי בְּשִׁמְחָה עִם רַבִּי אַבְא שׁו"ב וְרַבִּי מוֹשֶׁה יוֹנָה. בְּיוֹם שְׁנֵי, פָּרַשְׁתָּ פִּינְחָס חֲזַרְנוּ וְהִלְכְנוּ לְמַעַרְת הוֹשֵׁעַ בֶּן בְּאָרִי, וְאָז פָּתַח לָנוּ גַעַר אֶחָד אֶת הַפֶּתַח וְנִכְנַסְנוּ לַיֵּשׁ וְשִׁפְכְנוּ שִׁיחֵנוּ שָׁם בְּכַי וּבְתַחֲנוּגִים, וְאָז כָּבַר הָיִינוּ מוֹכְנִים לְצֵאת מִצַּפַּת לְחֹזֵר לְבֵיתֵנוּ:

ימי מוהרנ"ת

קנו

ביום שלישי פרשת פינחס יצאנו מצפת לחזור לביתנו,
ולוו אותנו רב החשובים ואנשים הרבה. עד כה
עזרני ה':

קנו

ביום רביעי באנו לחיפה בשלום, ומצאנו שם כל
המושלחים ושאר אנשים שיצאו מצפת על דרך
לנסע לחוץ לארץ בשבוע העבר:

קנה

ביום חמישי הלכנו על הבית החיים על קבר רבי יצחק
נפחא, וגם מנח שם ר' ירמיה דמן חיפה. משם
הלכנו עד שבאנו למערת אליהו, ולא רצו להניח אותנו
לכנס. והיה כמה מניעות על זה והשם יתברך עזרני ונצחתי
אותם ונכנסנו בלנו לשם. והמערה חדוש נפלא ושמחנו
שם מאד. ואחר כך פשיצאנו עד שבאנו על פתח החצר
של המערה, התחילו לשיר ולזמר עד שבאנו לתוך שמחה
גדולה. ורקדנו שם בשמחה בעזרת השם יתברך. משם
הלכנו עד שבאנו על קבר אלישע בן שפט, אשר עד הנה

ימי מוהרנ"ת

תיט

עמד שם בית תפלה שלהם, וזה סמוך סתר אותה הפאשי
(מושל תורכי), ועתה יכולים לילך על קברו הקדוש. ותהלה
לאל היינו שם אנחנו כלנו בעזרת השם יתברך:

קנט

בחיפה ישבנו עד יום רביעי פרשת מטות. והיה לי לנחת
מה שנתעבבתי בחיפה, שזכיתי להיות בארץ
ישראל עוד כמה ימים, בפרט שרפנו זכרוננו לברכה
בשנכנס לארץ ישראל בא תחלה לחיפה, ושם תקף זכה
מה שזכה ונתעבב שם כל הימים טובים מראש השנה עד
אחר סכות. ברוך השם אשר זכינו לדרך בארמת קדש
במקום שדרך שם רבנו הנורא זכרוננו לברכה:

קס

ביום רביעי הנ"ל יצאנו מחיפה לבוא לעיר דומיע שרחוק
כמו שני ימים על הים. אבל מאת ה' היתה שלא
היה רוח טובה לילך מן הצד והיינו נבוכים בדרך עד
שבאנו ביום שבת קדש פרשת מטות ומסעי הנזכר לעיל
סמוך לעיר לימיסון שהוא על האי שנקרא קיברוץ

(קפריסין), והורידו שם האנקיר (העונן) ועמדה הספינה שם איזה שעות.

אחר כך נתישב הקפיטאן וצוה להוציא האנקיר וכן עשו והתחילה הספינה לזוז משם. בתוך כך הסתכלו מן העיר שהוא נוסע משם, ורדפו אחרי ספינתנו ישמעאלים משם עד שבאו על הספינה שלנו ברעש וברגז. והיה לנו פחד קצת וזה היה מחמת שאז באותו העת היתה שעת מלחמה בין הישמעאלים עצמן. והינו מה שנלחמו עם הפאשי (המושל) של עכו שהיה מורד נגד המלך וכו', כמפרסם. ומחמת זה רדפו אחרי ספינתנו כנזכר לעיל, ותכף כשבאו על הספינה שלנו תבעו מאתנו כפר חמישה טאליר וחצי מכל נפש. ותבעו בנגישה גדולה ברעש וברגז לתן להם תכף ומיד. והכרחתי לתן להם מיד ביום שבת קדש סך הנ"ל שעלה מכלנו סך מאה ועשרים טאליר. וגם התחילו להכות קצת מחמת שנתעבב הסלוק זמן מעט קדם שנתקבץ המעות, וישבנו אז בפחד:

קסא

אחר כך לקחו הקפיטאן והוליכו אותנו להעיר. וגם קצת אנשים מספינתנו ירדו לעיר כדי לדבר שם עם

ימי מוהרנ"ת

תכא

הקונסליר (שגריר), ובאו אל העיר. והיו אצל איזה קונסליר של איזה אמה וקרב אותם קצת, ונודע להם שיעפבו בכאן הקפיטאן עם הספינה, ובשכילנו ישכר לנו ספינה אחרת. וכן היה. ובאותו היום בשבת-קדוש צוה הקונסליר הנ"ל לקפיטאן שילנו להתחזר לנו מהשכירות סך שבועים טאליר, וגם אמר שביום מחר יבואו אליו וישתדל להתחזר לנו הכפר הנזכר לעיל. ואנחנו עמדנו על הספינה ועיינינו כלות כל היום לשמוע מה עלתה בם, ומה השיב להם הקונסליר הנזכר לעיל. לעת ערב חזרו אנשינו מהעיר והודיעו לנו כל הנזכר לעיל.

ביום ראשון פרשת דברים חזרנו והלכנו לתוך העיר, וגם אני נסעתי עמהם. ובאנו אל העיר ועמדנו שם כל היום, סוף דבר לא התחזירו לנו הכפר. רק באותו יום ראשון שכרנו ספינה אחרת, ועלינו מיד עליה ומלטלנו עצמנו בלנו מספינה האחת לספינה השנייה. ביום ראשון הנזכר לעיל חזרנו מהעיר ובאנו לספינה השנייה הנזכרת לעיל. ביום שני התחילה הספינה לילך ולנסע כדי לבוא לאלקסנדריא שאינו רחוק משם רק בערך שני ימים בשיש רוח טובה, אבל לא היה לנו רוח טובה ונתעפכנו בדרך עד אחר תשעה באב, עד יום שלישי פרשת ואתחנן.

ימי מוהרנ"ת

ובכל הדרך מחיפה לאלכסנדריא היה לנו יסורים גדולים מהמים. כי בשני הספינות הנזכר לעיל שהיו של ערביים לא רצו לתן לנו מים בראם בצמצום גדול במדה ובמשורה בדרקדוק גדול, ועל פי הרב היו המים סרוחים. וגם ישיבתנו על הספינה היה ברחק גדול, ולא היה לנו שום מקום מנוחה כראוי. וגם היה לי על פי רב חלי הים, ונתתי הקאות כמה פעמים. ואף על פי כן הכל היה בחסד ובצר הרחיב לנו השם יתברך, ועזר לנו בכל עת. ואי אפשר לבאר בפרטיות מה שעבר עלינו. בכל יום נודה לך וכו' שבכל יום עמנו וכו' ובחסדי השם יתברך עזרנו, ובאנו ביום שלישי פרשת ואתחנן לקהלת קדש אלכסנדריא:

קסב

ישם מצאנו אנשי צפת שבאו לישם מקדם. והודיעו לנו תקף שיש ספינות הרבה לסמנבול ושארבעה אנשים מהם שברו כבר ספינה לסמנבול בסוף ח' דורים מכל גפוש, ויש עוד ספינות שיכולים לשכר בפחות. והיה עלי שמחה גדולה. וכן היה שהיה בידי לשכר ספינה ביום רביעי, ולילך ביום חמישי מיד. והיה אפשר שאגיע על ראש השנה לאומאן.

ימי מוהרנ"ת

תכג

אבל נתעבבתי מחמת אנשי חברתנו של הספינה, ואבדתי ספינה זאת כי הלכה ביום ה' בבקר. ועל ידי זה נתעבבתי באלקסנדריא קרוב לשלשה שבועות ולא יצאנו משם עד יום ראשון פרשת שופטים, והיה לנו שם יסורים גדולים מגדל העכוב כי כבר שכרנו ספינה תקף בפרשת עקב אך הקפיטאן הטעה אותנו שאמר שילך בסמוך ואחר כך עכב אותנו הרבה. והיה לנו צער גדול, והכרחנו לדון עמו לפני הקונסליר, ויצא המשפט מעקל מפנו, שאנחנו נניח לאבוד אצלו אחד דורע מכל נפש וכן היה.

והנמר היה ביום ששי ערב שבת קדש לעת ערב סמוך לכניסת שבת קדש, ובאותה השעה הזמין לנו השם יתברך ספינה שלנו שהיתה מוכנת לילך ביום שבת קדש. וביום שבת קדש שכרו הספינה כי היה הכרח גדול, ושכרנו הספינה בסך ד' דורים מכל נפש. וגם נתעבבתי בעד ר"ג ור"י. והיה לי קצת מחלוקת מזה אבל בחסדי ה' נצחתי כלם ונסענו בלנו יחד לא כמו שרצו הם וכו':

קסג

וביום ראשון פרשת שופטים עלינו על הספינה. וביום ב' יצאה הספינה מאלקסנדריא ושם היה לנו מקום

ימי מוהרנ"ת

מְרוּחַ וְנוּחַ לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד. וְכֹל אֶחָד עַל מְקוֹמוֹ יֵשֵׁב
 בְּשָׁלוֹם, בְּתוֹךְ הָאֲמָבַר (אֲכַסְדְּרָה). אֲבָל לֹא הָיָה לָנוּ רוּחַ
 טוֹבָה וְהִלְכְנוּ תַשְׁעָה יָמִים עַד שֶׁפָּאֵנוּ לְרוּדִים בְּיוֹם שְׁלִישִׁי
 פְּרִשְׁתָּ תִצָּא. וְנִכְנַסְנוּ לְתוֹךְ הָעִיר וְלִקְחָנוּ שֵׁם קִצֵּת צִידָה
 לְדַרְכֵנוּ יַיִן וְחֶמֶץ וְלֶחֶם וְכו':

קסד

גַּם בְּיוֹם חֲמִישִׁי שֶׁלַחְתִּי אֶת רַבִּי יְהוּדָא אֱלִיעֶזֶר חֲבָרִי כְּדִי
 לְמַכֵּר שֵׁם סַפְרֵי רַבֵּנוּ וְזָכְרוֹנוּ לְכַרְכָּה, וּמְכַר שֵׁם סַפֵּר
 הָאֶלְפֵי-בֵית וְעַמְדָנוּ שֵׁם עַד יוֹם חֲמִישִׁי הַנּוֹכַח לְעִיל:

קסה

בְּיוֹם חֲמִישִׁי זֹזָה הַסְפִינָה מְרוּדִים וְגַם בֵּן לֹא הָיוּ רוּחוֹת
 טוֹבוֹת. בְּיוֹם רִאשׁוֹן פְּרִשְׁתָּ תְבֵא אַחַר חֲצוֹת הָיָה
 רוּחַ סְעָרָה וְלֹא הָיָה פּוֹנָה לְדַרְכֵנוּ. וְהוֹרִידוּ הָאֲנָקִיר אֶצֶל
 אֵיזָה יְבִשָּׁה, שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁם כִּי-אִם אֵיזָה חֲצֵרוֹת מְעֻטִים.
 וְעַמְדָנוּ שֵׁם עַד הַיּוֹם יוֹם שְׁלִישִׁי פְּרִשְׁתָּ תְבֵא, וְזֶה הַיּוֹם זֹזָה
 הַסְפִינָה בְּבִקְרָה. וְאַחַר כֵּךְ תִּכְרַף בְּסִמּוּךְ חֲזָרוּ וְהוֹרִידוּ
 הָאֲנָקִיר, וְאַחַר כֵּךְ אַחַר שְׁעָה מְעֻטָת חֲזָרוּ וְהוֹצִיאוּ הָאֲנָקִיר,

ימי מוהרנ"ת

וְאַנְחֵנוּ הוֹלְכִים עִכְשָׁו לְבֹא לְסַמְנָבֹל וַיְמִי רֵאשׁ הַשָּׁנָה
 וַיּוֹם הַכְּפוּרִים מִמְּשֻׁמֵּשִׁים לְבֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹלִיכֵנוּ
 מִהֲרָה לְשָׁלוֹם:

קסו

בְּזֶה הַיּוֹם בָּאָה סְפִינָה מִקִּיבְרוּץ (קפריסין) וְנִתְקַרְבָּה אֶצְלָנוּ
 וְשָׁם הָיוּ שְׁלוֹשָׁה יִשְׂרָאֵלִים מִצִּפְתַּי וְדִבְרָנוּ עִמָּהֶם
 מִרְחוֹק. וְשָׁמָּה ר' אֵיזִיק מִטּוֹרְנָפּוֹל וְרַבֵּי צְבִי מִהַפְּרוּשִׁים:

קסז

וְהִלְכָנוּ מִיּוֹם שְׁלִישִׁי עַד יוֹם שִׁשִּׁי, עֶרֶב-שַׁבַּת-קֹדֶשׁ
 פְּרִשַׁת תְּבֵא הַנּוֹכַח לְעֵיל. בְּיוֹם שִׁשִּׁי הַנּוֹכַח לְעֵיל
 חֲזָרוּ וְהוֹרִידוּ הָאֲנָקִיר אֶצֶל אֵיזָה עִיר, וְאָמְרוּ שִׁשְׁמָה
 סָאמְלֵעַ, וְעַמְדָנוּ שָׁם עַד יוֹם שְׁנֵי פְרִשַׁת נְצָבִים. וּבְכָל
 הָעֶפּוּבִים הָיָה לָנוּ צַעַר גָּדוֹל מִחֲמַת הָעֶפּוּב וְהַשְׁהִיחַ
 וּבִפְרֹט שֶׁהָיָה סְמוּךְ לַיָּמִים הַנּוֹרָאִים, אֲבָל מֵאֵת ה' הָיָה
 הָעֶפּוּב, כִּי בְּכָל הַדֶּרֶךְ לֹא הָיָה לָנוּ רוּחוֹת לְדַרְכָנוּ. וְאַף עַל
 פִּי כֵן הָיָה לָנוּ טוֹבָה גַּם כֵּן עַל יְדֵי שֶׁעַמְדָנוּ שָׁם כִּי קָנִינוּ
 לְעֶצְמָנוּ צִידָה לְדַרְכָנוּ:

קסח

ביום שני פרשת נצבים חזרו והוציאו האנקיר והתחלנו לילך והלכנו עד יום רביעי פרשה הנזפרת לעיל, וחזרו והורידו האנקיר אצל איזה עיר, ועדן אין אנו יודעים שמה קצת אומרים ששמה סיאה, וקצתם אומרים שזה סאקיס, כי אין אנו מכירים בלשונם היטב, על כן אי אפשר לשמע ולהבין מהם ברור הדבר. והעיר הנזפרת לעיל היתה שרופה באש וחרבה, כי הישמעאלים החריבוה באלו העתים מחמת מרידת הגרעקין (היונים). כי שמה ישבו גרעקין, ואמרו שהרגו שם בסביבות אלו שמונים אלפים נפשות והחריבו שם בערך ששים עירות ויותר, והרגו שם אנשים ונשים וטף. ואמר הקפיטאן שעדן שם מנחים בעיר הנזפרת לעיל שעמדנו אצלה ההרוגים, והפגרים משלכים בחוצות ובשוקים, כי לא נתנו לקבורה, ופגרי נבלתם משלכים בחוצות. וזה ראינו בעינינו שהעיר חרבה ושרופה באש, ואמרו שאין שם עכשו שום בר ישראל, וכפי הנראה שהיהודים ברחו משם מחמת רעש המלחמה:

קסט

גם בשהיינו אצל העיר סאמלע הנזפרת לעיל, אמרו שם שעומדים שם בסמוך ארבעים אלף ישמעעאלים מזינים

ימי מוהרנ"ת

תכז

למלחמה להחריב שאר מקומות הגרעקין. וגם הגרעקין נתקבצו שם ככר בערך מאתים אלפים גרעקין. ומכל זה נגע קצת פחד בלבנו אבל לא הרבה. כי ראינו שבועזרת השם יתברך יד הישמעאלים גוברת עליהם, והישמעאלים אין להם עסק עם היהודים אדרבא הם מצילים אותם ומגנים עליהם מן הגרעקין:

קע

והנה זה היום יום המישי נצבים, ועדין אנו עומדים סמוך לעיר הנזכרת לעיל, וראש השנה סמוך לבוא ביום שני הבא עלינו לטובה. השם יתברך ירחם עלינו שנוזה לבוא למקום מנוחה בימי ראש השנה הבא עלינו לטובה. וזאת נחמתנו שתהלה לאל יש לנו שופר על הספינה. וגם תהלה לאל יש בינינו יותר ממנין עשרה, וה' הטוב בעיניו ועשה:

קעא

אחר כך ירדו קצת אנשים מאתנו לתוך העיר, ואז נודע שזאת העיר הוא סאקיס, רק קצת קורין אותה סיאה. ושם קנינו מעט ענבים ושאר דברים קטנים לאכילה.

וביום ששי הביאו לנו מהעיר שלשים לחם, ושני אקים
ענבים מה שנתנו מעט הישראלים שנמצאו שם, כי באמת
דרו שם ישראלים רק בעת המלחמה ברחו רבם, ולא
נשארו שם כראם מתי מספר:

קעב

והנה בעת שעמדנו שם אצל העיר סאקים הנופרת לעיל,
אמר לנו הקפיטאן שהוא יעמד שם עד יום שני
שהוא ראש השנה. גם רצה לקבל ארבעים ישמעאלים על
הספינה ובתוכם אדון פאשי, ומחמת זה הוצר לנו ושיבתנו
בהאמבר שישבנו שם בתחלה בהרחבה. ועתה כשרצה
לקח הישמעאלים הכנים המחצה המפסקת הרבה לתוך
גבולנו ועל ידי זה היה צר לנו המקום ונעשה כמה מחלקת
בין אנשי הספינה מחמת דחק המקום שהצרכו רבם
לשנות מקומם. גם היה לנו צער מה נעשה בראש השנה
איך נוכל להתפלל ולתקע שופר בין הישמעאלים שדרךכם
להקפיד קפידות הרבה מאד, גם שארי יסורים שהיו
מגיעים לנו חס ושלום אם היו על הספינה. אבל השם
יתברך רחם עלינו ובלבל העסק שלהם וסבב סבות למוכה
עד אשר לבסוף לא קבל אחד מהם כלל:

ימי מוהרנ"ת

קעג

ובְּעֶרְבַּ שַׁבַּת יִרְדּוּ שְׁנֵי אַנְשִׁים מֵהַסְּפִינָה לְשִׁבּוֹת שַׁבַּת
 קֹדֶשׁ בְּעִיר הַנְּזֻכֶּרֶת לְעֵיל. כִּי סָבְרוּ שְׂלֵא יִזוּז עַד
 אַחַר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, גַּם אֲנַחְנוּ הָיָה בְּדַעַתְנוּ לִירֵד לְעִיר בְּעֶרְבַּ
 רֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּדֵי לְהִיּוֹת שָׁם עַל קֶבֶר רַבְּנֵנוּ יַעֲקֹב בְּעַל
 הַטּוֹרִים שֶׁהוּא קְבוּר שָׁם, אֲדָּ רַבּוֹת מִחֻשְׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ
 וְכוּ', כִּי בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ נִשְׁתַּנָּה הָרוּחַ, וְתַכְּף כְּעֶסוּ
 הַמְּלָחִים עַל אֲשֶׁר יִרְדּוּ הַשָּׁנִים מֵאַתְּנֵנוּ הַנְּזֻכָּרִים לְעֵיל לְתוֹךְ
 הָעִיר. וְסוּף דְּבַר הַכְּרָחוּ לְחֹזֵר לְתוֹךְ הַסְּפִינָה בְּיוֹם
 שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וּבְיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁהוּא עֶרְבַּ רֹאשׁ הַשָּׁנָה זֹה
 הַסְּפִינָה מִסְּאֻקִּים.

וְהַשָּׁנִים הַנְּזֻכָּרִים לְעֵיל שֶׁהָיוּ בְּעִיר סָפְרוּ לָנוּ שֶׁקָּבְלוּ
 אוֹתָם שָׁם אַחֲינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, גּוֹמְלֵי חֲסָדִים בְּנֵי
 גּוֹמְלֵי חֲסָדִים, בְּכַבּוּד גָּדוֹל. וְשֶׁסָּפְרוּ לָהֶם מִגְּדֹל תַּקְּוֵה הַגַּם
 שֶׁהָיָה לָהֶם בְּיָמֵי הַפֶּסַח הָעֶבֶר שֶׁאָז הָיָה מִלְחָמַת הַגֵּרְעִקִין
 שֶׁסָּבְבוּ הָעִיר. וְהַיִּשְׂרָאֵלִים הָיוּ בְּתוֹךְ הַמְּכַצֵּר וְהַחֲזֻקַת בֵּין
 הַיִּשְׁמַעֲאֵלִים. וְהַגֵּרְעִקִין בְּקִשּׁוֹ מִהַיִּשְׁמַעֲאֵלִים שֶׁיִּתְּנוּ לָהֶם
 עֲשָׂרָה יְהוּדִים וְהֵם יַחֲזִירוּ לָהֶם בְּעֵד זֶה כַּמָּה וְכַמָּה
 יִשְׁמַעֲאֵלִים וּבְחֶסֶד ה' הַנִּפְלָא עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם, נִתְּן
 בְּלֵב הַפֹּאֲשֵׁי שְׂלֵא נִתְרַצָּה בְּשׁוּם אַפֵּן לִתֵּן לָהֶם אֶפְלוֹ צַפְרָן

אחת של ישראל. והישראלים עמדו בסכנה כל ימי ניסן עד סוף הפסח, ועיניהם היו פלות בכל יום שיבוא להם עזר מסטנבול אבל נתעכב הדבר הרבה. ובליל שביעי של פסח היה תקף הגם שבאו אנשי חיל הרבה מסטנבול והשם יתברך הביא אותם במהירות גדול שהלכו בלילה אחת מה שהיו צריכין לילך כמה ימים, ועל ידי זה נצלו הישראלים בחסדו הגדול יתברך. ואמרו הישראלים שם שבדעתם לכתב מגלה שלמה מתקף הגם שהיה להם:

קעד

והנה בערב ראש השנה הלכנו מסאקים כנזכר לעיל, ותהלה לאל טבלנו עצמנו בבקר בתוך הים על ידי חבליים. אחר כך הגיע יום ראש השנה הקדוש והנזרא, ותהלה לאל היו לנו בעלי תפלות ותוקעים בעזרת השם יתברך, וטוב להודות לה' כי אני הבאתי השופר מצפת בעזרת השם יתברך. כי זה האיש שהיה השופר שלו הכין שופר לקחו בדרך, ושכחו בביתו. ואחר כך כשנסעתי אנכי מצפת בשבוע שאחריה שלחו השופר עמי. וראיתי תקף כי מאת ה' הוא שאזכה להיות שליח לדבר מצוה הזאת להביא השופר. ואנחנו היינו על הספינה תשעה-עשר אנשים חוץ משתי נשים:

ימי מוהרנ"ת

קעה

והנה בליל ראש השנה היה רוח סערה גדול וחזק מאד והיה לנו פחד גדול, ורוח סערה הוזה נמשך כל הלילה וכל היום עד שעת מנחה ומחמת סערת הים נחלשתי מאד בבקר ולא יכולתי להתפלל כאשר כבר היה לי זה החולאת של הים כמה פעמים ולא הייתי יכול להתפלל כלל. גם שארי אנשי הספינה רבם נחלשו מאד ובחסידי ה' הגדול הפליא נוראותיו עמי ועזרני בחלישות כח כזה להתפלל מעט ולשמע קול שופר ולהתעורר לבכייה קצת גם הפעלי תפלות התפללו בישיבה והכל בישועת ה' הגדול וגם קימנו מצות תקיעת שופר פראוי.

וביום שני דראש השנה אחר גמר התפלות והתקיעות ואחרי סעדת שחרית חזרה ועמדה הספינה אצל מקום אחד, וזה המקום היה סמוך לעיר משרניקילם בערך מהלך יום אחד ביבשה, והיה לנו צער כמה שעמד שם. ואף על פי כן ביום שני דראש השנה הנזכר לעיל לא נמשכתי אחר הצער כלל, רק אדרבא השם יתברך עזרני שנמשך עלי שמחה גדולה. ורקדתי הרבה ביום שני דראש השנה בשמחה רבה:

ימי מוהרנ"ת

קעו

וְהָיָה אַחֲרַי רֹאשׁ הַשָּׁנָה נִכְנָס הַצֵּעַר בְּלִבְנוּ הַרְבֵּה, כִּי הַקְפִּיטָאן אָמַר שְׂיִכּוֹל לִהְיוֹת שְׂוִיתֵעֵבֵב שָׁם כַּמָּה וְכַמָּה יָמִים, אֶפְשָׁר אַרְבָּעִים יוֹם כִּי סְמוּךְ לְכָאן מִתְחִיל הַחֲפִירָה (שְׁקוּרִין קֵאנָאל) שְׂמַחֲבֶרֶת הַשְּׁנַי יָמִים לְאַחַד. וְשָׁם אִי אֶפְשָׁר לִילָךְ בִּי-אִם עַל יְדֵי רוּחַ יִשְׂרָאֵל שְׂאִינוּ מְצוּי בְּאֵלּוּ הָעֵתִים כָּלָל. כִּי כָל הַדֶּרֶךְ הִלְכְנוּ עַל יְדֵי רוּחוֹת שְׂמַחֲצֻדִים וּבְכָאן אִי אֶפְשָׁר לִילָךְ בְּרוּחוֹת כָּאֵלּוּ, בִּי-אִם כְּשִׂיחֵיהֶּי רוּחַ יִשְׂרָאֵל. וְכִי יוֹדֵעַ כַּמָּה יִתְעַבֵּב, כִּי לְפִי דַעְתָּם וַחֲקִירָתָם נִדְמָה לָהֶם שְׂבַעֵתִים הִלְלוּ לֹא יִהְיֶה הָרוּחַ הָרְאוּי לְדַרְכְנוּ. גַּם עוֹד כַּמָּה וְכַמָּה סְפִינּוֹת עָמְדוּ שָׁם עִמָּנוּ יַחַד בְּמָקוֹם הַהוּא, וּבְכָל פֶּעַם בָּאוּ סְפִינּוֹת חֲדָשׁוֹת, וּכְשֶׁהֲגִיעוּ לְמָקוֹם הַהוּא עָמְדוּ שָׁם, וְאָמְרוּ שְׂקֻצָתָם עוֹמְדִים שָׁם כְּכֹר זֶה כַּמָּה שְׂבֻעוֹת. גַּם קֻצַּת אָמְרוּ שְׂסֻמוּךְ לְמָקוֹם הַהוּא עוֹמְדִים עוֹד מְאֵתִים סְפִינּוֹת שְׂאִינָם יְכוּלִים לִילָךְ שָׁם מִחֲמַת שְׂשָׁם צְרִיכִין רוּחַ נְכוֹן דִּיקָא.

וּמִחֲמַת כָּל זֶה הָיָה לָנוּ צֵעַר גָּדוֹל, וְעָמְדָנוּ שָׁם כָּל הַשְּׂבֻעָה עַד אֲשֶׁר הִגִּיעַ יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וּבְעֶרְבַת שַׁבַּת הִבִּיאוּ לָנוּ הַמַּטְרָאסִין עֲנָבִים גַּם הַקְפִּיטָאן הֵיטִיב עִמָּנוּ וּמְכַר לָנוּ (סוּחָרִים) לָחֵם יָבֵשׁ בְּהַקְפָּה, וְכָל זֶה הָיָה חֶסֶד

ימי מוהרנ"ת

תלג

גְּדוּל מַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ וּבְצַר הֶרְחִיב לָנוּ ה', בְּצַר עֲצָמוֹ וְכו' (פּמבאר בלקומי הראשון בסימן קצה). וְאֲנִי עֵינִי לְשִׁמּוּא נְטִלִית רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם חִמַּל עָלֵינוּ וְאֵל תִּעֲבֹב אוֹתָנוּ הִרְפֵּה, כִּי אֲנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה שְׂאִינָם יוֹדְעִים כָּלֵל, וְהַבֵּל מִתְנַהֵג רַק בְּהִשְׁגָּחַתְךָ לְבַד וְאַתָּה יָכוֹל לְשַׁנּוֹת הָרוּחַ כְּרָצוֹנְךָ בְּכָל עֵת וּבְכָל רִגַע (כאן חסר ונאבד קצת מכתובת ידו הקדושה) עֲדִין:

קעז

וּתְהִלָּה לְאֵל הַלְכָה הַסְפִּינָה בְּכָל יוֹם שֶׁבֶת קֹדֶשׁ וּבְלִיל מוֹצָאֵי שֶׁבֶת הוֹרִידוּ הָאֲנָקִיר סְמוּךְ לְעִיר מְשֻׁרְנִיקִילִם. וּבְיוֹם רֵאשׁוֹן פְּרִשְׁתָּ הָאֲזִינוּ, שְׁבִיעֵי לְעִשְׂרֵת-יְמֵי-תְשׁוּבָה הוֹצִיאוּ הָאֲנָקִיר, וּבְהִגִּיעַם סְמוּךְ מְאֹד לְעִיר מְשֻׁרְנִיקִילִם בָּאוּ יִשְׁמַעֲאֵלִים עַל הַסְפִּינָה וְהִרְאִינוּ לָהֶם הַבִּילְעָטִין, וְתַכְּף הִלְכְנוּ מִשָּׁם. וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים הַיּוֹם יוֹם א' וְהָרוּחַ פּוֹנֵה לְדַרְכְּנוּ בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבְלָנוּ רוּאִים שֶׁהַבֵּל בְּהִשְׁגָּחַתוֹ לְבַד בְּכָל עֵת וְרִגַע. וְכֵלָם אֵינָם יוֹדְעִים דְּרֶךְ הָרוּחַ כָּלֵל, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב (קִהֵלֵת י"א) כְּאֲשֶׁר אֵינְךָ יוֹדֵעַ דְּרֶךְ הָרוּחַ וְכו' רַק אֵל אֲשֶׁר יִהְיֶה שְׁמָה הָרוּחַ מִן הַשָּׁמַיִם לְלַכֵּת שְׁמָה יִלְכוּ הַסְפִּינּוֹת. כְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עַד כֹּה עוֹרְנִי:

ימי מוהרנ"ת

קעה

ביום שלישי ערב יום כפור פּאנו לקושטנדינא הנקרא
אצֵלנו סטנבול:

קעט

בְּקוּשְׁטֵנְדִינֵא עֲמַדְנוּ עַל הַסְּפִינָה מִיּוֹם שְׁלִישֵׁי עֶרֶב יוֹם
כְּפוּר אַחַר חֲצוֹת עַד יוֹם שְׁנֵי, רֵאשׁוֹן
דְּסִבּוֹת אַחַר סְעֵדַת שְׁחֲרִית. כִּי בַתְּחִלָּה רָצִינוּ לְשׁוֹכֵר אוֹתָהּ
הַסְּפִינָה עֲצָמָה שְׁבֵאנוּ עִמָּה לְקוּשְׁטֵנְדִינֵא (כִּפִּי הִנְרֵאָה כֹּאן חִסֵּר
גַּם כּוֹן מַעֲט):

קפ

בְּיוֹם רֵאשׁוֹן דְּסִבּוֹת עָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לָנוּ גַם, שְׁפָתָאם
בָּא הַקְּפִיטָאן וְגֵרַשׁ אוֹתָנוּ מִסְּפִינָתוֹ אַחַר שְׁכַבְר
אֲכַלְנוּ סְעֵדַת שְׁחֲרִית, וְלֹא קִיַּמְנוּ מִצְוֹת אֶתְרוּג וְלוֹלֵב וּמִינִיּוֹ
וּמִכָּל-שֶׁכֶּן מִצְוֹת סָבָה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים
גִּלְגַּל עִמָּנוּ סִבּוֹת לְטוֹבָה שְׁפָתָאם גֵּרַשׁ אוֹתָנוּ בְּיוֹם רֵאשׁוֹן
דְּסִבּוֹת מֵהַסְּפִינָה, וְהַכְּרַחְנוּ לֵילֵךְ אֶל הָעִיר. וְתַכְּף בְּבוֹאֵנוּ
אֶל הַסְּפָר, וְעַדִּין הָיוּ כָּל הַמַּטְלָטְלִים שְׁלָנוּ מְנַחִים בְּחוּץ
וְהִלְכְנוּ עִם כָּל הָאֲנָשִׁים לְבַקֵּשׁ אַכְסֵנְיָא, וּבְתוֹךְ כֵּךְ שְׁאַלְתִּי

ימי מוהרנ"ת

תלה

היכן נמצא אתרוג והלכתי לשם וזכיתי בחסדיו הנפלאים לקיים מצות אתרוג ומינוי ביום ראשון דסכות הנזכר לעיל אחר חצות היום, אחר שפבר נתיאשנו בלנו מלברך על האתרוג. וגם ר"ש פבר אותנו ביין ובמיני כסנין, והלכנו אל הספה שבעליתו, וברכנו לישב בספה ושהחינו ואכלנו ושתינו בשמחה:

קפא

ומשם חזרנו לבקש אכסניא, ורקדתי מעט בדרך הלוכי שעשה עמנו השם יתברך נפלאות כאלה לזכות ביום ראשון דסכות לברך על האתרוג ועל הספה אחרי שפבר נתיאשתי מזה לגמרי. והאמנתי שמה ששמחנו בלילה שלפניו הוא ליל ראשון דסכות שהיינו שמחים אז מאד, כח השמחה זכה אותנו במצות קדושות אלו, כי כל בונתי אז בשעת השמחה היתה לזכות על ידי השמחה והרקודין לקיים מצות אתרוג, וכן הוה.

ומה שעבר בימים אלו מערב יום כפור עד יום ראשון דסכות יש הרבה לספר. ואיד הוה מן הנמנע לקיים מצוות קדושות אלו וכבר נתיאשנו מזה, וכמעט כמעט

ימי מוהרנ"ת

היינו אוֹבְדִים חֵם וְשָׁלוֹם לְקִיָּם מְצוּוֹת יְקָרוֹת אֱלֹהֵינוּ, בְּכָל זֶה
 יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר וְאִם יִסְכֵּים הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְבָאָר בְּזִמְנָא אַחַר
 בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

קפב

בְּיוֹם חֲמִישִׁי הוּא שְׁנֵי דְחוּל הַמּוֹעֵד סְכוּת נִכְנְסֵנוּ לְעִיר
 הָאֲרַעְקִיעַ שְׂבָקוּשְׁמַנְדִּינָא לְתַבְעֵה הַקּוּוִיטַל (הַפְתָּקָא)
 שְׁהִיָּה לִי מֵרַבִּי לִיב חִיקַעִם זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
 עֲשֵׂה עִמִּי גַם שְׂגָבִיתִי אוֹתוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלְאָה. וְהַכְרַחְנוּ
 לְלוֹן שָׁם, וְלֹא הָיָה לָנוּ אַכְסֵנְיָא וְלִנְתִי בְּחִנּוֹת סָגוּר וְכוּ', אַף
 עַל פִּי כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעִזְרֵי וְחִדְשֵׁתִי שָׁם וְכוּ':

קפג

בְּיוֹם שְׁשִׁי חֲזַרְתִּי מֵהָאֲרַעְקִיעַ לְאַכְסֵנְיָא שְׁלִי בְּגַאֲלִיטַע,
 וּבְאוֹתוֹ יוֹם עָרַב שַׁבַּת קִדְּשׁ לְעַת עָרַב שְׂכַרְתִּי
 הַסְפִּינָה לְאֲדַעִם בְּשִׁבִיל שְׂבַעַה אֲנָשִׁים וְכוּ'. בְּיוֹם הוֹשַׁעְנָא-
 רַבָּא שְׂכָרוּ הַנְּשִׂאָרִים מִחֲבַרְתָּנוּ הַסְפִּינָה הַנּוֹצֵפֶת לְעִיל
 לְאֲדַעִם. בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה שְׂמַחְנוּ הַרְבֵּה אֶצֶל הַגְּבִירִים,
 וְרִקְדְּנוּ הַרְבֵּה שָׁם בְּשִׁמְחָה גְדוֹלָה בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

ימי מוהרנ"ת

קפד

ביום ששי ערב שבת קדש פְּרַשְׁת בְּרֵאשִׁית יִרְדְּנוּ לְתוֹךְ
הַסְּפִינָה. בְּיוֹם רְבִיעִי ב' דְּרֹאשׁ הַדָּשׁ חֲשׁוֹן תִּקְפֹּג
יֵצְאֵתִי מִהַסְּפִינָה אֶל הָעִיר, וְנִכְנַסְתִּי אֶל הָעִיר עֵקֶר סְטַנְבוֹל
שְׂיֹשֵׁב שֵׁם הַתּוֹנֵר כְּדִי לִבְקֹשׁ אֶת חֲבֵרֵי רַבִּי יְהוּדָא אֱלִיעֶזֶר,
כִּי הַתְּחִילָה הַסְּפִינָה לָּזוּז וְהָיִיתִי תוֹעָה שֵׁם כִּי לֹא יֵדְעֵתִי
לְחֹזֵר, וְהָיָה לִי פֶחַד גָּדוֹל כִּי כָּבֵד הַתְּחִילָה הַסְּפִינָה שְׁלָנוּ
לָּזוּז מִמְּקוֹמָהּ וְכו'. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עֶזֶר שְׂאֵחֵר כֶּךָ בְּרַח
מִטְרָאִים מִהַסְּפִינָה לְתוֹךְ הָעִיר, וְהִלְכּוּ לִבְקֹשׁוֹ וְעַל יְדֵי זֶה
נִתְעַפְּכְנוּ בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, גַּם בְּיוֹם רְבִיעִי לֹא יֵצְאֵנוּ
מִקּוֹשְׁטָא עַד יוֹם חֲמִישִׁי פְּרַשְׁת נח ב' חֲשׁוֹן:

קפה

בְּיוֹם שַׁבַּת-קֹדֶשׁ לָעֵת עָרַב הַתְּחַלְנוּ לְרֹאוֹת מִרְחוֹק אֶת
אֲדָעִים, וְהִלְכְנוּ סְמוּךְ לְאֲדָעִים שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְלֹא
יִכְלְנוּ לְהִגִּיעַ אֶל הַסְּפָר עַד יוֹם שְׁלִישִׁי לָעֵת עָרַב. בְּיוֹם
שְׁלִישִׁי, פְּרַשְׁת לָךְ-לָךְ, עֶזְרָנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, שְׂבָאֵנוּ לְסָפֵר
אֲדָעִים, וְשִׁמְחָנוּ בִישׁוּעָתוֹ, וּבִלְיָהּ קִדְּשָנוּ הַלְבָנָה בְּשִׁמְחָה:

ימי מוהרנ"ת

קפו

אצל אדם עמדנו על הים קדם שנכנסנו לקולונטר שבוע אחת, דהינו עד יום שלישי וירא. מיזם שלישי פרשת לך-לך עד שלישי וירא. בתוך כך, בשבת פרשת לך-לך בלילה, היה רוח-סערה גדולה מאד, והיה לנו פחד גדול וחלישות גדול, ובחסדי ה' נצלנו:

קפו

ביום שלישי יצאנו מהספינה ונכנסנו לקולונטר. בשבת-קדש פרשת וירא היינו בקולונטר, ושמחנו בלילה-שבת-קדש הרבה מאד, אך היה מעשה-שמן, שנעשה אז מחלוקת עם ר"י מט"ר. ואחר כך חזק ר"ג את רי"א מאד מאד בקול גדול וברך כמה ברכות, יהי רצון שיתקיימו מהרה אמן בן יהי רצון. בקולונטר עמדנו שני שבועות:

קפה

ביום שלישי, פרשת תולדות היינו בשמחה גדולה אצל ר' שאול עם הרב שהיה שם, וגם ר"ג היה שם, ועוד קצת מספינתנו:

ימי מוהרנ"ת

קפט

ביום ששי, ערב שבת קדש פּרַשַׁת וַיֵּצֵא יְצֵאתִי מֵאֲדָעָם
וּשְׁבַתְנוּ בַקְהֵלֶת קֹדֶשׁ פִּיטוֹקָצֶע וְכוּ':

קצ

ביום חמישי, פּרַשַׁת וַיִּשְׁלַח בְּאֶתִי לְבֵיתִי בְשָׁלוֹם בְּשִׁמְחָה,
וְהַכֹּל קִבְּלוּנוּ בְּשִׁמְחָה גְדוֹלָה. בְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עַד
כֹּה עֲזָרְנִי. עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֵיךָ וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֲסְדֵיךָ ה'
אֱלֹהֵינוּ, שְׁזַכֵּינוּ בְּחֲסְדֵיךָ וּנְפַלְאוֹתֶיךָ הַגְּדוֹלִים לְהַבְיֵאֵנוּ
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלִהְיוֹרְנוּ לְבֵיתֵנוּ בְּשָׁלוֹם. כֵּן יְהִי ה' אֱלֹהֵינוּ
עִמָּנוּ לְזִכְרוֹתֵנוּ בְּרַחֲמֵיךָ לְשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּאֵמֶת מִעַתָּה. כִּי
לְפָנֶיךָ נִגְלוּ כָּל תְּעַלּוּמוֹת לֵב, אֲשֶׁר רַק בְּשִׁבִיל זֶה מְרַחֲתִי
הַטָּרַח הַזֶּה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה עִמָּנוּ.
וְאֵלָיו תָּמִיד אֵיחָל אוֹלֵי יְחוּם אוֹלֵי יְרַחֵם אָמֵן:

תם ונשלם

קְנִיטָרִים

יְמֵי הַתְּלָאוֹת

רַק הוּא (ר' נָתָן) עָסַק לְפָרְסָם תּוֹרַת רַבְּנּוּ
הַקְּדוֹשׁ בְּעוֹלָם וְשִׁיחוּתָיו הַקְּדוֹשִׁים,
לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי אָדָם גְּדֻלַּת תּוֹרָתוֹ
הַקְּדוֹשָׁה, לְקָרֵב עַל-יְדֵי-זֶה אֲנָשִׁים
רַבִּים לְהֵשִׁים יִתְבָּרָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה עָמַד
עָלָיו הַס"מ וְעָשָׂה עָלָיו מַחְלָקַת עַל-יְדֵי
הַרֵב מִסּוּרָאן, שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ רוֹדֵף וְשׁוֹנֵא
גְּדוֹל עַד לְחַיָּיו, כַּאֲשֶׁר נִסְפָּר לְקַמּוֹן.
וּלְמַעַן לֹא יִפְּלֵא בְּעֵינֵי הַקּוֹרֵא, מֵה שָׂרֵב
גְּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל נִכְשֵׁל בְּמַחְלָקַת, שֶׁהָרִי
גַם עַל יוֹסֵף הָיָה מַחְלָקַת, אֲבָל סוֹף כָּל
סוֹף שִׁפְתַּי אֵמֶת תִּכּוֹן לְעַד וְהַרוּחַ סְעָרָה
כְּלָה וְנִאֲבָד וְאֵינּוּ גְּדוֹל אֶלָּא בְּשַׁעְתּוֹ עַד

כָּאן.

רפואה שלמה לכל חולי עם ישראל ובכללם

זהבה בת יונה "אֵל נָא רְפֹא נָא לָהּ"

בנימין בן קדיה "אֵל נָא רְפֹא נָא לוֹ"

תמר בת פרידה "אֵל נָא רְפֹא נָא לָהּ"

אפרים בן נורית "אֵל נָא רְפֹא נָא לוֹ"

יעל בת חיה עזיזה "אֵל נָא רְפֹא נָא לָהּ"

טל אור בת פרידה "אֵל נָא רְפֹא נָא לָהּ"

לאה בת ורדה טובה "אֵל נָא רְפֹא נָא לָהּ"

ליאור אליקים בן לירון "אֵל נָא רְפֹא נָא לוֹ"

דוד עמרם בן חיה עזיזה "אֵל נָא רְפֹא נָא לוֹ"

סמדר שמחה בת רות רבידה "אֵל נָא רְפֹא נָא לָהּ"

הַקְדָּמָה

אָמַר הַכּוֹתֵב, כְּכֹר נֹדַע הָאִישׁ הַמְצִיץ בְּהִלְכָה בְּשִׁעָרַיִם
הַמְצִינִים בְּהִלְכָה, הֲלֹא הֵמָּה סִפְרֵי לְקוֹטְיֵי הַלְכוֹת
הַקְדוּשִׁים, מְמוֹרְנוּ הָרַב רַבִּי נִתָּן זצ"ל. צִדְקָתוֹ וְגִדְלָת
הַשְּׁגָתוֹ בְּדַבְרָיו הַקְדוּשִׁים שִׁפְתְּכֶם עַל סֵפֶר, זָכָה וְזָכָה אֶת
הָרַבִּים לְהַשִּׁיבֵם מֵעוֹזֵן וְהִרְבָּה הִרְבָּה בְּעָלֵי תְּשׁוּבָה נַעֲשׂוּ
עַל-יָדוֹ, כִּי דִבְרָיו הַקְדוּשִׁים שֶׁדִּבֶּר עִם אֲנָשָׁיו בִּירֵאת ה',
נִכְנְסוּ בְּלִבָּם כְּאִשׁ בּוֹעֶרֶת עַד שֶׁנִּתְעוֹרְרוּ עַל-יָדֶם לְשׁוּב
לְהֵשֵׁם יִתְפָּרֵד בְּאַמֶּת. וְגַם עָתָה מִי שֶׁעוֹסֵק בְּסִפְרָיו
הַקְדוּשִׁים, מִתְעוֹרֵר עַל-יָדֶם לְשׁוּב לְהֵשֵׁם יִתְפָּרֵד בְּתְּשׁוּבָה
שְׁלֵמָה בְּאַמֶּת, וְלַחֲזוֹק עֲצֻמוֹ תְּמִיד בְּעִבּוּדַת הֵשֵׁם.

גַּם עִבּוּדָתוֹ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה הִיְתָה בְּלִבָּת אִשׁ נוֹרָאָה מְאֹד
מְאֹד, עַד אֲשֶׁר כָּל מִי שֶׁשָּׁמַע קוֹל תְּפִלָּתוֹ וְתוֹרָתוֹ,
נִתְעוֹרֵר גַּם-כֵּן בְּהִתְעוֹרְרוֹת גְּדוֹל מְאֹד לְהֵשֵׁם יִתְפָּרֵד, וְאִין
בִּיכְלֵת לְצִיֵּר כָּל אוֹתָהּ הִרְגָּשָׁה שֶׁהֵבִיא בְּדַבְרֵי תְּפִלָּתוֹ, גַּם
כְּלַב זוֹלָתוֹ. וְיִדְיָנוּ הַמִּפְלָא הָרַב אֶפְרַיִם ז"ל מִקְרַמְנִטְשׁוֹק,

ימי התלאות

אמר לו פעם אחת בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: "מיט אייער דאוינען מאכט איר אפֿרוש אויף דעם דאוינען (עם התפלה שלכם אתם עושים פרוש על התפלה). וכן כל מקרא ומקרא מדברי התנ"ך, כשהיה מוציאו מפיו, ממש היה נדמה להשומע כאלו הנביא בעצמו קורא וצועק את אלה הדברים.

גם ידידנו המפלא הר' עקיבא זאב מנעמירוב היה רגיל לספר מעצם התעוררות שראה ממורנו מוהרנ"ת בערב יום כפור האחרון, כי דבר אז בעת סעודת ערב יום כפור מענין הד' יסודות, דומם צומח חי מדבר, ואמר, הלא אנחנו רואים כל מה שהמדרגה נמוכה יותר, נמצא בו טוב יותר, כי יסוד המדבר הוא האדם, ומקח האדם במכירתו לא יעלה כמקח הסוס, שהוא מיסוד החי הנמוך מהמדבר בנודע, שנמצא סוס שנותנים במחירו כמה אלפים רוב"כ (ריבל כסף). ומקח הצומח יעלה עוד יותר, כי נמצאים שושנים ופרחים שמביאים ממדינות רחוקות שאין ערך כלל למחירים לשוים, וביסוד הדומם נמצאים אבנים טובות ויקרות העולים עוד יותר, ורואים אנו את הטוב והאלהות שנמצא בהם, מפקדת התורה על הפהן גדול שבכל עת בניסתו לבית המקדש יהיה לבוש בחשן ואפוד, שיהיה נתונים בהם כמה אבנים טובות.

ימי התלאות

תמוה

ואחר הדברים האלה נכנס מוהרנ"ת ז"ל בדרכו הקדושה מעגון לעגון, עד שהתחיל לדבר בהתעוררות גדול בשלהבת אש נוראה וצעק בקולו הקדוש בזה הלשון: ואף על-פי-כן נמצא גבוה מעל גבוה, קדשה נעלמה ונסתרה, קדש הקדשים שהכהן הגדול בשהיה צריך לכנס לשם, היה צריך להפשיט כל הבגדים היקרים, רק "בתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו וכו'", ואמר את הפסוק הזה בנגון של הקורא ביום כפור. ור' מאיר יהודה ז"ל מפרסל לב היה רגיל גם-כן לספר, כי גם הוא נכנס אז אל בית מוהרנ"ת, ובבואו על הפתח, והיה נשמע מרחוק את הדברים האלה יוצאים מפיו הקדוש כלפיך אש, ונשאר עומד על עמדו ומקומו וירא ללכת יותר להתקרב אל השלחן.

והנה על שבת שלפני פטירתו בא אליו שנית ר' עקיבא זאב, ובלייל שבת אחר הסעודה, דבר עוד הפעם מעבודת הכהן הגדול מיום כפור בהתלהבות גדול ונורא, והזכיר אז כמה תבות מהפיוט שבסדר העבודה, נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד, ועוד כמה תבות, ובשובע שאחר זה נפטר ויצאה נשמתו באלה התבות, חנון המרבה לסלח, ביום העשירי לחדש טבת.

ימי התלאות

והמוֹבֵן מְכַל זֶה, כִּי נִמְצָא בּוֹ מִצַּד נִשְׁמָתוֹ גַּם כָּל הַסְּלִיחָה
וְהַכִּפּוּרָה שֶׁל יוֹם הָעֵשִׁירִי מֵעֵשֶׂרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה,
הוּא יוֹם כְּפוּר, כִּי הִרְבֵּה הִרְבֵּה בְּעָלֵי תְּשׁוּבָה שֶׁבּוֹדְאֵי
נִתְכַּפְּר לָהֶם עֲוֹנוֹתֵיהֶם נַעֲשׂוּ עַל־יְדֵי דְבוּרָיו וּסְפָרָיו
הַקְּדוּשִׁים שֶׁהִשְׁאִיר אַחֲרָיו כְּמוֹבָא, וְלוֹלֵא דְמִסְתַּפְּינָא
(יְרֵאֵתִי), הָיִיתִי אוֹמֵר שֶׁזֶהוּ שְׁגָם שָׂמוּ הַקְּדוּשִׁים גִּימַטְרִיָּה מְכֻנָּה
מִמֶּשׁ מִסְפָּר מְגִינֵן הַתְּבוּת "חֲנוּן הַמִּרְבֵּה לְסַלַח". וְזֶה אֲשֶׁר
גַּם אֲדַמּוּ"ר הַנַּחַל גּוֹבֵעַ מְקוֹר חֲכָמָה מוֹהֲרָן ז"ל, סִמְךָ יְדוֹ
עָלָיו וְאָמַר עָלָיו שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מִכָּלֶם, כְּמִבְאֵר
בְּמָקוֹם אַחֵר. וְעַל זֶה זָכָה לְחַבֵּר סֵפֶר לְקוּמְיֵי הַלְכוּת הַקְּדוּשִׁים
וּתְפִלוֹתָיו הַמְעוֹרְרִים וּמְחַזְקִים כָּל אִישׁ מִגְּדוּל וְעַד קָטָן,
לְהַטּוֹתוֹ לְטוֹב לְשׁוֹב בְּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

וְאֵנִי שְׁאֵנִי מְסַפֵּר פֶּה מִסְפָּרָיו, אֲצִיג פֶּה מַה שֶּׁאָמַר הַר'
מִשֶּׁה ז"ל, שֶׁשָּׁמַע מִמוֹהֲרָנ"ת בְּעֵת שֶׁדְּבָרוֹ לְפָנָיו
מִחְלוּמוֹ שֶׁל ר' שְׁמוּאֵל אֵיזִיק ז"ל, וְאָמַר תְּחִלָּה בְּלִשׁוֹן
צָחוּת חְלוּמוֹת, וְאַחֲרֵיכֵן אָמַר, אֲנִי אֶסְפֵּר לָכֶם אֵת חְלוּמִי,
רְאִיתִי אֵת אֲדַמּוּ"ר שֶׁבָּא אֵלַי עִם עוֹד אַחַד, וְסִפְרָתִי לְפָנָיו
בְּדֶרֶךְ קוֹבְלָנָא כָּל אֲשֶׁר עָבַר עָלַי, וְאָמַר לִי אֲדַמּוּ"ר בּוֹז
הַלְשׁוֹן: "דִּיא הָאֶסְט אֲבַעַר מִיט דִּיִּינַע סְפָרִים גִּיט גְּמַאכְמַ" (אֲבַל אַתָּה עִם הַסְּפָרִים שֶׁלְּךָ טוֹב עֲשִׂיתָ), וְזֶה הָאֶחָד שֶׁהָיָה עִמּוֹ

ימי התלאות

תמו

נענע לו בראשו והסכים על זה, ואמר בזו הלשון "יא יא זייער גיט גמאכט" (כן כן, טוב מאד עשית), ושאלתי את אדמו"ר מי הוא זה? והשיב לי, זה הוא משה רבנו עליו השלום.

גם נודע מה שאמר אדמו"ר בתחלת ההתקרבות שנתקרב אליו מוהרנ"ת ז"ל, אמר אז: בא אלי אברך אחד ועל-ידו לא יאבד אפלו שיחת חלין שלי". וכן היה, כי רק הוא עסק לפרסם תורת רבנו הקדוש בעולם ושיחותיו הקדושים, להודיע לבני אדם גדלת תורתו הקדושה, לקרב על-ידי זה אנשים רבים להשם יתברך, ועל-ידי זה עמד עליו הם"מ ועשה עליו מחלקת על-ידי הרב מסווראן, שנעשה לו רודף ושונא גדול עד לחייו, כאשר נספר לקמן. ולמען לא יפלא בעיני הקורא, מה שרב גדול ביישראל נכשל במחלקת, שהרי גם על יוסף היה מחלקת, אבל סוף כל סוף שפת אמת תפון לעד והרוח סערה כלה ונאבד ואינו גדול אלא בשעתו עד כאן.

ימי התלאות

א

איש עשיר היה בכרסלב ושמו משה, הנקרא בשם משה חִינְקֵס, והוא היה ממקורבי אדמו"ר הקדוש מוהר"ן זצ"ל, והיה עקר מבנים. ואדמו"ר הקדוש זצ"ל קדם פטירתו, בעת שסדר צואתו לפני מוהרנ"ת, אמר לו אז בזה הלשון "משה אז ער וועט זיך געטוין אין חתנה האבין קינדער" [משה, אם הוא יתגרש ויתחמן שוב, ילדו לו ילדים].

ואחר פטירת אדמו"ר זצ"ל באומאן בשנת תקע"א, כשחזר מוהרנ"ת זצ"ל לביתו לנעמירוב דרך ברסלב, ספר זאת לפני משה הנ"ל, ויעצו לגרש את אשתו כדי שיהיה לו בנים. אך משה לא היה לו רצון לזה, ואמר לו, שכפי מה שדבר הוא עם אדמו"ר זצ"ל מזה שאין לו בנים, הבין שהמניעה לזה היא על ידו בעצמו. אבל מוהרנ"ת הרבה לדבר עמו, והוכיח לו שהוא טועה בדבר, והרבה להזהירו שיגרש את אשתו, מרב כוספו שיתקיימו

ימי התלאות

תמט

דברי אדמו"ר זצ"ל, כי ידע אשר כל דברי אדמו"ר זצ"ל הם ככסף צרוף בעליל, ובלי ספק יהא לו בנים על-ידי-זה.

(חסר, ובכתב יד שאצל ר' מאיר אנשין נכתב יותר באריכות וזה לשונו: משה חינקעס הנ"ל, דר עם אשתו הראשונה כמה שנים והיה חשוף בנים, ומתוך דברי רבנו ז"ל על אודות זה, נדמה לו שרבנו ז"ל תולה הדבר בו, שהוא אינו מסוגל לבנים.

ובכן היה כל ימי חיי רבנו זצ"ל, בלאחר יאוש מלהוליד בנים, ומחמת זה, לא היה לו אף מחשבה לגרש את אשתו הראשונה ולשא אחרת, אולי יבנה מאחרת. עד שקדם הסתלקות רבנו זכרונו לברכה שלפני מוהרנ"ת ז"ל, היה עוסק בדבר הצואה בכתב ובעל פה, ואז אמר גם פתאם למוהרנ"ת ז"ל, אם משה יגרש את אשתו, יהיה לו בנים - "אז משה וועט זיך געטין וועט ער האבין קינדער".

ובן אחר הסתלקות רבנו ז"ל, כשחזר מוהרנ"ת לברסלב ומסר מליון אלו של צואת רבנו ז"ל, למשה הנ"ל, הוא אמנם לא האמין לדבריו בשביל שפבר לפי תפישתו בדברי רבנו ז"ל כנ"ל הוא לאחר יאוש. פעם הזמן משה הנ"ל למוהרנ"ת ז"ל בבקר בשעה שהיה לבוש במלית ותפלין דר"ת, ואז עוד הפעם הזכיר צואת רבנו ז"ל הנ"ל אודותיו,

ימי התלאות

תנ

והוא עומד בַּדַּעַתוֹ וְאִינוּ חֲפִץ לְהֵאֱמִין, עַד שְׁמוֹהֲרַנ"ת
זצ"ל מִחֻזֶּק אֱמוּנָתוֹ בְּרַבְּנוּ ז"ל וּבְקִיּוּם דְּבָרָיו קָפֵץ וְנִשְׁבַּע
לוֹ בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: "כְּמוֹ שְׁאֲנִי לְבוּשׁ בְּטָלִית וְתַפְלִין שְׁפָן
אָמַר רַבְּנוּ ז"ל".

מִזֶּה נִתְעוֹרַר מֹשֶׁה הַג"ל לְתַת אֱמוּן לְדַבְּרֵיו, וְתַכְּף הַלֶּךְ
לְבֵיתוֹ וְשָׂאֵל אֶת אִשְׁתּוֹ אִם חֲפָצָה לְהִתְגַּרֵּשׁ, וְאָמְרָה
הֵן, וְיֵמָּה אֵת חֲפָצָה בְּעַד זֶה? אֲנִי חֲפָצָה שְׁנַחֲלַק עִם הוֹנְנֵנוּ
וּרְכוּשֵׁנוּ שְׂוֵה בְּשׂוֹה. וְכֵן עָשָׂה וְגִרְשָׁהּ. מִיַּד הִתְחִילוּ לְדַבֵּר
אוֹדוֹת שְׂדוּדָה, וְשִׁדְּכוּ אוֹתוֹ לְאָחוֹת הָרַב מְטָאֲמַאֲשְׁפִיל. וְגַם
הַר' נָתַן ז"ל הַסְּפִים לְזֶה הַשְׂדוּדָה, וְהִיא הִיְתָה לוֹ לְאִשָּׁה
וְשָׂמָה עֲלָקִי.

עַבְר זְמַן אַחַר הַנִּשְׁוֹאִין וְאִין סִימָן לְבָנִים גַּם עִם אִשָּׁה זו.
וּבְכֵן כְּפַעַם בְּפַעַם בָּא בְּטַעֲנָה לְמוֹהֲרַנ"ת, עַד
שְׁמוֹהֲרַנ"ת צָוָה עָלָיו שִׁיסַּע לְאוּמָאן וְיִהְיֶה שָׁם בְּטַעֲנָה זו
עַל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל: הֲלֹא עָשִׂיתִי כְּאֲשֶׁר צִוִּיתָם עָלַי עַל־יַדִּי
הַר' נָתַן וְגִרְשָׁתִי אֶת אִשְׁתִּי הָרֵאשׁוֹנָה, וְאִיָּה אִפּוֹא הַהֲבַטְחָה
שִׁיְהִיָּה לִי בָּנִים עִם הַשְּׁנֵיָה שְׁנִשְׂאָתִי זֶה זְמַן, וְאִין אִף
סִימָן לְבָנִים.

בְּצִאָתוֹ מִהַצִּיּוֹן הַקְּדוּשׁ נִפְּל בְּרַעֲיוֹנוֹ הַפְּסוּק "זִרְעוּ לָכֶם
לְצִדְקָה", וְהִיָּה נִחְשָׁב אֲצֵלוֹ הַדְּבָרִים כְּאֵלוֹ יֵצְאוּ

ימי התלאות

תנא

מפי רבנו ז"ל פה אל פה, שב לברסלב ופזר מעות לצדקה,
ואשתו ילדה בן ובת, עד כאן לשונו).

ב

ועל-בן התחילו הדברים להכנס בלב משה הנ"ל, וישאל
את אשתו אם תקבל הימנו גט, והשיבה לו
שהיא מרצה לזה רק באפן שיתן לה על-כל-פנים מחצית
עשרו, ונתרצה משה לזה, וחלקו ביניהם מיד את כל
רכושם מחוט ועד שרוף נעל ונתן לה גט, ונשא אחר-כך
אשתו השניה שהיתה אחות הרב מטאמאשפיל, שהיה
ממקורבי הרב מסווראן, והוליד ממנה בן ובת.

וכאשר נתקיימו דברי רבנו ז"ל אודות האיש משה ואשתו
עלקא, ילדה לו בן ובת, שמח מאד לאין ערוך.
וישלח עגלה מיחדת להביא על הברית מלה את אחי
אשתו, הרב מטאמאשפיל הנ"ל וכבד אותו במצות פריעה,
כי את הרב העיר מרא דאתרא ר' אהרון הכרח לכבד
במצות סנדק ואת מורנו מוהרנ"ת, כבד במצות חתוף
שהיה אמן גדול בזה. ואת גיסו הרב מטאמאשפיל כבד
במצות פריעה.

ובַעַת הַמָּלָה, עָמַד אִישׁ אֶחָד וַשְּׁמוֹ אַבְרִימִיל פְּיַעַם,
 שְׁהָיָה חֵבְרוֹ וַשְּׁתָפוּ שָׁל מֹשֶׁה הַנָּ"ל, וַרְאָה שְׂאִין
 לְהָרֵב מִטְּאֵמָאֲשָׁפִיל אֲמִנּוֹת בְּזוֹה, כִּי הֵילֵד צָעַק בְּצַעֲקוֹת
 גְּדוֹלוֹת מְאֹד וְלֹא הָיָה בִּיכְלָתוֹ לְסַבֵּל צַעַר אָבִיו הָאִישׁ מֹשֶׁה
 הַנָּ"ל, כִּי הֵילֵד הָיָה חָשׁוּב אֲצֵלוֹ מְאֹד, וְלֹא הָיָה יָכֹל
 לְהִתְאַפֵּק, וַיִּדְחַף בְּגוּפוֹ קֶצֶת אֶת הָרֵב מִטְּאֵמָאֲשָׁפִיל מֵהֵילֵד
 וְהוּא פָּרַע מִיַּד בְּנֶקֶל, כִּי זֶה הָאִישׁ אַבְרִימִיל הָיָה בְּקִי וְאֲמִן
 גְּדוֹל בְּזוֹה. וְהָרֵב מִטְּאֵמָאֲשָׁפִיל נִתְבַּיֵּשׁ וְנִתְלַבְּנוּ פָּנָיו קֶצֶת,
 וַיַּחַר אָפּוֹ וַיְכֹז בְּעֵינָיו לְשַׁלַּח יָד וּלְנַקֵּם בְּהָאִישׁ אַבְרִימִיל
 לְבָדּוֹ, כִּי הִגִּידוּ לוֹ שֶׁהוּא מְאֻגֶּרֶת הַמְּקַרְבִּים שְׁלִמּוֹרְנוּ
 מוֹהֲרַנִּ"ת, וַיִּבְקֶשׁ לְשַׁלַּח יָד וּלְהִזִּיק לְמוֹרְנוּ מוֹהֲרַנִּ"ת בְּעַצְמוֹ
 בַּחֲנָם עַל לֹא דְבָר.

ג

וּבְאֲשֶׁר אָרְכוּ הַיָּמִים וְהִגִּיעַ זְמַן שְׁדוּכִין לְבִתּוֹ, עָשָׂה שְׁדוּךְ
 עִם בֵּת אַדְמוֹ"ר, מֶרֶת הָאֲדִיל, וַיִּקַּח אֶת בְּנָהּ הַר'
 אַבְרָהָם רַב לְחֹתֵן לָהּ. וּבְאֲשֶׁר הִגִּיעַ זְמַן נִשׁוּאֵיהֶם בְּהִיוֹתָם
 עֶרְךָ אַרְבַּע עָשָׂרָה שָׁנָה כְּמִנְהַג הַשָּׁנִים הַקּוֹדְמִים, הַזְמִין
 הַמְּחַתֵּן מֹשֶׁה הַנָּ"ל עוֹד הַפְּעַם אֶת גִּיסוֹ הָרֵב מִטְּאֵמָאֲשָׁפִיל
 עִם זִוְגָתוֹ, שְׂיָבֹאוּ לְבָרְסֵלָב לְמוֹעֵד הַנִּשׁוּאִין. וּבְהִיוֹתָם עַל

ימי התלאות

תנג

הנשואין, מחמת שהיה להם שנאה בַחנָם מִכָּבֶר על מורנו מוהרנ"ת כנ"ל, פָּעְרוּ פִּיהֶם לְבָלֵי חֶק וַיַּחַרְפוּ אֶת מוהרנ"ת לְפָנָיו אֲנָשָׁיו (ואשת הרב הנ"ל פָּעְרָה פֶּה כָּל־כֶּךָ בַּחֲרוּף וּגְדוּף, עד שגָרְמָה לעצמה הכָּאָה מאַחַד מֵאֲנָשׁ) עד שֶׁעַל־יְדֵי־זוּה נִתְעוֹרַר מְרִיבָה גְדוֹלָה, וּמִיּוֹם לְיוֹם חָשַׁב הָרַב מִטְּאֵמָאֲשְׁפִיל מַחֲשׁוֹבוֹת לְהִסִּית אֶת אַחֹתוֹ עֲלֵקָא הַנ"ל וּבְנָהּ וּבְתָהּ שִׁיְהִיו שׁוֹנְאִים לְמוֹהֲרֵנ"ת, וַיַּעֲזְרֵם שֶׁהֵם יָסִיתוּ וַיִּפְתּוּ אֶת הָאִישׁ מִשֶּׁהַ הַנ"ל בְּעֲצֻמוֹ שָׁגַם הוּא וַתִּהְפֹּךְ לְשׁוֹנֵא, לְרוֹדֵף אֶת מוהרנ"ת.

ד

וְהִנֵּה נוֹדַע מְדַבְּרֵי אֲדָמו"ר בְּסִפְרֵי חַיֵּי מוהר"ן, שֶׁשִּׁבַּח אֶת מוהרנ"ת בְּגִדְל הָעֲנָוָה שֶׁנִּמְצְאָת בּוֹ, וְעַל־כֵּן לֹא רָצָה בְּשׁוּם אִפְן לְהִקְרֹא בְּשֵׁם רַבִּי, אֲךָ הִירָאִים וְהַשְׁלָמִים מִמְקַרְבֵי אֲדָמו"ר, לֹא הִבִּיטוּ כָּלֵל עַל עֲנֻתוֹ וְשִׁפְלוּתוֹ בְּעֵינָיו עֲצֻמוֹ שֶׁאִינוֹ חַפֵּץ לְהִקְרֹא בְּשֵׁם רַבִּי, וְקָרְבוֹ עֲצָמָם לְמוֹהֲרֵנ"ת, לְמַעַן לַעֲזֹר אֶת לְבָבָם לַעֲבוֹדַת ה'.

אֲבָל הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים שֶׁהָיוּ בְּבִרְסָלָב וּמֵהֶם הָאִישׁ מִשֶּׁהַ הַנ"ל שֶׁנִּעְשָׂה גִיסוֹ שֶׁל הָרַב מִטְּאֵמָאֲשְׁפִיל, שֶׁהָיָה מִחֲסִידֵי הָרַב מִסּוּרָאן וְגַם אֲבִרִימִיל פִּייעַס, אִף שָׁגַם הֵם הָיוּ רְגִילִים לְהַכְנִס לְמוֹהֲרֵנ"ת וּלְהַחֲזִיקוֹ בְּפִרְנָסָתוֹ, עִם כָּל

ימי התלאות

זה נטו לנסע להרב מסווראן, והוא לא הסתפק עצמו בהם ואדרבא, חרה אפו על שארית הפלטה שנתקרבנו למוהרנ"ת.

והנה מוהרנ"ת פרב תבערת לכבו לעבודת הבורא יתברך, היה רגיל לדבר הרבה מאד עם מקרביו ביראת ה', דברים מן הלב הנכנסים ללב השומעים, עד שבשנת תקצ"ג, נתקבצו על חג השבועות למוהרנ"ת אנשים רבים, ערך שמונים אנשים, וחויז ממה שנתקבצו אליו מאנשי העיר.

ובשנשמע מזה להרב מסווראן קנא בו מאד, כי ידע היטב אשר כל הנוסעים למוהרנ"ת, אין פונתם בשביל כבוד או בשביל פונת פרנסה או שאר פונות גשמיות כמו אנשיו, רק פונת כל הנוסעים אליו הוא רק לשמע דבר ה'. על-כן נתקנא על זה מאד, אמרו לו, מה זה נחשב, אצלכם היו חמש מאות אורחים. אמר, אצלי היו רינדארעס [שוכרי פתי מוזהר] ואצלו היו יראים וכו'.

ה

והנה כאשר ראה מוהרנ"ת בפטירת הגביר ר' אייזיק ז"ל, חתן אדמו"ר הקדוש שלא בצואה (חסר פאן) ובפטירת

ימי התלאות

תגה

הנגיד ר' אבריימיל פייעס הנ"ל שלא בצוואה שנסתבב על-
ידי-זה כפמה קלקולים, היתה מחמת זה דעת מוהרנ"ת על
כל מי שהצליחו השם יתברך בעשר ומזון, להכין צוואה
בעודו בבחירותו ובכריאותו, ואם ישתנה אחר-כך חלקי
המזון, יחיש למהר לשנות לפי זה דבר צוואתו כפי
דעתו ורצונו.

ו

ויהי היום בסוף ימי הקנין תקצ"ד יום ראשון דסליחות,
נתועד הנגיד משה הנ"ל עם מוהרנ"ת, ויספר לו
שראה בחלומו שנפטר. והרבה מוהרנ"ת לדבר על לבו
שלא יצטער מזה כלל, כי דברי חלומות לא מעלין ולא
מורידין פגודע, אבל מחמת הסכמת מוהרנ"ת אשר כל מי
שיש לו מזון ועשר יכין צוואה גם בעודו בבחירותו, ובפרט
שהאיש משה הנ"ל כבר בא בימים קצת, אמר לו מוהרנ"ת
למזכרתו לחייו הנצחיים, שהטוב והישר הוא שיהיה בידו
תמיד צוואה מוכנת.

ויאמר לו משה, באיזה אופן לכתב הצוואה, וכפי שהיה לו
בן ובת, והבת הזאת היתה חשוכה בעיניו מאד,
אמר לו שיחשב גם אותה ליורש כמו הבן, וגם את נפשו

ימי התלאות

תנו

בְּעֲצֻמוֹ יַחֲשַׁב לַיּוֹרֵשׁ, וּכְפִי שְׁעֵשְׂרוּ עָלָה אִזְ עֶרְךָ שְׁלֹשִׁים
אֲלָפִים רו"כ, וְיִגִיעַ גַּם לְחֶלֶק נַפְשׁוֹ עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים רו"כ,
יִבְנֶה מִזֶּה בְּבִרְסֻלָּב בֵּית-כְּנֶסֶת חֲדָשָׁה, גַּם חֲנִיּוֹת שֶׁהֵחֲנִסָּה
מֵהֶם יִהְיֶה עַל הוֹצָאת הַבַּיִת-מִדְּרָשׁ. וּמַחֲמַת שֶׁהָיָה אִזְ
קִלְקוּל בְּבֵית-הַמְּדֻרָשׁ שְׁבֹאֲמֹן, אָמַר לוֹ מוֹהֲרַנ"ת בְּסִיּוּם
דְּבִרְיוֹ, גַּם לִי עַל הַבַּיִת-מִדְּרָשׁ שְׁבֹאֲמֹן תִּתֵּן קֶצֶת מְעוֹת,
מִיר אוֹיֵף דִּי קִלּוּזִי וְעֵסְמִי אוֹוֹאדְעֵ אוֹיֵף גִּיבְעֵן אֲבִיסְעֵל
גְּעֵלְטָ [לִי בְּשִׁבִיל הַקִּלּוּזִי בְּוֹדָאֵי גַם תִּתֵּן קֶצֶת כֶּסֶף].

וְהֵנָּה אֵף שֶׁהָאִישׁ מֹשֶׁה הָיָה רָגִיל לְהַכְנִס לְמוֹהֲרַנ"ת גַּם-
בֶּן כַּנ"ל, אֵךְ בְּסִבַּת הַהֶסְתוֹת הַנ"ל שֶׁל הָרַב
מִטְּאֵמֶאשְׁפִּיל, הִשְׁיִיב לוֹ מֹשֶׁה מִיַּד בְּדֶרֶךְ עֲזוּת, אֲנִי יוֹדֵעַ
שֶׁאַצְלַכֶּם הָעֶקֶר הַבַּיִת-מִדְּרָשׁ שְׁבֹאֲמֹן וְכֹל תְּשׁוּבָתוֹ הַזֹּאת
הִיְתָה רַק עַל-יְדֵי הַהֶסְתוֹת מְזוּנָתוֹ וּבִתּוֹ כַּנ"ל לְהַרְחִיקוֹ
מִמוֹהֲרַנ"ת, וְכֹל זֹאת הָיָה בְּיוֹם א' דְּסִלְיַחוֹת הַנ"ל. וְאַחֲרֵי-
כֵן כְּשֶׁחֲזַר מֹשֶׁה לְבֵיתוֹ וְסִפֵּר גַּם לְזוּנָתוֹ אֵת חֲלוּמוֹ הַנ"ל
וְאֵת דְּבָרֵי מוֹהֲרַנ"ת שֶׁצִּוָּה בְּעֲצָתוֹ לְכַתֵּב צְוָאָה וְשִׁיתֵּן גַּם
אֵלָיו קֶצֶת מְעוֹת לְצֶרֶךְ הַבַּיִת-מִדְּרָשׁ שְׁבֹאֲמֹן, אִזְ הִשְׁיִיבָה לוֹ
זוּנָתוֹ בְּלִשׁוֹן תְּמִיּהָה, וְכִי עַד הֵנָּה לֹא יָדַעְתָּ שֶׁהוּא מְצַפֶּה
עַל מִיתָתְךָ וְצוּאָתְךָ כְּדִי שִׁיקְבַּל מְעוֹת עַל-יְדֵי זֶה. וּמֵאִז
וְהִלָּאָה הַתְּחִילָה לְהוֹסִיף וּלְדַבֵּר עַל לֵב בְּעֵלָה מֹשֶׁה

ימי התלאות

תנו

הנ"ל, הסתות ופתויים, באפן שיתהפך להיות לשונא ורודף את מוהרנ"ת.

אחר-כך נסע מוהרנ"ת לאומן על ראש-השנה ולא ידע מה שנעשה על-ידי-זה בבית משה, ואחר יום או יומים נסעו גם שאר אנ"ש לאומן להתקבץ שם בימי ראש-השנה, כדרךנו תמיד. ובבואם לאומן, ספרו והודיעו למוהרנ"ת, אשר בבית משה נתעורר מחדש שנאה גדולה בגלל דבריו שדבר עמו, ואף-על-פי-כן עדין היה משה מלא חרטות על התרחקותו ממוהרנ"ת. וביום א' של סבות, כשהתפלל מוהרנ"ת בביתו עם מנין מאנשיו, נכנס האיש משה גם-כן לבית מוהרנ"ת, וכא לשם בעת שעמד מוהרנ"ת באמצע התפלתו ולא רצה להפסיקו, וחזר מיד לביתו. ואחר התפלה כשגודע למוהרנ"ת מזה הקפיד על אנשיו מדוע לא בקשו את משה שימתין עד אחר התפלה.

וביום השני חזר ובא באמצע התפלה של מוהרנ"ת, ואז אמרו לו אנשי מוהרנ"ת בשמו, שהוא מבקש אותו להמתין עד אחר התפלה, וכן עשה משה והמתין עד אחר התפלה. ואז נכנס עם מוהרנ"ת לתוך סבתו, וצוה מוהרנ"ת להוציא כל איש מעליו, אבל אבי ז"ל, הרב נחמן מטולמז'ין עלה למקום שהיה סמוך לסכך כדי לשמע את דבריהם,

ימי התלאות

וישמע ששאל אותו מוהרנ"ת: למה יחרה אפך כל-כף על דברי בענין הצואה? הלא אתה יודע שדרך תמיד להזכיר לכל אדם את סופו ותכליתו, שיכין צידה לדרך, ויקים "התקן עצמו בפרוודור" וכו', ואף-על-פי-כן אם בכל זאת שגיתי ולא הייתי צריך לומר לך כן, האם תטעה בשביל זה לומר שאני שונא לך חס ושלום, זכר נא ואל תשכח על-ידי מי יש לך בנים, אם לא על-ידי שהבאתי אותך לכל זה, ואיך תאמר דבר כזה. כהנה וכהנה דבר עמו דברים המתישבין על הלב עד שהשיב לו משה הנ"ל, אם בן הלא אני מפים אתכם, והשיב לו מוהרנ"ת אני מוחל לך.

אחר-כך אמר משה למוהרנ"ת, מאחר שנתוך השלום בינינו, אשלח לכם פראגין ויין (יון צרפתי) שיש אצלי, והשיב לו מוהרנ"ת, טוב הדבר, כי אני מקלקל במעי (כי בכל אלו השנים כבר היה למוהרנ"ת חלי מעים שנפטר מזה אחר-כך). ובאמצע הסעודה של יום ב' דסכות הנ"ל, הביא לו בנו של משה הנ"ל צלוחית יין כנ"ל, ואף שכבר היה מהנוסעים לחרף, (חסר) ואין כדאי להאריך בזה.

ימי התלאות

תנמ

ז

והנה קדם לזה בערב סבות שחל אז בערב שבת, שלחו מקרבי הרב מסווראן שהיו בברסלב, מתנה להרב מסווראן, אתרוג נאה ומהדר על ידי ערל שיצא מיד בערב סבות עם האתרוג מברסלב, באפן שיגיע להרב מסווראן בליל שני דסבות, יען כי ביום ראשון של סבות שחל אז בשבת, ממילא אין צריכים לברך עליו. והערל נתיגע מאד בדרך הלוכו, וישכב לישן על הארץ והעמיד את התבה הקטנה שהיה שם האתרוג סמוך אצלו על הארץ, ובתוך שנתו עבר עליו ערל אחד, וירא את הערל הזה ישן ותבה קטנה עומדת סמוכה אצלו, ויפתח את התבה וירא את האתרוג ולא ידע כלל איזה פרי הוא, כי במדינתנו רבם בכלם לא ראו פרי כזאת מימיהם, ורצה לטעם טעם הפרי הזאת, ונשך בשניו את הפטמא עם קצת מהאתרוג, כי דמה בנפשו שהוא פרי מתוק לחיד, וכשטעם והרגיש בו טעם לא טוב כלל, נתפלא מאד על שהניחו אותו בתבה מיחדת לזה.

וילך משם לבית-המלון קריטשמא שהיה סמוך לשם, ויספר את הפליאה הזאת לפני הערלים שנמצאו שם אז, ובעל המלון שמע את דבריו. ואחר כך בא להמלון

הזה גם הערל השליח בעצמו, וישאלהו בעל-המלון, מי שולחך וילאן אתה הולך? ויספר לו ששנשלח מברסלב להרב מסווראן. ויאמר לו בעל-המלון שאין לו עוד מה לילך לשם כי כבר נתקלקל במעות אשר לא יוכל לתקן. ואחר-כך ביום א' דחל המועד, נסע בעל-המלון לברסלב, ויספר שם את כל המאורע הנ"ל, ונתפרסם הדבר בכל העיר.

ח

אחר-כך פשהגיע זמן המנחה, היתה סבה על-ידי איש אחד שנקרא בשם שלמה ראובן זלאטיס, שהוא היה רחוק לגמרי ממוהרנ"ת, רק אף-על-פי-כן היה דרכו להתפלל בבית-המדרש מאנשי מוהרנ"ת שנקרא בשם בית-המדרש החדש, כי הוא היה ממקרי הרב רבי שמואל איזיק, שהיה גם-כן מתלמידי אדמו"ר. ואף-על-פי-כן היה לו מחלקת קצת עם מוהרנ"ת, והמחלקת הזאת נסתבב על-ידי שלמה ראובן זלאטיס הנ"ל. ומוהרנ"ת אמר עליו שלא ימחל לו אפלו בעלמא דאתי.

ונתקנים בו עברה גוררת עברה, כי נסתבב על-ידו גם המחלקת הזאת מהרב מסווראן, והסבה היתה כי זה האיש שלמה ראובן זלאטיס היה רגיל לדבר דברי

ימי התלאות

תסס

צחות, ווערטליך [בדיחות], ובעת ש'התפלל תפלת המנחה, כשהגיע להמלות "תנו רבנן פטום הקמרת" הוטבו בעיניו לדברי צחות כפי המארע הנ"ל, מנשיכת הערל את הפטום מהאתרוג. ויעמיד עצמו אצל חלון הבית-מדרש שהבאים מהשוק להתפלל בבית-המדרש הישן, עוברים אצל חלון הבית-מדרש החדש הנ"ל, וידפק להם שלמה הנ"ל בחלון ויקרא לפניהם בקול "תנו רבנן פטום" כדי להתגרות עמהם. ואנשי מוהרנ"ת לא היו אז בבית-המדרש שימחו בידו, והוא עשה זאת מדעת עצמו, ויחר להם מאד, כי לא די שהיה להם יסורים מהמארע הנ"ל, עוד זה האיש שלמה מתגרה עמהם.

ובאמת היו צריכין אנשי הרב מסווראן להבין שאנשי מוהרנ"ת אין חיבין כלל בזה ההתגרות, כי האיש שלמה הנ"ל לא היה מאגדתם כלל, אבל מחמת שגם בלא זה בקשו עלילות לפרש וכו' והיו שונאים למוהרנ"ת, נתקיים בהם כמו שאמר השם יתברך, חיהם שאני גותן להם מקום למעות וכו'.

ויעמיד עצמו ברוך דין בבית-המדרש הישן, והמציא סברא מלבדו ואמר לכל אנשי הבית-מדרש אשר בפקדת מוהרנ"ת נשלח הערל לנשך הפטום מהאתרוג, גם

ימי התלאות

נסע תכף בכונה להרב מסווראן והחליט לו את הדבר הזה לאמת גמור. וכבר אמרו חז"ל ברית כרותה ללשון הרע, עד שגם דוד וכו'. וימלא הרב מסווראן חמה וקצף גדול על מוהרנ"ת ועל אנשיו, ממש לעקר אותו מן העולם, ואת כל אנשיו בחנם על לא דבר.

ומוהרנ"ת בשמעו את כל השקר והעלילה שהעליל עליו ברוך דין להבעיר מחלקת באשר נספר לקמן, קלל אותו שיהיה נעקר זכרו מן העולם, וכן היה. אף-על-פי שהיה לברוך דין הנ"ל באותו העת בנים ובני בנים, סוף כל סוף אחר פטירת מוהרנ"ת כמה שנים נעקרו מן העולם, ולא נשאר ממנו זכר ושם כלל וכלל. וגם ברוך דין בעצמו נתקצרו ימיו ולא חי אחר כך רק עוד שלשה שנים, עד תחלת שנת תקצ"ח ומת במיתה משנה מאד, באשר נספר לקמן. (עוד חסר, שבחל המועד שעשה ברוך רעש גדול בעיר, ומשה היה אצל הרב הנ"ל, וכשמע ר' נתן מזה, הלך עם ר' נחמן מטולמשיין לעלמנע) (נשלם בסוף).

ט

ואז בראות הר' נתן שהתחילו להתקבץ ולהלשין עליו לשון הרע בחנם, ויירא מאד מזה, הלך למשה

ימי התלאות

תסג

חינקעם עם ר' נחמן טולטשינער והתחיל לספר למשה חינקעם ולאשתו גדל צערו על שהעלילו עליו בחנם עגנן הפּטם, ובקש ממושה ואשתו שילכו לעשות להם טובה, ויראו להכחיש את השקר הזה. וענו משה ואשתו: שקר שקר, כי לא יעלילו עליכם חם ושלום המעשה בחנם. ומה שאמר להם מוהרנ"ת לא האמינו לו, מחמת שהיה בלבם שנאה עליו מכבר, מחמת הצוואה, ועל-כן לא רצו שיכנסו דבריו באזנם. והלך מוהרנ"ת מהם בשברון לב, ור' נחמן מטולטשין הסתבל עליו וראה שפניו נשתנו מאד ולא הבין מפני מה, כי לא ידע שנעשה מזה מחלקת, אך אחר-כך ראה חכמתו הקדושה, כי ראה כי בכחם להשקיע השקר, וכיון שראה שגם הם שונאים אותו אז נתפחד מאד, ובודאי מאת ה' שהבין בתחלה כל זאת להקדים תפלה לצרה, עד שהשם יתברך לבדו עזרו.

,

וביום הושענא רבא לפנות ערב כאשר התחיל ברוך דין הג"ל להרבות בחרופיו שאין כדאי לפרטם, אחר-כך בשמיני עצרת נתקבצו אליו הרבה עוז פנים, ושמו אצלו קדם הקפות, ובליל שמחת-תורה הכינו עצמם לילך להקפות. והדרך לבית-המדרש היה דרך בית מוהרנ"ת,

ימי התלאות

וכאשר נודע למוהרנ"ת מרב ההוללות והשכרות ומשתה היין שבבית ברוך דין, הבין אשר בעברם דרך ביתו יפערו פיהם לבלי חק לחרף ולגדרף אותו, על-כן הזהיר מאד על מקרביו שנמצאו בביתו, שלא יצא אחד מהם לחוץ לעשות מריבה עם העזי פנים האלה.

אבל אף-על-פי-כן היו בני הנעורים (שמו ר' שמשון) שלא יכלו להתאפק על עלבונם להיות מן הנעלבים ואינם עולבים, ויצאו לחוץ לריב עמהם, עד שנעשו הכאות, והקבוץ שלהם היה רב מאד, עד שכולא מה שנודרוזו אנ"ש להביא אנשי חיל שקורים אביעשטישקעס להשקיט המריבה, היו באים העזי פנים הנ"ל על-ידי ההכאות שהפכו את אנ"ש להריגה ממש. ומוהרנ"ת הקפיד מאד על אנשיו שלא שמעו בקולו ויצאו לריב עמהם, עד שהכרחו להעצה הזאת שלא יהרגו אותם חס ושלום. וקצרתי קצת כי קשה לפרט כל דבר בכתב (שראש שלהם הלך אל ר' נתן ואמר לו מוסר עד שהלך עם הרב הנ"ל, ולאחר-כך אמר מוהרנ"ת, מי יודע איזה עולות דברו ממנו).

ימי התלאות

תסה

יא

והנה היא תיגרא דמיא לבידקא דמיא וכו" [המחלקת דומה
לסדק של מים] ובכל פעם מיום ליום נתגדלה המריבה
יותר, כי בתוך כך נמצא שם בני הנעורים בעלי תאוות,
שהתאוו לבוא כל פעם בבית משה הנ"ל מחמת כי בתו
הנ"ל היתה יפת תאר מאד, והתאוו להרבות עמה בדברים
כפי חפצם ותאותם, אך לא היה ביכולתם להוציא חפצם
לפעל להיות יוצאים ונכנסים בבית משה הנ"ל אם לא
בהתלבשותם בלבוש החסידות, ועל-ידי-זה באו בכל פעם
לבית משה הנ"ל, והם הרבו לדבר שם דבה ולשון הרע
וישקרים וכזבים על מוהרנ"ת בכדי להבעיר שגאה בלב
משה על מוהרנ"ת. וגם הביאו את דבתם רעה בכל פעם
להרב מסוראן, והוא קבל הלשון הרע שלהם, עד שהתיר
גם להעליל עליו לפני שרי העיר ולמסרו במסירות קשות.
ואחר-כך התיר את דמו להרגו ממש, פאשר נספר לקמן.

יב

וידידנו הר' אברהם דב, נכד אדמו"ר שהיה חתנו של
משה הנ"ל, לא היה יכל לראות זאת, אך בעלי
תאוות האלה נכנסים ויוצאים בבית משה הנ"ל, ולשמע

ימי התלאות

הלשון הרע שמדברים על מוהרנ"ת ז"ל, על-כן עזב את אשתו בבית חותנו והלך לבית אמו הצדקת מרת אדל, ולא ארכו הימים עד שנתן גט פטורין לבת משה הנ"ל וגם בזה יש מעשה שלמה. ואיך שרמזו אדמו"ר למשה וכו' (שמעה גם-כן נתעורר למשה הנ"ל מופת מרבנו ז"ל, שפעם הושיט לרבנו ז"ל צנצנת תה, ועם ההושטה נשפך מעט, ואמר לו רבנו ז"ל: "די וועסט זיין נישט זיין מיין מחתן" [אתה כבר לא תהיה המחתן שלי], אמנם כשנשתדף עם בת רבנו ז"ל, התפאר שהוא עכשו דוקא מחתן, וכשנעשה אחר-כך הפרוד, ראה בעינו והודה ולא בוש על קיום נבואת רבנו ז"ל). ואין כאן מקומה.

יג

והנה בת משה הנ"ל נשאה לאיש אחר תם וישר שמו אבא, אך גם הוא לא היה יכול לראות איך הבעלי תאוות מרבים לדבר עם אשתו, ופעם אחת ראה ממנה דבר מכער ונגרש גם הוא אותה. וסוף הדבר היה, אשר לכל נודע שאינה הולכת בדרך הישר, ויש לה התחברות עם איש בליעל אחד, עד שנשא אותה לאשה. וסופה היה שמתה מיתה פתאומית בעיר קאמיניץ באמצע הרחוב, וזה היה אחר כמה שנים מפטירת מוהרנ"ת.

ימי התלאות

תסז

והנה כאשר היה להמתנגדים החר מהרבי למסר את מוהרנ"ת ז"ל לפני השורים, הלכו לשר העיר הנקרא אז בשם גאראדניטשע, ומסרו את מוהרנ"ת בעלילות גדולות, גם ספרו לו שמתאספים אליו מכמה עירות, ויבקשו אותו שיבוא לביתו בשבת חנכה לפנות ערב, זמן אמירת תורתו בפעודה שלישית, ואז יקח אותו לתפיסה עם כל אנשיו מעירות אחרות שימצאו אז בביתו, ועם כל כתבי תורתו הנמצאים בביתו, וכן עשה השר הנ"ל. ויקרא אנשי חיל, ויסבב את בית מוהרנ"ת באפן שלא יהיה יכלת להמלט משם אפלו איש אחד, וגם חתם בחותמו את פתח בית עלייתו שנמצא שם כתבי תורתו.

והנה מחמת אשר את האנשים תושבי עיר ברסלב לא חפצו לאסר בתפיסה, על-כן העמידו איש אחד על הפתח שיאמר להאנשי חיל מי מעירות אחרות לתפסם ומי מאנשי עיר ברסלב שלא לתפסם. ויקחו האנשי חיל את האנשים שבאו מעירות אחרות ויוליכו אותם להתפיסה, ואת מוהרנ"ת בעצמו לא לקחו אותו אז להתפיסה, כי דמו בנפשם שבודאי לא יכרה, על-כן הניחוהו ולא תפשוהו.

ימי התלאות

יד

והנה במוצאי שבת קדש כשהלכו האנשי חיל מבית מוהרנ"ת, נכנסו עוד הפעם אנשי עיר ברסלב למוהרנ"ת, וימצאו אותו יושב בדבקות נפלאה להשם יתברך, וחזר לעצמו כמה פעמים את המשנה הילודים למוות והמתים להחיות לידע ולהודיע שהוא וכו'. והרבה לחזר את המשנה הזאת בהרגשה עצומה כמה פעמים בהתלהבות גדולה מאד. אחר-כך כששב לדעתו, אמר לאנשיו, כפי אשר נשכח משר העיר לחתם הפתח השני שיש במרפסת שלפני עלייתו החוצה, לזאת יעמידו סלם תקף בלידה להמרפסת לעלות על העליה, שיוציאו משם כל כתבי תורתו. וכן עשו, ויקחו משם כל כתבי תורתו, רק נשכח מהם תבה קמנה (שיפלאד) במקום מצנע שהיה שם גם-כן קצת כתבים ונלקחו אחר-כך ליד הגוים.

ותבא אחר שבת מהר מוהרנ"ת לברח מביתו, ויברח תחלה לכפר הסמוך, להעיר שישב שם אחד מאנשיו, ונתעכב שם בערך יום או יומים, וחשב אולי אף על-פי-כן ישקט הרעש, ויהיה ביכלתו לשוב לביתו, אבל אחר החקירה והדרישה מה שנעשה בהעיר, הבין שהוא מכרח לברח מברסלב. ויברח תחלה משם לאומן ומאומן

ימי התלאות

תסט

למשעהרין וממשעהרין לקרמנטשוק, ושם ישב עד שעזר השם יתברך על ידי ידידנו הר' שמואל ווינברג, לפים את שרי העיר והוציאו לחפשי את כל האסורים, וגם קצת כתבי יד הנ"ל. ושר העיר נתן רשות לתת בילעט רשיון מסע] למוהרנ"ת, וקבלו את הבילעט וישלחו מיד את הבילעט לקרמנטשוק למוהרנ"ת, כדי שיוכל לשוב לברסלב לביתו.

טו

אבל באמת כל אשר היה ביכלת ר' שמואל ווינברג ועוד משתדלים לפים את שרי העיר, היה על ידי שהמתנגדים נתישבו בדעתם לבלי להשתדל עוד בעצת המסירה, רק הסכימו עצה אחרת בפשיטות להרג את מוהרנ"ת. ויכו בעיניהם לשלח יד במוהרנ"ת בעצמו, רק את כל הנקרא בשם ברסלב, מצוה גם כן להרגו ולשפך את דמו בחנם על לא דבר.

ומחמת רב דבתם של ההולכי רכיל והפושעים האלה לפני הרב מסווראן, הסכים להם גם כן על זה וגם הגדיל לעשות להוציא את הפקדה הזאת על כל העירות מברסלב עד אומן וטיראווע, ויקראו סופרי הרב

ימי התלאות

הנ"ל ויכתב ככל אשר צוה הרב הנ"ל לראשי חסידיו הנמצאים בכל הערים האלה על אודות חסידי ברסלב בזה הלשון: להדפם לרדפם להמם וכו'. ואם שנתירא מאימת מלכות נפכם בלב הרב מסווראן להכין על זה שחד, אפלו עד מאה אלה רי"כ ויותר. ויאמר לחסידיו שהיו עשירים וגדולים והיה להם מסחר קאנטאר, על כמה וכמה רבבות אלפים רי"כ. וישאל אותם בדברי צחות, ויפל וועט איר מיר גיבן אויף ברסלבר מאטיעזש? [כמה מוכנים אתם לתן לי על הברסלבר], והשיבו לו עד חצי הקאנטאר, כי היו מקשרים מאוד בכזב חסידותם עם הרב הנ"ל, עד שהרב הנ"ל בעצמו חתם עצמו על כמה וכמה שטרות בהלאותיהם שהכרחו ללוות למסחרם.

אבל השם יתברך שלח להם מיד כפעלם, כי מאז והלאה ירד מסחרם עד שלא היה להם לשלם חובותיהם, והפעלי חובות תבעו להרב מסווראן בעצמו, והיה לו בזיון גדול ועצום. וקדם מותו אמר, ההאן זעץ (פשיטת הרגל) יש לו חלק במותו, כי גם הרב מסווראן לא האריך ימים אחר זה בנוכר לקמון, כי היושב בשמים נקם נקמת מזה הנ"ל מהרב ומחסידיו בנוכר לקמון.

ימי התלאות

תעא

טז

והנה כפי המוכן מדברי מוהרנ"ת ז"ל, היה נראה מדבריו שהרב הנ"ל ירד ממדרגתו על שהיה פלג גוף ערף שנים עשר שנים לפני מותו, כי בשנת מ"ד לימי חייו נתאלמן וכו' וכו'. ואמר עליו כי נתקיים בו גאות שהיה בירבעם וכו', כי אדמו"ר ראה אותו בימי נעוריו ואמר עליו אז "אזא יונגערמאן האב איך ליב" (שקפה אברך אני אהב), ואם היה נתקרב אליו, היה זוכה גם הוא למדרגת מוהרנ"ת ז"ל, ואולם אחר-כך בנפילתו, נתהפך כל-כך לרודף בזה, אז אמר מוהרנ"ת ז"ל בזה הלשון, סע וועט שוין מוזין זיין דיא גאלה שפייטער מיט הונדערט יאהר וויא זיא האט געזאלט זיין (הגאלה כבר מרחת להיות מאה שנה יותר מאחר מפה שהיתה צריכה להיות). ולפי שענינו הרואות את החרבן העצום והנשגב בגשמיות וברוחניות שנצמח באלה המאה שנים, והוא גרם כל זה כנ"ל, אין עוד להאריך בזה.

יז

גם בתחלת החרף הנ"ל עוד קדם שכתב הרב מסווראן את האגרות הנ"ל, פקד הרב הנ"ל על אנשיו שיהיו יורדים לחייו של מוהרנ"ת ולקפח פרנסתו, כי בהעתים

ימי התלאות

שְׁקֵדִים הַמְחַלְקֵת הָיוּ הִרְבֵּה אֲנָשִׁים בְּבֵית-הַמְדַרְשׁ הַחֲדָשׁ
שֶׁהָיוּ מִסְפִּיקִים אֶת מוֹהֲרַנְ"ת בְּפִרְנָסְתּוֹ מִחֲמַת הָאֲהֻבָּה
הַגְּדוֹלָה שְׁאַהֲבוּ אוֹתוֹ מְאֹד, יַעַן שֶׁהִרְבֵּה לְעוֹרֵר אֶת לְבָבְכֶם
לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְלִכְוֹנַת הַלֵּב בַּעַת הַתְּפִלָּה, עַד אֲשֶׁר
מִמֶּשׁ בְּקִעוֹ אֶת הַרְקִיעַ בְּתִפְלָתָם בְּצַבּוּר אֲנָשִׁים בְּכָל יוֹם
וְיוֹם עָרֵב וּבֹקֵר, לוֹלֵא הַמְחַלְקֵת וְהַרְדִּיפּוֹת הַנַּ"ל כָּבֵר הָיִינוּ
זוֹכִים לְהַגְאֵל עַל-יַדֶּיהָ.

וּבְרַב רְדִיפְתָם אֶת מוֹהֲרַנְ"ת וְאֶת אֲנָשָׁיו, הִרְבֵּה הִרְבֵּה,
לְשֹׁבֵר וְלִהְרֵם אוֹתָם וְאֶת פִּרְנָסְתָם עַד קֶצֶה
הָאַחֲרוֹן, כִּי רַק חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים בְּבִרְסָלָב עָמְדוּ בְּנִסְיוֹן
וְנִשְׁאָרוּ בְּעִבּוּדָתָם אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּמִקְדָם, אֲבָל רַבָּם
כְּכֹלֵם מִהַקְּבוּץ שֶׁבְּבִרְסָלָב לֹא הָיָה בִּיכֹלֵת לְהַחְזִירָם
לְעִבּוּדָתָם, וְגַם אַחֲרֵי שֶׁעוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְמוֹהֲרַנְ"ת וְהִנִּיחַ
לוֹ מִכָּל אוֹיְבָיו מִסְכִּיב עַל-יַדֶּי פִקְדָתָם.

יה

וּבַתְּקֵף מְצוּקַת מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל בְּפִרְנָסְתּוֹ אִזּוֹ עַל-יַדֵי הָרַב
הַנַּ"ל, אֶף-עַל-פִּי-כֵן סָבַב הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שְׁנִמְצָא
אִישׁ אֶחָד, ר' יִצְחָק מִכְּפָר שְׁעֵרוּיִץ, שֶׁנִּתְקַרֵב לְפָנָיו כְּמָה
שְׁנִים לְמוֹהֲרַנְ"ת וְלִשְׂאֵר אֲנָשֵׁי רַבְּנוּ ז"ל, עַל-יַדֵי הָאִישׁ

ימי התלאות

תעג

מִשֶׁה חִינְקֵם הַנְּ"ל בְּעֵצְמוֹ, כִּי הוּא הָיָה מִמְשַׁפְּחָתוֹ וַיּוֹשֵׁב
אֹתוֹ בְּמִסְחָר הָרְחִים שְׁנִמְצָא בְּכַפֵּר הַנְּ"ל הַסְּמוּךְ לְבְּרִסְלָב.
וּכְשָׁבָא ר' יִצְחָק הַנְּ"ל לְבְּרִסְלָב, נִתְאַכְסֵן בְּבֵית מִשֶׁה הַנְּ"ל,
וְהוּא בְּעֵצְמוֹ סָפַר לְפָנָיו אֶת כָּל הַגְּדוּלוֹת וְהַנְּפְלְאוֹת שֶׁרָאָה
מֵרַבְּנוּ ז"ל עַד שֶׁנִּתְקַרַּב כְּנ"ל.

וְאַחַר־כֵּן בְּצֵאת הַרוּחַ סְעָרָה מֵהַמַּחְלָקָת אֲשֶׁר הַנְּ"ל
נִהְפָּךְ לְמַתְנַגֵּד, נִשְׁאַר עַל־כָּל־פָּנִים נִקְדָּה
בְּמִשֶׁה שְׁלֵא רָצָה לְדַחוֹת אֶת ר' יִצְחָק הַנְּ"ל מִפְּרִנְסָתוֹ,
וּבְהוֹלְכָתוֹ אֶת הַקָּמַח מֵהָרְחִים אֶל הָעִיר בְּרִסְלָב, הִשְׁתַּדֵּל
כְּכֹנֵה שִׁיְהִיָּה כְּנִיסָתוֹ בְּאַמְצַע הַלְיָלָה, וּבִתְחִלַּת כְּנִיסַת
הָעִיר דָּר שָׁם ר' לֵיִבְצ' שֶׁהָיָה מְאַנְשֵׁי מוֹהֲרֵנ"ת, וְדָפַק לוֹ
בַּחֲלוֹן שִׁיִּצֵּא הַחוּצָה וְהוֹרִיד לוֹ ר' יִצְחָק מִחֲשֻׁבּוֹן הַקָּמַח
שֶׁלֹּו שָׁק עִם קָמַח לְבֵית ר' לֵיִבְצ' שִׁיתֵן לְמוֹהֲרֵנ"ת, וּבְבִקֵּר
נִשְׂא אֶת הַשָּׁק קָמַח הַנְּ"ל לְבֵית מוֹהֲרֵנ"ת, וְהָר' יִצְחָק הַנְּ"ל
הִסְפִּיק אוֹתוֹ וְאֶת בֵּיתוֹ עִם קָמַח בְּכָל צָרְכּוֹ, וְכֵן סָבַב הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ עוֹד סְבוֹת נְפְלְאוֹת בְּדַבַּר פְּרִנְסָתוֹ.

יט

וְאַחַר שֶׁנִּשְׁלְחוּ הָאֲגָרוֹת הַנְּ"ל, אֵין בִּיכָלֶת לְבַאֵר כָּלֵל מֵה
שֶׁעָבַר עַל שְׁאֲרֵית הַפְּלִטָּה עַל־יְדֵי הַזְּאֵבִים וְחֵיוֹת

ימי התלאות

רעות הנ"ל, וכן להפך אין לבאר כלל הגבורות והנזראות שהפליא השם יתברך עם מוהרנ"ת ועם אנשיו, שיתקיימו על-כל-פנים בין הזאבים האלה, רק בטארוויצע נזוק איש אחד מאנשי מוהרנ"ת, כי מרב ההפאות והענויים שענו אותו נחלה מתחת ידם בחלי נופל רחמנא לצלן, ואבי ז"ל ר' נחמן מטולטשין, ברח מביתו לאומן, כי באומן היה אז צד גדול שהרחיקו את עצמם מחסידי סווראן, כי בתחלת הקיץ הזה נסע הרב מסווראן לאומן, וכאשר עבר על-יד הבית-מדרש שבנה שם מוהרנ"ת, ענה ואמר לחסידיו בזיון גדול לפניהם (שיש פה ברסלב, קלויז והרסו וכו') זיא אויך צי נעמין [אותה גם להעביר מן העולם], אבל היה שם באומן גביר אחד ר' אברהם... שהיה מאנשי השם, גם היה לו ארבע אותות הכבוד (מאנדאלין) מהקיסר ירום הודו דרוסיא, והוא לא היה יכול לסבל לראות הענויים של אנשים בשרים כל-כך, וכתב מכתב להרב מסווראן אשר על-כל-פנים לא יסע עוד הפעם לאומן. וגם הגביר הנ"ל הטיל אימה על המתנגדים והזהירם שלא יעשו שום רעה לאנשי מוהרנ"ת עד שישבו שם אנ"ש לבטח.

יְמֵי הַתְּלָאוֹת

תעה

כ

בְּטוֹלְטְשֵׁינן הִרְבּוּ לְהַכּוֹת בְּעַנּוּיִים אֶת ר' יִצְחָק בֶּן ר' אֲבָרְהָם דְּבִי, עַד שֶׁנִּתְּפְתְּהָ לָהֶם, רַק מִיַּד אַחַר שֶׁעָבַר קֶצֶת הָרַעַשׁ בְּנִזְכָּר לְקַמּוֹן, חֹזֵר וְנֹסֵעַ לְמוֹהֲרַנְ"ת. וְכֵן ר' יַעֲקֹב חֶתָּן ר' מֹשֶׁה חַיִּים, גַּם־כֵּן לֹא עָמַד בְּנִסְיוֹן, וְכֵן ר' דָּוִד שְׁנַקְרָא בְּשֵׁם מ' נֹדַע לְהַמְתַּנַּגְּדִים שֶׁהוּא פֶּחֶדָן מְלַצָּאת בְּלִילָה, קָשְׁרוּ אוֹתוֹ לְמַצְבֵּה עַל בֵּית הַחַיִּים, וְאָמְרוּ לוֹ שְׂאֵם לֹא יִקְלַל אֶת מוֹהֲרַנְ"ת וְיִנְיחוּהוּ שֵׁם בְּלִילָה, (אֵת אֶחָד קָשְׁרוּ בְּחֶבֶל אֶחָד עִם עַרְלוֹת וְהוֹבִילוּ אוֹתָם בְּרַחוּב).

כִּי זֶה עָשׂוּ לְסִימָן מִי שֶׁקָּלַל אוֹתוֹ בְּחֶרּוֹפִין, הוּא אוֹת שֶׁכָּבַר נִתְּפְתְּהָ לָהֶם וְלֹא יִסַּע אֶל מוֹהֲרַנְ"ת. וְכַפִּי הַנִּרְאָה שְׁגַם הוּא לֹא עָמַד בְּנִסְיוֹן, רַק אִישׁ אֶחָד הָיָה שֵׁם וְשִׁמוֹ ר' מְרֻדְכִי שֶׁהָכּוּ אוֹתוֹ בְּעַנּוּיִים קָשִׁים בְּרַחוּב הָעִיר, וְכֹאֲשֶׁר בָּא בְּאֲמֻצֵּעַ הַשּׁוּק מְקוֹם עֲמוּד הָאֶבֶן הַגְּבוּהָ הַנִּמְצָא שֵׁם וְהַמְתַּנַּגְּדִים הָכּוּ אוֹתוֹ שֵׁם, צָעַק בְּגִנּוֹן הַמְּגֻלָּה וּבְקוֹל גָּדוֹל, "וּמְרֻדְכִי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה".

וְהִנֵּה הַמְתַּנַּגְּדִים חֲפָצוּ לְעֲנוֹת וּלְהַכּוֹת הַר' יִצְחָק בֶּן מוֹהֲרַנְ"ת וְ"ל שִׁיֵּשֶׁב בְּטוֹלְטְשֵׁינן, אִךְ הָיָה שֵׁם גָּבִיר אֶחָד שִׁשְׁמוֹ ר' יוֹסֵף הוֹזְנֵעַר, שֶׁנִּצָּל בְּזִכְרוֹתוֹ, כִּי אָמַר לְהַמְתַּנַּגְּדִים אֲשֶׁר ר' יִצְחָק אֵינּוּ חֲסִיד כָּלָל, וּמֵה שְׁנוֹסֵעַ

יְמֵי הַתְּלָאוֹת

לְמוֹהַרְנ"ת הוּא מְהַכְרֵחַ מִכַּח הַכְּבוֹד אָב, וְעַל-יְדֵי זֶה נִצַּל מֵהֶם. אַךְ אַחַר שֶׁעָבַר כָּל הַחֲרָף וְהַקִּיץ וְהַגִּיעַ יְמֵי רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה לְנִסֵּעַ לְאוּמָן, נִסְתַּתְמוּ טַעֲנוֹתָיו שֶׁל הַגָּבִיר הַנִּ"ל, אֲבָל מַחֲמַת שָׂאוֹ כָּבֵד עָבַר פֶּחַד הַהִפְאוֹת בְּנִזְכָּר לְקִמּוֹן, נִצַּל עַל-יְדֵי-זֶה. וְאַף שִׁירָא מְאוֹד שְׁלֵא יִזְקוּ לוֹ הַמַּתְנַגְדִּים לְפָרְנִסְתּוֹ מֵהַפְּאֵסֵט [מֵהַדָּאָר] אֲבָל מַחֲמַת שְׁבַגְלָל כְּשֵׁרוֹתוֹ וְאַמוֹנָתוֹ נִתְקַבַּל מְאוֹד בְּלֵב אֲנָשֵׁי הָעִיר, לֹא הִזִּיק לוֹ הַדָּבָר כְּלָל.

כא

וְאַבִּי ר' נַחֲמָן מְטוּלְמִשִּׁין, כִּי הִגִּיעוּ הַמַּכְתָּבִים מֵהַרֵב הַנִּ"ל לְטוּלְמִשִּׁין, לֹא הָיָה אִזּוֹ בְּבֵיתוֹ, וּבְבֹאוֹ לְבֵיתוֹ עֵינָף וַיִּגַע בְּדַרְכּוֹ לְאִין שְׁעוֹר, כִּי מַחֲמַת רַב עֲנִיּוּתוֹ הִלָּךְ בְּרַגְלָיו, כְּשִׁרְאָתָהּ אוֹתוֹ אִשְׁתּוֹ וְחוֹתְנָהּ זָרוּ אוֹתוֹ לְכַרַח מִיַּד טָרָם יוֹדַע לְהַמַּתְנַגְדִּים כִּי בָא לְבֵיתוֹ, כִּי מִי יוֹדַע כְּמָה הַפְּאוֹת יִתְּנוּ לוֹ. אֲבָל מַחֲמַת שְׁלֵא הָיָה בּוֹ עוֹד כַּח לִילָךְ מֵרַב עֵיפּוֹתוֹ כַּנִּ"ל, הִלָּךְ רַק עַד קֶצֶה הָעִיר וַיִּפְּגַם לְבֵית אִישׁ אֶחָד שְׁלֵא הָיָה מִתְנַגֵּד וְלֵן אֶצְלוֹ עַד הַבִּקְרָה וְהַשְּׂכִּים בְּבִקְרָה וַיִּלָּךְ מִשָּׁם לְאוּמָן כַּנִּ"ל.

ימי התלאות

תעז

דָּרַךְ הִלִּיכְתוּ עִבְרֵי דֶרֶךְ עִיר מֵאֲחִילִיפֶקֶע, וּמַחֲמַת שְׁלֹא
הָיָה אָבִי לְבוּשׁ בְּבִגְדֵים כְּרָאוּי, הֵן בְּגוּפוֹ וְהֵן בְּרַגְלָיו,
וְהִקְר הָיָה אִזְ חֶזֶק מְאֹד, וַיִּירָא שְׁלֹא יִתְקַרְרוּ רַגְלָיו לְגַמְרֵי
חֵם וְשָׁלוֹם, וְהִבִּין שֶׁמְכַרְח עַל-כָּל-פָּנִים לְהַפְנִם לְאִיזָה בֵּית
לְהִתְחַמֵּם, אָבָל מַחֲמַת שֶׁהָעִיר הִנְ"ל הִיא כְּעֵין כְּפָר, כִּי
רָבָם בְּכֻלָּם שֶׁל הַתּוֹשָׁבִים מִשֵּׁם הָיוּ עֲרָלִים, עַל-כֵּן לֹא יָדַע
לְאִיזָה בֵּית לְהַפְנִם. וְאַחֲר־כֵּךְ פָּגַע בְּרַחוּב אֶת יְהוּדֵי אַחַד,
וַיִּבְקֹשׁ אוֹתוֹ לְהִרְאוֹת לוֹ לְאִיזָה בֵּית לְהַפְנִם לְהִתְחַמֵּם.
וּמַחֲמַת שֶׁפּוֹעֵלֵי שֶׁקֶר עָשׂוּ אִזְ חֵיל וְעָבְרוּ אִזְ כְּמֹה חֲדָשִׁים
אֲשֶׁר בְּכָל הַבָּתִּים מֵהָעִירוֹת הִנְ"ל לֹא פָּסְקוּ עָרֵב וּבִקֵּר
מִלְדַּבֵּר דְּבָרֵי רִיב וּמִצָּה, אִיךְ שֶׁצָּרִיכִים לְרֹדֵף אֶת הַבְּרֶסְלָבֵר,
הַשִּׁיב לוֹ הַיְהוּדֵי הִנְ"ל אֶפְשָׁר אֶתָּה בְּרֶסְלָבֵר, וְאִם בְּרֶסְלָבֵר
אֶתָּה, יִהְיֶנּוּ אֶתְכֶם מִיַּד בְּלִי סֶפֶק.

וְאָבִי ז"ל בְּשִׁשְׁמֵעַ זֹאת הַשִּׁיב לוֹ בְּלִשׁוֹן תְּמִיהָה, חֲדוּשׁ לִי
עֲלֵיכֶם שֶׁתְּחַשְׁדוּ אוֹתִי בְּזֶה. וְאִזְ הִרְאָה לוֹ לְאִיזָה
בֵּית לְהַפְנִם, וַיַּעֲמֵד אֶצֶל תְּנוּרַת הַחֶרֶף לְהִתְחַמֵּם וּבִצֵּד הַשְּׁנִי
שֶׁל הַתְּנוּרַת עֲמֵד שֵׁם עֲרִיסָה שֶׁתִּינּוֹק קָטָן שֶׁכָּבַשׁ שֵׁם, וְהִתִּינּוֹק
צָעֵק מְאֹד וְאִישׁ אַחַד עֲמֵד וְנִעְנַע אֶת הָעֲרִיסָה כְּדֵי שֶׁתִּפְעַל
עַל הַתִּינּוֹק, אִךְ הַתִּינּוֹק הִחְזִיק בְּצַעֲקוֹתוֹ וַיִּכְעַס הָאִישׁ עַל
הַתִּינּוֹק, וְר' נַחֲמָן הִנְ"ל שָׁמַע שֶׁאָמַר בְּכַעְסוֹ עַל הַתִּינּוֹק,

ימי התלאות

הנה הוא צועק כמו ברסלב בתפלתו. ויפל פחד גדול עליו עד שזרז עצמו לילך משם מיד, והלך משם עד שבא לאומן, והיה שם עד קדם פסח. גם מה שמוכא בספר עלים לתרופה בהמכתב משנת תקצ"ז מעיר לאדיזין שנסתכן שם מוהרנ"ת ז"ל בסבת האבנים אשר קלעו וזרקו על בית האכסניה שלו, זה היה מחמת המכתבים שנשלחו מהרב הנ"ל.

כב

בטעפליק היה צד גדולה מאנשי מוהרנ"ת ז"ל, עד שגם חסידי סווראן הכרחו קצת לשתק.

ועתה נשוב לדבר מעיר ברסלב, שם התגברו כל-כף ההכאות וזריקות האבנים, עד שרפם ככלם נפרדו ממוהרנ"ת פנ"ל. והן הן גבורות ונזראות הבורא יתברך, אשר בכל זאת נשאר שארית הפלטה בין זאבים ואריות באלה, ואף-על-פי-כן לא יכלו להם ולמוהרנ"ת שהיה אז בקרמנטישוק פנ"ל, אף שנשלחו לו הבילעט שישוב לביתו פנ"ל, אף-על-פי-כן כתבו לו אוהביו מכתבים והודיעו לו מכתבי הסווראנר שנשלחו לעירות פנ"ל, וכתבו לו

ימי התלאות

תעט

שְׁעַצְתֶּם הוּא שְׁלֹא יבֹא לְפָרְסֶלֶב, כִּי רוֹאִים הֵמָּה שְׂאֵם יבֹא
יְהַרְגוּהוּ בְּלִי סֶפֶק.

וְהֵן הֵן הַמְּכַתְּבִים הַנּוֹזְכִּים בְּסֵפֶר מְכַתְּבֵי מוֹהֲרֵנ"ת דְּפוּם
יְרוּשָׁלַיִם, בְּהַמְּכַתֵּב מִיּוֹם ג' מִשְׁפָּטִים תַּקְצ"ה עֵינַן שָׁם,
וּבְהַמְּכַתֵּב מִיּוֹם ג' תְּרוּמָה תַּקְצ"ה עֵינַן שָׁם). כִּי יָדְעוּ אוֹהֲבָיו
כַּאֲשֶׁר יִסַּע מוֹהֲרֵנ"ת לְבֵיתוֹ מִקְרַמְנָטְשׁוּק יִסַּע בְּטַח עַל
דֶּרֶךְ אוֹמֶן, וְדָמוּ בְּנִפְשָׁם שְׂפֵאֲשֶׁר יִקְבַּל הַמְּכַתְּבִים שְׁלָהֶם,
יִתְעַכֵּב שָׁם וְלֹא יבֹא לְפָרְסֶלֶב. וְאוּלַם כַּאֲשֶׁר בָּא מוֹהֲרֵנ"ת
ז"ל לְאוֹמֶן וְקָרָא שָׁם אֶת הַמְּכַתְּבִים, אֶף-עַל-פִּי-כֵן נִתְחַזַּק
וְנִתְאַמַּץ בְּכַח רַבְּנוּ ז"ל וְתַפְלָתוֹ לְנִסַּע לְבֵיתוֹ. וַיֹּאמֶר שְׁבַכָּל
זֹאת אֲנִי מוֹכֵן לְנִסַּע לְבֵיתִי, רַק אֶתְעַכֵּב פֹּה עַל-כָּל-פְּנִים
אֵיזָה זְמַן לְשַׁקֵּד עַל דְּלִתֵי רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ וְיִלְהַרְבוּת
בְּתַפְלָה בְּבֵית צִיּוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ.

גַּם כָּתַב מִיַּד מְכַתֵּב לְטַעֲפֵלִיק לְאַנ"שׁ שְׁגַם הֵם יבֹאוּ
לְאוֹמֶן לְהַצְטָרֵף עִמּוֹ בְּתַפְלָתוֹ, וַיַּעַן שְׂזָה הָיָה בְּסוֹף
חֹדֶשׁ טִבֵּת סְמוּדָה לְעָרֵב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ שְׁבַט, בָּאוּ אֲנִישֵׁי
טַעֲפֵלִיק עַל עָרֵב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ שְׁבַט לְאוֹמֶן, וּבְתוֹכָם הָיָה שָׁם
גַּם הָרַב מְטַעֲפֵלִיק. וַאֲמַר לָהֶם מוֹהֲרֵנ"ת, כִּי מִבְּאֵר בְּדַבְרֵי
הַשְּׁלַחֲן-עֲרוּךְ בְּחֻשְׁן-מִשְׁפָּט, אִם הָרוּדָף עַד הַנִּפְשׁ אוֹתוֹ
הָאִישׁ הוּא גָּבַר אֲלֵים וְאִין בִּיכְלֵת לְעַמּוֹד נִגְדוֹ, מִתַּר לְמִסֹּר

ימי התלאות

דין לשמים, וכן וילכו עמו כל אנ"ש שבאו שם לבית ציון אדמו"ר שבבית ציונו הקדוש, ויצעק למה אתם מחשים, הלא עמד עלינו וכו'. ויתפללו בלם בבכיה גדולה ועצומה וצעקו בלם צעקות גדולות ומרות, והיה שם ערב ראש-חדש יותר מיום כפור. וירבו לבקש שם רחמים מהשם יתברך. וגם אמר להם שיאמרו קפיטל ק"ט בתהלים. ושועתם עלתה לשמים, ולא היו ימים מועטים עד שהגיע להרב מסווראן מחלת השבר במעיו, והיתה לו המחלה הזאת שלש שנים עד שנפטר מן המחלה הזאת במיתה מגנה כנוצר לקמון, אבל מחמת שבתחלה לא עלה על דעתו שתתגבר עליו המחלה כל-כך, לא עזב את המחלקת עד שסבב השם יתברך עוד סבות אחרות להשקיט המחלקת כנוצר לקמון.

כג

ר' ראובן יוסף היה דר בעיר האיסיין שאנשי העיר הזאת היו חסידי הרב מסווראן, ואנ"ש מברסלב כשהיו נוסעים לאומן שהדרך היא על עיר האיסיין, היו ישנים בביתו של ראובן יוסף הנ"ל, והוא היה מקבל אותם בספר פנים יפות, ובאכילה ושתיה ככל צרכם. וקצת שנים לפני המחלקת הנ"ל עברו שם אנ"ש ביום כ"ח אדר, כדי לבוא

ימי התלאות

תפא

למחרת בערב ראש-חודש ניסן על הציון הקדוש באומן, ובבואם לבית ר' ראובן יוסף הנ"ל, מצאו אותו שוכב על מטתו במחלה מסכנת סמוך למיתה, ולא היה יכול לטעם שום דבר, גם לא היה יכול עוד לדבר.

ובש"אנ"ש ראו זאת, דוה לבם על זה מאד מצד אהבתם אותו, ומצד בטול אכסניה טובה ויקרה בזאת ששתבטל במוותו, כי כבר היה לאחר יאוש בלב כלם, וקבלו על עצמם לשבואם למחרת בערב ראש-חודש באומן על הציון הקדוש, והיה בקשה ותפלה הראשונה שלהם על רפואתו, כי השם יתברך רב להושיע, וכן עשו, וברחמי השם יתברך נתקבלה תפלתם. ושמעתי מאבי ז"ל שנתגדל אז בביתו, כי הוא היה דודו של אבי ז"ל שהוא בעצמו עמד אז אצלו וראה שמכון בשעה הזאת בפקר בערב ראש-חודש שהיו אנ"ש מתפללים אז בבית ציון הקדוש על רפואתו, נשתנה לטובה, ומאז והלאה התחיל להתרפא מיום ליום, עד שנתרפא בשלמות.

ואולם אחר-כך פשעברו קצת שנים ונתעורר תבערת המחלקת הנ"ל ומכתבי הסווראנער יצאו ונתפשטו, ויירא ר' ראובן יוסף מהמתנגדים שלא יעשו לו

ימי התלאות

תפב

רעה, אז התחילו בני ביתו לדבר על לבו שיסע להרב מסווראן להכניע את עצמו נגדו, והוא נתפתה לדבריהם, כי נדמה לו ברור שאם לא יכניע עצמו לנסע אליו, יתרגוהו המתנגדים בלי ספק.

ובבואו לבית הרב מסווראן, צוה עליו שיתן לו תקיעת כף שלא יתן למוהרנ"ת להתאכסן אצלו, וגם לאנשיו בן. ושם בועד החסידים שהקיפוהו מסביב בעמודו לפני הרב, אם לא היה מסכים על דבריו, בודאי היו מכים אותו החסידים מכות רצח, באשר קרה פעם אחת לרב אחד שלא היה כלל מאנ"ש, והרב מסווראן היה לו תרעומות עליו ממחמת סבות אחרות, והרב הזה היה יושב על שלחנו של הרב מסווראן אבל לא רצה להכניע את עצמו כל-כך לפניו, והכו אותו חסידיו בצדו השמאלית עד שנחלה ומת. ומחמת כל זה הכניע עצמו ראובן יוסף הנ"ל, ונתן לו תקיעת כף על זה. וחזר אחר-כך לביתו ונענש תכף בבואו לביתו, שחזרה עליו מחלתו הנ"ל וכבדה עליו מאוד עד שנפטר. ואז ראו עין בעין אשר כל חייו ורפואתו אז ממחלתו היתה רק על-ידי התפלה של אנשי מוהרנ"ת על ציון אדמו"ר זצ"ל.

ימי התלאות

תפג

כד

וגם בכרס־לב ראו בימים האלה השגחות נפלאות, ושמעתי מידידנו מהרב מיכל מיאס שהיה באותו הזמן של המחלקת בכרס־לב, וספר לי שהיה בכרס־לב מתנגד אחד שהרבה מאד לקלל ולחרף את מוהרנ"ת, וישאל אותו אחד מאנשי מוהרנ"ת: איך לא תירא לחרף ולגדרף איש דבוק בתורה ותפלה כמוהו ומה רוח יהא לך בחרופיך? ועוד דברים פאֵלה. אבל המתנגד הזה הקשה ערפו והחזיק בחרופיו, ואחר קצת ימים נחלה המתנגד הנ"ל וימת. ואחר־כך תקף נחלה ומת אחד מילדיו הקטנים, ואחר־כך נחלה וימת גם הילד השני, ואחר־כך מת הילד השלישי, ואחר־כך נחלה הילד הרביעי והוא האחרון, כי לא היה לו ילדים יותר מאלו הד' וזוגתו האלמנה נכספה מאד בכל לבה לרוץ לבית מוהרנ"ת לפיסו, כי ראתה ממש בעיניה שלא היתה המכה הזאת, רק בגלל החרופים של בעלה, אבל לא ידעה אם יועיל לה הפיוס כפי הרדיפות שרדף וחרף אותו בעלה עד לחייו.

ואף על־פי־כן מרב מכאובי לבה על מיתת בניה ועל חלשת הילד הזה האחרון, לקחה על־ידה את הילד והביאה אותו לבית מוהרנ"ת כמו שהיה בחלשתו, ואמרה

ימי התלאות

למוהרנ"ת בזה הלשון: אני בעצמי איני חיבת בחרפות של בעלי והוא כבר נפטר וגם שלשה בנים, ולא נשאר לי רק הילד הזה, עין אחת בראשי, ועתה נחלש גם הוא. ומיד התחיל מוהרנ"ת להבטיחה שיתרפא, והשיבה לו שבדבר מספן פזה אין עוד ברצוני הבטחות רק ישכב הילד הזה בביתכם ומת גם הוא באחיו, אם ימות, ימות בביתכם. ותקף ברחק מבית מוהרנ"ת, ולא רצתה לילך עוד להילד עד שבאו ואמרו לה שהילד התחיל לשוב לבריאותו, ואז באה לבית מוהרנ"ת לקחת את הילד וכן היה שנתרפא בשלמות.

כה

וכן היה שם בבירסלב אברך אחד שהיה חתנו של הסוכן בבית המתנגד משה הנ"ל. ויתקשר עם חבריו בעצה אחת להמית את מוהרנ"ת כשיבא מאומן לביתו, כי עד קדם ראש-חדש ניסן נתעכב באומן. וכוננתם היה להפוטו ולהרגו לגמרי, רק נעשה ויפוח ביניהם מי ומי יהיה המתחיל בענין נורא פזה. ואמר זה האברך הנ"ל שהוא מקבל על עצמו להיות מתחיל בהפאה ראשונה. ובחמלת ה' על מוהרנ"ת, הגיע על האברך הזה מיד מחלת השעול, והוא וכני ביתו הבינו מיד שסכנה לפננו לדור עם אשתו,

ימי התלאות

תפה

והכרח לנסע אל בית אביו לבערשד. ואחר איזה שבועות הגיע מכתב ממנו ששב לבריאותו, וישלח מיד חותנו עגלה מיחדת להביאו לברסלב, אך כאשר בא לשם השליח עם העגלה, מצא וראה שמלויים אותו כי מת בפתע פתאם.

כהנה וכהנה נקם השם יתברך בעצמו מעט עד שנפל קצת פחד עליהם ולא עלה בידם להרג את מוהרנ"ת. ואף-על-פי-כן מרב ההתגברות של הס"מ שהתגבר (כמו שכתב מוהרנ"ת בעצמו במכתבי מוהרנ"ת בזו הלשון שהס"מ בעצמו חגר מתניו להלחם עין שם) נתחדשו העזי פנים ליסר למוהרנ"ת ולאנשיו ביסורים שונים כמבאר בספר מכתבי מוהרנ"ת במכתב.

כו

הנה פאתי להודיע קצת מהגבית עדות, אשר אנשי בליעל הנ"ל (שהס"מ התלבש עצמו בהם ונתקרו בשם חסידים ולכשו עצמם בלבוש החסידים ובפאות ארכות) העידו לפני הרב מסווראן, ואני בעצמי הפרתי את האחד והמיחד שבהם, ושמו עקיבא מאירצ'ס שהיה למדן בגמפ"ת, והוא העיד לפני הרב מסווראן שבעיניו ראה את מוהרנ"ת בתשעה באב אכל בשר.

ימי התלאות

ואולם לאחר כמה שנים סבב השם יתברך אשר הרב ר' זלמן ממעודוודוקא נשא אשה בכרסלב ואחר הנשואין ישב בכרסלב, פי היה נזון אז על שלחן חמיו. והיה דרכו לפלפל בלמוד עם עקיבא מאירצ'ס הנ"ל ועל-כן קנה קצת אהבה, ושאל אותו פעם אחת איכה פתחת את פיך להגיד לפני הסווראנער דבר זר וכוב כזה, והשיב לו עקיבא מאירצ'ס הנ"ל: האמן לי שלא אומר כזב חס ושלום, כי באמת ראיתי כן, אבל זה היה בתשעה באב שחל להיות בשבת. וכי שאל אותו הרב מסווראן באיזה יום חל בו תשעה באב הזה.

ובן בעצמי הפרתי את האיש יצחק חנה'ס, שהעיד לפני הרב מסווראן שנכנס פעם אחד בבית מוהרנ"ת ז"ל, ומצא אותו יושב עם נקבה בחיקו, ואחר פטירת מוהרנ"ת הודתה לפני גיסו ר' מאיר יהודה, שהנקבה הזאת היתה נכדתו, תינקת בערך חצי שנה, בת בתו חנה צירל. וזה האיש השיב גם-כן: וכי שאל מאתי הרב מסווראן איזה נקבה היתה.

באלה וכאלה רבו שקרים ופחזים, עד שהבעירו מחלקת בזאת. ואיש אחד שהיה בר אורין ומחסידי הרב מסווראן אף הכיר גם את מוהרנ"ת, וכשספר לו הרב

ימי התלאות

תפז

מסוֹרָאן הַגְּבִית עֲדוּת הַנ"ל, לֹא הָיָה יָכֹל לְהִתְאַפֵּק וְצַעַק,
אִיךָ אֲזַא מְעַנְמֵשׁ אִיךָ [עַל אֲדָם כֹּהֵ גַם], כְּאֹמֵר מִדַּת הַנִּצְחֹן
שְׂיִהֵיהַ מְבִיא לְהֶאֱמִין בְּשִׁקְרִים כְּאַלְהָה, כִּי הַנִּצְחֹן אֵינוֹ
סוֹבֵל אֶת הָאֱמֶת.

כז

בֵּין מִתְנַגְּדֵי מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, אֲנִשֵּׁי הָרַב מִסוֹרָאן, הָיָה גַם
שְׁכֵנוֹ הָרַב יוֹנָה מְלַמֵּד, שְׂאֲדַרְבָּא שְׁתַּק וְלֹא עָשָׂה
כְּמַעֲשֵׂיהֶם, וּבְהִיּוֹת הָרַב יוֹנָה הַנ"ל בְּסוֹרָאן, שָׁאַל אוֹתוֹ
הָרַב, מִדּוּעַ שׁוֹתֵק וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה כְּלוּם, וְאִם-כֵּן אֱמַת מַה
שְׂאוּמְרִים עֲלֶיךָ שְׂאֲתָהּ מִצְדוֹ וְשְׂאִיךָ אֶפְשֵׁר שְׂאֲתָהּ שְׁכֵנוֹ
וְאִינְךָ מִתְעַרֵּב עִם הַרֹדְפִים אוֹתוֹ וְזוֹרְקִים בּוֹ אֲבָנִים. וְהִשִּׁיב
לוֹ: מַה אֶעֱשֶׂה אֲשֶׁר כָּל פֶּעַם נִזְדַּמְּן שְׂאֲנִי מִתְעוֹרֵר מִהַשְׁנָה
בְּחִצּוֹת לִילָה וְשׁוֹמֵעַ הַתְּמַרְמְרוֹת לְבָבוֹ וְצַעֲקוֹתָיו בְּכָל קִינָה,
וְתַפְס לּוֹ לְדַגְמָא אֶת הַכְּתוּב מִי זֶה מְלִיךְ הַכְּבוֹד (כִּי רַב
הַרְגִּשׁוֹתָיו הַתְּנוּצָצוֹת אֶלְקוֹתוֹ שְׁהִיָּה לוֹ בְּזֶה הַכְּתוּב, הָיָה דְרָפוֹ כָּל פֶּעַם
לְהִתְעַכֵּב בְּאִמְרָתוֹ זֶה הַכְּתוּב) וְהוּא מְרִים מִמֶּשׁ אֶת כָּל גּוֹפֵי וְכָל
אֲבָרֵי מְלִשְׁכָב עַל מִפְתֵּי (עִם מְרַאגְט מִיךְ אֵינְמֵר) בְּשִׁמְעֵי כָּל
הַנ"ל, וְאִיךָ אֶפְשֵׁר בְּקוֹמִי בְּבִקֵּר וְרוֹאֶה אוֹתוֹ בְּחוּץ לְזֶרֶק
אֲחֵרָיו אֲבָנִים.

ועתה קורא יקר, ראה גם ראה איך הבעל דבר יכל
להטעות בני אדם להוליך אותם שולל, וגם אפלו
מפרסמים שבישראל מטעה אותם, וכמו שדרשו חז"ל על
הפסוק "כי הגדיל לעשות" שפשט ידו בגדולים.

כה

והנה כבר כתבתי שמוהרנ"ת בנסיעתו הנ"ל בחרף
תקצ"ה, נתעכב באומן והיה שם עד אחר שבת
פרשת פרה, ובערב שבת פרשת פרה פשה מוהרנ"ת
ז"ל במרחץ לכבוד שבת, עמד עליו איש אחד שמו שניאור
דוד, ורצה שניאור דוד הנ"ל להשליך את בגדיו לתנור של
איש, ובחמלת ה' לא הניחו אותו האנשים שהיו במרחץ
וינצל מזה. וכשראה שניאור דוד שלא נעשה רצונו הנ"ל,
פער פיו לחרף ולגדרף את מוהרנ"ת בפניו, וימלא רצון
הס"מ שנתלבש בכל לבבו ובכל נפשו. ואחר-כך פי יצא
מוהרנ"ת מהמרחץ, ענה ואמר בנדאי טוב יותר כל זה
מגיהנם, אלף פדי מרה הנזכר בזהר.

ואחר שבת פרשת פרה הנ"ל, נסע לביתו לברסלב, וקדם
פסח נכספו מאד הרודפים הרשעים שיבטיחו להם
שרי העיר אשר בליל ראשון של פסח, בעת שיושבין על

ימי התלאות

תפמ

הסדר, יתפסו את מוהרנ"ת בשלשלאות ויוליכוהו לבית-
הסוהר, ובחמלת ה' נצל מוהרנ"ת וצל גם מזה.

כט

והנה בכל זאת חזק עצמו מוהרנ"ת בהיותו באומן אחר
הגיעו המכתבים הנ"ל מסווראן, ובהיות מוהרנ"ת
ז"ל באומן, כתב בקשה פּרעשניע להגאבינטא מקאמיניץ
[תלונה לממשלה] (כי ברסלב היא פלך קאמיניץ) על אשר נופלים
עליו בהפאות וזריקות אבנים, וברב צדקתו לא הזכיר
בהפּרעשניע [תלונה] מהיכן נצמח כל זה, כדי שלא תזיק
הפּרעשניע להרב מסווראן, כי לא רצה מוהרנ"ת למסרו
בפני השרים בשום אופן. ובהפּרעשניע בקש את הגאבינטאר
[המושל] שלא ישיב תשובתו על הפּרעשניע הזאת על-ידי
הפּיליצע [משטרה] יען כפי הנראה שרי הפּיליצע מקבל שחד
מהרודפים, רק ישיב תשובתו על-ידי הפאליעטאווע סאר
(שהיה אז כמו הנארדיסקדוי אפראווע שבזמננו), אך נתעכב תשובת
הגאבינטאר עד קדם שבועות, ואז הגיע תשובתו על-ידי
הפאליעטאווע סאר, ומשם נשלח להפּוליציע לברסלב.
ובתשובת הגאבינטאר בזה לשרי הפּוליציע על השערוריות
הנמצאים בעיר ברסלב, ויעד בהם כי אם יקבל עוד
פּרעשניע כזאת אודות הפאות מוהרנ"ת, ידחה כלם

ימי התלאות

ממשמרתם. ואז התחילו שרי הפוליציע להטיל אימה ופחד על הרודפים הרשעים שמהיום והלאה לא יזכר ולא יפקד שום הפאה וזריקת אבנים על מוהרנ"ת ז"ל ועל אנשיו.

(א"ה מכתבי רמ"א)

בשנברה המחלקת על מוהרנ"ת ז"ל ואנ"ש, ופשוט התרו מרפם... להריגה, וכפשע היה בין מוהרנ"ת ז"ל ובין המות חס ושלום, ובכן בכדי להציל את נפשו, פתב קובלנא לשר הפלך בתוכן זה: שרבים שונאי חנם קמים עליו להרגו, וזרקים בו אבנים, ובכל עת הוא בסכנה, ומהפליציע אין מוחה. ובכן שואל ומבקש ממנו אזהרה להפליציע על שמירת נפשו, ומבקש שישלח ישר להדומע, והדומע תמסר להפליציע (בכדי שהפליציע לא תוכל לעשות עצמה בלא ידעו גם מאזהרה זו) וכן היה.

ובקרב הימים הגיע לברסלב משר הפלך אזהרה נוראה להפליציע, להזהר בשמירת נפש מוהרנ"ת ז"ל "שטערענהארין", ובאם שנית יגיע לו קובלנא כזו, אז נכון הוא להסיר כל פקידי הפליציע ממשמרתם, ובאם יש איזו חטא לשטערענהארין שחטא נגד הקמים עליו, לזה צריכין קדם חקירה ודרישה, ואחר כי ימצאו בו אשמה לדון

ימי התלאות

תצא

ולענש אותו על פי החק. וזה נשלח ישר להדומע, והדומע
מסרה תכף להפליציע. מוכן שהפליציע, כי הגיעה להם
אזהרה כזו משר הפלך, חיש פרסמו זאת לכל המתנגדים,
ומוהרנ"ת ז"ל יצא בעזרת השם יתברך מספנת נפשות,
וישב לו בברסלב בהשקט ובבטחה.

והמתנגדים אמנם השקט לא יכלו, חשבו מחשבות על
מוהרנ"ת ז"ל. ובכן באשר כתב שר הפלך
שאם נמצא עליו איזו אשמה לענש אותו על-פי החק, ובכן
מצאו עצה וכתבו לשר הפלך שיש עליו שני חטאים,
אחד: שהוא "צאדיקאן כלומר שעושה עצמו לנביא ומשיח
ומרמה את הבריות, שנית: שהוא מחזיק בית דפוס בלי
רשיון הצענזור.

בשהגיעה מסירה זו לשר הפלך, תכף שלח אחד השרים
לברסלב לעשות חקירה ודרישה (בשביל ששם
בעיר הפלך, היו גם-כן אנשים מצד המתנגדים שהתאמצו שהתשובה על
מסירה זו תהיה במהירות) וגם זאת עשו המתנגדים שהשר
שנשלח לברסלב נתנו לו אכסניה אצל "שניאור" שהוא
היה מלמד בלשון רוסית, והוא היה להם ליועץ עצות
רעות וגם כותב. כשבא השר לברסלב, החל לעשות
החקירה והדרישה ונכנס לבית מוהרנ"ת ז"ל וחספש ולא

ימי התלאות

מִצָּא שׁוּם סִימָן מִדְפוּס וְכו', אָמַר לוֹ מוֹהֲרַנ"ת ז"ל שְׁזֵה אֲמַת שְׁהִיָּה אֲצִלֵי דְפוּס, אֲבָל זֶה זְמַן שְׁאִין אֲצִלֵי שׁוּם דְפוּס. אֲבָל הַמַּתְנַגְדִּים מִצְאוּ עֲצָה בְּזֶה וְהַעֲמִידוּ מֵהֶם וּבְהֶם שְׁנַיִם עֶשֶׂר עֲדֵי שְׁקָר בְּשִׁבְעַת שְׁקָר לְפָנֵי הַשֵּׁר, שִׁישׁ אֲצִלוּ בֵּית דְפוּס. וְהוּא שְׁעֵכְשׁוּ בְּוֵדָאֵי שְׁנַתְוֹדַע לוֹ מִבֵּיַת הַשֵּׁר לְבִרְסָלָב וּמֵאֵימַת הַשֵּׁר, הַטְּמִין אוֹתָהּ, וְאֵי אֶפְשָׁר לְמִצְאָהּ. וְאֲצִלְם הָיָה מְמוֹן רַב, וּכְמָה נִגִּידִים מֵהֶם נִדְּבוּ וְנִדְּרוּ סְכוּמִים הַגְּנִיָּם, וּבִפְרֹט מִשֶּׁה חִינְקַעִם שְׁהִיָּה עֲשִׂיר גְּדוֹל, וּבְכָל פַּעַם פְּתוּחַ הָיָה אוֹצְרוֹ לְשַׁחַד וּלְחַזֵּק הַשְּׁקָרִים.

וּבְכֵן הִצְלִיחוּ בְּעֵדוּת שְׁקָר זוֹ, עַד שֶׁפָּעְלוּ אֲצִל הַשֵּׁר שְׁנִשְׁלַח מִשֵּׁר הַפְּלֵד וְנָתַן אֶת מוֹהֲרַנ"ת ז"ל בְּפִמְאָסֵר בְּבִרְסָלָב, וְעוֹד הוֹשִׁיבוּ אוֹתוֹ בֵּין הַרוֹצְחִים וְהַגְּזֵלָנִים. וּמִנְהַג הַרְשָׁעִים הָאֵלּוּ כְּשֶׁבֵּא לָהֶם אוֹרַח, חוֹקְרִים עַל מִשְׁקָה כְּמוֹ יַיִן שָׂרֵף, וּבְכֵן תְּבַעוּ גַם אֶת מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, אֲבָל לֹא הָיָה לוֹ אֵף פְּרוּטָה אַחַת, וּבְכֵן לָקְחוּ כְּמָה חֲבָלִים וְקָלְעוּ אוֹתָם בְּיַחַד וּבְזֶה לְהַכּוֹת אוֹתוֹ, כְּשֶׁגָּמְרוּ הַקְּלִיעָה וְאֶחָד מֵהֶם לָקַח הַמְּקַלְעָה בְּיָדוֹ וְהָרִים אוֹתָהּ עַל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל לְהַכּוֹתוֹ בּוֹ, בְּעוֹד מָרַם שְׁהוֹרִידוֹ עָלָיו, נָתַן מוֹהֲרַנ"ת בְּקוּלוֹ קוֹל עוֹ, עַד שֶׁכִּלְם נִבְהָלוּ מִפְּנֵיו וְגַם הִגִּיעַ קוֹל הַצְּעָקָה לְאַזְנֵי שֵׁר בֵּית־הַסּוֹהַר שֵׁם בְּבֵיתוֹ, עַד שֶׁמָּהַר וְנִכְנַס לְשִׁמָּה, וַיִּשְׁאַל מֵה קוֹל הַצְּעָקָה הַגְּדוֹלָה בְּאַזְנֵי, תִּכַּף נִגַּשׁ אֵלָיו מוֹהֲרַנ"ת

ימי התלאות

תצג

וספר לו המאָרע שהָמָה מתנפלים עליו להָרְגוֹ, וּבְכֵן מְבַקֵּשׁ
הוא, שִׁיּוֹצִיאוּ מֵתוֹכֶם וְיוֹשִׁיב אוֹתוֹ בְּאִזְוֵה חֹדֶר אַחֵר. אָבֵל
לַעֵת עֵתָה לֹא מֵלֵא בְקִשְׁתּוֹ זֶה, אָבֵל צִוָּה עֲלֵיהֶם לְבַל יִגְעוּ
בוֹ לְרָעָה, וְלֵן שֵׁם כָּל אוֹתָהּ הַלְיָלָה. (אחֶר־כֵּךְ סֵפֶר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל,
שִׁבְעַת שְׁהוּבִילוּ אוֹתוֹ לְתַפְיֶסָה וְהִגִּיעַ לְשַׁעַר, בָּא עַל זְכוּרֵנוּ אִידֵי שְׁמֵלֵאכִי
חֲבֵלָה מוּבִילִים אַחַד לְגִיּוֹנִים וּמִגִּיעִים לְפִתְחוֹ שֶׁל גִּיּוֹנִים, שְׂרוּאָה בְּזֶה הַפֶּתַח
יִכְנֹס לְגִיּוֹנִים, וּמֵה רַע וּמֵה לֹא עוֹד יוֹתֵר בְּאוֹתָהּ הַלְיָלָה שָׁנִים לֹא הָיָה
בִּיכְלָתוֹ לְהוֹצִיא מִפִּי דְבוּר שֶׁל קִדְשָׁה, שֶׁכֵּן הוּא בְּבֵית מוֹשֵׁב הַרְשָׁעִים הַנִּלְ
שֵׁיב בִּינְיָהֶם, שֵׁם עוֹמֵד גֶּרֶף גָּדוֹל שֶׁל רְעֵי שְׂבָלִים מֵתְרִיזִים בוֹ).

אנ"ש הַתְּאֻמָּצוֹ לְהוֹצִיאוֹ מֵהַתְּפִיֶסָה וְלַעֲרֹב בְּעֵדוֹ כַּחֲקַי,
וְגַם עַל דֶּרֶךְ זֶה עָמְדוּ הַמִּתְנַגְּדִים לְשָׁמֵן וּפְעָלוּ אֵצֶל
הַשֵּׁר הַנִּלְ שֶׁלֹּא יִקְבַּל שׁוּם עֲרֻבוֹת, וְזֶה נִגְדַּת הַחֲקַי בְּחִפְזָן
אנ"ש לְכַתּוּב זֹאת לְשֵׁר הַפֶּלֶךְ, וְזֶה הָיָה בְּוֹדָאֵי לְאוֹת לְשֵׁר
הַפֶּלֶךְ שָׁנִים הַשֵּׁר שֶׁשָּׁלַח הוּא מְשַׁחֵד כְּמוֹ הַפְּלִיצִיעַ. אָבֵל
מֵתַחֲלָה שָׂאֵלוּ אֶת מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל אִם לַעֲשׂוֹת זֹאת, אָבֵל
הוּא הַזְּהִיר וְהַזְּהִיר שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּזֹאת, וְחֲלִילָה יוֹסִיפוּ בְּזֶה
עַל הַצָּרָה, מֵאַחֵר שֶׁכְּנֻחָה לֹא כָּל־כֵּךְ מֵהַר יִגִּיעַ הַתְּשׁוּבָה
לְכַרְסֵלֵב, וּבְתוֹךְ כֵּךְ יִהְיֶה תְּפֹסִים כְּפֹה זְמַן מִי יוֹדֵעַ, וְאַף
כְּשֶׁתִּגִּיעַ הַתְּשׁוּבָה, וְכִי הַמִּתְנַגְּדִים שֶׁמְמוֹן לָהֶם רַב יַחֲרִישׁוּ
לָזֶה, יַעֲשׂוּ כָּל הָאֲפָשְׁרוֹת וְיִצְלִיחוּ לְהַצְדִּיק הַשֵּׁר, וּמוֹכֵן
הַלְהָבָה שֶׁתִּתְלַקַּח וְתִתְלַהֵב אַחֶר־כֵּךְ עֲלֵינוּ חֵם וְשָׁלוֹם

ימי התלאות

בחרון אף השר. ובכן זהיר וזהיר לכלי לעשות כזאת, ואם בצרה גדולה אנחנו, העקר התפלה להשם יתברך. וגם אל השר בתחנונים לבקש מלפניו עלי, הזקן חלוש פח וחולה, יושב תפוס על חנם ולא דבר, וכן עשו.

והרב שמואל וגם בנו משה ווינבערג ואשתו עמהם שהיו מלמדים בשפה רוסית והיו כל העוסקים והיועצים והכותבים בעת המחלוקת, המה ספרו להשר את כל הענין שאין זה אלא מחלוקת חסידים (אחד היה הר' לוי נגיד ומחזיק במה פאסטן [משורות] וחשוב בעיני השרים, חפץ היה לדבר עם השר למוכת מוהרנ"ת ז"ל, אבל לא היה באפשרות מחמת שהשר התאכסן אצל שניאור הנ"ל).

אחר כל הבקשות של אנ"ש אצל השר ונכנסו דבריהם דברי אמת בלב, שאל אותם מדוע אין אתם נותנים לי כסף כמוהם, המתנגדים שלכם? על זה ענו לו פשוט שהמה בעלי כסף ולנו אין כסף, ועוד יש בינינו כמה שהמה עניים ונצרכים עוד לתן להם. בכל זאת נתקבץ אצל אנ"ש מאה רו"כ והביאו לו. כשראה המאה רו"כ, שחק ואמר: במה נחשב אצלי הסך המועט הזה? הם נותנים לי אלפים, ולו חפץ אני עוד אלה, נותנים לי

ימי התלאות

תצה

בְּכֹל זֹאת אֶקַח אֶצְלָכֶם דּוֹרוֹן זֶה, וְהָיוּ בְּטוֹחִים שְׂאֵעֲשֶׂה לָכֶם טוֹבָה.

לְעֵת עֲתָה צְנֹה עַל שֵׁר בֵּית-הַסֵּהַר שְׂיוֹצִיא אֶת מוֹהַרְנִ"ת וְ"ל מִבֵּין הַרְשָׁעִים וְיִתֵּן לוֹ חֹדֶר מִיַּחַד, וְכֵן עֲשֵׂה. וְהוֹשִׁיבוּ בְּחֹדֶר מִיַּחַד, וְאֶצֶּל חֹדֶר זֶה הָיָה חֹדֶר בֵּית הַמֶּרְחָץ שֶׁל הַתַּפְּיֶסָה (וְחֹדֶר בֵּית מֶרְחָץ זֶה, סֵפֶר אַחַר כָּד, שֶׁהָיָה נֹחֵשׁב לוֹ לְחֹדֶר לְדַבְּרִים שֶׁל חַל, וְהַחֹדֶר שֶׁיִּשְׁבּוּ בוֹ לְדַבְּרִים שֶׁבְקִדְשָׁה). לְשִׁמּוֹה הַכְּנִיסוּ לוֹ כָּל הַסְּפָרִים וְגַם נִיר וְדִיּוֹ וְשֵׁם חַדִּישׁ הַרְבֵּה חַדוּשֵׁי תוֹרָה, וְהַלְכָה אַחַת יֵשׁ בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת שֶׁמְזַכֵּר שְׁחַבֵּר אוֹתָהּ בְּתַפְּיֶסָה. שֵׁם עֲשֵׂה כָּל מָה שֶׁלְבוּ הָיָה חֲפֵץ בְּעַבֹדַת הַשֵּׁם וּבְתַפְּלָה בְּצַעֲקוֹת, וְהַעֲקֹר בְּלִילָה בְּתַקוֹן חֲצוֹת בְּתַהֲלִים, עַד שֶׁכָּל הַתַּפּוּסִים הַתְּאוֹנְנוּ לְפָנֵי הַשֵּׁר בֵּית-הַסֵּהַר שֶׁהִזְקֵן הָיָה צוֹעֵק בְּכֹל לִילָה בְּקוֹלוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאִינוּ מְנִיחִם לִישֵׁן.

וְח' הַמְּאֹזֵין צַעֲקָה הַחַל לְהוֹפִיעַ בְּתוֹשׁוּעָתוֹ, וְהַשֵּׁר מָה שֶׁנִּזְנַע לְטוֹבַת הַמַּתְנַגְּדִים מְכַרַח הָיָה לְמַלְאֵת הַכֹּל וּלְכַתֵּב תּוֹשׁוּבַת חֲקִירָתוֹ כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ מִמֶּנּוּ וּמְכַרַח הָיָה לְהַרְאוֹת לְשִׁנְיָאוֹר מָה שֶׁכָּתַב הַכֹּל כְּרִצּוֹנָם, אָבֵל לֹא נָתַן אֶת הַמְּכַתֵּב בְּיָדָם לְשִׁלַח, וּבְכֵן טָרַם שֶׁשִּׁלַח אֶת הַמְּכַתֵּב לְשֵׁר הַפֶּלֶךְ כָּתַב עוֹד שֶׁלֹּא בִּידֵיעַת הַמַּתְנַגְּדִים דְּבָרִים אַחֲדִים אֵלָיו: אַחַר כָּל זֹאת אִינוּ אֶצְלוֹ לְבָרוּר שֶׁכֵּן הוּא

ימי התלאות

הַאֲמַת לְוֹדָאֵי, וּבְכֵן עֲצַתִּי לְגִרְשׁ אֶת שְׁמַעְרָנְהָאֲרִין מִבְּרַסְלָב
לְנַעֲמִירוֹב, וְעַד שְׁיַבְרֵר דְּבַר יְהוּה תַּחַת הַשְּׁנַחַת הַפְּלִיצִיעַ.

וְאַחַר כָּל הַצְּרוֹת הָאֵלּוּ שְׁעָבְרוּ עָלָיו בְּמִכּוֹן בֵּין הַמְּצָרִים,
נַעֲשֶׂה לוֹ בְּזֶה הַרְחָבָה גְּדוֹלָה, וְתַכְּף הוֹצִיאֻ אוֹתוֹ
חֲפָשִׁי מִבֵּית הָאֲסוּרִים וְהַעֲתִיק מוֹשְׁבוֹ לְנַעֲמִירוֹב עִיר
מוֹלְדָתוֹ, וְגַם בְּזֶה נִמְתַּק הַמַּחֲלָקֶת, שְׁאַצֵּל הַמַּתְנַגְּדִים נַחֲשָׁב
כְּמוֹ שְׁהוֹצִיאֻ מִחֻשְׁבָּתָם לְפַעֲלָהּ, וְהַתְּשׁוּעָה לְמוֹהֲרַנְ"ת
הַלְכָה הַלּוֹךְ וְרִבְּהָ לְמַעֲלָה מַעֲלָה. עַד כָּאן מִכְּתָבִי רמ"א.

(אמר המעתיק, ענן לקמן בהפסקים והעגנשים שקבל האיש שניאור הנ"ל,
ואני שמעתי מפי הרב הנאמן ר' אברהם שְׁמַעְרָנְהָאֲרִין חֲזַן דְּקִלוּזִי, אִיךְ שֶׁהוּא
הָיָה מְכִיר אֶת שְׁנִיאֹר הַנַּ"ל וְכִמְהַ מִיַּיִן יִסּוּרִים וְעַנּוּיִים סָבֵל בְּסוּף יָמָיו, וְהָיָה
אוֹמֵר תְּמִיד לְר' אֲבִרָהָם הַנַּ"ל שֶׁהוּא מְנַבְּרֵי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל "דָּאִם אֵלֶּם אִיבְעַר
אִיִּיעָהר זִיידֶען, אֵלֶּע מְסִירוֹת אֵלְדוֹ אִיז גִּינֹועֵן דוֹרֶךְ מִיר גִּיט בֵּיט אִיעָהר זִיידֶען
(על קברו הקדוש) פֶּאר מִיר ! וְוֹאִם הָאָב אִיךְ גִּיקָנַט טוֹאִין? עֵם אִיז גִּינֹועֵן
אזוי פֶּיל רַבָּנִים אִין קִינֶעם הָאָט עַר נִיט גִּינְבִין מְזֻמֵּן נָאר מִיר, עַר הָאָט דָּאךְ
מִיר גִּינְבִין מְזֻמֵּן] כָּל זֶה בְּסִפְת הַסְּפָא שְׁלָכֶם כָּל הַמְּסִירוֹת הָיוּ דְרָבִי, לְכוּ
תְּבַקְשׁוּ אֵצֶל הַסְּפָא בְּעִבּוּרֵי, מַה הָיִיתִי יְכָל לַעֲשׂוֹת, הָיוּ אֵצֶל הַרְבֵּה רַבָּנִים
וְלֹאֶף אֶחָד לֹא כָּבֵד בְּמֻזְמֵן, רַק אוֹתִי הָיָה מְכַבֵּד בְּמֻזְמֵן] (פְּרוּשׁ: שֶׁהָרַב
מִסּוּרָאֵן כָּבֵד אוֹתוֹ בְּמֻזְמֵן בְּכַרְכַּת הַמְּזוּזָן, וְעַם זֶה שֶׁחָד אוֹתוֹ שְׁיַמְסֵר אֶת
מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל).

ימי התלאות

תנצ

ל

והנה, כשראו הרודפים הרשעים האלה שאין יכולים עוד להכות ולהשליך אבנים, התחילו עוד הפעם למסור את מוהרנ"ת בפני השרים במסירות נוראות, כדי לקח אותו לבית הסהר. וביום ב' פרשת מפות מסעי שנת תקצ"ה, קראו את מוהרנ"ת להגרדינטשי, וישאלהו על הדברים שמסרו אותו הינו שהוא עוסק עדין להדפיס בביתו וכיוצא, ומוהרנ"ת הוכיח לו ששקר הדברים, אך המוסרים נתנו להאדון הנ"ל ממון הרבה, ועל-כן לא רצה לקבל דברים, ויקרא אנשים מהמוסרים וישבעו שבועות שקר בנקיטת חפץ בפני מוהרנ"ת שדברי מסירתם אמת.

ובל מה שהכחיש אותם לא הועיל, עד שאחר שבוע הנ"ל, לקח את מוהרנ"ת לבית הסהר (הוא הפרמא) והושיבו בין גולגנים ורוצחי נפשות. וביום הראשון היה כמעט מספן על-ידי הענויים שענו אותו, עד שחמל עליו השם יתברך ויתן חנו בעיני שר בית הסהר, והושיבוהו בחדר מיוחד, גם הסכים להביא כל הספרים שהיו נצרכים לו בכל יום, הינו תנ"ך וגמרא ואחד מד' חלקי שלחן ערוך הגדולים וזהר הקדוש, וכתבי האר"י ז"ל וכיוצא עוד ספרים בנגלה ונסתר. וגם הביאו לו לשם כלי כתיבה, גם

ימי התלאות

שם דבק עצמו להשם יתברך, עד שזכה גם שם להשיג חדושין דאורייתא וכתב שם הלכות יין נסוד, הלכה ד' שבספר לקוטי הלכות יורה דעה, וכתבה שם בבית-הספר, והיה אסור שם בבית-הספר ערך ח' ימים, ואחר-כך היה גם גדול ונפלא שנתהפך הדבר והמוסרים והאדון נהפך להם דעתם, עד שיכלו אנ"ש להוציאו על ערבות, אף המשפט נמשך עד שבחדש אלול הסמוך, גרשו אותו מביתו ומעירו לנעמירוב, והכרח לישב בנעמירוב עד אחר יום כפור שנת תקצ"ט.

לא

והנה באשר בא מוהרנ"ת זצ"ל לנעמירוב בחדש אלול ויקרבו הימים לימי ראש-השנה הקדושים שהיה צריך מוהרנ"ת ז"ל לנסע לאומן על ראש-השנה בדרפנו תמיד להתאסף באומן בימי ראש-השנה הקדושים, להתפלל על ציון אדמו"ר בערב ראש-השנה ולהתפלל ביחד בימי ראש-השנה הקדושים במדרשו הקדוש. היה לו צר מאוד למוהרנ"ת איך יסע על ראש-השנה לאומן בלא בילעט ורשיון, ובפרט שהיה תחת השגחת הפאליציע. ובחסידי ה' סבב סבות שיקבל בילעט בנעמירוב טרם שהגיע הפקדה לנעמירוב שלא יתנו לו בילעט.

ימי התלאות

תצט

ומוֹהֲרַנִּית זצ"ל נסע מנעמירוב לאומן על ראש-השנה
שנת תקצ"ו, וכשנודע זאת להמתנגדים,
השתדלו המוסרים אצל הגאָרדינמַשע מברסלב, שיכתב
להגאָרדינמַשע מאמן פֿאָשר נמצא בעירו בבית-הכנסת
שֶׁל בֶּרְסֶלָב איש אחד שהיה תחת השגחת הפאליציע,
שאין לו רשות לנסע מביתו, ישלח אותו תקף על-ידי אנשי
חיל בימי ראש-השנה הקדושים לנעמירוב. וכן היה,
שהגאָרדינמַשע מאומן שלח תקף אנשי-חיל לחפש את
מוֹהֲרַנִּית בעֶרְב ראש-השנה, ומוֹהֲרַנִּית היה אז על ציון
הקדוש, והאנשי חיל לקחו אותו מהציון הקדוש ויובילוהו
להגאָרדיניצע.

ומוֹהֲרַנִּית ז"ל היה דבוק אז ברעיונותיו הקדושים שהיה
לו בעֶרְב ראש-השנה על ציון הקדוש ופניו
היו מאירות מאד, וכאשר הגאָרדיניצע ראה אותו, הכיר בו
שהוא אינו מהאנשים הפושעים, וגם נגידי וחשובי העיר
השתדלו אצל הגאָרדיניצע, ויציאו אותו על ערבות,
ויבטיחו לו אשר תקף אחר ראש-השנה, יסע לביתו.
ובחמלת ה' פטר אותו, ויצא לחפשי ונצל גם מזה. ויסע
לביתו אחר ראש-השנה לנעמירוב, ויסעו דרך לאדיון,

ימי התלאות

תק

ובשם היה מוהרנ"ת בספנה גדולה על-ידי אבנים רבים שקלעו וזרקו על בית האכסניא, אך בתוך כך בא צרה אחרת שהיתה רפואה להצרה הזאת, הינו שבא הפקיד דשם ויקח אותו להשביה, ועל-ידיה נצל מהריגה, והחזיק אותו לערך מעת לעת, ובגם נצל מהשביה פמוכא מזה ב"עלים לתרופה" בהמכתב משנת תקצ"ו.

לב

וגם בנעמירוב לא ישב בהשקט, ובחרף שנת תקצ"ו נסעו איזה אנשים לנעמירוב למוהרנ"ת על שבת הגדול ויפגש אותם בדרך משה חינוקעס, ויחר אפו, ובא לביתו לברסלב וישלח את המוסר שניאור להגרדינצע שיספר לו שנוסעים אנשים אל מוהרנ"ת גם לנעמירוב ועושה אספות גם שם. וכאשר ישב מוהרנ"ת בשבת הגדול בפעודה השלישית עם האנשים, הלכו שרי הפאליציע לביתו, לחפש אנשים אצלו, והיה גם גדול ונפלא אשר קדם שנכנסו שרי הפאליציע לביתו הספיקו האנשים להמלט ולברח, רק שלשה אנשים לקחו אותם להפאליציע וגם את מוהרנ"ת ז"ל בעצמו לקחו להפאליציע, ובחסדי ה' פטרו אותם לשלום.

ימי התלאות

תקא

לג

והנה הרב מסווראן רדף את מוהרנ"ת בכל פעם יותר, ובחרף תקצ"ו עשה נסיעה בעצמו לקאמיניץ כדי להשתדל שם אצל חסידיו ולעוררם שישתדלו אצל הגאבינטאר, לתפס את מוהרנ"ת בתפיסה ולעקרו ולגרשו, אך השם יתברך ברחמיו סבב סבות נפלאות להצלת מוהרנ"ת זצ"ל, ובאותה הנסיעה בדרך, נתערכה בדרך המעשה של המוסר מליטנעוויץ הנודע ועל-ידי-זה נפל עליו אחר-כך אימה ופחד לרדף עוד את מוהרנ"ת.

וגם בבואו לקאמיניץ, סבב השם יתברך סבות נפלאות להצלת מוהרנ"ת, כי בבואו לשם פגע בכבוד הרב הגאון מרא דאתרא דקאמיניץ הר' אהרן משה משם, וגם היה שם דין ודברים בין שני עשירי ותקיפי העיר ובא הדין לפניו, ומי שיצא חייב בדינו חרה אפו בו, וכל זה היה סבות נפלאות עד שלא היה יכול עוד לעשות שום רע למוהרנ"ת, אדרבא נפל עליו על-ידי-זה אימה ופחד לרדפו יותר, וחזר לביתו והתחיל להשקיט הריב ולבקש שלום, והזהיר על אנשיו שיתדלו למסר את מוהרנ"ת. אז השיב מוהרנ"ת אני שלום וגם אני שבודאי לא יזיקו לו כלל, כל חפצי הוא שהם לא ימסרו אותי יותר.

ימי התלאות

תקב

והינה הרב מסווראן לא האריך ימים אחר-כך, כי נפטר
בסמוך בהרף תקצ"ז על-ידי מחלתו מהשכר במעיו
ומת במיתה מגנה מאד על-ידי שיצאו ממונו מעיו לחוץ.
וגם ברוך דין שמומו התחיל המחלקת, מת גם-כן בתחלת
שנת תקצ"א, במיתה מגנה מאד. וגם משה חניקעס הנ"ל
מת מיתה פתאומית בפתע פתאום בבית הגרדניטשי
בשנת תקצ"ח בבית דברי מסירתו את מוהרנ"ת ז"ל על
שמושתדל לחזור לשבת בעירו בכרסלב. וכמעט כל
השונאים שלו היה להם מפלה גדולה, ואז התחרטו
השונאים על מעשיהם והם בעצמם התחילו להשתדל
שיחזור מוהרנ"ת לכרסלב, ובחסדי ה' בא פקדת ישועה
מהגבערני בתחלת שנת תקנ"ט שיחזור לכרסלב, וחזר לשם
בתחלת שנת תקצ"ט, והרבה שונאים שלו פיסו אותו.

ובפורים שנת תקצ"ט שהיה אז מוהרנ"ת בכרסלב בא
אליו שניאור מכרסלב הנ"ל אשר כל המסירות
היו על-ידו, ואשתו נחלשה אז מאוד עד למות, וכן היה כי
נפטרה אז בעת שהיה בבית התחתון של מוהרנ"ת קדם
שעלה לבית העליון שלו, וכשעלה לבית העליון של
מוהרנ"ת תכף בבואו נפל על רגלי מוהרנ"ת ונשק אותם
בכח גדול עד שהרגיש כח הנשיקה ברגליו, וכן עשה כמה

ימי התלאות

תקג

וכמה פעמים שנפל על רגליו וישקם הרבה ויבכה בכיה רבה ועצומה מאד, ואמר למוהרנ"ת ז"ל חטאתי, כל המסירות היו על-ידי, מה אעשה, תמחלו לי. ונתן לו ב' רו"כ על פדיון, כי לא ידע עדין ממיתת אשתו בביתו, והבטיח אז שישתדל לתקן מה שקלקל.

והנה לספר בפרטות מהמחלקת הזאת תקצר הידיעה. ועין מכתבי מוהרנ"ת דפוס ירושלים במכתבים שנת תקצ"ה ובמכתבים שלא נדפסו מיום א' קדושים, וגם עין בהמכתב שכתב אותו שיצא מהטערמא, ובהמכתב יום א' שכתב אותו אחר שגרשו אותו מביתו לנעמירוב. וגם עין בהמכתבים בספר עלים לתרופה משנת תקצ"ו תקצ"ז תקצ"ח תקצ"ט, ושם תראה מעט מזעיר מהרדיפות שרדפו את מוהרנ"ת ברציחה פזאת אשר לא נשמע מעולם, ותוכח לדעת איך השם יתברך אינו עוזב את חסידיו אפלו כשמתגברים השונאים כמו שמתגברים, כי בו נתקים המקרא "ונלחמו אליך ולא יוכלו לך ואתה מרום לעולם ה'" וקושטא קאי, ומורנו מוהרנ"ת ז"ל עשה את שלו וקרב הרבה אנשים להשם יתברך ועוררם בדרךיו הקדושים עד שנעשו יראים ושלמים, וזכה להשיג הרבה חדושי תורה, וכתבם על ספר, ונדפסו. וגם עתה אחר הסתלקותו דבריו הקדושים חיים וקיימים לעד. ומי שמביט בהם בעין האמת

ימי התלאות

נתעורר מאד להשם יתברך, ועוסק הרבה בתורה ותפלה
 וכסף מאד להשם יתברך, עד שנעשה ירא ה' באמת,
 ואמת ה' לעולם, עד כאן.

לד

אמר המעתיק, שמעתי מפי הרב הגאון ר' אברהם
 שטערננהארץ חזן דקלויז, כאשר ידוע ומוכא גם
 בהמכתבים מעגן הרצענים שקורין שוואליניע, שהעמידו
 מהמלוכה בבית מוהרנ"ת ז"ל על פי הסתת המתנגדים
 ועבדו בביתו בשבת ויום טוב וכו', וכאשר הגיע לזמן
 בדיקת חמץ והם עבדו בביתו ואכלו שם חמץ, ולמוהרנ"ת
 לא היה פי אם זה החדר לבד, ועל-כן עשה הפרכה על
 בעור חמץ ובדק באיזה זווית, וכאשר ברך את הפרכה
 בכונה פראוי ופניו היו כלפיד אש (פי היה רגיל לומר שתקף בעת
 הפרכה על בעור חמץ, מתחיל כבר [אשטיק] פסח, ומאז היה מאים מאד
 ודרכו היתה מאז להוכיח הרבה את בנו נחמן [אף-על-פי שבכל השנה לא
 היה מוכיח אותו כל-כך] ולדחפו בין התבות והשאפעס [והאזנות] כדי
 לעורר "היום נקם בלבי וישנת גאולי באה" המוכא בהתורה מ"ב לקושי תנינא
 עין שם. וכן היה במדת הדין ומוכיחו מבדיקת חמץ עד אחר שרפת החמץ,
 שאז צריכין לבער החמץ מהלב וכו') וגם פונתו היתה אז בהפרכה על החמץ
 הזה (הערלים) לבערו מרשותו.

ימי התלאות

תקו

והרצענים נבהלו אז מפניו ומקולו ובקשו מאתו שגם
בכל הבית יבדק ויעשה מה שצריך פרוצנו.
ואחר־כך בערב פסח בחצות נפטר מהם לגמרי, והנה
דרכו של מוהרנ"ת ז"ל בסדר ליל פסח היה נורא מאד
בהתלהבות עצום, והיה יושב לגמרי על המפה ופניו אל
הקיר, והיה אומר ההגדה בקול רם (וכמוֹב בסימן כ' לקו"מ)
ובהשתפכות הנפש ובהתעוררות שאין לשער בנגון שלו
(הידוע לאנ"ש) וכן עשה עד "שלחן ערוך", ואז ישב עם כל
בני ביתו ונכדיו, וגם ר' שמעלקי בן חורגו היה אצלו,
ודברו אז אליו מענין הנסים והגאולה שעשה לו השם
יתברך, כי נפטרו מהרצענים שהעמידו המתנגדים וכו',
והקפיד עליהם ואמר עכשו בזמן עת רצון כזה ושפל אחד
ואחד כמה יגיעות ומרחות היה לו לבער החמץ ועל
המצוות השייכים לפסח, וכמה מעות בזבזו על זה, אסור
לדבר עליהם חס ושלום, הלא הם אחינו (ובודאי יהא להם תקון
ואנחנו נצטרף לחפש בשבילם תקונים). ואחר־כך בגמר הסדר הינו
ברכת המזון הלל נשמת, הסב עוד פעם פניו אל הקיר,
וערך את הסדר בהתלהבות נפלא ובהתעוררות שאין
כמוהו בנגונו הידוע על נשמת, עד גמר הסדר.

מה שספר הר' אהרן ליפאָוועצקי להר' אברהם ז"ל

בזמן שהיה דר עוד רבנו ז"ל בברסלב, אמר פתאם להר' נתן ולר' נפתלי שיעשו דרכם למעז'בוז' על ציון הבעש"ט ז"ל, ועם דרכם בשם יהיו מקדם בברדיטשוב אצל הרב ר' לוי יצחק ז"ל. וכן עשו, ובערב שבת פאו לברדיטשוב ותכף הלכו לקבל פני הרב. כשראה אותם הרב ז"ל אמר להם שלא נעים לו כעת ביאתם אליו משום שהזקן בא לשבת אצלו.

מיד הבינו להשתמט תכף ממנו בשביל שלא יגזר עליהם לנסע מברדיטשוב, ולא התראו לפניו עד לפנות ערב, כשבאו אליו בשעה אחרונה, כשראה אותם אמר להם: אתם עוד פה לא עזבתם את ברדיטשוב? אמרו לו: ואיך אפשר לנסע מפה שלא להיות אצלכם על שבת. והרב ז"ל היה מכבד מאד את הר' נתן ז"ל, שדרך היה להאריך מאד בתפלתו, ודרך אנשי ברדיטשוב היה לחפות עד גמרו התפלה ולומר לו "גיט שבת" כנהוג, ובשבת זו

ימי התלאות

תקז

בְּשֹׁמֵר הַתְּפִלָּה וְהַסִּיר אֶת הַמְּשַׁקְפִים מֵעַל עֵינָיו וְלֹא רָאָה
תִּכְפֹּף אֶת מוֹהַרְנֵ"ת ז"ל, שָׁאֵל "וּוִיָּא אִיז נְתַלְע?" וּבְמַעְמַד
זֶה הָיָה גַם הַזְקֵן, בְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַסְּעוּדָה, לֹא יָשְׁבוּ הַר' נְתָן
וְהַר' נִפְתְּלֵי ז"ל אֶצֶל הַשְּׁלַחַן עַד שֶׁרָאוּ שִׁישֵׁב הַזְקֵן עַל
מְקוֹמוֹ, אִזּוּ בְּחָרוּ אֶת מְקוֹמָם אֶחָד כְּנֶגֶד הַזְקֵן וְאֶחָד מֵצִדוֹ
בְּכַדֵי שְׂאֵם יִפְתַּח הַזְקֵן אֶת פִּיו, לְעַמּוֹד כְּנֶגְדּוֹ וּלְהַכְנִיעוֹ
בְּכָל אַפֶּן, בְּכַדֵי לְקוּם מֵאֲמַר חַז"ל לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַעֲדָה.

וּבְשַׁעַת הַסְּעוּדָה בְּשֶׁהִגִּישׁוּ צְלוּחֵית יוּן עַל הַשְּׁלַחַן, אִזּוּ
לָקַח הָרַב ז"ל אֶת הַצְּלוּחֵית וְנָתַן לְהַר' נְתָן ז"ל
שֶׁהוּא יִחַלֵּק לְהַמְסָבִים. מוּבֵן מִמִּילָא שְׂאִי אֶפְשָׁר הָיָה לְהַזְקֵן
לְפַעַר אֶת פִּיו בְּכָל הַשְּׁלֵשׁ סְעוּדוֹת, וְכֵן עָבַר הַשְּׁבַת
בְּשִׁתִּיקָה מִשְׁנֵי הַצְּדָדִים, אֲמָנָם בְּיוֹם רֵאשׁוֹן בְּבִקְרַת נִכְנָם
הַזְקֵן לְהָרַב ז"ל וְסִפֵּר לְפָנָיו שֶׁשָּׁמַע שֶׁמִּגְדַּל חֶשֶׁק רִבְנוּ
ז"ל שֶׁאֲנִישָׁיו יִתְפַּלְּלוּ בְּהַתְּלַהּבוֹת, הַתִּיר לָהֶם שְׁתִּית יוּן
שָׁרָף קָדָם הַתְּפִלָּה, וְזֶה הָיָה כְּקוּבְלָנָא לְפָנֵי הָרַב ז"ל,
וְהַלֵּךְ לוֹ.

אַחֲר־כֵּן בְּשֶׁשְׁבֻּוּ וְנִכְנְסוּ הַר' נְתָן וְהַר' נִפְתְּלֵי ז"ל לְהָרַב
ז"ל, סִפֵּר לָהֶם הָרַב ז"ל קוּבְלָנָא הַנ"ל בְּלֹא שֵׁם.
עַל זֶה לֹא עָנּוּ דְבָר, וְהַר' נִפְתְּלֵי שֶׁהָיָה מְעַט קַפְדָּן תָּפַס
בְּיָדוֹ אֶת שְׁתֵּי פְאוֹתָיו שֶׁל מַלְבוּשׁ הָרַב וּשְׁנִיתָהּ הִתְחִילוּ

ימי התלאות

תקח

לרקע בְּרִגְלֵיהֶם וְצַעְקוֹ: "רַבִּי! רַבִּי! אִיר אוֹיֵךְ? אִיר זְאֵלֵט
אֲזַאֲלָכֶם וְאֲגִין?" [רַבִּי! רַבִּי! גַּם אַתָּם? שְׂאֵתֶם תֹּאמְרוּ כֹּזֵאת?!], כִּזְזָה
הַבֵּין שְׂפָלִיָּאָה נִשְׁגָּבָה בְּעֵינֵיהֶם שֶׁהוּא יוֹצֵיא שְׂמַע שְׂקָר
כֹּזֵה, אָמַר לָהֶם: לֹא! לֹא! סַעֲרַדְצַע, לֹא אֲנִי אוֹמֵר, הוּא
אוֹמֵר זֹאת.

כִּזְזָה אָנוּ רוֹאִים נְבוֹאֵת רַבְּנוּ ז"ל, וְאֵלּוּ לֹא שָׁלַח אֶת הַר'
נִתָּן וְהַר' נִפְתְּלֵי ז"ל, מִי יוֹדֵעַ מַה הָיָה עִם הַיּוֹת הַזֶּקֶן
לְבָדוֹ בְּבִרְדִּיטְשׁוֹב. כְּשִׁנְסָעוּ מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב אָמַר הָרֵב ז"ל
לְאֲנָשָׁיו עַל הַר' נִתָּן וְהַר' נִפְתְּלֵי ז"ל, שֶׁלֹּא רָאָה חֲסִידִים
אוֹהֲבִים אֶת רַבָּם כְּמוֹהֶם. וְהַזֶּקֶן כְּשִׁחְזַר מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב
לְבֵיתוֹ אַחַר מַעֲשֵׂה זוֹ, הָיָה אֶצְלוֹ אֶחָד מְנַעֲמִירוֹב, כְּשִׁשְׂאֵל
אֶת הָאִישׁ מֵאַיִזָּה מְקוֹם הוּא, וְהִשִּׁיב לוֹ מְנַעֲמִירוֹב, אָמַר לוֹ
אֶצְלָכֶם בְּנַעֲמִירוֹב יֵשׁ מְגִי אֶרֶץ וְכוּנְתוּ הָיָה עַל הַר' נִתָּן
וְהַר' נִפְתְּלֵי ז"ל. וְזֹאת סִפְרוּ לְפָנַי רַבְּנוּ ז"ל, וְאָמַר ר' אַבְרָהָם
שְׂבֹזָה צַדִּיק, קִבְּלַת אֲנִי"ש שְׂמָה שְׂמִזְכָּר בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ
אֲמוֹנָה" אֹדוֹת "מְגִי אֶרֶץ" שְׂכַוְנַת רַבְּנוּ ז"ל הָיָה עֶקֶר עַל
מוֹהַר־נִת, שְׂבַסְפְּרֵי מְחִזֵּק וּמְשִׁיב נִפְשׁוֹת הַנְּפֹלוֹת
וְהַחְלוּשׁוֹת בְּשִׁבְעָה מְשִׁיבֵי טַעַם.

פְּדִיּוֹן

יניח ידיו על המעות ויאמר:

מַעוֹת, וְאֵת הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם, צֶדֶק
יִקְרָאָהוּ לְרַגְלוֹ, צֶדֶק מַלְכוּתָא קַדִּישָׁא, דִּינָא
דְּמַלְכוּתָא דִּינָא. שְׁרֵשׁ הַדִּינִים בִּינָה, אֲנִי בִינָה לִי
גְבוּרָה, אֵין הַדִּין נִמְתַּק אֱלָא בְּשִׁרְשׁוֹ. שְׁלֵשָׁה
יָדִים בְּבִינָה: יָד הַגְּדוּלָה, יָד הַחֲזָקָה, יָד הַרְמָה.
שְׁלֵשׁ פְּעָמִים יָד גִּימְטְרִיא שֵׁם שֶׁל מ"ב. מ"ב
שְׁבִיעִירָה: שֵׁם שֶׁל אָנָּא בְּכַח. מ"ב שְׁבִבְרִיאָה:
שְׁנֵי פְּעָמִים אַקִּי"ק. מ"ב שְׁבִבְאַצִּילוּת: הַוְי"ה [פְּשׁוּט],
בְּמַלּוּאוֹ, וּמַלּוּי דְּמַלּוּי:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׂיִמְתְּקוּ הַדִּינִים וְהַגְּבוּרוֹת
הַקָּשׁוֹת מֵעַל (פְּלוּנִי בֶן פְּלוּנִית) עַל-יְדֵי פְּלֵא עֲלִיּוֹן
שֶׁהוּא חֲסָדִים גְּדוּלִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים וּפְשׁוּטִים
שְׂאִין בּוֹ תַעֲרַבֶת דִּין כָּלֵל, אָמֵן:

פְּדִיּוֹן הוּא הַמְתַּקַּת הַדִּינִים וְהוּא מוֹשִׁיעַ מִכָּל הַצָּרוֹת, כִּי עִקַּר הַרְפּוּאָה
עַל-יְדֵי פְּדִיּוֹן דּוּקָא, כִּי "נִרְפָּא וְרַפָּא" (עִם שְׁתֵּי הַתְּבוּת) מִסֵּפֶר "פְּדִיּוֹן
נִפְשֵׁי". (לְקוּי"מ ח"ב, ג)

לכל מאן דבֵּעֵי

כָּל מִטְרָתְנוּ בְּהַדְפָּסַת הַסְּפָרִים
הַקְדוּשִׁים הִיא לְקִיּוֹם אֶת צְוֹאת
מוֹתְרַנַּת זצ"ל, שְׁצוּחַ קָדָם
הַסֵּתִלְקוּתוֹ "יִפּוּצוּ מְעִינְתֵיךָ
חוּצָה".

הַסְּפָר מְחוּלַק בְּחֶנֶם וְהַרְשׁוּת
נִתּוּנָה לְכָל מִי שֶׁבְּרָצוֹנוֹ לְהַדְפִּים
קְטָעִים מִסְּפָר זֶה בְּכָל לְשׁוֹן
שֶׁהוּא בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה, וְאִין
רְשׁוּת לְאַף אֶחָד לְאוֹסְרוֹ אֵלּא
אֲדַרְבָּה, "יִגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר".